Sug Begu Ne Kalegenan

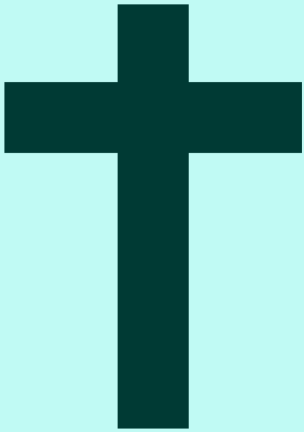

New Testament in Northern Subanen

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd

Contents

San Mateo 1
San Marcos 65
San Lucas 105
San Juan 171
Su Ngak Pimbaal 217
Roma 274
1 Corinto 300
2 Corinto 325
Galacia 341
Efeso 350
Filipos 359
Colosas 366
1 Tesalonica 373
2 Tesalonica 379
1 Timoteo 383
2 Timoteo 390
Tito 396
Filemon 400
Hebreo 402
San Santiago 422
1 San Pedro 429
2 San Pedro 437
1 San Juan 442
2 San Juan 449
3 San Juan 451
San Judas 453
Pirayag 456

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Mateo

Pesi'una

Sek panahun ne rini pa si Jesus Christ seg benwa, sung nasud neg Israel pidlegesegan sek tribu neg Roma. Aas su gari' seg Roma giin sung midlegeseg seng nasud neg Israel. Giin nini suk pigetaran neng meleget ne ngak sundalu neg buwat sek tribu neg Roma neng mikengel ri se dlugar neg Israel.

Midlised gupiya sung nasud neg Israel tendeng ay miksugu' su gari' se nga getaw Roma neng megbayad ilan neg buwis ri se goberno bu' pimendu'aan su ngang meneningil neg buwis ned duma nilan neng meningil neg buwis. Ma'ad linengetan su nga getaw Israel tendeng ay dinugangan nu ngang meneningil neg buwis sug biyaran nilan.

Si Mateo sala rema neng meneningil neg buwis. Ma'ad sek tinelu'an giin ni Jesus nek sumunud ri seniin, binelengen rayun suk terbahuun bu' miktuman riin ni Jesus. Sala rema giin sek sepulu' bu ruwa' nek tinu'unan nek pinili' ni Jesus sek peddunut ri seniin bu' sek pegasuy ri seng Melengas ne Gesuyen.

Keni neg bahin nek sinulat ni Mateo, sinulat ini para se nga getawan seg Israel. Inesuyan ilan metendeng ri sek pimandu' ni Jesus bu' se ngag baalenen. Bu' kinelaru gupiya ni Jesus ri se nga getaw neg buwat seng Nazaret ne giin gaid sung Misiyas, nek sinulat ni Moses bu' ngak propeta. Ay sinulat nilan suk saad ned Diwata nek sugu'en sung Misiyas rini seg benwa, suk sala nek pinili' neng medlegeseg ri sek tribu neg Israel bu' giin rema sung medluwas riin senilan. Aas pidderama ne nga getaw Israel nek tumanen ned Diwata suk saaren bu' pigelatan nilan suk peddateng neng Misiyas. Aas sinulat ini ni Mateo arun su nga getaw Israel mektu'u riin ni Jesus ne giin gaid sung Misiyas, suk pinili' ned Diwata neng medlegari' riin senilan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Suk Pigbuwatan bu' Pegegetaw ni Jesus Christ (1.1—2.23)
II. Sung Ministiryu ni Juan neng Membebendyag (3.1-12)
III. Suk Pegbendyag bu' suk Pektintal ri ni Jesus (3.13—4.11)
IV. Suk Pekpenibeli ni Jesus ri se nga Getawan ritu se Galilea (4.12—18.35)
V. Buwat se Galilea pagaw seg Jerusalem (19.1—20.34)
VI. Su Ketapusan nek Simana ni Jesus ritu seg Jerusalem bu' seng megaud seg Jerusalem (21.1—27.66)
VII. Suk Peketubu' Puli' bu' su ngak Pekpe'ita' ni Jesus (28.1-20)

Su nga Gepu'an ni Jesus Christ
(San Lucas 3.23-38)

1 Giin nini su dlistaan nu nga gepu'an ni Jesus Christ, neg Bata' dlai ni
David; bu' si David gasal ni Abraham.
2-6a Buwat ni Abraham tampan ni Gari' David, giin nini su nga dlistaan
nu nga gepu'an:
Si Abraham, giin su gama' ni Isaac;
bu' si Isaac, giin su gama' ni Jacob;
bu' si Jacob, giin su gama' ni Judah bu' nu ngak pateren;
bu' si Judah mikepengesawa riin ni Tamar bu' duuni ngag bata' nilan ne
gilan si Perez bu' si Zera;

bu' si Perez, giin su gama' ni Hezron;
bu' si Hezron, giin su gama' ni Ram;
bu' si Ram, giin su gama' ni Aminadab;
bu' si Aminadab, giin su gama' ni Nahason;
bu' si Nahason, giin su gama' ni Salmon;
bu' si Salmon mikepengesawa riin ni Rahab bu' sug bata' nilan si Boaz;
si Boaz, giin su gama' ni Obed bu' su gina'en si Ruth;
si Obed, giin su gama' ni Jesse;
bu' si Jesse, giin su gama' ni Gari' David.

6b-11 ✡ Buwat ni David tampan sek pekpe'awa' se nga getaw Israel tu se dlugar nilan pagaw tu seng nasud neg Babilonia, giin nini su nga dlistaan nu nga gepu'an:
Si David, giin su gama' ni Solomon bu' su gina'en sawa nud diin ni Urias;
bu' si Solomon, giin su gama' ni Rehoboam;
bu' si Rehoboam, giin su gama' ni Abias;
bu' si Abias, giin su gama' ni Asa;
bu' si Asa, giin su gama' ni Jehosafat;
bu' si Jehosafat, giin su gama' ni Joram;
bu' si Joram, giin su gama' ni Usias;
bu' si Usias, giin su gama' ni Jotam;
bu' si Jotam, giin su gama' ni Ahas;
bu' si Ahas, giin su gama' ni Hesekias;
bu' si Hesekias, giin su gama' ni Manases;
bu' si Manases, giin su gama' ni Amos;
bu' si Amos, giin su gama' ni Josias;
bu' si Josias giin su gama' ni Jeconias bu' nu ngak
pateren.

12-16 Dluwat sek pekpepe'awa' se nga getaw Israel tu seg Babilonia tampan migegetaw si Jesus, giin nini su nga dlistaan nu nga gepu'an:
si Jeconias, giin su gama' ni Salatiel;
bu' si Salatiel, giin su gama' ni Zorobabel;
bu' si Zorobabel, giin su gama' ni Abiud;
bu' si Abiud, giin su gama' ni Eliakim;
bu' si Eliakim, giin su gama' ni Asor;
bu' si Asor, giin su gama' ni Zadok;
bu' si Zadok, giin su gama' ni Akim;
bu' si Akim, giin su gama' ni Eliud;
bu' si Eliud, giin su gama' ni Eleazar;
bu' si Eleazar, giin su gama' ni Matan;
bu' si Matan, giin su gama' ni Jacob;
bu' si Jacob, giin su gama' ni Jose neg bana ni Maria. Si Maria giin su gina' ni Jesus ne giningelanan neng Misiyas.

17 Aas duunik sepulu' bu' paat ne nga gesalan buwat riin ni Abraham tampan ni David. Bu' duun remaik sepulu' bu' paat ne nga gesalan buwat riin ni David tampan sek panahun ne su nga getaw Israel pipe'awa' tu se dlugar nilan pagaw tu seg Babilonia bu' duunik sepulu' bu' paat ne nga gesalan buwat sek pekpe'awa' se dlugar nilan pagaw tu seg Babilonia tampan migegetaw sung Misiyas.

Suk Pegegetaw ni Jesus Christ
(San Lucas 2.1-7)

✡ **1:6b-11** 1.11: 2 Nga Gari' 24.14-15; 2 Nga Cronica 36.10; Jeremias 27.20.

18 ✡ Na, maa' nini suk pebiyan sek pegegetaw ni Jesus Christ. Si Maria ne
gina'en pengesuwaan na ni Jose. Se genda' ilan pa pektipung, mitindawan
ni Maria neng migberes giin pebiyan se Gispiritu Santu. 19 Mbuus, si Jose
keni suk pemenaan ni Maria, metareng ini ne getaw bu' ndi'en liyagan ne
mpiiran si Maria ri se dlaun ne getaw. Aas migena'ena' giin neg belengen
si Maria ne ndi' mekpesuun. 20 Saanay pigena'ena' pa ini ni Jose, enlengay
niyu, sug anghel ne Ginu'u pebiyan sek teginepen mikpe'ita' ri seniin,
laungen, "Jose, gasal ni David, ndi'a mendek sek pekpengesawa riin ni
Maria ay sug bineresen buwat se Gispiritu Santu. 21 ✡ Bu' megbata' giin ne
dlai bu' ingelanay mu sug bata' neg Jesus, tendeng ay luwasenen su nga
getawaan buwat ri se ngak sala' nilan."
22 Na, mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ne Ginu'u pebiyan sek
propeta, neng miktalu', 23 ✡ "Enlengay niyu, sud delaga ne genda' pa mayan
me'ilebetay megberes, bu' megbata' giin ne dlai. Bu' bata' keni ingelanan
neg Emmanuel" ne su guluganen, "Sud Diwata duma senita."
24 Rayun sek peketanud ni Jose, pingesawaan si Maria sumala' sek tinalu'
nug anghel ne Ginu'u ri seniin. 25 ✡ Ma'ad nda'en ilebetay si Maria tampan
nda' ini pegbata' ne dlai. Bu' iningelanan ini ni Jose neg Jesus.

2

Su ngag Bisita buwat sek Sebangan

1 Na, migegetaw si Jesus tu se dlunsud neg Bethlehem sakup nek
probinsiya seg Judea, sek panahun ketu si Herodes giin su gari'. Enlengay
niyu, se nda' mpayat, duuni ngang me'alam neg buwat sek Sebangan
neng minateng tu seg Jerusalem. 2 Miksaaksaak ilan, "Ta' ma sug bata'
neng mi'etaw ne gari' ne ngag Judeo? Mi'ita' nami sug bituunen ritu sek
sebangan bu' mirini ami arun sek peksimba ri seniin."
3 Na, sek pekerengeg run nini ni Gari' Herodes, migulesan giin bu' su
dlaun ne nga getaw sek tibuuk neg Jerusalem. 4 Bu' tinipungen su dlaun
ne nga geseg nu ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an; bu'
sinakaan ilan bu' ta' rapit mi'etaw sung Misiyas.
5 Miksembag ilan, "Ditu se dlunsud seg Bethlehem, sakup seg Judea, ay
giin nini suk sinulat nek propeta:
6 ✡ 'Gamu ne nga getaw seg Bethlehem, riin se dlugar neg Judah,
suk siyudad niyu gena' neng miika' kampuun se nga gembagel ne ngak
siyudad seg Judah;
ay buwat riin seniyu duunik tumuwa' ne geseg
neng medlegeseg ri se nga getawan'u, sek tribu neg Israel.' "
7 Aas pitawag ni Herodes su ngang me'alam neg buwat sek Sebangan,
ma'ad inilem ni Herodes suk pekpetawag senilan. Bu' ritu misuunaan
su ginsaktu nek panahun sek peksebang nug bituun. 8 Rayun piperituun
ilan seg Bethlehem, miktalu' giin, "Penlaang amu bu' tumbayay niyu
penengaway sug bata'. Bu' seng me'ita' na niyu giin, pesuun niyau rema
arun merituu sek peksimba ri seniin."
9-10 Aas sek pekerengeg nilan run suk tinalu' ne gari', minlaang ilan.
Saanay nilan menlaang, enlengay niyu, mi'ita' nilan sug bituun neng mi'ita'
nilan ritu sek Sebangan. Pidleliyag ilan gupiya. Miguna senilan sug bituun
tampan mikeneng tu sed ditaas neng mi'imetangan nug bata'. 11 Sek
pekseled nilan tu seg balay, mi'ita' nilan sug bata' duma su gina'en ne si

✡ **1:18** 1.18: San Lucas 1.27. ✡ **1:21** 1.21: San Lucas 1.31. ✡ **1:23** 1.23: Isaias 7.14 (LXX).
✡ **1:25** 1.25: San Lucas 2.21. ✡ **2:6** 2.6: Mikas 5.2.

Maria, bu' middempug ilan sek peksimba ri seg bata'. Rayun, pinuka nilan su ngag begay nilan bu' binegay nilan tu seg bata' sug bulawan, ginsinsu, bu' mira.

12 Minuli' ilan rayun tu seng nasud nilan pebiyan tu se dlain ned dalan tendeng ay pinegulan ilan ned Diwata pebiyan sek teginepen ne ndi' ilan na mpuli' tu ni Herodes.

Midlaguy Ilan tu seg Ehipto

13 Na, seng mikedlaang ilan na, enlengay niyu, sug anghel ne Ginu'u mikpe'ita' tu ni Jose pebiyan sek teginepen, laungen, "Pipenengaw na ni Herodes sug bata' arun petain. Aas pegbuwat'a, uwit mu sug bata' bu' su gina'en, bu' pedlaguy amu tu seg Ehipto, bu' pekpebilin amu ritu tampan telu'an'u dya'a neng megawa'."

14 Aas migbuwat si Jose bu' inuwiten sug bata' bu' su gina'en bu' migawa' ilan sek panahun ne gebii pagaw tu seg Ehipto. 15 ✡ Bu' mikengel ilan ritu tampan minatay si Herodes. Giin nitu su ketumanan sumala' sek tinalu' nu Ginu'u pebiyan ri sek propeta, neng miktalu', "Tinawag'u sug Bata'u buwat seg Ehipto."

Pimatay su nga Gembata'

16 Rayun si Herodes, seng misuunaan nek pigbelusan giin nu ngag bisita buwat sek Sebangan, linengetan gupiya giin. Bu' miksugu' giin nek pemetain su dlaun ne nga gembata' ne dlai tu seg Bethlehem bu' sek silingan ne nga dlugar. Su giddad ne nga gembata' nek pemetain buwat sed duwa' taun pebaba' sumala' seng misuunaan buwat tu se ngang me'alam metendeng sek panahun neng mituwa' sug bituun.

17 Seng maa' nini nek pebiyan, mituman suk tinalu' ni propeta Jeremias neng miktalu',

18 ✡ "Ritu seg Rama, duuning mirengeg
nek peksegaw bu' gembagel ne kegu'ul.
Miksegaw si Rachel
tendeng ri se nga gembata'en.
Ndi' gaid giin meliyag pengemu'en
tendeng ay su nga gembata'en mimatay na."

Suk Peguli' nilan buwat seg Ehipto

19 Na, seng minatay na si Herodes, sug anghel nu Ginu'u mikpe'ita' ri ni Jose ritu seg Ehipto pebiyan sek teginepen, 20 bu' miktalu' sug anghel, "Buwat'a, uwit mu sug bata' bu' su gina'en, bu' puli' amu tu se dlupa' seg Israel, ay sung miktinguha' sek pekpatay ri seg bata' minatay na." 21 Aas migbuwat si Jose, bu' inuwiten sug bata' bu' su gina'en, bu' mipuli' ilan tu seg Israel.

22 Ma'ad sek pekerengeg run ni Jose ne si Arkilaw sung midlegari' seg Judea teles ri ni Herodes ne gama'en, minendek si Jose neng mekengel ritu. Bu' sek pinegulan giin puli' pebiyan sek teginepen, miritu na ma'ad si Jose sek probinsiya ne Galilea, 23 ✡ bu' sek pekerepet nilan ritu, mikengel ilan tu se dlunsud ne giningelanan neng Nazaret. Aas, mituman na suk tinalu' nu ngak propeta nud diin, "Tuwagen giin nek taga Nazaret."

✡ **2:15** 2.15: Hoseas 11.1. ✡ **2:18** 2.18: Jeremias 31.15. ✡ **2:23** 2.23: San Marcos 1.24; San Lucas 2.39; San Juan 1.45.

3

Suk Pegwali ni Juan neng Membebendyag
(San Marcos 1.1-8; San Lucas 3.1-18; San Juan 1.19-28)

1 Na, se nga gendaw ketu, minateng si Juan neng Membebendyag ritu
se kemingawan seg Judea bu migatad sek pekpenintulu', 2 ✡ miktalu' giin,
“Peddiksu' amu bu' teliyuray niyu su ngak sala' niyu tendeng ay megaud
na suk pedlegeseg ned Diwata.”* 3 ✡ Si Juan su ginasuy ni propeta Isaias
sek pektalu'en,
“Duuning migbeksay tu se kemingawan,
‘Andam niyu sud dalan para se Ginu'u;
Baal niyu neng meleddeng sug biyanan para seniin.’ ”
4 ✡ Suk suub ni Juan binaal buwat seg bembul ne kamelyo; bu' duunik
panit neg binaling riin se gawaken bu' su gaanen ngad dulun bu' teneb.
5 Rayun minditu seniin su dlaun ne nga getaw neg buwat seg Jerusalem bu'
sek tibuuk probinsiya neg Judea, bu' nga getaw neg buwat se nga dlugar
nek pelibut seg Bagel tubig neg Jordan. 6 Middiksu' ilan ri se ngak sala'
nilan, bu' binendyagan ilan ni Juan tu seg Bagel tubig neg Jordan.
7 ✡ Sek pekiita' ni Juan run neng melaun se ngak Pariseo bu' se ngak
Saduceo neng miritu arun mekpebendyag, miktalu' giin tu senilan, “Gamu
maa' ne ngang mekelala ne ngang mamak! Ta' maing minegul ri seniyu
neng mekedlaguy amu sek silut ned Diwata nek pawiten riin seniyu?
8 Aas megbaal amu neng melengas arun me'ita' neng middiksu' amu bu'
tineliyuran niyu su ngak sala' niyu. 9 ✡ Bu' ndi' amu pegena'ena' ne ndi'
amu silutan ned Diwata tendeng ay gasal amu ni Abraham. Ay telu'an'u
amu ne sud Diwata mekegbaal isan se ngag batu keni ne mbaal ne nga
gasal ni Abraham. 10 ✡ Sug wasay andam na para petel ri se nga ganget
ne nga gayu. Aas su kada gayu ne ndi' mekepemunga seng mekelengas
neg bunga petelen bu' pidlaken tu se gapuy. 11 Bendyagan'u amu riin
sek tubig sek pekpe'ita' neng middiksu' amu bu' tineliyuran niyu su ngak
sala' niyu. Ma'ad suk sala tawan neng mateng neng meksunud ri senaan
ge'eman pa kampuun ri senaan. Ndi'u mbaya' isan sek pekpitang ri se
ngak sandalyasen. Megbendyag giin ri seniyu se Gispiritu Santu bu' gapuy.
12 Migawid giin neg betang sek pempalis arun painen su nga dlegas buwat
se nga gepis ri se giniikan. Bu' tigumenen su ngang melinggas nek trigu
ritu sek tibengaan, ma'ad su nga gepis serengenen tu se gapuy ne ndi' na
mpaleng!”

Binendyagan si Jesus
(San Marcos 1.9-11; San Lucas 3.21-22)

13 Rayun, si Jesus migbuwat se Galilea bu' miritu ni Juan tu seg Bagel
tubig neg Jordan arun mekpebendyag. 14 Ma'ad si Juan migbelibad sek
pektalu', “Gaku' ma ngani' su gembaya' neng mekpebendyag riin seni'a.
Tumu' mirinia ma senaan.”
15 Ma'ad si Jesus miksembag, “Pesaddan mu na ma'ad, tendeng ay giin
nini su gembaya' ta baalen arun metuman su dlaun nek sinugu' ned
Diwata.” Rayun miliyag si Juan.
16 Tubus mbendyagay si Jesus, kinumawas rayun giin tu sek tubig. Bu'
mipuka rayun su dlangit para seniin, bu' mi'ita'en su Gispiritu ned Diwata

---

✡ **3:2** 3.2: San Mateo 4.17; San Marcos 1.15. * **3:2** 3.2 suk pedlegeseg ned Diwata: se dlitiral nek pekegubad, ‘Pedlegeri'an tu se Dlangit.’ ✡ **3:3** 3.3: Isaias 40.3 (LXX). ✡ **3:4** 3.4: 2 Nga Gari' 1.8. ✡ **3:7** 3.7: San Mateo 12.34; 23.33. ✡ **3:9** 3.9: San Juan 8.33. ✡ **3:10** 3.10: San Mateo 7.19.

neng mikpebaba' neng maa' nek selepati bu' minapun ri seniin. 17 ✡ Rayun,
duunik talu' neg buwat se dlangit laung, “Giin nini suk pinetail'u neg Bata'.
Pidleliyagu gupiya ri seniin.”

4

Tinintal ni Satanas si Jesus
(San Marcos 1.12-13; San Lucas 4.1-13)

1 ✡ Mbuus inuwit si Jesus ne Gispiritu Santu tu se kemingawan arun
tintalen nek Penulay. 2 Sek peketubus mekpu'asa ni Jesus seled se gepaat
pulu' endaw bu' gebii, miperii' giin. 3 Bu' suk Penulay mikpegaud ri seniin
bu' miktalu', “Bu' dya'a sug Bata' nud Diwata, sugu' mu ngag batu keni ne
mbaal nek pan.”
4 ✡ Ma'ad miksembag si Jesus, “Misulat ini se Kesulatan, ‘Su getaw ndi'
metubu' ri sek pan na run, bu' ndi' se kada nek talu' nek tinalu' ned
Diwata.’ ”
5 Mbuus inuwit giin nek Penulay tu seg Jerusalem, sug Bala'an nek
Siyudad, bu' pi'indeg ni Satanas si Jesus tu se kinetaasan neg bahin sek
Templo. 6 ✡ Bu' tinelu'aan si Jesus, “Bu' dya'a sug Bata' nud Diwata,
sampak'a tu sek silung, ay misulat ini ri se Kesulatan neng miktalu':
‘Sugu'en nud Diwata su ngag anghelen sek pegingat seni'a,
bu' sampenain'a nilan isan su geksud mu,
ndi' tanan mesugat ri se ngag batu.’ ”
7 ✡ Miksembag si Jesus, “Misulat rema ini se Kesulatan, ‘Ndi' mu tintalay
su Ginu'u ned Diwata mu.’ ”
8 Mbuus inuwit na pelun nek Penulay si Jesus tu seng metaas gupiya neg
bentud, bu' pi'ita' seniin su dlaun ne ngak pedlegeri'an ri sek tibuuk benwa
bu' su nga kega'em nilan. 9 Bu' si Satanas miktalu' tu seniin, “Begay'u ri
seni'ai dlaunen keni bu' meddempug'a bu' sumimbaa ri senaan.”
10 ✡ Miksembag si Jesus, “Pelayu'a ri senaan Satanas! Ay misulat ini
ri se Kesulatan, ‘Simba mu su Ginu'u ned Diwata mu bu' Giin da gairik
penibeliyan mu!’ ”
11 Rayun suk Penulay migawa' ri seniin, bu' rayun minateng su ngag
anghel bu' inatiman nilan giin.

Migatad si Jesus seg Baalenen tu se Galilea
(San Marcos 1.14-15; San Lucas 4.14-15)

12 ✡ Na, sek pekerengeg run ni Jesus neng miperisu si Juan, migawa' giin
se Galilea. 13 ✡ Nda' giin pekengel tu seng Nazaret ma'ad ritu giin mikengel
se Capernaum. Dlunsud keni riin se geksid sed Danaw ne Galilea, neng
misakup ri se nga dlugar sek Zabulon bu' Neptali. 14 Mihitabu' ini arun
metuman suk tinalu' ni propeta Isaias:
15 ✡ “Penginengeg amu, nga getaw ri se nga dlugar nek Zabulon bu' Neptali,
ned diin se geksid sed danaw bu' dipag seg Bagel tubig neg Jordan!
Penginengeg amu nga getaw nek sakup se Galilea, ne ritu mikengel su nga
getaw ne gena' Judeo.
16 Isan su nga getawan niyu mikengel riin se kereleman,
mikiita' ilan seng mesanag gupiya ne kerelaag.

✡ **3:17** 3.17: Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 12.18; 17.5; San Marcos 1.11; San Lucas 9.35. ✡ **4:1** 4.1: Hebreo 2.18; 4.15. ✡ **4:4** 4.4: Deuteronomio 8.3. ✡ **4:6** 4.6: Ngak Salmo 91.11-12. ✡ **4:7** 4.7: Deuteronomio 6.16. ✡ **4:10** 4.10: Deuteronomio 6.13. ✡ **4:12** 4.12: San Mateo 14.3; San Marcos 6.17; San Lucas 3.19-20. ✡ **4:13** 4.13: San Juan 2.12. ✡ **4:15** 4.15-16: Isaias 9.1-2.

Isan mikengel ilan ri seng merelem ne dlupa' se kemetain,
su kerelaag sumanag riin senilan."

17 ✡ Gatad rayun sek panahun ketu, si Jesus migatad sek pekpenintulu'
neng miktalu', "Peddiksu' amu bu' teliyuray niyu su ngak sala' niyu
tendeng ay megaud na mateng sud Diwata neng medlegari' riin senita."

Pinili' ni Jesus su Guna nek Tinu'unaan
(San Marcos 1.16-20; San Lucas 5.1-11)

18 Na, saanay medlaang ni Jesus tu se geksid ned Danaw ne Galilea,
mi'ita'en ritu sud duwa' tawan neng mekpated ne si Simon ne iningelanan
rema nek Pedro bu' si Andres nek pateren. Minlaya ilan ritu sed danaw
ay mengenginsera' ilan ma. 19 Miktalu' si Jesus tu senilan, "Dunut amu ri
senaan. Tendu'an'u amu sek peguwit ne nga getaw sinangkali' sek pedlaam
ne ngak sera'." 20 Rayun se nda'i dlangan, bineleng nilan su nga dlaya nilan
bu' middunut ilan ri seniin.
21 Bu' buwat ritu, mikpeddayun si Jesus sek pedlaang, bu' se gunaan
mi'ita'en sung mekpated ne si Santiago bu' si Juan, ne nga gembata'
ni Zebedeo. Ritu ilan sek sekayan nilan duma nu gama' nilan, neng
migandam ne nga dlaya nilan. Tinawag ni Jesus sung mekpated, 22 bu'
nda'i dlangan, bineleng nilan suk sekayan bu' su gama' nilan, bu' middunut
ilan riin ni Jesus.

Minendu', Minintulu', bu' Mimpetelen
(San Lucas 6.17-19)

23 ✡ Aas linaup rayun ni Jesus suk tibuuk Galilea sek pekpenendu' ri
se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo, sek pekpenintulu' se Gempiya
ne Gesuyen metendeng sek pedlegari' ned Diwata, bu' sek pekpetelen se
dlaun ne nga dleruun ne nga getaw. 24 Seng maa' nini, midlelaup sud
dengegaan ri seng nasud nek Syria. Aas inuwit nu nga getaw tu seniin su
dlaun ne ngang minlaru, su dlaun neng midlainlain ne ngang megeel bu'
migantus seng melebiyan ne kegeel: su ngak pige'eman seng melaaten ne
gispiritu, su ngak pegbauyen, bu' su ngak paralitiku—bu' pitelen ni Jesus
su dlaun nilan. 25 Bu' melauni nga getaw neng midlendug ri seniin buwat
se Galilea, buwat sek Sepulu' ne nga Dlunsud, buwat seg Jerusalem, buwat
seg Judea, bu' sed duma pa ne nga dlugar buwat sed dipag neg bagel tubig
seg Jordan.

5

Suk Pekpenendu' ni Jesus ditu seg Bentud

1 Na, sek pekiita' run ni Jesus sek panen ne nga getaw, tinumuwad giin
tu seg bentud, ne ritu giin migingkud. Miktipung su ngak tinu'unaan ri
sek timala'en, 2 bu' migatad giin sek pektendu' senilan:

Su nga Getaw nek Pedleliyagen
(San Lucas 6.20-23)

3 "Pedleliyagen su ngak pupus ri se ngag betang ne gispirituhanen,
tendeng ay me'angken nilan suk pedlegeseg ned Diwata.
4 ✡ Pedleliyagen su nga getaw ned diin se kegu'ul,
tendeng ay pengemu'en ilan ned Diwata.
5 ✡ Pedleliyagen su nga getaw neng mekpebaba',

✡ **4:17** 4.17: San Mateo 3.2. ✡ **4:23** 4.23: San Mateo 9.35; San Marcos 1.39. ✡ **5:4** 5.4: Isaias 61.2. ✡ **5:5** 5.5: Ngak Salmo 37.11.

tendeng ay mekerawat ilan sek pengumpiya nek sinaad ned Diwata
riin senilan.
6 ✡ Pedleliyagen su nga getaw neng miktinguha' sek pektuman ri sed
Diwata,
tendeng ay petekenen ilan ned Diwata.
7 Pedleliyagen su nga getaw neng melilelaaten
tendeng ay lelaatan ilan rema ned Diwata.
8 ✡ Pedleliyagen su nga getaw ne dlimpiyu suk pengena'ena' nilan,
tendeng ay mekiita' ilan ri sed Diwata.
9 Pedleliyagen su nga getaw neng megbaal nek pema'agi para se kelinaw
tendeng ay tuwagen ilan ne nga gembata' ned Diwata.
10 ✡ Pedleliyagen su nga getaw nek pinlutus sek pegbaal neng metareng,
tendeng ay misakup ilan ri sek pedlegeseg ned Diwata.
11 ✡ "Pedleliyagen amu gupiya bu' mektalu' ilan neng melaat riin seniyu
bu' lutusen amu bu' pengumbaalan amu ne gena' metuud tendeng ay
miksunud amu ri senaan. 12 ✡ Pedleliyag amu tendeng ay gembagel su
ganti niyu ritu se dlangit. Ay seng maa' run nek pebiyan, linutus rema ne
nga getaw su ngak propeta nud diin."

Maasin bu' Delaag
(San Marcos 9.50; San Lucas 14.34-35)

13 ✡ "Gamu maa' neng maasin para riin se nga getawan. Ma'ad bu' sung
maasin merala' sung nanamen, ndi' na mpuli' su kepaiten. Nda' na gairik
paluun, aas pidlaken na ma'ad ini bu' pegindegindegan ne nga getaw."
14 ✡ "Gamu maa' rema ned delaag ri seg benwa. Suk siyudad neng
mi'imetang riin sed dibabaw neg bentud ndi' gaid me'edlud. 15 ✡ Nda'iruni
getaw neng mektutud nek sulu' bu' tekepan nini ri se gamang. Tumu'
betangenen nini riin sek pengenturan arun mekegbegay ini ne kerelaag
ri se kada sala ri seg balay. 16 ✡ Seng maa' run rema nek pebiyan,
pegbegay amu ne kerelaag ri se dlaun ne getaw arun me'ita' nilan su ngang
mekelengas ne ngak pimbaal niyu bu' siya'en nilan su Gama' niyu tu se
dlangit."

Suk Penendu'an metendeng se Kesugu'an

17 "Ndi' niyu pegena'ena'ay neng miriniu arun dela'en'u su Kesugu'an ni
Moses bu' su ngak tinendu' nu ngak propeta. Nda'u perini arun dela'en
ini ma'ad sek pektuman riin senilan ne nga ketendu'an. 18 ✡ Pegena'ena'
niyu gupiya, isan me'alep ma su dlangit bu' su dlupa', mekpebilin gaid
isan sung miika' gupiya ne dlitra awas kudlit riin se Kesugu'an. Su dlaun
neng misulat ri se Kesugu'an keni kina'enlan metuman. 19 Aas isan ta'
ne getaw neng medlapas isan se dlabi neng miika' se nga kesugu'an bu'
mektendu' run nini tu se nga getaw sek pedlapas, giin suk tinawag ne
dlabi ne gembaba' tu sek pedlegeseg ned Diwata. Ma'ad su isan ta' neng
miktuman bu' miktendu' tu se nga getaw sek pektuman rema run nini,
giin suk tinawag ne gembagel tu sek pedlegeseg ned Diwata. 20 Telu'an'u
amu, mekeseled amu ri sek pedlegeseg ned Diwata bu' metinumanen amu
pa kampuun ri se ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo sek
pegbaal se ngak sugu' ned Diwata."

✡ **5:6** 5.6: Isaias 55.1-2. ✡ **5:8** 5.8: Ngak Salmo 24.3-4. ✡ **5:10** 5.10: 1 San Pedro 3.14. ✡ **5:11** 5.11: 1 San Pedro 4.14. ✡ **5:12** 5.12: 2 Nga Cronica 36.16; Su Ngak Pimbaal 7.52. ✡ **5:13** 5.13: San Marcos 9.50; San Lucas 14.34-35. ✡ **5:14** 5.14: San Juan 8.12; 9.5. ✡ **5:15** 5.15: San Marcos 4.21; San Lucas 8.16; 11.33. ✡ **5:16** 5.16: 1 San Pedro 2.12. ✡ **5:18** 5.18: San Lucas 16.17.

Ketendu'an metendeng sek Pedlanget

21 ✡ Middugang pa gaid si Jesus sek pektalu', “Mirengeg na niyu suk
tinalu' nu nga getaw nud diin, ‘Ndi'a mekpatay, ay isan ta' sung mekepatay
ukuman giin.’ 22 Ma'ad nandaw telu'an'u amu, bu' lengetan amu ri se ngak
sementaun niyu, ukuman amu. Bu' telu'an niyu su ngak sementaun niyu
ne ‘Kulang suk peme'et mu!’ uwiten amu tu seng metaas ne gukuman nu
nga getaw Judeo. Bu' telu'an niyu su ngak sementaun niyu neg, ‘Bural'a!’
mesilutan amu tu se gapuy se gimpirnu. 23 Aas bu' meghalad'a ritu seg
halaran, bu' mbuus me'ena'ena' mu ne sud duma mu ned duuni dlangeten
riin seni'a, 24 bilin mu reli' sug halad mu tu seng metungenga'an neg
halaran bu' laway mu reli' giin bu' pegeguli'ay amu. Bu' rayun puli'a arun
sek peghalad seg halad mu riin sed Diwata.”
25 “Bu' duuni getaw ne kumiha ri seni'a, meneguli'a reli' tu seniin saanay
ndi' amu ruwa' pa merepet tu se gukuman. Ay bu' ritu amu na se
gukuman, tudyan'a nu kinumiha ri seni'a tu seng mengengukum, bu' sung
mengengukum mektudyan ri seni'a tu sek pulis, rayun perisuun'a. 26 Sek
pekemetuud telu'an'u dya'a ne ndi'a gaid mekegawas buwat ritu tampan
mekebayad'a sek tampusan nek sala sintabus gisip pesala' seni'a.”

Ketendu'an metendeng sek Pekpenapaw

27 ✡ “Mirengeg na niyu suk tinalu', ‘Ndi' amu menapaw.’ 28 Ma'ad nan-
daw esuyan'u amu, isan ta' neng megenleng tu se dlibun bu' migena'ena'
neng melaat, mikepenapaw na giin tu se dlibun riin se gena'ena'en. 29 ✡
Na, bu' su dlintu neng mata mu giin sung mekegbaal neng mekesala'a run,
esuk mu ini bu' pidlak mu. Maneg pa bu' merala' suk sala neg bahin ne
dlawas mu sinangkali' nek pidlaken suk tibuuk ne dlawas mu tu se gapuy
se gimpirnu. 30 ✡ Bu' su dlintu ne gemeg mu giin sung mekegbaal seni'a
sek pekpekesala', petel mu bu' pidlak mu ini. Maneg pa bu' mpetel suk
sala ne gemeg mu sinangkali' nek pidlaken suk tibuuk ne dlawas mu tu se
gapuy se gimpirnu.”

Ketendu'an metendeng sek Pegbeleng
(San Mateo 19.9; San Marcos 10.11-12; San Lucas 16.18)

31 ✡ “Bu' tinalu' rema, ‘Su dlai neng meleng ri sek sawaan, kina'enlan
megbegay giin ri seniin nek sulat nek pesuun sek pegbeleng.’ 32 ✡ Ma'ad
mektalu'u riin seniyu isan ta' neng meleng ri sek sawaan, isan nda' pegbaal
neg imural nek pekpekighilawas, giin su getaran neng mekepenapaw suk
sawaan bu' mengesawa suk sawaan puli'. Bu' su isan ta' neng mengesawa
ri se dlibun neg bineleng, mekepenapaw rema.”

Ketendu'an metendeng sek Pekpenumpa'

33 ✡ “Mirengeg rema niyu nek tinelu'an su nga getaw nud diin, ‘Ndi'a
menumpa' bu' gena' metuud. Bu' tuman mu gaid bu' menumpa'a tu se
Ginu'u.’ 34 ✡ Ma'ad nemuun telu'an'u amu: ndi' amu na gaid menumpa'
bu' meksaad. Ndi' niyu gemitay su dlangit neng menintigus ri seniyu
sek pekpenumpa' tendeng ay su dlangit, giin suk trunu ned Diwata; 35 ✡
awas su dlupa' tendeng ay giin nini suk pigindegan ned Diwata. Bu' sug

---

✡ **5:21** 5.21: Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. ✡ **5:27** 5.27: Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. ✡ **5:29** 5.29: San Mateo 18.9; San Marcos 9.47. ✡ **5:30** 5.30: San Mateo 18.8; San Marcos 9.43. ✡ **5:31** 5.31: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 19.7; San Marcos 10.4. ✡ **5:32** 5.32: San Mateo 19.9; San Marcos 10.11-12; San Lucas 16.18; 1 Corinto 7.10-11. ✡ **5:33** 5.33: a Levitico 19.12. b Ngang Numero 30.2; Deuteronomio 23.21. ✡ **5:34** 5.34: a San Santiago 5.12. b Isaias 66.1; San Mateo 23.22. ✡ **5:35** 5.35: a Isaias 66.1. b Ngak Salmo 48.2.

Jerusalem tendeng ay suk Siyudad neg Jerusalem giinik pidlegesegan nu
dlabi Ge'eman ne Gari'. 36 Bu' ndi' niyu rema telu'ay ‘isan matayu pa’*
tendeng ay ndi' amu mekepeputi' awas mekepe'item isan sek sala ne dlegas
na run ri seg buuk niyu. 37 Talu' na ma'ad niyu, ‘Wa'a’ bu' wa'a rayun
‘Gena'’ bu' gena'; ay bu' duun pai kapin run nini, ketu buwat na ri seng
Menulay.”

Ketendu'an metendeng sek Peksuli'
(San Lucas 6.29-30)

38 ✡ “Mirengeg niyu suk tinalu', ‘Sung mekepedlaat ri seng mata nek
sementaunen, pedlaatan rema sung mataan; bu' sung mekepelupu' ri
se ngisi nek sementaunen, lupu'en rema su ngisiin.’ 39 Ma'ad nemuun
telu'an'u amu, ndi' niyu suli'ay su getaw neng mikesala' ri seniyu. Bu'
duunik tumampaling ri se dlintu nek sepingi mu, petampaling mu rema
seniin sug bibang nek sepingi mu. 40 Bu' duuni kumiha ri seni'a arun
me'uwanen suk suub mu, begay mu run asta pa su dlambung mu. 41 Bu'
suk sundalu menleges ri seni'a sek pegbaba ri se guwitenen sek sala
kilumitru, baba mu itu sed duwa' kilumitru. 42 Isan ta' neng menengi
ri seni'a, begayay mu giin, bu' isan ta' neng meram ri seni'a, peram mu
giin.”

Ketendu'an metendeng sek Pekpetail se nga Kuntra
(San Lucas 6.27-28, 32-36)

43 “Mirengeg niyu suk tinalu', ‘Petail niyu su ngak sambat niyu, bu'
gemetay niyu su nga kuntra niyu.’ 44 Ma'ad nemuun telu'an'u amu, petail
niyu su nga kuntra niyu bu' pegempu'ay niyu su ngang midlutus ri seniyu,
45 arun mbaal amu ne nga gembata' ne Gama' niyu tu se dlangit. Ay giin
sung mikpesebang se gendaun tu se ngang mekelaat ne getaw bu' tu se
ngang mekelengas. Bu' giin sung mikpawit ned dupi' tu se ngang megbaal
neng metareng bu' tu se gena' metareng. 46 Gentiyan ba ned Diwata bu'
sung mikpetail ri seni'a giin da rema suk petailen mu? Isan su ngang
meneningil neg buwis migbaal rema run nini. 47 Bu' giin rai galimba'en
niyu su ngak sambat niyu, mikegbaal amu ba ne dlabaw pa seng mibaal
ned duma? Isan su nga getaw ne genda' mekilala ri sed Diwata migbaal
rema run nini! 48 ✡ Aas, kina'enlan ne nda'iruni gempemura riin seniyu,
maa' ne Gama' niyu tu se dlangit ne genda'iruni gempemura ri seniin.

6

Ketendu'an metendeng sek Pegbegay ne Gabang

1 ✡ “Pedlekilaaw amu sek pegbaal niyu neng melengas riin seng
metungenga'an ne nga getaw para ma'aray sek pekpe'ita' ri senilan seg
binaal niyu. Tendeng ay bu' baalen niyu ini, nda'iruning merawat niyu ne
ganti buwat se Gama' niyu tu se dlangit.”

2 “Aas bu' megbegay amu ne gabang tu se ngak pupus, ndi' niyu ini
pesigarbu maa' nu ngang mikpelaunglaung neng megbaal run nini riin sek
seled nek pektipungan ne nga getaw bu' ri se ngag bebiyanan, arun siya'en
ilan ne nga getaw. Sek pekemetuud, telu'an'u amu, mirawat na nilan su
ganti nilan. 3 Ma'ad bu' megbegay amu ne gabang tu se ngak pupus, ndi'
niyu ini pesuun isan pa tu sek sambat niyu, 4 arun nda'iruning mekesuun

---

* **5:36** 5.36 Ri se Griego, miktalu' ‘Ndi' niyu gemitay su gulu ri sek pekpenumpa' niyu.’ ✡ **5:38** 5.38: Exodo 21.24; Levitico 24.20; Deuteronomio 19.21. ✡ **5:48** 5.48: Levitico 19.2; Deuteronomio 18.13. ✡ **6:1** 6.1: San Mateo 23.5.

ri sek pegbegay mu bu' su Gama' niyu ritu se dlangit neng migenleng ri se dlaun neg binaal niyu, meganti riin seniyu.”

Ketendu'an metendeng sek Pegampu' (San Lucas 11.2-4)

5 ✡ “Bu' seng megampu' amu, ndi' niyu baalay sug binaal nu ngang mikpelaunglaung ay liyagan nilan neng megampu' riin se ngak pektipungan nu nga getaw bu' ri se ngak selengayan ne ngad dalan arun me'ita' ilan ne nga getaw. Sek pekemetuud telu'an'u amu, mirawat na nilan su ganti nilan. 6 Ma'ad seng megampu'a, sumeled'a ri sed dugu, siraay mu sud dungawan bu' megampu'a tu se Gama' mu ne ndi' me'ita'. Bu' rayun su Gama' mu, neng mikiita' se dlaun neg binaal mu, meganti riin seni'a.”

7 “Bu' seng megampu' amu, ndi' amu pedlegamit seng melaun ne ngak talu' ne nda'irunik paluun, maa' seg binaal nu nga getaw ne nda' mekilala ri sed Diwata. Ay migena'ena' ilan nek sembagen ilan ne ngad diwatadiwata nilan tendeng ay metaas gupiya su ngak pegampu' nilan. 8 Ndi' niyu sunuray sug binaal nilan, ay su Gama' niyu mikesuun na daan se kina'enlanen niyu isan nda' amu pa penengi ri seniin. 9 Aas, pegampu' amu seng maa' nini:

‘Gama' nami riin se dlangit,
pegbesaan siya sug bala'an ne ngalan mu,
10 Mateng'a siya
bu' medlegari'a ri senami,
arun mektuman seni'a su kada sala rini seg benwa,
maa' rema sek pektuman seni'a ritu se dlangit.
11 Begay mu senami nandaw sung me'aan nami se gendawendaw.
12 Bu' pasaylu' mu ami ri se ngak sala' nami
maa' rema sek pekpasaylu nami tu se ngak sala' nu ngak sementaun nami.
13 Bu' ndi' mu tugut neng metintal ami,
ma'ad peneliperay mu ami buwat ri seng Menulay.’*

14 ✡ “Ay bu' pasayluun niyu su nga getaw neng mikesala' riin seniyu, pasayluun amu rema nu Gama' niyu ned ditu se dlangit. 15 Ma'ad bu' ndi' niyu pasayluun su nga getaw riin se ngak sala' nilan, su Gama' niyu ndi' rema mekepasaylu ri se ngak sala' niyu.”

Ketendu'an metendeng sek Pekpu'asa

16 “Na, bu' seng mekpu'asaa, ndi'a pegu'ul maa' seg binaal nu ngang mikpelaunglaung, ay pisaddan nilan su gawi' nilan sek pekpe'ita' ri se nga getaw neng mikpu'asa ilan. Telu'an'u amu seng metuud, mirawat na nilan su ganti nilan. 17 Ma'ad seng mekpu'asaa, mengulamus'a bu' menunday'a, 18 arun suk pekpu'asa mu ndi' mesuunan ne nga getaw, ma'ad su Gama' ra niyu ne ndi' me'ita'. Giin ra sung mekiita' ri se dlaun neg binaal mu, bu' giin sung megbegay seni'a ne ganti.”

Metendeng se Ketigeyunan tu se Dlangit (San Lucas 12.33-34)

19 ✡ “Ndi' amu pektigum ne ketigeyunan para se gegulingen niyu rini seg benwa, ay su ganay bu' su ga'ang giin sung mekepedlaat run nini, bu' sumeled ri seg balay su ngang meddaaw, bu' peddaawen nini. 20 Tumu',

---

✡ **6:5** 6.5: San Lucas 18.10-14. * **6:13** 6.13 Ri se dlain ne nga Kesulatan, dinugang: Tendeng ay ni'a suk pedlegeri'an, su ga'em, bu' peksaya' tampan se genda'i gekteben. Metuman siya. ✡ **6:14** 6.14-15: San Marcos 11.25-26. ✡ **6:19** 6.19: San Santiago 5.2-3.

pektigum amu ne ketigeyunan tu se dlangit, ay ritu nda'iruni ganay bu' ga'ang neng mekepedlaat, bu' nda'iruning meddaaw nek sumeled ri seg balay arun sek peddaaw. 21 Ay ta' ngani' su ketigeyunan niyu, ditu remai gena'ena' niyu."

Sud Delaag ri se Dlawas
(San Lucas 11.34-36)

22 "Sung mata mu giin suk sulu' ri se dlawas mu. Bu' melengas sung mata mu, merelaagan suk tibuuk ne dlawas mu. 23 Ma'ad bu' midlambeng sung mata mu, mereleman suk tibuuk ne dlawas mu. Aas bu' su kerelaag mu merelem, dya'a gaid diin se kereleman."

Ketendu'an metendeng ri sek Selapi'
(San Lucas 16.13)

24 "Nda'iruni getaw neng menibeli ri sed duwa' ne gegalen, ay kuntraanen suk sala bu' petailenen suk sala, awas lebanaan suk sala bu' pemuraanen suk sala. Seng maa' run nek pebiyan, ndi'a mekepenibeli ri sed Diwata bu' sek selapi'."

Ketendu'an metendeng se gendi' Pedlegules
(San Lucas 12.22-31)

25 "Telu'an'u amu, ndi' amu megules metendeng ri se ketubu' niyu, bu' landuni aanen awas inumen niyu; awas landunik suuben niyu. Gena' ba su ketubu' labaw pa kampuun ri se gaan, bu' su dlawas labaw pa kampuun ri sek suub? 26 Enlengay niyu su ngang manuktalun; nda' ilan pegerek awas pedlegani, awas pektibeng, bu' su Gama' niyu tu se dlangit mikpaan ri senilan. Gena' ba mbagel pa kampuun su dlaga' niyu sinangkali' se ngang manuktalun? 27 Ta' ma ri seniyu nek pebiyan sek pedlegules mekerugang isan sek sala uras na run ri se ketubu'en?

28 "Bu' metendeng ma'ad sek suub, lama medlegules amu run? Enlengay niyu su ngag bulak ri seg binaal bu' pigendun nilan run sek pekpentubu'; nda' ilan pekterbahu awas megabel. 29 ✡ Ma'ad telu'an'u amu, isan ngani' si Gari' Solomon, sung meratu' gupiya ne gari' nud diin, nda' ngani' giin mekepenuub neng maa' kelengas sek sala se ngag bulak keni. 30 Bu' binegayan ma ngani' ned Diwata ne kelengas su ngak sigbet isan miktetubu' pa numuun bu' pekemanlema' pidlaken tu se gapuy. Na, gamu, ndi' amuun ba mpesuuban? Miika' ra gaid suk pektu'u niyu!

31 "Aas ndi' amu medlegules sek peksaak, 'Duun baing me'aan ta awas me'inum ta awas suub neng meseluk ta?' 32 Ay su nga getaw ne nda' mekilala ri sed Diwata midlegules se dlaun ne ngag betang keni; ma'ad su Gama' niyu tu se dlangit mikesuun ne kina'enlanen niyu su dlaun ne ngag betang keni. 33 Ma'ad una niyu penengaway suk pedlegari' ned Diwata bu' suk pekemetarengen, bu' dlaun ne ngag betang keni begay ra ri seniyu. 34 Aas ndi' amu medlegules metendeng se dlema', ay su dlema' duuni gegulingenen ne kegulesan. Ndi' na kina'enlan nek penu'an pa niyu su kegulesan neng mateng se kada gendaw."

7

Ketendu'an metendeng sek Pegukum
(San Lucas 6.37-38, 41-42)

1 "Ndi' amu pegukum se ngad duma, arun ndi' amu ukuman ned Diwata. 2 ✡ Ay ukuman amu ned Diwata neng maa' sek pegukum niyu tu sed duma

✡ **6:29** 6.29: 1 Nga Gari' 10.4-7; 2 Nga Cronica 9.3-6. ✡ **7:2** 7.2: San Marcos 4.24.

bu' sukuren amu niin seng maa' sek sukuran ne ginamit niyu tu sed duma.
3 Na, tuma ma enlengan mu ma sung miika' nek puling ri seng mata nek
sementaun mu, ma'ad nda' mu penemba'ay su gembagel ne gayu ned diin
seng mata mu? 4 Pegendunen mu run sek pektalu' tu sek sementaun mu,
‘Sambat, uwa'en'u sung mitut nek puling ri seng mata mu,’ bu' duuni
gembagel ne gayu ned diin seng mata mu? 5 Dya'a neng mikpelaunglaung,
awa' mu reli' su gembagel ne gayu ri seng mata mu, arun mekelaru mu
gupiya sung mitut nek puling ned diin seng mata nek sementaun mu.”
6 “Ndi' niyu begay tu se nga gitu' su isan landun neg bala'an neg betang
para sed Diwata. Puli'an amu nilan bu' ebuten. Ndi' niyu pidlakay su ngak
perlas tu se ngag babuy ay indegindegan ma'ad nilan nini.”

Penengi, Penengaw, bu' Tawag amu (San Lucas 11.9-13)

7 “Penengi amu bu' begayaan amu; penengaw amu bu' mbangan niyu;
tuwagen niyu sud Diwata bu' pukaanen sud dungawan para seniyu. 8 Ay su
kada sala neng menengi, mekerawat; bu' sung mekpenengaw, mekebaang;
bu' sung mektawag ri sed Diwata, pukaanen sud dungawan para seniin.
9 Gamu ne ngang megulang, bu' menengi sug bata' niyu nek pan, begayan
ba niyu neg batu? 10 Awas bu' menengi sug bata' niyu nek sera', begayan
ba niyu neng mamak? 11 Isan sek pekemelaat niyu, metau amu megbegay
se ngang mekelengas neg betang tu se ngag bata' niyu. Gendun pa sakan
su Gama' niyu tu se dlangit? Megbegay gaid giin se ngang mekelengas ne
ngag betang tu se ngang mekpenengi ri seniin.”
12 ✡ “Aas, baal niyu tu sed duma su dliyagan niyu neg baalen nilan para
riin seniyu. Ay giin nini su gulugan se Kesugu'an ni Moses bu' su nga
ketendu'an ne ngak propeta.”

Sung Mesikut bu' Melambeg ne Genga'an (San Lucas 13.24)

13 “Seled amu riin seng mesikut ne genga'an. Tendeng ay su genga'an
pagaw tu se kelaatan meliwag bu' sud dalan pagaw ritu mesayun, bu'
melauni nga getaw neng mekuunut tu sed dalan ketu. 14 Ma'ad su genga'an
pagaw tu se ketubu' mesikut bu' sud dalan pagaw ritu melised, bu' miika'
ra su nga getaw neng mekebaang run nini.”

Su Gayu bu' su ngag Bungaan (San Lucas 6.43-44)

15 “Pegbantay amu ri se gena' metuud ne ngak propeta; riin se gawas
ne gawi' nilan maa' ne nga karniru ma'ad ri sed diyalem ne gena'ena'
nilan, maa' ilan neng mekebelu' ne ngang menanap. 16 Me'ilelaan niyu ilan
pebiyan ri se ngak pimbaal nilan maa' ne gayu neng me'ilelaan pebiyan ri
se ngag bungaan. Ay su ngak sebinit ndi' mekepemunga ne nga gubas awas
su nga geksam ndi' mekepemunga ne ngag igira. 17 Su gayu neng melengas,
memunga rema ne ngang mekelengas ne ngag bunga, ma'ad su gayu neng
melaat mekelaat rema su ngag bungaan. 18 Sung melengas ne gayu ndi'
ini mekepemunga neng melaat ne ngag bunga, bu' sung melaat ne gayu
ndi' ini mekepemunga neng mekelengas ne ngag bunga. 19 ✡ Su kada gayu
ne ndi' mekepemunga neng mekelengas ne ngag bunga petelen nini bu'
pidlaken tu se gapuy. 20 ✡ Aas, seng maa' run nek pebiyan, me'ilelaan niyu
su nga gena' metuud nek propeta pebiyan ri se ngak pimbaal nilan.”

✡ **7:12** 7.12: San Lucas 6.31. ✡ **7:19** 7.19: San Mateo 3.10; San Lucas 3.9. ✡ **7:20** 7.20: San Mateo 12.33.

Nda'u Mekilala ri Seniyu
(San Lucas 13.25-27)
21 “Gena' su kada sala neng meksabi ri senaan, ‘Ginu'u, Ginu'u’ mesakup
tu sek pedlegari' ned Diwata, ma'ad mekeseled su ngang mektuman riin
se dliyagan ne Gama'u ned ditu se dlangit. 22 Seng mateng su Gendaw sek
Pegukum, melauning meksabi ri senaan, ‘Ginu'u, Ginu'u’ tendeng ay ri se
ga'em ne ngalan mu, pinintulu' nami su ngak talu' ned Diwata, bu' pebiyan
ri se ga'em ne ngalan mu, pipe'awa' nami su ngang menulay, bu' migbaal
ami seng melaun ne ngang milagru.” 23 ✡ Bu' rayun mektalu'u ri senilan,
“Nda'u amu me'ilala. Pegawa' amu ri senaan, gamu ne ngang mimbaal
neng melaat!”

Sud Duwa' Tawan neng Migbaal neg Balay
(San Lucas 6.47-49)
24 “Aas su isan ta' neng menginengeg bu' mektuman ri se ngak talu'u keni
maa' giin nu getaw neng metau gupiya megbaal neg balay ne ginentud ri
sek penligen neg batu. 25 Rayun middupi', bu' migbaa' su nga gembagel
nek tinubigan, bu' migenus neng merendes, bu' linumanlag seg balay
ketu, ma'ad nda' ini meluwad, tendeng ay mipesekad ini ri seng meligen
nek penligen neg batu. 26 Ma'ad suk sala neng menginengeg ri se ngak
talu'u keni bu' rayun ndi' mektuman run nini, maa' giin nu getaw neg
buralburalen neng migbaal neg balain ri se gelisan. 27 Seng middupi',
bu' rayun migbaa' su ngag bagel tubig, bu' migenus neng merendes, bu'
linumanlag ri seg balay ketu, bu' miluwad rayun sug balay bu' nda'iruning
mibilin run.”

Su Ketenged ni Jesus
28 ✡ Sek peketubus ini esuyay ni Jesus, mitingala gaid su nga getaw ri
sek pekpenintulu'en, 29 tendeng ay minendu' giin tu senilan ned duuni
ketenged gena' maa' nu ngang minendu' ri se Kesugu'an.

8

Pi'uli'an ni Jesus suk Sala neng Midlaru ri seng Mekeendekendek ne Dleruun ri sek Panit
(San Marcos 1.40-45; San Lucas 5.12-16)
1 Na, seng middiksun si Jesus buwat seg bentud, gembagel nek panen ne
nga getaw miksunud ri seniin. 2 Enlengay niyu, duuni getaw neng midlaru
ri seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit mikpegaud tu seniin bu'
middempug sek peksimba ri seng metungenga'an ni Jesus neng miktalu',
“Ginu'u, bu' keliyag mu, pe'uli'ay mau.”
3 Bu' inetat ni Jesus su gemegen bu' inikapen giin, “Liyagan'u,” dayun
miktalu', “Me'uli'an'a!” Bu' sek tikmal, mi'uli'an giin ri se dleruunen. 4 ✡
Rayun miktalu' si Jesus tu seniin, “Ndi' mu gaid ini penuntul tu se ngad
duma. Peritua sek pari' bu' pe'ita' mu su gegulingen mu, bu' pengilak'a
tu sek Templo se gilak nek sinugu' ni Moses, sek pekpemetuud tu se nga
getaw neng mi'uli'an'a na.”

Pitelen ni Jesus suk Sesugu'en ne Geseg nek Sundalu ne Getaw Roma
(San Lucas 7.1-10)
5 Na, sek pekseled ni Jesus tu se dlunsud se Capernaum, miritu seniin
suk sala ne geseg sek sundalu ne getaw Roma sek pekpenengi ne gabang.

✡ **7:23** 7.23: Ngak Salmo 6.8. ✡ **7:28** 7.28-29: San Marcos 1.22; San Lucas 4.32. ✡ **8:4** 8.4: Levitico 14.1-32.

6 Miktalu' giin, “Sir, duunik sesugu'en'u neng midlaru tu seg balay, ndi'
mekekuleg, bu' migantus gupiya se kegeel ne dleruunen.”

7 Miktalu' si Jesus tu seniin, “Ala, merituu bu' pe'uli'an'u giin.”

8 Ma'ad miksembag seniin su geseg nek sundalu, “Sir, ndi'u mbaya'
mekpeperitu seni'a seg balay'u. Talu' mu na run bu' suk sesugu'en'u
me'uli'an. 9 Gaku' miriyalem rema sek peddlegeseg se dlabaw'u ne geseg,
bu' duun remai ngak sundalu nek pidlegesegan'u. Bu' meksugu'u tu sek
sala, ‘Pedlaang'a,’ medlaang rayun ini. Bu' mektalu'u tu sek sala, ‘Perinia,’
bu' merini giin. Bu' mektalu'u tu se gulipen'u, ‘Baal mu ini,’ bu' baalenen
ini.”

10 Na, sek pekerengeg run nini ni Jesus, mitingala giin, bu' miktalu' giin
tu se nga getaw neng miksunud ri seniin, “Telu'an'u amu seng metuud,
nda'u pa mekiita' isan sala ne getaw Israel neng maa' nini kebagel suk
pektu'uun. 11 ✡ Bu' mektalu'u riin seniyu, ne dlema' renlag melaun ne nga
getaw neng mateng buwat ri sek sebangan bu' sindepan neng megingkud
duma ri ni Abraham, ni Isaac bu' ni Jacob sek pekpengaan ri se kumbira
tu sek pedlegari' ned Diwata. 12 ✡ Ma'ad melaun se nga getaw Israel neng
misakup ri sek pedlegeri'an ned Diwata ma'ad ndi' ilan mekeritu. Pidlaken
ilan tu se kereleman ne ritu ilan mensegaw bu' mengkiget se nga ngisi
nilan.” 13 Rayun miktalu' si Jesus tu se geseg ne ngak sundalu, “Uli'a na
bu' baalen'u ini sumala' sek pektu'u mu.” Bu' suk sesugu'enen ritu seg
balain mi'uli'an rayun se guras ketu.

Melauni nga Getaw nek Pi'uli'an ni Jesus (San Marcos 1.29-34; San Lucas 4.38-41)

14 Mbuus miritu si Jesus seg balay ni Pedro. Sek peddatengen ditu,
mi'ita'en suk penugangan ni Pedro ne dlibun migbelilid neng mipanas.
15 Bu' inuwiran ni Jesus su gemeg nu dlibun bu' mi'uli'an giin ri sek
panasen. Migbuwat rayun giin bu' inilakaan neng me'aan si Jesus.

16 Bu' sek pekerelem na, inuwit nilan tu seniin sung melaun ne ngak
sineleran neng menulay. Bu' pimbugaun su ngang melaat ne gispiritu
pebiyan ri sek pekpemandu'en bu' pi'uli'aan su dlaun neng minlaru. 17 ✡
Binaalen ini arun metuman suk tinalu' ni propeta Isaias, “Giin gaid sung
mekpetelen se ngang mekegeel bu' pe'uli'aan su nga dleruun ta.”

Su nga Getaw neng Meliyag siya Sumunud tu ni Jesus (San Lucas 9.57-62)

18 Na, sek pekiita' ni Jesus seng melaun gupiya ne nga getaw neng
midlibut ri seniin, tinelu'aan su ngak tinu'unaan ned dumipag ilan tu sed
dipag ne geksid ned danaw. 19 Se nda' ilan pa mekeripag, duunik sala
neng mentetendu' se Kesugu'an neng mikpegaud ri seniin bu' miktalu',
“Sir, andamu meddunut ri seni'a isan ta'a pagaw.”

20 Si Jesus miksembag ri seniin, “Su ngak tinggalung duuni ngak
pekengelan nilan bu' su ngang manuktalun duuni ngak salag nilan, ma'ad
sug Bata' ne Getaw nda'iruni dlugar ne kepenguleliyaan.”

21 Suk sala nek tinu'unan miktalu' rema ri ni Jesus, “Ginu'u, muli'u reli'
bu' lebengen'u pa su gama'u.”

✡ **8:11** 8.11: San Lucas 13.29. ✡ **8:12** 8.12: San Mateo 22.13; 25.30; San Lucas 13.28. ✡ **8:17** 8.17: Isaias 53.4.

22 Miksembag si Jesus, “Dunut'a senaan, bu' pesaddan mu su ngak patay
neng medlebeng ri se ngang minatay nilan.”*

Pikeneng ni Jesus sug Badyu
(San Marcos 4.35-41; San Lucas 8.22-25)

23 Sinumakay si Jesus tu sek sekayan, bu' middunut ri seniin su ngak
tinu'unaan. 24 Bu' sek tikmal sung merendes ne genus minateng ritu sed
danaw, giin itu ne suk sekayan linambes neg baled bu' manla' na milened.
Ma'ad si Jesus miktulug ra. 25 Linawan nilan si Jesus bu' tinanud nilan
giin, neng miktalu', “Ginu'u, luwas mu ami! Mematay ita na!”
26 Miksembag si Jesus, “Lama mendek amu run? Miika' ra suk pektu'u
niyu ri senaan.” Rayun migbuwat giin bu' pimendu'aan su nga genus bu'
su ngag baled neng mekeneng, bu' linumengen rayun.
27 Mitingala gaid su ngak tinu'unaan bu' miktalu' ilan, “Lama kelesiyay
runi getaw keni, isan su nga genus bu' su ngag baled miktuman ma ri
seniin?”

Pi'uli'an ni Jesus suk Pinulayan ne nga Getaw buwat se Gadara
(San Marcos 5.1-20; San Lucas 8.26-39)

28 Sek peddateng nilan ni Jesus tu sed dipag ned danaw, tu se geksid
neng megaud tu se dlunsud ne Gadara, sinungkak ilan ned duwa' tawan
neng minggawas buwat se nga dlangeb ne dlebengan. Sineleran ne ngang
menulay su nga getaw keni bu' gembelu' ilan gupiya, aas nda'iruni nga
getaw neng mayan sed dalan ketu. 29 Sek pekiita' nilan ri ni Jesus,
migbeksay ilan, laung nilan, “Landun maig baalen mu ri senami, dya'a
neg Bata' ned Diwata? Mirinia ba arun sek peksilut ri senami isan nda' pa
mateng su ginsaktu nek panahun?”
30 Na, gena' melayu' buwat senilan, duuni gembagel nek panen ne ngag
babuy ritu nek pimpaan. 31 Mikpe'ilelaat su ngang menulay ri ni Jesus
neng miktalu', “Bu' peguwasen mu ami, peseled mu ami na ma'ad riin sek
panen ne ngag babuy iin.”
32 Miktalu' si Jesus, “Ala, peneled amu ritu.” Aas ginumawas su ngang
menulay tu sed duwa' tawan bu' sinumeled ilan tu se ngag babuy. Bu'
su dlaun ne ngag babuy minlegurus menggebek pagaw tu seg biliran ned
dinumiritsu tu sed danaw bu' milemes ilan gela'.
33 Su ngang midlekata ri se ngag babuy minggebek pagaw tu se dlunsud,
bu' pingasuy su dlaun nek penghitabu' labi na tu sed duwa' tawan nek
sineleran se ngak penulay. 34 Aas su dlaun ne nga getaw tu se dlunsud
miritu ni Jesus; sek pekiita' nilan ri seniin, migandyu' ilan sek pegawa' tu
se dlugar nilan.

9

Pi'uli'an ni Jesus suk Paralitiku ne Getaw
(San Marcos 2.1-12; San Lucas 5.17-26)

1 Sinumakay ilan ni Jesus tu sek sekayan bu' dinumipag ilan tu sed
danaw bu' minuli' tu se dlunsuren. 2 Bu' enlengay niyu, migbulig su nga
getaw ne getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen bu' migbelilid ri sek
puyuwan. Seng mi'ita' ni Jesus neng metuud suk pektu'u nilan ri seniin,

* **8:22** 8.22 ...pesaddan mu su ngak patay neng medlebeng ri se ngang minatay nilan: Ri sek tinu'uwan neg Judeo, su ketendanan sek pedlebeng seng minatay, labi na se ngang megulang nilan, gimpurtanti kampuun. Bu' tinendu' ni Jesus ne suk peksunud ri seniin labi ne gimpurtanti pa kampuun.

miktalu' giin tu se getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen, “Sambat'u, ndi'a megu'ul. Su ngak sala' mu pinasaylu na.”
3 Bu' enlengay niyu, sud duma neng mentetendu' ri se Kesugu'an miktalu' ri se gegulingen nilan, “Mikpesipala ri sed Diwata su getaw keni.”
4 Misuunan ni Jesus landunik pigena'ena' nilan, bu' miktalu' giin tu senilan, “Tuma ma megena'ena' amu neng melaat ne ngag betang? 5 Ta' maing mesayun sek pektalu', ‘Pinasaylu na su ngak sala' mu,’ awas sek pektalu', ‘Pegbuwat'a bu' pedlaang'a?’ 6 Na, pe'ita'u riin seniyu ne sug Bata' ne Getaw duuni ketengeren rini seg benwa sek pekpasaylu ri se ngak sala'.” Aas miktalu' rayun giin tu se getaw neng minatay sug bahin ne dlawasen, “Buwat'a, inat mu suk puyuwan mu, bu' uli'a!”
7 Bu' migbuwat rayun su getaw ketu bu' minuli' tu senilan. 8 Sek pekiita' run nini ne nga getaw, minendek ilan, bu' sinaya' nilan sud Diwata tendeng sek pegbegain seng maa' nini ne ketenged tu se nga getaw.

Pinili' ni Jesus si Mateo
(San Marcos 2.13-17; San Lucas 5.27-32)

9 Migawa' si Jesus se dlugar ketu, bu' seng mikedlaang na giin, mi'ita'en sung meneningil neg buwis ne giningelanan neng Mateo neng migingkud se dlugar nek pegbiyaran neg buwis. Miktalu' si Jesus ri seniin, “Dunut'a ri senaan.”
Migindeg si Mateo bu' middunut ri seniin.
10 ✡ Saanay mekaan ni Jesus tu seg balay ni Mateo, enlengay niyu, melaun neng meneningil seg buwis bu' ngang mekesesala' mikpegaud bu' sinumalu ri seniin bu' ri se ngak tinu'unanen. 11 Mikiita' run nini su ngak santa' tawan ne ngak Pariseo bu' miktalu' tu se ngak tinu'unanen, “Tuma ma sumalu ma sung menintulu' niyu tu se ngang meneningil neg buwis bu' tu se ngang mekesesala'?”
12 Mikerengeg si Jesus senilan bu' miksembag, “Su nga getaw ne nda'ing megeelen nda' pedlekina'enlan ned duktur, bu' ndi' su ngang mikegeelan ra. 13 ✡ Dlaang amu bu' sayud niyu bu' landuni gulugaan riin se kesulatan neng miktalu', ‘Nda'u pedlekina'enlan ne ngad dulang ne ngang menanap, bu' ndi' melilelaaten amu tu se ngad duma.’ Ay nda'u perini arun sek pektawag se ngang meketareng, bu' ndi' se ngang mekesesala'.”

Suk Saak metendeng sek Pu'asa
(San Marcos 2.18-22; San Lucas 5.33-39)

14 Mbuus su ngak tinu'unan ni Juan neng Membebendyag miritu ni Jesus bu' miksaak, “Tuma ma gami bu' su ngak Pariseo kanunay ma mikpu'asa, ma'ad su ngak tinu'unan mu nda' ma pekpu'asa?”
15 Miksembag si Jesus, “Migena'ena' amu ba rekay neng megu'ul su ngak pindapit neg bisita tu se kumbira se kasal saanay suk pemenaan kiin pa duma senilan? Ndi' gaid! Ma'ad matengik panahun ne suk pemenaan uwa'en na riin senilan, bu' mbuus mekpu'asa ilan na. 16 Nda'iruning mektapak neg begu nek penepeten tu seng meranul ne gilisan, ay mengele' sug begu nek penepeten, bu' megbagel na ma'ad tumu' sug beriten. 17 Bu' nda'iruni getaw neng mekseled neg begu neg binu tu sed daan ne ngag betangan neg binaal buwat se ngak panit neng menanap. Ay bu' baalenen nini, megbetu su ngag betangan, mekula' sug binu, bu' medlaat su ngag betangan. Tumu', sug begu neg binu seleren riin seg begu ne ngag betangan neg binaal buwat se ngak panit neng menanap arun duwa' keni ndi' medlaat.”

✡ **9:10** 9.10-11: San Lucas 15.1-2. ✡ **9:13** 9.13: a San Mateo 12.7. b Hoseas 6.6.

Sug Bata' Dlibun nu Geseg bu' su Dlibun neng Minikap se Dlambung ni Jesus
(San Marcos 5.21-43; San Lucas 8.40-56)

18 Saanay ni Jesus megasuy run nini, enlengay niyu, sala geseg se
ngag Judeo mikpeguud ri seniin, middempug ri seng metungenga'aan, bu'
miktalu', "Minatay sug bata'u ne dlibun; ma'ad bu' meritua bu' depen mu
su nga gemeg mu tu seniin, metubu' gaid giin puli'."
19 Aas migindeg si Jesus bu' miksunud tu se geseg se ngag Judeo, bu'
midlendug rema su ngak tinu'unaan ri seniin.
20 Enlengay niyu, duunik sala ne dlibun neng middugu'rugu' sek sepulu'
bu' ruwa' taun mikpegaud ri se dliyu ni Jesus bu' inikapen su kumiling ne
dlambungen. 21 Ay miktalu' giin ri se gegulingenen, "Bu' mekiikapu ma'ad
se dlambungen, me'uli'anu gaid."
22 Linumingay si Jesus bu' seng mi'ita'en su dlibun, miktalu' giin, "Ndi'a
megules, bata'u. Suk peksalig mu giining mekepetelen ri seni'a." Bu' se
gaktu gaid ketu, mi'uli'an su dlibun.
23 Miritu rayun si Jesus seg balay nu geseg. Seng mi'ita'en su ngang
menlelekanta para sek pedlebeng bu' su nga getaw neng minsegaw,
24 miktalu' giin, "Gawas amu reli' dlaun niyu, ay bata' keni, nda' patay—
miktulug na run!" Tendeng run nitu, piketuwanan nilan si Jesus. 25 Seng
mikegawas na su nga getaw, sinumeled si Jesus tu sed dugu neg bata'
bu' inuwiraan su gemegen, bu' migbuwat sug bata'. 26 Bu' suk tuntulan
metendeng run nini midlelaup sek tibuuk ne dlugar ketu.

Pi'uli'an ni Jesus sud Duwa' tawan ne ngag Buta

27 Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu, bu' saanain mekpedlaang,
duwa' dlai ne ngag buta midlendug ri seniin. "Bata' ne dlai ni David,*
lelaatay mu ami!" migbeksay ilan.
28 Sek pekseled na ni Jesus tu seg balay nek pinaikaan, mikpegaud tu
seniin sud duwa' buta bu' miksaak giin tu senilan, "Miktu'u amu ba ne
mpe'uli'an'u amu?"
"Wa'a, Ginu'u," miksembag ilan.
29 Mbuus inikap ni Jesus su ngang mata nilan bu' miktalu' giin,
"Metuman ini sumala' sek pektu'u niyu!" 30 Bu' mi'uli'an suk pengenleng
nilan. Mbuus pininaan ilan ni Jesus ne ndi' nilan nini pengasuy se isan
ta'.
31 Ma'ad midlaang ilan bu' pingasuy tumu' nilan su gesuyen metendeng
ri ni Jesus tu se dlaun ne dlugar ketu.

Pi'uli'an ni Jesus su Gugel

32 Sek pedlaang na ne nga getaw ketu, duuni dlain ne nga getaw
neng minateng bu' miguwit ilan ne getaw ne gugel, tendeng ay sineleran
nini nek penulay. 33 Ma'ad peketubus pe'ewa'ay ni Jesus sung menulay,
miketuntul rayun su gugel bu' mitingala gaid gupiya su nga getaw.
Miktalu' ilan, "Nda' ita pa gaid mayan mekiita' neng maa' nini rini sek
tibuuk neg Israel."
34 ✡ Ma'ad miktalu' su ngak Pariseo, "Su geseg nu ngak penulay, giin sung
migbegay ri seniin ne ga'em sek pekpe'awa' se ngak penulay."

Milelaat si Jesus tu se nga Getaw

---

* **9:27** 9.27 Bata' ne dlai ni David migulugan ne si Jesus gasal ni Ari' David. ✡ **9:34** 9.34: San Mateo 10.25; 12.24; San Marcos 3.22; San Lucas 11.15.

35 ✡ Mbuus binentaw ni Jesus su dlaun ne nga dlunsud bu' ngag
baryu. Minintulu' giin tu se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo, bu'
pinintulu'en sung Melengas ne Gesuyen metendeng sek pedlegari' ned
Diwata bu' pi'uli'aan rema su nga getaw ned duuning mikeleseles ne ngang
mekegeel. 36 ✡ Sek pekiita'en run seng melaun ne nga getaw, milelaat
giin senilan tendeng ay melegeti keliseran bu' nda'iruning migabang tu
senilan. Maa' ilan ne nga karniru ne nda'iruning migingat run. 37 ✡ Aas
miktalu' giin tu se ngak tinu'unaan, "Melauni geniin, ma'ad miika' ra su
ngang menlelegani. 38 Aas pegampu' amu tu se gapu' ne nga geniin arun
mekpawit giin ne ngang menlelegani sek pedlegani tu se nga geniin."

10

Suk Sepulu' bu Ruwa' ne nga Gapustulis
(San Marcos 3.13-19; San Lucas 6.12-16)

1 Tinawag rayun ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen bu'
binegayaan ilan ne ketenged sek pekpe'awa' se ngang melaat ne gispiritu
bu' pekpetelen se dlaun neng mekeseleseles ne nga dleruun. 2 Giin nini su
nga ngalan nu ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen: guna si Simon
ne giningelanan nek Pedro bu' suk pateren ne si Andres, rayun sud duwa'
ne nga gembata' ni Zebedeo ne si Santiago bu' si Juan; 3 Si Felipe bu' si
Bartolome, si Tomas bu' si Mateo, sung meneningil neg buwis; si Santiago
neg bata' ni Alfeo, si Tadeo; 4 Si Simon ne giningelanan ne getaw neng
midlaban ri seng nasuren, bu' si Judas ne Iscariote sung midlu'ib riin ni
Jesus.

Sung Misyun nu ngak Sepulu' bu' Ruwa' ne nga Gapustulis

5 Keni nek sepulu' bu' ruwa', pilaang ilan ni Jesus duma se ngak
pemandu'en, "Ndi' amu meritu se ngak tribu ne gena' Judeo awas sumeled
se isan ta' se nga dlunsud nek Samaria. 6 Tumu' laway niyu suk tribu
neg Israel tendeng ay maa' ilan ne nga karniru neng mibalag. 7 Asuy
niyu sung Melengas ne Gesuyen, 'Suk pedlegari' ned Diwata megaud na!'
8 Pe'uli'ay niyu su ngang mikegeelan, petubu' niyu puli' su ngang mimatay,
petelen niyu su ngang midlaru ri seng mekeendekendek ne dleruun ri sek
panit, pe'awa' niyu su ngak penulay. Mikerawat amu ne nda'ig bayad, aas
pegbegay amu ne ndi' mekpebayad. 9 Ndi' amu meguwit nek selapi'—
selapi' neg bulawan, pelata, awas brunsi ri seg baling niyu. 10 ✡ Ndi'
amu meguwit ne gambag awas gilisan awas sandalyas awas gages. Sung
menteterbahu mbaya' gaid begayan neng me'aanen."

11 "Seng mateng amu ri se dlunsud awas baryu, seled amu bu' penengaw
amu getaw neng megalimba' riin seniyu bu' pekengel amu ri seniin tampan
seng megawa' amu tu se dlugar ketu. 12 Seng meritu amu seg balay, talu'
niyu, 'Su kepiya mperiin seniyu.' 13 Bu' alimba'en amu nu nga getaw ri
seg balay ketu, pengumpiyanan ilan rema. Ma'ad bu' ndi' amu alimba'en
nilan, ndi' ilan rema pengumpiyanan. 14 ✡ Bu' isan ta' ne getaw ri seg
balay awas dlunsud ne ndi' menemba' riin seniyu awas menginengeg riin
seniyu, pegawa' amu ritu seg balay awas se dlunsud ketu bu' tektak niyu
su nga dlubek ri se nga geksud niyu. 15 ✡✡ Esuyan'u amu seng metuud ne

---

✡ **9:35** 9.35: San Mateo 4.23; San Marcos 1.39; San Lucas 4.44. ✡ **9:36** 9.36: Ngang Numero 27.17; 1 Nga Gari' 22.17; 2 Nga Cronica 18.16; Ezekiel 34.5; San Marcos 6.34. ✡ **9:37** 9.37-38: San Lucas 10.2. ✡ **10:10** 10.10: 1 Corinto 9.14; 1 Timoteo 5.18. ✡ **10:14** 10.14: Su Ngak Pimbaal 13.51. ✡ **10:15** 10.15: a San Mateo 11.24. b Su Getaran se Dlaunan 19.24-28. ✡ **10:15** 10.7-15: San Lucas 10.4-12.

se Gendaw nek Pegukum, lelaatan pa kampuun ned Diwata su nga getaw riin sek Sodoma bu' Gomora sinangkali' se nga getaw ri se dlunsud ketu.”

Su nga Keliseran neng Mateng (San Marcos 13.9-13; San Lucas 21.12-17)

16 ✡ “Penginengeg amu! Pawit'u amu ritu neng maa' ne nga karniru neng miritu se ngang mekebelu' ne ngang menanap. Aas megintau amu neng maa' seg betasan ne ngang mamak bu' mengmekemaya' amu neng maa' seg betasan ne ngak selepati. 17 ✡ Pegbantay amu se nga getaw ay daapen amu nilan bu' uwiten amu ritu se ngang metaas ne gukuman nu nga getaw Judeo bu' lekpesen amu ritu sek pektiguman nilan. 18 Tendeng senaan, sumbung amu nilan ritu se gobernador bu' se nga gari' tendeng sek peksunud niyu ri senaan, arun mekegasuy amu seng Melengas ne Gesuyen tu senilan bu' tu se nga gena' Judeo. 19 Se guwiten amu na nilan tu se gukuman, ndi' amu megules bu' landunik telu'en niyu awas pegendunen niyu run sek pektalu'; seng mateng suk penahun ketu, begayan amu bu' landunik telu'en niyu. 20 Ay suk talu' ne gesuyen niyu gena' na neg buwat seniyu; ma'ad su Gispiritu ne Gama' giin na sung mektalu' pebiyan riin seniyu.”

21 ✡ “Mateng mbuus suk panahun ne su nga getaw peraap nilan su ngak pated nilan bu' pepatay, bu' giin rema inig baalen nu nga gama' tu se ngag bata' nilan; bu' su nga gembata' sumukul tu se ngang megulang nilan bu' pepatay ilan nu nga gembata' nilan. 22 ✡ Bu' gemetan amu se dlaun ne nga getaw tendeng senaan. Ma'ad sung mekaantus tampan se ketapusan meluwas. 23 Se dlutusen amu nilan ri sek sala ne dlunsud, pedlaguy amu ritu se dlain ne dlunsud. Ay seng metuud, esuyan'u amu ndi' niyu metubus liberay sek pegwali su dlaun ne nga dlunsud seg Israel tampan mpuli' sug Bata' ne Getaw.”

24 ✡ “Nda'ik tinu'unan ne dlabaw pa ri seng mentetendu'en awas su gulipen lumabaw ri se gegalenen. 25 ✡ Aas gigu' na suk tinendu'an neng maa' seng mentetendu'en bu' su gulipen maa' ri se gegalenen. Bu' su geseg ri seg balay iningelanan ma nilan neg Beelsebul,* gendun pa ba sakan kelaaten suk pegingalan nilan riin seng misakup ri seg balay nu geseg nilan?”

Su Gembaya' Pegendekan (San Lucas 12.2-7)

26 ✡ “Aas ndi' amu mendek se nga getaw. Nda'irunik tinebunan ne ndi' mbuwasan, bu' su kada ginedlud mesuunan gaid. 27 Landunik tinalu'u ri seniyu ri seng merelem, asuy niyu ini ri seng merelaag. Landuni ginilem'u ri seniyu, pesuun niyu ini ri se dlaun ne nga getaw. 28 Ndi' amu mendek ri se nga getaw neng mekepatay ri se dlawas ma'ad ndi' mekepatay riin se kalag. Tumu' pegendekay niyu sud Diwata neng mekepedlaat ri se dlawas bu' kalag niyu ritu se gimpirnu. 29 Ay sek sala sintabus na run mekesaluy'a ned duwa' buuk neng miika' neng manuktalun, ma'ad nda'irun isan sala neng miika' neng manuktalun neng meladdu' ri se dlupa' ne gendi' mesuunan ne Gama'. 30 Isan ngani' gamu, isan su ngag buuk ri

---

✡ **10:16** 10.16: San Lucas 10.3. ✡ **10:17** 10.17-20: San Marcos 13.9-11; San Lucas 12.11-12; 21.12-15. ✡ **10:21** 10.21: San Marcos 13.12; San Lucas 21.16. ✡ **10:22** 10.22: a San Mateo 24.9; San Marcos 13.13; San Lucas 21.17. b San Mateo 24.13; San Marcos 13.13. ✡ **10:24** 10.24: a San Lucas 6.40. b San Juan 13.16; 15.20. ✡ **10:25** 10.25: San Mateo 9.34; 12.24; San Marcos 3.22; San Lucas 11.15. * **10:25** 10.25 Beelsebul: Su ngalan ni Satanas gisip geseg se ngang melaat ne nga gispiritu. ✡ **10:26** 10.26: San Marcos 4.22; San Lucas 8.17.

se gulu niyu mi'isipen. 31 Aas ndi' amu mendek! Ay labaw pa kampuun su
dlaga' niyu sinangkali' ri se ngang mekiika' ne ngang manuktalun."

Suk Pegangken bu' Pegbibay riin ni Christ
(San Lucas 12.8-9)

32 "Bu' telu'an niyu su dlaun ne nga getaw ne gamu misakup na ri
senaan, telu'an'u su Gama'u ritu se dlangit ne gamu misakup na ri senaan.
33 ✡ Ma'ad bu' bibain niyau ri se dlaun ne nga getaw, telu'an'u su Gama'u
tu se dlangit ne gena' amu misakup ri senaan."

Gena' Kelinaw bu' ndi' Kalis
(San Lucas 12.51-53; 14.26-27)

34 "Ndi' amu pegena'ena' neng miriniu arun meguwit ne kelinaw ri sek
tibuuk neg benwa. Nda'u perini neng meguwit ne kelinaw bu' ndi' kalis.
35 ✡ Ay miriniu arun sug bata' ne dlai sumukul ri se gama'en, sug bata' ne
dlibun sumukul ri se gina'en, bu' sung minugangan ne dlibun sumukul ri
sek penugangan ne dlibun. 36 Bu' su dlabaw ne nga kuntra niyu giin su
ngak sakup ri se gegulingen niyu nek pamilya."
37 "Su ngang mekpetail ri se gama'en awas se gina'en ne dlabaw pa ri
senaan ndi' mbaya' ne mbaal ne ngak tinu'unan'u. Bu' su ngang mekpetail
ri seg bata' nilan ne dlai awas dlibun ne dlabaw pa ri senaan ndi' mbaya'
ne mbaal ne ngak tinu'unan'u. 38 ✡ Bu' suk sala ne ndi' mekpisaan se
krusen† bu' meksunud ri senaan ndi' mbaya' ne mbaal ne ngak tinu'unan'u.
39 ✡ Sung meniguru riin se ketubu'en, merela'an tumu' run nini. Ma'ad
sung merala'an se ketubu'en tendeng sek peksunud ri senaan mekaangken
tumu' run nini."

Su nga Ganti
(San Marcos 9.41)

40 ✡ Suk sala ned dumawat ri seniyu, dumawat ri senaan; suk sala
ned dumawat ri senaan, dumawat seng miksugu' ri senaan. 41 Suk sala
ned dumawat ri sek propeta, tendeng sek pekepropetaan, mekerawat giin
ne ganti maa' seng merawat se ganti para sek propeta. Bu' suk sala
ned dumawat seng metareng ne getaw, tendeng sek pekemetarengen,
mekerawat giin ne ganti maa' seng merawat neng metareng ne getaw.
42 Bu' isan ta'ing migbegay ne isan sala neg basu neng meteddaw nek
tubig ritu se dlabi ne gembaba' ne ngang miksunud ri senaan, tendeng ay
miksunud giin ri senaan, sek pekemetuud esuyan'u amu neng mekerawat
giin ne ganti.

11

Su ngak Sinugu' ni Juan neng Membebendyag
(San Lucas 7.18-35)

1 Sek peketubus ni Jesus pemendu'ay suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak
tinu'unaan, migawa' giin se dlugar ketu bu' minendu' bu' migwali tu se
nga dlinunsuran neng megaud ritu.
2 Na, saanay mirengeg ni Juan neng Membebendyag ritu sek perisuwan
sung metendeng se ngag betang nek pimbaal ni Christ, sinugu'en sud duma

✡ **10:33** 10.33: 2 Timoteo 2.12. ✡ **10:35** 10.35-36: Mikas 7.6. ✡ **10:38** 10.38: San Mateo 16.24; San Marcos 8.34; San Lucas 9.23. † **10:38** 10.38 Su gulugaan nini: Andam giin sek peksunud riin ni Christ isan pa se kemetain. ✡ **10:39** 10.39: San Mateo 16.25; San Marcos 8.35; San Lucas 9.24; 17.33; San Juan 12.25. ✡ **10:40** 10.40: a San Lucas 10.16; San Juan 13.20. b San Marcos 9.37; San Lucas 9.48.

ne ngak tinu'unaan tu seniin. 3 “Tebalay mu ami,” miksaak ilan ri ni Jesus,
“Dya'a ba suk sala nek tinalu' ni Juan neng Membebendyag neng merini,
awas gami ne ngag Judeo mekperateng pa ba ne dlain?”
4 Miksembag si Jesus, “Puli' amu bu' talu' niyu tu ni Juan landuning
mirengeg bu' mi'ita' niyu: 5 ✡ su ngag buta mikiita' na, su ngag bekul
mikedlaang na, su ngang minlaru neng mekeendekendek ne dleruun ri
sek panit mi'uli'an na, su ngag bengel mikerengeg na, su ngang mimatay
mitubu' na puli', bu' su ngak pupus mi'esuyan na seng Melengas ne
Gesuyen. 6 Bu' pedleliyagen su genda' penduwa'ruwa' metendeng ri
senaan!”
7 Bu' saanay minlaang na su ngak tinu'unan ni Juan, migatad si Jesus sek
pektalu' tu se ngak panen ne nga getaw: “Seng miritu amu ni Juan ritu se
kemingawan landun maik pidderama niyu neng me'ita'? Liyagan ba niyu
me'ita' si Juan neng maa' nek tigbaw neng melemu ra mpilay ne genus?
Gena'. 8 Ma'ad, lama run mai dlinawan niyu ritu arun enlengan? Liyagan
ba niyu me'ita' su getaw neng mikseluk seng melengas nek suub? Su
getaw neng mikseluk seng melengas ne ngak suub ritu ra mikengel se ngak
palasyu! 9 Telu'ay niyau, lama run mai dlinawan niyu ritu arun enlengan?
Suk propeta ba? Wa'a gaid, ma'ad telu'an'u amu, mi'ita' na niyu su dlabaw
pa sinangkali' sek pikperateng niyu. 10 ✡ Ay si Juan giin suk sala nek
tinalu' ri se kesulatan, ‘Miktalu' sud Diwata, sugu'en'u sung minsahiruu
neng meguna seni'a arun endamenen sug biyanan para seni'a.’ 11 Telu'an'u
amu seng metuud, nda'irun pa gaid isan sala neng mektetubu' ne dlabaw
pa ri ni Juan neng Membebendyag. Ma'ad isan ta' ne dlabi ne gembaba'
se nga getawan ned Diwata giin su dlabaw sinangkali' ri ni Juan. 12 ✡
Gatad sek panahun sek pegwali ni Juan tampan nemuun, su nga getawan
ned Diwata sinupak nu nga getaw ne dliyagan neng medlegeseg ri senilan
pebiyan se genda'i dlelaat nek peksulung. 13 Tampan sek panahun ni Juan
su dlaun ne ngak propeta bu' su Kesugu'an ni Moses mingatuk metendeng
se ngag betang neng mehitabu'. 14 ✡ Bu' keliyag niyu neng mektu'u sumala'
seng minsahi nilan, si Juan giin si Elias, ne suk peddatengen inatuk na.
15 Penginengeg amu rayun bu' duuni ngak telinga niyu.
16 “Na, landun maik petenggi'an'u run su nga getaw se gendaw keni?
Maa' ilan ne nga gembata' neng minggingkud ri seng mirikadu. Suk sala
ne dlumpuk migbeksay tu se dlain ne dlumpuk, 17 ‘Mikpuung ami ne
gagung ma'ad nda' amu pentalek! Kinentaan amu nami ne nga kanta
para ri seng minatay ma'ad nda' amu peksegaw!’ 18 Ay seng mirini si
Juan mikpu'asa giin bu' nda' inum neng mekebeleng; bu' suk salasala
miktalu', ‘Pinulayan giin.’ 19 Seng mirini sug Bata' ne Getaw, minaan
giin bu' miginum, bu' suk salasala miktalu', ‘Enlengay niyu getaw keni!
Merelaw giin bu' mesekeg minum, sambat giin ne ngang meneningil neg
buwis bu' ne ngang mekesesala'!’ Tumu' suk tinawan ned Diwata mpe'ita'
neng metuud pebiyan se nga kelebu'aan.”

Su nga Getaw ri se nga Dlunsud ne nda' Pektu'u (San Lucas 10.13-15)

20 Mbuus pimura ni Jesus su nga getaw ritu se nga dlunsud ne
rituun binaal su ngang melaun ne ngang milagruun tendeng ay nda'
ilan peddiksu' buwat se ngak sala' nilan. 21 ✡ “Gamu ne nga getaw se

✡ **11:5** 11.5: a Isaias 35.5-6. b Isaias 61.1. ✡ **11:10** 11.10: Malakias 3.1. ✡ **11:12** 11.12-13: San Lucas 16.16. ✡ **11:14** 11.14: Malakias 4.5; San Mateo 17.10-13; San Marcos 9.11-13. ✡ **11:21** 11.21: Isaias 23.1-18; Ezekiel 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9-10; Zacarias 9.2-4.

Corazin! Mekelelaatlelaat amu. Gamu rema ne nga getaw seg Betsaida! Mekelelaatlelaat amu. Ay bu' su ngang milagru neng mibaal riin seniyu ritu pa mibaal sek Tiro bu' sek Sidon, mpayat ilan ra siya meddiksu' neng mekseluk nek saku bu' megbetang ne nga gabu ri se nga gulu nilan sek pekpe'ita' neng middiksu' ilan ri se ngak sala' nilan. 22 Ma'ad telu'an'u amu ne se Gendaw sek Pegukum, sud Diwata mekpe'ita' ne dlelaat tu se nga getaw sek Tiro bu' sek Sidon sinangkali' ri seniyu. 23 ✡ Bu' gamu ne ngak taga Capernaum, migena'ena' amu ba nek pesiddengegan amu tampan tu se dlangit? Ndi' gaid. Pidlaken amu tumu' ritu se gimpirnu. Bu' su ngang milagru neng mibaal riin seniyu mibaal pa ritu sek Sodoma, mekpebilin pa siya tampan nemuun. 24 ✡ Aas peddelendem niyu ini se Gendaw sek Pegukum, mekpe'ita' pa kampuun ne dlelaat sud Diwata tu se nga getaw sek Sodoma sinangkali' ri seniyu."

Perini amu Senaan bu' Pepenguleliin'u Amu (San Lucas 10.21-22)

25 Sek panahun ketu migampu' si Jesus, "Gama', Ginu'u se dlangit bu' se dlupa', mikpesalamatu ri seni'a tendeng ay pi'ita' mu su ngag betang keni tu se nga genda'ik sinuunaan su ginedlud mu tu se ngad duunik tinawaan bu' tu seng metaasik sinuunaan. 26 Wa'a, Gama' ay giin nini sung mekepedleliyag ri seni'a nek penghitabu'."

27 ✡ Mbuus miktalu' si Jesus, "Dlaun ne ngag betang binegay ri senaan ne Gama'u. Bu' nda'iruning mekesuun ri seg Bata' gawas se Gama', awas ri se Gama' gawas seg Bata' bu' su dlaun ne dliyagaan nek pe'ilala ri seniin."

28 "Perini amu senaan, dlaun niyu ne ngak pinlubay sek pegbaba ne nga gembegat bu' pepenguleliin'u amu. 29 ✡ Peksunud amu ri se ngak sugu'u bu' pektu'un amu buwat senaan, tendeng ay mekemaya'u bu' melipebeba'en; bu' mekebaang amu ne kepenguleliyan. 30 Tendeng ay su ngak sugu'u mesayun sunuren bu' suk pepisaan'u ri seniyu megaan."

12

Suk Saak metendeng se Gendaw nek Pengulali (San Marcos 2.23-28; San Lucas 6.1-5)

1 ✡ Nda' santa' midlaang si Jesus bu' su ngak tinu'unaan se Gendaw nek Pengulali minetas tu sed duma ne ngag binaal nek pimulanan ne ngak trigu. Miperii'an su ngak tinu'unaan, aas migatad ilan sek pekpengati' ne nga ginuwayan bu' inaan nilan su dlegasen. 2 Sek pekiita' run nini nu ngak Pariseo, miktalu' ilan tu ni Jesus, "Su ngak tinu'unan mu miksupak se Kesugu'an ta tendeng ay migbaal ilan se genda' pebaal se Gendaw nek Pengulali!"

3 ✡ Ma'ad miksembag giin tu senilan, "Nda' ba niyu mbasa se Kesulatan sug binaal ni David, seng miperii'an na giin duma se ngak sementaunen? 4 ✡ Sinumeled giin tu seg balay ned Diwata, bu' minaan giin duma se ngak sementaunen sek pan ne ginilak tu sed Diwata, isan supak ini se Kesugu'an suk pekaan nilan run itu, ay su ngak pari' ra suk tinugutan sek pekaan runik pan ketu. 5 ✡ Awas nda' ba niyu mbasa ri se Kesugu'an ni Moses ne se kada Gendaw nek Pengulali su ngak pari' tu sek Templo miksupak ma se kesugu'an se Gendaw nek Pengulali tumu' nda' ilan mekesala'? 6 Esuyan'u

---

✡ **11:23** 11.23: a Isaias 14.13-15. b Su Getaran se Dlaunan 19.24-28. ✡ **11:24** 11.24: San Mateo 10.15; San Lucas 10.12. ✡ **11:27** 11.27: a San Juan 3.35. b San Juan 1.18; 10.15. ✡ **11:29** 11.29: Jeremias 6.16. ✡ **12:1** 12.1: Deuteronomio 23.25. ✡ **12:3** 12.3-4: 1 Samuel 21.1-6. ✡ **12:4** 12.4: Levitico 24.9. ✡ **12:5** 12.5: Ngang Numero 28.9-10.

amu ned duuni dlabaw pa kampuun rini sinangkali' sek Templo. 7 ✡ Su
Kesulatan miktalu', ‘Su kepiya giini dliyagan'u, gena' su ngang menanap
ned dulang.’ Bu' misabut pa gupiya niyu landuni gulugaan nini, ndi' siya
niyu ukuman su nga getaw ne genda' mekesala'; 8 Ay sug Bata' ne Getaw,
Ginu'u giin se Gendaw nek Pengulali.”

Su Getaw neng Mingupesid Dibaluy Gemegen
(San Marcos 3.1-6; San Lucas 6.6-11)

9 Migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu sek pektiguman nu nga getaw
Judeo, 10 bu' enlengay niyu, duuni getaw neng mingupes suk sala gemegen.
Duma getaw ritu liyagan nilan neng mesumbung si Jesus neng migbaal
nek sayep, aas miksaak ilan ri seniin, “Supak ba se Kesugu'an ta neng
mekpetelen se Gendaw nek Pengulali?”
11 ✡ Ma'ad miksembag si Jesus, “Lama run ba bu' suk sala riin seniyu ned
duuni karniruun neng meladdu' ri seng meralem ne dlalud se Gendaw nek
Pengulali? Ndi' rekay niyu ini betunen arun pegewasen? 12 Gembagel pa
kampuun su dlaga' nu getaw sinangkali' se karniru! Aas su Kesugu'an
ta miktugut senita sek pegabang se isan ta' se Gendaw nek Pengulali.”
13 Rayun miktalu' giin tu se getaw neng mingupes suk sala ne gemegen,
“Etat mu su gemeg mu.”
Inetat nu getaw su gemegen bu' mi'uli'an nini, maa' na rayun nud
dibaluy ne gemegen. 14 Rayun su ngak Pariseo ginumawas bu' mikpelanu
nek pegendunen nilan run sek pekpatay si Jesus.

Suk Pinili' nek Sesugu'en ned Diwata

15 Seng misuunan ni Jesus suk pelanu kuntra seniin, migawa' giin buwat
se dlugar ketu. Bu' meluuni nga getaw neng midlendug ri seniin bu'
pitelenen su dlaun neng minlaru, 16 tumu' pimendu'aan ilan ne ndi'
mengasuy tu se ngad duma metendeng ri seniin. 17 Binaalen itu arun
metuman suk tinalu' ned Diwata pebiyan sek propeta ne si Isaias:

18 ✡ “Giin nini suk sesugu'en'u nek pinili'u,
suk sala nek pinetail'u, bu' pidleliyagu run;
begay'u su Gispirituu ri seniin,
bu' pesuun'u suk pegukum'u tu se nga getaw ri se ngang nasud.
19 Ndi' giin menlalis awas megbeksay,
awas mektalu' seng mesekeg ri se ngad dalan.
20 Ndi'en beli'en sung mibaug nek tigbaw
awas pelengen sung mikpalengpaleng na nek sulu'.
Mekpeddayun giin tampan sug hustisya mpetuman,
21 bu' ri seniin megbetang su nga getaw sek pedderama nilan.”

Si Jesus bu' si Beelsebul
(San Marcos 3.20-30; San Lucas 11.14-23)

22 Rayun sud duma ne nga getaw miguwit tu ni Jesus ne getaw neng
mibuta bu' mi'ugel tendeng ay pinulayan ma giin. Pitelen ni Jesus su getaw,
bu' rayun mikegabit na giin bu' mikiita'. 23 Bu' mitingala sung melaun
ne nga getaw seg binaal ni Jesus, miksaak ilan, “Giin na ba sakan nini
sug Bata' ne dlai ni David?” 24 ✡ Ma'ad sek pekerengeg run nini nu ngak
Pariseo, miktalu' ilan, “Pigawasen su ngak penulay tendeng ay binegayan
giin ne ga'em ni Beelsebul, su geseg ne ngang menulay.”

✡ **12:7** 12.7: a San Mateo 9.13. b Hoseas 6.6. ✡ **12:11** 12.11: San Lucas 14.5. ✡ **12:18** 12.18-21: Isaias 42.1-4 (LXX). ✡ **12:24** 12.24: San Mateo 9.34; 10.25.

25 Si Jesus mikesuun landunik pigena'ena' nilan aas miktalu' giin tu
senilan, “Bu' su ngak sakup sek pedlegeri'an mbahinbahin bu' megunay
megbunu', suk pedlegeri'an ketu metulag. Bu' suk sala nek siyudad
awas penimalay mbahin se nga dlumpuk, bu' megunay ilan megbunu',
mbengkag ini. 26 Aas bu' suk sala ne dlumpuk kumuntra tu se dlain ne
dlumpuk riin sek pedlegeri'an ni Satanas, migulugan nini neng mibahin
na se nga dlumpuk bu' ndi' santa', mbengkag ini. 27 Miktalu' amu nek
pigawas'u su ngang menulay tendeng ay si Beelsebul migbegay senaan
ne ga'em sek pegbaal run nini. Ta' ma rayun sung migbegay ri se nga
getawan niyu se ga'em sek pekpegawas ri senilan? Aas su nga getawan
niyu giin mismu sung mekepemetuud neng misayep amu! 28 Gena'. Gena'
ni Beelsebul, ma'ad su Gispiritu ned Diwata sung migbegay ri senaan ne
ga'em sek pekpegawas ne ngang menulay, neng mekpemetuud ne sud
Diwata migatad na sek pedlegari' riin seniyu.
29 “Nda'iruni getaw neng mekeseled ri seg balay ne getaw neng mesekeg
arun sek peddaaw se ngag betangen, gawas bu' gepusenen reli' su getaw
neng mesekeg, arun mpeddaawan sug balain.
30 ✡ “Isan ta' su gendi' lumamig ri senaan supak ri senaan, bu' ta'
su gendi' megabang ri senaan sek pektipung se nga ginani mikpebelag
ma'aray ri se nga ginani. 31 Aas telu'an'u amu: mpasaylu su nga getaw
isan laa sela'ay run bu' isan landun neng melaat nek pimentalu' nilan;
ma'ad isan ta' neng mimentalu' neng melaat kuntra se Gispiritu Santu ndi'
mpasaylu. 32 ✡ Isan ta' neng miktalu' neng melaat ri seg Bata' ne Getaw
mpasaylu, ma'ad isan ta' neng mimentalu' neng melaat ri se Gispiritu
Santu ndi' na gaid mpasaylu nemuun awas isan nanu.

Su Gayu bu' sug Bungaan
(San Lucas 6.43-45)

33 ✡ “Sung melengas ne gayu memunga neng melengas neg bunga, bu'
sung melaat ne gayu memunga neng melaat neg bunga. Su gayu me'ilala
pebiyan ri seg bungaan. 34 ✡ Gamu neng maa' mamak! Pegendunen niyu
run sek pektuntul neng melengas bu' gena' amu gaid melengas? Ay bu'
landunid diin sek pusung, tuntulen neg baba'. 35 Sung melengas ne getaw
mektuntul neng melengas, ay melengas ma giin. Ma'ad su getaw neng
melaat, mektuntul rema neng melaat, ay melaat ma giin.
36 “Aas telu'an'u amu ne se Gendaw nek Pegukum, menembag amu se
kada nek talu' ne nda'ik paluun nek pimentalu' niyu. 37 Ay su ngak talu'
mu giinik pesingkalan sek pegukum seni'a—mikesala'a ba awas nda'.”

Pinengiyan nilan si Jesus ne Ketingelaan
(San Marcos 8.11-12; San Lucas 11.29-32)

38 ✡ Rayun sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak
Pariseo miktalu' tu seniin, “Sir, liyagan nami neng mekiita' neng megbaal'a
ne ketingelaan.” 39 ✡ Ma'ad miksembag si Jesus, “Gendun kelaat su nga
getaw sek panahun keni. Ndi' ilan mektu'u ri sed Diwata! Minengi amu
ri senaan ne ketingelaan? Genda'i gempe'ita'u ne ketingelaan gawas se
ketingelaan neng mihitabu' ri ni propeta Jonas. 40 ✡ Ay maa' ni Jonas
ned ditu sek seled nek tiyan ne gembagel nek sera' seled sek telu endaw
bu' telu gebii, telu endaw bu' telu gebii rema sug Bata' ne Getaw riin sed

---

✡ **12:30** 12.30: San Marcos 9.40. ✡ **12:32** 12.32: San Lucas 12.10. ✡ **12:33** 12.33: San Mateo 7.20; San Lucas 6.44. ✡ **12:34** 12.34: a San Mateo 3.7; 23.33; San Lucas 3.7. b San Mateo 15.18; San Lucas 6.45. ✡ **12:38** 12.38: San Mateo 16.1; San Marcos 8.11; San Lucas 11.16. ✡ **12:39** 12.39: San Mateo 16.4; San Marcos 8.12. ✡ **12:40** 12.40: Jonas 1.17.

diyalem ne dlupa'. 41 ✡ Se Gendaw sek Pegukum, su nga getaw seng Ninive metubu' puli' buwat se kemetain bu' memasul se nga getaw sek panahun keni ay middiksu' ilan ri se ngak sala' nilan sek pekerengeg nilan seg wali ni Jonas; bu' enlengay niyu, duunik sala ned dini ne dlabaw pa kampuun ri ni Jonas! 42 ✡ Se Gendaw nek Pegukum, sug Bai sek Siba metubu' puli' buwat se kemetain bu' memasul seniyu ay mirini giin buwat seng melayu' gupiya neng nasuren sek pekpenginengeg ma'ad sek tinawan ni Solomon; bu' enlengay niyu, duunik sala rini ne dlabaw pa kampuun ri ni Solomon."

Suk Pekpuli' nung Melaat ne Gispiritu
(San Lucas 11.24-26)

43 "Na, bu' sung melaat ne gispiritu gumawas na buwat ri se getaw, medlaanglaang giin tu seng memelaan ne nga dlugar sek pekpenengaw ne gempenguleliyaan, ma'ad bu' ndi' giin mekebaang run nini, 44 mektalu' rayun giin ri se gegulingenen, 'Aa, mpuli'u tu seg balay nek pikengelan'u nud diin.' Aas mipuli' giin bu' mi'ita'en ne sug balay nda' pa pekengelay, dlimpiyu, bu' su dlaun ne nga gamit mi'imetang neng melengas. 45 Gumawas rayun giin bu' mpuli' neng meguwit ne dlain pa nek pitu ne nga gispiritu neng melaat pa kampuun ri seniin, bu' sumeled ilan tu se getaw bu' mekengel ritu; bu' sek tambinai', su getaw ketu melaat pa kampuun sinangkali' nud diin. Aas giin rema sung mehitabu' ri seng melaat ne nga getaw sek panahun keni."

Su Gina' bu' su ngak Pated ni Jesus
(San Marcos 3.31-35; San Lucas 8.19-21)

46 Saanay pa megasuy ni Jesus tu se ngak panen ne nga getaw, enlengay niyu, su gina'en bu' su ngak pateren ne nga dlai minateng, mikpegindeg ilan tu se gawas, ay liyagan nilan neng meketuntul ri seniin. 47 Bu' sala se nga getaw ritu miktalu' ri seniin, "Enlengay mu, su gina' mu bu' su ngak pated mu ne nga dlai ditu se gawas migindeg ay liyagan nilan neng meketuntul seni'a."*

48 Miksembag si Jesus tu seniin, "Ta' mai gina'u bu' ta' mai ngak pated'u ne nga dlai?" 49 Bu' tinendu'en su ngak tinu'unaan bu' miktalu', "Enlengay niyu, gilan keni giin su gina'u bu' su ngak pated'u ne nga dlai. 50 Ay isan ta' neng megbaal ne dliyagan ne Gama'u tu se dlangit, giin suk pated'u ne dlai bu' ne dlibun, bu' gina'u."

13

Su Galing metendeng seng Mensesigwag
(San Marcos 4.1-9; San Lucas 8.4-8)

1 Sek sama ne gendaw ketu, ginumawas si Jesus tu seg balay bu' midlaang tu se geksid ned danaw bu' migingkud arun sek pekpenintulu'. 2 ✡ Mbuus tendeng ay su gembagel nek panen ne nga getaw midlibut ri seniin, sinumakay giin tu sek sekayan bu' migingkud ritu saanay su gembagel nek panen ne nga getaw mingindeg tu se geksid neg baaybaay. 3 Bu' ginumamit giin ne galing sek pektalu' seng meleget ne ngag betang.

"Duuning mentetaun neng miritu seg binaalen arun sek peksigwag ne ngag beni'. 4 Sek peksigwagen run su ngag beni', sud duma mitena' ri sed dalan, bu' minateng su ngang manukanuk bu' pingektuk nilan nini. 5 Sud duma ne ngag beni' mitena' ri se dlupa' neg betuwan bu' mintubu'

✡ **12:41** 12.41: Jonas 3.5. ✡ **12:42** 12.42: 1 Nga Gari' 10.1-10; 2 Nga Cronica 9.1-12. * **12:47** 12.47 Sud duma ne nga kesulatan nda'irunig birsikulu 47. ✡ **13:2** 13.2: San Lucas 5.1-3.

rayun ay miika' bu' mbabaw ra su dlupa' run nini. 6 Ma'ad sek peksebang
ne gendaw, milawes ini, bu' tendeng ay nda' pa gupiya mekengganget,
migangu su ngak pimula. 7 Sud duma ne ngag beni' mitena' tu se ngad
dugiyan ne ngak sigbet. Sek tinumulin su ngad dugiyan ne ngak sigbet,
linemesen su ngak pimula. 8 Sud duma ne ngag beni' mitena' tu seng
melengas ne dlupa', bu' su ngak pimula mikepemunga: su ngad duma
megatus, su nga dlain genem pulu', bu' su nga dlain pa run telu pulu'.”
9 Bu' tinapus ni Jesus suk tinalu'en, “Bu' duuni ngak telinga niyu,
penginengeg amu.”

Su Ketuyu'an se nga Galing
(San Marcos 4.10-12; San Lucas 8.9-10)

10 Mbuus mimpegaud su ngak tinu'unan tu ni Jesus bu' miksaak ri
seniin, “Tuma ma medlegamit'a ma ne nga galing seng megasuy'a tu se
nga getaw?”
11 Miksembag si Jesus tu senilan, “Suk pekesuun se ngang mi'edlud
metendeng sek pedlegari' ned Diwata binegay na riin seniyu ma'ad nda'
begay tu senilan. 12 ✡ Ay su getaw ned duuning niin begayan pa parun
arun melaun kampuun sung niin, ma'ad su getaw ne nda'iruning niin
isan miika' ned diin seniin uwanen buwat seniin. 13 Su keterengan
neng midlegamitu ne nga galing sek pegasuy'u senilan tendeng ay seng
megenleng ilan, ndi' ilan mekiita', bu' seng menginengeg ilan, ndi' ilan
mekerengeg awas mekesabut. 14 ✡ Aas, mituman ri senilan su ngak talu'
ned Diwata ne ginatuk ni Isaias:

‘Nga getaw keni kanunay mikpenginengeg, ma'ad nda' mekesabut;
kanunay ilan mikpegenleng, ma'ad nda' mekiita',
15 tendeng ay su nga gena'ena' nilan ndi' ma mekesabut,
bu' tinempengan su ngak telinga nilan
bu' pinereng su ngang mata nilan.
Gena' ne gendi' nilan liyagan, ma'ad isan pesi'
liyagan nilan mekerengeg bu' mekiita',
ndi' nilan mbaal ini,
bu' mpuli' ilan ri senaan, miktalu' sud Diwata,
bu' pe'uli'an'u ilan.’

16 ✡ “Ma'ad pedleliyag amu! Ay mikiita' su ngang mata niyu bu'
mikerengeg su ngak telinga niyu. 17 Sek pekemetuud esuyan'u amu,
ay melauni ngak propeta bu' nga getawan ned Diwata ne dliyagan
gupiya nilan me'ita' landun sung mi'ita' niyu ma'ad ndi' nilan me'ita', bu'
merengeg landun sung mirengeg niyu, ma'ad ndi' nilan merengeg.”

Pisabut ni Jesus su Galing metendeng seng Mensesigwag
(San Marcos 4.13-20; San Lucas 8.11-15)

18 “Aas, penginengegay niyu rayun, bu' tu'unay niyu bu' landuni
gulugaan su galing metendeng seng mensesigwag ne ngag beni'. 19 Su
ngang mekerengeg seng minsahi metendeng sek pedlegari' ma'ad ndi'
mekesabut run nini, maa' nu ngag beni' neng mitena' ri sed dalan.
Minateng sung Menulay bu' sinakmiten su ngang misigwag ri sek pusung
nilan. 20 Bu' su ngag beni' neng mitena' ri se dlupa' neg betuwan, gilan
su nga getaw nek pidleliyag ned dumawat seng minsahi sek pekerengeg
nilan run nini. 21 Ma'ad nda' ini mekengganget neng meralem ri senilan
bu' nda' ilan pekpayat. Aas sek peddateng se keliseran awas ngak

---

✡ **13:12** 13.12: San Mateo 25.29; San Marcos 4.25; San Lucas 8.18; 19.26. ✡ **13:14** 13.14-15: Isaias 6.9-10 (LXX). ✡ **13:16** 13.16-17: San Lucas 10.23-24.

pekpenlutus tendeng seng minsahi, mineleng ilan rayun. 22 Bu' su ngag beni' neng mitena' ri se ngak sigbet ned dugiyan, gilan su nga getaw neng minginengeg seng minsahi; ma'ad su kegules metendeng se ketubu' keni bu' su gayak se keratu', linumemes tu seng minsahi bu' nda' ini mekepemunga. 23 Ma'ad su ngag beni' neng mitena' tu seng melengas ne dlupa', giin su nga getaw neng minginengeg seng minsahi bu' mikesabut run nini: mikemunga ilan, su ngad duma pingmegatus, su dlain genem pulu', bu' su dlain rema telu pulu'."

Su Galing metendeng se ngak Sigbet

24 Migasuy pa gaid si Jesus ne dlain ne galing tu senilan, "Suk pedlegari' ned Diwata maa' ini neng mentetaun neng miksigwag neng melengas ne ngag beni' ri seg binaalen. 25 Ma'ad sek pekegebii, saanay mintulug su nga getaw, su kuntra minateng bu' miksigwag rema ne ngag beni' ne ngak sigbet ri sek triguwan, bu' rayun migawa' ritu. 26 Sek pekpentubu' na nu ngak pimula bu' migatad sek pekpemunga, dekag pa rayun mi'ilala su ngak sigbet." 27 Rayun su ngak sesugu'en miritu se gapu' nug binaal bu' miktalu' ilan, "Sir, gena' ba neng melengas ma siya su ngag beni' nek sinigwag tu seg binaal mu? Ta' ma migbuwati ngak sigbet keni?" 28 Miksembag giin, "Su kuntra giin sung migbaal run nini." Su ngak sesugu'en miktalu' ri seniin, "Liyagan mu ba ne dlawan nami ritu bu' pembekuten nami su ngak sigbet ketu?" 29 "Ndi'," miksembag giin, "ay ali' bu' sek pekpemakut niyu ri se ngak sigbet mesabag niyu mbakut su ngak trigu. 30 Pesaddan niyu suk trigu bu' su ngak sigbet neng meddengan ini tumulin tampan sek pekpenlegani. Rayun esuyan'u su ngang mengengani, ne unaan nilan bekutay su ngak sigbet bu' beteken nilan arun serengen; rayun dekag pa geniyay su ngak trigu bu' tipungen tu sek tibengan'u."

Su Galing metendeng se Dlisu neng Muntasa (San Marcos 4.30-32; San Lucas 13.18-19)

31 Migasuy pa gaid si Jesus ne dlain ne galing tu senilan, "Suk pedlegari' nud Diwata maa' ne dlisu neng muntasa ne inerek nek sala tawan ri seg binaalen. 32 Su dlisu neng muntasa giin su dlabi neng mitut se dlaun ne nga dlisu. Ma'ad seng mentubu' na ini, giin nini su dlabi ne gembagel nek pimula. Mbaal ne gayu, bu' meritu su ngang manuktalun bu' mekegbaal ilan ne ngak salag ri se ngak pangaan."

Su Galing metendeng sek Pempetulin nek Pan (San Lucas 13.20-21)

33 Bu' si Jesus migasuy pa gusay ne dlain ne galing tu senilan, "Suk pedlegari' nud Diwata maa' nek pempetulin ne inuwan nek sala ne dlibun bu' linamug ri sed duwa' pulu' bu' telu kilu ne garina arun tumulin su dlaun neng minasa."

Suk Pegamit ni Jesus ne nga Galing (San Marcos 4.33-34)

34 Midlegamit si Jesus ne nga galing sek pegasuy se ngag betang tu seng melaun gupiya ne nga getaw; ndi' giin megasuy neg betang tu senilan ne ndi' medlegamit ne galing. 35 ✡ Binaalen nini arun metuman suk tinalu' nek propeta:

"Medlegamitu ne nga galing seng megasuyu senilan;
asuy'u senilan sung mi'edlud ne ngag betang gatad pa sek pegbaal runig benwa."

✡ **13:35** 13.35: Ngak Salmo 78.2.

Pisabut ni Jesus su Gulugan ne Galing metendeng se ngak Sigbet

36 Mbuus, migawa' si Jesus tu se nga getaw bu' sinumeled giin tu seg
balay. Su ngak tinu'unaan miritu seniin bu' miktalu', "Telu'ay mu ami
landuni gulugan se galing metendeng se ngak sigbet riin seg binaal."
37 Miksembag si Jesus, "Su getaw neng miksigwag seng mekelengas neg
beni' giin sug Bata' ne Getaw; 38 sug binaal giin sug benwa; bu' sung
melengas neg beni' gilan su nga getaw neng misakup sek Pedlegeri'an ned
Diwata; ma'ad su ngak sigbet gilan su nga getaw neng misakup riin seng
Menulay; 39 bu' su kuntra neng miksigwag se ngag beni' ne ngak sigbet
giin suk Penulay. Suk penlegani giin nini su ketapusan nek panahun, bu'
su ngang mengengani gilan su ngag anghel. 40 Aas maa' run rema su ngak
sigbet ne uwanen bu' serengen tu se gapuy, giin rema sung mehitabu' se
ketapusan nek panahun: 41 sug Bata' ne Getaw sugu'enen su ngag anghelen
arun tipungen tu se gawas sek Pedlegeri'aan su dlaun neng migbaal ne
getaran sek pekpekesala' bu' sud duma neng migbaal neng melaat ne ngag
betang, 42 bu' pidlaken ilan tu seng midliga' ne gapuy, ned ditu mensegaw
bu' mekpengkiget se nga ngisi nilan. 43 Rayun su nga getaw neng migbaal
se keliyag ned Diwata meddelaag maa' ne gendaw tu sek Pedlegeri'an ne
Gama' nilan. Penginengeg amu rayun, bu' duuni ngak telinga niyu!"

Su Galing metendeng seng Mi'edlud ne Ketigeyunan

44 "Suk pedlegari' ned Diwata maa' neng mi'edlud ne ketigeyunan
neng milebeng ri sek sala neg binaal. Mibaangan ini nek sala tawan
bu' tinebunaan nini puli'. Pidleliyag giin gupiya bu' tendeng run nini,
midlaang giin bu' bineledya'en su dlaun ne ngag betangen, bu' rayun
mipuli' giin bu' sinaluyen sug binaal ketu."

Su Galing metendeng sek Perlas

45 "Suk pedlegari' ned Diwata maa' rema neng memeledya'ay neng
minengaw seng melengas ne ngak perlas. 46 Bu' seng mibaangaan na suk
perlas neng melaga' bu' melengas gupiya, midlaang giin bu' bineledya'en
su dlaun ne ngag betangen bu' sinaluyen suk perlas ketu."

Su Galing metendeng se Dlaya

47 "Suk pedlegari' ned Diwata maa' rema ne dlaya nek tinikpu' nu
ngang minginsera' tu sed dagat bu' mitebanan ne ngang mikeleseles ne
ngak sera'. 48 Seng mipenu' na ini, bininteng nilan nini tu seg baaybaay
bu' minggingkud ilan sek pekpain se ngak sera'. Su ngang mekelengas
binetang riin se ngag belanan, ma'ad su ngang mekelaaten pimidlak.
49 Maa' nini rema sung mehitabu' se ketapusan nek panahun: mateng su
ngag anghel arun painen su nga getaw neng mekelaaten buwat ri se ngang
metareng 50 bu' pidlaken ilan tu seng midliga' ne gapuy, ditu mensegaw
bu' mengkiget se nga ngisi nilan.

Sug Begu bu' Daan ne nga Kemetuuran

51 "Misabut ba niyui dlaun ne ngag betang keni?" miksaak si Jesus tu
senilan.
"Wa'a," miksembag ilan.
52 Aas miktalu' giin tu senilan, "Migulugan nini, rayun, ne su kada
neng mentetendu' se Kesugu'an neng mibaal nek sumusunud riin se ngak
pedlegeseg ned Diwata, maa' giin nu gapu' neg balay neng mikepegawas
neg begu bu' daan ne nga ketigeyunan buwat ri sek pengimetangaan
tendeng ay metau giin mektendu' sed daan bu' seg begu nek penendu'an."

Binibay si Jesus tu se Gegulingenen ne Dlunsud
(San Marcos 6.1-6; San Lucas 4.16-30)

53 Sek peketubus ni Jesus sek pegasuy ne nga galing, migawa' giin ritu se
dlugar ketu, 54 bu' mipuli' tu se gegulingenen ne dlunsud. Minintulu' giin ri
sek pektiguman nu nga getaw Judeo, bu' mitingala su ngang mikerengeg
seniin. "Ta' ma giin mikuuwan seng maa' niya nek tinawan?" miksaak
ilan. "Ta' ma niin inuwan su ga'em sek pegbaal ne nga ketingelaan?
55 Gena' ba bata' ma giin nuk panday? Gena' ba si Maria ma su gina'en?
Bu' gena' ba gilan ma si Santiago, si Jose, si Simon bu' si Judas su ngak
pateren? 56 Gena' ba su dlaun ne ngak pateren ne dlibun dini ma mikengel
se dlunsud ta? Ta'en ma inuwani dlaunen keni?" 57 ✡ Aas binibay nilan
giin.

Ma'ad miktalu' si Jesus tu senilan, "Suk propeta pigbesaan isan ta' gawas
riin se gegulingenen ne dlunsud bu' ri sek penimalain." 58 Tendeng
ay nda'irunik pektu'u nilan, nda' giin pegbaal neng melaun ne nga
ketingelaan ritu.

14

Suk Pekepatay ni Juan neng Membebendyag
(San Marcos 6.14-29; San Lucas 9.7-9)

1 Sek panahun ketu si Herodes,* su geseg se Galilea, mikerengeg
metendeng ri ni Jesus. 2 "Giin gaid si Juan neng Membebendyag neng
mitubu' puli'," tinelu'aan su nga gupisyalen. "Giin nini, tuma ma ned
duuni ga'emen run sek pegbaal ne nga ketingelaan."

3 ✡ Si Herodes giin sung miksugu' nud diin ned daapen si Juan bu'
gepusen bu' perisuun. Binaalen nini tendeng ri ni Herodias, nek sawa
nuk pateren ne si Felipe. 4 ✡ Ay miktalu' ma ugud nud diin si Juan neng
Membebendyag tu ni Herodes, "Gena' metareng neng mengesawaa riin ni
Herodias." 5 Bu' miktinguha' si Herodes nek petain giin, ma'ad minendek
giin ri se nga getaw Judeo, tendeng ay si Juan inilala ma nilan nek propeta.

6 Na, sek pekse'ulug se gendawan ni Herodes, sud delaga neg bata' ni
Herodias tinumalek riin seng metungenga'an nilan neng mikepedleliyag
gupiya riin ni Herodes, 7 aas duma sek pekpenumpa', miksaad giin tu
seniin, "Begay'u ri seni'a isan landunik penengiin mu!"

8 Sumala' sek sugu' nu gina'en, miktalu' giin tu seniin, "Begay mu rini
senaan nemuun rayun, su gulu ni Juan neng Membebendyag neg betangen
ri sek sendukan."

9 Migu'ul su gari', ma'ad tendeng sek sinaaren riin seng metungenga'an
nu ngak pingenggaten, miksugu' giin neg begay ri seniin su dliyagaan.
10 Aas pipetelaan ne gulu si Juan ritu sek perisuwan. 11 Bu' inuwit su
guluun neg binetang riin sek sendukan bu' binegay tu sed delaga, bu' rayun
binegain nini tu se gina'en. 12 Bu' su ngak tinu'unan ni Juan minateng, bu'
inuwit nilan sug bangkain, bu' linebeng nilan nini; rayun, midlaang ilan
bu' tinelu'an nilan si Jesus.

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan
(San Marcos 6.30-44; San Lucas 9.10-17; San Juan 6.1-14)

13 Sek pekerengeg ni Jesus seg balita' metendeng riin ni Juan, migawa'
giin ritu sakay sek sekayan. Miritu giin seng mingaw ne dlugar nek salaan

---

✡ **13:57** 13.57: San Juan 4.44. * **14:1** 14.1 Herodes: *Herodes neg Antipas, sung midlegeseg se ngak Probinsiya se Galilea bu' Perea se nga 4 B.C.—A.D. 39.* ✡ **14:3** 14.3-4: San Lucas 3.19-20. ✡ **14:4** 14.4: Levitico 18.16; 20.21.

ra. Mirengegan ini nu nga getaw, aas migawa' ilan buwat se nga dlunsud
nilan, bu' minlaang arun sek pedlendug ri seniin. 14 Se kinumawas na si
Jesus tu sek sekayan, mi'ita'en su gembagel nek panen ne nga getaw, bu'
milelaat gupiya giin senilan, bu' pi'uli'aan su ngang minlaru senilan.
15 Seng meksindep na su gendaw, su ngak tinu'unaan miritu seniin bu'
miktalu', "Medlegebii na bu' mingaw su dlugar keni. Pepe'uli' mu na nga
getaw keni bu' pelaang mu ritu se ngag baryu arun mekepenaluy se ngang
me'aan para ri se gegulingen nilan."
16 "Ndi' ilan na menlaang," miksembag si Jesus. "Gamu mismu sung
megbegay ri senilan neng me'aan!"
17 "Duuni dlima buuk nek pan rini bu' duwa' buuk nek sera'," miksembag
ilan.
18 "Rayun uwit niyu iin rini senaan," miktalu' si Jesus. 19 Mbuus
sinugu'en su nga getaw sek pekpengingkud ri sek sigbetan; rayun
inuwanen su dlima buuk nek pan bu' sud duwa' buuk nek sera', migangag
giin tu se dlangit sek pekpesalamat tu sed Diwata. Pinetapetaan su ngak
pan, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan; bu' pimegay rayun nilan ini duma
su ngak sera' tu se nga getaw. 20 Mikekaan rayun suk salasala bu' mibesug.
Bu' su ngak tinu'unan ni Jesus miketimud pa gaid nek sepulu' bu ruwa'
bebaan neng mikepenu' ne ngak sawad. 21 Su dlaun neng mingaan ritu
binalabena' ne dlima libu tawan ne nga dlai, nda' isipay su nga dlibun bu'
su nga gembata'.

Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Marcos 6.45-52; San Juan 6.15-21)

22 Pisakay rayun ni Jesus su ngak tinu'unaan ritu sek sekayan bu' miguna
ri seniin sek peddipag tu sed dipag geksid ned danaw, saanay pipe'uli'en pa
su nga getaw. 23 Sek peketubusen na pepe'uli'ay su nga getaw, tinumuwad
giin nek salaan ra tu seg bentud arun sek pegampu'. Seng midlegebii na
sala ra ni Jesus ritu. 24 Na, sek panahun ketu suk sekayan melayu' na
riin seng memelaan bu' pidlambeslambes ini ne ngag baled, tendeng ay
su genus misensung ma nilan.
25 Bu' rayun sek pekeddali' endaw na, si Jesus miritu se ngak tinu'unan,
neng midlaang ri sed dibabaw nek tubig. 26 Sek pekiita' nilan ri seniin
neng midlaang ri sed dibabaw nek tubig, minendek ilan gupiya. "Kiin nai
kalag," miktalu' ilan, bu' mimbeksay ilan se keendek.
27 Miktalu' rayun si Jesus ri senilan, "Ndi' amu mendek!" miktalu' giin,
"Gaku' ini."
28 Bu' sinumembag si Pedro ri seniin, "Ginu'u bu' dya'a iin, sugu' mau
neng meriin seni'a neng medlaang ri sed dibabaw nek tubig."
29 "Ala, perinia," miksembag si Jesus. Aas minaug si Pedro tu sek
sekayan, bu' migatad medlaang ri sed dibabaw nek tubig pagaw tu ni
Jesus. 30 Ma'ad seng mi'ita'en sung merendes ne genus, minendek giin
bu' migatad giin meleddang, "Luwas mau, Ginu'u!" migbeksay giin.
31 Sek tikmal, inuwiran giin ni Jesus, bu' miktalu', "Pekiika' sek pektu'u
mu! Tuma ma medduwa'ruwa'a ma?"
32 Bu' seng mikesakay ilan na tu sek sekayan, su genus linumengen.
33 Rayun su ngak tinu'unan ned ditu sek sekayan miksimba ri ni Jesus,
"Sek pekemetuud dya'a gaid sug Bata' ned Diwata!" miktalu' ilan.

Pi'uli'an ni Jesus su ngang Minlaru tu se Genesaret
(San Marcos 6.53-56)

34 Dinumipag ilan tu sed danaw bu' dinumenggu' tu se Genesaret, 35 ne
ritu mi'ilelaan ne nga getaw si Jesus. Aas su nga getaw ritu mikpesuun
sek peddatengen tu se ngak timala' ne dlugar bu' inuwit nilan ritu su
ngang minlaru tu ni Jesus. 36 Bu' mikpe'ilelaat ilan ri seniin nek tugutaan
siya su ngang minlaru neng mekiikap isan na run riin se kumiling ne
dlambungen; bu' su dlaun neng mikiikap run nini mi'uli'an.

15

Suk Penendu'an nu nga Gepu'an
(San Marcos 7.1-13)

1 Tubus itu, duunid duma ne ngak Pariseo bu' ngang mentetendu' ri
se Kesugu'an neg buwat pa seg Jerusalem miritu ni Jesus, bu' miksaak ri
seniin, 2 "Tuma ma su ngak tinu'unan mu sinumupak ri sek penendu'an
neg binilin nu nga gepu'an ta? Nda' ilan pengunaw ri se nga gemeg nilan
se ginsaktu nek pebiyan se nda' ilan pa aan!"
3 Miksembag si Jesus, "Bu' tuma ma supaken ma rema niyu suk sugu' ned
Diwata tendeng ma'ad sek peksunud se gegulingen niyu nek penendu'an
neg binilin nu nga gepu'an ta? 4 ✡ Ay sud Diwata miktalu', 'Tamed mu
su gama' mu bu' su gina' mu; bu' su isan ta' neng mektuklad se gama'en
awas se gina'en, kina'enlan petain giin.' 5 Ma'ad miktendu' amu ne bu'
su getaw duuning megamit sek pegabang ri se nga gama'en awas gina'en,
ma'ad mektalu', 'Keni para sed Diwata,' 6 ndi' na niin kina'enlan temeren
sung megulangen. Seng maa' niin nek pebiyan, sinupak niyu suk sugu'
ned Diwata, arun sek peksunud se gegulingen niyu nek penendu'an neg
binilin nu nga gepu'an ta. 7 Gamu neng mikpelaunglaung! Ginsaktu si
Isaias seng mingatuk giin metendeng riin seniyu!

8 ✡ 'Nga getaw keni,' miktalu' sud Diwata, 'miktamed senaan sek talu' na
run nilan,
ma'ad su nga gena'ena' nilan melayu' ri senaan.
9 Genda'ik paluun suk peksimba nilan ri senaan,
tendeng ay tinendu' nilan su ngak pemala'ud ne getaw neng maa' ne
ngag bala'ud'u.' "

Su ngag Betang neng Mekepelemu' ri se Getaw
(San Marcos 7.14-23)

10 Tinawag rayun ni Jesus su ngak panen ne nga getaw tu seniin, bu'
miktalu' tu senilan, "Penginengeg amu bu' sabut niyu ini! 11 Gena' suk
sumeled riin seg baba' niyu giin sung mekepelemu' ri seniyu; ma'ad isan
landun ne gumawas ri seg baba' niyu giin sung mekepelemu' riin seniyu."
12 Rayun su ngak tinu'unan miritu seniin bu' miktalu', "Misuunan mu
ba ne su ngak Pariseo miremeng tendeng sek tinalu' mu?"
13 Miksembag si Jesus, "Kada nek pigimula ne nda' pemulaanay nu
Gama'u tu se dlangit pembekuten." 14 ✡ "Ndi' amu megules metendeng
ri senilan! Gilan sug buta neng migagak ri se ngag buta; bu' suk sala neg
buta migagak ri se dlain neg buta, meladdu' ilan duwa' ri se dlalud."
15 Bu' miktalu' si Pedro, "Sir, pesabut mu ri senami su galing keni."
16 Miktalu' si Jesus tu senilan, "Gamu rema, nda' amu ba gusay
mekesabut? 17 Nda' niyu ba mesabut ne isan laa betangay run neng
meseled ri seg baba' niyu pagaw ini ri sek tiyan bu' rayun gumawas ini ri se

✡ **15:4** 15.4: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Exodo 21.17; Levitico 20.9. ✡ **15:8** 15.8-9: Isaias 29.13 (LXX). ✡ **15:14** 15.14: San Lucas 6.39.

dlawas niyu? 18 ✡ Ma'ad su ngag betang ne gumawas ri seg baba' migbuwat
ini ri se gena'ena', bu' giin nini su ngag betang neng mekepelemu' ri
seniyu. 19 Ay buwat riin se gena'ena' niyu gumawas sung melaat ne nga
ketuyu'an neng mekegbaal ri seniyu sek pekpatay, pekpenapaw, imural
nek pekpekighilawas, peddaaw, pegbalus, bu' pektalu' neng melaaten tu
se ngad duma. 20 Giin nini su ngang mekegbaal ri seniyu neng melemu'.
Ma'ad suk pekpengaan ne genda'ik pekpengunaw se nga gemeg sumala'
sek tinalu' nilan gena' ini mekepelemu' ri seniyu."

Suk Pektu'u nu Dlibun
(San Marcos 7.24-30)

21 Migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu giin se nga dlugar neng
megaud se dlunsud nek Tiro bu' Sidon. 22 Bu' enlengay niyu, duunik sala
ne dlibun ritu nek taga Canaan ned ditu na mikengel se dlugar ketu, miritu
seniin neng migbeksay, "Sir, Bata' dlai ni David lelaatay mau! Sug bata'u
ne dlibun pinulayan bu' migantus gupiya."
23 Ma'ad nda' peksembag si Jesus ri seniin isan sek sala talu' na run. Bu'
su ngak tinu'unaan miritu seniin bu' migandyu', "Pepe'awa' mu dlibun
kiin! Miksunudsunud giin ri senita neng mikpegbeksay."
24 Miksembag si Jesus, "Sinugu'u na run tu se nga getaw Israel neng maa'
ilan ne ngang mibalag ne karniru."
25 Ma'ad mikpegaud su dlibun ri ni Jesus bu' middempug sek peksimba
ri seniin, neng miktalu', "Sir, ebangay mau."
26 Miksembag si Jesus, "Ndi' mpiya ne uwanen su gaan ne nga gembata'
bu' tikpu'en tu se nga gitu'."
27 Miksembag su dlibun, "Metuud ma iin, Sir, ma'ad isan ngani' su nga
gitu' mekekaan ma se ngak sawad buwat ri se dlemisaan ne nga gegalen
nilan."
28 Miksembag rayun si Jesus ri seniin, "Dya'a su dlibun ned duuni
gembagel nek pektu'uun! Landuni dliyagan mu baalen para seni'a." Bu'
sug bata'en ned delaga mi'uli'an se guras ketu.

Pi'uli'an ni Jesus sung Melaun ne nga Getaw

29 Migawa' si Jesus ritu bu' miritu giin se geksid ned danaw se Galilea.
Bu' tinumuwad giin tu se gembentud, bu' migingkud ritu. 30 Bu' su
gembagel nek panen ne nga getaw miritu seniin, neng mingguwit neg
bekul, buta, pingkaw, gugel, bu' melaun paid duma ne nga getaw neng
minlaru. Pi'imetang nilan su ngang minlaru ri seng metungenga'an ni
Jesus; bu' pi'uli'aan ilan gela'. 31 Mitingala gaid su nga getaw sek pekiita'
nilan se nga gugel neng mikegabit na, su ngak pingkaw neng mi'uli'an na,
su ngag bekul neng mikedlaang na, bu' su ngag buta neng mikiita' na; bu'
sinaya' nilan sud Diwata seg Israel.

Pinaan ni Jesus su Gepaat Libu Tawan
(San Marcos 8.1-10)

32 Mbuus, tinawag ni Jesus su ngak tinu'unaan tu seniin bu' miktalu',
"Milelaatu ri se nga getaw keni, tendeng ay telu endaw ilan na neng
middunutdunut ri senaan bu' nda' naing me'aan nilan. Ndi'u liyagan nek
pelaangen'u ilan ne ndi' ilan mpe'aan ay ali' bu' punaun ilan mbuus ri sed
dalan sek peguli' nilan."
33 Miksaak ri seniin su ngak tinu'unan, "Ta' ita ma penguwan ne gaan
rini se kemingawan ne mpe'igu' pe'aan ri seng melaun ne nga getaw keni."
34 Miksaak si Jesus tu senilan, "Santa' buuk ma suk pan riin seniyu?"

✡ **15:18** 15.18: San Mateo 12.34.

Miksembag ilan, “Pitu laad bu' duunik santa' buuk neng mekiitut ne ngak sera'.”
35 Aas sinugu' ni Jesus su nga getaw sek pekpengingkud ri se dlupa'an.
36 Inuwan rayun ni Jesus suk pitu buuk nek pan bu' su ngak sera', bu' mikpesalamat tu sed Diwata, pimpetapetaan su ngak pan, bu' binegain tu se ngak tinu'unan; bu' pimbegay rema ini nu ngak tinu'unan duma se ngak sera' tu se nga getaw. 37 Dlaun nilan mikekaan bu' mibesug, bu' su ngak tinu'unan miketimud pa gaid nek pitu bebaan neng mipenu' nek sawad. 38 Su dlaun neng mingaan ritu, duuni gepaat libu tawan ne nga dlai ma'aray, nda' isipay su nga dlibun bu' su nga gembata'.
39 Rayun, pipe'uli' ni Jesus su nga getaw, bu' sinumakay giin sek sekayan bu' miritu se dlugar neng Magadan.

16

Migandyu' Ilan ne Ketingelaan
(San Marcos 8.11-13; San Lucas 12.54-56)

1 ✡ Sud duma ne ngak Pariseo bu' ngak Saduceo miritu ni Jesus ay liyagan nilan ne indanan giin, aas migandyu' ilan neng mekpe'ita' giin ne ketingelaan ne sud Diwata sung miksugu' ri seniin. 2 Ma'ad miksembag si Jesus, “Seng meksindep nai gendaw mektalu' amu, ‘Mekpiyaig benwa ay su dlangit minlepula.’ 3 Sek sikanselem, mektalu' amu, ‘Meddupi' nandaw ay minlepula bu' dinumelem su dlangit.’ Metau amu gupiya megulug sek panahun sek pegenleng se dlangit, ma'ad ndi' niyu me'ulug su nga gilelaan se ngak panahun keni! 4 ✡ Gendun kelaat su nga getaw sek panahun keni. Ndi' ilan mektu'u ri sed Diwata! Minengi amu ri senaan ne ketingelaan? Genda'i gempe'ita'u ne ketingelaan gawas se ketingelaan neng mihitabu' ri ni propeta Jonas.”
Aas binelengen ilan bu' midlaang.

Suk Pempetulin ne ngak Pariseo bu' ne ngak Saduceo
(San Marcos 8.14-21)

5 Sed dinumipag na su ngak tinu'unan ni Jesus tu sed dipag geksid ned danaw, milingawan nilan meguwit nek pan. 6 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Pegingat amu bu' bentayay gaid niyu suk pempetulin nu ngak Pariseo bu' nu ngak Saduceo.”
7 Ma'ad migatad ilan megaddat sek salasala senilan, “Mitalu'en nini tendeng ay nda' ita mekeguwit nek pan.”
8 Ma'ad seng misuunan ni Jesus bu' landunik pigeddatan nilan, aas miksaak giin tu senilan, “Tuma ma megaddat amu ma metendeng ri se genda'irunik pan? Pekiika' gaid sek pektu'u niyu! 9 ✡ Nda' amu pa ba gusay mekesabut? Nda' ba niyu me'ena'ena' su dlima laad nek pan nek pikilasilas para tu se dlima libu ne nga dlai? Bu' santa' bebaan ma neng mipenu' niyu?
10 ✡ Awas nda' ba niyu me'ena'ena' suk pitu buuk pan para tu se gepaat libu ne nga dlai? Bu' santa' bebaan ma neng mipenu' niyu? 11 Pikunta' ma niyu ne ndi' ma niyu mesabut ne gena' maik pan suk tinalu'u? Ma'ad pegbantay amu sek pempetulin ne ngak Pariseo bu' ne ngak Saduceo.”
12 Rayun su ngak tinu'unan mikesabut ne nda' giin penegul senilan sek pegbantay se gegulingen nilan buwat sek pempetulin ne gemiten riin sek pan, ma'ad buwat sek penendu'an nu ngak Pariseo bu' ngak Saduceo.

✡ **16:1** 16.1: San Mateo 12.38; San Lucas 11.16. ✡ **16:4** 16.4: San Mateo 12.39; San Lucas 11.29. ✡ **16:6** 16.6: San Lucas 12.1. ✡ **16:9** 16.9: San Mateo 14.17-21. ✡ **16:10** 16.10: San Mateo 15.34-38.

Suk Tinalu' ni Pedro metendeng riin ni Jesus (San Marcos 8.27-30; San Lucas 9.18-21)

13 Minateng ilan ni Jesus tu se dlugar neng megaud sek Cesarea Filipos,
bu' ritu, miksaak giin tu se ngak tinu'unaan, "Sumala' se nga getaw, ta' ma
etaway run sug Bata' ne Getaw?"
14 ✡ "Sud duma miktalu', giin raw si Juan neng Membebendyag,"
miksembag ilan. "Su ngad duma miktalu' giin raw si Elias, saanay su ngad
duma miktalu', giin raw si Jeremias, awas dlain nek propeta."
15 "Ma'ad metendeng ri seniyu?" miksaak giin tu senilan. "Ta'u ma riin
seniyu?"
16 ✡ Miksembag si Simon Pedro, "Dya'a sung Misiyas, sug Bata', neng
miktetubu' ned Diwata."
17 "Pedleliyag'a, Simon bata' ni Juan," miksembag si Jesus. "Ay
kemetuuran keni nda' mateng ri seni'a buwat ri se getaw, ma'ad binegay
ini rayun ne Gama'u ned ditu se dlangit. 18 Bu' aas telu'an'u dya'a, Pedro:
dya'a sug batu, bu' seg batu nek penligen keni, bekuren'u suk simbaan'u,
bu' isan su ga'em se kemetain ndi' gaid mekelupig run nini. 19 ✡ Begayan'u
dya'a ne nga dyabi ri sek Pedlegeri'an ned Diwata; landuni ndi' mu tugut
rini seg benwa ndi' ini tugut nud Diwata tu se dlangit, bu' landunik tugut
mu rini seg benwa tugut ini nud Diwata tu se dlangit."
20 Rayun pimendu'an ni Jesus su ngak tinu'unaan ne ndi' nilan nini
pengasuy se isan ta' ne giin sung Misiyas.

Inasuy ni Jesus sung metendeng sek Pegantus bu' se Kemetainen (San Marcos 8.31—9.1; San Lucas 9.22-27)

21 Dluwat sek panahun ketu, si Jesus migatad na sek pegasuy se kelaru
tu se ngak tinu'unaan, "Kina'enlan gaid neng merituu seg Jerusalem bu'
megantusu gaid gupiya sek pe'antus se nga geseg ne ngag Judeo, se geseg
ne ngak pari', bu' se ngang mentetendu' ri se Kesugu'an. Pepatayu nilan,
ma'ad se ketelu endaw metubu'u ra puli'."
22 Ma'ad inuwit ni Pedro si Jesus tu seng me'eksid bu' pimaagen giin.
"Ndi' siya ini tugut ned Diwata, Ginu'u!" miktalu' giin. "Ndi' gaid ini
mehitabu' riin seni'a!"
23 Ma'ad inatubang ni Jesus si Pedro bu' miktalu', "Pelayu'a riin senaan
Satanas! Dya'a sung memelabag ri seg biyanan'u, tendeng ay pengena'ena'
mu kiin gena' buwat ri sed Diwata, ma'ad migbuwat ri sek pengena'ena'
ne nga getaw."
24 ✡ Rayun miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Bu' su isan ta'
seniyu neng meliyag sumunud ri senaan, kina'enlan ndi'en pelebunen
su gegulingenen, inatenen bu' pisanenen su gegulingenen ne krus, bu'
meksunud ri senaan. 25 ✡ Ay bu' liyaganen luwasen su gegulingenen ne
ketubu', merala' tumu' ini riin seniin; ma'ad bu' merela'an giin ne ketubu'
para senaan, me'angkenen tumu' ini. 26 Duun baing me'uwanen, bu'
me'angkenen suk tibuuk neg benwa ma'ad merela'an giin se ketubu'en?
Nda'irun gaid! Nda'irun isan landun ne mbegain arun me'awi'en puli' su
ketubu'en. 27 ✡ Ay sug Bata' ne Getaw megeed na mateng duma se ngag
anghelen bu' ga'em neg buwat se Gama'en, bu' rayun begayan ne ganti su
kada sala sumala' ri se ngang mibaalen. 28 Sek pekemetuud esuyan'u amu

---

✡ **16:14** 16.14: San Mateo 14.1-2; San Marcos 6.14-15; San Lucas 9.7-8. ✡ **16:16** 16.16: San Juan 6.68-69. ✡ **16:19** 16.19: San Mateo 18.18; San Juan 20.23. ✡ **16:24** 16.24: San Mateo 10.38; San Lucas 14.27. ✡ **16:25** 16.25: San Mateo 10.39; San Lucas 17.33; San Juan 12.25. ✡ **16:27** 16.27: a San Mateo 25.31. b Ngak Salmo 62.12; Roma 2.6.

ned duunid duma rini seniyu ne ndi' pa matay tampan me'ita' nilan sug Bata' ne Getaw neng mateng gisip Gari'."

17

Mi'eseb su Gawi' ni Jesus
(San Marcos 9.2-13; San Lucas 9.28-36)

1 Dluwat se genem endaw, inuwit ni Jesus si Pedro, bu' su ngang mekpated ne si Santiago bu' si Juan ritu seng metaas neg bentud ne gilan ra ritu. 2 Saanay migenleng ilan, mi'eseb su gawi' ni Jesus: sung mulu'en middelaag maa' ne gendaw, bu' suk suuben mingelinggatan se keputi'. 3 Rayun suk telu ne ngak tinu'unan mikiita' riin ni Moses bu' ni Elias neng miktuntul duma ni Jesus. 4 Aas si Pedro miktalu' tu ni Jesus, "Ginu'u melengas ne rini ami. Bu' liyagan mu, megbaalu nek telu buuk ne dlekaw rini, suk sala para seni'a, suk sala para se ni Moses bu' suk sala para ri ni Elias."

5 ✡✡ Saanain pa megabit, sung merelaag ne ginanud tinumikup ri senilan, bu' duunik talu' neng migbuwat ri se ginanud, "Giin nini sug Bata'u nek pinetail'u, pidleliyagu gupiya ri seniin. Penginengegay niyu giin."

6 Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan minendek ilan gupiya bu' mindempug ilan ri se dlupa'. 7 Bu' si Jesus mikpegaud tu senilan bu' inikapen ilan, "Pengindeg amu," miktalu' giin. "Ndi' amu mendek." 8 Sek pegangag nilan nda'irun nai dlain neng mi'ita' nilan gawas ri ni Jesus.

9 Bu' sek peddiksun na nilan buwat seg bentud, si Jesus minegul ri senilan, "Ndi' niyu tabal se isan ta' metendeng sek pi'ita' neng mi'ita' niyu, tampan sug Bata' ne Getaw metubu' na puli' buwat se kemetain."

10 ✡ Rayun su ngak tinu'unaan miksaak ri seniin, "Tuma ma su ngang mentetendu' se Kesugu'an miktalu' ma ne kina'enlan meguna merini si Elias?"

11 "Si Elias miguna gaid merini," miksembag si Jesus, "bu' endamenen su dlaunen. 12 ✡ Ma'ad esuyan'u amu, si Elias mikerini na, bu' nda' giin ilelaay nu nga getaw, ma'ad binaal tumu' nilan su dliyagan nilan baalen ri seniin. Maa' ra run rema, pe'entusen nilan sug Bata' ne Getaw."

13 Mikesabut rayun su ngak tinu'unan ne suk tinalu'en ri senilan metendeng riin ni Juan neng Membebendyag.

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' nek Pinulayan
(San Marcos 9.14-29; San Lucas 9.37-43a)

14 Sek pekpuli' nilan tu sek panen ne nga getaw, duunik sala tawan neng miritu ni Jesus neng miginlulud ri seng metungenga'aan, 15 bu' miktalu', "Ginu'u, lelaatay mu sug bata'u ne dlai, ay pegbauyen giin. Bu' melebiyan na gaid suk pegantusen ay mibuksak giin ri se gapuy bu' nakit giin mbuksak ri sek tubig. 16 Inuwit'u na giin tu se ngak tinu'unan mu ma'ad nda' ilan mekepetelen ri seniin."

17 Bu' miksembag si Jesus, "Gamu nga getaw! Nda'ik pektu'u niyu bu' migunut amu ri sek sayep. Gendun pa ba kepayat neng meddunutdunutu riin seniyu? Gendun pa ba kepayat neng mekpelugbaku riin seniyu? Uwit niyu rini senaan bata' kiin." 18 Pimaag rayun ni Jesus suk penulay, bu' ginumawas ini tu seg bata' ne dlai. Bu' mi'uli'an giin se guras ketu.

✡ **17:5** 17.5: a Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 3.17; 12.18; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22. b Deuteronomio 18.15. ✡ **17:5** 17.1-5: 2 San Pedro 1.17-18. ✡ **17:10** 17.10: Malakias 4.5. ✡ **17:12** 17.12: San Mateo 11.14.

19 Rayun su ngak tinu'unan miritu ni Jesus ne gilanilan ra, bu' miksaak
tu seniin, “Tuma ma ndi' ami ma mekepegawas sek penulay?”
20 ✡ “Tendeng ay kulang suk pektu'u niyu,” miksembag si Jesus. “Sek
pekemetuud esuyan'u amu, bu' duunik pektu'u niyu isan maa' kiitut ne
dlisu neng muntasa, mesugu' niyuig bentud keni, ‘Gawa'a buwat se dlugar
keni bu' galin'a tu se dlain ne dlugar bu' megawa' ini.’ Nda'irunig betang
ne ndi' niyu mbaal!”*

Miktuntul na pelun si Jesus metendeng ri se Kemetainen
(San Marcos 9.30-32; San Lucas 9.43b-45)

22 Seng miktipung su ngak tinu'unan tu se Galilea, miktalu' si Jesus tu
senilan, “Sug Bata' ne Getaw piyal na tu 23 se nga getaw neng mekpatay ri
seniin; ma'ad se ketelu endaw, metubu' ra giin puli'.”
Bu' su ngak tinu'unaan migu'ul gaid gupiya.

Suk Pegbayad seg Buwis sek Templo

24 ✡ Sek peddateng ni Jesus bu' se ngak tinu'unaan tu se Capernaum,
su ngang meneningil neg buwis tu sek Templo mikpegaud ri ni Pedro bu'
miksaak ri seniin, “Migbayad ba sung mentetendu' niyu seg buwis sek
Templo?”
25 “Wa'a, migbayad giin,” miksembag si Pedro.
Sek pekseled ni Pedro tu seg balay, miguna mektalu' si Jesus, “Simon,
lama run ri seni'a? Ta' ma getaway sung megbayad neg buwis bu'
biyaranan tu se nga gari' ri seg benwa? Su nga getaw ba rini se dlunsud
awas su ngak tuwa'?
26 “Su ngak tuwa',” miksembag si Pedro.
“Bu' maa' niin, migulugan ne gena' su nga getaw ri se dlunsud sung
megbayad,” miksembag si Jesus. 27 “Ma'ad ndi' ta liyagan nek pedlengetan
ita nu nga getaw keni. Aas peritua sed danaw bu' pemenggwit'a ritu. Uwan
mu su guna neng melaaman mu nek sera', bu' riin seg baba'en me'ita' mu
suk selapi' ne gigu' para seg buwis'u bu' para seni'a. Uwan mu ini bu'
biyaray mu ilan se ngag buwis ta.”

18

Ta' ma su Dlabi ne Gimpurtanti?
(San Marcos 9.33-37; San Lucas 9.46-48)

1 ✡ Sek timpu ketu, su ngak tinu'unan miritu ni Jesus bu' miksaak, “Ta'
ma su dlabi ne gimpurtanti tu se nga getawan ned Diwata?”
2 Bu' miktawag si Jesus sek sala neg bata' bu' pi'indegen nini riin seng
metungenga'an nilan, 3 ✡ bu' miktalu', “Sek pekemetuud esuyan'u amu,
gawas bu' me'eseb sug betasan niyu bu' mbaal amu seng maa' ne nga
gembata', ndi' amu gaid mekeruma ri se nga getawan nek pidlegesegan ned
Diwata. 4 Aas su dlabi ne gimpurtanti tu se nga getawan nek pidlegesegan
ned Diwata giin sung mekpebaba' ri se gegulingenen bu' mbaal neng maa'
neg bata' keni. 5 Bu' su isan ta' ned dumawat ri seg bata' keni ri se ngalan'u,
dumawat ri senaan.”

✡ **17:20** 17.20: San Mateo 21.21; San Marcos 11.23; 1 Corinto 13.2. * **17:20** 17.20: Sud duma ne nga kesulatan dinugang sug birsikulu 21: Ma'ad seng maa' nini ne kelasi ne gispiritu, ndi' niyu ini mpegawas, bu' ndi' amu reli' megampu' bu' mekpu'asa. (enlengay niyu suk San Marcos 9.29). ✡ **17:24** 17.24: Exodo 30.13; 38.26. ✡ **18:1** 18.1: San Lucas 22.24. ✡ **18:3** 18.3: San Marcos 10.15; San Lucas 18.17.

Su ngak Pektintal sek Pekpekesala'
(San Marcos 9.42-48; San Lucas 17.1-2)

6 “Bu' su isan ta' ne mbaal ne getaran neng merela'an suk sala se ngang
mekiika' keni sek pektu'u ri senaan, maneg pa para se getaw ketu ne
iketan ne gembagel neg batu ne dligisan su dliigen bu' leddu'en giin tu
se dlaud. 7 Mekelelaatlelaat para seg benwa ned duuni ngag betang neng
mekegbaal se nga getaw neng merela'an sek pektu'u nilan! Ay ngag betang
keni kanunay gaid mehitabu', ma'ad mekelelaatlelaat suk sala ne mbaal
ne getaran run nini.”
8 ✡ “Bu' su gemeg mu awas su geksud mu giin sung mekeperala' seni'a
nek pektu'u, ekped mu ini bu' pidlak mu. Ay maneg pa nek sumeled'a
tu se ketubu' nek pungkel su gemeg awas su geksud mu sinangkali' sed
duwa'i nga gemeg bu' nga geksud mu ma'ad pidlaken'a ritu se gapuy ne
ndi' mpaleng. 9 ✡ Bu' suk sala neng mata mu giin sung mekeperala' seni'a
nek pektu'u, esuk mu ini bu' pidlak mu. Ay maneg pa para seni'a nek
sumeled'a tu se ketubu' nek sinaad ned Diwata nek salabuuk raing mata
mu, sinangkali' sed duwa' buuk su ngang mata mu ma'ad pidlaken'a ritu
se gapuy se gimpirnu.”

Su Galing metendeng seng Mibalag ne Karniru
(San Lucas 15.3-7)

10 “Pegingatay niyu ne ndi' niyu pekpemuraan su isan sala se ngang
mekiika' keni. Su ngag anghel nilan se dlangit, esuyan'u amu, migingat
senilan kanunay ri seng metungenga'an ne Gama'u tu se dlangit.”*✡
12 “Laa pelaa' ri sek pengena'ena' niyu? Bu' su getaw ned duuning
megatus ne karniruun bu' mbalag suk sala run nini, ndi' ba penawaan
reli' suk siyam pulu' bu' siyam neng mengaksab tu se ngag binenturan
bu' penengaunen suk salabuuk neng mibalag? 13 Bu' se gembangaan na
ini, esuyan'u amu seng metuud, nek pedleliyagen gaid giin kampuun tu
sek sala ne karniru ketu sinangkali' tu sek siyam pulu' bu' siyam ne nda'
mbalag. 14 Maa' ra run rema, su Gama' niyu tu se dlangit gena'en liyagan
ned duuni gembalag isan sala na run ri se ngang mekiika' keni.”

Suk Pated neng Mikesala'

15 ✡ “Bu' suk pated mu sek pektu'u mekesala' ri seni'a, laway mu bu'
esuyay mu giin ri sek sayepen. Ma'ad baal mu ini ne gamu ruwa' ra. Bu'
menginengeg giin ri seni'a, meksambat amu puli'. 16 ✡ Ma'ad bu' ndi' giin
menginengeg seni'a, peguwit'a nek sala awas duwa' tawan ned duma mu
arun ‘su kada nek pentelu'en niyu mpeligen pebiyan sek pekpemetuud
sed duwa' awas telu tawan,’ sumala' sek tinalu' se kesulatan. 17 Ma'ad bu'
ndi' pa gaid giin menginengeg tu senilan, talu' mu ini tu se ngak sakup riin
sek simbaan. Sek tambinai', bu' ndi' pa gaid giin menginengeg tu senilan,
isip mu giin ne gena' duma se nga getawan ned Diwata, awas maa' neng
meneningil neg buwis.”

Su ndi' Tugut bu' suk Tugut

18 ✡ “Esuyan'u amu seng metuud: isan landuni ne ndi' niyu tugut rini
seg benwa keni, ndi' rema tugut tu se dlangit, bu' landunik tugut niyu rini
seg benwa keni, tugut rema ini tu se dlangit.”

✡ **18:8** 18.8: San Mateo 5.30. ✡ **18:9** 18.9: San Mateo 5.29. * **18:10** 18.10 Sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 11: Ay sug Bata' ne Getaw mirini seg benwa sek pedluwas se ngang mibalag. (enlengay niyu suk San Lucas 19.10). ✡ **18:10** 18.10: San Lucas 19.10. ✡ **18:15** 18.15: San Lucas 17.3. ✡ **18:16** 18.16: Deuteronomio 19.15. ✡ **18:18** 18.18: San Mateo 16.19; San Juan 20.23.

19 “Bu' esuyan'u amu pa run: se isan duwa' ri seniyu rini seg benwa
neng meguyun metendeng se isan landun nek pigampu' niyu, begay ini ri
seniyu ne Gama'u tu se dlangit. 20 Ay bu' duunid duwa' awas telu neng
mektipung tendeng riin se ngalan'u, diinu duma senilan.”

Su Galing metendeng se ndi' Mekepasaylu nek Sesugu'en

21 ✡ Mbuus mikpegaud si Pedro tu ni Jesus bu' miksaak, “Ginu'u, bu'
suk pated'u kanunay mekesala' ri senaan, santa'u ma giin pasayluway?
Kepituu ba pasayluway giin?”
22 ✡ Miksembag si Jesus, “Gena' se kepitu na run, bu' ndi' se kepitu
pulu' pilu'en pa se kepitu, 23 tendeng ay seng medlegeseg sud Diwata
maa' nini. Nud diin, duunik sala gari' neng migusay ri se nga gutang ne
ngak sesugu'enen. 24 Seng migatad na giin sek pegusay, inuwit tu seniin
suk sala nek sesugu'en neng mikuutang ri seniin se gembagel gupiya ne
dlaga'. 25 Ma'ad' tendeng ay ndi' ma giin mekebayad, miksugu' su gari'
neg beledya' giin gisip gulipen, duma suk sawaan, bu' su nga gembata'en,
bu' su dlaun ned diin seniin, arun mbiyaraan su gutangen. 26 Aas suk
sesugu'enen middempug ri seng metungenga'an nu gari', ‘Pelugaray mau
reli',’ migandyu' giin, ‘bu' biyaran'u ra su dlaun ne gutang'u seni'a!’ 27 Bu'
milelaat su gari' ri seniin, bu' pinasaylu giin, bu' nda' na pebayad ri seniin
su dlaun ne gutangen, bu' pipegawasen giin.”
28 “Rayun seng mikegawas na giin, milabeten suk sala nek sama
sesugu'en neng mikuutang seniin neng miika' ra ne dlaga'. Binudluten bu'
linengeken giin, ‘Biyaray mau se gutang mu!’ miktalu' giin. 29 Suk sama
sesugu'en middempug bu' mikpe'ilelaat ri seniin, ‘Pelugaray mau reli' bu'
biyaran'u ra dya'a!’ 30 Ma'ad nda' gaid giin peliyag, tumu' piperisuun
suk sama sesugu'en tampan mikebayad ri se gutangen. 31 Sek pekiita'
run nu ngad duma nek sesugu'en ne gari' seng mihitabu', linengetan
ilan gaid gupiya bu' miritu ilan se gari' bu' inasuy nilan tu seniin su
dlaunan. 32 Aas pitawag rayun nu gari' suk sesugu'en ketu, ‘Melaat'a
gupiya nek sesugu'en!’ miktalu' giin. ‘Nda'u dya'a ngani' pebiyaray se
dlaun ne gutang mu tendeng ay mikpe'ilelaat'a ri senaan. 33 Kina'enlan
melelaat'a rema siya tu sek sama sesugu'en mu maa' sek pedlelaat'u ri
seni'a?’ 34 Linengetan gaid gupiya su gari' bu' piperisuun suk sesugu'en
arun silutan tampan mekebayad giin puli' sek tibuuk ne gutangen.”
35 Aas tinapus ni Jesus, “Maa' niin rema sug baalen nu Gama'u tu se
dlangit ri sek salasala seniyu bu' ndi' amu mekepasaylu sek sama pated
niyu neng megbuwat ri se ngak pusung niyu.”

19

Miktendu' si Jesus metendeng sek Pegbeleng
(San Marcos 10.1-12)

1 Sek peketubus na esuyay ni Jesus su ngag betang keni, migawa' giin
tu se Galilea bu' miritu se dlugar seg Judea tu sed dipag geksid seg Bagel
tubig neg Jordan. 2 Bu' midlendug ri seniin su gembagel nek panen ne nga
getaw bu' ritu binulungen ilan.
3 Bu' sud duma ne ngak Pariseo miritu seniin sek pegindan ri seniin
pebiyan sek peksaak. “Tinugut ba se Kesugu'an ta ne sug bana meleng ri
sek sawaan se isan landun ne keterengan?”

✡ **18:21** 18.21-22: San Lucas 17.3-4. ✡ **18:22** 18.22: Su Getaran se Dlaunan 4.24.

4 ✡ Ma'ad miksembag si Jesus, “Nda' ba niyu mbesaay ri se kesulatan
neng miktalu' ne se getaran binaal ned Diwata su getaw ne dlai bu' dlibun?
5 ✡ Bu' miktalu' rayun sud Diwata, ‘Tendeng run nini ne keterengan,
belengen nu dlai su gama'en bu' su gina'en bu' tumipung ri sek sawaan,
bu' gilan duwa' mbaal nek sala,’ 6 arun gena' ilan na duwa', ma'ad sala na.
Aas nda'iruni getaw neng mekepegbuwag sek sinalabuuk ned Diwata.”
7 ✡ Miksaak su ngak Pariseo ri seniin, “Tuma ma miktugut ma si Moses
neng mekegbeleng sug bana ri sek sawaan tubus giin mekegbegay nek
sulat ri sek pegbeleng ri sek sawaan?”
8 Miksembag si Jesus, “Tinugutan amu ni Moses neng mekepegbuwag
amu tu se ngak sawa niyu tendeng ay melised amu tendu'an. Ma'ad gena'
gaid ining maa' run se getaran. 9 ✡ Esuyan'u amu: isan ta' neg bana neng
meleng ri sek sawaan, ne gena' tendeng seg imural nek pekpekighilawas,
mikepenapaw giin bu' sumuway tu sed duma ne dlibun.”
10 Bu' miktalu' su ngak tinu'unaan tu seniin, “Bu' maa' niin ma su
kebetang nug bana bu' nek sawaan, maneg na ma'ad ne ndi' sumuway.”
11 Miksembag si Jesus, “Penendu'an keni gena' para se dlaunan, ma'ad
tu se nga getaw neg binegayan nud Diwata run nini. 12 Ay duuning
midlainlain ne nga keterengan tuma ma su nga dlai ndi' sumuway: sud
duma migegetaw ne ndi' ilan gaid sumuway; sud duma kinapun nek
sama getaw; bu' sud duma ndi' sumuway ay pilabun nilan gupiya suk
pekpenibeli sek pedlegeri'an ned Diwata. Su getaw ne dliyagaan dumawat
runik penendu'an keni, baalenen nini.”

Pingumpiyanan ni Jesus su ngang Mekiika' ne nga Gembata'
(San Marcos 10.13-16; San Lucas 18.15-17)

13 Sud duma ne nga getaw miguwit ne nga gembata' tu ni Jesus arun
merepenaan ilan bu' mekegampu' para senilan. Ma'ad su ngak tinu'unan
mimaag tu se nga getaw. 14 Miktalu' si Jesus, “Tugutay niyu su ngang
mekiika' ne nga gembata' neng merini senaan, bu' ndi' niyu ilan pegengay,
tendeng ay maa' ne nga getaw keni misakup ri se ngak pedlegeseg ned
Diwata.”
15 Bu' dinepenen su nga gemegen tu senilan bu' migawa' rayun giin ritu.

Sung Meratu' neg Begumbata' ne Dlai
(San Marcos 10.17-31; San Lucas 18.18-30)

16 Duunik sala ne getaw neng miritu ni Jesus bu' miksaak, “Sir, landun
ma sung melengas baalen'u arun me'angken'u su ketubu' ne genda'i
gekteben?”
17 “Tuma ma meksaak'a ma senaan metendeng se landuning melengas?”
Miksembag si Jesus. “Duunik sala ra neng melengas. Tuman mu su nga
Kesugu'an bu' liyagan mu ned duuni ketubu' mu nek sinaad ned Diwata.”
18 ✡ “Landun ma su nga kesugu'an?” miksaak giin.
Miksembag si Jesus, “Ndi'a mekpatay; ndi'a menapaw; ndi'a meddaaw;
ndi'a mekpemetuud neg balus; 19 ✡ tamed mu su gama' mu bu' gina' mu;
bu' petail mu su ngak sumbalay mu maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen
mu.”

✡ **19:4** 19.4: Su Getaran se Dlaunan 1.27; 5.2. ✡ **19:5** 19.5: Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✡ **19:7** 19.7: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 5.31. ✡ **19:9** 19.9: San Mateo 5.32; 1 Corinto 7.10-11. ✡ **19:18** 19.18: a Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. b Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19; d Exodo 20.16; Deuteronomio 5.20. ✡ **19:19** 19.19: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Levitico 19.18.

20 “Tinuman'u na su dlaun ne kesugu'an keni,” miksembag sug begumbata' ne dlai. “Landun pai kina'enlan'u baalen?”
21 Miksembag si Jesus tu seniin, “Bu' liyagan mu ne mbaal neng metileng pebiyan se dliyagan ned Diwata ri seni'a, dlaang'a bu' beledya' mu su dlaun ne ketigeyunan mu bu' su nga galinen pembegay mu tu se ngak pupus, bu' mekaangken'a ne nga ketigeyunan tu se dlangit, bu' rayun puli'a rini bu' sunud'a senaan.”
22 Sek pekerengeg run nini nug begumbata' ne dlai, migawa' giin neng migu'ul, tendeng ay meratu' ma ugud giin gupiya.
23 Miktalu' rayun si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Esuyan'u amu seng metuud, melised gaid sek sala ned datu' sek pegilala sed Diwata gisip Gari'.
24 Puli'an'u: melemu pa kampuun se kamelyo sek pedlesut ri se dluwang nek tai' sinangkali' sed datu' sek pekseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata.”
25 Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan, gembagel gaid su ketingala nilan, “Bu' maa' niin, ta' ma rayuning meluwas?” miksaak ilan.
26 Tinenteng ilan ni Jesus bu' miksembag, “Para ri se nga getaw, ndi' gaid ini mbaal; ma'ad ri sed Diwata su dlaun ne ngag betang mbaalen.”
27 Rayun miktuntul si Pedro. “Enlengay mu,” miktalu' giin, “Bineleng baya' nami su dlaunen arun sumunud seni'a, lama run rayuning me'uwan nami run nini?”
28 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Sek pekemetuud, telu'an'u amu, ne seng megingkud na sug Bata' ne Getaw ri sek trunuun riin seg begu neg benwa ned Diwata, gamu ne ngak sepulu' bu' ruwa' nek sumusunud'u menggingkud rema sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak trunu arun medlegeseg sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu seg Israel. 29 Bu' su isan ta' neng megbeleng ri se ngag balain, awas se ngak pateren, awas se gama'en, awas se gina'en, awas se ngag bata'en awas se ngag binaalen tendeng ri senaan, mekerawat giin ne dlabaw pa seng megatus pilu' bu' merawaten su ketubu' ne genda'i gekteben. 30 ✡ Ma'ad melauning mi'una numuun ne mbinai', bu' melaun remaing mibinai' numuun neng me'una.

20

Pekpenebeli ri sek Pedlegeri'an ned Diwata

1 “Ay su ngak pedlegeseg ned Diwata maa' sek sala tawan neng midlaang lapus sek pekpenengaw ne ngang menteterbahu ri se gubasaan. 2 Miliyag giin sek peksu'ul senilan seng mi'enaran nek su'ul sek sendaw nek su'ulan. Aas piperituun ilan arun mekterbahu tu se gubasaan. 3 Bu' midlaang giin puli' tu sek pemeledya'an seng meginenga' menaik nai gendaw bu' mi'ita'en sud duma ne nga getaw neng mingindeg ne genda'ik pigbaal nilan, 4 aas miktalu' giin tu senilan, ‘Peritu amu rema bu' pekterbahu amu tu se gubasan, bu' su'ulan'u amu se ginsaktu nek su'ul.’ 5 Aas miritu ilan. Sek peketaasendaw bu' seng miginenga' menaugi gendaw maa' ra run gusay sug binaalen. 6 Seng meksindep na su gendaw mipuli' giin ritu sek pemeledya'an bu' mikiita' gusay giin ne getaw neng mingindeg ritu. ‘Tuma ma pekula'an ma niyui gendaw ne genda'ik pigbaal?’ miksaak giin.
7 ‘Nda'irun maing mikpeterbahu ri senami,’ miksembag ilan. ‘Na, Peritu amu se gubasan bu' pekterbahu amu ritu,’ miktalu' giin senilan.”
8 ✡ “Bu' sek pekegebii na, su gapu' ne gubasan miktalu' tu sek sineligaan, ‘Tawag mu na su ngang minterbahu bu' su'ulay mu ilan, una mu

✡ **19:28** 19.28: a San Mateo 25.31. b San Lucas 22.30. ✡ **19:30** 19.30: San Mateo 20.16; San Lucas 13.30. ✡ **20:8** 20.8: Levitico 19.13; Deuteronomio 24.15.

su'ulay su ngang mibinai' mekterbahu bu' binai' mu su'ulay su ngang mi'una.’ 9 Bu' su nga getaw neng migatad mekterbahu seng meksindep nai gendaw, binegayan su kada sala senilan nek selapi' su'ul sek sendaw nek pekterbahu. 10 Su nga getaw ne guna neng mikterbahu miritu arun su'ulan nek selapi', migena'ena' ilan neng mekerawat ne dlabaw kampuun; ma'ad binegayan ilan nek selapi', su'ul sek sendaw nek pekterbahu su kada sala senilan. 11 Sek pekerawat nilan run nini, migatad ilan sek peddikelamu tu se gapu'en. 12 ‘Su nga getaw neng mibinai' tumerbahu sala uras ra sung miterbehuan nilan,’ miktalu' ilan, ‘saanay gami mibegatan kampuun sek pekterbahu neng migantus se kiinit seled sek sendaw. Ma'ad sinu'ulan mu ilan maa' sek sinu'ul mu senami!’ 13 ‘Sambat penginengeg'a,’ miksembag su gapu'en tu sek sala se ngang minterbahu, ‘nda'u dya'a limbungay. Gena' ba miliyag'a ma nek su'ulan'u dya'a nek su'ul sek sendaw nek pekterbahu? 14 Dawat mu suk su'ul mu bu' uli'a. Ay keliyag'u suk pegbegay tu seng mibinai' mekterbahu se dlaga' neng maa' seg binegay'u ri seni'a. 15 Gena' ba duun mai ketenged'u bu' landunig baalen'u se gegulingen'u nek selapi'? Awas misinakua ba tendeng ay melibegainu?’ ”

16 ✡ Bu' tinapus ni Jesus, “Aas su ngang mibinai' gilan sung me'una, bu' su ngang mi'una gilan su gembinai'.”

Se Ketelu Pisuun na pelun ni Jesus su Kemetainen (San Marcos 10.32-34; San Lucas 18.31-34)

17 Sek tinumuwad na si Jesus tu seg Jerusalem, pinainen suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan bu' miktalu' giin tu senilan saanay nilan medlaang, 18 “Penginengeg amu,” miktalu' giin tu senilan, “miktuwad ita na pagaw seg Jerusalem, ne ritu sug Bata' ne Getaw tudyan tu se nga geseg ne ngak pari' bu' tu se ngang mentetendu' se Kesugu'an. Ukuman nilan giin se kemetain 19 bu' rayun tudyan giin tu se nga gena' Judeo, arun peddega'rega'an giin, lekpesen, bu' lensangen tu se krus. Ma'ad se ketelu endaw metubu' ra giin puli'.”

Su Gandyu' nu Gina' ni Santiago bu' ni Juan (San Marcos 10.35-45)

20 Rayun suk sawa ni Zebedeo miritu ni Jesus duma se nga gembata'en ne nga dlai. Bu' middempug giin ri seng metungenga'an ni Jesus bu' migandyu' ri seniin.

21 “Lama runi dliyagan mu?” miksaak si Jesus tu seniin.

Miksembag giin, “Siguru mu senaan ne keni duwa' ne nga gembata'u ne dlai gilan sung mekegingkud ri sed dapit dlintu mu bu' ri sed dapit bibang mu se Gari'a na.”

22 “Nda' niyu mesuunay bu' landunik pinengi niyu,” miksembag si Jesus tu se ngag bata' ne dlai. “Me'agwanta ba niyu suk pegantus nek pegentusen'u?*”

Miksembag ilan, “Wa'a me'antus nami.”

23 “Mbaal lai raan niyu suk pegantus,” miktalu' si Jesus senilan, “ma'ad nda'iruni ketenged'u sek pekpili' bu' ta' sung megingkud ri se dlintuu bu' ri seg bibang'u. Nga dlugar keni para tu se ngak tinegenaan run nini nu Gama'u.”

24 Bu' sek pekerengeg run nini nuk sepulu' tawan nek tinu'unan, linengetan ilan tu sed duwa' ne ngang mekpated. 25 ✡ Aas tinawag ni

---

✡ **20:16** 20.16: San Mateo 19.30; San Marcos 10.31; San Lucas 13.30. * **20:22** 20.22 Me'agwanta... pegentusen'u: *se dlitiral nek pekegubad,* Mekegbaal amu ba sek peginum se kupa nek pegantus, ne se ndi' mpayat, inumen'u na? ✡ **20:25** 20.25-26: San Lucas 22.25-26.

Jesus su dlaun ne ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Misuunan niyu ne su nga geseg nu nga gena' Judeo pedlegesegan nilan su ngak sakup nilan bu' su nga geseg duuni gembagel ne ketendanan nilan ri se ngak sakup nilan. 26 ✡ Keni tumu' gena' mbaya' sunuren niyu. Bu' liyagan sek sala riin seniyu ne mbaal ne dlabaw, kina'enlan giin mbaal nek sesugu'en ned duma; 27 bu' liyagan sek sala riin seniyu neng me'una, kina'enlan mbaal'a ne gulipen ned duma. 28 Maa' neg Bata' ne Getaw, nda' perini arun penibeliyan, ma'ad arun sek pekpenibeli bu' pegbegay se ketubu'en arun sek pedlekat seng melaun ne nga getaw.”

Pi'uli'an ni Jesus sud Duwa' ne ngag Buta
(San Marcos 10.46-52; San Lucas 18.35-43)

29 Se gumawas na si Jesus bu' su ngak tinu'unaan tu seg Jerico, su gembagel nek panen ne nga getaw sinumunud ri seniin. 30 Bu' enlengay niyu, duunid duwa' tawan ne ngag buta neng mikpegingkud ri se geksid ned dalan. Sek pekerengeg nilan run ne si Jesus mayan, migatad ilan sek pegbeksay, “Ginu'u, Bata' dlai ni David, melelaat'a senami!”
31 Pimaag ilan nu nga getaw bu' tinelu'an ne ndi' meksasak. Ma'ad pilebiyanan na tumu' nilan suk pegbeksay, “Ginu'u, Bata' dlai ni David, melelaat'a senami!”
32 Mikeneng si Jesus bu' tinawag ilan, “Landun mai dliyagan niyu neg baalen'u ri seniyu?”
33 Miksembag ilan, “Ginu'u, liyagan nami neng mekiita'!”
34 Milelaat si Jesus tu senilan bu' inikapen su ngang mata nilan, bu' nda' santa' mikiita' ilan rayun, bu' midlendug ilan ri seniin.

21

Su Keddaagan sek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem
(San Marcos 11.1-11; San Lucas 19.28-40; San Juan 12.12-19)

1 Seng megaud na si Jesus bu' su ngak tinu'unaan mateng tu seg Jerusalem, miritu ilan seg Betfage ned ditu seg bentud ne ngag Olibo. Sinugu'en rayun meguna sud duwa' ne ngak tinu'unaan. 2 Miktalu' giin tu senilan, “Peritu amu seg baryu ned ditu se gunaan, bu' me'ita' niyu rayun ritu su gasnu ne giniketan ned duuning natiin ri sek teparen. Ekasay niyu itu bu' uwit niyu rini senaan. 3 Bu' duuning meksaak riin seniyu, sembag niyu giin, ‘Su Ginu'u midlekina'enlan run nini;’ bu' pawiten rayun ini ri seniyu.”
4 Keni mihitabu' arun metuman suk tinalu' nek propeta:
5 ✡ “Esuyay niyu su nga getaw ri sek siyudad nek Zion,
enlengay niyu, su Gari' niyu mikpagaw riin seniyu!
Melipebeba'en giin bu' meksakay giin se gasnu,
bu' seng nati ne gasnu!”
6 Aas midlaang su ngak tinu'unan bu' tinuman nilan suk sinugu' ni Jesus senilan neg baalen. 7 Inuwit nilan su gasnu bu' sung natiin bu' inenigan nilan su dlekuud ne gasnu bu' sung natiin se nga dlambung nilan bu' sinumakay si Jesus. 8 Bu' su gembagel nek panen ne nga getaw mimbeklat rema se nga dlambung nilan ri sed dalan bu' sud duma mimetel ne ngak panga ne nga gayu bu' pinsiya'siya' nilan nini ri sed dalan. 9 ✡ Bu' su ngak panen ne nga getaw neng minlaang ri se gunaan ni Jesus

✡ **20:26** 20.26-27: San Mateo 23.11; San Marcos 9.35; San Lucas 22.26. ✡ **21:5** 21.5: Zacarias 9.9.
✡ **21:9** 21.9: Ngak Salmo 118.25-26.

bu' sung midlendug ri seg binai' mimbeksay, “Siya'en sug Bata' dlai ni David! Pengumpiyanan giin ned Diwata sung mirini ri se ngalan ne Ginu'u! Siya'en sud Diwata se dlangit!”
10 Sek sinumeled na si Jesus tu seg Jerusalem, minggelangal su dlaun ne
nga getaw ritu sek siyudad, “Ta' getaw iin?” miksaak ilan.
11 Miksembag su nga getaw, “Giin si Jesus! Giin suk propeta neg buwat
seng Nazaret nek sakup se Galilea.”

Miritu si Jesus sek Templo
(San Marcos 11.15-19; San Lucas 19.45-48; San Juan 2.13-22)

12 Sinumeled si Jesus tu sek Templo bu' inalegen pagaw tu se gawas su
dlaun neng mimenaluy bu' ngang mimeledya' ritu. Bu' pinlintuwaren su
nga dlemisaan nu ngang mentelesay ne ngak selapi' bu' su nga gingkuran
nu ngang memeledya'ay ne ngak selepati. 13 ✡ Bu' miktalu' giin tu senilan,
“Misulat ini se Kesulatan ne sud Diwata miktalu', ‘Sug balay'u ingelanan ne
dlugar ne ritu megampu' su nga getaw, ma'ad binaal niyu ini ne gedluran
ne ngang meddaaw.’ ”
14 Bu' duuni ngag buta bu' nga kawit neng mikpegaud seniin tu sek
Templo, bu' pi'uli'aan ilan. 15 Ma'ad su nga geseg ne ngak pari' bu' su
ngang mentetendu' se Kesugu'an pinlengetan ilan sek pekiita' nilan run
su nga ketingelaan ne ngag betang neg binaal ni Jesus. Bu' pinlengetan
ilan rema tu se nga gembata' neng mimbeksay tu sek Templo, “Siya'en sug
Bata' dlai ni David!” 16 ✡ Aas sinaakan nilan si Jesus, “Mirengeg mu ba bu'
landunik tinalu' nilan?”
Miksembag si Jesus, “Wa'a, mirengeg'u. Nda' amu ba mekebasa run nini
riin se Kesulatan, ‘Tinendu'an mu su nga gembata' bu' su ngang mekemu'
pa, sek peghalad seng metileng nek peksaya' riin seni'a.’ ”
17 Bu' binelengen ilan ritu bu' migawa' giin sek siyudad bu' miritu seg
Betania, bu' ritu giin miktulug sek pekegebii.

Pinuyuran ni Jesus su Gayu neg Igira
(San Marcos 11.12-14, 20-24)

18 Na, sek pekpuli' ni Jesus tu sek siyudad sek pekesikanselem, miperii'an
giin. 19 Bu' mi'ita'en su gayu neg igira ri se geksid ned dalan. Linawaan
nini, ma'ad nda' giin mekiita' neg bungaan gawas se ngad daunen. Aas
miktalu' si Jesus tu se gayu, “Ndi'a na gaid mekegbunga geseb!” Sek tikmal,
milawes su gayu.
20 Sek pekiita' run nini nu ngak tinu'unaan, mitingala ilan gaid gupiya.
“Pikendun run pekelawes sempun se gayu neg igira?” miksaak ilan.
21 ✡ Miksembag si Jesus, “Sek pekemetuud, esuyan'u amu, bu' duunik
pektu'u niyu bu' ndi' menduwa'ruwa', mbaal niyu landunig binaal'u ri se
gayu neg igira keni. Bu' gena' daal na run nini, ma'ad mekebaal amu sek
pektalu' seg bentud keni, ‘Pegawa'a rini bu' sampak'a tu sed dagat,’ bu'
metuman ini. 22 Bu' mektu'u amu, merawat niyu isan landunik penengiin
niyu pebiyan ri sek pegampu'.”

Suk Saak metendeng se Ketenged ni Jesus
(San Marcos 11.27-33; San Lucas 20.1-8)

23 Sinumeled puli' si Jesus tu sek Templo; bu' saanain mektendu', su nga
geseg ne ngak pari' bu' su nga geseg ne ngag Judeo mikpegaud bu' miksaak
seniin, “Landun mai ketenged mu sek pegbaal runi ngag betang keni? Ta'
maing migbegay seni'a ne ketenged?”

✡ **21:13** 21.13: Isaias 56.7; Jeremias 7.11. ✡ **21:16** 21.16: Ngak Salmo 8.2 (LXX). ✡ **21:21** 21.21: San Mateo 17.20; 1 Corinto 13.2.

24 Miksembag si Jesus tu senilan, “Meksaaku rema riin seniyu, bu'
mekesembag amu run nini, tebalan'u amu rema landuni ketenged'u sek
pegbaal runi ngag betang keni. 25 Ta' ma migbuwat su ketenged ni Juan
sek pekpemendyag: buwat ba ini sed Diwata awas se nga getaw?”
Migatad ilan reli' sek pegaddat ri se gegulingen nilan, “Landun maik
telu'en ta? Bu' meksembag ita, ‘Buwat sed Diwata,’ mektalu' giin senita,
‘Tuma ma nda' amu rayun pektu'u ri ni Juan?’ 26 Ma'ad bu' mektalu' ita,
‘Buwat se nga getaw,’ mendek ita landunig baalen ne nga getaw, tendeng
ay miktu'u ilan gaid ne si Juan propeta.” 27 Aas miksembag ilan tu ni Jesus,
“Nda' nami mesuunay.”
Miksembag si Jesus tu senilan. “Bu' maa' niin, ndi'u rema tabal seniyu
bu' ta' migbuwat su ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni.”

Su Galing metendeng sed Duwa' Bata' ne Dlai

28 “Na, laa sakan ri se gena'ena' niyu? Duunik sala getaw ned duunid
duwa' buuk gembata'en ne nga dlai. Linawaan su gulangbata' bu' miktalu',
‘Eddung, peritua se gubasan nandaw bu' pekterbahua ritu.’ 29 ‘Ndi'u,’
miksembag giin, ma'ad nda' santa' mi'eseb su gena'ena'en bu' miritu giin.
30 Miritu rayun su gama' tu se dlain neg bata'en bu' maa' ra run gusay suk
tinalu'en. ‘Wa'a, ama',’ miksembag giin, ma'ad nda' giin peritu. 31 Ta' ma
sed duwa' ketu sung miktuman ri sek sugu' nu gama' nilan?”
“Su gulangbata',” miksembag ilan.
Aas miktalu' si Jesus tu senilan, “Esuyan'u amu: su ngang meneningil
se ngag buwis bu' su nga dlibun neng mikpemeledya' ri sed dengeg nilan,
meguna ilan pa seniyu sek pekseled ri se ngak pedlegesegan ned Diwata.
32 ✡ Ay si Juan neng Membebendyag mirini sek pektendu' ri seniyu sed
dalan se ketubu' ne dliyagan ned Diwata, ma'ad nda' amu pektu'u ri
seniin; ma'ad su ngang meneningil neg buwis bu' su nga dlibun neng
mikpemeledya' se ngad dengeg nilan, gilan tumu' sung miktu'u ri seniin.
Bu' isan mi'ita' na niyu ini, nda' amu gusay pegeseb se nga gena'ena' niyu
bu' mektu'u ri seniin.”

Su Galing metendeng se ngang Mensesa'up ri se Gubasan (San Marcos 12.1-12; San Lucas 20.9-19)

33 ✡ “Penginengegay niyu su dlain ne galing,” miktalu' si Jesus. “Duuni
getaw ned duuni dlupa'en, pimulanaan nini ne gubas. Bu' pilibutaan nini
nek paril. Bu' mikpelalud giin para gintesan ne nga gubas, bu' mikpebaal
rema giin neng metaas nek pegelungan. Peketubus itu, pise'upaan su
gubasan bu' midlaang giin tu se dlain ne dlugar. 34 Sek pekpengupu' na se
ngag bunga nu nga gubas, piperituun su nga gulipenen tu se ngak sa'up
arun uwanen sug bahinen. 35 Sek peddateng nu nga gulipen ritu, pindaap
ilan nu ngak sa'up. Suk sala tawan ne gulipen, binentul nilan. Suk sala
tawan pelun, pinatay nilan. Bu' suk sala tawan pa gaid, binatu nilan.
36 Ma'ad su gapu' ne gubasan miksugu' puli' ne dlain ne nga gulipen tu se
ngak sa'up neng melaun pa parun tu se guna. Ma'ad maa' ra run gusay sug
binaal nu ngak sa'up. 37 Se ketapusan, sinugu'en tu senilan sug bata'en ne
dlai. ‘Siguru gaid nek pegbesaan nilan sug bata'u,’ miktalu' giin. 38 Ma'ad
sek pekiita' run nu ngak sa'up ri seg bata'en, miktalu' ilan ri se gegulingen
nilan, ‘Keni na sug bata' nu gapu' gubasan. Perini amu, petain ta giin arun
me'angken ta su gempenunuren!’ 39 Aas dinaap nilan giin, bu' binidlas tu
se gawas ne gubasan, bu' pinatay.”

✡ **21:32** 21.32: San Lucas 3.12; 7.29-30. ✡ **21:33** 21.33: Isaias 5.1-2.

40 “Na, sek peddateng nu gapu' ne gubasan, lama rayun sug baalenen tu
se ngak sa'up ketu?” miksaak si Jesus.
41 “Siguru gaid nek pemetainen su ngang melaat ne ngak sa'up,”
miksembag ilan, “bu' pese'upaan ri se dlain ne ngak sa'up neng metau
megbegay neg bahin ri seniin se ginsaktu nek panahun.”
42 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Nda' ba niyu mbasa landunik tinalu' ri
se nga Kesulatan?
‘Sug batu neg binibay nu ngak panday ay genda' inik paluun
mibaal na ma'ad tumu' ne dlabi ne gimpurtanti neg batu.
Binaal ini ne Ginu'u;
bu' ketingelaan gaid ini sek pekpengenleng!’ ”
43 “Tendeng run nini, esuyan'u amu,” middugang si Jesus, “suk
pedlegeseg ned Diwata uwanen na buwat riin seniyu bu' begay tu se
nga getaw neng mekegbaal se landuni dliyagan ned Diwata nek pebaal
tu senilan.”*
45 Sek pekerengeg run nini nu nga geseg ne ngak pari' bu' nu ngak
Pariseo se nga galing ni Jesus bu' misabut nilan ne gilan suk pigelingan
run nini, 46 aas miktinguha' ilan sek peddaap ri seniin. Ma'ad minendek
ilan seng meleget ne nga getaw, neng migilala ri ni Jesus nek propeta.

22

Su Galing metendeng se Kumbira se Kasal (San Lucas 14.15-24)

1 Midlegamit puli' si Jesus ne nga galing sek pegasuy tu se nga getaw.
2 “Seng medlegeseg sud Diwata maa' nini: Duunik sala ne gari' neng
mingandam se kumbira se kasal para seg bata'en ne dlai. 3 Bu' sinugu'en
su ngak sesugu'enen nek pesuunen su ngak pingenggat, ma'ad ndi' nilan
liyagan meritu. 4 Aas miksugu' giin ne dlain ne ngak sesugu'en, duma
seng minsahi para tu se ngak pingenggat: ‘Enlengay niyu, mi'andam na
su kumbirau nemuun; mititi'u na su ngag baka bu' sud duma pa ne ngak
pilembu'u bu' mi'andam na su dlaunan. Aas perini amu na se kumbira!’
5 Ma'ad su ngak pingenggat nda' pegebet bu' miritu ilan se ngang nigusyu
nilan: suk sala miritu seg binaalen, su dlain miritu sek tindanen, 6 saanay
su ngad duma, pindaap nilan su ngak sesugu'en, pimbentul, bu' pimatay
nilan. 7 Su gari' linengetan gupiya; aas sinugu'en su ngak sundaluun, nek
pemetain su ngang mikpatay ri se ngak sesugu'enen bu' sinerengen suk
siyudad nilan. 8 Rayun tinawagen su ngak sesugu'enen bu' miktalu' tu
senilan, ‘Su kumbira se kasal mi'andam na, ma'ad su ngak pingenggat'u
ndi' mbaya' run nini. 9 Aas peritu amu se ngad dalan bu' enggat niyu su
dlaun ne nga getaw neng me'ita' niyu.’ 10 Aas su ngak sesugu'en minditu
se ngad dalan bu' tinipung nilan su dlaun ne nga getaw neng me'ita'
nilan, melengas bu' mekelaaten; bu' mipenu' ne nga getaw su dlugar nek
pidlekumbiraan.”
11 “Mbuus sinumeled su gari' arun sek pegenleng se ngak pingenggat,
bu' mi'ita'en suk sala tawan ne nda' pekseluk nek suub para se kasal.
12 ‘Sambat, pigendun mu run sek pekseled rini ne nda'a ma pekseluk sek
suub para se kasal?’ Su gari' miksaak ri seniin. Ma'ad su getaw nda'

✡ **21:42** 21.42: Ngak Salmo 118.22-23. * **21:43** 21.43: sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 44: Su isan ta' sung meladdu' ri seg batu keni mbeli'beli'an gaid. Bu' ta' rema sung meleddu'an neg batu keni melukpeg gaid (enlengay niyu su dlibru ni San Lucas 20.18).

mekesembag. 13 ✡ Rayun miktalu' su gari' tu se ngak sesugu'en, ‘Gapus
niyu su nga gemeg bu' nga geksuren, bu' pidlak niyu giin tu se gawas,
seng mereleman; ditu meksegaw giin bu' mekpengkiget se nga ngisiin.’ ”
14 Bu' tinapus ni Jesus su galing, “Melaun su ngak pingenggat, ma'ad
miika' ra su gempili'.”

Suk Saak metendeng sek Pegbayad neg Buwis (San Marcos 12.13-17; San Lucas 20.20-26)

15 Rayun su ngak Pariseo miktipung bu' mikpelanu sek pedlekwit ri ni
Jesus pebiyan ri se ngak saak. 16 Bu' sinugu' nu ngak Pariseo sud duma
ne ngak tinu'unan nilan bu' duma se ngak sakup se dlumpuk ni Herodes.
“Sir,” miktalu' ilan, “misuunan nami ne dya'a migasuy se kemetuuran.
Tinendu' mu su kemetuuran metendeng se keliyag ned Diwata tu se nga
getaw, ne se genda'ik pegules tu sek pigena'ena' nud duma, tendeng ay
nda' mu begayay ne gimpurtanti isan ta' ilan pa ne getaw. 17 Esuyay mu
ami rayun, landun ma ri se gena'ena' mu? Supak ba se Kesugu'an ta suk
pegbayad neg buwis tu se Gari' seg Roma, awas gena'?”
18 Ma'ad si Jesus mikesuun ri seng mekelaat nek pelanu nilan, bu' aas
miktalu' giin, “Gamu ne ngang mikpelaunglaung! Tuma ma menantu amu
sek pedlekwit ri senaan? 19 Pe'ita'ay niyau nek pelata nek selapi' nek
pembayad seg buwis!”
Bu' inuwitan nilan giin nek pelata nek selapi', 20 bu' miksaak giin tu
senilan, “Ta' ma neng mulu' bu' ngalan runid diin sek pelata nek selapi'
keni?”
21 “Se Gari',” miksembag ilan.
Aas miktalu' si Jesus tu senilan, “Begay niyu tu se Gari' suk para riin se
Gari', bu' tu sed Diwata suk para ri sed Diwata.”
22 Sek pekerengeg nilan run nini, mitingala ilan gupiya. Aas bineleng
nilan giin bu' migawa' buwat ritu.

Suk Saak metendeng sek Peketubu' Puli' buwat se Kemetain (San Marcos 12.18-27; San Lucas 20.27-40)

23 ✡ Se gendaw gusay ketu, miritu sud duma ne ngak Saduceo tu ni
Jesus. Gilan su ngang miktalu' ne nda'irunik peketubu' puli' nu ngang
mimatay. 24 ✡ “Sir,” miktalu' ilan, “Si Moses miktalu', ‘Ne bu' su dlai matay
ne genda'i ngag bata'en, suk pateren ne dlai kina'enlan mengesawa tu
seg balu ne dlibun ketu, arun mengembata' ilan ne ilelaan ne gembata'
nuk pateren neng minatay.’ 25 Na, duunik pitu tawan neng mekpated nek
puru dlai neng mikengel rini. Su gulangbata' mingesawa ma'ad nda' tagad
mekebata' minatay. Aas sung mibalu pingesawa nu keruwa' nek pateren.
26 Maa' ra run gusay sung mihitabu' tu se keruwa' nek pateren, se ketelu,
bu' tampan tu se kepitu. 27 Sek tambinai' minatay rema su dlibun. 28 Na,
se gendaw nek petubu'en puli' su ngang mimatay, ta' ma rayun sek pitu
ketu sung mekepengesawa tu se dlibun ay su dlaun nilan mikepengesawa
ma ri seniin?”
29 Miksembag si Jesus tu senilan, “Misayep amu! Mihitabu' ini tendeng
ay nda' niyu mesuunay su nga Kesulatan bu' su ga'em ned Diwata. 30 Ay sek
petubu'en na puli' su ngang mimatay, maa' ilan ne ngag anghel tu se dlangit
bu' ndi' na sumuway. 31 Na, metendeng se ngang mimatay neng metubu'
puli': nda' ba niyu mbasa suk tinalu' ned Diwata riin seniyu? Miktalu' giin,

✡ **22:13** 22.13: San Mateo 8.12; 25.30; San Lucas 13.28. ✡ **22:23** 22.23: Su Ngak Pimbaal 23.8.
✡ **22:24** 22.24: Deuteronomio 25.5.

32 ✡ ‘Gaku' sud Diwata ni Abraham, Diwata ni Isaac, bu' Diwata ni Jacob.’
Giin sud Diwata se ngak tetubu', bu' gena' Diwata se ngang mimatay.”
33 Sek pekerengeg run nini nu nga getaw mitingala ilan gaid gupiya sek
pekpenendu'en.

Su Dlabi ne Gimpurtanti nek Sugu'
(San Marcos 12.28-34; San Lucas 10.25-28)

34 Sek pekerengeg run nini nu ngak Pariseo neng milupig ni Jesus su ngak
Saduceo se keterengan, miktipung ilan, 35 bu' sala senilan, mentetendu'
se Kesugu'an, migindan sek peksaak ri ni Jesus. 36 “Sir,” miksaak giin,
“Landun ba gaid su dlabi ne gimpurtanti nek sugu' riin se Kesugu'an?”
37 ✡ Miksembag si Jesus, “Petail mu su Ginu'u ned Diwata mu sek tibuuk
nek pusung mu, sek tibuuk ne kalag mu, bu' sek tibuuk ne gena'ena' mu.
38 Giin nini su dlabi ne gimpurtanti nek sugu' se dlaunan. 39 ✡ Bu' su
keruwa' maa' ra run rema se guna: ‘Petail mu suk samaataw mu maa'
sek pekpetail mu ri se gegulingen mu.’ 40 ✡ Bu' suk tibuuk ne Kesugu'an
ni Moses bu' su ngak penendu'an ne ngak propeta migatad sed duwa' ne
ngak sugu' keni.”

Suk Saak metendeng seng Misiyas
(San Marcos 12.35-37; San Lucas 20.41-44)

41 Seng miktigum na su ngak Pariseo, miksaak si Jesus tu senilan,
42 “Landun ma ri se gena'ena' niyu metendeng ri seng Misiyas? Ta' ma
ne gasal run giin?”
“Gasal giin ni David,” miksembag ilan.
43 “Bu' maa' niin,” miktalu' si Jesus tu senilan, “pebiyan se ga'em ne
Gispiritu ned Diwata, tinawag giin ni David ne ‘Ginu'u?’ Ay miktalu' si
David,
44 ✡ ‘Miktalu' su Ginu'u tu se Ginu'uu:
Gingkud'a rini sed dapit ne dlintuu
tampan daagen'u su nga kuntra mu bu' mpedlegesegan mu ilan.’
45 Aas bu' tinawag ma giin ni David ne ‘Ginu'u,’ pekendun ma rayun ne
sung Misiyas mbaal ne gasal ni David?”
46 Nda'irun gaid sung mikesembag ri sek saak ni Jesus. Gatad se gendaw
ketu, nda'irun naing minantu sek peksaak ri ni Jesus.

23

Minegul si Jesus kuntra se ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' se ngak Pariseo
(San Marcos 12.38-39; San Lucas 11.43, 46; 20.45-46)

1 Miktalu' rayun si Jesus tu se nga getaw bu' tu se ngak tinu'unaan, 2 “Su
ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo sud duuni ketengeren
sek pegubad ri se Kesugu'an ni Moses. 3 Aas kina'enlan tumanen niyu bu'
sunuren su ngak tinalu' nilan neg baalen niyu; ma'ad ndi' niyu sunuray
su ngag binaal nilan tendeng ay nda' nilan baalay landunig winali nilan.
4 Migegbed ilan ne gembegat bu' melised ne nga guwiten nek pipisaan
nilan tu se nga getaw ma'ad gilan mismu ndi' ngani' gumamit isan sek
sala nek tendu' nilan arun pegabang sek pekpisaan se nga guwiten ketu.
5 ✡ Bu' binaal nilan su dlaun ne ngag betang arun ma'aray me'ita' ilan ne

✡ **22:32** 22.32: Exodo 3.6. ✡ **22:37** 22.37: Deuteronomio 6.5. ✡ **22:39** 22.39: Levitico 19.18. ✡ **22:40** 22.35-40: San Lucas 10.25-28. ✡ **22:44** 22.44: Ngak Salmo 110.1. ✡ **23:5** 23.5: a San Mateo 6.1. b Deuteronomio 6.8. c Ngang Numero 15.38.

nga getaw. Pilambeg nilan su ngang melektin ne ngak seleran ne ngak
sinulat ne ngag birsikulu buwat se Kesulatan ne inegbed nilan riin se nga
gangas nilan bu' riin se ngag biingken nilan. Bu' piyaba' pa gaid nilan
su ngak pingulimpay ri se kumiling ne nga dlambung nilan. 6 Liyagan
nilan ned diin ilan pe'ingkuray se dlabi neng melengas ne dlugar ri se
nga kumbira bu' ri se nga gingkuran ne ngak tinamed sek pektiguman
ne nga getaw Judeo; 7 bu' liyagan nilan nek pegbesaan ilan riin se ngak
tebu'an bu' tuwagen ne nga getaw neng 'Mentetendu'.' 8 Ma'ad kina'enlan
ndi' amu mekpetawag neng 'Mentetendu'' ay meksama amu dlaun niyu
bu' sala raing Mentetendu' niyu. 9 Ndi' amu rema mekpetawag ne 'Gama''
rini seg benwa se isan ta', ay sala ra gaid su mbaya' tuwagen ne Gama',
su Gama' tu se dlangit. 10 Bu' ndi' amu rema mekpetawag ne 'Gegalen,'
ay sala rai gegalen niyu ne giin sung Misiyas. 11 ✡ Bu' ta' su dlabaw riin
seniyu kina'enlan mbaal niyu giin nek sesugu'en. 12 ✡ Ma'ad su isan ta' neng
mekpelabaw se gegulingenen pebeba'en giin, ma'ad sung mekpebaba' se
gegulingenen pelebaun giin."

Pimura ni Jesus suk Pekpelaunglaung Nilan
(San Marcos 12.40; San Lucas 11.39-42, 44, 52; 20.47)

13 "Ma'ad mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an
bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Tinerengkaan niyu sud
dungawan tu se ngak pedlegesegan ned Diwata riin seng metungenga'an
ne nga getaw, ma'ad gamu mismu ndi' ma sumeled, bu' ndi' mekpeseled
se nga getaw ne dliyagan nilan sumeled!*
15 "Mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak
Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Dinipag niyu su ngad dagat bu' linawan
niyu su dlaun ne ngang nasud arun merunggatan suk sala ne getaw. Bu'
seng merunggatan na niyu su getaw, binaal na ma'ad tumu' niyu giin ne
dlabaw pa ne mbaya' me'impirnu sinangkali' seniyu!
16 "Mekelelaatlelaat amu ne ngag buta ne gunut! Miktendu' amu,
'Bu' menumpa' suk sala ne getaw ri sek Templo, ndi' na kina'enlan
nek tumanenen suk pinumpa'en; ma'ad bu' menumpa' giin tendeng
seg bulawan ned ditu sek Templo, kina'enlan gaid nek tumanenen suk
pinumpa'en.' 17 Ngag buralburalen amu bu' ngag buta! Ta' mai dlabi
ne gimpurtanti sug bulawan awas suk Templo neng mikepebala'an seg
bulawan? 18 Miktendu' amu rema, 'Bu' menumpa' su getaw ri sek
pengilakan, ndi' na kina'enlan nek tumanenen pa suk pinumpa'en, ma'ad
bu' su getaw menumpa' ri se gilak riin sek pengilakan, kina'enlan gaid
nek tumanenen suk pinumpa'en.' 19 Ngag buta amu gaid! Ta' mai dlabi
ne gimpurtanti, su gilak awas suk pengilakan ne giin sung mikepebala'an
se ginilak? 20 Aas su getaw neng menumpa' ri sek pengilakan, minumpa'
giin run nini bu' se dlaun ne ginilak ri sek pengilakan; 21 bu' menumpa'
su getaw ri sek Templo, minumpa' giin run nini bu' tu sed Diwata, neng
mikengel ritu; 22 ✡ bu' menumpa' su getaw tu se dlangit, minumpa' giin ri
sek trunu ned Diwata, bu' tu sed Diwata neng migingkud ritu.

✡ **23:11** 23.11: San Mateo 20.26-27; San Marcos 9.35; 10.43-44; San Lucas 22.26. ✡ **23:12** 23.12: San Lucas 14.11; 18.14. * **23:13** 23.13 Sed duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 14: Mekelelaatlelaat amu, ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo! Gamu ne ngang mikpelaunglaung! Linupigan niyu su ngag balu ne dlibun bu' piddaawan niyu ilan se nga ketigeyunan, bu' mbuus pisigarbu niyu sung metaas ne ngak pegampu' niyu! Tendeng run nini, melaat gupiya nek silut neg baalen riin seniyu! (Enlengay niyu su dlibru ni San Marcos 12.40). ✡ **23:22** 23.22: Isaias 66.1; San Mateo 5.34.

23 ✡ “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Migbegay amu se nga kesepulu' niyu tu sed Diwata bu' isan sek sengku' ne ngak peddaut niyu maa' ne ngag herbabuena, anis, bu' gelingag, ma'ad bineleng niyu su dlabi ne gimpurtanti ne ngak penendu'an ri se Kesugu'an, maa' seg hustisya, sek pekemelilelaaten, bu' sek pekemetinuuren. Mbaya' siya neg baalen niyu ini se genda'ik pegbeleng tu se ngad duma. 24 Ngag buta amu ne gunut! Sinala' niyu suk piit buwat se ginumen niyu, ma'ad inerul niyu su kamelyo!
25 “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Inugasan niyu su gawas nek tasa bu' pinggan niyu, ma'ad pipenu' niyu ini ne gaan bu' ginumen pebiyan sek pekpenlupig bu' kerelaw. 26 Ngag buta amu ne ngak Pariseo! Una reli' niyu ugasay suk seled nek tasa bu' pinggan bu' melimpiyu rema su gawasen nini.
27 ✡ “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Maa' amu ne nga dlebeng nek pinintalan ne gemputi' bu' melengas enlengan ri se gawas, ma'ad ri sed diyalem mipenu' ne ngag bekeg ne ngang minatay bu' se dlaun ne kelasi ne ngang milasak. 28 Seng maa' run nek pebiyan, ri se gawas mekpe'ita' amu neng melengas tu se dlaunan, ma'ad riin sek seled, mipenu' amu sek pekpelaunglaung bu' se ngak sala'.

Inatuk ni Jesus nek Silutan ned Diwata su ngang Mentetendu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo
(San Lucas 11.47-51)

29 “Mekelelaatlelaat amu ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ngak Pariseo, ay mikpelaunglaung amu! Ay binaalan niyu ne nga dlebengan su ngak propeta bu' pimbulakbulakan pa gaid niyu su ngang munyumintu nu nga getaw neng midleketubu' neng metareng. 30 Bu' miktalu' amu, ‘Bu' tetubu' ami na sek panahun nu nga gepu'an nami, ndi' gaid nami baalen sug binaal nilan bu' suk pekpatay se ngak propeta.’ 31 Aas, inangken niyu ne gamu gasal nu nga getaw neng mikpatay se ngak propeta. 32 Ala, peddayun amu, tubus niyu gaid su ginetaran nu nga gepu'an niyu. 33 ✡ Gamu maa' ne ngang mamak neng menlu'ib! Pekendunen niyu pedlaguy arun ndi' amu mesilutan ritu se gimpirnu? 34 Aas telu'an'u amu: puwitan'u amu ne ngak propeta, bu' nga getaw neng metau gupiya, bu' ngang mentetendu'. Petain niyu sud duma senilan, bu' lensangen niyu ri se krus sud duma, bu' bentulen niyu sud duma riin sek seled se ngak pektiguman niyu, bu' geteren niyu sud duma senilan buwat ri sek sala ne dlunsud pagaw tu se dlain ne dlunsud. 35 ✡ Tendeng run nini, suk silut sek pekpatay se dlaun ne nga getaw ne genda'i ngak sala'en pe'angken riin seniyu, gatad pa sek pekpatay se genda'ik sala'en ne si Abel tampan sek pekpatay riin ni Zacarias neg bata' ni Barakias nek pinatay niyu ri sek titenga' nek Templo bu' pengilakan. 36 Sek pekemetuud esuyan'u amu, suk silut para se dlaun ne ngak pekpatay ketu penembagen ne nga getaw sek panahun keni.

Suk Pekpetail ni Jesus seg Jerusalem
(San Lucas 13.34-35)

37 “Gamu nek taga Jerusalem! Pinatay niyu su ngak propeta bu' binatu niyu su ngak sinugu' ned Diwata riin seniyu! Seng melaun nek panahun, liyagan'u ne ekepen su dlaun ne nga getaw niyu, maa' ned deluwan nek

✡ **23:23** 23.23: Levitico 27.30. ✡ **23:27** 23.27: Su Ngak Pimbaal 23.3. ✡ **23:33** 23.33: San Mateo 3.7; 12.34; San Lucas 3.7. ✡ **23:35** 23.35: a Su Getaran se Dlaunan 4.8. b 2 Nga Cronica 24.20-21.

tinipungen su ngak pesuyen ri sed diyalem ne gekpaken, ma'ad ndi' niyu ini liyagan! 38 ✡ Bu' aas sud Diwata ndi' na medduma riin seniyu. 39 ✡ Gatad nemuun, esuyan'u amu, ndi' niyau na pelun me'ita' puli' tampan mektalu' amu, ‘Pengumpiyanan giin ned Diwata, sung mirini ri se ngalan ne Ginu'u.’ ”

24

Migasuy si Jesus metendeng sek Pekegeba' nek Templo
(San Marcos 13.1-2; San Lucas 21.5-6)

1 Migawa' si Jesus buwat sek Templo bu' saanay midlaang giin, mikpegaud seniin su ngak tinu'unaan bu' tinendu' nilan ri ni Jesus su ngag balay neng misakup ri sek tibuuk nek Templo. 2 “Wa'a,” miktalu' si Jesus, “mi'ita' niyu nemuun su dlaunan keni. Sek pekemetuud, telu'an'u amu run nini: nda'irun isan sala se ngag batu rini neng mekpebilin riin seng mibetangaan; megela' gaid ini megeba'.”

Su nga Kesamuk bu' ngak Pedlutus
(San Marcos 13.3-13; San Lucas 21.7-19)

3 Seng migingkud si Jesus tu seg bentud ne ngag Olibo, su ngak tinu'unan miritu seniin ne gilanilan ra, “Esuyay mu ami, nanu ma ini mehitabu'?” miksaak ilan, “bu' landun maing mehitabu' neng mekpe'ita' ne suk panahun para sek pekpuli' mu bu' su ketapusan neg benwa.”

4 Miksembag si Jesus: “Mekpetigaam amu bu' ndi' niyu tugutay ned duuning medlimbung riin seniyu. 5 Ay melauni nga getaw neng mentuwa' neng medlegamit se ngalan'u, ‘Gaku' sung Misiyas,’ bu' melauning melimbungan nilan. 6 Mekerengeg amu ne nga gubat ri seng megaud bu' ngag balita' ne nga gubat ri seng melayu'; ma'ad ndi' amu megules, ay su ngag betang keni kina'enlan gaid neng mehitabu', ma'ad gena' pa ini su ketapusan. 7 Ay gumubat sung nasud tu se dlain neng nasud, bu' sumulung suk sala nek pedlegeri'an tu se dlain nek pedlegeri'an. Bu' duuni nga gutem bu' nga dlinug ri se dlainlain ne nga dlugar. 8 Aas dlaunan ne ngag betang keni getaran na run, maa' se guna ne nga kegeel sek pekpengembata'.”

9 ✡ “Rayun daapen amu bu' piyal amu tu se nga getaw arun silutan bu' sud duma seniyu pemetain. Bu' kada sala seniyu gemetan ne nga getaw tendeng ay ne ngak tinu'unan'u amu. 10 Bu' melaun naing megawa' ri sek pektu'u nilan sek panahun ketu; medlelu'ibay ilan bu' medlegemetay su kada sala. 11 Rayun melauning mentuwa' ne gena' metuud ne ngak propeta bu' melimbungan nilan sung melaun ne nga getaw. 12 Bu' tendeng sek pedlelaup se kelaatan, melauni nga getaw ne ndi' na mekpepetailay. 13 ✡ Ma'ad su isan ta' sung mekpeddayun tampan se ketapusan meluwas. 14 Bu' su Gempiya ne Gesuyen metendeng sek Pedlegeseg ned Diwata waliin tu sek tibuuk neg benwa gisip pekpemetuud tu se dlaun ne nga getaw; bu' dekag pa rayun mateng su ketapusan.

Sung Mekeendekendek ne Keliseran neng Mateng
(San Marcos 13.14-23; San Lucas 21.20-24)

15 ✡ “Me'ita' niyu ‘Sung Mekeendek Gupiya’ ne ginasuy ni propeta Daniel neng megindeg tu seg bala'an ne dlugar.” (Para seng membebasa: sabut niyu landuni gulugaan nini.) 16 “Rayun su nga getaw ned ditu seg Judea gumebek tu se ngag binenturan. 17 ✡ Su getaw ned diin sed

✡ **23:38** 23.38: Jeremias 22.5. ✡ **23:39** 23.39: Ngak Salmo 118.26. ✡ **24:9** 24.9: San Mateo 10.22. ✡ **24:13** 24.13: San Mateo 10.22. ✡ **24:15** 24.15: Daniel 9.27; 11.31; 12.11. ✡ **24:17** 24.17-18: San Lucas 17.31.

dibabaw ne gatep neg balain kina'enlan ne gumebek pelayu' pagaw tu se ngag binenturan ndi' na melangan muwan se ngag betangen seled seg balain. 18 Su getaw ned diin seg binaal ndi' na muli' arun maangay ne dlambungen, ma'ad kina'enlan gumebek pelayu' tu se ngag binenturan. 19 Mekeendekendek su nga gendaw ketu para ri se ngag beres bu' para se nga gina' ned duuning miika' neg bata'en! 20 Pegampu' amu tu sed Diwata ne ndi' amu mekedlaguy sek panahun nek penteddaw awas se Gendaw nek Pengulali! 21 ✡ Ay sek panahun ketu, su nga getaw mekesagad se dlabi pa ne nga keliseran ne genda' pa mayan mesegaray gatad pa se getaran neg benwa tampan nemuun. Bu' nda'irun naing mehitabu' pa neng maa' nini. 22 Bu' pibeba'an na nud Diwata su nga gendaw ketu; ay bu' nda'en itu baalay, nda'irun isan sala neng metubu'. Ma'ad para se ngak pinili'en ne nga getaw, pibeba'aan su nga gendaw ketu."

23 "Rayun bu' duuning mektalu' seniyu, 'Enlengay niyu, keni na sung Misiyas!' awas 'Ditu giin!' ndi' amu pektu'u run nini. 24 Ay su gena' metuud ne ngang Misiyas bu' gena' metuud ne ngak propeta mentuwa'; megbaal ilan ne gembagel ne ketingelaan bu' nga gilelaan arun melimbungan nilan su nga getaw, isan pa su ngak pimili' ne nga getawan ned Diwata, bu' mbaal nilan nini. 25 Penginengeg amu! Inesuyan'u amu na daan metendeng run nini."

26 ✡ "Bu' duuni getaw neng mektalu' ri seniyu, 'Enlengay niyu, ditu giin se kemingawan,' ndi' amu peritu; awas mektalu' ilan seniyu, 'Enlengay niyu, dini giin sek seled migedlud,' ndi' niyu tu'uway. 27 Ay sug Bata' ne Getaw mpuli' rini, maa' ne gilat ne kuminlap buwat sek sebangan pagaw tu sek sindepan."

28 ✡ "Bu' ta'i ngag bangkay, ritu rema mektipempen su ngang manuktalun neng maan ne ngag bangkay."

Suk Peddateng neg Bata' ne Getaw
(San Marcos 13.24-27; San Lucas 21.25-28)

29 ✡ "Se gendi' mpayat, metapus na suk pegantus se nga gendaw ketu, su gendaw ndi' na meddelaag, sug bulan ndi' na sumanag, su ngag bituun medladdu' buwat se dlangit, bu' su nga kega'em ritu se gawanawanan pebalagen buwat seng mi'enaran neg biyanan nilan. 30 ✡ Bu' rayun su gilelaan seg Bata' ne Getaw me'ita' riin se dlangit; bu' su dlaun ne nga getaw ri seg benwa mensegaw ned duuni gendek saanay me'ita' nilan sug Bata' ne Getaw neng mateng riin se nga ginanud ri se dlangit duma se ga'em bu' se gembagel ne kesanag buwat sed Diwata. 31 Bu' seng melanug nek talu' nek trumpita, sugu'enen su ngag anghelen arun tipungen nilan su ngak pimili'en ne nga getawan buwat se dlaun ne nga dlugar seg benwa gatad sek sala ne ginekteban tampan sed duma ne ginekteban."

Suk Penendu'an metendeng se Gayu neg Igira
(San Marcos 13.28-31; San Lucas 21.29-33)

32 "Uwanay niyu nek penendu'an su gayu neg Igira. Seng menlunaw bu' mengumuk na su ngak pangaan bu' mengintubil na ini, mesuunan niyu neng megaud na memeres. 33 Seng maa' run rema nek pebiyan, seng me'ita' niyu su dlaunan keni, mesuunan niyu ne suk panahun megaud na, bu' andam na sek pegatad. 34 Tima'anay niyu ne dlaunan keni mehitabu'

✡ **24:21** 24.21: Daniel 12.1; Pirayag 7.14. ✡ **24:26** 24.26-27: San Lucas 17.23-24. ✡ **24:28** 24.28: San Lucas 17.37. ✡ **24:29** 24.29: a Isaias 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; Pirayag 6.12. b Isaias 13.10; Ezra 32.7; Joel 2.10; 3.15. c Isaias 34.4; Suk Pirayag 6.13. ✡ **24:30** 24.30: Daniel 7.13; Zacarias 12.10-14; Pirayag 1.7.

se ndi' pa matay su dlaun ne nga getaw neng miktetubu' pa nemuun.
35 Merala' ma su dlangit bu' su dlupa', ma'ad su ngak talu'u mekpebilin
se genda'i gekteben."

Nda'iruning Mikesuun se Gendaw bu' se Guras
(San Marcos 13.32-37; San Lucas 17.26-30, 34-36)

36 "Ma'ad metendeng se gendaw bu' se guras, nda'iruning mikesuun run,
isan pa su ngag anghel tu se dlangit awas gaku' neg Bata' ne Getaw, su
Gama' ra giin sung mikesuun. 37 ✡ Suk peddateng seg Bata' ne Getaw maa'
seng mihitabu' sek panahun ni Noe. 38 Ay se nga gendaw ketu, se nda'
pa mateng su dlunup, su nga getaw minaan bu' miginum, su nga dlai bu'
nga dlibun migesawa, tampan se gendaw nek sinumeled si Noe tu seg
arka; 39 ✡ nda' nilan mesuunay landuning mehitabu' tampan minateng su
dlunup bu' milemes ilan. Maa' niin rema sung mehitabu' se gendaw ne
sug Bata' ne Getaw mpuli' na rini. 40 Sek panahun ketu duunid duwa'
dlai neng mekterbahu ri seg binaal: suk sala me'uwit bu' suk sala mbilin.
41 Duun remaid duwa' dlibun saanay mekpedligis nek para pekaan, suk
sala me'uwit bu' suk sala mbilin. 42 Aas, pegbantay amu kanunay, ay nda'
niyu mesuunay bu' laa endaway run suk pekpuli' ne Ginu'u niyu. 43 ✡ Bu'
su gapu' neg balay mekesuun pa ma'ad bu' laa urasay run mateng sung
meddaaw, megbantay gaid giin bu' ndi'en gaid tugut ne sung meddaaw
mekeseled ri seg balain. 44 Aas mengandam amu gaid kanunay, tendeng
ay sug Bata' ne Getaw mpuli' se guras ne nda' niyu giin peretengay."

Su Keseligan bu' gena' Keseligan nek Sesugu'en
(San Lucas 12.41-48)

45 Ta' ma rayun sung meseligan bu' me'alam nek sesugu'en? Giin suk sala
nek piniyalan nu gegalenen sek peddumala se ngak sama sesugu'enen sek
pegbegay ri senilan ne gaan se ginsaktu ne guras. 46 Pedleliyagen gaid suk
sesugu'en ketu; bu' sek pekpuli' nu gegalenen neng meretengan giin neng
mikpegbaal se ngak pibaal ri seniin. 47 Sek pekemetuud esuyan'u amu,
siguru gaid nek piyal nu gegalenen ri seniin suk pedlegeseg ri se dlaun
ne nga ketigeyunaan. 48 Ma'ad bu' melaat giin nek sesugu'en, mektalu'
giin ri se gegulingenen ne mpayat pa mpuli' su gegalenen, 49 bu' etaraan
rayun pemunalay su ngak sama sesugu'enen, bu' medduma giin maan bu'
meginum tu se ngang megbinabeleng. 50 Rayun su gegalen nuk sesugu'en
ketu minateng se gendaw ne nda'en pedderemaay bu' sek panahun ne
nda'en mesuunay, 51 bu' mbagel gaid suk silut ri seniin nu gegalenen bu'
lempu'en giin tu se ngang mimpelaunglaung. Ritu giin meksegaw bu'
mekpengkiget se nga ngisiin.

25

Su Galing metendeng sek Sepulu' ne ngad Delaga

1 ✡ "Sek panahun ketu suk pedlegari' ned Diwata mpetanggi' seng maa'
nini: Duunik sepulu' ne ngad delaga neng mingguwit ne ngak sulu'
bu' minlaang arun sumungkak ri sek pemenaan. 2 Su dlima senilan
buralburalen bu' su dlain ned dlima me'alam. 3 Su dlima neg buralburalen
miguwit ne ngak sulu' ma'ad nda' ilan peguwit ne dlana para pendugang,
4 saanay su ngang me'alam miguwit ne dlana para pendugang ri se ngak

✡ **24:37** 24.37: Su Getaran se Dlaunan 6.5-8. ✡ **24:39** 24.39: Su Getaran se Dlaunan 7.6-24.
✡ **24:43** 24.43-44: San Lucas 12.39-40. ✡ **25:1** 25.1: San Lucas 12.35.

sulu' nilan. 5 Na, mipayat ma mateng suk pemenaan, aas pinundyeng ilan
bu' tinulug."
6 "Sek peketitenga' gebii na, duuning migbeksay: 'Kiin na suk pemenaan!
Penggawas amu bu' sungkak niyu giin!' 7 Aas suk sepulu' ne ngad delaga
migbuwat bu' inandam nilan su ngak sulu' nilan. 8 Bu' su ngad delaga neg
buralburalen miktalu' tu se ngad delaga neng me'alam, 'Ilasay niyu ami ne
dlana ay mpaleng na su ngak sulu' nami.' 9 Sinumembag su ngad delaga
neng me'alam, 'Ndi', ay ndi' ini metektub para seniyu bu' senami. Peritu
amu se ngak tindaan bu' pemenaluy amu para ri se gegulingen niyu.'
10 Aas midlaang su ngag buralburalen ne ngad delaga sek pekpenaluy ne
dlana; saanay minlaang ilan, minateng suk pemenaan. Su dlima ne ngad
delaga neng mi'andam na, mikedduut tu sek pemenaan sek pekseled tu se
kumbira se kasal, bu' siniraan sud dungawan."
11 ✡ "Nda' santa', minateng sud duma ne dlima ne dlibun bu' miksabi,
'Sir, sir! peseled mu ami!' 12 Ma'ad miksembag suk pemenaan, 'Nda'u
mekilala ri seniyu.' "
13 Bu' tinubus ni Jesus su galing, "Pegbantay amu, tendeng ay nda' niyu
mesuunay su gendaw awas su guras."

Su Galing metendeng sek Telu ne ngak Sesugu'en (San Lucas 19.11-27)

14 ✡ Sek panahun ketu suk pedlegari' ned Diwata mpetanggi' seng maa'
nini: "Duunik sala ne getaw nek sungu' na medlaang tu se dlain ne dlugar.
Tinawagen su ngak sesugu'enen bu' piddumala ri senilan su ketigeyunaan.
15 Binegayaan suk salasala senilan sumala' seng megaga nilan. Suk sala
senilan binegayaan ne dlima libu ne ngag bulawan nek selapi', suk sala
binegayaan ned duwa' libu bu' suk sala binegayaan nek sala libu. Bu'
rayun midlaang giin. 16 Suk sesugu'en neng mikerawat ne dlima libu ne
ngag bulawan nek selapi' midlaang rayun bu' pinigusiyuun suk selapi'
ketu, bu' mikeginansiya giin ne dlima libu. 17 Maa' ra run rema sung
mikerawat ned duwa' libu midlaang rayun bu' pinigusiyuun suk selapi'
ketu bu' mikeginansiya rema giin ned duwa' libu. 18 Ma'ad sung mikerawat
nek sala libu midlaang rayun, midluwak ri se dlupa', bu' inedluren suk
selapi' nu gegalenen."
19 "Dluwat se gempayat nek panahun, su gegalen nilan mipuli' arun
balansiin suk selapi'en duma senilan. 20 Suk sesugu'en neg binegayan ne
dlima libu nek selapi' miritu se gegalenen neng miguwit se dlain ne dlima
libu ne ginansiyaan. 'Binegayan mau ne dlima libu nek selapi',' miktalu'
giin. 'Sir, enlengay mu! Keni ra su ginansiyaan ne dlima libu rema.'
21 'Binaal mu sung melengas, melengas'a bu' keseligan'a nek sesuguen!'
miktalu' su gegalenen. 'Tendeng ay keseligan'a ri seng miika' ne nga
dlaga', aas piyalan'u dya'a se gembagel ne nga dlaga'. Perinia, peddumaa
ri sek pedleliyag'u!' 22 Mbuus suk sesugu'en neng mikerawat ned duwa'
libu, miritu rema se gegalen bu' miktalu', 'Sir, binegayan mau ned duwa'
libu nek selapi'. Enlengay mu! Keni ra su ginansiyaan ned duwa' libu
rema.' 23 'Melengas bu' keseligan'a nek sesugu'en!' miktalu' su gegalenen.
'Tendeng ay keseligan'a ri seng miika' ne nga dlaga', piyalan'u dya'a se
gembagel ne nga dlaga'. Perinia, peddumaa ri senaan sek pedleliyag'u!'
24 Bu' rayun suk sesugu'en neng mikerawat nek sala libu, miritu rema
se gegalen bu' miktalu', 'Sir, misuunan'u ne dya'a su getaw ne nda'i
dlelaaten. Minguwan'a se nga ginansiya ne gena' dya'a sung mighagu'

✡ **25:11** 25.11-12: San Lucas 13.25. ✡ **25:14** 25.14-30: San Lucas 19.11-27.

run, bu' midlegania ne gena' dya'a sung migerek run. 25 Aas minendeku,
aas midlaangu bu' linebeng'u suk selapi' mu ri se dlupa'. Enlengay
mu! Kini ra suk selapi' mu.' 26 'Melaat'a bu' metapul nek sesugu'en!'
miktalu' su gegalenen. 'Misuunan mu ma siya neng midleganiu ne gena'
gaku' sung mimula run, bu' migipes ne gena' gaku' sung migerek run,
27 kina'enlan dinipusitu mu siya suk selapi'u tu seg bangku, arun sek
pekpuli'u, me'uwan'u puli' su dlaun nek selapi'u duma sek tubu'en.' 28 Aas
miksugu' rayun su gegalen tu se dlain ne ngak sesugu'en, 'Ala, uwan niyu
ri seniinik selapi' kiin bu' begay niyu tu sek sesugu'en ned duunik sepulu'
libu nek selapi'en. 29 ✡ Ay su getaw ned duuning niin dugangan pa, bu'
mekaangken giin ne dlabaw pa seng niin nek pengina'enlan. Ma'ad su
getaw ne genda'iruning niin, isan pa sung mitut ned diin seniin uwanen
pa buwat ri seniin. 30 ✡ Para sek sesugu'en ne genda'ik paluun; pidlaken
giin tu se gawas tu se kereleman, bu' ritu giin meksegaw bu' mekpengkiget
se ngang ngisiin.' "

Su Ketapusan nek Pegukum

31 ✡ "Sek panahun ne sug Bata' ne Getaw mpuli' gisip gari' bu' sumanag
sek pekedDiwataan duma se dlaun ne ngag anghel, megingkud giin ri
sek trunuun neng megari', 32 su nga getaw ri se dlaun ne ngang nasud
mektipung ri seng metungenga'an. Bu' behinenen ilan sed duwa' ne ngag
bahin, maa' seng menggegingat, neng mekpain se nga karniru buwat
ri se nga kanding. 33 Bu' su nga getaw neng migbaal se dliyagan ned
Diwata, betangenen ri sed dapit dlintuun, bu' sud duma ne nga getaw
ri sed dapit bibangen. 34 Rayun su Gari' mektalu' tu se nga getaw ri sed
dapit dlintuun, 'Perini amu, gamu ngak pingumpiyanan ne Gama'u, dawat
niyu suk pedlegeri'an ne ginandam na ri seniyu buwat pa se getaran.
35 Ay seng miperii'anu pinaan niyau, bu' se kininumu pininum niyau, bu'
seng mituwa'u dinawat niyau ri se ngag balay niyu. 36 Se genda' naik
suub'u pisuuban niyau; seng midlaruu kinetaan niyau, bu' seng miperisuu
sinundaw niyau.' 37 Rayun su nga getaw neng meketareng meksembag,
'Ginu'u, nanu ami ma mikiita' seni'a neng miperii'an bu' pinaan'a nami?
awas kininum bu' pininum'a nami? 38 Nanu ami ma mikiita' seni'a neng
mibaal nek tuwa' bu' dinawat'a nami ri seg balay nami? awas genda'ik
suub mu bu' pisuuban'a nami? 39 Nanu ami ma mikiita' seni'a neng
midlaru awas miperisu bu' kinetaan'a nami?' 40 Bu' su Gari' meksembag,
'Sek pekemetuud, esuyan'u amu, sek pegbaal niyu runi ngag betang keni
tu se dlabi ne gembaba' ne nga kepeteran'u, maa' ra rema neg binaal niyu
ini ri senaan.' "

41 "Rayun mektalu' giin tu se nga getaw ri sed dapit bibangen, 'Pegawa'
amu ri senaan, gamu ne ngak pintuklad ned Diwata! Peritu amu se
genda'i gekteben ne gapuy ne ginandam para ri ni Satanas bu' ri se
ngag anghelen! 42 Ay seng miperii'u ma'ad nda' niyau pe'aanay, bu' se
kininumu ma'ad nda' niyau piinumay, 43 seng mibaalu nek tuwa' nda'
niyau duwatay ri se ngag balay niyu, se nda' naik suub'u nda' niyau
pesuubay, bu' seng midlaruu bu' seng miperisuu nda' niyau ketaay.'
44 Mbuus meksembag ilan, 'Ginu'u, nanu ami ma mikiita' seni'a neng
miperii'an'a, awas kininum'a, awas mibaal'a nek tuwa', awas genda'ik
suub mu, awas midlarua, awas miperisua ne nda'a nami ebangay?' 45 Su
Gari' meksembag, 'Sek pekemetuud esuyan'u amu, se kada nek panahun

✡ **25:29** 25.29: San Mateo 13.12; San Marcos 4.25; San Lucas 8.18. ✡ **25:30** 25.30: San Mateo 8.12; 22.13; San Lucas 13.28. ✡ **25:31** 25.31: a San Mateo 16.27. b San Mateo 19.28.

ne nda' niyu ebangay suk sala ne dlabi ne gembaba' ne nga kepeteran'u,
maa' ra rema ne nda' niyau ebangay.’ 46 ✡ Mbuus gilan keni mesilutan
ri se genda'i gekteben ma'ad su ngang migbaal ri se dliyagan ned Diwata
mekaangken ne ketubu' ne genda'i gekteben.”

26

Suk Pelanu sek Pekpatay ri ni Jesus
(San Marcos 14.1-2; San Lucas 22.1-2; San Juan 11.45-53)

1 Sek peketubus ni Jesus sek pektendu' se dlaunan keni, miktalu' giin tu
se ngak tinu'unaan, 2 ✡ “Misuunan na niyu ned duwa' endaw ra run su
Kese'ulugan sek Paska mateng na, bu' se gendaw ketu sug Bata' ne Getaw
piyal na tu se nga getaw arun lensangen tu se krus.”
3 Mbuus, su nga geseg ne ngak pari' bu' su nga geseg ri se ngag Judeo
miktipung tu sek palasyu ni Caipas, su Dlabaw Geseg ne ngak pari', 4 bu'
ritu pinelanu nilan se gedlud suk peddaap ri ni Jesus bu' suk pekpatay ri
seniin. 5 “Ndi' ta reli' ini baalen sek panahun se kese'ulugan,” miktalu'
ilan, “ay ali' bu' megubet mbuus su nga getaw.”

Binunagan nek Pegemut si Jesus tu seg Betania
(San Marcos 14.3-9; San Juan 12.1-8)

6 Saanay ditu pa si Jesus seg Betania tu seg balay ni Simon neng midlaru
ri seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit, 7 ✡ duunik sala ne
dlibun neng mikpegaud ri ni Jesus neng mikpitang neng miika' ne gamang
neng mipenu' neng melaga' nek pegemut. Saanay mikpekaan si Jesus,
binunagen suk pegemut ri se gulu ni Jesus. 8 Bu' sek pekiita' run nini
nu ngak tinu'unan, misepek ilan. “Tuma ma pekula'ula'an ma ma'arayik
pegemut kiin?” miktalu' ilan. 9 “Pegemut kiin mbeledya' siya se gembagel
ne dlaga' bu' su galinen pembegay tu se ngak pupus!”
10 Misuunan ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, aas miktalu' giin tu
senilan, “Tuma ma semuken ma niyui dlibun keni? Melengas sug binaalen
ri senaan. 11 ✡ Su ngak pupus kanunay ra nek sementaun niyu, ma'ad gaku'
gena'. 12 Sek pegbunagen runik pegemut keni riin se dlawas'u, binaalen
nini sek pekpengandam sek pedlebeng ri senaan. 13 Sek pekemetuud,
esuyan'u amu, isan ta' su Gempiya ne Gesuyen mewali ri sek tibuuk neg
benwa, landunig binaalen me'asuy ri sek peddelendem ri seniin.”

Si Jesus Binudhi'an ni Judas
(San Marcos 14.10-11; San Lucas 22.3-6)

14 Rayun suk sala sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan ne giningе-
lanan si Judas Iscariote miritu se nga geseg ne ngak pari', 15 ✡ bu' miksaak,
“Landun maig begay niyu ri senaan bu' piyal'u ri seniyu si Jesus?” Aas
migisip ilan nek telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata bu' binegay nilan tu
seniin. 16 Bu' dluwat itu, minengaw rayun si Judas ne ginsaktu neg higayun
ne mpiyalen si Jesus tu senilan.

Minaan si Jesus duma se ngak Tinu'unaan
(San Marcos 14.12-21; San Lucas 22.7-13, 21-23; San Juan 13.21-30)

17 Se guna ne gendaw se Kese'ulugan nek Pan ne Genda'ik Pempetulin
run, su ngak tinu'unan mikpegaud tu ni Jesus bu' miksaak, “Ta' mai dlugar

✡ **25:46** 25.46: Daniel 12.2. ✡ **26:2** 26.2: Exodo 12.1-27. ✡ **26:7** 26.7: San Lucas 7.37-38.
✡ **26:11** 26.11: Deuteronomio 15.11. ✡ **26:15** 26.15: Zacarias 11.12.

ne dliyagan mu arun ritu ami megandam sek penihapun para seni'a se
Kese'ulugan sek Paska?”
18 “Laway niyu suk sala ne getaw ritu sek siyudad,” miktalu' giin tu
senilan, “bu' telu'ay niyu giin: ‘Sung mentetendu' miktalu', minateng na
suk panahun'u ne gaku' bu' su ngak tinu'unan'u mekse'ulug sek Paska ritu
seg balay mu.’ ”
19 Bu' tinuman nu ngak tinu'unan suk sinugu' ni Jesus tu senilan bu'
inandam nilan suk penihapun para sek Paska.
20 Sek pekegebii na, migingkud si Jesus duma sek sepulu' bu' ruwa' ne
ngak tinu'unan arun maan. 21 Bu' saanay nilan mekpekaan, miktalu' si
Jesus, “Esuyan'u amu seng metuud, sala seniyu megbudhi' ri senaan.”
22 Sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan migu'ul ilan gupiya bu'
salasala senilan miksaak tu seniin, “Ginu'u, gena' siya gaku' suk pisebutan
mu run niin, ndi' ba?”
23 ✡ Miksembag si Jesus, “Suk sala neng medlebul nek pan ri se dya'ung
duma senaan megbudhi' ri senaan. 24 Ri se dlain neg bahin, sug Bata'
ne Getaw matay gaid sumala' seng misulat ri se Kesulatan metendeng ri
seniin, ma'ad mekelelaatlelaat su getaw neng megbudhi' ri seg Bata' ne
Getaw. Maneg pa ma'ad siya para se getaw ketu ne nda' na giin me'etaw.”
25 Rayun si Judas, ne giin sung megbudhi' ri ni Jesus, miktalu', “Sir, siguru
gaid ne gena' tumu' gaku' suk pisabut mu?”
Miksembag si Jesus, “Dya'a sung miktalu' run niin.”

Suk Penihapun ne Ginu'u
(San Marcos 14.22-26; San Lucas 22.14-20; 1 Corinto 11.23-25)

26 Saanay nilan mekaan, si Jesus minuwan nek pan, mikpesalamat tu
sed Diwata, pinetapetaan nini, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan. “Tabuk
niyu ini bu' aan niyu,” miktalu' giin. “Giin nini su dlawas'u.”
27 Dluwat itu, minuwan rema si Jesus ne kupa, bu' mikpesalamat tu sed
Diwata, binegain nini tu senilan bu' miktalu', “Dlaun niyu, minum run
nini, 28 ✡ giin nini sud dugu'u nek peniyagal se keligenan ned Diwata, sud
dugu'u nek pikigis para seng melaun ne nga getaw, para se kepasayluwan
se ngak sala' nilan. 29 Esuyan'u amu, gatad nandaw ndi'u na minum geseb
se ginumen keni tampan se gendaw neng minumu seg begu ne ginumen
duma seniyu tu sek Pedlegeri'an ne Gama'u.” 30 Rayun midlekanta ilan
sek peksaya' sed Diwata, bu' miritu ilan seg bentud ne ngag Olibo.

Inatuk ni Jesus suk Pedlimed ni Pedro
(San Marcos 14.27-31; San Lucas 22.31-34; San Juan 13.36-38)

31 ✡ Mbuus miktalu' si Jesus tu senilan, “Se gebii keni dlaun niyu
menggebek bu' meleng ri senaan, ay misulat ini ri se kesulatan neng
miktalu', ‘Petain'u sung menggegingat ri se nga karniru, bu' suk panen
ne nga karniru metipelak.’ 32 ✡ Ma'ad dluwatu metubu' puli', megunau
seniyu tu se Galilea.”
33 Miksembag si Pedro tu ni Jesus, “Isan pa su dlaun nilan meleng ri
seni'a, ma'ad gaku' ndi' gaid tumu'.”
34 Miktalu' si Jesus tu ni Pedro, “Sek pekemetuud esuyan'u dya'a, se gebii
keni se ndi' pa meguni su dlimensad, limeren mau seng metelu.”
35 Miksembag si Pedro, “Isan pa petainu duma seni'a, ndi'u dya'a gaid
tumu' limeren.”

✡ **26:23** 26.23: Ngak Salmo 41.9. ✡ **26:28** 26.28: a Exodo 24.8. b Jeremias 31.31-34. ✡ **26:31** 26.31: Zacarias 13.7. ✡ **26:32** 26.32: San Mateo 28.16.

Bu' su dlaun ned duma ne ngak tinu'unan maa' run rema itu suk tinalu' nilan.

Migampu' si Jesus tu se Getsemane
(San Marcos 14.32-42; San Lucas 22.39-46)

36 Mbuus si Jesus duma se ngak tinu'unaan miritu se dlugar ne
giningelanan ne Getsemane, bu' miktalu' giin tu senilan, “Penggingkud
amu rini saanay merituu se gunaan sek pegampu'.” 37 Inuwit ni Jesus si
Pedro bu' sud duwa' ne nga gembata' ni Zebedeo, bu' migatad giin megu'ul
gupiya. 38 Bu' miktalu' giin tu senilan, “Migu'ulu gupiya bu' binatik'u neng
manla'u matay run. Dini amu ra run bu' ndi' amu pentulug duma ri
senaan.”
39 Bu' miritu giin seng melayu'layu', middempug ri se dlupa' bu'
migampu', “Gama'u, bu' mehimu siya, awa' mu buwat ri senaan suk
pegantus keni. Tumu', gena' su keliyag'u sung metuman bu' ndi' su keliyag
mu.”
40 Rayun mipuli' giin tu sek telu ne ngak tinu'unan bu' mi'ita'en ilan neng
mintulug; bu' miktalu' giin tu ni Pedro, “Tuma ma ne gamu telu ndi' ma
mekehimu ne ndi' mektulug duma senaan isan sala uras na run? 41 Ndi'
amu pentulug bu' pegampu' amu arun ndi' amu daagen nek pektintal. Su
gispiritu meliya', ma'ad su dlawas meluya.”
42 Se keruwa', mipuli' si Jesus tu seng melayu'layu' sek pegampu',
“Gama'u, bu' ndi' ma ngani' mehimu ne uwa'en mu ri senaan suk pegantus
keni gawas ne entusen'u ini, su keliyag mu giining metuman.” 43 Mipuli'
na pelun si Jesus tu se ngak tinu'unaan bu' miretengaan ilan gusay neng
mintulug ay tulugen ilan gupiya.
44 Bu' pinenawan ilan ni Jesus puli', bu' se ketelu neg higayun migampu'
giin seng maa'entu ra gusay ne ngak talu'. 45 Rayun mipuli' na pelun
giin tu se ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Mintulug amu pa ba gusay bu'
mingulali? Enlengay niyu! Guras na ne sug Bata' ne Getaw piyal na tu se
ngang mekesesala'. 46 Pegbuwat amu, menlaang ita. Enlengay niyu, kiin
na sung megbudhi' ri senaan!”

Suk Peddaap ri ni Jesus
(San Marcos 14.43-50; San Lucas 22.47-53; San Juan 18.3-12)

47 Bu' saanay pa mektuntul ni Jesus, enlengay niyu, minateng si Judas
nek sala sek sepulu' bu ruwa' ne ngak tinu'unan. Duma seniin su gembagel
nek panen ne nga getaw neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul.
Sinugu' ilan nu nga geseg ne ngak pari' bu' nu nga geseg ne nga getaw
Judeo. 48 Sung migbudhi' migbegay na daan ne gilelaan tu se ngang
mendeddaap: “Su getaw ne gelekan'u, giin su getaw nek pinengaw niyu.
Daap niyu giin!”
49 Aas tinumentel medlaang si Judas pagaw tu ni Jesus bu' miktalu', “Sir,
su kelinaw mperiin seni'a,” bu' inelekaan giin.
50 Miksembag si Jesus seniin, “Sambat, baal mu rayun su dliyagan mu
neg baalen.”
Mikpegaud ilan rayun, dinaap si Jesus bu' inuwiran nilan giin neng
meletek. 51 Sala sek sementaun ni Jesus minakut ne kalis, bu' tinigbasen
suk sesugu'en nu Dlabaw Geseg nek Pari', bu' mipetel suk sala se ngak
telingaan. 52 “Sulek mu puli' ri se guma'aani kalis mu kiin,” miktalu' si
Jesus tu seniin. “Su dlaun neng medlegamit ne kalis matay pebiyan ri
se kalis. 53 Nda' mu ba mesuunay neng meketawagu tu se Gama'u arun
menengi ne gabang, bu' sek tikmal, sugu'enen rayun suk sepulu' bu' ruwa'

ne ngag batalyun ne ngag anghel? 54 Ma'ad bu' baalen'u ini, pekendunen
ma rayun sek peketuman se Kesulatan neng miktalu' ne kina'enlan gaid
mehitabu' ini?"
55 ✡ Miktalu' rayun si Jesus tu se nga getaw, "Tulisanu ba neng mirini amu
ma neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul sek peddaap ri senaan?
Kada gendaw dituu ra mikpegingkud sek Templo sek pekpenendu' bu' nda'
niyau ma daapay? 56 Ma'ad dlaunan keni mehitabu' arun metuman suk
sinulat nu ngak propeta riin se Kesulatan."
Rayun bineleng nu ngak tinu'unan si Jesus bu' minlaguy ilan.

Inuwit si Jesus tu se Dlabaw Gukuman ne nga Getaw Judeo
(San Marcos 14.53-65; San Lucas 22.54-55, 63-71; San Juan 18.13-14, 19-24)

57 Inuwit si Jesus nu ngang middaap ri seniin tu se Dlabaw Geseg ne ngak
Pari' ne si Caipas, ditu miktigum su ngang mentetendu' se nga kesugu'an
bu' su nga geseg se nga getaw Judeo. 58 Bu' midlendug si Pedro ma'ad seng
melayu'layu' ra ri ni Jesus tampan tu se dlenu'an nug balay ne Dlabaw ne
Geseg nek Pari'. Sinumeled giin bu' migingkud duma se nga guwardiya
arun me'ita'en su dlaun neng mehitabu'. 59 Bu' su nga geseg nu ngak
pari' bu' su dlaun ne ngak sakup se Dlabaw Gukuman ne nga getaw Judeo
minengaw ne nga mpengaleg kuntra riin ni Jesus arun mpepatay nilan
giin. 60 Ma'ad isan melaun sung mimpegaud arun sek pegasuy neg balus
nek pengaleg ri seniin, nda'irun gairing mi'ita' nilan ne keterengan arun
mpepatay nilan giin. Sek tambinai', duunid duwa' tawan neng mikpegaud,
61 ✡ bu' miktalu' ilan, "Miktalu'i getaw keni, 'Geba'en'u suk Templo ned
Diwata, bu' bekuren'u ini puli' seled sek telu endaw.' "
62 Rayun migindeg su Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' miktalu' tu ni Jesus,
"Nda'irun baing mesembag mu run sek pingaleg ne nga getaw keni kuntra
seni'a?" 63 Ma'ad nda' gaid peksembag si Jesus. Bu' su Dlabaw ne Geseg
nek Pari' miktalu' geseb tu seniin, "Se ngalan neng miktetubu' ned Diwata,
pepenumpa'en'u dya'a: esuyay mu ami, dya'a ba sung Misiyas, sug Bata'
ned Diwata?"
64 ✡ Miksembag si Jesus tu seniin, "Tinalu' mu na. Ma'ad asuy'u ri se
dlaun niyu: gatad sek panahun keni sug Bata' ne Getaw me'ita' niyu neng
megingkud sed dapit dlintu neng Mekegega'em se dlaunan bu' mateng riin
se nga ginanud ri se dlangit!"
65 ✡ Sek pekerengeg run nini nu Dlabaw ne Geseg nek Pari', bineriten
suk suuben bu' miktalu', "Gembagel ini nek pekpesipala! Ndi' ita na
medlekina'enlan ned dugang ne ngak sintigus! Rini nandaw mirengeg
niyu suk pekpesipalaan! 66 Lama run mai gena'ena' niyu run nini?"
Minsembag ilan, "Mbaya' giin matay."
67 ✡ Bu' rayun dinula'an nilan sung mulu'en bu' binentul giin bu' suk
tinumampaling ri seniin ketu, 68 miktalu', "Bu' dya'a sung Misiyas, atuk
mu raw, bu' ta' sung miktampaling ri seni'a?"

Linimed ni Pedro si Jesus
(San Marcos 14.66-72; San Lucas 22.56-62; San Juan 18.15-18, 25-27)

69 Na, mikpegingkud si Pedro tu se gawas ne dlenu'an. Duuni dlibun nek
sesugu'en nu Dlabaw ne Geseg nek Pari' mikpegaud ri seniin bu' miktalu',
"Dya'a, rema, sementaun ni Jesus nek taga Galilea."

✡ **26:55** 26.55: San Lucas 19.47; 21.37. ✡ **26:61** 26.61: San Juan 2.19. ✡ **26:64** 26.64: Daniel 7.13. ✡ **26:65** 26.65-66: Levitico 24.16. ✡ **26:67** 26.67: Isaias 50.6.

70 Ma'ad linimed ni Pedro ini ri seng mitungenga'an se dlaunan nilan.
"Nda'u mesuunay bu' landunik tinalu' mu kiin," miksembag giin, 71 rayun
ginumawas si Pedro tu se genga'an ne dlenu'an. Bu' duuni dlain nek
sesugu'en ne dlibun neng mikiita' ri seniin bu' miktalu' tu se nga getaw
ritu, "Getaw keni sementaun gaid ni Jesus nek taga Nazaret."
72 Bu' linimed puli' ni Pedro ini, bu' miksembag, "Penumpa'u, nda'u gaid
tumu' mekilala se getaw iin!"
73 Nda' santa', sud duma ne ngang migindeg ritu mikpegaud tu ni Pedro,
"Sementaun'a gaid tumu' ni Jesus," miktalu' ilan, "ay me'ilala gupiya ri sek
tinuntulan mu."
74 Mbuus miktalu' si Pedro, "Penumpa'u neng metuud suk tinalu'u!
Silutanu siya ned Diwata bu' gena' ini neng metuud! Nda'u mekilala ri
se getaw iin!"
Mbuus miguni rayun su dlimensad, 75 bu' mi'ena'ena' rayun ni Pedro suk
tinalu' ni Jesus ri seniin: "Se ndi' pa meguni su dlimensad, limeren mau se
ketelu." Bu' ginumawas giin bu' miksegaw giin seng melebiyan ne kegu'ul.

27

Si Jesus Inuwit tu ni Pilato
(San Marcos 15.1; San Lucas 23.1-2; San Juan 18.28-32)

1 Sek pekeputi' relaagan na, su dlaun ne nga geseg ne ngak pari' bu'
ne nga geseg ne ngag Judeo mikpelanu sek pekpatay ri ni Jesus. 2 Ginapus
nilan giin, bu' inuwit, bu' piniyal giin tu ni Pilato, ne gobernador seg Roma.

Suk Pekepatay ni Judas
(Su Ngak Pimbaal 1.18-19)

3 Sek pekiita' run ni Judas, sung migbudhi' ne inukuman si Jesus nek
petain, middiksu' giin bu' miritu giin se nga geseg ne ngak pari' bu' se nga
geseg ne ngag Judeo arun uli' suk telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata.
4 "Mikesala'u tendeng ay binudhi'an'u su getaw ne genda'ik sala'en arun
matay!" miktalu' giin.
"Genda' nai dlabet nami run niin," miksembag ilan. "Dya'a na sung
menembag run niin!"
5 Aas tinikpu' ni Judas su ngak selapi' nek pelata tu sek seled nek Templo
bu' ginumawas giin bu' mineget.
6 Ma'ad pingimud rayun nu nga geseg ne ngak pari' su ngak selapi', bu'
miktalu', "Selapi' keni bayad se ketubu' bu' supak ini se Kesugu'an neg
betangen ta ri sek pemetangan ne ngak selapi' ri sek Templo." 7 Dluwat
nilan peguyunay, ginamit nilan suk selapi' ketu para saluy tu se dlupa'
neng Membaal ne Gulen arun baalen ne dlebengan para se nga getaw nek
tuwa'. 8 Aas dlupa' ketu tampan nemuun iningelanan ned "Dlupa' neng
Mirugu'an."*
9 Mbuus giin nini su ketumanan se ginasuy ni propeta Jeremias, "Inuwan
nilan suk telu pulu' ne ngak selapi' nek pelata, su dlaga' nek piksebutan ne
nga getaw Israel neg bayad para seniin, 10 bu' suk selapi' sinaluy nilan ri se
dlupa' nung membebaal ne gulen, sumala' sek sinugu' senaan nu Ginu'u."

Sinaakan ni Pilato si Jesus
(San Marcos 15.2-5; San Lucas 23.3-5; San Juan 18.33-38)

---

* **27:8** 27.8 Dlupa' neng Mirugu'an: *Giin itu suk pegingalan se dlupa' tendeng ay suk selapi' nek sinaluy run nini binayad para sek pekpatay riin ni Jesus.*

11 Na, migindeg si Jesus seng metungenga'an se gobernador seg Roma
neng miksaak ri seniin, "Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?"
"Tinalu' mu na," miksembag si Jesus. 12 Ma'ad nda' giin sembag se ngak
sumbung ne nga geseg ne ngak pari' bu' nga geseg ne ngag Judeo.
13 Rayun miktalu' si Pilato tu ni Jesus, "Nda' mu ba merengeg su dlaun
ne ngag betang nek pingaleg nilan seni'a?"
14 Ma'ad nda' gusay peksembag si Jesus, isan sek sala nek talu' na run,
aas mitingala gaid gupiya su gobernador.

Si Jesus Inukuman nek Petain
(San Marcos 15.6-15; San Lucas 23.13-25; San Juan 18.39—19.16)

15 Se kada Kese'ulugan sek Paska mibetasan ne gobernador seg Roma
neng mekpegawas nek salabuuk nek pinerisu ne gendyu'en ne nga getaw.
16 Sek panahun ketu duuning mibantug nek pinerisu ne giningelanan si
Jesus Barabas. 17 Aas seng miktipung na su nga getaw, miksaak si Pilato
tu senilan, "Ta' ma senilan duwa' su dliyagan niyu neg beluyan'u para
seniyu? Si Jesus Barabas ba awas si Jesus ba nek tinawag neng Misiyas?"
18 Miksaak si Pilato run nini tendeng ay misuunaan ma ugud ne su nga
geseg se ngag Judeo, piniyal nilan si Jesus tu seniin ay misinaku ilan riin
ni Jesus.
19 Saanay migingkud si Pilato ri sek seled ne gukuman, suk sawaan
mikpawit neng minsahi ri seniin: "Ndi' mu ilebetayi getaw iin ne genda'ik
sala'en ay misamuku gupiya tendeng ri sek teginepen'u metendeng ri
seniin."
20 Ma'ad rinunggatan nu nga geseg nu ngak pari' bu' nu nga geseg nu
nga getaw Judeo su nga getaw ne si Barabas su gendyu'en nilan ri ni Pilato
nek pebeluyan bu' petain si Jesus. 21 Bu' miksaak geseb si Pilato, "Ta' ma
sed duwa' keni su dliyagan niyu neg beluyan para ri seniyu?"
"Si Barabas," miksembag su nga getaw.
22 "Na, lama run rayunig baalen'u ri ni Jesus keni ne giningelanan neng
Misiyas?" miktalu' si Pilato tu senilan.
"Lensangen giin tu se krus!" miksembag su dlaun nilan.
23 Ma'ad miksaak si Pilato tu senilan, "Lama run maik sala' neng
mibaalen?"
Mbuus pisekegan pa gaid tumu' nilan suk pegbeksay, "Lensangen giin
tu se krus!"
24 Sek pekiita' run ni Pilato ne nda' nai mbaalen bu' mehitabu' na
su gembagel ne kesamuk, minuwan giin nek tubig, mingunaw se nga
gemegen riin seng metungenga'an ne nga getaw, bu' miktalu', "Nda'i
dlabet'u run se kemetain ne getaw iin! Penembag niyu iin!"
25 Miksembag su dlaun ne nga getaw, "Wa'a, gami bu' su nga gembata'
nami giin sung menembag runi kemetainen!"
26 Rayun bineluyan ni Pilato si Barabas para tu senilan; ma'ad pilekpesen
si Jesus bu' piniyal tu se nga getaw arun lensangen tu se krus.

Piddega'rega'an si Jesus nu ngak Sundalu
(San Marcos 15.16-20; San Juan 19.2-3)

27 Mbuus inuwit nu ngak sundalu si Jesus tu sek seled nek palasyu
ni Pilato, bu' linibutan giin seng melaun ne ngak sundalu. 28 Linuwas
nilan suk suuben bu' pisuuban nilan giin nek suub neng meragem, 29 bu'
miktelaad ilan ned dugiyan nek sigbet, bu' binetang nilan nini riin se
gulu ni Jesus. Bu' pi'uwiran nilan su dlintu ne gemegen ne gages.
Rayun mikpelaunglaung ilan neng minginlulud ri seng metungenga'aan

bu' middega'rega' ri seniin neng miktalu' “Metubu' su Gari' ne ngag Judeo!”
30 Bu' dinula'an rayun nilan giin, bu' inuwan nilan su gagesen bu' binentul
ri se guluun. 31 Peketubus nilan giin peddega'rega'ay, linuwas nilan sung
meragem nek suub nek piseluk nilan ri seniin bu' piseluk nilan puli' suk
suuben. Rayun inuwit nilan giin tu se gawas arun lensangen tu se krus.

Si Jesus Linansang tu se Krus
(San Marcos 15.21-32; San Lucas 23.26-43; San Juan 19.17-27)

32 Se ginumawas ilan na tu sek siyudad, milabet nilan su getaw nek
taga Cirene, ne iningelanan nek Simon, bu' lineges giin nu ngak sundalu
sek pekpisaan se krus ni Jesus. 33 Rayun minateng ilan tu se dlugar
ne iningelanan ne Golgota, ne su gulugaan, “Dlugar nek Tulaan Gulu.”
34 Binegayan rayun nilan giin ne ginumen ne dlinemugan ne gempait.
Ma'ad seng mi'inamaan na ini, nda'en nini inumay.
35 Mbuus linansang nilan giin tu se krus bu' pikilasilas nilan suk suuben
pebiyan sek pegripa. 36 Dluwat itu minggingkud ilan ritu sek pegbantay
ri seniin. 37 Ri seng meritaasen binetangan nilan ne karatula ne giin suk
sumbung kuntra ri seniin, “Giin nini si Jesus, su Gari' nu ngag Judeo.”
38 Bu' midlansang ilan ned duwa' tawan ne ngak tulisan duma ni Jesus,
sala riin sed dapit dlintuun bu' sala riin sed dapit bibangen.
39 Su nga getaw neng mimbiyan ritu mikisingngising se nga gulu nilan
bu' piddega'rega'an nilan si Jesus: 40 “Geba'en mu raw suk Templo bu'
bekuren mu ini puli' seled sek telu endaw! Luwas mu su gegulingen mu
bu' dya'a sug Bata' ned Diwata! Penaug'a riin se krus iin!”
41 Seng maa' run nek pebiyan, su nga geseg nu ngak pari', bu'
su ngang mentetendu' se kesugu'an, bu' su nga geseg se nga getaw
Judeo middega'rega' ri seniin: 42 “Linuwasen sud duma, ma'ad ndi' giin
mekeluwas ri se gegulingenen! Gena' ba giin ma su gari' seg Israel? Bu'
mekenaug giin ri se krus nandaw, mektu'u ita ri seniin! 43 Miksalig giin
tu sed Diwata bu' miktalu' pa gaid giin, ne giin sug Bata' ned Diwata. Na,
enlengan ta raw bu' luwasen ba giin nud Diwata nandaw!”
44 Bu' isan su ngak tulisan ne dlinansang tu se krus duma seniin
middega'rega' rema ri seniin.

Suk Pekepatay ni Jesus
(San Marcos 15.33-41; San Lucas 23.44-49; San Juan 19.28-30)

45 Na buwat sek teras taasendaw, dinumelem suk tibuuk neg benwa,
neng mirepet sek telu uras. 46 Bu' sek pekeginenga' menaug nai gendaw,
migbeksay si Jesus, “Eli, Eli, lema sabachthani?” Bu' ri senita pa, “Diwatau,
Diwatau, tuma ma pesaddan mau?” 47 Bu' sud duma ne nga getaw neng
mingindeg ritu mikerengeg seniin bu' miktalu', “Tinawagen si Elias!”
48 Nda' santa', sala se nga getaw ritu, ginumebek bu' minuwan neg
ispungha bu' linebulen ri seng mesem ne ginumen, bu' tinangen nini ri
sek patal ne gayu, bu' minantu giin neng me'inum ni Jesus itu.
49 Ma'ad sud duma miktalu', “Pesaddan niyu giin. Enlengan ta bu'
mateng ba si Elias sek pedluwas ri seniin.”
50 Bu' migbeksay geseb si Jesus, bu' binektusan giin.
51 Mbuus su kurtina tu sek seled nek Templo miberit buwat sed ditaas
pagaw sek silung; bu' midlinug sug benwa, bu' minggeli' su ngang
mekebagel ne ngag batu; 52 su nga kelebengan mipuka, bu' melaun ne nga
getaw ned Diwata neng mimatay neng mitubu' puli', 53 bu' ginumawas ilan
ri se kelebengan. Tubus metubu' puli' si Jesus buwat se kemetain, miritu

ilan seg Bala'an nek Siyudad, neng melaun ne nga getaw neng mikiita' ri senilan.
54 Seng migbantay su geseg nek sundalu bu' su ngak sundaluun ri ni
Jesus, mibetikan nilan su dlinug bu' mi'ita' nilan su dlaun neng mihitabu'.
Minendek ilan gupiya bu' miktalu', “Sek pekemetuud giin gaid sug Bata'
ned Diwata!”
55 Melaun remai nga dlibun ritu neng mikpegenleng ri seng melayu'layu'.
Nga dlibun keni, tinumendug ri ni Jesus gatad pa se Galilea arun sek
pedlekata ri seniin. 56 Duma senilan, gilan si Maria Magdalena, si Maria
ne gina' ni Santiago bu' ni Jose, bu' su gina' se nga gembata' ni Zebedeo.

Suk Pedlebeng riin ni Jesus
(San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42)

57 Seng meddelabung na, minateng ritu sung meratu' ne getaw neg
buwat seg Arimatea; su ngalanen si Jose bu' tinu'unan rema ni Jesus.
58 Miritu giin ni Pilato arun ubugen sug bangkay ni Jesus, bu' miksugu' si
Pilato sek pegbegay tu seniin. 59 Aas inuwan nini ni Jose, bu' pinutusen nini
seg begu nek penepeten ne dlinu, 60 bu' binetangen nini tu se gegulingenen
ne dlebengan, neg begu pa luwakay ri se gilid nek telektapan. Rayun
linuliren su gembagel neg batu nek pentampeng tu se dlebengan bu'
rayun midlaang giin. 61 Si Maria Magdalena bu' sud duma neng Maria,
minggingkud ritu, neng migatubang tu se dlebengan.

Su Guwardiya tu se Dlebeng

62 Sek pekesunud ne gendaw ne giin su Gendaw nek Pengulali, su nga
geseg ne ngak pari' bu' su ngak Pariseo kinumita' ri ni Pilato. 63 Miktalu'
ilan, “Sir, mi'ena'ena' nami ne saanay miktetubu' pa sug belusen ketu,
miktalu' giin, ‘Dluwat sek telu endaw metubu'u puli'.’ 64 Aas peksugu'a
nek pebentayan su dlebengaan seled sek telu endaw, arun ndi' mekeritu
su ngak tinu'unaan bu' peddaawen sug bangkain, bu' rayun telu'an nilan
su nga getaw neng mitubu' giin puli' buwat se kemetain. Su ketapusan neg
balus mbaal mbuus neng melaat gupiya sinangkali' tu se guna.”
65 “Peguwit amu ne guwardiya niyu,” miktalu' si Pilato tu senilan;
“dlaang amu bu' bentayay niyu gupiya sumala' seng misuunan niyu.”
66 Aas minlaang ilan bu' arun nda'iruning mekepengilabet se dlebeng,
binetangan nilan ne gilelaan sug batu nek tinakep tu se dlebeng bu'
pibentayan nilan.

28

Suk Peketubu' Puli'
(San Marcos 16.1-10; San Lucas 24.1-12; San Juan 20.1-10)

1 Na, sek peketubus se Gendaw nek Pengulali, dali' endaw se gendaw
ned Duminggu, si Maria Magdalena bu' su dlain pa neng Maria miritu
arun sek pegenleng se dlebengan. 2 Sek tikmal duuning mesekeg gupiya ne
dlinug; minaug sug anghel nu Ginu'u buwat se dlangit, linuliren sug batu,
bu' iningkuraan nini. 3 Bu' su gawi'en maa' ne gilat, bu' su ngak suuben
gemputi' gupiya. 4 Bu' mingereg su nga guwardiya baal seng melebiyan
ne keendek bu' mitelingnanan ilan.
5 Ma'ad sug anghel miktalu' tu se nga dlibun, “Ndi' amu mendek, ay
misuunan'u nek pinengaw niyu si Jesus, su dlinansang tu se krus. 6 Nda'
na giin rini; ay mitubu' giin puli', sumala' sek tinalu'en seniyu. Perini amu
bu' enlengay niyu su dlugar nek pibeliliran ri seniin. 7 Peksempun amu

peritu, bu' telu'ay niyu su ngak tinu'unaan, ‘Mitubu' giin puli' buwat se kemetain bu' meguna giin seniyu tu se Galilea; bu' ritu me'ita' niyu giin!’ Ndi' niyu pedlingaway suk tinalu'u seniyu.”
8 Aas mimagas ilan megawa' tu se dlebengan ned duuni keendek duma se
gembagel ne dleliyag, bu' minggebek ilan arun esuyan su ngak tinu'unaan.
9 Sek tikmal linabet ilan ni Jesus bu' miktalu', “Su kelinaw mperiin
seniyu.” Mikpegaud ilan rayun ri ni Jesus, inuwiran nilan su geksuren,
bu' miksimba ilan ri seniin. 10 “Ndi' amu mendek,” miktalu' si Jesus tu
senilan, “penlaang amu bu' tebalay niyu su nga kepeteran'u neng meritu
se Galilea, bu' ritu me'ita'u nilan.”

Su Gasuy nu Guwardiya

11 Saanay nu nga dlibun medlaang, sud duma ne ngak sundalu neng
migbantay tu se kelebengan miritu puli' sek siyudad bu' inasuy nilan tu se
geseg ne ngak pari' su dlaun neng mihitabu' ritu. 12 Bu' miktipung su nga
geseg nu ngak pari' duma se nga geseg nu ngag Judeo bu' miksabutsabut
ilan; binegayan nilan su ngak sundalu neng melaun ne ngak selapi' 13 bu'
miktalu', “Asuy niyu tu se nga getaw neng mirini su ngak tinu'unaan
saanay gebii neng miktulug amu bu' piddaaw nilan sug bangkay ni Jesus.
14 Bu' merengeg ini nu gobernador, gami raing metau mekpesabut ri seniin
ne nda'ik suun niyu run bu' peneliperan nami amu arun nda'irun nai
mbaya' megules amu run.”
15 Aas dinawat nu nga guwardiya su ngak selapi' bu' binaal nilan su
ginasuy senilan. Bu' gesuyan keni midlelaup pebiyan se ngag Judeo
tampan sek panahun numuun keni.

Mikpe'ita' si Jesus tu se ngak Tinu'unaan
(San Marcos 16.14-18; San Lucas 24.36-49; San Juan 20.19-23; Su Ngak Pimbaal 1.6-8)

16 Suk sepulu' bu' sala ne ngak tinu'unan miritu seg bentud ne Galilea
nek tinalu' ni Jesus ned ditu ilan pegita'. 17 Sek pekiita' nilan ri ni Jesus,
sinimba nilan giin, isan sud duma senilan midduwa'ruwa'. 18 Mikpegaud
rayun si Jesus tu senilan bu' miktalu', “Binegay senaan su dlaun ne kega'em
ri se dlangit bu' ri seg benwa. 19 Aas laway niyu su dlaun ne nga getaw ri se
dlaun ne ngang nasud bu' baal niyu ilan ne ngak tinu'unan'u. Bendyagay
niyu ilan ri se ngalan ne Gama', seg Bata', bu' se Gispiritu Santu, 20 bu'
tendu'ay niyu ilan sek pektuman se dlaun nek sinugu'u riin seniyu. Bu'
enlengay niyu, Gaku' megunut riin seniyu kanunay tampan se ketapusan
neg benwa.”

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Marcos

Pesi'una

Na, giin nini sung Melengas ne Gesuyen metendeng ri ni Jesus Christ. Mi'asuy rini su ngak penghitabu' ri ni Jesus saanay mikengel giin rini seg benwa. Sung miksulat run nini si Marcos, suk sementaun ni Pablo, sung minibeli ri ni Jesus saanay midlaang si Pablo sek pedlelaup sek sinulat nek Talu' ned Diwata.

Giin nini sung misegaran ni Jesus nek sinulat ni Marcos. Mi'asuy rini sung melaun ne kuntra ni Jesus. Guna ne kuntraan giin sung menulay. Melaun sung misulat ni Marcos metendeng sek peddaag ni Jesus kuntra seng menulay. Bu' melaun pa ne nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus ne inasuy ni Marcos—gatad sek pekpetelen se ngang minlaru tampan se ngak pegwali tu se nga getaw.

Keruwa', kinumuntra rema ri ni Jesus su ngak Pariseo, ne gilan su ngang miktu'un se nga Kesugu'an ned Diwata. Migantus gupiya si Jesus tu se nga getaw ketu. Middaag su nga kuntra ni Jesus. Aas pinatay giin pebiyan sek pedlansang ri seniin tu se krus. Daan na tinalu' ni Jesus neng matay giin arun melekat su dlaun ne nga getaw ne ginukuman tendeng se ngak sala' nilan.

Ma'ad buwat ri se kemetainen, ri se ketelu endaw, mitubu' puli' si Jesus, rayun miritu se kinetaasan ne dlangit. Seng maa'entu, si Jesus rema giin sud Diwata neng metuud neng mekelekat se ngak sala' ne nga getaw.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Su Getaran seng Melengas ne Gesuyen 1.1-13
II. Suk Pekpenibeli ni Jesus tu se dlaun ne nga getaw se Galilea 1.14—9.50
III. Buwat se Galilea pagaw seg Jerusalem 10.1-52
IV. Su Ketapusan nek Simana ritu seg Jerusalem bu' megaud seg Jerusalem 11.1—15.47
V. Suk Peketubu' Puli' ni Jesus 16.1-8
VI. Su ngak Pekpe'ita' bu' suk Pedditu se Dlangit nu Ginu'u 16.9-20

Suk Pegwali ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 3.1-12; San Lucas 3.1-18; San Juan 1.19-28)

1 Giin nini sung Melengas ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus Christ,
sug Bata' ned Diwata.
2 ✡ Migatad ini sumala' sek sinulat ni propeta Isaias:
“Miktalu' sud Diwata, ‘Enlengay mu, meksugu'u neng mempepesuun neng
meguna ri seni'a
arun megandam neg biyanan mu.’
3 ✡ Duuning megbeksay ritu se kemingawan,
‘Andam niyu sud dalan para se Ginu'u;
baal niyu neng meleddeng sug biyanaan para sek pedlaangen.’ ”
4 Minateng si Juan ritu se kemingawan, mimendyag bu' migwali.
“Peddiksu' amu ri se ngak sala' niyu bu' pekpebendyag amu,” tinalu'en
nini tu se nga getaw, “bu' sud Diwata mekpasaylu se ngak sala' niyu.” 5 Bu'
melauni nga getaw neg buwat sek probinsiya seg Judea bu' sek siyudad seg
Jerusalem neng miritu ni Juan arun menginengeg. Inasuy nilan su ngak
sala' nilan bu' binendyagaan ilan ritu seg bagel tubig neg Jordan.

✡ **1:2** 1.2: Malakias 3.1. ✡ **1:3** 1.3: Isaias 40.3 (LXX).

6 ✡ Minuub si Juan neg binaal buwat seg bembul ne kamelyo bu' duunik
panit neg baling neg binaling riin se gawaken bu' su gaanen ne ngad
dulun bu' ne ngak teneb. 7 Bu' pisuunen su nga getaw, "Su getaw neng
mateng sunud ri senaan ge'eman pa kampuun sinangkali' ri senaan. Ndi'u
ngani' mbaya' isan sek peddungkuk bu' pegugbad se gegbed ri se ngak
sandalyasen. 8 Bendyagan'u amu sek tubig, ma'ad giin megbendyag ri
seniyu se Gispiritu Santu."

Suk Pegbendyag bu' suk Pektintal riin ni Jesus
(San Mateo 3.13-17; San Lucas 3.21-22; 4.1-13)

9 Nda' mpayat, minateng si Jesus buwat se dlunsud seng Nazaret, sakup
sek probinsiya ne Galilea. Bu' binendyagan giin ni Juan ritu seg bagel
tubig neg Jordan. 10 Se kinumawas na si Jesus buwat sek tubig, mi'ita'en
su dlangit neng mipuka bu' su Gispiritu Santu tinumena' ri seniin maa'
gawi' nek selepati. 11 ✡ Bu' duunik talu' neng migbuwat se dlangit, neng
miktalu', "Dya'a suk pinetail'u neg Bata'. Pidleliyagu gaid gupiya ri seni'a."
12 Bu' sek tikmal piperitu rayun nu Gispiritu si Jesus se kemingawan,
13 bu' mikpebilin giin ritu seled se gepaat pulu' endaw nek piktintal ni
Satanas. Bu' su ngak talun ne ngang menanap ritu rema, ma'ad duuni
ngag anghel neng midlekata ri seniin.

Pimili' ni Jesus su Gepaat ne ngang Mengenginsera'
(San Mateo 4.12-22; San Lucas 4.14-15; 5.1-11)

14 Seng miperisu na si Juan, miritu si Jesus se Galilea bu' migwali seng
Melengas ne Gesuyen neg buwat ri sed Diwata. 15 ✡ "Minateng na su
ginsaktu nek panahun," miktalu' giin, "bu' megaud na suk pedlegari'
ned Diwata! Peddiksu' amu ri se ngak sala' niyu bu' tu'uway niyu sung
Melengas ne Gesuyen." 16 Bu' saanay midlaang si Jesus ritu se geksid
ned danaw se Galilea, mi'ita'en sud duwa' tawan neng mengenginsera',
gilan si Simon bu' suk pateren ne si Andres neng minlaya. 17 Miktalu' si
Jesus tu senilan, "Dunut amu ri senaan, tendu'an'u amu pekendun dun
pekpenlaam ne nga getaw." 18 Bu' bineleng rayun nilan sempun su nga
dlaya nilan bu' middunut ilan tu ni Jesus.
19 Bu' seng mikedlaang na giin tu se gunaan, mi'ita'en sud duwa' tawan
ne ngang mekpated, gilan ni Santiago bu' Juan, nga gembata' ni Zebedeo.
Ritu ilan sek sekayan nilan neng migandam ne dlaya nilan. 20 Sek pekiita'
ni Jesus ri senilan, tinawagen ilan rayun; aas bineleng nilan su gama'
nilan ne si Zebedeo ritu sek sekayan duma se nga getaw nek sinu'ulan
bu' middunut ilan riin ni Jesus.

Su Getaw nek Sineleran neng Melaat ne Gispiritu
(San Lucas 4.31-37)

21 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se dlunsud ne Capernaum. Bu'
sek pekesunud ne Gendaw nek Pengulali, miritu giin sek pektipungan ne
nga getaw ne ritu ilan sek pektu'un sek talu' ned Diwata bu' migatad giin
sek pektendu'. 22 ✡ Su nga getaw neng mikerengeg ri seniin mitingala
ilan ri sek pekpenendu'en, ay giin gena' maa' ne ngang mentetendu' ri se
Kesugu'an; ay miktendu' giin ned duuni kega'em.
23 Bu' rayun duuni getaw nek pige'eman neng melaat ne gispiritu neng
miritu sek pektipungan neng mikpegbeksay, 24 "Landun mai dliyagan mu

✡ **1:6** 1.6: 2 Nga Gari' 1.8. ✡ **1:11** 1.11: Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 3.17; 12.18; San Marcos 9.7; San Lucas 3.22. ✡ **1:15** 1.15: San Mateo 3.2. ✡ **1:22** 1.22: San Mateo 7.28-29.

ri senami, Jesus nek taga Nazaret? Mirinia ba arun sek pedlaat ri senami? Mi'ilalau bu' ta'a getaw. Dya'a sug bala'an nek sinugu' ned Diwata."
25 Bu' pimaag ni Jesus sung melaat ne gispiritu, "Ndi'a peksasak, bu' gawas'a riin se getaw iin!"
26 Bu' pipengeyeg nung melaat ne gispiritu su getaw, migbeksay, bu' ginumawas giin tu seniin. 27 Su dlaun ne nga getaw mitingala bu' miksesakay suk salasala senilan, "Landun ma ini? Begu ba ini ne ketendu'an? Getaw keni duuni kega'emen sek pekpemandu' seng melaat ne nga gispiritu, bu' tumuman ri seniin!"
28 Aas suk tuntulan metendeng riin ni Jesus midlelaup se dlaun ne nga dlugar sek probinsiya ne Galilea.

Melaun ne nga Getaw nek Pi'uli'an ni Jesus
(San Mateo 8.14-17; San Lucas 4.38-41)

29 Dluwat itu, si Jesus bu' su ngak tinu'unaan, duma si Santiago bu' si Juan migawa' tu sek pektipungan bu' miritu ilan rayun seg balay ni Simon bu' ni Andres. 30 Suk penugangan ni Simon ne dlibun migbelilid neng mipanas, bu' sek peddateng ni Jesus, tinelu'an giin metendeng ri seniin. 31 Mikpegaud si Jesus tu seniin, inuwiraan giin ri se gemeg, bu' binuwaten giin. Sek tikmal mi'uli'an giin ri sek panasen, bu' inilakaan ilan nek pekaan.
32 Seng misindep na su gendaw bu' medlegebii na, inuwit nu nga getaw tu ni Jesus su dlaun ne ngang minlaru bu' su ngak sineleran neng melaat ne gispiritu. 33 Su dlaun ne nga getaw tu se dlunsud miktipung tu seng metungenga'an neg balay. 34 Mbuus pi'uli'an ni Jesus sung melaun ne ngang minlaru seng midlainlain ne nga dleruun bu' pigawasen su ngang melaat ne gispiritu. Nda'en tugutay su ngang melaat ne gispiritu sek pektalu', tendeng ay misuunan nilan ta' ne getaw si Jesus.

Migwali si Jesus tu se Galilea
(San Lucas 4.42-44)

35 Sek pekeddali'endaw, se genda' pa peddelaag, migbuwat si Jesus bu' migawa' giin tu seg balay. Miritu giin se kemingawan bu' ritu giin migampu'. 36 Ma'ad si Simon bu' su ngak sementaunen midlaang sek pekpenengaw ri seniin, 37 bu' sek pekiita' nilan ri seniin, miktalu' ilan, "Suk salasala mikpenengaw ri seni'a."
38 Ma'ad miksembag si Jesus, "Kina'enlan neng meritu ita seng megaud ne nga dlunsud. Kina'enlan welian'u ilan rema, tendeng ay giin nini su ketuyu'an neng miriniu."
39 ✡ Aas midlibed giin tu se dlaun ne dlugar sek tibuuk probinsiya ne Galilea, sek pegwali tu se ngak pektipungan ne nga getaw, bu' mikpegawas se ngang melaat ne gispiritu.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw
(San Mateo 8.1-4; San Lucas 5.12-16)

40 Duuni getaw neng migantus seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit* neng mikpegaud tu ni Jesus, miginlulud, bu' mikpe'ilelaat ne ebangan. "Bu' liyagan mu," miktalu' giin, "baal mau ne dlimpiyu." 41 Bu' milelaat gaid si Jesus, bu' inetaten su gemegen bu' inikapen giin, laungen, "Liyagen'u, melimpiyua!" 42 Bu' sek tikmal mitelen rayun sung megeelen

✡ **1:39** 1.39: San Mateo 4.23; 9.35. * **1:40** 1.40 mekeendekendek ne dleruun ri sek panit: se dlain nek pekegubad, pupul. Su Griego nek talu' run nini ginamit sek santa' kelasi ne dleruun ri sek panit ne inilala neng melemu' sumala' sed Levitico 13.

bu' milimpiyu giin. 43 Mbuus pilaang giin ni Jesus, dluwaten penegulay,
44 ✡ neng miktalu', "Penginengeg'a, ndi' mu la'a pentabal tu se isan ta'
metendeng run nini. Ma'ad peritua rayun sek pari' bu' pe'enleng mu su
gegulingen mu ri seniin, arun suk salasala mekepemetuud neng mi'uli'an'a
na, bu' peddulang'a sumala' sek sinugu' ni Moses."
45 Ma'ad su getaw midlaang bu' migatad sek pegasuy sek tuntulan se isan
ta' ne dlugar. Pilebiyanaan gaid sek pekpengasuy tendeng run nini ndi' na
gaid mekeritu si Jesus se dlunsud ned duuning meleget ne nga getaw run,
tumu' ritu ra giin mikengel se nga kemingawan. Bu' su nga getaw miritu
seniin buwat se isan ta' ne dlugar.

2

Pi'uli'an ni Jesus suk Paralitiku ne Getaw
(San Mateo 9.1-8; San Lucas 5.17-26)

1 Minayan suk santa' endaw, mipuli' si Jesus tu se Capernaum, bu'
midlelaup suk tuntulan ne ritu giin seg balain. 2 Aas melaun ne nga
getaw neng miritu, miktisek ilan bu' mipenu' nilan sug balay tampan tu
se gawas ned dungawan. Winali ni Jesus sung minsahi tu senilan. 3 Bu'
duuni gepaat tawan neng minateng neng miguwit ne getaw paralitiku tu ni
Jesus. 4 Tendeng se kelaun ne nga getaw, ndi' nilan mpepegaud su getaw
tu seniin. Aas tinerutan nilan su gatep riin sek tendeng ni Jesus. Seng
miterutan na nilan ini, tinentun rayun nilan su getaw neng mikpegbelilid
ri sek puyuwan. 5 Bu' sek pekiita' ni Jesus ne gembagel gaid suk pektu'u
nilan, miktalu' giin tu se getaw nek paralitiku, "Bata'u pinasaylu na su
ngak sala' mu".
6 Sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an neng mingingkud ritu
migena'ena' ilan ri se gegulingen nilan, 7 "Tuma ma meketalu' ma giin neng
maa' niin? Pekpesipala ini! Sud Diwata ra sung mekepasaylu ri se ngak
sala'."
8 Misuunan rayun ni Jesus suk pigena'ena' nilan, aas miktalu' giin tu
senilan, "Tuma ma megena'ena' amu ma neng maa' niin ne ngag betang?
9 Ta' maing melemu suk pektalu' se getaw nek paralitiku keni, 'Pinasaylu
na su ngak sala' mu,' awas suk pektalu', 'Buwat'a, inat mu sud dendam
mu, bu' dlaang'a?' 10 Ma'ad arun mpemetuuran'u ri seniyu ne sug Bata' ne
Getaw duuni ketengeren rini seg benwa sek pekpasaylu se ngak sala'." Aas
miktalu' giin tu se getaw nek paralitiku, 11 "Telu'an'u dya'a, pegbuwat'a,
inat mu sud dendam mu, bu' uli'a!"
12 Saanay su dlaun nilan mikpegenleng, migbuwat su getaw, ininaten
sud dendamen, bu' minikad gumawas. Dlaun nilan mitingala gupiya bu'
sinaya' nilan sud Diwata, neng miktalu', "Nda' ita pa gaid mekiita' ne ngag
betang neng maa' nini."

Pinili' ni Jesus si Levi
(San Mateo 9.9-13; San Lucas 5.27-32)

13 Mipuli' na pelum si Jesus tu se geksid ned danaw se Galilea.
Bu' su gembagel nek panen ne nga getaw miritu seniin, bu' migatad
giin menintulu' ri senilan. 14 Sinegay mikpedlaang giin, mi'ita'en sung
meneningil neg buwis ne si Levi neg bata' ni Alfeo, mikpegingkud ri se
gupisinaan, miktalu' giin tu seniin, "Tala, dunut'a ri senaan." Migbuwat
rayun si Levi bu' middunut ri seniin. 15 Dluwat itu, si Jesus minaan tu
seg balay ni Levi. Melauning meneningil neg buwis bu' duma pa ne ngang

✡ **1:44** 1.44: Levitico 14.1-32.

mekesesala' neng middunut riin ni Jesus, bu' melaun senilan neng minaan
duma seniin bu' se ngak tinu'unaan tu sek pengaanan. 16 Sud duma ne
ngak Pariseo, neng mentetendu' se Kesugu'an, mikiita' ri ni Jesus neng
minaan duma se ngang mekesesala' bu' se ngang meneningil neg buwis,
aas miksaak ilan tu se ngak tinu'unaan, "Tuma ma minaan ma giin duma
se nga getaw iin?" 17 Mirengeg ilan ni Jesus bu' miksembag tu senilan,
"Su nga getaw ne gena' melaru ndi' medlekina'enlan neng mememulung,
ma'ad su ngang melaru ra. Nda'u perini arun pektawag se nga getaw neng
metareng ma'ad para se ngang mekesesala'."

Suk Saak metendeng sek Pu'asa
(San Mateo 9.14-17; San Lucas 5.33-39)

18 Duunik panahun ne su ngak tinu'unan ni Juan neng Membebendyag
bu' su ngak Pariseo mimpu'asa. Sud duma ne nga getaw miritu ni
Jesus bu' miksaak tu seniin, "Tuma ma su ngak tinu'unan ni Juan
neng Membebendyag bu' su ngak tinu'unan ne ngak Pariseo mikpu'asa
ma, ma'ad su ngak tinu'unan mu nda' ma?" 19 Miksembag si Jesus,
"Migena'ena' amu ba rekay ne su ngak pingenggat sek pektambung
se kasal, menambung ne nda'irunik pekaan? Ndi' gaid! Saanay suk
pemenaan duma pa senilan, ndi' ilan gaid mekpu'asa. 20 Ma'ad mateng
su gendaw ne suk pemenaan uwanen na buwat ri senilan, bu' rayun
mekpu'asa ilan na. 21 Nda'iruni getaw neng mektapak neg begu nek
penepeten ri sed daan nek suub, tendeng ay sug begu nek tapak mengele'
bu' megbagel na ma'aray tumu' sug berit nud daan nek suub. 22 Bu'
nda'irun isan ta' neng mekseled neg begu neg binu tu sed daan ne ngak
panit neg betangan neg binu tendeng ay pebetuun nug binu sud daan
ne ngag betangan, bu' sug binu bu' su ngak panit neg betangan medlaat.
Tumu', sug begu neg binu seleren ri seg begu ne ngak panit neg betangan."

Suk Saak metendeng se Gendaw nek Pengulali
(San Mateo 12.1-8; San Lucas 6.1-5)

23 ✡ Si Jesus duma se ngak tinu'unaan se Gendaw nek Pengulali minayan
se ngak pigimulanan ne ngak trigu. Saanay minayan ilan ritu, su ngak
tinu'unaan mikpengati' ne nga ginuwayan nek trigu. 24 Aas su ngak Pariseo
miktalu' ri ni Jesus, "Enlengay mu, supak ini ri se Kesugu'an ta sug binaal
ne ngak tinu'unan mu se Gendaw nek Pengulali!"

25 Miksembag si Jesus, "Nda' amu ba mekebasa landunig binaal ni David
sek panahun neng midlekina'enlan giin neng me'aan, seng miperii' giin bu'
su ngak sementaunen? 26 ✡✡ Sinumeled giin tu seg balay ned Diwata bu'
minaan sek pan ne ginilak tu sed Diwata. Mihitabu' ini ne si Abiatar pa su
Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Sumala' se Kesugu'an ta, su ngak pari' ra sung
mekekaan runik pan ketu. Ma'ad si David minaan run nini bu' binegayaan
pa ngani' su ngak sementaunen."

27 Bu' tinapus ni Jesus sek pektalu', "Binaal su Gendaw nek Pengulali
para se kepiyanan ne nga getaw; nda' baalay su getaw para se Gendaw nek
Pengulali. 28 Aas sug Bata' ne Getaw, Ginu'u isan se Gendaw nek Pengulali."

3

Su Getaw neng Mingupesi Gemegen
(San Mateo 12.9-14; San Lucas 6.6-11)

✡ **2:23** 2.23: Deuteronomio 23.25. ✡ **2:26** 2.26: Levitico 24.9. ✡ **2:26** 2.25-26: 1 Samuel 21.1-6.

1 Rayun mipuli' si Jesus tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo.
Bu' duuni getaw ritu neng mingupesi gemegen. 2 Sud duma ne nga
getaw ritu liyagan nilan mesumbung si Jesus pebiyan se gembaalen nek
sayep; aas pini'iran nilan gupiya giin bu' pe'uli'aan ba su getaw ketu
se Gendaw nek Pengulali. 3 Bu' miktalu' si Jesus tu se getaw, "Perinia
seng metungenga'an." 4 Rayun miksaak giin tu se nga getaw, "Landun
maik tinugut se Kesugu'an ta neg baalen se Gendaw nek Pengulali? Suk
pegabang ba awas pedlaat? Suk pedluwas ba se ketubu' ne getaw awas
suk pekpatay?"
Ma'ad nda'iruning mitalu' nilan. 5 Linengetan si Jesus seng migenleng
ri senilan, ma'ad sek sama nek panahun, migu'ul rema giin para senilan
tendeng ay metegas gupiyai gulu nilan. Rayun miktalu' giin tu se getaw,
"Etat mui gemeg mu." Inetat nu getaw su gemegen, bu' mi'uli'an ini. 6 Aas
su ngak Pariseo migawa' tu sek pektipungan, bu' miksempun kumita' tu
sed duma ne ngak sakup ni Herodes bu' mikpelanu ilan sek pekpatay ri ni
Jesus.

Suk Panen ne nga Getaw ritu se Geksid ned Danaw

7 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se geksid ned danaw ne Galilea,
bu' su gembagel nek panen ne nga getaw middunut ri seniin. Buwat ilan se
Galilea, buwat seg Judea, 8 buwat seg Jerusalem, buwat se dlugar nek sakup
seg Idumea, buwat se dlugar nek sakup sed dapit sebangan neg Jordan, bu'
buwat seg rihiyun sek timala' se ngak siyudad sek Tiro bu' sek Sidon. Dlaun
ne nga getaw keni miritu ni Jesus tendeng ay mirengegan nilan su ngag
betang nek pimbaalen. 9 ✡ Gembagel gupiya suk panen ne nga getaw aas
sinugu'en su ngak tinu'unaan neng megandam nek sekayan para seniin,
arun ndi' giin me'isel nilan. 10 Pi'uli'aan sung melaun ne nga getaw, bu'
su dlaun ne ngang minlaru miktisek sek pekpegaud arun mekiikap seniin.
11 Bu' seng mi'ita' giin nu ngak pinulayan ne nga getaw, middempug ilan
ri seng metungenga'aan, bu' migbeksay, "Dya'a sug Bata' ned Diwata!"
12 Ma'ad pimendu'an gupiya ni Jesus su ngak penulay ne ndi' nilan tabal
tu se isan ta' bu' ta' getaw giin.

Pimili' ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne nga Gapustulis (San Mateo 10.1-4; San Lucas 6.12-16)

13 Tubus itu tinumuwad si Jesus tu seg bentud, bu' tinawagen tu seniin
su nga getaw ne dliyagaan bu' mikpegaud ilan tu seniin, 14 bu' pimili'en
suk sepulu' bu' ruwa', ne iningelanaan ne nga gapustulis. "Pimili'u amu
arun meddunut ri senaan," tinelu'aan ilan. "Sugu'en'u amu rema arun
sek pekpenintulu', 15 bu' mekaangken amu ne kega'em sek pekpegawas se
ngak penulay."
16 Giin nini suk sepulu' bu' ruwa' nek pimili'en: si Simon (ne ininge-
lanaan nek Pedro); 17 si Santiago bu' suk pateren ne si Juan, nga gembata'
ni Zebedeo (bu' iningelanaan ilan neg Boanerges ne su gulugaan nga
gembata' dlai ne Dlugung); 18 si Andres, si Felipe, si Bartolome, si Mateo,
si Tomas, si Santiago neg bata' ni Alfeo, si Tadeo, bu' si Simon, (ne
kinumuntra se goberno seg Roma.) 19 Bu' si Judas Iscariote, neng migbudhi'
ri ni Jesus.

Si Jesus bu' Si Beelsebul (San Mateo 12.22-32, 46-50; San Lucas 8.19-21; 11.14-23; 12.10)

✡ **3:9** 3.9-10: San Marcos 4.1; San Lucas 5.1-3.

20 Rayun minuli' si Jesus. Miktipung puli' su gembagel nek panen ne
nga getaw. Tendeng run nini si Jesus bu' su ngak tinu'unaan nda'irun naik
panahun nilan sek pekpengaan. 21 Sek pekerengeg run itu nuk pamilyaan,
linawan nilan giin arun uwanen, tendeng ay miktalu' ma su nga getaw,
"Mitaleg giin!"
22 ✡ Sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an neng minateng buwat
seg Jerusalem miktalu', "Si Beelsebul diin seniin! Su geseg ne ngang
menulay neng migbegay ri seniin ne ga'em sek pekpegawas run nini."
23 Aas sinabi ilan ni Jesus tu seniin bu' migasuy tu senilan pebiyan se
nga galing, "Pekendunen ma ni Satanas sek pekpegawas ri ni Satanas?
24 Bu' sung nasud mbahin bu' megunay megbunu' sung nasud ketu
ndi' mekpayat mbengkag ini. 25 Bu' suk pamilya mbahin bu' megunay
megbunu', pamilya ketu mbengkag. 26 Aas bu' suk pedlegeri'an ni Satanas
mbahin se nga dlumpuk, ndi' mekpayat, mbengkag bu' mekpagaw sek
peketapus."
27 "Nda'iruni getaw neng mekeseled ri seg balay ne getaw nek sekegan
bu' uwanen su ngag betangen gawas bu' unanen gepusay su getaw nek
sekegan; dekag pa rayun niin mpeddaawan sug balay ketu."
28 "Sek pekemetuud esuyan'u amu, mpasaylu su nga getaw se dlaun
ne ngak sala' nilan bu' su dlaun neng melaat neng metalu' nilan. 29 ✡
Ma'ad su isan ta' neng mementalu' neng melaat ri se Gispiritu Santu ndi'
na gaid mpasaylu, tendeng ay suk sala' neng mibaalen genda'i gekteben."
(30 Miktalu' si Jesus run nini tendeng ay sud duma ne nga getaw miktalu'
ma, "Duuning melaat ne gispiritu ri seniin.")

Su Gina' bu' su ngak Pated ni Jesus
(San Mateo 12.46-50; San Lucas 8.19-21)

31 Rayun minateng su gina' bu' su ngak pated ni Jesus ne nga dlai.
Mingindeg ilan tu se gawas neg balay bu' mikpawit ilan neng minsahi
ne dliyagan nilan kumita' ri seniin. 32 Mingingkud ri sek timala' ni Jesus
suk panen ne nga getaw bu' miktalu' ilan ri seniin, "Enlengay mu, su gina'
mu bu' su ngak pated mu ne nga dlai bu' nga dlibun ritu se gawas, bu'
liyagan nilan kumita' ri seni'a."
33 Miksembag si Jesus, "Ta' mai gina'u? Ta' mai ngak pated'u?" 34 Bu'
inenlengaan su nga getaw neng mingingkud riin sek timala'en, "Enlengay
niyu, giin nini su gina'u bu' su ngak pated'u! 35 Ay su isan ta' neng megbaal
se keliyag ned Diwata giin suk pated'u ne dlai, bu' dlibun, bu' gina'u."

4

Su Galing metendeng seng Mensesigwag
(San Mateo 13.1-9; San Lucas 8.4-8)

1 ✡ Migatad na pelum si Jesus sek pekpenendu' tu se geksid ned Danaw
se Galilea. Gembagel gupiya suk panen ne nga getaw neng miktipung ri
sek timala'en bu' tendeng run nini sinumakay si Jesus ri sek sekayan bu'
migingkud sinegay suk panen ne nga getaw mingindeg tu se geksid ned
danaw. 2 Ginumamit giin ne nga galing sek pekpenendu' tu senilan seng
melaun ne ngag betang, laungen tu senilan:
3 "Penginengeg amu! Duunik sala tawan neng miritu seg binaal arun
sek peksigwag se ngag beni'. 4 Sek peksigwagen se ngag beni' tu seg binaal
sud duma mitena' ri seg bebiyanan, bu' su ngang manukanuk mindateng

✡ **3:22** 3.22: San Mateo 9.34; 10.25. ✡ **3:29** 3.29: San Lucas 12.10. ✡ **4:1** 4.1: San Lucas 5.1-3.

bu' pingektuk nilan nini. 5 Sud duma ne ngag beni' mitena' tu se ngag
betuwan ned duuning miika' ra ne dlupa' run. Sug beni' misempun ra
mentubu' tendeng ay gembabaw ra su dlupa' run. 6 Ma'ad sek peksebang
ne gendaw, minlawes ini; bu' tendeng ay nda' gupiya mekepengganget,
migangu rayun su ngak pimula. 7 Sud duma ne ngag beni' mitena' tu
se ngad dugiyan ne ngak sigbet, bu' se dlinumabung su ngak sigbet,
linumemes tu se ngak pigimula, bu' nda' ini mekepemunga. 8 Ma'ad sud
duma ne ngag beni' mitena' tu seng melengas ne dlupa', bu' mintubu' su
ngag beni', miksilabung, bu' mikepemunga: sud duma telu pulu', su ngad
duma genem pulu', bu' su ngad duma pa megatus."
9 Mbuus tinapus ni Jesus sek pektalu', "Bu' duuni ngak telinga niyu,
penginengeg amu."

Su Ketuyu'an se nga Galing
(San Mateo 13.10-17; San Lucas 8.9-10)

10 Sek sala ra run ni Jesus, sud duma neng mikerengeg ri sek
pekpenendu'en mikpegaud tu seniin duma sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak
tinu'unaan bu' migandyu' ri seniin sek pekpesabut se gulugan se nga
galing. 11 "Binegay na riin seniyu sung mi'edlud ri sek Pedlegeri'an ned
Diwata," miksembag si Jesus. "Ma'ad tu se ngad duma ned diin se gawas,
mekerengeg ilan se dlaun ne ngag betang pebiyan se nga galing, 12 ✡ arun,
'Isan kanunay ilan megenleng,
ma'ad ndi' ilan mekiita';
bu' isan kanunay ilan menginengeg,
ma'ad ndi' ilan mekesabut.
Ay bu' mekesabut ilan, mekeddiksu' ilan,
bu' pasayluun ilan ned Diwata.' "

Pisabut ni Jesus su Galing metendeng ri seng Mensesigwag
(San Mateo 13.18-23; San Lucas 8.11-15)

13 Rayun miksaak si Jesus tu senilan. Nda' amu ba mekesabut se galing
ketu? Bu' maa' niin, pegendunen niyu peksabut sed duma ne nga galing?
14 Su ngag beni' nek sinigwag neng mensesigwag giin sung minsahi ned
Diwata. 15 Sud duma ne nga getaw maa' nu ngag beni' ne ritu mitena' seg
bebiyanan; sek pekerengeg nilan run sung minsahi, minateng si Satanas
bu' inawi'en sung minsahi neng misigwag riin senilan. 16 Sud duma ne nga
getaw maa' nu ngag beni' neng mitena' ri seg betuwan. Sek pekerengeg
nilan seng minsahi ned Diwata, dinawat nilan nini duma se dleliyag.
17 Ma'ad nda' ini mekepengganget ri senilan, bu' nda' ilan mekepebilin
se gempayat nek panahun. Aas sek peddateng se nga keliseran awas se
ngak pedlutus tendeng seng minsahi, migawa' ilan rayun. 18 Sud duma
ne nga getaw maa' nu ngag beni' neng mitena' riin se ngak sigbet ned
dugiyan. Gilan su nga getaw neng mikerengeg seng minsahi, 19 ma'ad su
nga kegules metendeng se ketubu' keni, su gayak para se keratu', bu' su
dlaun ne nga kelasi ne nga gangut linumabung bu' linumemes tu seng
minsahi, bu' nda' ilan mekepemunga. 20 Ma'ad sud duma ne nga getaw
maa' nu ngag beni' neng mitena' ri seng melengas ne dlupa'. Mikerengeg
ilan seng minsahi, dinawat nilan nini, bu' mikepemunga: sud duma telu
pulu', sud duma genem pulu', bu' sud duma megatus.

Suk Sulu' neg Binetang ri sed Diyalem ne Gamang
(San Lucas 8.16-18)

✡ **4:12** 4.12: Isaias 6.9-10 (LXX).

21 ✡ Mikpeddayun si Jesus sek pektalu', “Duun bai getaw neng mektutud
nek sulu' bu' betangenen nini riin sed diyalem ne gamang awas betangen ri
sed diyalem ne dlantay? Ndi' ba betangen ma ini ri sek pengenturan? 22 ✡
Ay isan landuning mi'edlud mesuunan ra, bu' isan landuning mitebunan,
mbuwasan ra. 23 Penginengeg amu bu' duuni ngak telinga niyu!”
24 ✡ Miktalu' rema giin tu senilan, “Pegektemektemay gaid niyu gupiya
landuning mirengeg niyu! Suk sukuran ne gemiten niyu sek pegukum tu
sed duma giin rema su gemiten ned Diwata sek pegukum seniyu, ma'ad
labaw pa gaid run nini. 25 ✡ Ay su ngad duuning nilan begayan pa gaid,
bu' su nga genda'iruning nilan, isan sung mitut ned diin senilan, uwanen
pa riin senilan.”

Su Galing metendeng ri seg Beni' neng Mintubu'

26 Miktalu' pa gaid si Jesus, “Suk Pedlegeri'an ned Diwata maa' nini.
Maa' sek sala tawan neng miksigwag ne ngag beni' ri seg binaalen.
27 Sinegay minayan su nga gendaw bu' su nga gebii, su ngag beni'
mimunsengit bu' mintubu', tumu' nda'en mesuunay bu' mikendun run nini
pekehitabu'. 28 Su dlupa' ri se gegulingenen mekpetubu' se ngak pigimula
bu' mekepemunga; se guna metuwa' sung melubed ne gupasen, rayun su
ginuwayan, bu' su ketapusan, su ngang melinggas ne nga dlegas. 29 ✡ Seng
mengginug na su nga dlegas, megatad medlegani su getaw duma ri sek
seklaren, tendeng ay suk panahun sek penlegani minateng na.

Su Galing metendeng ri seg Beni' neng Muntasa
(San Mateo 13.31-33; San Lucas 13.18-19)

30 “Lama run mai gempetenggi'an ta run metendeng sek Pedlegeri'an
ned Diwata?” miksaak si Jesus. “Lama run mai galing ne gemiten ta
sek pekpesabut run nini? 31 Maa' nini. Minuwan su getaw ne dlisu neng
muntasa, su dlabi neng mitut ne dlisu rini seg benwa, bu' pimulaan nini ri
se dlupa'. 32 Dluwat itu, tinumulin bu' mibaal ne dlabi gembagel se dlaun
ne ngak pigimula. Miksibagel su ngak pangaan bu' ritu mekpesilung bu'
meksalag su ngang manukanuk.”
33 Migwali si Jesus seng minsahiin tu se nga getaw, sek pegamit neng
melaun ne nga galing neng maa' nini; inesuyaan ilan gekteb seng mesabut
nilan. 34 Ndi' giin megasuy tu senilan ne gena' pebiyan ri se nga galing,
ma'ad bu' giin ra run duma se ngak tinu'unaan, pesabuten tu senilan su
dlaun ne ngag betang.

Pikeneng ni Jesus sug Badyu
(San Mateo 8.23-27; San Lucas 8.22-25)

35 Seng mekpeksindep nai gendaw itu, miktalu' si Jesus tu se ngak
tinu'unaan, “Dumipag ita tu sed dipag geksid ned danaw.” 36 Aas
pinenawan nilan suk panen ne nga getaw; su ngak tinu'unaan sinumakay
tu sek sekayan ne ritu na daan si Jesus mikpegingkud, bu' dinumipag
ilan duma seniin. Sud duma ne ngak sekayan ritu rema. 37 Sek tikmal
midlegurus sung merendes ne genus, bu' sug baled migatad lumambes tu
sek sekayan, aas suk sekayan megaud na mpenu' nek tubig. 38 Si Jesus
ritu se gulin nek sekayan, miktulug neng mikpegulun. Tinanud giin nu
ngak tinu'unaan bu' miktalu', “Sir, nda'a ba megules neng megaud ita na
mematay?”

✡ **4:21** 4.21: San Mateo 5.15; San Lucas 11.33. ✡ **4:22** 4.22: San Mateo 10.26; San Lucas 12.2.
✡ **4:24** 4.24: San Mateo 7.2; San Lucas 6.38. ✡ **4:25** 4.25: San Mateo 13.12; 25.29; San Lucas 19.26. ✡ **4:29** 4.29: Joel 3.13.

39 Migbuwat si Jesus bu' pimendu'aan su genus bu' su ngag baled, laungen, “Keneng'a! Lengen'a!” Rayun mikeneng su genus bu' linumengen gupiya sud danaw. 40 Rayun miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Lama mendek amu run? Tuma ma nda'irunik pektu'u niyu?”

41 Ma'ad minendek ilan gupiya bu' migatad meksesaakay suk salasala riin senilan, “Ta' mai getaw keni? Isan su genus bu' su ngag baled mektuman ma ri seniin!”

5

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw nek Sineleren neng Melaat ne Gispiritu (San Mateo 8.28-34; San Lucas 8.26-39)

1 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan minateng tu sed dipag geksid ned Danaw ne Galilea, nek sakup se dlugar ne Gerasa. 2 Se kinumawas si Jesus buwat sek sekayan, sinungkak giin ne getaw buwat ritu se nga dlangeb nek pedlebengan. Getaw keni duuning melaat ne gispiritu riin seniin 3 bu' mikengel ri se nga kelebengan. Nda'iruning mekegapus ri seniin, isan kadina pa su gemiten; 4 melaunik panahun ne gepusen su nga geksuren bu' su nga gemegen ma'ad pembektusenen ra su nga kadina bu' geba'enen su ngak pusas ri se nga geksuren. Sekegan gaid giin gupiya bu' nda'irun isan sala neng mekepegeng ri seniin. 5 Gendaw bu' gebii midlaanglaang giin tu se nga kelebengan bu' se ngag binenturan, neng mekpegbeksay bu' pensemadsemaraan neg batu su gegulingenen.

6 Mi'ita'en si Jesus tu seng melayu'layu'; ginumebek giin pagaw tu seniin rayun miginlulud riin seng metungenga'aan, 7 bu' migbeksay neng mesekeg, “Jesus, Bata' ne Dlabaw ned Diwata! Lama run mai dliyagan mu ri senaan? Se ngalan ned Diwata, mekpe'ilelaatu seni'a, ndi' mau silutay!” (8 Miketalu' giin run nini tendeng ay miktalu' ma si Jesus, “Melaat ne gispiritu, gawas'a ri se getaw iin!”)

9 Aas sinaakan giin ni Jesus, “Ta' mai ngalan mu?”

Miksembag su getaw, “Su ngalan'u si ‘Linibulibu’ tendeng ay melaun ami gupiya!” 10 Bu' mikpeddayun giin sek pekpe'ilelaat ri ni Jesus ne ndi'en pe'uwa'en su ngang melaat ne gispiritu sek probinsiya ketu.

11 Ritu seng megaud duuni gembagel nek panen ne ngag babuy, mikpenlungad ritu seg biliran. 12 Aas su ngang melaat ne gispiritu mikpe'ilelaat ri ni Jesus, “Peperitu mu ami se ngag babuy, tugutay mu ami sek pekseled tu senilan.” 13 Bu' tinugutaan su ngang melaat ne gispiritu neng menggawas buwat se getaw bu' sumeled tu se ngag babuy. Suk tibuuk nek panen ketu duuni ngad duwa' libu ne ngag babuy neng minikad mendiksun tu sed danaw bu' milemes ilan.

14 Bu' su ngang midlekata se ngag babuy, minggebek bu' pidlelaup nilan suk tuntulan tu se dlunsud bu' tu se ngag binaal. Su nga getaw miritu arun sek pegenleng seng mihitabu'. 15 Bu' seng minateng ilan tu ni Jesus, mi'ita' nilan su getaw ne gine'eman nud diin ne dlinibulibu ne ngang melaat ne gispiritu. Mikpegingkud giin ritu ned duun naik suuben bu' melengas na suk pengena'ena'en; bu' dlaun nilan minendek. 16 Bu' su dlaun neng mikiita' run nini, mingasuy tu se nga getaw seng mihitabu' tu se getaw ne gine'eman ne ngang melaat ne gispiritu bu' metendeng se ngag babuy.

17 Aas inandyu' nilan si Jesus neng megawa' giin tu se dlugar nilan.

18 Sek sumakay na si Jesus tu sek sekayan, su getaw neng mi'uli'an mikpe'ilelaat ri seniin, “Tugutay mau neng mekeddunut seni'a!”

19 Ma'ad si Jesus nda' peliyag. Tumu', miktalu' giin, “Uli'a tu sek pamilya mu bu' asuy mu tu senilan landunig binaal ne Ginu'u riin seni'a bu'

gendun giin kepiya ri seni'a." 20 Aas su getaw midlaang bu' miritu giin
sed Decapolis* bu' inasuyen sug binaal ni Jesus ri seniin, bu' su dlaun ne
nga getaw neng mikerengeg run nini mitingala.

Sug Bata' ne Dlibun ni Jairus bu' su Dlibun neng Minikap sek Suub ni Jesus
(San Mateo 9.18-26; San Lucas 8.40-56)

21 Mbuus dinumipag puli' si Jesus tu sed dipag geksid ned danaw. Ritu su
gembagel nek panen ne nga getaw miktipung pelibut ri seniin. 22 Si Jairus,
su geseg sek pektipungan minateng ritu, bu' sek pekiita'en riin ni Jesus,
middempug giin ri seng metungenga'aan, 23 bu' mikpe'ilelaat gupiya giin
ri seniin neng miktalu', "Sug bata'u ne dlibun miktinga' na bu' mehimu,
peritua seg balay'u bu' depen mu su nga gemeg mu tu seniin arun me'uli'an
giin bu' metubu'."

24 Bu' middunut si Jesus ri seniin. Melaun rema ne nga getaw neng
middunut riin ni Jesus bu' mikisel ilan pelibut ri seniin.

25 Duuni dlibun ritu neng migantus sek peddugu'rugu' seled na sek
sepulu' bu' ruwa' taun, 26 isan binulung na giin neng melaun ne ngad
duktur. Ginastuun su dlaun nek selapi'en, imbis me'uli'an siya, miksamet
na ma'ad tumu'. 27 Mikerengeg giin metendeng ri ni Jesus, aas minigel
giin arun meketipung tu sek panen ne nga getaw ned diin sek teliyuran ni
Jesus, 28 miktalu' giin ri se gegulingenen, "Bu' me'ikap'u ma'ad suk suuben,
me'uli'anu gaid."

29 Aas inikapen suk suub ni Jesus bu' milali rayun suk peddugu'rugu'en;
bu' binatiken riin se dlawasen neng mi'uli'an na sung megeelen. 30 Binatik
rayun ni Jesus ned duuni ga'em ne ginumawas ri seniin. Aas tinumeliyud
giin tu se ngak panen ne nga getaw bu' miksaak, "Ta' maing migikap ri sek
suub'u?"

31 Miksembag su ngak tinu'unaan, "Mi'ita' mu ma su nga getaw neng
minisel ri seni'a; tuma ma meksaak'a ma ta' getaw sung minikap seni'a?"

32 Ma'ad migenleng si Jesus ri sek timala'en arun me'ita'en bu' ta'
sung migbaal run nini. 33 Na, misuunan nu dlibun bu' landun sung
mihitabu' ri seniin, aas mikpegaud giin neng mikpengereg duma se
gendek, middempug riin se geksud ni Jesus bu' mikpegasuy tu seniin seng
metuud neng mihitabu'. 34 Miktalu' si Jesus tu seniin, "Bata'u ne dlibun,
suk pektu'u mu giin sung mikepetelen seng megeel mu. Dlaang'a ned
duuni kelinaw bu' mi'uli'an na sung megeel mu."

35 Bu' saanay pa ni Jesus mektuntul run nini, duunik santa' tawan neng
minateng buwat tu seg balay ni Jairus bu' mikpesuun tu seniin, "Sug bata'
mu ne dlibun minatay na. Tuma ma semuken mu pema sung mektetendu'
kiin?"

36 Ma'ad nda' pengebetay ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, laungen
tu ni Jairus, "Ndi'a mendek, mektu'ua ma'aray." 37 Rayun nda'irunik
tinugutaan neng meddunut ri seniin gawas ri senilan ni Pedro, Santiago,
bu' suk pateren ne si Juan. 38 Bu' sek peddateng nilan tu seg balay ni
Jairus, mi'ita' ni Jesus neng migubet su nga getaw, sud duma minsegaw
bu' minggulawal. 39 Rayun, sinumeled giin bu' miktalu' tu senilan. "Lama
megubet amu run bu' mensegaw? Bata' keni nda' patay ma'ad miktulug
na run."

40 Ma'ad piketuwanan nilan giin, aas pigawasen su dlaun ne nga getaw;
inuwiten su gama' bu' su gina' nug bata' bu' suk telu tawan nek tinu'unaan

* **5:20** 5.20 Decapolis: sud Decapolis migulugan nek sepulu' ne nga dlunsud.

bu' miritu ilan sed dugu ne ritu migbelilid sug bata'. 41 Bu' inuwiran ni
Jesus su gemeg nug bata' bu' miktalu' tu seniin, "Talitha koum," neng
migulugan, "Enu', buwat'a!"
42 Migindeg rayun sug bata' ne dlibun bu' midlaanglaang. (Sepulu'
bu' ruwa' taun su giddaren.) Seng mihitabu' ini, mitingala ilan gupiya.
43 Ma'ad pinegulan ilan gupiya ni Jesus ne kina'enlan ndi' ini nilan
pengasuy se isan ta', bu' miktalu' giin tu senilan, "Begayay niyu giin neng
me'aan."

6

Binibay si Jesus tu seng Nazaret
(San Mateo 13.53-58; San Lucas 4.16-30)

1 Migawa' si Jesus tu se dlugar ketu bu' mipuli' tu se gegulingenen
ne dlunsud bu' middunut seniin su ngak tinu'unaan. 2 Se Gendaw nek
Pengulali, migatad giin menendu' tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo.
Melaun ne nga getaw ritu; bu' sek pekerengeg nilan ri seniin, dlaun nilan
mitingala, "Ta' ma niin pinguwani dlaunan keni?" miksaak ilan. "Lama
tinaway runig binegay ri seniin? Pikendunen run sek pegbaal su ngang
milagru? 3 Gena' ba giin suk panday, sug bata' ni Maria, bu' suk pated ni
Santiago, ni Jose, ni Judas, bu' ni Simon? Gena' ba su ngak pateren ne nga
dlibun dini ma mikengel?" Aas binibay nilan giin.
4 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Su ngak propeta tinamed isan ta'
gawas ma'aray ri se gegulingenen ne dlunsud bu' se nga gepenaan bu'
sek pamilyaan."
5 Nda' giin mekegbaal ritu ne ngang milagru, gawas tu se ngak santa'
tawan neng minlaru ned dinepenen su nga gemegen tu senilan bu'
pi'uli'aan ilan. 6 Aas mitingala gupiya giin tendeng ay su nga getaw
nda'irunik pektu'u nilan.

Pilaang ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne ngak Tinu'unan
(San Mateo 10.5-15; San Lucas 9.1-6)

Rayun midlibed si Jesus se ngag baryu ritu, sek pekpenendu' se nga
getaw. 7 Bu' tinawagen suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, bu'
pilaangen ilan nek pidduwa' tawan bu' binegayaan ilan se kega'em sek
pekpe'awa' kuntra se ngang melaat ne nga gispiritu, 8 bu' pimendu'aan
ilan, "Ndi' amu meguwit isan landun sek pedlaang niyu gawas se gages.
Ndi' amu meguwit nek pan, gambag, awas selapi' riin se ngag baling niyu.
9 Mekseluk amu ne ngak sandalyas, ma'ad ndi' amu meguwit ned dugang
ne gilisan." 10 Miktalu' rema giin tu senilan, "Sek peddateng niyu se
dlunsud ritu amu penaik seg balay neng megenggat riin seniyu bu' ndi'
amu gumalin tampan megawa' amu tu se dlunsud ketu. 11 ✡✡ Bu' mekeritu
amu se dlunsud ne su nga getaw ndi' dumawat awas menginengeg seniyu,
beleng niyu ini bu' tektak niyu su dlubek ri se nga geksud niyu gisip
pekpenegul kuntra riin senilan."
12 Aas minlaang ilan bu' migwali arun su nga getaw meddiksu' ri se ngak
sala' nilan. 13 ✡ Pigawas nilan sung melaun ne ngang melaat ne gispiritu
bu' pinlunasan ne dlana su ngang minlaru bu' mi'uli'an ilan.

Suk Pekpatay ri ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 14.1-12; San Lucas 9.7-9)

✡ **6:4** 6.4: San Juan 4.44. ✡ **6:11** 6.11: Su Ngak Pimbaal 13.51. ✡ **6:11** 6.8-11: San Lucas 10.4-11. ✡ **6:13** 6.13: San Santiago 5.14.

14 ✡ Na si Ari' Herodes mikerengeg metendeng run nini, tendeng ay su
kebantug ni Jesus midlelaup isan ta'. Sud duma ne nga getaw miktalu',
"Si Juan neng Membebendyag mitubu' puli'! Giin itu su keterengan ned
duuni ga'emen sek pegbaal ne ngang milagru."
15 Ma'ad su ngad duma miktalu', "Giin si Elias."
Su ngad duma miktalu', "Propeta giin, maa' giin sek sala se ngak propeta
nud diin."
16 Bu' sek pekerengeg run nini ni Herodes, miktalu' giin, "Giin si Juan
neng Membebendyag nek pipetelan'u ne gulu, ma'ad mitubu' giin puli'!"
17 ✡ Ay si Herodes ma ugud mismu sung miksugu' ned daapen si Juan, bu'
pigapusen giin bu' piperisuun. Binaalen nini tendeng ri ni Herodias nek
pingesawaan isan bu' sawa sek pateren ne si Felipe. 18 Ay si Juan neng
Membebendyag kanunay miktalu' tu ni Herodes, "Gena' metareng para
seni'a suk pekpengesawa mu sek sawa nek pated mu."
19 Aas si Herodias midlegemet ri ni Juan bu' liyagaan nek petain giin.
Ma'ad ndi' giin mekebaal run nini tendeng ri ni Herodes. 20 Si Herodes
minendek riin ni Juan tendeng ay misuunaan ne si Juan metareng bu'
bala'an ne getaw, bu' pineliperaan giin. Liyagen giin menginengeg ri seniin
isan metuud neng mesemukan gupiya giin se kada menginengeg ri seniin.
21 Se ketambinai' minateng ra gaid suk panahun nek pikperateng ni
Herodias. Mihitabu' ini se pedlegendawan ni Herodes. Mikpebibu giin
para tu se nga dlabaw ne ngang mingetendanan ri se goberno, tu se nga
geseg ne ngak sundaluun, bu' tu se ngag bentugan ne nga getaw tu se
Galilea. 22 Bu' sinumeled sug bata' ni Herodias ned delaga bu' tinumalek ini
neng mikepedleliyag gupiya riin ni Herodes bu' tu se ngak pingenggaten.
Aas su gari' miktalu' tu sed delaga, "Penengia ri senaan isan landun neg
betang ne dliyagan mu, ay begay'u ini seni'a." 23 Bu' seng melaun ne ngak
pekpenumpa' miktalu' giin seniin, "Penumpa'u neg begay'u isan landun
neg betang suk penengiin mu, isan pa ketenga' sek pidlegeri'an'u!"
24 Aas ginumawas sud delaga bu' miksaak tu se gina'en, "Lama runik
penengiin'u?"
"Su gulu ni Juan neng Membebendyag," miksembag su gina'en.
25 Bu' sud delaga mimagas rayun sumeled puli' bu' miktalu' tu se gari',
"Liyagan'u neg begay mu riin senaan rayun nemuun su gulu ni Juan neng
Membebendyag neg betangen riin sek sendukan."
26 Mikepegu'ul ini gupiya ri se gari', ma'ad ndi' giin mekegbelibad ten-
deng se ngak penumpa'en riin seng metungenga'an nu ngak pingenggaten.
27 Aas miksugu' giin rayun ne guwardiya duma sek pemandu' ne uwiten tu
seniin su gulu ni Juan. Bu' midlaang su guwardiya, miritu sek perisuwan,
bu' pinetelen su gulu ni Juan; 28 rayun inuwiten nini neg binetang ri sek
sendukan bu' binegain tu sed delaga, bu' binegay rema ini nud delaga tu se
gina'en. 29 Bu' sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan ni Juan, miritu
ilan bu' inuwan sug bangkain bu' linebeng nilan ini.

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan
(San Mateo 14.13-21; San Lucas 9.10-17; San Juan 6.1-14)

30 Mipuli' su nga gapustulis tu ni Jesus bu' inasuy nilan su dlaun nek
pimbaal bu' pinendu' nilan. 31 Duuning melaun ne nga getaw neng
migeleseles sek peddateng bu' pekpenlaang, bu' su ngak tinu'unaan nda'
naik panahun nilan isan sek pekaan. Aas miktalu' si Jesus tu senilan,
"Meritu ita se dlugar ne nda'iruni getaw run bu' ritu, mekepengulali amu

✡ **6:14** 6.14-15: San Mateo 16.14; San Marcos 8.28; San Lucas 9.19. ✡ **6:17** 6.17-18: San Lucas 3.19-20.

sek sereluk.” 32 Aas sinumakay ilan ri sek sekayan ne gilanilan ra pagaw
tu se dlugar ne nda'iruni getaw run.
33 Ma'ad melauni nga getaw neng mikiita' ri sek pekpanaw nilan
bu' mi'ilala ilan rayun; aas minditu su nga getaw buwat se dlaun ne
dlinunsuran neng minggebek pagaw tu se dlugar nek pa'agawan ni Jesus
bu' ngak tinu'unaan bu' mi'una ilan pa mateng ritu. 34 ✡ Bu' se kinumawas
na si Jesus tu sek sekayan, mi'ita'en su gembagel nek panen ne nga
getaw, bu' milelaat giin senilan, tendeng ay maa' ilan ne nga karniru ne
genda'iruning menggegingat run. Aas migatad giin sek pekpenendu' ri
senilan seng melaun ne ngag betang. 35 Bu' sek pekerelabung na, miritu
seniin su ngak tinu'unaan neng miktalu', “Dlelabung na gupiya bu' keni
ita seng mingaw ne dlugar. 36 Peperitu mu nga getaw iin seng mekegaud
ne ngag binaal bu' binaryuan arun mekepenaluy ilan neng me'aan.”
37 “Gamu mismu sung megbegay senilan neng me'aan,” miksembag si
Jesus.
Miksaak ilan, “Liyagan mu ba neng menlaang ami bu' gumastu ned
duwa' gatus ne ngak selapi' nek pelata arun sumaluy ne ngak pan arun
pe'aan ri senilan?”
38 Bu' miksaak si Jesus tu senilan, “Santa' buuk maik pan niyu riin?
Dlaang amu bu' enlengay niyu.”
Seng mi'ita' na nilan, miksembag ilan, “Dlima buuk pan bu' duwa' buuk
sera'.”
39 Bu' rayun tinelu'an ni Jesus su ngak tinu'unaan sek pekpelumpuk-
lumpuk se nga getaw bu' pekpe'ingkud ri seng mekelunaw nek sigbet.
40 Aas mingingkud su nga getaw neng midlumpuklumpuk nek pingmega-
tus bu' pidlima pulu'. 41 Rayun inuwan ni Jesus su dlima buuk nek pan
bu' duwa' buuk sera', migangag tu se dlangit, bu' mikpesalamat tu sed
Diwata. Pinetapetaan su ngak pan bu' binegain tu se ngak tinu'unaan
arun pengaperaped tu se nga getaw. Pikilasilasen rema sud duwa' buuk
sera' para tu se dlaun nilan. 42 Bu' su dlaun nilan mikekaan bu' mibesug.
43 Rayun su ngak tinu'unaan miketimud pa nek sepulu' bu' ruwa' bebaan
neng mikepenu' nek sawad buwat sek pan bu' sek sera'. 44 Su dlaun ne
nga dlai neng minaan dlima libu tawan.

Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Mateo 14.22-33; San Juan 6.15-21)

45 Pisakay rayun ni Jesus su ngak tinu'unaan tu sek sekayan sek peguna
ri seniin tu seg Betsaida, tu sed dipag geksid ned danaw, saanay pipe'uli'en
pa suk panen ne nga getaw. 46 Seng mikenangid na giin tu se nga getaw,
tinumuwad giin tu seg bentud arun sek pegampu'. 47 Bu' sek pekegebii
na, suk sekayan ritu na sek titenga' ned danaw, saanay si Jesus salaan
ra ritu sek taasan. 48 Bu' mi'ita'en su ngak tinu'unaan neng midlised sek
pekpemelula tendeng ay misensung nilan su genus. Sek pekeddali'endaw,
miritu giin senilan neng midlaang riin sed dibabaw nek tubig. Miyan na
run siya giin tu senilan, 49 ma'ad mi'ita' nilan giin neng mikpedlaang riin
sed dibabaw nek tubig. “Kiin nai kalag!” migena'ena' ilan, bu' mimbeksay.
50 Dlaun nilan minendek gupiya sek pekiita' nilan ri seniin.
Ma'ad miktalu' rayun si Jesus tu senilan, “Ligen niyu su gena'ena' niyu,”
miktalu' giin. “Gaku' ini. Ndi' amu mendek!” 51 Rayun sinumakay giin tu
sek sekayan duma senilan bu' su genus linumengen. Su ngak tinu'unaan

✡ **6:34** 6.34: Ngang Numero 27.17; 1 Nga Gari' 22.17; 2 Nga Cronica 18.16; Ezekiel 34.5; San Mateo 9.36.

mitingala gaid gupiya, 52 tendeng ay nda' nilan mesabut sung metuud ne
gulugan sek pekpe'aan se dlima libu; medlised su nga gena'ena' nilan sek
peksabut.

Pi'uli'an ni Jesus su ngang Minlaru tu se Genesaret
(San Mateo 14.34-36)

53 Dinumipag ilan tu sed danaw, bu' dinumenggu' ilan tu se Genesaret,
bu' ritu nilan iniket suk sekayan. 54 Bu' se kinumawas ilan na tu sek
sekayan, mi'ilala rayun nu nga getaw si Jesus. 55 Aas su nga getaw sek
timala' ne dlugar minggebek ritu; bu' isan ta' nilan giin mirengegan, inuwit
nilan tu seniin su ngang minlaru neg binelilid ri se ngad dendam nilan.
56 Bu' isan ta' pagaw si Jesus, tu se ngag binaryuan, tu se nga dlunsud,
awas tu se ngag binaal, su nga getaw meguwit seng minlaru nilan tu se
nga dlugar nek tipunganan nilan bu' migandyu' nek pe'ikapen su ngang
minlaru isan na run riin se kumiling ne dlambungen. Bu' su dlaun neng
mikiikap run nini mi'uli'an.

7

Su ngak Penendu'an nu nga Gepu'an
(San Mateo 15.1-9)

1 Sud duma ne ngak Pariseo bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an neng
minateng buwat seg Jerusalem miktipung pelibut riin ni Jesus. 2 Mi'ita'
nilan ne sud duma ne ngak tinu'unan ni Jesus minaan neng melemu'
su nga gemeg nilan—bu' senita pa, nda' ilan mekepengunaw sumala' sek
pebiyan nek tinendu' ne ngak Pariseo neg baalen ne nga getaw.
(3 Su ngak Pariseo bu' su dlaun ne nga getaw Judeo miksunud se nga
ketendu'an neng mirawat buwat se nga gepu'an nilan. Ndi' ilan maan bu'
ndi' nilan me'unawan se ginsaktu su nga gemeg nilan; 4 awas ndi' ilan
maan isan landun neg buwat ri sek pemeledya'an gawas neng me'ugasan
nilan nini guna. Bu' sinunud nilan sung melaun ne ngak sugu', neng
mirawat nilan, maa' se ginsaktu nek pegugas se ngak tasa, ngak pitsil,
nga kaldiru, bu' ngag beliliran.)
5 Aas su ngak Pariseo bu' su ngang mentetendu' se nga Kesugu'an
miksaak ri ni Jesus, "Tuma ma su ngak tinu'unan mu nda' ma peksunud
se nga ketendu'an neg binilin nu nga gepu'an ta, tumu' minaan ilan isan
melemu' su nga gemeg nilan?"
6 ✡ Miksembag si Jesus tu senilan, "Ginsaktu gaid suk pekpengatuk ni
propeta Isaias metendeng seniyu! Gamu sung mikpelaunglaung, sumala'
sek sinulaten:
'Nga getaw keni, miktalu' sud Diwata, mikpesiddengeg ilan ri senaan sek
talu' na run,
ma'ad su nga gena'ena nilan melayu' ri senaan.
7 Nda'irunik paluun suk peksimba nilan ri senaan,
ay su ngak sugu' neg binaal ne nga getaw
tinendu' nilan ne ngak sugu'u raw.' "
8 "Binibay niyu suk sugu' ned Diwata bu' tinuman niyu su nga
ketendu'an ne nga getaw."
9 Bu' middugang pa gaid mektalu' si Jesus, "Metau amu gaid megbibay
sek sugu' ned Diwata arun mpetuman niyu su gegulingen niyu ne
ketendu'an. 10 ✡ Ay si Moses miksugu', 'Pegbesaay mu su gama' mu bu'

✡ **7:6** 7.6-7: Isaias 29.13 (LXX). ✡ **7:10** 7.10: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Exodo 21.17; Levitico 20.9.

su gina' mu,' bu' 'sung mementalu' neng melaat kuntra tu se gama' awas
gina'en kina'enlan gaid nek petain.' 11 Ma'ad miktendu' amu, ne bu' su
nga getaw duuning me'abang nilan tu se gama' awas gina' nilan, ma'ad
mektalu' ilan, 'Korban ini' (neng migulugan nek sinaad para begay tu sed
Diwata), 12 ndi' ilan na mbaya' megabang ri se gama' awas gina' nilan.
13 Seng maa' nini nek pebiyan, nda' niyu tendu' suk talu' ned Diwata riin
se ngak penendu'an nek pisunud niyu ri sed duma. Bu' melaun pa ne ngag
betang neng maa' nini neg binaal niyu."

Su ngag Betang neng Mekepelemu' ri se Getaw (San Mateo 15.10-20)

14 Rayun tinawag puli' ni Jesus suk panen ne nga getaw tu seniin, bu'
miktalu' tu senilan, "Penginengeg amu ri senaan, dlaunan niyu, bu' sabut
niyu ini: 15 nda'irunig betang nek sumeled riin seg baba' niyu neg buwat
ri se gawas neng mekepelemu' ri seniyu. Tumu', landun sung menggawas
riin seg baba' niyu, giin sung mekepelemu' ri seniyu."*
17 Seng migawa' si Jesus tu se nga getaw bu' sinumeled tu seg balay, su
ngak tinu'unaan miksaak ri seniin metendeng se galing ketu. 18 Miktalu'
si Jesus tu senilan, "Nda' amu ba rekay mekesabut? Nda' ba niyu mesabut
ne su dlaun neg buwat se gawas nek sumeled riin seg baba' niyu, ndi'
mekepelemu' ri seniyu, 19 tendeng ay ndi' ini meseled ri sek pengena'ena'
niyu ma'ad riin sek tiyan niyu, bu' rayun gumawas ra ini ri se dlawas?"
(Sek pektalu' ni Jesus run nini, mikpemetuud ne su dlaun ne ngak pekaan
mbaya' aanen.)
20 Bu' mikpeddayun giin sek pektalu', "Landuni gumawas riin se
gena'ena' niyu, giin nini sung mekepelemu' ri seniyu. 21 Ay buwat
ri se gena'ena' niyu, gumawas sung melaat nek pengena'ena' ne gi-
ining megunut ri seniyu seg imural nek pekpekighilawas, sek ped-
daaw, sek pekpatay, 22 sek pekpenapaw, se kerelaw, sek pegbaal
se dlaun nek pekemelaat, sek pekpenlimbung, sek pekpetuyang seg
imural nek pekpekighilawas, se kesina, sek pedlaat ri sed duma, sek
pekemelipetaasen, bu' seg binural— 23 dlaun ne ngang mekelaat ne
ngag betang keni megbuwat ri se gena'ena' niyu bu' mekegbaal neng
mekepelemu' ri seniyu."

Suk Pektu'u nu Dlibun (San Mateo 15.21-28)

24 Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu giin se nga dlugar
neng megaud sek siyudad sek Tiro. Sinumeled giin tu seg balay bu'
ndi'en liyagan ned duuning mekesuun ned ditu giin. Ma'ad ndi' gaid
giin mekegedlud. 25 Sala gina', ne sug bata'en ne dlibun duuning melaat
ne gispiritu riin seniin, mikerengeg metendeng ri ni Jesus bu' miritu
rayun seniin bu' middempug riin se geksuren. 26 Dlibun keni gena' Judeo,
mi'etaw ritu se dlugar sek Fenicia nek sakup sek Syria. Migandyu' giin ri
ni Jesus nek peguwasenen sung menulay buwat riin seg bata'en. 27 Ma'ad
miktalu' si Jesus, "Paanen ta reli' guna su nga gembata'. Ay ndi' mpiya ne
uwanen su gaan ne nga gembata' bu' tikpu'en tu se nga gitu'."
28 "Sir," miksembag giin, "Isan su nga gitu' ri sed diyalem ne dlemisaan
mekekaan se ngang mumu se nga gaan ne nga gembata'!"

---

* **7:15** 7.15 Sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 16: Penginengeg amu bu' duuni ngak telinga niyu! (enlengay niyu su 4.23).

29 Aas miksembag si Jesus tu seniin, “Tendeng seng maa' niin nek
sembag, uli'a na; bu' me'ita' mu ne suk penulay ginumawas na tu seg bata'
mu ne dlibun!”
30 Minuli' giin bu' mi'ita'en sug bata'en neng mikpegbelilid; bu' suk
penulay ginumawas na ri seniin.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw neg Bengel bu' Gugel

31 Rayun migawa' si Jesus tu se dlugar nek Tiro bu' minetas tu sek Sidon
pagaw tu sed danaw Galilea, dluwaten, biyanay su dlugar nek sakup sed
Decapolis. 32 Sud duma ne nga getaw miguwit tu seniin nek sala ne getaw
neg bengel bu' ndi' gupiya meketuntul, bu' mikpe'ilelaat ilan ri ni Jesus
ned depenaan giin. 33 Aas inuwit giin ni Jesus pelayu' tu se ngak panen
ne nga getaw, ineksuken su ngak tendu'en tu se ngak telinga nu getaw,
middula' giin, bu' inikapen sud dila' nu getaw. 34 Rayun migangag si Jesus
tu se dlangit, middegu, bu' miktalu' tu se getaw, “Efata!” ne su gulugan,
“Mpukaa!”
35 Bu' mikerengeg rayun su getaw, suk pekegugelen mitelen, bu' mpalas
na suk pegabiten. 36 Rayun si Jesus mimandu' tu se nga getaw ne ndi'
ilan mengasuy tu se isan ta'; ma'ad seng middugang pa la' na giin sek
pekpemandu', miksamet ilan na ma'ad tumu' mengasuy. 37 Su dlaun
neng mikerengeg mitingala gupiya bu' miktalu', “Su dlaun ne ngag betang
neg binaalen melengas! Isan sug bengel miperengegen bu' su gugel
mipetuntulen.”

8

Pinaan ni Jesus su Gepaat Libu Tawan
(San Mateo 15.32-39)

1 Nda' mpayat, dlain na pelum ne gembagel nek panen ne nga getaw
neng miktipung. Se genda'irun naing me'aan nilan, tinawag ni Jesus su
ngak tinu'unaan tu seniin bu' miktalu', 2 “Milelaatu ri se nga getaw keni,
tendeng ay middunut ilan ri senaan seled sek telu endaw bu' nemuun
nda'irun naing me'aan nilan. 3 Bu' pepe'uli'en'u ilan ne ndi' mpe'aan, ali'
bu' punaun ilan ri se dlaangan, tendeng ay sud duma senilan buwat pa
seng melayu'.”
4 Miksaak su ngak tinu'unaan ri seniin, “Ta' ita ma penguwan neng
me'aan rini se kemingawan arun mpe'aan ri se dlaun ne nga getaw keni?”
5 “Santa' buuk maik pan niyu riin?” miksaak si Jesus.
“Pitu buuk,” miksembag ilan.
6 Mbuus mimandu' giin tu se nga getaw neng megingkud ilan ri se
dlupa'an. Rayun inuwanen suk pitu buuk pan, mikpesalamat giin tu
sed Diwata, bu' pinetapetaan, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan sek
pekpengaperaped tu se nga getaw; bu' binaal ini nu ngak tinu'unaan.
7 Duun remaik santa' buuk neng mekiika' ne ngak sera' nilan. Mikpe-
salamat si Jesus para run nini, bu' tinelu'aan su ngak tinu'unaan sek
pegaperaped rema tu se nga getaw. 8-9 Mingaan su nga getaw bu' mibesug
ilan. Binalabena' ned duuni gepaat libu tawan sung minaan. Rayun su
ngak tinu'unaan miketimud pa gaid nek pitu bebaan neng mipenu' nek
sawad. Bu' pipe'uli' rayun ni Jesus su nga getaw 10 bu' sinumakay rayun
giin tu sek sekayan duma nu ngak tinu'unaan bu' miritu ilan se dlugar ned
Dalmanuta.

Minengi su ngak Pariseo neng Milagru
(San Mateo 16.1-4)

11 ✡ Duunik santa' tawan ne ngak Pariseo neng miritu ni Jesus bu'
migatad megaddat ri seniin. Liyagan nilan ne indanan giin, aas migandyu'
ilan ri seniin neng mekpe'ita' neng milagru neng mekpemetuud nek
sinugu' giin ned Diwata. 12 ✡ Ma'ad mingagu si Jesus bu' miktalu', "Tuma
ma su nga getaw sek panahun keni menengi ma neng milagru? Ndi',
esuyan'u amu! Nda'irunik pemetuud neg begay tu se nga getaw!"
13 Bu' pinenawaan ilan rayun, bu' mipuli' tu sek sekayan, bu' migatad
dumipag tu sed dipag geksid ned danaw.

Suk Pempetulin nek Pan nu ngak Pariseo bu' ni Herodes (San Mateo 16.5-12)

14 Su ngak tinu'unaan mikelingaw sek peguwit se gigu' nek pan bu'
duunik salabuuk raik pan nilan tu sek sekayan. 15 ✡ "Pegingat amu,"
minegul si Jesus tu senilan, "pegbantay amu sek pempetulin ne ngak
Pariseo bu' pempetulin ni Herodes."
16 Migatad ilan sek pekpegaddat ri sek salasala senilan: "Miketalu' giin
run nini tendeng ay nda'irunik pan ta."
17 Misuunan ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, aas miksaak giin tu
senilan, "Tuma ma megaddat amu ma metendeng se genda'irunik pan?
Nda' ba niyu mesuunay awas mesabut? Tinumegas na ba su nga gena'ena'
niyu? 18 ✡ Duun mai ngang mata niyu, ndi' amu ba mekiita'? Duun mai
ngak telinga niyu, ndi' amu ba mekerengeg? Nda' ba niyu me'ena'ena'
19 suk pekpetapetau se dlima buuk pan para tu se dlima libu ne nga getaw?
Santa' bebaan ma sung mipenu' ne ngak sawad ne ngak pan neng mitimud
niyu?"
"Sepulu' bu' ruwa'," miksembag ilan.
20 "Bu' sek pekpetapetau sek pitu buuk pan para tu se gepaat libu ne
nga getaw," miksaak si Jesus, "santa' bebaan maing mipenu' nek sawad
sek pinetapeta ne ngak pan neng mitimud niyu?"
"Pitu bebaan" miksembag ilan.
21 "Bu' nda' amu pa ba gusay mekesabut?" Miksaak giin tu senilan.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw neg Buta tu seg Betsaida

22 Minateng ilan tu seg Betsaida bu' duunid duma getaw ritu neng
miguwit neg buta tu ni Jesus bu' mikpe'ilelaat ilan ri seniin ne ikapen
giin. 23 Inuwiran ni Jesus su getaw buta bu' inagaken giin pegawas tu seg
baryu. Dluwaten dula'ay su ngang mata nu getaw, bu' dinepenaan giin bu'
miksaak ri seniin "Duun baing mi'ita' mu?"
24 Migangag su getaw bu' miktalu', "Wa'a, mi'ita'u su nga getaw, ma'ad
maa' ilan ne nga gayu neng minlaanglaang."
25 Dinepenan puli' ni Jesus sung mata nu getaw. Sek panahun ketu,
tinumenteng su getaw, bu' mi'uli'an su ngang mataan, bu' mekelaruun na
su dlaun ne ngag betang. 26 Pipe'uli' rayun giin ni Jesus bu' pimendu'aan,
"Ndi'a na puli' ritu seg baryu."

Suk Tinalu' ni Pedro metendeng riin ni Jesus (San Mateo 16.13-20; San Lucas 9.18-21)

27 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se ngag binaryuwan neng
megaud se Cesarea Filipos. Sed diin ilan pa se dlaangan, miksaak giin
tu senilan, "Telu'ay niyau, ta' getawu ma laung nu nga getaw?"

✡ **8:11** 8.11: San Mateo 12.38; San Lucas 11.16. ✡ **8:12** 8.12: San Mateo 12.39; San Lucas 11.29.
✡ **8:15** 8.15: San Lucas 12.1. ✡ **8:18** 8.18: Jeremias 5.21; Ezekiel 12.2; San Marcos 4.12.

28 ✡ “Sud duma miktalu' dya'a raw si Juan neng Membebendyag,”
miksembag ilan; “sud duma miktalu' dya'a raw si Elias, saanay sud duma
rema miktalu' ne dya'a raw sala se ngak Propeta.”
29 ✡ “Ma'ad gamu?” miksaak giin tu senilan, “ta' getawu ma?”
Miksembag si Pedro, “Dya'a sung Misiyas.”
30 Mbuus mimandu' si Jesus tu senilan, “Ndi' niyu tabal tu se isan ta'
sung metendeng ri senaan.”

Migasuy si Jesus metendeng ri sek Pegantus bu' se Kemetainen
(San Mateo 16.21-28; San Lucas 9.22-27)

31 Rayun migatad si Jesus sek pektendu' tu se ngak tinu'unaan: “Sug
Bata' ne Getaw kina'enlan megantus seng melaun ne ngak pegantus bu'
bibain ne nga geseg ne ngag Judeo, se nga geseg ne ngak pari', bu' se ngang
mentetendu' ri se Kesuguan. Bu' petain gaid giin, ma'ad dluwat sek telu
endaw metubu' giin puli'.” 32 Inasuy ini ni Jesus tu se ngak tinu'unan se
genda'i dlepedleped. Aas inuwit giin ni Pedro tu se geksid bu' migatad sek
pekpemaag ri seniin. 33 Ma'ad tinumeliyud si Jesus bu' migenleng giin tu
se ngak tinu'unaan, bu' pimaagen si Pedro. “Pelayu'a ri senaan Satanas,”
miktalu' giin. “Su gena'ena' mu gena' buwat ri sed Diwata ma'ad buwat ri
se getaw.”
34 ✡ Mbuus tinawag ni Jesus su nga getaw bu' su ngak tinu'unaan tu
seniin. “Bu' isan ta' ri seniyu ne dliyagaan meksunud ri senaan,” miktalu'
giin tu senilan, “Kina'enlan teliyuran niyu su gegulingen niyu, pisaanen
niyu su krus niyu, bu' sunud amu ri senaan. 35 ✡ Ay bu' liyagan mu luwasen
su gegulingen mu ne ketubu' merela'an'a run nini; ma'ad bu' merela'an'a se
ketubu' mu tendeng ri senaan bu' seng Melengas ne Gesuyen, medluwas'a
run nini. 36 Duun baing me'uwan mu bu' me'angken mu su dlaun ne ngag
betang rini seg benwa, ma'ad merala' seni'a su ketubu' mu? Nda'irun gaid!
37 Nda'iruni mbegay mu arun me'uwan mu puli' su ketubu' mu. 38 Bu'
mpiid amu run ri senaan bu' ri se ngak penendu'an'u ri se gena' diyusnun
bu' mekesesala' ne nga getaw se gendaw keni, rayun sug Bata' ne Getaw
mpiid rema metendeng seniyu sek pekpuli'en mbuus neng meddelaag se
ga'em buwat se Gama'en duma se ngag bala'an ne ngag anghel.”

9

1 Mbuus miktalu' giin tu senilan, “Esuyan'u amu, duunik santa' tawan
rini ne ndi' matay tampan me'ita' nilan suk pedlegari' nud Diwata neng
mateng duma se kega'em.”

Mi'eseb su Gawi' ni Jesus
(San Mateo 17.1-13; San Lucas 9.28-36)

2 ✡ Dluwat se genem endaw, inuwit ni Jesus, gilan si Pedro, Santiago, bu'
si Juan, bu' tinumuwad ilan tu seng metaas neg bentud ne gilanilan ra.
Bu' saanay migenleng ilan ri ni Jesus mi'eseb su gawi'en, 3 bu' suk suuben
sinumanag seng melebiyan ne keputi' ne nda'iruni isan ta' rini seg benwa
ne gemputi' kampun sinangkali' itu. 4 Rayun suk telu ne ngak tinu'unan
mikiita' ri ni Elias bu' ni Moses, neng miktuntul duma ni Jesus. 5 Miktalu'
si Pedro tu ni Jesus, “Sir, melengas gaid ne rini ami. Megbaal ami nek telu
buuk ne nga dlekaw, sala para seni'a, sala para se ni Moses, bu' sala para

✡ **8:28** 8.28: San Marcos 6.14-15; San Lucas 9.7-8. ✡ **8:29** 8.29: San Juan 6.68-69. ✡ **8:34** 8.34: San Mateo 10.38; San Lucas 14.27. ✡ **8:35** 8.35: San Mateo 10.39; San Lucas 17.33; San Juan 12.25. ✡ **9:2** 9.2-7: 2 San Pedro 1.17-18.

se ni Elias.” 6 Giin bu' su ngad duma mi'endekan gupiya ne nda' mekesuun
bu' landunik telu'enen.
7 ✡ Mbuus duuning mituwa' ne ginanud bu' tinumeklem ini ri senilan,
bu' duunik talu' buwat tu se ginanud neng miktalu', “Giin nini sug Bata'u
nek pinetail'u! Penginengegay niyu giin.” 8 Sek tikmal, ali' ilan pegenleng
tu sek timala', nda' irun naing mi'ita' nilan gawas ri ni Jesus duma senilan.
9 Sek peddiksun nilan buwat seg bentud, si Jesus mimandu' senilan, “Ndi'
niyu pengasuy tu se isan ta' sung mi'ita' niyu, tampan sug Bata' ne Getaw
metubu' na puli' buwat se kemetain.”
10 Tinuman nilan sung mandu'en, ma'ad ri se gegulingen nilan mismu
migatad ilan sek pegaddat sek tinalu'en, “Landun mai gulugaaning
‘metubu' puli'’ buwat se kemetain?” 11 ✡ Bu' miksaak ilan tu ni Jesus,
“Tuma ma su ngang mentetendu' se Kesugu'an miktalu' ma ne si Elias giin
sung meguna merini?”
12 Miksembag giin, “Si Elias sung meguna merini arun sek pegandam se
dlaun ne ngag betang. Ma'ad tuma ma misulat ma ri se Kesulatan ne sug
Bata' ne Getaw kina'enlan gaid megantus gupiya bu' bibain? 13 Esuyan'u
amu ne si Elias minateng na, bu' binaal na ne nga getaw tu seniin sung
mekepedleliyag ri senilan, sek tinalu' se Kesulatan metendeng ri seniin.”

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' dlai nek Sineleran neng Melaat ne Gispiritu (San Mateo 17.14-21; San Lucas 9.37-43a)

14 Sek pekpuli' na nilan tu sed duma ne ngak tinu'unan, mi'ita' nilan su
gembagel nek panen ne nga getaw midlibut tu senilan bu' sud duma ne
ngang mentetendu' se Kesugu'an neng mikpegaddat duma senilan.
15 Sek pekiita' ne nga getaw riin ni Jesus, mitingala ilan gupiya bu'
minggebek ilan pagaw tu seniin arun alimba'en giin. 16 Miksaak si Jesus
tu se ngak tinu'unaan, “Landun ma suk pigaddat niyu duma senilan?”
17 Miksembag suk sala se nga getaw ritu, “Sir, inuwit'u sug bata'u riin
seni'a, tendeng ay sineleran giin neng melaat ne gispiritu neng mikepebaal
seniin ne ndi' mekegabit. 18 Sek panahun nek sineleran giin seng melaat
ne gispiritu, limbagenen giin riin se dlupa'an, mbuus megbula'bula' sug
baba'en, mengkiget su ngang ngisiin, bu' menekeg giin. Inandyu'u su ngak
tinu'unan mu nek peguwasen nilan sung melaat ne gispiritu ma'ad ndi'
nilan mbaal.”
19 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Gamu ne nga getaw ne nda'irunik
pektu'uun! Gendun pa ba ketaas suk panahun ne gaku' kina'enlan meken-
gel duma seniyu? Gendun pa ba ketaas suk panahun suk pekpelugbak'u ri
seniyu? Uwit niyu rini senaanig bata' dlai kiin.” 20 Inuwit nilan sug bata'
tu ni Jesus.
Sek pekiita' run nung melaat ne gispiritu riin ni Jesus, pipengeyegen
rayun sug bata', bu' mibuksak ini tu se dlupa'an, bu' midlulidlulid neng
mikpegbula' sug baba'en. 21 “Gendun na kepayat giin neng maa' nini?”
miksaak si Jesus tu se gama'.
“Buwat seg bata' pa giin,” miksembag giin. 22 “Melaun na nek panahun
ne sung melaat ne gispiritu neng migindan mekpatay ri seniin pebiyan
sek pektikpu' ri seniin ri se gapuy bu' riin sek tubig. Melelaat'a senami bu'
ebangay mu ami, bu' mbaal mu!”
23 “Wa'a,” miktalu' si Jesus, “bu' dya'a se gegulingen mu mismu mbaal!
Su dlaun neg betang mbaal para tu se getaw ned duunik pektu'uun.”

✡ **9:7** 9.7: San Mateo 3.17; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22. ✡ **9:11** 9.11: Malakias 4.5; San Mateo 11.14.

24 Rayun, su gama' nug bata' dlai migbeksay, “Duunik pektu'uu ma'ad
kulang. Ebangay mau neng meddugang suk peksalig'u.”
25 Bu' sek pekiita' run ni Jesus ne suk panen ne nga getaw miisel na
tu senilan, pimaagen sung melaat ne gispiritu. “Bengel bu' gugel ne
gispiritu,” miktalu' giin, “miksugu'u seni'a sek pegawas ri seg bata' dlai
kiin bu' ndi'a na sumeled puli' ri seniin!”
26 Migbeksay sung melaat ne gispiritu, bu' pipengeyegen gupiya sug
bata', bu' ginumawas ini. Sug bata' dlai bu' enlengan maa' na neng
minatay, bu' suk salasala miktalu', “Minatay na giin!” 27 Ma'ad inuwiran
ni Jesus su gemegen bu' binuwaten nini, bu' migindeg giin.
28 Bu' seng mikeseled na si Jesus tu seg balay, su ngak tinu'unaan miksaak
ri seniin ne gilanilan ra, “Tuma ma ndi' ami ma mekepegawas seng melaat
ne gispiritu?”
29 “Suk pegampu' ra giin sung mekepegawas seng maa' nini ne kelasi
neng melaat ne gispiritu,” miksembag si Jesus; “nda'iruni dlain.”*

Miktuntul Puli' si Jesus metendeng ri se Kemetainen (San Mateo 17.22-23; San Lucas 9.43b-45)

30 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan migawa' tu se dlugar ketu bu' minetas
ilan tu se Galilea. Si Jesus ndi'en liyagan ned duuning mekesuun bu' ta'
giin, 31 tendeng ay tinendu'aan su ngak tinu'unaan: “Sug Bata' ne Getaw
piyal na tu se ngang mekpatay ri seniin. Ma'ad dluwat sek telu endaw
metubu' giin puli'.”
32 Ma'ad nda' ilan mekesabut bu' landuni gulugan sek tinendu'en, bu'
minendek ilan sek peksaak ri seniin.

Ta' ma su Dlabaw ri se Dlaunan (San Mateo 18.1-15; San Lucas 9.46-48)

33 Bu' minateng ilan tu se Capernaum. Bu' seng mikeseled ilan na tu seg
balay, miksaak si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Lama run maik pigeddatan
niyu tu sed dalan?”
34 ✡ Ma'ad nda' ilan peksembag ri seniin, tendeng ay se dlaangan
ilan pa, migaddat ilan ma bu' ta' su dlabaw gupiya ri senilan. 35 ✡
Mbuus migingkud si Jesus, bu' pipegauren suk sepulu' bu' ruwa' ne
ngak tinu'unaan, bu' tinelu'aan ilan, “Isan ta' seniyu ne dliyagaan ne
mbaal ne dlabaw, kina'enlan mekpebaba' giin bu' mbaal nek sesugu'en ne
dlaunan.” 36 Rayun minuwan giin neg bata' bu' pi'indegen nini riin seng
metungenga'an nilan. Dinilangen sug bata' bu' miktalu' giin tu senilan, 37 ✡
“Isan ta' sud dumawat pebiyan ri se ngalan'u sek sala se nga gembata' keni,
dinumawat ri senaan; bu' isan ta' sud dumawat ri senaan, dinumawat
gena' na run ri senaan ma'ad riin rema sek sala neng miksugu' ri senaan.”

Ta' ma su gena' Kuntra ta Dumapig ri Senita (San Lucas 9.49-50)

38 Miktalu' seniin si Juan, “Sir, mikiita' ami ne getaw neng mikpegawas
ne ngak penulay ginamiten sung ngalan mu, bu' inesuyan nami nek
peleliyaan tendeng ay gena' giin sakup se dlumpuk ta.”
39 “Ndi' niyu giin belebagay,” miktalu' si Jesus tu senilan, “tendeng
ay nda'iruning mekegbaal neng milagru pebiyan se ngalan'u, peketubus
mektalu' rayun neng melaat metendeng ri senaan. 40 ✡ Ay su isan ta' ne

---

* **9:29** 9.29 Sud duma ne nga kesulatan middugang bu' pekpu'asa ✡ **9:34** 9.34: San Lucas 22.24. ✡ **9:35** 9.35: San Mateo 20.26-27; 23.11; San Marcos 10.43-44; San Lucas 22.26. ✡ **9:37** 9.37: San Mateo 10.40; San Lucas 10.16; San Juan 13.20. ✡ **9:40** 9.40: San Mateo 12.30; San Lucas 11.23.

gendi' kumuntra senita giin sud dumapig senita. 41 ✡ Ay telu'an'u amu seng
metuud, isan ta' neng mekpe'inum seniyu nek tubig, tendeng ay misakup
amu riin senaan, mekerawat gaid giin ne ganti."

Su ngak Pektintal arun Mekesala'
(San Mateo 18.6-9; San Lucas 17.1-2)

42 "Bu' isan ta' seniyu ne mbaal ne getaran sek pekpekesala' sek sala ne
ngang mekiika' ne nga gembata' keni neng mektu'u ri senaan, melengas
pa para se getaw ketu neg bitinan ne gembagel neg batu ne dligisan su
dliigen bu' tikpu'en giin tu sed dagat. 43 ✡ Aas bu' su gemeg mu mbaal neng
mekeperala' ri sek pektu'u mu, petel mu ini! Ay melengas pa kampuun nek
sumeled'a ri se ketubu' ne nda'iruni gemeg mu sinangkali' ned duwa' su
gemeg mu ma'ad tikpu'en'a se gimpirnu, su gapuy ne ndi' gaid mpaleng.†
45 Bu' suk sala ne geksud mu mbaal neng mekeperala' sek pektu'u mu, petel
mu ini! Ay melengas pa para seni'a nek sumeled'a se ketubu' nek sala rai
geksud mu sinangkali' se kumplitu su nga geksud mu ma'ad tikpu'en'a tu
se gimpirnu.‡ 47 ✡ Bu' suk sala neng mata mu mbaal neng mekeperala' sek
pektu'u mu, esuk mu ini! Ay melengas pa para seni'a nek sumeled sek
pedlegeri'an ned Diwata nek sala raing mata mu sinangkali' se kumplitu
su ngang mata mu, ma'ad pidlaken'a tu se gimpirnu. 48 ✡ Ritu 'su nga guled
neng maan senilan ndi' matay, bu' su gapuy neng meksereng senilan ndi'
mpaleng.' "

49 "Tendeng ay suk salasala tilengen pebiyan se gapuy maa' ned dulang
nek tilengen pebiyan seng maasin."

50 ✡ "Sung maasin melengas, ma'ad bu' merela'an na ini se kepaiten
pegendunen mu pa run sek pekpepuli' su kepaiten?"

"Pegangken amu neng maasin neng mekegbegay neng melengas nek
pekpensambat bu' pedleketubu' amu riin se kelinaw duma sek salasala
seniyu."

10

Miktendu' si Jesus metendeng ri sek Pegbeleng
(San Mateo 19.1-12; San Lucas 16.18)

1 Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu, miritu giin sek probinsiya seg
Judea, bu' dinumipag tu seg Bagel tubig Jordan. Su gembagel nek panen
ne nga getaw midlumpuk tu seniin puli', bu' tinendu'aan ilan sumala' seng
mi'enaraan neg baalen.

2 Bu' sud duma ne ngak Pariseo miritu arun sek pegindan ri ni Jesus,
"Telu'ay mu ami," miksaak ilan, "miktugut ba su Kesugu'an ta tu se isan
ta' neng megbeleng ri sek sawaan?"

3 Miksembag si Jesus duma sek saak, "Lama run maik sinugu' ni Moses
riin seniyu?"

4 ✡ Miksembag ilan, "Si Moses miktugut ri seg bana sek peksulat para
sek pegbeleng bu' rayun belengenen suk sawaan."

✡ **9:41** 9.41: San Mateo 10.42. ✡ **9:43** 9.43: San Mateo 5.30. † **9:43** 9.43 Sud duma ne kesulatan middugang seg birsikulu 44: ritu 'su nga guled neng maan ri senilan ndi' matay, bu' su gapuy nek sumereng ri senilan ndi' mpaleng' (enlengay niyu sug birsikulu 48). ‡ **9:45** 9.45 Sud duma ne kesulatan middugang seg birsikulu 44: ritu 'su nga guled neng maan ri senilan ndi' matay, bu' su gapuy nek sumereng ri senilan ndi' mpaleng' (enlengay niyu sug birsikulu 48). ✡ **9:47** 9.47: San Mateo 5.29. ✡ **9:48** 9.48: Isaias 66.24. ✡ **9:50** 9.50: San Mateo 5.13; San Lucas 14.34-35. ✡ **10:4** 10.4: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 5.31.

5 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Sinulat ni Moses sugu' keni para riin
seniyu tendeng ay melised amu gupiya tendu'an. 6 Ma'ad se getaran, sek
panahun sek pegbaal runig benwa, ‘Sud Diwata migbaal senilan ne dlai
bu' dlibun,’ sumala' sek tinalu' ri se kesulatan. 7 ✡ ‘Bu' tendeng run nini ne
keterengan megawa' su dlai tu se gama'en bu' gina'en bu' sumalabuuk ri
sek sawaan, 8 bu' sud duwa' mbaal na nek sala.’ Aas gena' ilan na duwa',
ma'ad sala na. 9 Aas landun suk sinalabuuk ned Diwata, kina'enlan ndi'
pegbelengen ne getaw.”

10 Seng mipuli' ilan tu seg balay, su ngak tinu'unaan miksaak tu ni
Jesus metendeng se ngag betang keni. 11 ✡ Miktalu' giin tu senilan, “Sug
bana neng meleng tu sek sawaan bu' mengesawa se dlain ne dlibun
mekepenapaw tu sek sawaan. 12 Seng maa' run rema nek pebiyan,
su dlibun neng meleng ri seg banaan bu' memana se dlain ne dlai
mekepenapaw rema.”

Pingumpiyanan ni Jesus sung Mekiika' ne nga Gembata'
(San Mateo 19.13-15; San Lucas 18.15-17)

13 Bu' sud duma ne nga getaw miguwit ne nga gembata' tu ni Jesus
arun depenaan ilan, ma'ad pimaag nu ngak tinu'unaan su nga getaw.
14 Sek pekiita' run nini ni Jesus, linengetan giin bu' miktalu' tu se ngak
tinu'unaan, “Tugutay niyu su nga gembata' neng mekepegaud ri senaan,
bu' ndi' niyu ilan pegengay, tendeng ay sung maa' senilan misakup sek
pedlegeri'an ned Diwata. 15 ✡ Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan ta'
ne ndi' dumawat sek Pedlegeri'an ned Diwata maa' sek peddawat neng
miika' neg bata' keni, ndi' gaid mekeseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata.”
16 Mbuus pinsipiten su nga gembata' bu' dinepenaan suk salasala senilan,
bu' pingumpiyanaan ilan.

Sung Meratu' ne Getaw
(San Mateo 19.16-30; San Lucas 18.18-30)

17 Bu' seng medlaang na puli' si Jesus, duunik sala tawan ne ginumebek
tu seniin, minginlulud ri seng metungenga'aan, bu' miksaak seniin,
“Melengas neng Mentetendu', lama run mai kina'enlan'u baalen arun
mekaangkenu se ketubu' ne genda'i gekteben?”

18 “Tuma ma tuwagen mau ma neng melengas?” miksaak si Jesus ri
seniin. “Nda'iruni isan sala neng melengas gawas sed Diwata ra. 19 ✡
Misuunan mu su nga kesugu'an: ‘Ndi'a mekpatay; ndi'a menapaw, ndi'a
meddaaw, ndi'a mekpemetuud tu se isan ta' neg balus, ndi'a menlimbung,
pegbesaan mu su gama' mu bu' gina' mu.’ ”

20 “Sir,” miktalu' su getaw, “Gatad pa sek pekebegumbata'u tinuman'u
na su dlaun ne nga kesugu'an keni.”

21 Tinenteng giin ni Jesus duma sek pekpetail bu' miktalu', “Duun paik
sala neg betang ne kina'enlan mu baalen. Dlaang'a bu' beledya' mu su
dlaun ne nga ketigeyunan mu bu' su galinen pembegay mu tu se ngak
pupus, bu' duuni ketigeyunan mu tu se dlangit; rayun puli'a rini bu'
sunud'a ri senaan.” 22 Sek pekerengeg run nini nu getaw migu'ul gaid
giin, bu' midlaang tendeng ay meratu' ma giin gupiya.

✡ **10:7** 10.7-8: Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✡ **10:11** 10.11-12: San Mateo 5.32; 1 Corinto 7.10-11.
✡ **10:15** 10.15: San Mateo 18.3. ✡ **10:19** 10.19: a Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. b Exodo
20.14; Deuteronomio 5.18. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19. d Exodo 20.16; Deuteronomio 5.20.
e Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16.

23 Bu' migenleng si Jesus tu sek timala' bu' miktalu' tu se ngak tinu'unaan,
“Pekelised gaid para se ngang meratu' ne nga getaw sek pekseled tu sek
Pedlegeri'an ned Diwata!”
24 Mitingkangan gupiya su ngak tinu'unan ri sek tinalu'en, ma'ad
mikpeddayun si Jesus sek pektalu', “Nga gembata'u, melised gaid suk
pekseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata! 25 Mesayun pa kampuun suk
pekseled ne kamelyo riin se dluwang nek tai' sinangkali' sek pekseled seng
meratu' tu sek Pedlegeri'an ned Diwata.”
26 Mitingala gupiya su ngak tinu'unan bu' miksesaakay ri sek salasala
senilan, “Bu' maa' niin, ta' ma rayuning meluwas?”
27 Tinenteng ilan ni Jesus bu' miksembag, “Ndi' ini mbaal ne getaw ma'ad
mbaal ini ned Diwata; tendeng ay mbaalen su dlaun ne ngag betang.”
28 Rayun miktalu' si Pedro, “Enlengay mu, bineleng nami su dlaun ne
ngag betang bu' sinumunud ri seni'a.”
29 “Wa'a,” miktalu' si Jesus tu senilan, “bu' esuyan'u amu, su nga getaw
ketu neng megbeleng ri seg balain awas ngak pateren ne nga dlai awas
sek pateren ne nga dlibun awas se gina'en awas se gama'en awas se nga
gembata'en awas se ngag binaalen para senaan bu' para seng Melengas ne
Gesuyen, 30 mekerawat neng melaun gupiya sek panahun keni. Mekerawat
neng megatus pilu' dugang ne ngag balay, ngak pated ne dlai, ngak pated
ne dlibun, nga gina', nga gembata', bu' ngag binaal, bu' duma na su ngak
pedlutus; bu' seng mateng nek panahun mekerawat ilan ne ketubu' ne
genda'i gekteben. 31 ✡ Ma'ad melaun nemuun sung miguna ne mbinai' bu'
melaun nemuun sung mibinai' neng meguna.”

Miktuntul si Jesus se Ketelu neg Higayun metendeng ri se Kemetainen (San Mateo 20.17-19; San Lucas 18.31-34)

32 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan tinumuwad pagaw tu seg Jerusalem.
Miguna si Jesus ri se ngak tinu'unan neng mitingala ilan gupiya; bu'
minendek sud duma ne nga getaw neng miksunud ri seniin. Pinainen
puli' su ngak tinu'unaan bu' tinelu'aan se ngag betang neng mehitabu' ri
seniin. 33 “Penginengeg amu,” miktalu' giin tu senilan, “mikpektuwad ita
na pagaw tu seg Jerusalem, ne ritu piyal sug Bata' ne Getaw tu se nga geseg
ne ngak pari' bu' se ngang mentetendu' se nga Kesugu'an. Ukuman nilan
giin nek petain bu' rayun piyal nilan giin tu se nga gena' Judeo, 34 neng
meddega'rega' riin seniin, dula'an giin, latiguun giin, bu' petain giin; ma'ad
se ketelu endaw, metubu' giin puli'.”

Su Gandyu' ni Santiago bu' ni Juan (San Mateo 20.20-28)

35 Rayun si Santiago bu' si Juan, nga gembata' ni Zebedeo, miritu ni Jesus.
“Sir,” miktalu' ilan, “duunig betang ne dliyagan nami neg baalen mu para
senami.”
36 “Landun main?” miksaak si Jesus tu senilan.
37 Miksembag ilan, “Seng mekegingkud'a na tu sek trunu mu ne ritua
medlegari' sek pedlegeri'an mu, tugutay mu ami sek pegingkud duma
seni'a, suk sala diin rapit se dlintu mu bu' suk sala diin rapit seg bibang
mu.”

✡ **10:31** 10.31: San Mateo 20.16; San Lucas 13.30.

38 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Nda' niyu mesuunay bu' landunik
pinengi niyu. Megenep ba niyu su ngak pegantus ne kina'enlan'u entusen?
Bu' megenep ba niyu su nga keliseran ne mbiyanan'u?”*
39 “Wa'a” miksembag ilan.
Miktalu' si Jesus tu senilan, “Mekegenep amu gaid se ngak pegantus
bu' se nga keliseran ne mbiyanan'u. 40 Ma'ad nda'iruni ketenged'u sek
pekpili' bu' ta' sung megingkud ri sed dapit dlintuu bu' sed dapit bibang'u.
Sud Diwata raing megbegay se nga dlugar keni tu se nga getaw ne
ginendamaan run nini.”
41 Bu' seng mirengeg nuk sepulu' tawan ne ngak tinu'unaan, misepek
ilan tu ni Santiago bu' ni Juan. 42 ✡ Aas tinawag ni Jesus su dlaun ne ngak
tinu'unaan tu seniin bu' miktalu', “Misuunan niyu ne su nga geseg ne nga
gena' Judeo, duuni kega'em nilan sek pedlegeseg tu se ngak sakup nilan,
bu' gilan sung megbe'et bu' landunig baalen nilan. 43 ✡ Tumu', gena' maa'
nini su gembaya' seniyu. Ma'ad isan ta' ne dliyagaan ne mbaal ne dlabaw
ri seniyu, mbaal giin nek sesugu'en niyu; 44 Bu' isan ta' seniyu ne dliyagaan
ne mbaal ne geseg, kina'enlan ne mbaal giin ne gulipen se dlaunan. 45 Ay
isan sug Bata' ne Getaw, nda' perini arun ketaan; mirini giin sek pedlekata
bu' sek pegbegay se ketubu'en sek pedlekat seng melaun ne nga getaw.”

Pi'uli'an ni Jesus sug Buta ne si Bartimeo
(San Mateo 20.29-34; San Lucas 18.35-43)

46 Minateng ilan tu seg Jerico, bu' seng medlaang na si Jesus duma
se ngak tinu'unaan bu' su gembagel nek panen ne nga getaw, duunig
buta neng mekelelimus ne su ngalanen si Bartimeo, bata' ni Timeo neng
mikpegingkud riin se geksid ned dalan. 47 Sek pekerengegen run ne giin itu
si Jesus nek taga Nazaret, migbeksay giin, “Jesus, Bata' ni David! lelaatay
mau!”
48 Melaun ne nga getaw sung mimaag ri seniin bu' miktalu' tu seniin ne
ndi' meksasak, ma'ad miksamet na tumu' giin megbeksay, “Bata' ni David,
lelaatay mau!”
49 Mikeneng si Jesus bu' miktalu', “Tawag niyu giin.”
Aas tinawag nilan su getaw neg buta. “Pedleliyag'a!” miktalu' ilan.
“Pegbuwat'a, miktawag giin seni'a.”
50 Aas pinidlaken su dlambungen, linumeksu giin bu' miritu ni Jesus.
51 “Landun mai dliyagan mu neg baalen'u ri seni'a?” miksaak si Jesus ri
seniin.
“Sir,” miksembag su getaw neg buta, “Liyagan'u neng mekiita'u puli'.”
52 “Dlaang'a,” miktalu' si Jesus tu seniin. “Suk pektu'u mu giin sung
mikepetelen seni'a.”
Rayun mikiita' na giin bu' sinumunud ri ni Jesus ri sed dalan.

11

Su Keddaagan nek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem
(San Mateo 21.1-11; San Lucas 19.28-40; San Juan 12.12-19)

1 Megaud ilan na ni Jesus mateng tu seg Jerusalem. Minateng ilan tu
se nga dlunsud neg Betfage bu' Betania neng megaud seg Bentud se ngag

---

✡ **10:38** 10.38: San Lucas 12.50. * **10:38** 10.38 Megenep... mbiyanan'u: *se dlitiral nek pekegubad,* mekiinum amu ba sek tingkap se ngak pegantus ne kina'enlan'u inumen? Mekepebendyag amu ba sek pebiyan sek pegbendyag ne kina'enlan bendyaganu? ✡ **10:42** 10.42-43: San Lucas 22.25-26. ✡ **10:43** 10.43-44: San Mateo 23.11; San Marcos 9.35; San Lucas 22.26.

Olibo. Mbuus sinugu' ni Jesus sud duwa' tawan ne ngak tinu'unaan neng
meguna ritu 2 duma se ngak pemandu': "Peritu amu sek sunud neg baryu.
Sek pekseled niyu ritu, me'ita' niyu suk salabuuk neng nati ne gasnu ne
giniketan ne nda' pa mayan mesekayay. Ekasay niyu bu' uwit niyu rini.
3 Bu' duuning meksaak ri seniyu, 'Tuma ma ekasen niyu sung nati ne
gasnu?' telu'ay niyu giin, 'Midlekina'enlan run nini su Gegalen bu' uli' ra
ini sempun.' "
4 Aas miritu ilan bu' mi'ita' nilan sung nati ne gasnu ned diin se geksid
ned dalan ne giniketan riin sed dungawan neg balay. Saanay inekasan
nilan nini, 5 sud duma ne nga getaw neng mikpegindeg ritu miksaak
senilan, "Lama run maig binaal niyu kiin, inekasan ma niyu nati ne gasnu
kiin?"
6 Miksembag ilan sumala' se ginasuy ni Jesus ri senilan, bu' pilaang ilan
nu nga getaw. 7 Bu' inuwit nilan sung nati ne gasnu tu ni Jesus, bu'
inenigan nilan nini ne nga dlambung nilan bu' sinekayan ini ni Jesus.
8 Melaun ne nga getaw neng migbeklat se nga dlambung nilan ri sed
dalan, saanay sud duma mikpemetel ne ngak panga tu seg binaal bu'
binetang nilan tu sed dalan. 9 ✡ Su nga getaw ned ditu se gunaan ni
Jesus bu' sung miksunud ri seniin migatad megbeksay, "Siya'en ta sud
Diwata! Pengumpiyanan giin ned Diwata neng mirini se ngalan ne Ginu'u.
10 Pengumpiyanan ned Diwata sung mateng nek Pedlegeri'an nu gama' ta,
ne si Gari' David! Siya'en ta sud Diwata!"
11 Sek peddateng ni Jesus tu seg Jerusalem, sinumeled giin tu sek Templo,
bu' inenlengaan su dlaun ne ngag betang riin sek timala'. Ma'ad tendeng
ay delabung na, miritu giin seg Betania duma sek sepulu' bu' ruwa' ne
ngak tinu'unaan.

Pinuyuran ni Jesus su Gayu neg Igira
(San Mateo 21.18-19)

12 Sek pekesunud gendaw, seng mipuli' ilan buwat seg Betania, miperii'
si Jesus. 13 Seng melayu'layu', mi'ita'en su gayu neg igira neng melabungid
daunen, aas miritu giin arun enlengaan bu' duun baig bungaan nini.
Ma'ad sek pekerepeten ritu, nda'iruning mi'ita'en neg bungaan gawas seng
melabung ned daunen, tendeng ay gena' pa nek panahun sek pekpemunga.
14 Miktalu' si Jesus se gayu neg igira, "Nda'irun na isan sala neng mekekaan
puli' seg bunga neg buwat ri seni'a!"
Bu' su ngak tinu'unaan mikerengeg ri seniin.

Miritu si Jesus sek Templo
(San Mateo 21.12-17; San Lucas 19.45-48; San Juan 2.13-22)

15 Sek peddateng nilan tu seg Jerusalem, sinumeled si Jesus tu sek Templo
bu' migatad sek pegaleg se ngang mimenaluy bu' se ngang mimeledya'.
Pinlintuwaren su nga dlemisan nu ngang menteteles ne ngak selapi' bu'
su ngak pimetangan ne ngang mimeledya' ne ngak selepati. 16 Bu' nda'en
tugutay su nga getaw sek peguwit isan landun neng miyan tu se dlenu'an
nek Templo. 17 ✡ Tinendu'aan rayun su nga getaw: "Misulat ini ri se
Kesulatan neng miktalu' sud Diwata, 'Suk Templo naku' ingelanan neg
balay sek pegampu' para se nga getaw se dlaun ne ngang nasud.' Ma'ad
binaal niyu ini ne nga gedluran ne ngak tulisan!"
18 Su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an
mikerengeg run nini, aas migatad ilan sek pekpenengaw nek pebiyan sek

✡ **11:9** 11.9: Ngak Salmo 118.25-26. ✡ **11:17** 11.17: a Isaias 56.7. b Jeremias 7.11.

pekpatay ri ni Jesus. Ma'ad minendek ilan ri seniin, tendeng ay su dlaun
ne nga getaw mitingala sek pekpenendu'en.
19 Sek pekegebii na, si Jesus bu' su ngak tinu'unaan migawa' tu sek
siyudad.

Sung Mitu'unan buwat se Gayu neg Igira
(San Mateo 21.20-22)

20 Sek pekesikanselem, sed diin ilan pa se dlaangan, mi'ita' nilan su gayu
neg igira. Minatay ini tampan se gangeten. 21 Mirelendeman ni Pedro bu'
landun sung mihitabu' bu' miktalu' giin riin ni Jesus, "Sir, enlengay mu!
Su gayu nek pinuyuran mu minatay na."
22 Miksembag si Jesus tu senilan, "Tu'uway niyu sud Diwata. 23 ✡ Sek
pekemetuud esuyan'u amu, isan ta' sung mektalu' ri seg bentud keni
nek pegawa'a rini bu' sampak'a tu sed dagat bu' nda' penduwa'ruwa' ri
se gena'ena'en, ma'ad miktu'u ne suk tinalu'en mehitabu', metuman ini
sumala' sek tinalu'en. 24 Tendeng run nini, telu'an'u amu: Seng megampu'
amu bu' menengi isan landun neg betang, tu'uway niyu neng mirawat na
niyu, bu' begay seniyu landunik pinengi niyu. 25 ✡ Bu' seng megindeg amu
bu' megampu', pasaylu niyu reli' sung mikesala' riin seniyu arun su ngak
sala' niyu pasayluun rema se Gama' niyu tu se dlangit."*

Suk Saak metendeng ri se Ketenged ni Jesus
(San Mateo 21.23-27; San Lucas 20.1-8)

27 Minateng ilan puli' tu seg Jerusalem. Seng midlaang si Jesus tu sek
Templo, su geseg ne ngak pari', su ngang mentetendu' ri se Kesugu'an,
bu' su nga geseg ne ngag Judeo mikpegaud ri seniin 28 bu' miksaak ilan ri
seniin, "Landun mai ketenged mu sek pegbaal run ni ngag betang keni?
Ta' maing migbegay ri seni'a ne ketenged?"
29 Miksembag si Jesus tu senilan, "Saakan'u amu nek sala na run
nek saak, bu' mesembag niyu ini ri senaan, esuyan'u amu bu' landuni
ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni. 30 Telu'ay niyau, ta' ma
migbuwat su ketenged ni Juan sek pekpemendyag: buwat ba ini tu sed
Diwata awas buwat se nga getaw?"
31 Migatad ilan megaddat sek salasala senilan: "Landun maik telu'en ta?
Bu' meksembag ita, 'Buwat sed Diwata', mektalu' rayun giin, 'Tuma ma
nda' amu pektu'u riin ni Juan?' 32 Ma'ad bu' mektalu' ita, 'buwat ini se nga
getaw...' " (Minendek ilan se nga getaw, tendeng ay suk salasala miktu'u
ne si Juan metuud nek propeta.) 33 Aas miksembag ilan tu ni Jesus, "Nda'
nami mesuunay."
Miktalu' si Jesus tu senilan, "Bu' maa' niin, ndi'u amu rema esuyan bu'
ta' migbuwat su ketenged'u sek pegbaal run nini."

12

Su Galing metendeng se ngang Mensesa'up ri se Gubasan
(San Mateo 21.33-46; San Lucas 20.9-19)

1 ✡ Rayun migasuy si Jesus tu senilan ne nga galing: "Duunik sala tawan
neng mimula ne nga gubas, inalaren ini, midluwak giin para pega'an ne
gubas bu' migbakud giin neng metaas nek pegelungan. Rayun pise'upaan

---

✡ **11:23** 11.23: San Mateo 17.20; 1 Corinto 13.2. ✡ **11:25** 11.25-26: San Mateo 6.14-15. * **11:25** 11.25 sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 26: Bu' ndi' niyu pasayluun sud duma, su Gama' niyu tu se dlangit ndi' mekpasaylu ri se ngak sala' neng mibaal niyu (enlengay niyu suk San Mateo 6.15). ✡ **12:1** 12.1: Isaias 5.1-2.

su gubasan tu se ngak mensesa'up bu' migbiyahi giin. 2 Sek panahun
na sek pekpengupu' se nga gubas miksugu' giin ne gulipen tu se ngak
sa'up sek peguwan se ngag bahinen buwat se ngag bunga ne gubas. 3 Sek
peddateng nu gulipen ritu, bininteng nu ngak sa'up, binentul nilan nini,
bu' pipe'uli' giin ne genda'iruning mi'uwiten. 4 Rayun su gapu' ne gubasan
miksugu' na pelun ne dlain ne gulipen ma'ad binentul nilan nini ri se gulu
bu' pikpiid nilan. 5 Su gapu' ne gubasan miksugu' pa gaid ne dlain ne
gulipen bu' pinatay nilan nini; bu' melaun pa ne nga gulipen nek sinugu'
nu gapu' ne gubasan ma'ad sud duma binentul nilan bu' sud duma pimatay
nilan. 6 Sala ra run sung mibilin neng mesugu'en, suk pinetailen neg bata'
ne dlai. Se ketapusan sinugu'en sug bata'en ne dlai tu se ngak sa'up.
‘Ay mikesiguruu nek pegbesaan ra gaid nilan sug bata'u,’ miktalu' giin.
7 Ma'ad miktalu' suk salasala ne ngak sa'up, ‘Giin nini sug bata' ne gapu'
ne gubasan. Dini amu, petain ta giin, bu' su gempenunuren nita na!’ 8 Aas
bininteng nilan sug bata'en ne dlai bu' pinatay nilan giin bu' pinidlak su
dlawasen tu se gawas ne gubasan.
9 “Landun rayun sakanig baalen nu gapu' ne gubasan?” miksaak si Jesus.
“Meritu giin bu' pemetainen su ngak sa'up bu' begain su gubasan tu se
dlain. 10 ✡ Nda' amu ba mekebasa run nini riin se kesulatan?
‘Sug batu neg binibay nu ngak panday ne genda'ik paluun
mibaal na tumu' ne dlabi ne gimpurtanti neg batu.
11 Su Ginu'u giin sung migbaal run nini;
bu' ketingelaan gaid ini enlengan!’ ”
12 Su nga geseg ne ngag Judeo miktinguha' sek peddaap ri ni Jesus,
tendeng ay misuunan nilan neng migasuy giin ne galing kuntra ri senilan.
Ma'ad minendek ilan tu se nga getaw, aas pinenawan nilan giin bu'
midlaang ilan.

Suk Saak metendeng sek Pegbayad neg Buwis
(San Mateo 22.15-22; San Lucas 20.20-26)

13 Sud duma ne ngak Pariseo bu' duma ne ngak sakup se dlumpuk ni
Herodes sinugu' nilan tu ni Jesus arun sek pegindan ri seniin pebiyan se
ngak saak.
14 Bu' miritu ilan seniin bu' miktalu', “Sir, misuunan nami neng
mektabal'a seng metuud, nda' sepayan ri seni'a sung metendeng se ngak
pengena'ena' nu nga getaw. Nda' mu pengebetay bu' landuni kebetang ne
nga getaw, ma'ad miktendu'a se kemetuuran metendeng se keliyag ned
Diwata para se nga getaw. Telu'ay mu ami supak ba se Kesugu'an neng
megbayad neg buwis tu se goberno seg Roma? Megbayad ami ba tu senilan
awas ndi'?”
15 Ma'ad misuunan ni Jesus ne inindanan nilan giin, bu' miksembag,
“Tuma ma miktinguha' amu ma sek pegindan ri senaan? Uwitay niyau
nek selapi' nek pelata bu' pe'ita' niyu ini ri senaan.”
16 Inuwitan nilan giin nek salabuuk nek selapi' nek pelata, bu' miksaak
giin, “Ta' mulu' bu' ngalan run nini?”
“Se Gari',” miksembag ilan.
17 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Begay niyu tu se Gari' bu' landunik para
se Gari' bu' begay niyu tu sed Diwata bu' landunik para sed Diwata.”
Bu' mitingala ilan ri ni Jesus.

Suk Saak metendeng ri sek Peketubu' Puli' buwat se Kemetain
(San Mateo 22.23-33; San Lucas 20.27-40)

✡ **12:10** 12.10-11: Ngak Salmo 118.22-23.

18 ✡ Rayun sud duma ne ngak Saduceo, ne gilan sung miktalu' ne su getaw
ndi' metubu' puli' buwat se kemetain, miritu ni Jesus bu' miktalu', 19 ✡
"Sir, si Moses miksulat sek sugu' keni para senita: 'Bu' sug bana matay bu'
mbilin suk sawaan ma'ad nda'irunig bata' nilan, kina'enlan suk pateren ne
dlai mengesawa tu seg balu arun mekegbata' ilan ne ilelaan neg bata' nung
minatay nek pateren.' 20 Duunik pitu tawan ne nga dlai neng mekpated; su
gulangbata' mingesawa bu' minatay ne genda'irunig bata' nilan. 21 Rayun
su keruwa' nek pated mingesawa tu seg balu ne dlibun bu' minatay rema
giin ne nda'irunig bata' nilan. Maa' ra run rema sung mihitabu' tu se ketelu
nek pateren ne dlai, 22 bu' rayun sud duma pa ne ngak pateren: su dlaun
nek pitu tawan neng mekpated mikepengesawa tu se dlibun bu' mimatay
ne nda'iruni gembata' nilan. Se ketapusan minatay sug balu ne dlibun.
23 Na, bu' mateng na su gendaw sek pekpetubu' puli' se ngang mimatay, ta'
ma nek sawa run giin? Ay suk pitu tawan mikepengesawa ma ri seniin."

24 Miksembag si Jesus tu senilan, "Misayep amu gaid! Bu' misuunan ba
niyu bu' tuma ma? Tendeng ay nda' niyu mesabut su Kesulatan awas su
ga'em ned Diwata. 25 Ay seng metubu' na puli' su ngang mimatay, maa'
ilan na mbuus ne ngag anghel tu se dlangit bu' ndi' na sumuway. 26 ✡
Na, metendeng sek peketubu' puli' nu ngang mimatay: nda' ba niyu ini
mbesaay riin se Dlibru ni Moses neng miktalu' metendeng seng midliga'
nek sebinit? Duuning misulat ne sud Diwata miktalu' tu ni Moses, 'Gaku'
sud Diwata ni Abraham, sud Diwata ni Isaac, bu' sud Diwata ni Jacob.'
27 Giin sud Diwata ne ngang miktetubu', gena' se ngang mimatay. Misayep
amu gaid gupiya!"

Su Dlabi ne Gimpurtanti nek Sugu'
(San Mateo 22.34-40; San Lucas 10.25-28)

28 Sala neng mentetendu' se Kesugu'an ned ditu neng mikerengeg sek
pegaddat. Mi'ita'en neng melengas suk pekesembag ni Jesus sek saak nu
ngak Saduceo, aas miritu giin seniin bu' miksaak, "Landun mai dlabi ne
gimpurtanti se dlaun ne nga Kesugu'an?"

29 ✡ Miksembag si Jesus, "Suk sala ne dlabi ne gimpurtanti giin nini:
'Penginengeg amu, ngak taga Israel, su Ginu'u ned Diwata ta, giin ra su
Ginu'u. 30 Petail mu su Ginu'u ned Diwata mu, sek tibuuk nek pusung mu,
sek tibuuk ne kalag mu, sek tibuuk ne gena'ena' mu, bu' sek tibuuk nek
sekeg mu.' 31 ✡ Su keruwa' ne dlabi ne gimpurtanti ne kesugu'an giin nini:
'Petail mu suk sumbalay mu maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen mu.'
Nda'irun nai dlain ne dlabi ne gimpurtanti ne kesugu'an gawas sed duwa'
keni."

32 ✡ Sung mentetendu' se Kesugu'an miktalu' tu ni Jesus, "Gempiya
pekebaal, Sir! Metuud gaid suk tinalu' mu, sala ra su Ginu'u ned Diwata
bu' nda'irun nai dlain gawas seniin. 33 ✡ Bu' kina'enlan petailen mu giin
sek tibuuk nek pusung mu, sek tibuuk ne gena'ena' mu, bu' sek tibuuk
nek sekeg mu; bu' suk pekpetail ri sek sumbalay maa' sek pekpetail ri se
gegulingen mu. Labaw ne gimpurtanti suk pektuman sed duwa' ne nga
kesugu'an keni sinangkali' sek peddulang neng menanap ri sek pengilakan
bu' sed duma pa ne nga gilak tu sed Diwata."

✡ **12:18** 12.18: Su Ngak Pimbaal 23.8. ✡ **12:19** 12.19: Deuteronomio 25.5. ✡ **12:26** 12.26: Exodo 3.6. ✡ **12:29** 12.29-30: Deuteronomio 6.4-5. ✡ **12:31** 12.31: Levitico 19.18. ✡ **12:32** 12.32: Deuteronomio 4.35. ✡ **12:33** 12.33: Hoseas 6.6.

34 ✡ Bu' sek pekerengeg ni Jesus run neng melengas suk pekpenembagen,
aas miktalu' giin tu seniin, “Gena'a neng melayu' buwat sek Pedlegeri'an
ned Diwata.”
Dluwat itu nda'irun naing mingatu sek peksaak ri ni Jesus.

Suk Saak metendeng ri seng Misiyas
(San Mateo 22.41-46; San Lucas 20.41-44)

35 Sinegay ni Jesus mekpenendu' ritu sek seled nek Templo, miksaak
giin, “Pigendun ne ngang mentetendu' se Kesugu'an sek pektalu' ne sung
Misiyas gesalan ni David? 36 ✡ Si David mismu miktalu' pebiyan se
Gispiritu Santu:
‘Su Ginu'u miktalu' tu se Ginu'uu:
Gingkud'a riin sed dapit dlintuu
tampan mbetang'u su nga kuntra mu riin sed diyalem ne ngak pelapa
mu.’
37 “Si David mismu miktawag ri seniin ne ‘Ginu'u’; aas pegendunen run
ne sung Misiyas mbaal ne gesalan ni David?”

Minegul si Jesus metendeng se ngang Mentetendu' ri se Kesugu'an
(San Mateo 23.1-36; San Lucas 20.45-47)

Su gembagel nek panen ne nga getaw pidleliyag menginengeg riin ni
Jesus. 38 Sek pekpenendu'en tu senilan, miktalu' giin, “Pekpetigaam amu
ri se ngang mentetendu' se Kesugu'an. Liyagan nilan neng mekpedlaang
neng mekseluk neng meketaas ne ngak suub bu' pegbesaan riin se nga
dlugar nek tipunganan. 39 Pemili'en nilan su nga gingkuran para se ngak
tinamed riin se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo bu' ri se ngang
melengas ne dlugar riin se nga kumbira. 40 Linupigan nilan su ngag balu
ne dlibun bu' piddaaw nilan su nga ketigeyunan nilan riin se ngag balay
nilan, bu' mekpe'ita'ita' ilan rayun seng metaas ne ngak pegampu'. Gilan
keni mekerawat se gembagel nek silut!”

Sug Halad nug Balu ne Dlibun
(San Lucas 21.1-4)

41 Mbuus migingkud si Jesus tu seng megaud nek seleran ne ngak selapi'
tu sek Templo, pini'iraan su nga getaw neng megbetang ne ngak selapi'
nilan. Melauning meratu' ne nga getaw neng migbetang ne gembagel ne
dlaga' nek selapi'. 42 Bu' duunik pupus neg balu ne dlibun neng miritu bu'
migbetang ned duwa' sinsilyu nek tumbaga, ne dlaga' sek sala sintabus.
43 Tinawagen su ngak tinu'unaan tu seniin, bu' miktalu' giin tu senilan,
“Telu'an'u amu balu ne dlibun kiin mikebetang ne dlabaw pa ne dlaga' nek
selapi' sinangkali' tu se dlaun neng mimbetang. 44 Tendeng ay sud duma
neng mimbetang sawad na ne ngak petigayun nilan, ma'ad balu ne dlibun
keni, isan se keliseren, binegain su dlaun neng niin nek pengetubu'aan.”

13

Inatuk ni Jesus suk Pekegeba' nek Templo
(San Mateo 24.1-2; San Lucas 21.5-6)

1 Sek pegawas ni Jesus tu sek templo, sala se ngak tinu'unaan miktalu'
tu seniin, “Sir, enlengay mu! Pekelengas gupiya se ngag batu bu' se ngag
balay kiin!”

✡ **12:34** 12.28-34: San Lucas 10.25-28. ✡ **12:36** 12.36: Ngak Salmo 110.1.

2 Miksembag si Jesus, “Mi'ita' mu ba ngang mekebagel ne ngag balay
keni? Nda'irun isan sala se ngag batu keni ne mbilin ri seng mi'imetangaan
iin; dlaunan keni megela' megeba'.”

Su nga Kesamuk bu' ngak Pedlutus
(San Mateo 24.3-14; San Lucas 21.7-19)

3 Si Jesus mikpegingkud tu seg bentud ne ngag Olibo dipag nek Templo,
saanay mikpegaud si Pedro, si Santiago, si Juan, bu' si Andres ri seniin
ne gilanilan ra. 4 Miksaak ilan, “Esuyay mu ami, nanu ma ini mehitabu'
bu' lama run mai gilelaan ne ngag betang keni neng megaud na gaid
metuman?”
5 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Pekpetigaam amu bu' ndi' niyu tugutay
ned duuning medlimbung riin seniyu, 6 Melauning mateng ne gumamit
ri se ngalan'u bu' mektalu' ilan, ‘Gaku' Giin!’ bu' melauni nga getaw
neng melimbungan nilan. 7 Ma'ad bu' mekerengeg amu ned duuni nga
gubat ri seng megaud bu' tu seng mekelayu' ne nga dlugar, ndi' amu
mendek. Kina'enlan mehitabu'i ngag betang keni ma'ad gena' pa ini
su ketapusan. 8 Sung nasud gumubat tu se dlain neng nasud; bu' suk
pedlegeri'an gumubat tu se dlain nek pedlegeri'an. Duuni nga dlinug se
dlainlain ne nga dlugar bu' duuni nga gutem. Ngag betang keni getaran
pa ma'ad maa' se nga guna ne kegeel sek pegbata'.”
9 ✡ “Pegbantay amu ri se gegulingen niyu. Daapen amu bu' uwiten
tu se gukuman. Bentulen amu tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo;
megindeg amu riin seng metungenga'an ne nga geseg bu' nga gari' tendeng
ri senaan arun megasuy amu tu senilan se Gempiya ne Gesuyen. 10 Ma'ad
se gendi' pa mateng su ketapusan, kina'enlan su Gempiya ne Gesuyen
mpenintulu' tu se dlaun ne nga getaw. 11 Bu' sed daapen amu bu' uwiten
tu se gukuman, ndi' amu megules mbuus metendeng se landunik telu'en
niyu; seng mateng su guras, talu' niyu landunig binegay seniyu. Ay suk
talu' nek tuntulen niyu gena' niyu; buwat ini se Gispiritu Santu. 12 Su nga
dlai mekpiyal ri se ngak pated nilan arun petain, bu' su nga gama' maa'
run rema sug baalen nilan tu se nga gembata' nilan. Su nga gembata'
kumuntra riin se ngang megulang nilan bu' pepatay nilan nini. 13 ✡ Bu'
su kada getaw medlegemet ri seniyu tendeng ri senaan. Ma'ad su isan ta'
sung mekepeddayun tampan se ketapusan meluwas.

Sung Mekeendekendek neg Betang
(San Mateo 24.15-28; San Lucas 21.20-24)

14 ✡ “Me'ita' niyu ‘Sung Mekeendekendek neng Meguwit ne Kelaatan’
neng megindeg ri sek Templo ne ndi' mbaya' run nini.” (Para tu se ngang
membebasa: sebuten niyu bu' landuni gulugaan nini!) “Rayun su nga
getaw ned diin seg Judea kina'enlan medlaguy tu se ngag binenturan.
15 ✡ Bu' su ngad ditu sed dibabaw gatep neg balay* ndi' na kina'enlan
medlangan menaug arun sek peguwan isan landun ne ngag betang ritu seg
balain. 16 Bu' su ngad ditu seg binaal kina'enlan ndi' na muli' tu seg balain
arun sek peguwan se dlambung. 17 Gendun gaid kelised su nga gendaw
ketu para se nga dlibun neng megberes bu' para se nga gina' ned duuni
ngang mekiika' ne nga gembata' nilan! 18 Pegampu' amu tu sed Diwata
ne su ngag betang keni ndi' mehitabu' sek timpu nek penteddaw. 19 ✡ Ay

---

✡ **13:9** 13.9-11: San Mateo 10.17-20; San Lucas 12.11-12. ✡ **13:13** 13.13: San Mateo 10.22.
✡ **13:14** 13.14: Daniel 9.27; 11.31; 12.11. ✡ **13:15** 13.15-16: San Lucas 17.31. * **13:15** 13.15 gatep: *Su gatep melantang bu' binaal nilan nek penguleliyan dluwat mekterbahu sek tibuuk ne gendaw. Su geddan nilan riin se gawas.* ✡ **13:19** 13.19: Daniel 12.1; Pirayag 7.14.

su keliseran se gendaw ketu labi pa neng mekeendekendek sinangkali' se isan landun neng misegaran rini seg benwa gatad binaal ini ned Diwata tampan nemuun bu' ndi' na gaid melepengan isan nanu. 20 Bu' nda' pa pebeba'ay ned Diwata su nga gendaw ketu, nda'iruning meluwas. Ma'ad para se ngak pimili'en ne nga getawan, pibaba'en su nga gendaw ketu."

21 "Rayun bu' isan ta' sung mektalu' seniyu, 'Enlengay niyu, keni na sung Misiyas!' awas, 'Enlengay niyu, ritu giin!' ndi' amu pektu'u run nini. 22 Ay su gena' metuud ne ngang Misiyas bu' gena' metuud ne ngak propeta mekpe'ita'. Megbaal ilan ne nga ketingelaan bu' nga gilelaan arun sek pedlimbung se nga getaw nek pimili' ned Diwata, bu' mehimu. 23 Aas pegbantay amu! Tinelu'an'u amu guna runi ngag betang keni se gendi' pa ini mehitabu'."

Suk Peddateng neg Bata' ne Getaw (San Mateo 24.29-31; San Lucas 21.25-28)

24 ✡ "Sek panahun ne dluwat su nga keliseran ketu, su gendaw meksirelem bu' sug bulan ndi' na meddelaag. 25 Su ngag bituun medladdu' buwat tu se dlangit bu' su nga kega'em tu se dlangit mbalag buwat seng mi'enaran nilan neg biyanan. 26 ✡ Rayun me'ita' niyu sug Bata' ne Getaw mateng riin se ginanud duma se gembagel ne kega'em nek sumanag. 27 Sugu'enen su ngag anghel tu se nga gepaat ne ngak sinurungan neg benwa arun tipungen su nga getaw nek pimili' nud Diwata buwat se dlaun ne nga dlugar sek tibuuk neg benwa."

Su Ketendu'an buwat se Gayu neg Igira (San Mateo 24.32-35; San Lucas 21.29-33)

28 "Uwanay niyu nek penendu'an su gayu neg Igira. Seng mengumuk na su ngak pangaan nini bu' mengintubil na ini, mesuunan niyu neng megaud na memeres. 29 Maa' rema run nini, seng mi'ita' na niyu su ngag betang keni neng mekpenghitabu' na, mesuunan na niyu ne suk panahun megaud na, bu' andam na sek pegatad. 30 Tima'anay niyu ini: dlaunan keni mehitabu' se ndi' pa matay su dlaun ne nga getaw neng miktetubu' pa nemuun. 31 Su dlangit bu' su dlupa' me'alep, ma'ad su ngak talu'u mekpebilin se genda'i gekteben."

Nda'iruni isan sala neng Mikesuun se Gendaw awas se Guras (San Mateo 24.36-44)

32 ✡ "Ma'ad ndi'iruni isan sala neng mikesuun se gendaw ketu awas se guras neng mateng, isan su ngag anghel tu se dlangit, awas sug Bata'; su Gama' ra giin sung mikesuun dun. 33 Pegbantay amu, pengandam, ay nda' niyu mesunay suk panahun neng mateng. 34 ✡ Maa' ini nek sala tawan neng migbiyahi bu' binilinen tu se ngak sesugu'en suk pedlekata, tubusen begayay suk salasala senilan neg baalen nilan bu' tubusen telu'ay sug bantay ri sed dungawan neng megbantay. 35 Aas pegbantay amu tendeng ay nda' niyu mesuunay nanu mateng su gapu' neg balay ali' bu' ri se gebii awas sek titenga' ne gebii awas seng meguni su dlimensad, awas sed dali'endaw. 36 Ali' bu' metikmal giin mateng, kina'enlan ndi' amu metaangan neng miktulug. 37 Landunik tinalu'u seniyu, tinalu'u ini rema tu se dlaunan neng megbantay amu."

✡ **13:24** 13.24: a Isaias 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; Pirayag 6.12. b Isaias 13.10; Ezekiel 32.7. ✡ **13:26** 13.26: Daniel 7.13; Pirayag 1.7. ✡ **13:32** 13.32: San Mateo 24.36. ✡ **13:34** 13.34: San Lucas 12.36-38.

14

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Jesus
(San Mateo 26.1-5; San Lucas 22.1-2; San Juan 11.45-53)

1 ✡ Duwa' endaw ra run se gendi' pa mateng su Kese'ulugan sek Paska bu' su Kese'ulugan sek Pan ne genda'ik Pempetulinen. Su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an minengaw ne ngak pema'agi sek peddaap riin ni Jesus ne genda'iruning mekesuun run arun petain giin.
2 "Kina'enlan ndi' ta ini baalen sek panahun se Kese'ulugan," miktalu' ilan, "ali' bu' megubet su nga getaw."

Su Gulu ni Jesus Binunagan nek Pegemut seg Betania
(San Mateo 26.6-13; San Juan 12.1-8)

3 ✡ Na, si Jesus ritu seg Betania tu seg balay ni Simon, su getaw neng migantus buwat seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit. Saanay ni Jesus maan, duuni dlibun neng minateng, miguwit neng miika' ne gamang neg alabastro neng mipenu' neng melaga' gupiya nek pegemut binaal sek tantu neng nardo. Binuungen su gamang ketu bu' binunagen suk pegemut tu se gulu ni Jesus. 4 Sud duma ne nga getaw ritu pinlengetan bu' miktalu' ri sek salasala senilan, "Tuma ma pikula'ula'an maik pegemut kiin? 5 Mbeledya' ma iin se kapin sek telu gatus ne ngak selapi' nek pelata bu' suk selapi' begay tu se ngak pupus!" Bu' pimura gupiya nilan su dlibun.
6 Ma'ad miktalu' si Jesus, "Pesaddan niyu giin! Tuma ma semuken ma niyu giin? Migbaal giin neng melengas neg betang para ri senaan. 7 ✡ Su ngak pupus ne nga getaw kanunay ra nek sementaun niyu, bu' isan laa urasay run ne dliyagan niyu, mekegabang amu senilan. Ma'ad gena'u kanunay sementaun niyu. 8 Migbaal giin gekteb se gembaalen; migbunag giin nek pegemut riin se dlawas'u arun sek pengandam na daan para sek pedlebeng. 9 Na, sek pekemetuud esuyan'u amu, se isan ta' penintulu' su Gempiya ne Gesuyen sek tibuuk neg benwa, sung mibaalen me'asuy gisip peddelendem ri seniin."

Miliyag si Judas sek Pegbudhi' riin ni Jesus
(San Mateo 26.14-16; San Lucas 22.3-6)

10 Rayun si Judas Iscariote, sala sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, miritu se geseg ne ngak pari' arun piyal si Jesus tu senilan. 11 Pidleliyag ilan gupiya sek pekerengeg nilan runik tinalu'en bu' miksaad ilan sek pegbegay ri seniin nek selapi'. Aas si Judas migatad sek pekpenengaw ne ginsaktu nek panahun ne mpiyalen si Jesus tu senilan.

Minaan si Jesus sek Pekaan para sek Paska duma se ngak Tinu'unaan
(San Mateo 26.17-19; San Lucas 22.7-13)

12 Se guna ne gendaw se Kese'ulugan sek Pan ne genda'ik Pempetulinen, giin su gendaw sek pekpatay se ngang nati ne karniru para dulang se Kese'ulugan sek Paska, miksaak su ngak tinu'unan ni Jesus ri seniin, "Ta' mai dlugar ne dliyagan mu lawan nami bu' mekegandam nek pekaan para se Kese'ulugan nek Paska?"
13 Bu' sinugu' ni Jesus sud duwa' se ngak tinu'unaan bu' pimendu'aan ilan: "Peritu amu sek siyudad, bu' melabet niyu su getaw neng mikpisaan ne gamang nek sineleran nek tubig. Lendug niyu giin 14 tu seg balay nek seleraan bu' telu'ay niyu su gapu' neg balay: 'Sung Mentetendu' miktalu', Ta' maid dugu ne ritu maan su ngak tinu'unan'u bu' gaku' sek Pekse'ulug

✡ **14:1** 14.1: Exodo 12.1-27. ✡ **14:3** 14.3: San Lucas 7.37-38. ✡ **14:7** 14.7: Deuteronomio 15.11.

sek Paska?’ 15 Rayun pe'ita'en seniyu sung meliwag ned dugu tu sed
ditaas, ned duun nai kegemitan run bu' pi'imetang na daan, bu' ritu amu
mengandam para senita.”
16 Su ngak tinu'unan midlaang, miritu sek siyudad, bu' mi'ita' nilani ngag
betang keni sumala' se ginasuy ni Jesus tu senilan; bu' inandam nilan suk
penihapun para sek Paska.
17 Seng meksindep nai gendaw, minateng si Jesus duma sek sepulu' bu'
ruwa' ne ngak tinu'unaan. 18 ✡ Bu' saanay nilan mekaan riin se dlemisaan
miktalu' si Jesus, “Esuyan'u amu nek sala seniyu megbudhi' ri senaan—
sala ned dumengan maan ri senaan.”
19 Tendeng run nini, migu'ul su ngak tinu'unaan bu' migatad meksaak
ri seniin su kada sala ri senilan, “Gaku' ba suk pirengegan mu?”
20 Miksembag si Jesus, “Sala ri seniyu nek sepulu' bu' ruwa', suk sala
neng medlebul sek panen ri se dya'ung duma senaan. 21 Sug Bata' ne
Getaw matay sumala' sek tinalu' se Kesulatan; ma'ad mekelelaatlelaat su
getaw neng megbudhi' ri seg Bata' ne Getaw! Maneg pa na ma'ad para se
getaw ketu ne nda' giin me'etaw!”

Suk Penihapun ne Ginu'u
(San Mateo 26.26-30; San Lucas 22.14-20; 1 Corinto 11.23-25)

22 Bu' saanay nilan mengaan, minuwan si Jesus nek pan, migampu'
sek pekpesalamat, pinetapetaan nini, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan,
“Tabuk niyu ini, giin nini su dlawas'u.”
23 Rayun inuwanen su kupa bu' pisalamataan tu sed Diwata. Binegain
nini tu se ngak tinu'unaan bu' dlaun nilan mininum buwat run nini. 24 ✡
Miktalu' si Jesus, “Giin nini sud dugu'u nek pikigis para se dlaunan, sud
dugu'u giin sung miksilyu se keligenan ned Diwata.” 25 Telu'an'u amu,
“Ndi'u na minum puli' seg binu keni tampan se gendaw ne inumen'u sug
begu neg binu riin sek Pedlegeri'an ned Diwata.”
26 Rayun midlekanta ilan sek peksaya' ri sed Diwata bu' miritu ilan seg
Bentud ne ngag Olibo.

Inatuk ni Jesus ne Limeren giin ni Pedro
(San Mateo 26.31-35; San Lucas 22.31-34; San Juan 13.36-38)

27 ✡ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Dlaunan niyu megela' menlaguy, bu'
meleng ri senaan, ay su kesulatan miktalu', ‘Petain ned Diwata sung
menggegingat ne nga karniru bu' su nga karniru metipelak.’ 28 ✡ Ma'ad
dluwatu metubu' puli', megunau seniyu tu se Galilea.”
29 Si Pedro miktalu', “Ndi'u gaid meleng seni'a, isan belengen'a se
dlaunan!”
30 Miksembag si Jesus, “Sek pekemetuud, telu'an'u dya'a, se ndi' pa
meguni seng meruwa' su dlimensad se gebii keni, limeren mau seng
metelu ne nda' mau me'ilala.”
31 Ma'ad minamal pa gaid si Pedro sek pektalu', “Ndi'u gaid mektalu' run
niin, isan pa bu' petainu duma seni'a!”
Bu' su dlaun ne ngak tinu'unan miktalu' rema neng maa'entu.

Migampu' si Jesus ritu se Getsemane
(San Mateo 26.36-46; San Lucas 22.39-46)

32 Miritu ilan se dlugar ne giningelanan ne Getsemane, bu' miktalu' si
Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Pengingkud amu rini saanay'u megampu'.”

✡ **14:18** 14.18: Ngak Salmo 41.9. ✡ **14:24** 14.24: a Exodo 24.8. b Jeremias 31.31-34. ✡ **14:27** 14.27: Zacarias 13.7. ✡ **14:28** 14.28: San Mateo 28.16.

33 Pirunuten si Pedro, Santiago, bu' Juan ri seniin. Binatiken suk taud
ne kegu'ul bu' kegules. 34 Bu' miktalu' giin tu senilan, "Su kegu'ul ri se
gena'ena'u gembagel gaid gupiya neng manla'u matay run. Pebilin amu
rini bu' pegbantay amu."
35 Miritu giin seng melayu'layu', middempug giin ri se dlupa', bu'
migampu' ne bu' mehimu, ndi' giin mayan se ngak pegantus. 36 Migampu'
giin, "Gama'u! Su dlaun ne ngag betang mbaal mu. Awa' mu buwat ri
senaan su kupa sek pegantus. Tumu' gena' su keliyag'u giining metuman
ma'ad su keliyag mu."
37 Rayun mipuli' giin tu se ngak tinu'unaan bu' mi'ita'en ilan telu neng
mintulug. Miktalu' giin tu ni Pedro, "Simon, miktulug'a masi'? Ndi'a ba
mekegantus ne ndi'a pundyengen isan sala uras na run?" 38 Bu' miktalu'
giin tu senilan, "Pegbantay bu' pegampu' amu arun ndi' amu daagen sek
pektintal. Meliya' su gispiritu, ma'ad meluya su dlawas."
39 Mbuus mikpelayu' na pelun giin bu' migampu' seng maa'entu ra gusay
nek pegampu'. 40 Rayun mipuli' giin tu se ngak tinu'unaan bu' mi'ita'en ilan
neng mintulug pa gusay; tendeng ay tulugen ilan na gupiya. Bu' nda' na
nilan mesuunay bu' landunik telu'en nilan ri seniin.
41 Se ketelu nek pekpuli'en, miktalu' giin tu senilan, "Mikpebilin amu pa
masi' sek pektulug bu' sek pekpengulali? Gigu' nain! Su guras minateng
na! Enlengay niyu, sug Bata' ne Getaw nemuun tudyan na tu se ga'em ne
ngang mekesesala'. 42 Pembuwat amu, menlaang ita. Enlengay niyu, kiin
na su getaw neng megbudhi' ri senaan!"

Suk Peddaap ri ni Jesus
(San Mateo 26.47-56; San Lucas 22.47-53; San Juan 18.3-12)

43 Bu' rayun, saanay migasuy pa si Jesus, si Judas sala se ngak sepulu'
bu' ruwa' ne ngak tinu'unan, minateng. Duma seniin suk panen ne nga
getaw neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul bu' sinugu' ne geseg
ne ngak pari', ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ne nga geseg ne
ngag Judeo. 44 Sung megbudhi' migbegay tu se ngak panen ne gilelaan:
"Su getaw ne gelekan'u giin suk pinengaw niyu. Daap niyu giin bu' uwit
niyu nek pebentayan gupiya."
45 Sek peddateng ni Judas, mikpegaud giin tu ni Jesus bu' miktalu',
"Rabi!" bu' inelekaan giin. 46 Aas dinaap nilan si Jesus bu' inuwiran
gupiya. 47 Ma'ad suk sala se ngang mikpegindeg ritu minakut ne kalis
bu' tinigbasen su gulipen nu dlabaw ne Geseg nek Pari', bu' mipetel suk
telingaan. 48 Rayun miktalu' si Jesus tu senilan, "Mirini amu ba neng
mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul sek peddaap ri senaan maa' nek
tulisan? 49 ✡ Kada gendaw minendu'u ritu sek Templo duma seniyu, bu'
nda' niyau daapay. Ma'ad kina'enlan metuman su Kesulatan."
50 Rayun su dlaun ne ngak tinu'unan mineleng ri seniin bu' minlaguy
ilan.
51 Duunik sala neg begumbata' ne dlai, neng mikseluk ma'ad nek
penepeten ne dlinu, neng midlendug ri ni Jesus. Dinaap nilan giin, 52 ma'ad
ginumubek giin neng midlebas, mibilin suk sineluken.

Si Jesus riin seng Metungenga'an ne Gukuman
(San Mateo 26.57-68; San Lucas 22.54-55, 63-71; San Juan 18.13-14, 19-24)

✡ **14:49** 14.49: San Lucas 19.47; 21.37.

53 Rayun inuwit nilan si Jesus tu seg balay ne Dlabaw ne Geseg nek Pari',
su dlaun ne nga geseg ne ngak Pari', su nga geseg ne ngag Judeo bu' su
ngang mentetendu' se Kesugu'an miktipung ritu. 54 Si Pedro midlendug ri
seng melayu'layu' bu' miritu se dlenu'an neg balay ne Dlabaw ne Geseg
nek Pari'. Migingkud giin ritu duma se nga guwardiya, mikpenalang tu
se gapuy. 55 Su nga geseg ne ngak Pari', bu' suk tibuuk ne gukuman
minengaw ne mpengaleg kuntra ri ni Jesus arun mpepatay nilan giin,
ma'ad nda'iruning mi'ita' nilan. 56 Melauni ngang minintigus neg balus
kuntra ri ni Jesus, ma'ad suk pimentalu' nilan nda' peksama.
57 Rayun duma se nga dlai migindeg bu' migasuy seg balus keni kuntra ri
ni Jesus. 58 ✡ "Mirengeg nami giin neng miktalu', 'Geba'en'u Templo keni
neg binaal ne nga getaw bu' dluwat sek telu endaw bekuren'u su dlain
nek Templo ne gena' baalen ne nga getaw.' " 59 Aas, isan ngani' su ngak
pimentalu' nilan nda' peksama.
60 Su Dlabaw ne Geseg nek Pari' migindeg ri seng metungenga'an nilan
bu' miksaak ri ni Jesus, "Nda'irun baing mesembag mu run nini sek
sumbung nek pirangat nilan kuntra seni'a?"
61 Ma'ad si Jesus nda' peksasak bu' nda' pegbegay nek sembag. Migeseb
su Dlabaw ne Geseg nek Pari' se peksaak ri seniin, "Dya'a ba sung Misiyas,
sug Bata' ne mbaya' Siya'en?"
62 ✡ "Gaku'," miksembag si Jesus, "bu' me'ita' niyu sug Bata' ne Getaw
neng megingkud ri sed dapit dlintu ne dlabi Ge'eman bu' mateng duma se
nga ginanud se dlangit!"
63 Su Dlabaw ne Geseg nek Pari', bineriten suk suuben bu' miktalu', "Ndi'
ita na medlekina'enlan ned dugang ne ngak sintigus! 64 ✡ Mirengeg na niyu
suk pekpesipalaan. Lama ri se gena'ena' niyu?"
Su dlaun nilan minukum kuntra ri seniin: metuuran giin bu' kina'enlan
petain.
65 Sud duma senilan migatad sek peddula' ri ni Jesus bu' tinempengan
nilan sung mataan bu' piksumbag nilan giin. "Atuk mu bu' ta' getaw sung
miksumbag seni'a!" miktalu' ilan. Inuwan giin nu nga guwardiya bu'
tinampaling giin.

Linimed ni Pedro si Jesus
(San Mateo 26.69-75; San Lucas 22.56-62; San Juan 18.15-18, 25-27)

66 Saanay ni Pedro ritu se dlenu'an, sed datag, minayan suk sala ne nga
dlibun nek sesugu'en ne Dlabaw ne Geseg nek Pari'. 67 Sek pekiita'en ri
ni Pedro neng mikpenalang, tinentengen giin bu' miktalu', "Dya'a rema
sementaun ni Jesus nek taga Nazaret."
68 Ma'ad pimalaun nini. "Nda'u mesuunay... nda'u mekesabut bu'
landunik pimentalu' mu," miksembag giin, bu' ginumawas giin pagaw tu
seg biyanan. Bu' se guras ketu, miguni su dlimensad.
69 Ritu mi'ita' giin puli' nuk sesugu'en ne dlibun bu' miktalu' su dlibun tu
se nga getaw neng mingindeg ritu, "Getaw keni sala ri senilan!" 70 Ma'ad
maa' ra run gusay, pimalaun nini puli'.
Nda' santa', sud duma miktalu' tu ni Pedro, "Ndi'a mekepemalaw ne
dya'a sementaun nilan, ay dya'a taga Galilea rema."
71 Miktalu' rayun si Pedro, "Penumpa'u migasuyu neng metuud! Silu-
tanu ned Diwata bu' gena' metuud! Nda'u gaid mekesuun se getaw iin nek
tinalu' niyu!"

✡ **14:58** 14.58: San Juan 2.19. ✡ **14:62** 14.62: Daniel 7.13. ✡ **14:64** 14.64: Levitico 24.16.

72 Nda' santa', miguni rayun seng mekeruwa' su dlimensad. Rayun
mirelendeman ni Pedro suk tinalu' ni Jesus ri seniin, “Se gendi' pa meguni
su dlimensad se keruwa' neg higayun, limeren mau seng metelu ne nda'
mau me'ilala.” Bu' dinaag giin se kegu'ul bu' miksegaw giin.

15

Inuwit si Jesus tu seng metungenga'an ni Pilato
(San Mateo 27.1-2, 11-14; San Lucas 23.1-5; San Juan 18.28-38)

1 Sek pekesikanselem, su nga geseg ne ngak Pari' midderali'
meksabutsabut se nga geseg ne ngag Judeo, se ngang mentetendu' se
Kesugu'an, duma se dlaun ne ngak sakup se Gukuman ne ngag Judeo.
Ginapus nilan si Jesus bu' inuwit bu' piniyal nilan tu ni Pilato. 2 Miksaak
si Pilato ri seniin, “Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?”
Miksembag si Jesus, “Tinalu' mu na.”
3 Pingelegan nu nga geseg ne ngak Pari' si Jesus seng melaun ne ngag
betang, 4 aas miksaak puli' si Pilato ri seniin, “Ndi'a ba meksembag?
Penginengeg'a tu se dlaun ne ngak pingaleg nilan!”
5 Ma'ad nda' peksembag si Jesus, bu' mitingala si Pilato.

Si Jesus Inukuman se Kemetain
(San Mateo 27.15-26; San Lucas 23.13-25; San Juan 18.39—19.16)

6 Se kada Kese'ulugan nek Paska, mibetasan ni Pilato neng mekpegawas
nek salabuuk pinerisu ne gendyu'en ne nga getaw. 7 Sek panahun ketu su
getaw ne giningelanan neg Barabas neng miperisu duma se ngag ribildi
tendeng ay mikepatay giin sek panahun se kegubet. 8 Seng miktipung
su ngak panen ne nga getaw, migatad ilan sek pegandyu' tu ni Pilato
seng mi'enaran neg baalen ri senilan. 9 Bu' miksaak si Pilato tu senilan,
“Liyagan ba niyu neg beluyan'u para ri seniyu su gari' ne ngag Judeo?”
10 Misuunaan ma ugud nek piniyal si Jesus nu nga geseg ne ngak pari' tu
seniin tendeng ay misinaku ilan.
11 Ma'ad su geseg se ngak pari' inubug nilan su nga getaw nek
peguwasenen si Barabas para senilan. 12 Miksaak puli' si Pilato tu se
ngak panen ne nga getaw, “Lama run rayunig baalen'u se getaw keni nek
tinawag niyu ne gari' ne ngag Judeo?”
13 Migbeksay ilan, “Lensangen giin se krus!”
14 “Ma'ad landun maik sala' neng mibaalen?” miksaak si Pilato.
Ma'ad pisekegan pa tumu' nilan pegbeksay, “Lensangen giin se krus!”
15 Liyagan ni Pilato neng mekepedleliyag tu sek panen ne nga getaw,
aas bineluyaan si Barabas para senilan. Rayun pilekpesen si Jesus bu'
piniyalen arun lensangen giin.

Middega'rega' su ngak Sundalu ri ni Jesus
(San Mateo 27.27-31; San Juan 19.2-3)

16 Inuwit nu ngak sundalu si Jesus tu sek seled ne dlenu'an tu sek palasyu
ne gobernador bu' tinawag nilan su dlaun ne ngak sundalu. 17 Piselukan
nilan si Jesus nek suub neng melagemlagem, bu' migbaal ilan ne kuruna
ned dugiyan ne ngak panga, bu' binetang nilan nini riin se guluun.
18 Rayun migatad ilan sek peddega'rega' neng miktalu': “Tetubu' su gari'
ne ngag Judeo!” 19 Binentul nilan giin ne gages ri se gulu, piddula'an nilan
giin, miginlulud ilan, bu' middungkukrungkuk ilan. 20 Seng mitubus na su
ngak sundalu sek peddega'rega' ri ni Jesus, linuwas nilan suk suuben neng

melagemlagem bu' piseluk nilan puli' ri seniin su gegulingenen nek suub. Rayun inuwit nilan giin tu se gawas arun lensangen.

Suk Pedlansang ri ni Jesus tu se Krus
(San Mateo 27.32-44; San Lucas 23.26-43; San Juan 19.17-27)

21 ✡ Riin se dlaangan, milabet nilan su getaw ne su ngalanen si Simon, neng miniyan tu sek siyudad buwat seg binaal, bu' pineges nu ngak sundalu sek pekpisaan se krus ni Jesus. (Simon neg buwat se Cirene bu' giin su gama' ni Alejandro bu' Rufus). 22 Bu' inuwit nilan si Jesus tu se dlugar ne giningelanan ne Golgota, neng migulugan, "Dlugar nek Tulaan Gulu." 23 Ritu binegayan nilan giin neg binu ne dlinemugan neg bulung iningelanan neng mira, ma'ad nda' inum si Jesus run nini. 24 ✡ Rayun linansang nilan giin tu se krus bu' pikilasilas nilan suk suuben pebiyan seg ripa, sek pegilala bu' ta'ing mekuwan run nini. 25 Miginenga' menaik nai gendaw itu sek pedlansang nilan ri seniin. 26 Suk sumbung kuntra ri seniin laung; "Su Gari' nu ngag Judeo." 27 Linansang rema nilan tu se krus duma seniin sud duwa' tawan ne ngak tulisan, suk sala riin rapit se dlintuun bu' suk sala diin rapit seg bibangen.*✡

29 ✡ Su nga getaw neng mimbiyan mikisingising se nga gulu nilan bu' middega'rega' ri ni Jesus: "Aa! Dya'a su gumeba' sek Templo bu' bekuren mu ini puli' seled sek telu endaw! 30 Na, Penaug'a buwat ri se krus iin bu' luwas mu su gegulingen mu!"

31 Seng maa' run nek pebiyan, su geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an middega'rega' rema seniin, miktalu' suk salasala senilan, "Linuwasen su ngad duma, ma'ad ndi'en meluwas su gegulingenen! 32 Nandaw, enlengan ta sung Misiyas, su gari' seg Israel, mekenaug ba buwat se krus iin, bu' mektu'u ita ri seniin!"

Bu' sud duwa' tawan ne dlinansang duma seniin middega'rega' rema ri seniin.

Suk Pekematay ni Jesus
(San Mateo 27.45-56; San Lucas 23.44-49; San Juan 19.28-30)

33 Sek peketaasendaw na, tinumabun su kerelem sek tibuuk nasud, neng mirepet sek telu uras. 34 ✡ Seng miginenga' menaug nai gendaw, migbeksay si Jesus seng mesekeg, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" neng migulugan, "Diwatau, Diwatau, lama pegbelengan mau run?"

35 Sud duma ne nga getaw ritu mikerengeg ri seniin bu' miktalu', "Penginengeg amu, tinawagen si Elias." 36 ✡ Bu' suk sala tawan ginumebek neng miguwit neg ispungha, linebulen riin seng mesem ne ginumen, bu' binetangen riin sek patal ne gayu. Rayun pitaasen nini tu seg baba' ni Jesus bu' miktalu', "Gelatan ta! Enlengan ta bu' mateng ba si Elias sek pekpenaug ri seniin buwat se krus!"

37 Migbeksay neng mesekeg si Jesus bu' rayun minatay.

38 ✡ Su kurtina tu sek Templo miberit neng mibahin sed duwa', buwat se ditaas pagaw sek silung. 39 Su geseg ne ngak sundalu neng migindeg

---

✡ **15:21** 15.21: Roma 16.13. ✡ **15:24** 15.24: Ngak Salmo 22.18. * **15:27** 15.27 Sud duma ne kesulatan middugang seg birsikulu 28: Seng maa' nini nek pebiyan mituman sung misulat ri se kesulatan neng miktalu': "Gelalen giin nek sala se ngang mememunu'" (enlengay niyu suk San Lucas 22.37). ✡ **15:27** 15.27: Isaias 53.12. ✡ **15:29** 15.29: a Ngak Salmo 22.7; 109.25. b San Marcos 14.58; San Juan 2.19. ✡ **15:34** 15.34: Ngak Salmo 22.1. ✡ **15:36** 15.36: Ngak Salmo 69.21. ✡ **15:38** 15.38: Exodo 26.31-33.

ritu seng metungenga'an ne krus mikiita' pikendun ni Jesus sek pekematay.
“Getaw kini metuud gaid neg Bata' ned Diwata!” miktalu' giin.
40 ✡ Sud duma ne nga dlibun ned ditu seng melayu'layu' neng mikpe-
genleng. Gilan si Maria Magdalena, si Maria ne gina' seg begumbata' nek
Santiago bu' ni Jose, bu' si Salome. 41 Midlendug ilan ri ni Jesus saanay
ritu pa giin se Galilea bu' migabang ri seniin. Melaun ne nga dlibun neng
miritu seg Jerusalem duma seniin ne ritu rema.

Suk Pedlebeng ri ni Jesus
(San Mateo 27.57-61; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42)

42-43 Seng mikpeksindep na su gendaw minateng si Jose nek taga
Arimatea. Tinamed giin nek sakup se Gukuman ne ngag Judeo, neng
mikperateng sek peddateng nek Pedlegeri'an ned Diwata. Gendaw itu sek
Pekpengandam (ne giin su gendaw se genda' pai Gendaw nek Pengulali),
aas si Jose se genda'i gendek miritu seng metungenga'an ni Pilato bu'
inubugen sug bangkay ni Jesus. 44 Mitingala si Pilato sek pekerengegen
run ne si Jesus minatay na. Tinawagen su geseg ne ngak sundalu bu'
sinakaan bu' mpayat na ba matay si Jesus. 45 Dluwaten mesuunay tu
se geseg ne ngak sundalu, tinelu'an ni Pilato si Jose ne uwanenen sug
bangkay ni Jesus. 46 Si Jose sinumaluy ne dlinu nek penepeten, inuwanen
sug bangkay ni Jesus, pinutusen nini, bu' pi'imetangen tu se dlebengan ne
dlineluran nek telektap. Rayun linuliren sug batu arun tampeng ri sed
dungawan ne dlebengan. 47 Si Maria Magdalena bu' si Maria ne gina' ni
Jose migbantay bu' mikiita' bu' ta' pi'imetang sug bangkay ni Jesus.

16

Suk Peketubu' Puli'
(San Mateo 28.1-8; San Lucas 24.1-12; San Juan 20.1-10)

1 Dluwat se Gendaw nek Pengulali, si Maria Magdalena, si Maria ne gina'
ni Santiago, bu' si Salome mimenaluy ne ngak pegemut para penlunas seg
bangkay ni Jesus. 2 Bu' sek pekesikanselem se gendaw ned Duminggu,
seng mekpeksebang na su gendaw, miritu ilan se dlebengan. 3 Diin
ilan pa se dlaangan, miksesaakay ilan ri sek salasala senilan, “Ta' maing
medlulid run sug batu para senita buwat sed dungawan ne dlebengan?”
4 (Gembagel gupiya sug batu ketu.) Maad sek pegenleng nilan run mi'ita'
nilan neng milulid na sug batu. 5 Aas simumeled ilan tu se dlebeng,
bu' mi'ita' nilan sug begumbata' ne dlai neng miksuub ne gemputi' neng
mikpegingkud ri sed dapit dlintu, bu' mitingkangan ilan gaid.
6 “Ndi' amu metingkang,” miktalu' giin. “Misuunan'u neng minengaw
amu ri ni Jesus nek taga Nazaret, ne dlinansang tu se krus. Nda' na giin
rini, mitubu' giin puli'! Enlengay niyu, keni ra su dlugar nek pi'imetangan
ri seniin. 7 ✡ Na, penlaang amu bu' asuy niyu sung minsahi tu se ngak
tinu'unaan, asta si Pedro: ‘Meguna si Jesus ri seniyu tu se Galilea; ritu
me'ita' niyu giin, sumala' se ginasuyen ri seniyu.’ ”
8 Aas ginumawas ilan bu' ginumebek buwat se dlebengan, neng
minendek bu' mitingkangan. Nda'irunik tinelu'an nilan, tendeng ay
mi'endekan ilan gupiya.

*SUD DAAN NEK PENAPUS SENG MELENGAS NE GESUYEN**

✡ **15:40** 15.40-41: San Lucas 8.2-3. ✡ **16:7** 16.7: San Mateo 26.32; San Marcos 14.28. * **16:8** *Duuni ngak sinulat bu' daan ne nga gubad ne nda'irun run nini nek penapus seng Melengas ne Gesuyen (birsikulu 9-20).*

Mikpe'ita' si Jesus tu ni Maria Magdalena
(San Mateo 28.9-10; San Juan 20.11-18)

9 [Dluwat metubu' puli' si Jesus, sek sikanselem se gendaw ned
Duminggu, mikpe'ita' giin guna tu ni Maria Magdalena, suk piguwasaan
nek pitu ne ngak penulay. 10 Midlaang si Maria bu' inesuyaan su ngak
sementaunen neng minsegaw bu' migu'ul; 11 bu' sek pekerengeg nilan run
sek tinalu'en neng mitubu' puli' si Jesus bu' mikpe'ita' giin ri seniin, nda'
ilan pektu'u ri seniin.

Mikpe'ita' si Jesus tu sed Duwa' ne ngak Tinu'unan
(San Lucas 24.13-35)

12 Dluwat itu, mikpe'ita' si Jesus tu sed duwa' ne ngak tinu'unan se dlain
nek pebiyan saanay nilan mekpedlaang pagaw tu seg buwid. 13 Mipuli'
ilan bu' tinelu'an nilan sud duma, ma'ad nda' ilan pektu'u run nini.

Mikpe'ita' si Jesus tu sek Sepulu' bu' Sala ne ngak Tinu'unan
(San Mateo 28.16-20; San Lucas 24.36-49; San Juan 20.19-23; Su Ngak Pimbaal 1.6-8)

14 Se ketapusan, si Jesus mikpe'ita' tu sek sepulu' bu' sala ne ngak
tinu'unan saanay nilan mengaan. Pimaagen ilan, tendeng ay nda'irunik
pektu'u nilan bu' tendeng ay metegasi gulu nilan sek petu'u tu se ngang
mikiita' ri seniin dluwat giin metubu' puli'. 15 ✡ Miktalu' giin tu senilan,
“Penlaang amu tu sek tibuuk neg benwa bu' penintulu' niyu su Gempiya
ne Gesuyen tu se dlaun ne nga getaw. 16 Su isan ta' neng mektu'u
bu' mekpebendyag meluwas; su isan ta' ne gendi' mektu'u ukuman.
17 Su ngang mektetu'u begayan ne ga'em sek pegbaal ne ngang milagru:
mekepegawas ilan ne ngang melaat ne gispiritu pebiyan se ngalan'u;
meketuntul ilan se nga dlainlain ne ngak tinuntulan; 18 bu' mekegawid
ilan ne ngang mamak awas mekiinum ilan se isan landun neg bulit, ndi'
ilan medlaat; bu' depenan nilan su ngang menlaru, bu' me'uli'an ilan.”

Pilentu si Jesus tu se Dlangit
(San Lucas 24.50-53; Su Ngak Pimbaal 1.9-11)

19 ✡ Dluwat itu telu'ay ni Jesus tu senilan, pilentu giin tu se dlangit bu'
migingkud giin sed dapit dlintu ned Diwata. 20 Bu' su ngak tinu'unan
minlaang bu' minintulu' isan ta' ne dlugar, bu' inebangan ilan ne Ginu'u
bu' suk pekpenintulu' nilan mipemetuuran neng metuud pebiyan se ngang
milagru neng mibaal nilan.]

Su dlain ned daan nek penapus†

(v 9) [Miritu rayun su nga dlibun tu ni Pedro bu' tu se ngak sambaten
bu' migbegay senilan se gempelek ne gesuyan se dlaun nek tinalu' senilan.
(v 10) Dluwat ini, pinawit ni Jesus pebiyan se ngak tinu'unaan buwat sek
sebangan pagaw sek sindepan sug bala'an bu' nda'iruni kemetain neng
minsahi se keluwasan ne genda'i gekteben.]

✡ **16:15** 16.15: Su Ngak Pimbaal 1.8. ✡ **16:19** 16.19: Su Ngak Pimbaal 1.9-11. † **16:20** 16.20 Sud duma ne ngak sinulat bu' daan ne nga gubad duun run nini ne gembaba' nek penapus tu seng Melengas ne Gesuyen dugang tu seng metaas nek penapus (birsikulu 9-20).

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Lucas

Pesi'una

Su Gempiya ne Gesuyen sumala' ni Lucas pi'ita' ne si Jesus suk sinaad neng Menleluwas seg Israel bu' sung Menleluwas se dlaun ne nga getaw. Sinulat ni Lucas ne si Jesus tinawag ne Gispiritu ne Ginu'u sek "peguwit neng Melengas ne Gesuyen tu se ngak pupus," bu' Melengas ne Gesuyen keni mipenu' ne nga dlelaat tu se dlaun ne nga getaw ned duunik pekpengina'enlan. Binegayan ne gimpurtanti suk talu' ne 'dleliyag' ri se dlibru keni labi na suk pegegetaw ni Jesus, bu' ri sek tambinai', suk pedditu ni Jesus se dlangit. Su gesuyan metendeng sek peddugang bu' sek pedlelaup sek pektu'u riin ni Jesus Christ peketubus suk pedditu ni Jesus se dlangit sinulat rema sek sama neng menenulat ri se dlibru se ngak Pimbaal ne nga Gapustulis.

Su keruwa' bu' kegenem neg bahin migasuy se ngak tima neng me'ita' rini seng Melengas ne Gesuyen keni, maa' se nga gesuyan metendeng se kanta ne ngag anghel bu' pegbentaw ne ngang megalung ne nga karniru, si Jesus tu sek templo saanay bata' pa giin, bu' su nga galing metendeng seng Melengas ne Getaw neg buwat sek Samaria bu' sung Mirala' neg Bata'. Ri sek tibuuk neng Melengas ne Gesuyen, binegayan ne gimpurtanti ri se dlibru keni suk pegampu', sug Bala'an ne Gispiritu Santu, suk terbahu ne nga dlibun riin seng ministiryu ni Jesus, bu' suk pekpasaylu ned Diwata ri se ngak sala'.

Bu' me'ita' niyu suk simbulu ( ) keni, mikpesabut ini ne nda' ini ri sed duma ne nga kesulatan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-4
II. Suk Pegegetaw bu' Pekebata' ni Juan neng Membebendyag bu' ni Jesus 1.5—2.52
III. Sung Ministiryu ni Juan neng Membebendyag 3.1-20
IV. Suk Pekpebendyag bu' Pektintal ri ni Jesus 3.21—4.13
V. Suk Pimbaal ni Jesus tu se dlaun ne Getaw se Galilea 4.14—9.50
VI. Buwat se Galilea tampan seg Jerusalem 9.51—19.27
VII. Suk Tambinai' nek Simana megaud seg Jerusalem 19.28—23.56
VIII. Suk Peketubu' puli', ngak Pekpe'ita', bu' Pedditu se dlangit ni Jesus 24.1-53

1 Seni'a Teofilo:

Meleget na sung miksulat ri seng miksumpatsumpat ne ngag betang
neng mihitabu' ri sek titenga' ta metendeng riin ni Jesus. 2 Bu' suk sinulat
nilan maa' ra run rema suk tinalu' nu nga getaw neng mikiita' rema mismu
se ngak penghitabu' gatad pa se getaran bu' minintulu' seng minsahi ned
Diwata. 3 Aas sek pektipet'u run gaid, Uu, tinamed nek Teofilo, dlaun nek
penghitabu' keni gatad pa se getaran pigena'ena'u nek sulaten'u seni'a ri
seng melengas nek pekimetang, 4 arun mesiguru neng mesuunan mu suk
tibuuk ne kemetuuran metendeng se kada neg betang nek tinendu' riin
seni'a.

Pisuun na daan suk Pegegetaw ni Juan neng Membebendyag

5 ✡ Sek panahun ne si Herodes* pa su gari' ritu sek probinsiya neg
Judea, duunik sala nek pari' ne su ngalanen si Zacarias neng migbuwat se
gesalan ni Abias ne ngak pari'. Suk sawa ni Zacarias giin si Elisabet neng
migbuwat se gesalan sek pamilya ni Aaron ne ngak pari'. 6 Bu' gilan duwa'
midleketubu' neng metareng ri sek pengenleng ned Diwata. Bu' tinuman
nilan gaid su dlaun ne nga Kesugu'an bu' ngak sugu' ne Ginu'u. 7 Nda' ilan
pegbata' ay ndi' mengembata' si Elisabet ay dlegulang ilan duwa' na.
8-9 Na, sek timpu na nu ngak sakup ni Abias sung mekepengalagad
ri sed Diwata ditu sek Templo, migripa su ngak pari' sumala' seng
mibetasan nilan. Bu' si Zacarias, giining miripaan nilan neng meksereng
sek pelinaan. Tendeng run itu, sinumeled si Zacarias tu sek Templo ne
Ginu'u, 10 saanay migampu' su ngang meleget ne nga getaw ritu se gawas
se guras nek serengen ni Zacarias suk pelinaan ritu. 11 Rayun duunig
anghel ne Ginu'u neng migindeg riin sed dapit dlintu neg halaran ne ritu
pekserengay suk pelinaan. 12 Seng mi'ita' giin ni Zacarias, migikmat dun
bu' minendek. 13 Ma'ad miktalu' sug anghel ri seniin, “Ndi'a mendek,
Zacarias, ay mirengeg nud Diwata suk pegampu' mu. Si Elisabet, nek
sawa mu mengembata' neg bata' dlai. Bata' keni, ingelanay mu ne si
Juan. 14 Leliyagen'a run gupiya bu' leliyagen rema gupiya sung meleget
ne nga getaw seng me'etaw na giin. 15 ✡ Ay meselaag giin gupiya sek
pengenleng ne Ginu'u ri seniin. Ndi' giin mpiya minum neg binu bu'
duma pa neng mekebeleng. Seng megegetaw giin, su Gispiritu Santu duma
ri seniin buwat sek panahun nek pegegetawen, 16 bu' pepuli'enen sung
melaun ne gesalan ni Israel riin se Ginu'u ned Diwata nilan. 17 ✡ Meguna
giin ri se Ginu'u seng meksama ne ga'em bu' gispiritu neng mi'angken
ni propeta Elias. Bu' tendeng ri seniin, peguli'enen puli' su nga gama' bu'
gembata'. Bu' su nga getaw ne gendi' mektuman ri sed Diwata megatad sek
pegena'ena' ri sek pekemetareng; endamenen su nga getawan ned Diwata
ri sek peddatengen.”
18 Tinelu'an ni Zacarias sug anghel, “Laa kesuun'u run neng metuud suk
tinalu' mu? Dlegulangu na bu' suk sawau, dlegulang na rema.”
19 ✡ Miksembag sug anghel, “Gaku' si Gabriel neng migindeg ri seng
metungenga'an ned Diwata. Bu' sinugu' naun arun tebalan'a ri se gempiya
ne gesuyen. 20 Ma'ad nda' mu petuuray suk tinalu'u neng metuman
se ginsaktu nek panahun. Tendeng ay nda'a pektu'u, megugel'a; ndi'a
mekegabit tampan metuman suk pisuun'u seni'a.”
21 Ri se dlain neg bahin, migelat su nga getaw riin ni Zacarias bu'
mitingala ilan gaid ri se kepayaten ri sek Templo. 22 Sek pegawas na
ni Zacarias, ndi' na giin mekegabit tu senilan, aas misuunan nilan ned
duunik pi'ita' nud Diwata ri seniin tu sek Templo. Tendeng ay mi'ugel na
giin, miksinyas ra run tu se nga getaw.
23 Peketubus sek pengalagad ni Zacarias ri sek Templo, minuli' giin tu
seg balay nilan. 24 Minayan suk santa' endaw, migberes si Elisabet, nek
sawaan. Sek seled se dlima bulan nda' gawas si Elisabet ri seg balay nilan.
25 “Nandawu pa linelaatan nud Diwata,” laungen, “Inawa'en senaan su
kepiiran'u tu se dlaun ne nga getaw tendeng ay ndi'u mengembata'.”

Pisuun na Daan suk Pegegetaw ni Jesus

✡ **1:5** 1.5: 1 Nga Cronica 24.10. * **1:5** 1.5 Herodes: Mi'ilala ne giin si Herodes nek Timu'ay Labi.
✡ **1:15** 1.15: Ngang Numero 6.1-8. ✡ **1:17** 1.17: Malakias 4.5-6. ✡ **1:19** 1.19: Daniel 8.16; 9.1-25.

26 Sek pekegenem bulan nek pegberes ni Elisabet, sinugu' nud Diwata
sug anghel ne si Gabriel neng meritu se dlunsud ne giningelanan neng
Nazaret nek sakup se Galilea. 27 ✡ Duuning minsahiin tu sed delaga nek
pengesuwaan na ni Jose, ne gasal ni Gari' David. Su ngalanen si Maria.
28 Seng minateng sug anghel ritu, miktalu' giin, "Mpiya gendaw riin seni'a.
Diin seni'a sud Diwata, Maria, bu' pengumpiyanan'a gupiya niin!"
29 Sek pekerengeg ni Maria run itu, midlibeg run gupiya ri sek tinalu'
nug anghel bu' pigena'ena'en landun sakani gulugaan nini. 30 Miktalu'
sug anghel ri seniin, "Ndi'a mendek, Maria. Pipiyanan'a nud Diwata.
31 ✡ Enlengay mu, megberes'a bu' megbata'a ne dlai, bu' ingelanay mu
giin ne si Jesus. 32 ✡ Meselaag giin bu' tuwagen neg Bata' nu Dlabi neng
Mekegega'em ned Diwata. Su Ginu'u ned Diwata megbaal seniin ne gari'
maa' ne gepu'aan ne si David. 33 Medlegari' giin se gasal ni Jacob ne
genda'ik tamanen; suk pedlegeri'aan mekpeddayun se genda'i gekteben."
34 Miksaak si Maria tu seg anghel, "Pekendun'u ma pegbata'? Genda'irun
pai dlai neng mikepengilabet senaan."
35 Miksembag sug anghel, "Lumusad su Gispiritu Santu seni'a bu' su
ga'em ne Dlabi neng Metaas ned Diwata diin rema seni'a. Seng maa' niin
ne keterengan, sug bata' neng me'etaw tuwagen neg Bata' ned Diwata.
36 Pegena'ena' mu, su gapen mu ne si Elisabet, dlegulang na ma'ad genem
bulan naig beresaan. 37 ✡ Tendeng ay genda'iruni ndi' mbaal ned Diwata."
38 "Sesugu'enu ma'ad nu Ginu'u," miktalu' si Maria; "Metuman sa'wan
senaan suk tinalu' mu." Bu' migawa' sug anghel riin seniin.

Mingumbalay si Maria tu ni Elisabet

39 Minayan suk santa' endaw, si Maria miritu sek sala ne dlunsud ditu
seg binenturan neg Judea. 40 Miritu giin seg balay nilan ni Zacarias bu'
mingumusta ri ni Elisabet. 41 Pekerengeg ni Elisabet sek pengumusta
ni Maria, mikuleg sug bata' ri sek tiyanen bu' gine'eman si Elisabet se
Gispiritu Santu, 42 bu' seng mesekeg nek talu', laungen, "Pingumpiyanan'a
gupiya ned Diwata sinangkali' sed duma ne dlibun! Pingumpiyanan
rema nud Diwata sug bata' nek pe'etaun mu. 43 Tuma ma su gembagel
neg betang mihitabu' riin senaan, neng migbentaw ma ri senaan su
gina' ne Ginu'uu? 44 Ay sek pekerengeg'u sek pengumusta mu, sug bata'
sinumindak ri sek tiyan'u se dleliyag. 45 Pedleliyagen'a gupiya neng
mikpetu'ua ri seng minsahi ne Ginu'u neng metuman riin seni'a!"

Su Kanta ni Maria sek Peksaya'

46 Miktalu' si Maria,
"Siya'en'u su Ginu'u ri sek pusung'u!
47 Bu' pidleliyag su gispirituu tendeng ay sud Diwata sung Men-
leluwas'u,
48 ✡ ay nda' naun pedlingaway, isan gaku' gembaba' ra nek
sesugu'enen.
Gatad numuun, mektalu' su dlaun ne getaw nek pingumpiyananu ned
Diwata,
49 tendeng se ketingelaan ne ngag betang neg binaal nu Ge'eman ned
Diwata ri senaan.
Bala'an su ngalanen;

✡ **1:27** 1.27: San Mateo 1.18. ✡ **1:31** 1.31: San Mateo 1.21. ✡ **1:32** 1.32: Ngak Salmo 82.6; Isaias 9.6-7; Jeremias 23.5. ✡ **1:37** 1.37: Su Getaran se Dlaunan 18.14. ✡ **1:48** 1.48 1 Samuel 1.11.

50 gatad se guna ne gesalan tampan tu sek sunud ne gesalan
mikpe'ita' giin ne dlelaat tu se dlaun ne nga getaw neng megbasa ri seniin.
51 Pi'ita'en suk pekege'emaan
bu' pibelagbelagen su ngang mekpesaya'saya'
duma se ngak pelanu nilan.
52 ✡ Pibaba'en su ngang melipetaasen neng midlegari'
bu' pitaasen su nga getaw neng melipebaba'en.
53 Pibesug ned Diwata su ngang miperii'an,
bu' pipe'awa'en su ngang mekeratu', ne nda'iruning me'uwiten.
54 ✡ Inebangaan suk sesugu'enen ne si Israel
bu' linelaataan gusay su nga getawaan.
55 ✡✡ Tinumanen suk saad nek sinaaren tu se nga gepu'an ta,
Nda'en pedlingaway suk pekpe'ita' se dlelaat riin ni Abraham
bu' tu se dlaun ne gesalaan se genda'i gekteben!”
56 Mikengel si Maria ri seg balay nilan ni Elisabet seled sek telu bulan pulu' giin minuli' tu seg balain.

Suk Pegegetaw ni Juan neng Membebendyag

57 Minateng na suk panahun neng me'etawan na si Elisabet, bu' migbata' giin ne dlai. 58 Sek pekerengeg nu ngak sumbalain bu' nga gapenen nek pipiyanan giin gupiya nu Ginu'u, pidleliyag ilan gupiya duma ni Elisabet.
59 ✡ Se kewalu gendaw na sug bata', miritu ilan seg balay nilan ni Zacarias sek pektuli' seg bata'. Bu' liyagan nilan siya nek peksangain ilan nu gama'en ne si Zacarias. 60 Ma'ad si Elisabet miktalu' tu senilan, “Ndi' mehimu! Kina'enlan su ngalan neg bata' si Juan.”
61 Miktalu' ilan tu ni Elisabet, “Nda'irun ma gapen mu neng mesangay di ngalan keni!” 62 Bu' piksinyasan nilan si Zacarias landun mai dliyagaan ne ngalan para seg bata'en.
63 Miksinyas si Zacarias neg begayan giin neng mesulatan. Dayun sinulaten, “Su ngalan nug bata' si Juan.” Dlaun nilan mitingala! 64 Sek panahun ketu, si Zacarias mikegabit puli' bu' migatad giin sek peksaya' ri sed Diwata. 65 Minendek su ngak sumbalay nilan, bu' su gesuyan metendeng se ngag betang keni mirepet tu se nga getaw ditu seg binenturan neg Judea. 66 Su dlaun ne getaw neng mikerengeg run, migektemektem bu' miksaak, “Megendun ma sakanig bata' keni bu' mbagel? Ay kelaru ma gupiya su Ginu'u diin seniin.”

Suk Pengatuk ni Zacarias

67 Su Gispiritu Santu midlega'em riin ni Zacarias, su gama' ni Juan bu' migasuy giin seng minsahi ned Diwata:
68 “Siya'en ta su Ginu'u, sud Diwata neg Israel!
Mirini giin arun sek pegabang tu se nga getawaan bu' pekpegawas senilan.
69 Binegayaan ita seng Mekegega'em neng Menleluwas,
su gasal nek sesugu'enen ne si David.
70 Sinaaren pebiyan seg bala'an ne ngak propetaan nud diin
71 ne dluwasenen ita buwat ri se nga kuntra ta,
buwat se ga'em se dlaun neng minggemet senita.
72 Miktalu' giin neng mekpe'ita' giin ne dlelaat tu se nga gepu'an ta

✡ **1:52** 1.52: Job 5.11; 12.19. ✡ **1:54** 1.54: Su Getaran se Dlaunan 32.28. ✡ **1:55** 1.55: Su Getaran se Dlaunan 17.7. ✡ **1:55** 1.46-55: 1 Samuel 2.1-10. ✡ **1:59** 1.59: Levitico 12.3.

bu' nda'en pedlingaway sug bala'an ne keligenan.
73-74 Duma sek pekpenumpa' tu se gepu'an ta ne si Abraham
sinaaren ne dluwasen ita buwat ri se nga kuntra ta
bu' mektugut senita sek pekpenibeli ne nda'iruni gendek,
75 arun mbaal ita neg bala'an bu' metareng
ri seng metungenga'aan ri se dlaun ne gendaw se ketubu' ta.”
76 ✡ Bu' miktalu' rayun si Zacarias tu seg bata'en,
“Dya'a, bata'u, tuwagen'a nek propeta se Dlabi neng Metaas ned Diwata.
Megunaa ri se Ginu'u
sek pegandam ne ngad dalan neg biyanaan,
77 sek pegasuy tu se nga getawaan neng meluwas ilan
pebiyan sek pekpasaylu riin se ngak sala' nilan.
78 Sud Diwata ta melilelaaten bu' mpiya.
Sinugu'en ri senita sung Menleluwas maa' nek peksebang ne gendaw.
79 ✡ Para senita neng midleketubu' riin se kereleman se kemetain,
kerelaag keni meddelaag
sek pegunut senita riin sed dalan ned duuni kelinaw.”
80 Miksibagel sug bata' ne si Juan bu' su Gispiritu ned Diwata migbegay
seniin ne gembagel ne ga'em. Mikengel giin tu se kemingawan tampan se
gendaw neng migatad giin menendu' tu se nga getaw Israel.

2

Suk Pegegetaw ni Jesus (San Mateo 1.18-25)

1 Na sek panahun ketu, su Gari' nu nga getaw Roma ne si Augustos* miksugu' nek penlistaan su dlaun ne nga getaw ri sek tibuuk nek Pedlegeri'aan. 2 Se guna nek pekpenlista se nga getaw ketu, si Cirenio su gobernador tu sek Syria. 3 Bu' su kada sala miritu rayun arun mekpelista ritu se gegulingen nilan ne dlunsud.

4 Na miritu si Jose buwat se dlunsud seng Nazaret nek sakup se Galilea pagaw tu se dlunsud seg Bethlehem nek sakup seg Judea, su dlugar nek pigegetawan ni Gari' David. Miritu si Jose tendeng ay sakup ma giin se gesalan ni David. 5 Mikpelista giin duma ni Maria, nek sinaad nek pengesuwanen. Migberes na si Maria, 6 bu' saanay ditu ilan seg Bethlehem, giin suk timpu sek pegbata'en. 7 Bu' ritu, migbata' giin se guna neg bata'en ne dlai, inemesaan sug bata'en, rayun binelilliren ditu sek palungan tendeng ay nda'irunid dugu ritu ne mpenaikan nilan.

Su ngang Menggegingat ne Karniru bu' ngag Anghel

8 Se gebii ketu, duuni ngang midlekata se nga karniru ritu se ngak pe'eksaban megaud se dlunsud seg Bethlehem bu' pigelungan nilan su nga karniru. 9 Saanay nilan megalung se nga karniru, duuning mituwa' tu senilan neg anghel nu Ginu'u bu' middelaag ri sek timala' nilan su kesanag nu Ginu'u. Bu' mi'endekan ilan gupiya, 10 ma'ad miktalu' sug anghel senilan, “Ndi' amu mendek! Miriniu duma se gempiya ne gesuyen para seniyu, neng mekegbegay ne dleliyag tu se dlaun ne getaw. 11 Se gebii keni, migegetaw na ritu se dlunsud ni David sung Menleluwas. Giin

---

✡ **1:76** 1.76: Malakias 3.1. ✡ **1:79** 1.79: Isaias 9.2. * **2:1** 2.1 Gari' nu nga getaw Roma ne si Augustos: Si Augustos giin su Gari' ri se getaw Roma buwat 27 B.C. neng migulugan ‘Se genda' pa pegegetaw si Jesus Christ’ tampan 14 A.D. neng migulugan ‘Suk taun ne Ginu'u ne si Jesus Christ.’

si Christ ne Ginu'u. 12 Bu' giin nini su gilelaan niyu run. Me'ita' niyu sug
bata' ne inemesan bu' binelilid diin sek palungan, giin na."
13 Sek tikmal, mintuwa' sung meleget gupiya ne ngag anghel bu'
mikpeddayun sek peksaya' riin sed Diwata,
14 "Siya'en sud Diwata ritu se kinetaasan ne dlangit,
bu' kelinaw ri seg benwa para se nga getaw neng mikepedleliyag ri
seniin!"
15 Seng minggawa' na su ngag anghel ritu se ngang menggegingat ne
karniru, mipuli' ilan rayun ditu se dlangit. Laung rayun nu kada neng
menggegingat ne karniru, "Tala, meritu ita seg Bethlehem bu' enlengan ta
sug betang keni neng mihitabu', nek pisuun senita nu Ginu'u."
16 Aas minikad medlaang su ngang menggegingat ne karniru. Rayun sek
peddateng nilan ritu, mi'ita' nilan si Maria bu' si Jose duma sug bata' neg
binelilid sek palungan. 17 Seng mi'ita' nu ngang menggegingat ne karniru
sug bata', inasuy rema nilan riin seng megulangen suk tinalu' senilan nug
anghel metendeng ri seg bata'. 18 Su dlaun neng minginengeg mitingala sek
tinalu' ne ngang menggegingat ne karniru. 19 Ma'ad si Maria, pigena'ena'en
su dlaun nek penghitabu' ketu bu' pigektemektemaan gupiya. 20 Minuli'
su ngang menggegingat ne karniru neng miksaya' riin sed Diwata bu'
migasuy tu se ngang mekelengas ne ngag betang metendeng ri seniin. Su
dlaun neng mirengeg bu' mi'ita' nilan metendeng sek tinalu' ri senilan nug
anghel.

Binaalan ne Ngalan si Jesus

21 ✡ Se kewalu endaw dluwat mi'etaw sug bata', pituli' bu' iningelanan
giin ne si Jesus, su ngalan neg binegay nug anghel se genda' pa pegberes
su gina'en.

Hinalad si Jesus ditu sek Templo

22 Na, minateng su gendaw ne si Jose bu' si Maria meguwit neg halad sek
templo ritu seg Jerusalem arun tumanen su Kesugu'an tendeng se dlibun
neg begu pa mingembata' arun melimpiyu giin. Bu' inuwit rema nilan sug
bata' bu' hinalad ri se Ginu'u. 23 ✡ Ay misulat ri se Kesugu'an ne Ginu'u, "Su
dlaun ne nga gulangbata' ne dlai su Ginu'u su gapu'en." 24 ✡ Middulang
ilan rema ned duwa' buuk dlimuun awas duwa' buuk gekpis nek selepati
ne kina'enlanen se kesugu'an ne Ginu'u.
25 Sek panahun ketu duuni getaw ne giningelanan ne si Simeon neng
mikengel seg Jerusalem. Metareng giin ne getaw, melindeken riin sed
Diwata bu' migelat giin sek pedluwas seg Israel. Bu' su Gispiritu Santu
diin seniin bu' gine'eman giin, 26 bu' mikpesuun ne ndi' giin matay se
ndi'en pa me'ita' suk sinaad nu Ginu'u neng Misiyas. 27 Gine'eman ne
Gispiritu, miritu si Simeon sek Templo. Bu' mihitabu' rema ritu ne inuwit
sug bata' ne si Jesus nu ngang megulangen arun baalen ri seniin suk tinalu'
se Kesugu'an. 28 Sek pekiita' ni Simeon seg bata', sinipiten bu' sinaya'en
sud Diwata:
29 "Na, Ginu'u, tinuman mu na suk sinaad mu,
bu' tugutay mu na, suk sesugu'en mu neng matay ned duun nai
kelinaw.
30 Se gegulingen'u ne ngang mata, mi'ita'u na sung mibaal mu
sek pedluwas riin se nga getaw mu,

✡ **2:21** 2.21: a Levitico 12.3. b San Lucas 1.31. ✡ **2:23** 2.23: Exodo 13.2, 12. ✡ **2:24** 2.22-24: Levitico 12.6-8.

31 ne inandam mu riin sek titenga' ne nga getaw sek tibuuk ne ngang
nasud,
32 ✡ sud delaag neng mekpe'ita' se keliyag mu tu se nga gena' Judeo
bu' megbegay ned dengeg tu se nga getawan mu nek sakup ni Israel."
33 Pekerengeg nu gama' bu' gina' ni Jesus bahin ri sek tinalu' ni Simeon,
mitingala ilan. 34 Pingumpiyanan ilan ni Simeon, bu' miktalu' giin riin ni
Maria ne gina' nug bata', "Enlengay niyu, bata' keni, pinili' ned Diwata
para mesilutan sud duma ne getaw nek sakup ni Israel bu' luwasen rema
sud duma. Gilelaan ne giin buwat sed Diwata ma'ad meleget su kumuntra
ri se gilelaan tendeng run nini, 35 mpe'ita' sung mi'edlud nilan ne ngak
pengena'ena'. Bu' dya'a ne gina'en, betiken mu neng maa' ne kinemetemet
suk pusung mu seng melebiyan ne kegu'ul."
36 Ritu rema sek templo, duunik sala ne dlibun nek propeta ne su
ngalanen si Ana, bata' ni Panuel, buwat sek tribu ni Aser. Dlegulang
na gupiya giin. Seg begumbata' pa giin, pitu taun giin neng misuway
ma'ad minatay sug banaan. 37 Bu' numuun, walu pulu' bu' paat taun nai
giddaren, nda' giin pegawa' riin sek Templo; gendaw bu' gebii miksimba
riin sed Diwata neng mikpu'asa bu' migampu'. 38 Sek sama ne guras ketu,
mikpesalamat ri sed Diwata bu' migasuy giin metendeng riin seg bata' ne
si Jesus tu se nga getaw neng mikperateng riin sed Diwata sek pegbegay
ne kegewasan seg Jerusalem.†

Suk Pekpuli' ritu seng Nazaret

39 ✡ Seng mituman na ni Jose bu' ni Maria su dlaun nek tinalu' se
Kesugu'an ne Ginu'u, minuli' ilan se dlunsud neng Nazaret nek sakup
ne Galilea. 40 Bu' miksibagel sug bata', miksisekeg; bu' middugang suk
sinuunaan bu' suk pengumpiya nud Diwata riin seniin.

Ritu si Jesus sek Templo

41 ✡ Se kada nek taun, meritu su ngang megulang ni Jesus seg Jerusalem
sek Pekse'ulug sek Paska.‡ 42 Se kesepulu' bu' ruwa' taun ni Jesus,
tinumuwad ilan tu seg Jerusalem sek pekse'ulug sumala' ri seng mibetasan
nilan. 43 Peketubus nilan mekse'ulug, migatad ilan muli'. Ma'ad sug
bata' ne si Jesus mikpebilin seg Jerusalem. Nda' ini mesuunay nu ngang
megulangen. 44 Diin se gena'ena' nilan neng miketendug ra si Jesus ri
sek panen ne nga getaw neng minguli' na rema. Ngani' seng mikedlaang
ilan na seled sek sendaw, pinengaw nilan si Jesus tu nga gepenan bu'
se ngak sambat nilan. 45 Ma'ad nda' nilan giin mbaangay. Aas mipuli' su
ngang megulangen tu seg Jerusalem arun pekpenengaw seniin. 46 Se ketelu
endaw, mi'ita' nilan si Jesus ritu sek Templo neng migingkud duma nu
ngang Mentetendu' neg Judeo bu' minginengeg giin bu' miksaak senilan.
47 Su dlaun neng mikerengeg seniin mitingala sek sinuunaan bu' sek
pekpenembagen. 48 Sek pekiita' ne ngang megulangen seniin, mitingala
ilan. Miktalu' su gina'en, "Enung, lama pegbaalan mu run nini ri senami?
Migules ami sek pekpenengaw seni'a."
49 Miksembag si Jesus senilan, "Lama pa pekpenengawan niyau run?
Nda' ba niyu mesuunay ne kina'enlan riniu seg balay ne Gama'u?" 50 Ma'ad
nda' mekesabut su ngang megulangen sek sembagen.

✡ **2:32** 2.32: Isaias 42.6; 49.6; 52.10. † **2:38** 2.38 Jerusalem: bu' senita pa, getaw nek taga Israel.
✡ **2:39** 2.39: San Mateo 2.23. ✡ **2:41** 2.41: Exodo 12.1-27; Deuteronomio 16.1-8. ‡ **2:41** 2.41
Paska keni, giin nini suk pekse'ulug nu ngag Judeo ri sek pekelingkawas nilan tu seg Ehipto sek
Pegbiyan nug Anghel neng Mekpatay.

51 Middunut giin muli' ri se ngang megulangen seng Nazaret bu'
miktuman riin senilan. Ma'ad dlaunen keni, inedlud ni Maria ri sek
pusungen. 52 ✡ Tinumulin si Jesus bu' middugang suk sinuunaan; bu'
pidleliyag gupiya seniin sud Diwata bu' su nga getaw.

3

Suk Pegwali ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 3.1-12; San Marcos 1.1-8; San Juan 1.19-28)

1 Se kesepulu' bu' lima taun na itu sek pedlegari' nu Gari' ne si Tiberio;*
Si Poncio Pilato, giini gobernador seg Judea. Si Herodes,† giini geseg
se Galilea. Si Felipe ne nguran ni Herodes, giini geseg seg Iturea bu'
Trakonite. Si Lisanias, giini geseg seg Abilinia. 2 Giin remaik panahun ne
si Anas bu' si Caipas su nga Dlabaw ne Geseg ne ngak Pari'. Sek panahun
ketu, sud Diwata miktalu' tu ni Juan neg bata' ni Zacarias, neng mikengel
ritu se kemingawan. 3 Aas linaup ni Juan sek pegwali su dlaun ne dlugar
sek pelibut seg Bagel tubig neg Jordan, "Peddiksu' bu' beleng niyu suk
sala' niyu bu' mekpebendyag amu bu' pasayluun nud Diwata su ngak sala'
niyu." 4 ✡ Sumala' seng misulat riin se dlibru ni propeta Isaias:
"Duuni getaw neng migbeksay ri se kemingawan:
'Andam niyu sud dalan para se Ginu'u;
Baal niyu neng meleddeng sug biyanan para sek pedlaangen!
5 Su kada nek seluub kina'enlan tembakan,
su kada neg bentud mitut bu' gembagel lumbangen.
Su ngang minliku'liku' ne ngad dalan kina'enlan leddengen,
bu' su ngad dengkalen lenu'en.
6 Bu' me'ita' ne dlaun ne nga getawan suk
pedluwas nud Diwata riin se nga getaw!' "

7 ✡ Na, meleget ne nga getaw neng miritu ni Juan arun mekpebendyag ri
seniin. "Gamu neng maa' ne ngang mekelala ne ngang mamak!" miktalu'
si Juan senilan. "Ta' maing minegul seniyu neng mekedlaguy amu sek silut
ned Diwata neng megaud na mateng? 8 ✡ Baal niyu su ngag betang neng
mikpe'ita' neng middiksu' amu buwat ri se ngak sala' niyu. Bu' ndi' amu
pektalu' ri se gegulingen niyu ne gasal amu ni Apu' Abraham. Telu'an'u
amu ne isan ngani' ngag batu keni, mbaluy nud Diwata ne ngag bata' ni
Abraham. 9 ✡ Aas nandaw, sug wasay inandam na sek pekpenaga' ne gayu
riin rapit se nga ganget. Su kada gayu ne nda' pemunga neng melengas
neg bunga penaga'en bu' pidlaken tu se gapuy."

10 Su nga getaw miksaak ri seniin, "Bu' maa' niin, landun ma rekayig
baalen nami?"

11 Miksembag si Juan, "Na, bu' ta' riin seniyu duunid duwa' buuk nek
suuben begayan niyu su genda'irun neng niin. Ta' riin seniyu duuni
gaanen, memegay rema."

12 ✡ Duuni ngang meneningil neg buwis neng miritu rema ni Juan arun
mekpebendyag, miktalu' ilan riin ni Juan, "Sir, landun maig baalen nami?"

13 "Bu' meningil amu neg buwis, ndi' amu meningil neng menubra ri sek
pipeningil seniyu ne goberno," miksembag si Juan.

✡ **2:52** 2.52: 1 Samuel 2.26; Ngak Pementelu'en 3.4. * **3:1** 3.1a Gari' ne si Tiberio: Giin su Gari' ri seg Roma buwat A.D. 14 tampan 37 † **3:1** 3.1b Herodes: Keni ne Herodes giin si Herodes Antipas ✡ **3:4** 3.4-6: Isaias 40.3-5 (LXX). ✡ **3:7** 3.7: San Mateo 12.34; 23.33. ✡ **3:8** 3.8: San Juan 8.33. ✡ **3:9** 3.9: San Mateo 7.19. ✡ **3:12** 3.12: San Lucas 7.29.

14 Duuni ngak sundalu rema neng miksaak, laung nilan, “Mbuus gami,
landun maig baalen nami?”
Miksembag si Juan senilan, “Ndi' amu pengilkil bu' ndi' amu pengaleg ne
genda'iruni ketuuren. Kina'enlan neng mekuntintu amu na run sek su'ul
niyu.”
15 Sek pekerengeg ne nga getaw se ngak pekpenintulu' ni Juan,
migena'ena' ilan ne ali' bu' si Juan, giin na sung Misiyas. 16 Aas miktalu' si
Juan senilan, “Gaku' megbendyag seniyu ri sek tubig ma'ad duuni ge'eman
pa kampuun ri senaan. Ndi'u ngani' mbaya' ne mbaal ne gulipenen.
Bendyagaan amu se Gispiritu Santu bu' gapuy. 17 ✡ Maa' giin ne getaw
neng mikpalis ri giniiken nek trigu. Lainenen su ngang melengas ne dlegas
buwat ri se gepis. Sung melengas ne dlegas, betangenen ri sek tibengan;
ma'ad su gepis serengenen tu se gapuy ne gendi' na gaid mpaleng.”
18 Na, ri seng meleget pa ne ngak pebiyan, minintulu' si Juan seng
Melengas ne Gesuyen ri se nga getaw arun me'eseb ilan. 19 ✡ Pimaag rema
ni Juan si Herodes, su gobernador ri se Galilea, tendeng ay tinipungaan si
Herodias, suk sawa nek pateren bu' meleget pa gaid sug binaal ni Herodes
neng melaaten. 20 Rayun miksamet pa gaid suk sala' ni Herodes tendeng
ay piperisuun si Juan.

Suk Pegbendyag riin ni Jesus
(San Mateo 3.13-17; San Marcos 1.9-11)

21 Na, peketubus mbendyagay ni Juan su nga getaw, si Jesus binendyagan
rema. Saanay migampu' giin, mipuka su dlangit, 22 ✡ rayun tinumena'
seniin su Gispiritu Santu maa' ne gawi' nek selepati. Rayun duunik talu'
neng mirengeg buwat se dlangit, laungen, “Dya'a suk pinetail'u neg Bata'.
Pidleliyagu seni'a.”

Su nga Gepu'an ni Jesus
(San Mateo 1.1-17)

23 Sek pegatad ni Jesus ri sek terbahuun, mektelupulu' nai giddaren. Suk
salasala migena'ena' ne si Jesus bata' ni Jose. Si Jose pelum, bata' ni Heli.
24 Si Heli bata' ni Matat. Si Matat bata' ni Levi. Si Levi bata' ni Melchi. Si
Melchi bata' ni Jannai. Si Jannai bata' ni Jose. 25 Si Jose bata' ni Matatias.
Si Matatias bata' ni Amos. Si Amos bata' ni Nahum. Si Nahum bata' ni
Esli. Si Esli bata' ni Nagai. 26 Si Nagai bata' ni Maat. Si Maat bata' ni
Matatias. Si Matatias bata' ni Semein. Si Semein bata' ni Josek. Si Josek
bata' ni Joda. 27 Si Joda bata' ni Joanan. Si Joanan bata' ni Resa. Si Resa
bata' ni Serobabel. Si Serobabel bata' ni Salatiel. Si Salatiel bata' ni Neri.
28 Si Neri bata' ni Melchi. Si Melchi bata' ni Adi. Si Adi bata' ni Cosam. Si
Cosam bata' ni Elmadam. Si Elmadam bata' ni Er. 29 Si Er bata' ni Joshua.
Si Joshua bata' ni Eliezer. Si Eliezer bata' ni Jorim. Si Jorim bata' ni Matat.
Si Matat bata' ni Levi. 30 Si Levi bata' ni Simon. Si Simon bata' ni Judah. Si
Judah bata' ni Jose. Si Jose bata' ni Jonam. Si Jonam bata' ni Eliakim. 31 Si
Eliakim bata' ni Melea. Si Melea bata' ni Mena. Si Mena bata' ni Matata.
Si Matata bata' ni Nathan. Si Nathan bata' ni David. 32 Si David bata' ni
Jesse. Si Jesse bata' ni Obed. Si Obed bata' ni Boaz. Si Boaz bata' ni Salmon.
Si Salmon bata' ni Naason. 33 Si Naason bata' ni Aminadab. Si Aminadab
bata' ni Admin. Si Admin bata' ni Arni. Si Arni bata' ni Hezron. Si Hezron
bata' ni Perez. Si Perez bata' ni Judah. 34 Si Judah bata' ni Jacob. Si Jacob

✡ **3:17** 3.17: San Lucas 12.5. ✡ **3:19** 3.19-20: San Mateo 14.3-4; San Marcos 6.17-18. ✡ **3:22** 3.22: Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 3.17; San Marcos 1.11; San Lucas 9.35.

bata' ni Isaac. Si Isaac bata' ni Abraham. Si Abraham bata' ni Tera. Si Tera
bata' ni Nahor. 35 Si Nahor bata' ni Serug. Si Serug bata' ni Reu. Si Reu
bata' ni Peleg. Si Peleg bata' ni Eber. Si Eber bata' ni Shela. 36 Si Shela
bata' ni Cainan. Si Cainan bata' ni Arfacsad. Si Arfacsad bata' ni Sem. Si
Sem bata' ni Noe. Si Noe bata' ni Lamek. 37 Si Lamek bata' ni Metusela. Si
Metusela bata' ni Enoc. Si Enoc bata' ni Jared, Si Jared bata' ni Mahalaleel.
Si Mahalaleel bata' ni Cainan. 38 Si Cainan bata' ni Enos. Si Enos bata' ni
Set. Si Set kiin, giin na pelumig bata' ni Adan. Bu' si Adan keni, bata' ned
Diwata.

4

Tinintal ni Satanas si Jesus
(San Mateo 4.1-11; San Marcos 1.12-13)

1 Na, seng migawa' si Jesus buwat sek tubig Jordan, su ga'em nu Gispiritu
Santu diin seniin, bu' inebayan rayun giin ne Gispiritu tu se kemingawan,
2 ne ritu tinintal giin ni Satanas se gepaat pulu' endaw. Se dlaun nek
panahun ketu, nda' gaid giin aan, aas miperii'an giin seng mitektak su
gepaat pulu' endaw.
3 Rayun miktalu' si Satanas riin ni Jesus, “Bu' dya'a sug Bata' ned Diwata,
baal muig batu keni nek pan.”
4 ✡ Ma'ad miktalu' si Jesus, “Na, misulat ri se Kesulatan, ‘Gena' na run ri
sek pekaan metubu' su getaw.’ ”
5 Pituwad rayun ni Satanas si Jesus ditu seng metaas ne dlugar, sek
sekemat pi'ita'en rayun riin ni Jesus su dlaun ne ngak pidlegeri'an rini sek
tibuuk neg benwa. 6 Rayun miktalu' na pelum giin riin ni Jesus, “Begay'u
seni'a su dlaun ne ga'em bu' keratu' rini seg benwa. Ay dlaunen keni
binegay na senaan bu' mbegay'u ini isan ta' ne getaway run ne dliyagan'u
begayan. 7 Ni'a nai dlaunen keni, bu' sumimbaa ri senaan.”
8 ✡ Ma'ad miktalu' si Jesus, “Giin nini sung misulat ri se Kesulatan, ‘Simba
mu su Ginu'u ned Diwata mu bu' giin ra suk penibeliyan mu!’ ”
9 Dluwat itu, inuwit ni Satanas si Jesus ritu seg Jerusalem, pi'indegen
rayun ritu se kinetaasan ne dlugar nek Templo. Miktalu' rayun giin riin
ni Jesus, “Bu' dya'a sug Bata' ned Diwata, sampak'a tu se dlupa'. 10 ✡ Ay
misulat ri se Kesulatan, laung, ‘Sugu'en ned Diwata su ngag anghelen sek
pegingat ri seni'a.’ 11 Bu' laung rema ri se Kesulatan, ‘Sampenain'a nilan
arun ndi' mesugat su nga geksud mu ri se ngag batu.’ ”
12 ✡ Ma'ad sinembag giin ni Jesus, “Laung ri se Kesulatan, ‘Ndi' mu
pektintalay su Ginu'u ned Diwata mu.’ ”
13 Sek peketubus tintalay ni Satanas si Jesus se dlaun nek pebiyan,
binelengen reli' si Jesus.

Migatad Mektendu' si Jesus tu sek Probinsiya ne Galilea
(San Mateo 4.12-17; San Marcos 1.14-15)

14 Rayun mipuli' si Jesus se Galilea bu' diin seniin su ga'em nu Gispiritu
Santu. Midlelaup su gesuyan metendeng ri seniin sek tibuuk ne nga dlugar.
15 Miktendu' giin riin se ngak pektiguman nu nga getaw Judeo bu' sinaya'
giin se kada getaw.

Binibay si Jesus tu seng Nazaret
(San Mateo 13.53-58; San Marcos 6.1-6)

✡ **4:4** 4.4: Deuteronomio 8.3. ✡ **4:8** 4.8: Deuteronomio 6.13. ✡ **4:10** 4.10-11: Ngak Salmo 91.11-12. ✡ **4:12** 4.12: Deuteronomio 6.16.

16 Si Jesus minateng seng Nazaret, su dlunsud ned ditu giin miksibagel.
Se Gendaw nek Pengulali, miritu giin sek pektiguman nu nga getaw Judeo
sumala' seng mi'enaraan. Dayun migindeg giin arun sek pegbasa se
Kesulatan. 17 Tinulun seniin su dlinukut neg besaan ni propeta Isaias.
Rayun bineklaten su dlinukut neg besaan bu' binasaan nini,
18 ✡ "Su Gispiritu nu Ginu'u rini senaan,
tendeng ay pinili' naun sek pegasuy se gempiya ne gesuyen tu se ngak
pupus.
Sinugu' naun arun sek pegasuy se kegewasan nu ngad dinaap
bu' pe'uli'an su ngang mata ne ngag buta,
mpegawas sud dinaagdaag
19 bu' pesuun'u neng minateng na suk panahun ne dluwasen nu Ginu'u
su nga getawaan."
20 Tubusen besaay, linukut puli' ni Jesus sug besaan bu' tinulunen puli'
tu sek sineligan ri sek pektiguman nu nga getaw Judeo. Rayun migingkud
puli' si Jesus. Tinenteng giin se dlaun ne nga getaw ri sek pektiguman,
21 saanay miktalu' si Jesus senilan, "Keni neg bahin se Kesulatan mituman
na ri se gendaw keni saanay minginengeg amu seg binasau seniyu."
22 Bu' tendeng run nitu, sinaya' giin ne dlaun ne nga getaw bu' mbageli
ketingala nilan se kelengas gupiya ne ngak talu'en. Bu' laung nilan, "Ba,
getaw keni, gena' ba giin sug bata' ra ni Jose?"
23 Bu' miktalu' giin, "Ali' bu' telu'en pa niyu senaan su galing: 'Mem-
bebulung, una mu reli' bulungay su gegulingen mu!' Migulugan ini ne
su ngag betang neng mirengeg niyu nek pimbaal'u ritu se dlunsud ne
Capernaum, baalen'u rema rini se dlugar ta. 24 ✡ Ma'ad telu'an'u amu seng
metuud," dugang nek talu' ni Jesus, "Nda'irunik propeta ned duwaten ri se
gegulingenen ne dlunsud. 25 ✡ Penginengeg amu ri senaan: metuud neng
meleget pai dlibun neg balu rini seng nasud neg Israel sek panahun ne
si Elias giin pa suk propeta, bu' nda'irunid dupi' seled sek telu taun bu'
tenga' bu' misegaran ne nga getaw su gembagel ne gutem ri sek tibuuk
neng nasud. 26 ✡ Ma'ad nda' gaid sugu'ay ned Diwata si Elias tu isan ta'
riin seg Israel. Ma'ad sinugu' giin ritu sek sala neg balu ne dlibun ne gena'
Judeo neng mikengel se dlunsud ne iningelanan nek Sarepta nek sakup sek
Sidon. 27 ✡ Giin da rema sung mihitabu' sek panahun ni Eliseo nek propeta,
meleget ne nga getaw ritu seg Israel neng minlaru neng mekeendekendek
ne dleruun ri sek panit ma'ad nda'iruni isan sala senilan nek pitelen. Si
Naaman ra ne gena' Judeo nek taga Syria suk pitelen."
28 Sek pekerengeg nu nga getaw run nini, dlaun nilan ned diin sek seled
nek pektiguman nu nga getaw Judeo linengetan gupiya. 29 Mingindeg ilan
bu' binidlas nilan si Jesus pagaw tu se gawas ne dlunsud. Inagak nilan
giin pagaw tu sed dibabaw neg bentud ne ritu mibetang su dlunsud nilan.
Bu' mirepet ilan tu sek pampang, leddu'en nilan siya si Jesus. 30 Ma'ad
linumesut si Jesus ri sek titenga' nilan bu' binelengen ilan.

Su Getaw ned duuning Melaat ne Gispiritu (San Marcos 1.21-28)

31 Rayun miritu si Jesus se Capernaum, sala se dlunsud ri se Galilea neng
mimandu' se nga getaw se Gendaw nek Pengulali. 32 ✡ Sek pemandu' ni
Jesus, mitingala gupiya su nga getaw tendeng ay miktalu' giin ned duuni
kega'em. 33 Ritu sek pektiguman nu nga getaw Judeo, duuni getaw nek

✡ **4:18** 4.18-19: Isaias 61.1-2 (LXX). ✡ **4:24** 4.24: San Juan 4.44. ✡ **4:25** 4.25: 1 Nga Gari' 17.1. ✡ **4:26** 4.26: 1 Nga Gari' 17.8-16. ✡ **4:27** 4.27: 2 Nga Gari' 5.1-14. ✡ **4:32** 4.32: San Mateo 7.28-29.

sineleran neng melaat ne gispiritu; migbeksay giin neng mesekeg, 34 “Ii! Jesus nek taga Nazaret, landun bai dlabet mu senami? Mirinia ba arun pedlaatan ami? Mi'ilalau dya'a. Dya'a sug Bala'an nek sinugu' rini nud Diwata.”
35 Ma'ad pimaag ni Jesus sung menulay, “Ndi'a peksasak! Pegawa'a ri se getaw iin!” Diin sek titenga' nilan, linimbag nung melaat ne gispiritu su getaw rayun ginumuwa'. Ma'ad nda'en ra pegeelay su getaw.
36 Mitingala gupiya su dlaun ne getaw ritu bu' miktalu' suk salasala ri senilan, laung nilan, “Landun maik pekpemandu' keni? Duuni ketenged bu' kega'em ne getaw keni sek pekpe'awa' se ngang menulay bu' megawa' ilan rayun.” 37 Bu' su gesuyan metendeng riin ni Jesus midlelaup sek tibuuk ne dlugar.

Melauni Getaw nek Pi'uli'an ni Jesus (San Mateo 8.14-17; San Marcos 1.29-34)

38 Na, migawa' ilan ni Jesus buwat ritu sek pektiguman bu' miritu ilan seg balay ni Simon. Seng minateng ilan ni Jesus ritu, tinelu'an giin, ne suk penugangan ni Simon ne dlibun mipanas gupiya. Aas inandyu' nilan si Jesus nek petelenen su dlibun. 39 Ineklungan ni Jesus su dlibun bu' sinugu'en megawa' suk panasen, rayun mitelen. Migbuwat giin bu' migilak rayun ri senilan ni Jesus.
40 Seng misindep nai gendaw,* inuwit ritu ni Jesus su nga getaw ne ngang minlaru ne dlainlain ne dleruun. Rayun dinepenen su gemegen tu sek salasala senilan bu' mitelen ilan. 41 Isan su ngang melaat ne gispiritu minggawas bu' migbeksay, “Dya'a sug Bata' ned Diwata!”
Ma'ad pimaag bu' pigbe'eran ilan ni Jesus ne ndi' ilan mektalu' tendeng ay misuunan nilan ne giin sung metuud neng Misiyas.

Migwali si Jesus tu se ngak Pektiguman nu nga Getaw Judeo (San Marcos 1.35-39)

42 Sek pekeddali'endaw, migawa' si Jesus ritu se dlunsud bu' miritu giin se kemingawan. Ma'ad pinengaw giin ne nga getaw ritu. Ali' nilan mbaangay giin, inandyu' nilan ne ndi' reli' giin megawa' se dlugar nilan. 43 Ma'ad miktalu' si Jesus senilan, “Kina'enlan megwaliu pa rema se Gempiya ne Gesuyen tendeng sek pedlegari' ned Diwata tu se dlain ne nga dlunsud ay sinugu'u ned Diwata neg baalen nini.”
44 Bu' rayun mikpeddayun si Jesus sek pegwali tu se ngak pektiguman se nga getaw Judeo tu seg Judea.

5

Pimili' ni Jesus su Guna ne ngak Tinu'unan (San Mateo 4.18-22; San Marcos 1.16-20)

1 ✡ Duunik sala gendaw migindeg si Jesus tu se geksid ned danaw ne Genesaret* arun sek pektendu'. Miktisek ritu seniin sung melaun ne nga getaw ay liyagan nilan neng menginengeg ri sek talu' ned Diwata. 2 Saanay ni Jesus mektendu', mi'ita'en sud duwa' buuk nek sekayan ned dinumenggu' na ritu se geksid ned danaw bu' su ngang mengenginsera' mimenaug na sek pegugas ri se ngak pukut nilan. 3 Bu' sinumakay si Jesus tu sek sala nek sekayan ne su gapu'en, si Simon, rayun inandyu'en

* **4:40** 4.40 Seng misindep nai gendaw: Para se nga getaw Judeo, suk peksindep ne gendaw migulugan neng mitubus na su Gendaw nek Pengulali. ✡ **5:1** 5.1-3: San Mateo 13.1-2; San Marcos 3.9-10; 4.1. * **5:1** 5.1 danaw ne Genesaret: Giin nini su dlain ne ngalan sed danaw ne Galilea.

si Simon nek tulurenen nini neng miika' tu sek tubig. Bu' seng mi'igin na suk sekayan, migingkud si Jesus tu sek sekayan bu' mimandu' tu se nga getaw.
4 Peketubusen memandu' ritu, laung ni Jesus tu ni Simon, “Mekpelaud ita bu' ektak niyu su ngak pukut niyu arun mekelaam amu ne ngak sera'.”
5 ✡ “Ma'ad Ginu'u,” miktalu' si Simon riin ni Jesus, “Se gebii ami na minginsera', ma'ad nda' ami gaid mekelaam. Ma'ad tendeng ay miktalu'a ne ektaken su ngak pukut, ektaken'u ini.” 6 ✡ Bu' inektak nilan su ngak pukut nilan bu' meleget gupiya ne ngak sera' neng milaaman nilan bu' megaud na mpurut su ngak pukut nilan. 7 Rayun kinipayan nilan su ngak sementaun nilan tu se dlain nek sekayan arun ebangan ilan. Minateng ilan bu' pinenu' nilan ne ngak sera' sud duwa' buuk ne ngak sekayan neng megaud na meleddang su ngak sekayan nilan tendeng se keleget ne ngak sera'. 8 Sek pekiita' run nini ni Simon Pedro, miginlulud giin ri seng metungenga'an ni Jesus, laungen, “Pelayu'a ri senaan, Ginu'u! Mekesesala'u ne getaw!”
9 Si Pedro bu' su ngak sementaunen mitingala ri se keleget ne ngak sera' neng milaaman nilan. 10 Mitingala rema su ngad duma ni Simon ne si Santiago bu' si Juan ne ngag bata' ni Zebedeo. Dayun miktalu' si Jesus riin ni Simon, “Ndi'a mendek senaan. Gatad nandaw gena' na sera'ik penengaun mu, getaw na arun mekpesakup ilan ri senaan.”
11 Seng mirenggu' na su ngak sekayan nilan ri se geksid, bineleng nilan su dlaunen bu' tinumendug ilan rayun riin ni Jesus arun mekpesakup ilan ri seniin.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw
(San Mateo 8.1-4; San Marcos 1.40-45)

12 Sed ditu si Jesus sek sala ne dlunsud, bu' enlengay niyu, duuni getaw ritu neng midlaru seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit.† Sek pekiita' nu getaw riin ni Jesus, middempug rayun giin bu' mikpe'ilelaat, “Ginu'u, bu' liyagan mu, petelen mau!”
13 Rayun tinenggal ni Jesus sug biingkenen arun depenaan su getaw bu' rayun miktalu', “Liyagan'u gaid neng me'uli'an'a nemuun!” Mirala' rayun seniin su dleruunen. 14 ✡ Peketubus itu, miktalu' si Jesus tu se getaw, “Isan ta' etaway run, nda'irunik telu'an mu metendeng run nini. Ma'ad dumiritsua tu sek pari' bu' mekpe'enleng'a tu seniin. Rayun meguwit'a neg halad tu sek pari' maa' sek sinugu' ni Moses, bu' suk salasala mekesuun neng mitelen'a na.”
15 Ma'ad su gesuyan metendeng riin ni Jesus midlelaup gupiya bu' meleget pai getaw neng miritu sek pekpenginengeg bu' pekpebulung ri se nga dleruun nilan. 16 Ma'ad miritu si Jesus se kemingawan arun sek pegampu'.

Pitelen ni Jesus suk Paralitiku ne Getaw
(San Mateo 9.1-8; San Marcos 2.1-12)

17 Sala gendaw itu, seng mimandu' si Jesus, duuni ngak Pariseo, bu' ngang Menintulu' se Kesugu'an neng migingkud ritu neg buwat pa se kada ne dlunsud se Galilea, bu' Judea, bu' Jerusalem. Su ga'em ne Ginu'u diin ni Jesus sek pekpetelen ri se ngang minlaru. 18 Mbuus, duuni nga

✡ **5:5** 5.5: San Juan 21.3. ✡ **5:6** 5.6: San Juan 21.6. † **5:12** 5.12 mekeendekendek ne dleruun ri sek panit: se dlain nek pekegubad, pupul. Se Griego nek pektalu' run nini, ginamit sek santa' ne kelasi ne dleruun ri sek panit ne ginilala neng melemu' sumala' sed Levitico 13. ✡ **5:14** 5.14 Levitico 14.1-32.

getaw neng minateng neng migbulig ne getaw nek paralitiku ned diin sek puyuwan. Ali' ilan merepet tu seg balay, pinentuwan nilan neng me'uwit giin seng metungenga'an ni Jesus. 19 Tendeng se kelaun ne getaw, nda'iruni gembiyanan nilan pagaw tu sek seled. Aas minaik ilan tu seng melantang ne gatep nek tisa' bu' inawa' nilan suk tisa'. Peketubus nilan uwa'ay, tinentun nilan suk paralitiku ned diin sek puyuwan tu seng metungenga'an ni Jesus. 20 Sek pekiita' ni Jesus runik pektu'u nilan, miktalu' giin tu sek paralitiku, "Sambat, su ngak sala' mu pinasaylu na."

21 Su ngang Menintulu' se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo miksaak riin se nga gegulingen nilan, "Ta' getaw ma ini neng mikpesipala ri sed Diwata? Sud Diwata ra sung mekepasaylu ri se ngak sala'."

22 Misuunan ni Jesus suk pigena'ena' nilan. Aas miktalu' giin senilan, "Tuma ma megena'ena' amu run neng maa' niin? 23 Landun maing melemu baalen suk pektalu', 'Pinasaylu na su ngak sala' mu' awas suk pektalu', 'Gindeg'a rayun dlaang'a?' 24 Pi'ita'u seniyu ne sug Bata' ne Getaw duuni ga'emen sek pekpasaylu ri se ngak sala' rini seg benwa." Rayun miktalu' si Jesus tu sek paralitiku, "Gindeg'a, inat mu suk puyuwan mu bu' uli'a."

25 Migbuwat rayun ri seng metungenga'an nilan suk paralitiku ketu, ininaten sug binelilliraan, rayun minuli' neng miksaya' ri sed Diwata. 26 Rayun su nga getaw ritu mitingala! Sinaya' nilan sud Diwata bu' mi'endekan gupiya, laung, "Ketingelaan gupiya su ngang mi'ita' ta nandaw."

Pinili' ni Jesus si Levi
(San Mateo 9.9-13; San Marcos 2.13-17)

27 Peketubus itu, ginumawas si Jesus bu' mi'ita'en si Levi neng meneningil neg buwis neng migingkud ritu rapit sek pegbiyaran neg buwis. Miktalu' si Jesus ri seniin, "Tala, dunut'a ri senaan." 28 Bu' migindeg rayun si Levi, binelengen su dlaunen bu' midlendug riin ni Jesus.

29 Mbuus duuni gembagel ne kebibu ritu seg balay ni Levi para riin ni Jesus. Bu' su ngag bisita ni Levi meleget ne ngang meneningil neg buwis bu' duma pa ne nga getaw. 30 ✡ Sud duma ne ngak Pariseo bu' sud duma ne ngang Menintulu' ri se Kesugu'an neng misakup riin se dlumpuk nilan middiklamu tu se ngak tinu'unan ni Jesus, "Tuma ma maan bu' minum amu duma ri se ngang meneningil neg buwis bu' ri se ngang mekesesala' ne getaw?" miksaak ilan.

31 Miksembag si Jesus tu senilan, "Su getaw ne gempiya rai dlawasen nda' pedlekina'enlan neng membebulung, bu' ndi' su ngang minlaru ra. 32 Nda'u perini arun sek pektawag ri se ngang metareng ma'ad ri se ngang mekesesala' arun meddiksu' ilan."

Suk Saak metendeng sek Pu'asa
(San Mateo 9.14-17; San Marcos 2.18-22)

33 Sud duma ne getaw miktalu' riin ni Jesus, "Su ngak tinu'unan ni Juan bu' su ngak sakup nu ngak Pariseo kanunay mekpu'asa bu' megampu'; ma'ad suk tinu'unan mu minaan bu' miginum ma'aray."

34 Bu' miksembag si Jesus senilan, "Kina'enlan ba su ngag bisita mekpu'asa saanay suk pemenaan midduma pa senilan? 35 Ma'ad matengik panahun ne suk pemenaan uwa'en na senilan, bu' dekag ilan pa mekpu'asa."

✡ **5:30** 5.30: San Lucas 15.1-2.

36 Bu' migasuy na pelum si Jesus ne galing, “Nda'iruning mektabas
sek sala neg bahin buwat seg begu nek penepeten arun tapak ri sed
daan nek suub. Bu' baalenen ini, mberit sug begu nek penepeten; bu'
suk tinapak gena' mbantang ri sed daan nek suub. 37 Bu' nda'iruning
megurud neg begu neg binu ri sed daan ne ngak pemetangan neg binaal
buwat ri sek panit. Sug begu neg binu medliguwak bu' mekepegbetu se
ngak pemetangan. Rayun megula' sug binu bu' medlaat rema su ngak
pemetangan. 38 Ma'ad kina'enlan gaid ne sug begu neg binu riin betangay
seg begu ne ngak pemetangan neg binaal buwat sek panit. 39 Bu' su getaw
neng mi'anad na minum ri sed daan neg binu ndi' na menengaw ri seg
begu neg binu, laung, ‘Melengas lai sud daan.’ ”

6

Saak metendeng se Gendaw nek Pengulali
(San Mateo 12.1-8; San Marcos 2.23-28)

1 ✡ Na, se Gendaw nek Pengulali, minayan ilan ni Jesus ri se ngak
pigimulanan nek trigu. Saanay nilan ritu, mingati' nek trigu su ngak
tinu'unan ni Jesus, binelisan nilan, rayun inaan. 2 Ma'ad sud duma ne
ngak Pariseo miksaak, “Tuma ma baalen niyu su genda' tugut nek pebaal
se Gendaw nek Pengulali?”

3 Miksembag si Jesus ri senilan, “Nda' amu ba mekebasa seg binaal ni
David seng miperii'an giin bu' su ngak sementaunen? 4 ✡✡ Sinumeled giin
seg balay nud Diwata bu' inuwanen suk pan neg hinalad tu sed Diwata,
rayun inaanen. Binegayaan rema su ngak sementaunen isan nda' tugut ri
se Kesugu'an ne aanen nilan, bu' ndi' su ngak pari' ra sung mekaan run.”

5 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Sug Bata' ne Getaw giin sung megbe'et
isan se Gendaw nek Pengulali.”

Su Getaw neng Mingupesi Gemegen
(San Mateo 12.9-14; San Marcos 3.1-6)

6 Se dlain na pelum ne Gendaw nek Pengulali, miritu si Jesus sek
pektiguman ne nga getaw Judeo bu' mimandu' ritu. Bu' duuni dlai neng
mingupes su dlintu ne gemegen. 7 Sud duma ne ngang menintulu' ri
se Kesugu'an bu' sud duma ne ngak Pariseo mini'id bu' bulungen ba su
dlai se Gendaw nek Pengulali arun mesumbung nilan si Jesus. 8 Ma'ad
misuunan ni Jesus su gena'ena' nilan. Aas tinelu'an ni Jesus su getaw neng
mingupes su gemegen, “Gindeg'a, perinia se gunaan.” Migbuwat rayun su
getaw bu' migindeg ritu se gunaan. 9 Rayun miktalu' si Jesus tu senilan,
“Saakan'u amu: ‘Mektugut ba sug Bala'ud ta sek pegbaal neng melengas
awas melaaten se Gendaw nek Pengulali? Luwasen ta bai ketubu' ne
nga getaw se Gendaw nek Pengulali awas pesaddan ta ma'ad matay?’ ”
10 Dluwat enlengay ni Jesus su dlaun ne nga getaw riin sek timala', miktalu'
rayun giin tu se getaw, “Etat mui gemeg mu.” Bu' binaalen rayun bu'
mi'uli'an giin.

11 Ma'ad linengetan gupiya su ngak Pariseo bu' ngang Menintulu' ri seg
Bala'ud. Aas miksabut ilan bu' landunik sunud neg baalen nilan riin ni
Jesus.

Pimili' ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne ngak Tinu'unaan
(San Mateo 10.1-4; San Marcos 3.13-19)

✡ **6:1** 6.1: Deuteronomio 23.25. ✡ **6:4** 6.4: Levitico 24.9. ✡ **6:4** 6.3-4: 1 Samuel 21.1-6.

12 Sek panahun ketu, tinumuwad si Jesus tu seg bentud arun megampu',
bu' ritu, migampu' giin tu sed Diwata seled se gebii. 13 Bena' pekegendaw,
tinawagen su ngak tinu'unaan bu' pimili'en su ngak sepulu' bu' ruwa'
senilan ne giningelanan rema ne gapustulis.* 14 Pimili' ni Jesus si Simon
ne giningelanan rema nek Pedro. Rayun si Andres, suk pated ni Simon, si
Santiago, si Juan, si Felipe, bu' si Bartolome. 15 Rayun si Mateo, si Tomas,
si Santiago ne su gama'en si Alfeo, rayun si Simon ne giningelanan ne
getaw neng midlaban ri seng nasuren. 16 Rayun si Judas ne su gama'en si
Santiago. Bu' si Judas Iscariote sung megbudhi' riin ni Jesus.

Minendu' bu' Mikpetelen si Jesus
(San Mateo 4.23-25)

17 Tubus itu, mindiksun ilan ni Jesus bu' su nga gapustulisen. Rayun
migindeg si Jesus ritu se dlumbang. Midlumpuk ri seniin su ngang meleget
gupiya nek sakup nu ngak tinu'unaan bu' su ngang meleget ne getaw neg
buwat pa se nga dlunsud nek sakup seg Judea, seg Jerusalem, bu' se ngak
siyudad nek Tiro bu' Sidon neng megaud sed dagat. 18 Minditu ilan arun
menginengeg sek penintulu' bu' mekpebulung ri se ngang megeel nilan.
Miritu rema su ngak pi'antus ne ngang mekelaat ne gispiritu bu' mi'uli'an
ilan. 19 Minantu su dlaunen neng mekiikap riin ni Jesus ay duuni ga'em
neg buwat seniin neng mikepetelen tu se dlaunan.

Pedleliyag bu' Mekelelaatlelaat
(San Mateo 5.1-12)

20 Inenlengan ni Jesus su ngak tinu'unaan bu' miktalu',
"Pedleliyag amu ne ngak pupus,
ay misakup amu sek pedlegeseg ned Diwata!
21 Pedleliyag amu ne ngang miperii'an numuun,
ay pebesugen amu!
Pedleliyag amu ne ngang minsegaw numuun;
ay mentawa amu ra!
22 ✡ "Pedleliyag amu gupiya bu' gemetan amu, bibain amu, tampela'en
amu, bu' pementelu'an amu neng melaat ne nga getaw, dlaunen keni
tendeng seg Bata' ne Getaw. 23 ✡ Pedleliyag amu seng mehitabu' itu bu'
pentalek sek pedleliyag, tendeng ay tinegana seniyu su gembagel ne ganti
tu se dlangit. Ay giin remaig binaal ne nga gepu'an nilan tu se ngak propeta
nud diin."
24 "Ma'ad mekelelaatlelaat amu, gamu ne ngang meratu';
ay su gempiya nek pedleketubu' niyu, migela' na niyu me'uwan!
25 Mekelelaatlelaat amu, gamu ne ngang mibesug numuun,
ay mperii'an amu ra!
Mekelelaatlelaat amu, gamu ne ngang mintawa numuun,
ay megu'ul amu ra bu' mensegaw!
26 "Bu' mekelelaatlelaat amu bu' siya'en amu nu dlaunan ne getaw, ay su
nga gepu'an nilan miktalu' seng maa' ne ngag betang metendeng se gena'
metuud ne ngak propeta."

Petail niyu su nga Kuntra niyu
(San Mateo 5.38-48; 7.12a)

27 "Ma'ad gamu neng minginengeg ri senaan: Petail niyu su nga
kuntra niyu bu' baal niyu sung melengas tu seng minggemet ri seniyu.

---

* **6:13** 6.13 nga gapustulis: Su gulugan nek talu' 'gapustulis' sinugu' ned duuni gimpurtanti neg baalen. ✡ **6:22** 6.22: 1 San Pedro 4.14. ✡ **6:23** 6.23: 2 Nga Cronica 36.16; Su Ngak Pimbaal 7.52.

28 Pengumpiyanay niyu su ngang mektuyud riin seniyu bu' pegempu'ay
niyu su ngang mekpelaat riin seniyu. 29 Bu' duunik tumampaling ri sek
sepingi mu, petampaling mu rema ri seniin sud dibaluy. Bu' duuning
mawi' run su dlambung mu, begay mu rema seniin suk suub mu.
30 Begayay mu sung menengi ri seni'a. Bu' duuning muwan runi ngag
betang mu, ndi' mu na uwi'ay. 31 ✡ Baal niyu tu se nga getaw su dliyagan
niyu neg baalen nilan seniyu.
32 "Bu' giin raik petailen niyu su nga getaw neng mikpetail ri seniyu,
mbaya' ba neng mekerawat amu nek pengumpiya? Isan ngani' su ngang
mekesesala' ne getaw, pinetail ma nilan sung mikpetail ri senilan! 33 Bu'
giin daig baalan niyu neng melengas sung mikegbaal neng melengas ri
seniyu, mbaya' ba neng mekerawat amu nek pengumpiya? Ay isan ngani'
su ngang mekesesala' migbaal run nini! 34 Bu' giin raik peramen niyu suk
tinu'uwan niyu neng mekebayad, na, mbaya' ba neng mekerawat amu nek
pengumpiya? Isan ngani' su ngang mekesesala' mikeperam ritu se ngad
duma nilan bu' mesuunan nilan neng mekebayad ilan. 35 Ma'ad petail
tumu' niyu su nga kuntra niyu. Baalay niyu neng melengas suk samaataw
niyu. Bu' mekperam amu ndi' amu na mekperateng ne gembiyaran amu
pa. Bu' maa' niya sug baalen niyu, na gembagel gupiya suk pengumpiya
niyu bu' mbaal amu ne ngag bata' nu Dlabi neng Metaas ned Diwata.
Ay mpiya gaid giin isan se gendi' metau sumuli' bu' seng melaat ne
getaw. 36 Aas, mengmelilelaaten amu rema maa' se Gama' niyu neng
melilelaaten."

Pegukum tu sek Samaataw
(San Mateo 7.1-5)

37 "Ndi' niyu ukumay su ngak samaataw niyu bu' ndi' amu rema ukuman
ned Diwata. Ndi' niyu pesela'ay su ngak samaataw niyu bu' ndi' amu rema
pesela'en ned Diwata. Pasaylu niyu su ngak samaataw niyu bu' pasayluun
amu rema ned Diwata. 38 Begayay niyu suk samaataw niyu bu' begayan
amu rema ned Diwata. Bu' megbegay sud Diwata seng meleget gaid,
maa' ne inengkug nek tekesan, tinisek, bu' tampan medlapay se gendi'
pa bunagen ri sek tegu'an niyu. Ay bu' gendun kelaun suk pegbegay niyu
ri sed duma, giin da remaik pegbegay ned Diwata riin seniyu."
39 ✡ Rayun miktalu' si Jesus tu se nga getaw ne galing: "Suk sala neg
buta ndi' mekegagak ri se dlain neg buta. Bu' baalenen ini, gilan duwa'
meladdu' ri se kanal. 40 ✡ Nda'irunik tinu'unan neng melengas kampun
ri seng menintulu'en. Ma'ad suk tinu'unan, bu' meketubus giin ri sek
pektu'unen, maa' na giin seng menintulu'en."
41 "Lama me'ita' mu run sung miika' nek puling ri seng mata nek
samaataw mu, ma'ad pisaddan mui gembagel ne gayu ri seng mata
mu? 42 Pegendun mu ma sek pektalu' ri sek samaataw mu, 'Ated,
perinia, uwa'en'u pa reli' suk puling mu ri seng mata mu kiin,' ne nda'
mu ma ngani' me'ita' su gembagel gayu ned diin seng mata mu? Ba,
mikpelaunglaung'a! Una mu reli' uwa'ay su gembagel ne gayu ned diin
seng mata mu. Rayun seng mekiita'a na, pulu' mu pa me'awa' sung miika'
nek puling ri seng mata nek semaataw mu."

Su Gayu bu' sug Bungaan
(San Mateo 7.16-20; 12.33-35)

43 Rayun miktalu' si Jesus, "Su gayu neng melengas ndi' memunga neng
melaaten, bu' su gayu neng melaaten ndi' rema memunga neng melengas.

✡ **6:31** 6.31: San Mateo 7.12. ✡ **6:39** 6.39: San Mateo 15.14. ✡ **6:40** 6.40: San Mateo 10.24-25; San Juan 13.16; 15.20.

44 ✡ Kada gayu me'ilala ri seg bungaan. Ndi'a mekuupu' neg igira buwat ri
sek sebinit awas gubas buwat ri se geksam. 45 ✡ Sung melengas ne getaw
megasuy neng mekelengas ne ngag betang ay melengas ma su gena'ena'en.
Ma'ad sung melaat ne getaw megasuy rema seng mekelaat ne ngag betang
ay melaat ma su gena'ena'en. Ay landunid diin se gena'ena' ne getaw, giin
rema sung me'asuyen.”

Duwa' Tawan neng Migbakud neg Balay
(San Mateo 7.24-27)

46 “Tuma ma mektawag amu ma ri senaan, ‘Ginu'u, Ginu'u,’ ma'ad ndi'
amu ma megbaal ri sek sinugu'u seniyu? 47 Isan ta' etaway run neng
mekpegaud ri senaan bu' menginengeg se ngak talu'u bu' tumanenen
nini, pe'ita'u seniyu bu' ta' giin mpetanggi'. 48 Maa' giin nu getaw neng
migbakud neg balay. Midlalud giin neng meralem tampan mirepet sug
batu. Dayun pinindegen su ngak pasek nug balain ri sek penligen neg
batu. Sek peketubus na nug balain, migbaa' suk tubig bu' linumanlag
sug buntal ri seg balay ma'ad nda' ngani' mekedyug ay meligen ma suk
pekebakud run. 49 Na, bu' su getaw neng menginengeg ri sek talu'u bu'
ndi' mektuman run nini, maa' giin nu getaw neng migbakud neg balay ne
nda'en perelemay su dlaluren para ri se ngak pasek bu' nda'en bekuray
ri sek penligen neg batu. Sek pedlanlag neg baa' ri seg balain, mibuksak
rayun nini bu' mibengkag gaid sug balay.”

7

Pitelen ni Jesus suk Sesugu'en ne Geseg se ngak Sundalu ne Getaw Roma
(San Mateo 8.5-13)

1 Sek peketubus ni Jesus sek pektalu' se dlaun neg betang keni tu se dlaun
ne getaw, miritu giin se dlunsud ne giningelanan ne Capernaum. 2 Bu'
ritu, duuni geseg nek sundalu ne getaw Roma ned duunik sesugu'enen nek
pinetailen gupiya; midlaru ini bu' megaud na matay. 3 Bu' sek pekerengeg
run nu geseg metendeng riin ni Jesus, miksugu' giin ned duma ne nga
geseg nu nga getaw Judeo sek pegandyu' ri seniin neng meritu giin arun
petelenen suk sesugu'enen. 4 Bu' miritu ilan rayun ni Jesus bu' migandyu'
gaid seniin, “Su geseg, mbaya' mu gaid ebangan, 5 tendeng ay pinetailen
su nga getaw ta bu' giining mikpebakud dun suk pektiguman nami.”

6 Aas middunut si Jesus senilan. Bu' seng megaud ilan na tu seg balay
nu geseg nek sundalu, miksugu' na peluman su geseg ri se ngak sambaten
sek peksungkak riin ni Jesus arun petendayan, “Sir, ndi' mu na lubayay
su gegulingen mu. Ay gena'u mbaya' ne dlawan mau pa seg balay'u. 7 Bu'
nda'u ilelaay su gegulingen'u ne mbaya' megatubang seni'a. Ma'ad talu'
mu na run bu' me'uli'an suk sesugu'en'u. 8 Ay gaku' rema pidlegesegan ne
nga dlabaw geseg, bu' duun remai ngak sundalu nek pidlegesegan'u. Bu'
sugu'en'u suk sala tawan, ‘Pedlaang'a,’ medlaang rayun giin. Bu' sugu'en'u
suk sala ketu, ‘Perinia,’ merini giin. Bu' sugu'en'u su gulipen'u, ‘Baal mu
ini,’ baalenen rayun.”

9 Sek pekerengeg run ni Jesus sek tinalu'en, mitingala run gaid gupiya.
Bu' inatubangen rayun su nga getaw neng mindunut seniin bu' miktalu',
“Talu'u gaid seniyu, nda'u pa gaid mekiita' isan sala tawan rini seg Israel
neng maa' sek peksalig ne geseg keni.”

10 Bu' sek pekpuli' nilan tu seg balay ne geseg, mi'ita' nu ngak sinugu'
neng mitelen na suk sesugu'enen.

✡ **6:44** 6.44: San Mateo 12.33. ✡ **6:45** 6.45: San Mateo 12.34.

Pitubu' Puli' ni Jesus sug Bata' Dlai neg Balu ne Dlibun

11 Bu' dluwat itu, miritu si Jesus se dlunsud ne giningelanan neng Nain,
duma nu ngak tinu'unaan bu' melaun gupiya ne nga getaw. 12 Na, sek
peddateng nilan ni Jesus tu seng megaud ne genga'an nu dlunsud, mi'ita'
nilan su nga getaw neng migbulig neng minatay. Minatay keni buntung
bata' dlai nug balu ne dlibun. Bu' meleget getaw neg buwat se dlunsud
neng middunut ri seniin arun sek pedlebeng seng minatay neg bata'en.
13 Bu' sek pekiita' nu Ginu'u se gina' nung minatay, milelaat gupiya giin,
laungen, "Ndi'a na peksegaw." 14 Mbuus mikpegaud rayun si Jesus bu'
inuwiraan sug binetangan neng minatay.* Bu' su nga getaw neng migbulig
seng minatay mikeneng rayun. Miktalu' si Jesus tu seng minatay, "Eddung,
talu'u seni'a, pegbuwat'a." 15 Bu' sug bata' migingkud bu' migabit. Binegay
rayun giin ni Jesus tu se gina'en.

16 Bu' su dlaun ne nga getaw neng mikiita', mi'endekan gupiya bu' sinaya'
nilan rayun sud Diwata. "Su ge'eman nek propeta keni na senita!" laung
nilan, "Minateng na sud Diwata sek pedluwas senita."

17 Bu' gesuyan keni metendeng riin ni Jesus midderengeg sek tibuuk neg
Judea bu' ri sed duma nek timala' ne nga dlugar.

Su ngak Sinugu' buwat ni Juan neng Membebendyag (San Mateo 11.1-19)

18 Tinelu'an si Juan nu ngak tinu'unaan metendeng se dlaun ne ngag
betang keni, pitawag rayun ni Juan sud duwa' ne ngak tinu'unaan, 19 bu'
sinugu'en ilan neng meritu se Ginu'u arun sek peksaak ri seniin, "Sir, dya'a
ba suk sala nek pikperateng nami neng mateng? Awas mekperateng ami
pa ba ri se dlain?"

20 Bu' sek peddateng nu ngak sinugu' ni Juan tu ni Jesus, laung nilan, "Sir,
sinugu' ami ni Juan neng Membebendyag. Pimuunan ami nek saakan'a
raw bu' dya'a ba sung Menleluwas nek pikperateng nami neng mateng?
Awas mekperateng ami pa ba ri se dlain?"

21 Sek panahun ketu, pitelen ni Jesus sung meleget ne nga getaw neg
buwat ri se nga dleruun nilan bu' se ngang megeel; bu' pi'awa' sung melaat
ne nga gispiritu tu se ngak pinseleran; bu' pipe'ita'en sung meleget ne ngag
buta. 22 ✡ Bu' sinembag ni Jesus su ngak sinugu' ni Juan, "Puli' amu ritu
ni Juan, esuyay niyu giin se dlaun neng mi'ita' bu' mirengeg niyu. Su ngag
buta, mikiita' na. Su ngag bekul, mikedlaang na. Su ngang minlaru ri
seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit, mitelen na.† Bu' su ngag
bengel mikerengeg na. Isan ngani' su ngang minatay, mitubu' na puli'.
Bu' su ngak pupus ne nga getaw tinintulu'an na ne Gempiya ne Gesuyen.
23 Pedleliyagen su nga getaw ne genda' penduwa'ruwa' ri senaan!"

24 Bu' seng mikedlaang na su ngak sinugu' ni Juan, migasuy si Jesus tu
seng meleget ne nga getaw metendeng riin ni Juan: "Sek pedditu niyu ni
Juan se kemingawan, landun maik pikperateng niyu neng me'ita'? Laung
ba niyu run ne si Juan keni maa' sek sala puun nek tigbaw neng melemu ra
mpilay ne genus? Ba, gena'. 25 Landun ma gaid su dlinawan niyu enlengay
ritu? Laung ba niyu run maa' nek sala tawan neng melengasik sineluken?
Ba, gena'. Su getaw neng melengasik sineluken bu' melengasi kebetangen
ritu ra mbaangay se ngak palasyu ne gari'. 26 Landun ma rayuni dlinawan
niyu ritu? Miritu amu ba sek pegenleng nek propeta? Wa'a metuud lai,

---

* **7:14** 7.14 sug binetangan neng minatay: Sug binetangan neng minatay gena' inik tinekleban.
✡ **7:22** 7.22: a Isaias 35.5-6. b Isaias 61.1. † **7:22** 7.22 mitelen na: enlengay niyu 5.12

ma'ad si Juan gena' na run nek propeta, 27 ✡ tendeng ay si Juan, giining
misakup ri se ginatuk neng misulat ri se Kesulatan: ‘Miktalu' sud Diwata,
sinugu'u suk sesugu'en'u neng meguna riin seniyu arun endamenen sug
biyanan para seniyu.’ 28 Esuyan'u amu rema,” middugang sek pektalu'
si Jesus, “Si Juan, giini dlabaw tu se dlaun ne getaw neng mi'etaw ri seg
benwa keni. Ma'ad ta' ma suk tampusan ne gembaba' ne getaw ri sek
pedlegari' nud Diwata, giini dlabaw pa riin ni Juan.”

29 ✡ (Na, mikerengeg seniin su dlaun ne getaw bu' isan su ngang
meneningil neg buwis. Tinuman nilan sung metareng nek sugu' ned
Diwata bu' mikpebendyag ilan riin ni Juan. 30 Ma'ad su ngak Pariseo bu' su
ngang Menintulu' ri se Kesugu'an, binibay nilan su ketuyu'an ned Diwata
para ri senilan, bu' nda' ilan pekpebendyag riin ni Juan.)

31 Bu' mikpeddayun sek pektalu' si Jesus, “Nemuun, landun maik
petenggi'an'u run su nga getaw se gendaw keni? Landun ma kelasiyay
ilan run ne getaw? 32 Maa' ilan ne nga gembata' neng migingkud ri sek
tebu'an neng migbebeksayay, ‘Mikpuung ami ne gagung ma'ad nda' amu
pentalek! Kinentaan amu nami ne kanta para ri seng minatay ma'ad nda'
amu pensegaw!’ 33 Si Juan neng Membebendyag minateng, bu' mikpu'asa
giin, bu' nda' inum neng mekebeleng, bu' miktalu' amu, ‘Duuning menulay
ri seniin!’ 34 Minateng sug Bata' ne Getaw, minaan giin bu' miginum,
bu' miktalu' amu, ‘Enlengay niyu getaw keni! Mesekeg giin maan bu'
mesekeg megbinabeleng, sambat ne ngang meneningil neg buwis bu'
ngang mekesesala' ne getaw!’ 35 Ma'ad, isan bu' giin itu suk tinalu' niyu, su
ginsaktu nek tinawan ned Diwata me'ita' ri se nga ketubu' nu nga getaw
neng middawat run nini.”

Si Jesus ritu seg Balay ni Simon nek Pariseo

36 Duunik sala tawan se ngak Pariseo neng migenggat riin ni Jesus sek
pekaan ri seg balain. Bu' sek peddateng ni Jesus ritu, migingkud giin
arun maan. 37 ✡ Bu' enlengay niyu, duuni dlibun neng mi'elelaan neng
mekesesala' se dlunsud ketu. Seng mirengegaan ne si Jesus minaan ritu
seg balay nek Pariseo, miritu giin bu' miguwit neng mitut ne gemputi' ne
gamang neng mipenu' nek pegemut 38 bu' migindeg giin ri se dliyu ni Jesus.
Megaud ri se geksuren, miksegaw giin bu' mibasa' su nga geksud ni Jesus ri
se dluwa'en. Pinunasaan rayun neg buuken su nga dluwa', pigelekaan su
nga geksuren ne gilelaan sek pegbasaan ri seniin, bu' binunagaan rema
nek pegemut su nga geksuren. 39 Bu' sek pekiita' run nuk Pariseo neng
migenggat riin ni Jesus, miktalu' giin ri se gegulingenen, “Bu' getaw keni
metuud pa nek propeta, mesuunaan siya bu' laa libunay run nini neng
migikap ri seniin bu' gendun kelaat su ketubu'en.”

40 Bu' miktalu' rayun si Jesus seniin, “Simon, duunik talu'u seni'a.”

“Ala, Sir, esuyay mau,” Si Simon miksembag.

41 “Duunid duwa' tawan neng mingutang ne kuwarta ri seng mem-
pepe'utang,” migatad si Jesus. “Suk sala tawan inutangan giin ne dlima
gatus nek pelata. Suk sala, dlima pulu' ra. 42 Mbuus sud duwa' ketu
neng mingutang ndi' na mekebayad, aas nda' ilan na ma'ad pebiyaray
seng mikpe'utang ri senilan.” Bu' middugang sek pektalu' si Jesus, “Ta'
ma sakan ri senilan duwa' sung mekpetail kampuun seng mikpe'utang ri
senilan?”

✡ **7:27** 7.27: Malakias 3.1. ✡ **7:29** 7.29-30: San Mateo 21.32; San Lucas 3.12. ✡ **7:37** 7.37-38: San Mateo 26.7; San Marcos 14.3; San Juan 12.3.

43 Bu' laung ni Simon, “Ali' bu' su getaw neng mikeram neng melaun ne
kuwarta bu' nda' pebiyaray.”
“Metuud gaid!” miksembag si Jesus. 44 Bu' liningay ni Jesus su dlibun
bu' miktalu' riin ni Simon, “Mi'ita' mu bai dlibun keni? Miriniu seg
balay mu, bu' nda' mau begayay nek tubig arun me'ugasan'u siya su nga
geksud'u. Ma'ad inugasan nu dlibun keni su nga geksud'u se dluwa'en bu'
pinunasaan rema seg buuken. 45 Dya'a, nda' mau elekay ri se ngak sepingi
sek pekpe'ita' ned dinawat mau. Ma'ad giin, gatad pa sek peddateng'u,
nda'en peleliyay pegelekay su nga geksud'u. 46 Dya'a, nda' mu bunagay
ne dlana su guluu. Ma'ad dlibun keni, pi'emutaan su nga geksud'u. 47 Aas
esuyan'u dya'a, ne su gembagel nek pekpetailen neng mipe'ita'en ri senaan
mikpemetuud ne sung meleget ne ngak sala'en, pinasaylu na. Ma'ad ri
se getaw neng miika' ra suk sala' nek pinasaylu run, miika' ra remaik
pekpetail ne gempe'ita'en.”
48 Bu' miktalu' rayun si Jesus tu se dlibun, “Pinasayluu na su ngak sala'
mu.”
49 Bu' su ngak sementaun ni Jesus neng minaan ritu, ali' nilan merengeg
suk tinalu'en, miktalu' ilan ri se gegulingen nilan, “Ta' mai getaw keni ne
isan suk pekpasaylu ne ngak sala' mbaalen?”
50 Bu' miktalu' puli' si Jesus tu se dlibun, “Suk pektu'u mu, giin sung
midluwas seni'a; uli'a ned duuni kelinaw.”

8

Nga Dlibun neng Middunut riin ni Jesus

1 Se genda' mpayat, miritu si Jesus se nga dlinunsuran bu' se ngag
binaryuan ne ritu migwali giin se Gempiya ne Gesuyen metendeng ri
sek pedlegari' ned Diwata. Duma ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak
tinu'unaan, 2 ✡ bu' sek santa' tawan ne dlibun neng mi'uli'an buwat seleray
seng melaat ne nga gispiritu bu' nga dleruun. Suk sala senilan si Maria
(ne giningelanan neng Magdalena), suk piguwa'an sek pitu buuk ne ngang
menulay. 3 Bu' si Juana, suk sawa ni Cusa nek sineligan ni Herodes sek
palasyu. Ditu rema si Susana bu' duma pa ne nga dlibun neng migabang
ri senilan ni Jesus pebiyan ri se nga ketigeyunan nilan.

Su Galing metendeng seng Mensesigwag
(San Mateo 13.1-9; San Marcos 4.1-9)

4 Bu' sek panahun ketu, duuni nga getaw ne kanunay mektipung duma ni
Jesus, buwat ilan se dlaun ne nga dlinunsuran. Bu' ali' ilan na pektipung,
inesuyaan ilan rayun ne galing:
5 “Duunik sala tawan neng miritu seg binaal arun meksigwag ne ngag
beni'. Bu' ali' giin peksigwag, duuni ngag beni' neng mitena' ri sed dalan
neng me'indegan ma'ad bu' pingektuk ne ngang manuktalun. 6 Duun rema
ne ngag beni' neng mitena' se nga dlupa' neg betuwan. Bu' ali' pentubu',
milawes ay mimala ma su dlupa'an. 7 Duun pai ngag beni' neng mitena' ri
se nga dlupa' ned duuni ngak sigbet ned dugiyan run. Bu' ali' pentubu' su
ngak sinigwag, mintubu' rema su ngak sigbet ned dugiyan bu' linemesen
su ngak pigimula. 8 Duun pa gairi ngag beni' neng mitena' ri seng melengas
ne dlupa', mintubu' ini bu' su kada sala mimunga nek pingmegatus.”
Bu' tinubus ni Jesus su galing, “Gamu ne ngang mikerengeg run nini,
penginengeg amu!”

✡ **8:2** 8.2-3: San Mateo 27.55-56; San Marcos 15.40-41; San Lucas 23.49.

Su Ketuyu'an ne nga Galing
(San Mateo 13.10-17; San Marcos 4.10-12)

9 Na, miksaak su ngak tinu'unan ni Jesus bu' landuni gulugani galing
ketu. 10 ✡ Bu' sinumembag si Jesus, “Su nga ginedlud metendeng sek
pedlegari' ned Diwata binegay na riin seniyu, ma'ad ri sed duma tinalu'
ini pebiyan ri se nga galing arun isan megenleng ilan, ndi' nilan mekelaru
bu' isan merengeg nilan, ndi' nilan mesabut.”

Pisabut ni Jesus su Galing metendeng seng Mensesigwag
(San Mateo 13.18-23; San Marcos 4.13-20)

11 “Na, pesabut'u ri seniyu su gulugan ne galing: Sug beni' giin suk
talu' ned Diwata. 12 Bu' su ngag beni' neng mitena' ri sed dalan, giin su
nga getaw neng mikerengeg sek talu' ned Diwata; rayun mituwa' sung
Menulay bu' inawa'en sung minsahi ri se ngak pusung nilan, arun ndi'
ilan mekpetuud bu' ndi' ilan meluwas. 13 Na, su ngag beni' neng mitena'
ri se dlupa neg betuwan, gilan su ngang mikerengeg ri seng minsahi. Bu'
dinawat nilan ini ned duunik pedleliyag run. Ma'ad sung minsahi nda'
mekepengganget neng meralem ri senilan tendeng ay miktu'u ilan ma'aray
sek sereluk. Ali' mateng suk peksulay, tineliyuran nilan suk pektu'u nilan.
14 Bu' su ngag beni' neng mitena' ri se ngak sigbet ned dugiyan, gilan sung
minginengeg ri sek talu' ned Diwata, ma'ad su nga kegules, su nga keratu',
bu' su nga dleliyag rini seg benwa linumemes ri sek pektu'u nilan, bu'
su ngag bunga nilan nda' pengginug. 15 Na, su ngag beni' neng mitena'
ri se gempiya ne dlupa', gilan sung minginengeg ri seng minsahi neng
mikengganget ri seng melengas bu' metinuuren nek pekeetaw nilan. Bu'
mikpeddayun ilan ri sek pektu'u nilan tampan mimunga ilan.”

Suk Sulu' neg Binetang ri sed Diyalem ne Gamang
(San Marcos 4.21-25)

16 ✡ Bu' miktalu' pa gaid si Jesus, “Nda'iruni getaw neng mektutud nek
sulu' bu' edluren riin sed diyalem ne gamang awas betangenen ri sed
diyalem ne dlantay. Bu' ndi', riin gaid betangay sek pengenturan arun
merelaagan su ngak sumeled tu seg balay.
17 ✡ “Landuni ginedlud nemuun mbaangan ra. Bu' landuni dlinimed
nemuun, mperayag ra.
18 ✡ “Aas pekpetigaam amu sek pekpenginengeg niyu, ay sud duunik
pektu'uun, begayan ned dugang, ma'ad su genda'iruning niin, uwanen pa
ngani' buwat seniin isan sung miika' nek pektu'u nek pigena'ena'en ned
diin seniin.”

Su Gina' bu' su ngak Pated ni Jesus
(San Mateo 12.46-50; San Marcos 3.31-35)

19 Mbuus miritu ni Jesus su gina'en bu' su ngak pateren. Ma'ad nda' ilan
mekepegaud ri seniin tendeng se keleget ne nga getaw. 20 Bu' duuni getaw
neng miktalu' riin ni Jesus, “Su gina' mu bu' su ngak pated mu mingindeg
ditu se gawas bu' liyagan nilan ne kumita' ri seni'a.”
21 Ma'ad miktalu' si Jesus tu se dlaun nilan, “Su gina'u bu' su ngak
pated'u, gilan su ngang menginengeg tu sek talu' ned Diwata bu' miktuman
run nini.”

Pimaag ni Jesus sug Badyu
(San Mateo 8.23-27; San Marcos 4.35-41)

✡ **8:10** 8.10 Isaias 6.9 (LXX). ✡ **8:16** 8.16: San Mateo 5.15; San Lucas 11.33. ✡ **8:17** 8.17: San Mateo 10.26; San Lucas 12.2. ✡ **8:18** 8.18: San Mateo 25.29; San Lucas 19.26.

22 Sala gendaw itu, si Jesus sinumakay ri sek sekayan duma ri se ngak
tinu'unaan, bu' laungen ri senilan, "Dumipag ita tu sed danaw." Bu'
dinumipag ilan rayun. 23 Bu' saanay nilan meddipag, miketulug si Jesus.
Bu' se genda' mpayat, mitikmal sung metikteg ne genus. Bu' suk sekayan
miseleran nek tubig. Bu' megaud ilan na meleddang. 24 Bu' linawan rayun
nu ngak tinu'unan si Jesus bu' tinanud nilan, "Ginu'u! Ginu'u! megaud ita
na meleddang!"
Bu' migbuwat si Jesus, pimendu'aan su genus bu' su ngang melandes
neg baled. Bu' sinumikpa' sung metikteg ne genus bu' su ngang melandes
ne ngag baled, bu' linumengen rayun sud danaw. 25 Bu' miksaak giin tu se
ngak tinu'unanen, "Ta' nema su ngak pektu'u niyu?"
Bu' mitingala ilan bu' mi'endekan, "Ta' ma getaw keni? Ali'en pemaagay
su nga genus bu' su ngag baled, mikpetuud ma riin seniin!"

Pitelen ni Jesus su Getaw nek Pinulayan (San Mateo 8.28-34; San Marcos 5.1-20)

26 Bu' mikpeddayun ilan menekayan tampan si Jesus bu' su ngak
tinu'unaan mirenggu' ditu se dlugar ne gingelanan ne Gerasa* ned dipag
danaw buwat sek probinsiya ne Galilea. 27 Bu' ali' kawas si Jesus ri
sek sekayan, linabet giin ne getaw nek pinulayan buwat se dlunsud
ketu. Getaw keni nda' na pekpenuub se gempayat na nek panahun
bu' genda' na pekengel ri seg balay ay ritu na giin mikengel se nga
dlangeb neg binaal ne kelebengan. 28 Ali'en me'ita' si Jesus, migbakal
giin, middempug seng metungenga'aan bu' migbeksay, "Jesus, Bata' nu
Dlabi neng Mekegega'em ned Diwata landun maik tuyu' mu riin senaan?
Mekpe'ilelaatu ri seni'a ne ndi' mau silutay." 29 Tinalu'en nini tendeng
ay sinugu' ma ni Jesus sung melaat ne gispiritu ne gumawas ri seniin.
(Se keleget ne ngak panahun, getaw keni pidlege'eman neng melaat ne
gispiritu. Kinadinaan su nga gemegen bu' su nga geksuren bu' pibentayan
pa gaid giin, ma'ad bektusenen su nga kadina bu' uwiten giin nung
menulay ritu se kemingawan.)
30 Bu' sinaakan giin ni Jesus, "Ta' mai ngalan mu?" Bu' miksembag giin,
"Si Linibulibu." Sug rasun nek tinalu'en nini tendeng ay meleget gupiyai
ngak penulay neng midlega'em ri se getaw keni. 31 Bu' su ngak penulay
migubug riin ni Jesus ne gendi' ilan pa reli' peperituun se kinariyaleman
arun ritu ilan silutay.†
32 Bu' gena' melayu' buwat ritu, duunik panen ne ngag babuy neng
mikpenlungad ri seg biliran. Bu' migandyu' su ngang menulay riin ni
Jesus nek tugutan ilan sumeled tu se ngag babuy bu' tinugutan ilan.
33 Mbuus minggawas rayun su ngang menulay buwat ritu se getaw bu'
sinumeled ilan ritu se ngag babuy. Bu' suk sala nek panen ne ngag babuy
minikad mendiksun ritu sek pempangan pagaw sed danaw. Bu' migela'
ilan melemes.
34 Bu' seng mi'ita' nu ngang migingat run su ngag babuy, minggebek
ilan rayun bu' pingasuy nilan su ngang mihitabu' ritu se nga dlunsud bu'
ritu se ngag binaal. 35 Mbuus minditu su nga getaw arun megenleng tu se
ngang mihitabu'. Ali' ilan mateng tu ni Jesus, mitaangan nilan su getaw ne
dluwat piguwa'an ne ngang menulay, mikpegingkud giin ri seng megaud
ne geksud ni Jesus. Minuub na bu' melengas naik pengena'ena'en. Bu'

---

* **8:26** 8.26 Gerasa: sud duma ne kesulatan 'Gadara' (enlengay niyu suk San Mateo 8.28; sud duma 'Gergesa.') † **8:31** 8.31 peperituun se kinariyaleman arun ritu ilan silutay: Giin nini su dlugar ne ritu perisuway su ngang menulay tampan mateng su ketapusan nek pegukum senilan.

tendeng run nitu, minendek ilan gupiya. 36 Bu' su nga getaw neng mikiita'
riin ni Jesus neng mikpetelen ri se getaw ketu, inesuyan nilan su nga getaw
bu' pikunta' run sek pekpetelen su getaw nek pinulayan. 37 Bu' su dlaun ne
nga getaw neng mikengel se nga dlugar nek sakup ne Gerasa, migandyu'
riin ni Jesus neng megawa' giin ritu tendeng ay minendek ilan gupiya. Aas
sinumakay si Jesus sek sekayan bu' migawa' ritu.
38 Bu' su getaw nek piguwa'an nu ngang menulay migandyu' riin ni Jesus
nek perunuten giin.
Ma'ad pi'uli' giin ni Jesus, 39 "Uli'a bu' pengasuy mu sug binaal ned
Diwata ri seni'a."
Bu' tendeng run itu, midlaang su getaw ketu, bu' linaupen pengasuy tu
se dlunsud su dlaun neg binaal ni Jesus ri seniin.

Pitubu' Puli' ni Jesus sug Bata' ni Jairus bu' su Dlibun neng Minikap ri se kumiling nek Suub ni Jesus

(San Mateo 9.18-26; San Marcos 5.21-43)

40 Bu' seng mipuli' si Jesus ditu sed dipag danaw, su nga getaw
midderiyal ri seniin tendeng ay su dlaun nilan mikperateng ma seniin.
41 Bu' ritu, minateng su getaw ne giningelanan ne si Jairus, geseg ri sek
pektiguman nu getaw Judeo. Middempug giin ri seng metungenga'an ni
Jesus neng mikpe'ilelaat neng meritu giin seg balain 42 ay megaud na matay
sug buntung bata'en ne dlibun nek sepulu' bu' ruwa' taun nai giddaren.
Bu' si Jesus middunut ri seniin bu' saanay nilan medlaang, meleget
gupiya ne nga getaw sung mindunut ri seniin bu' mi'isel na giin nu nga
getaw. 43 ✡ Bu' ritu, duuni dlibun neng midlaru seled sek sepulu' bu' ruwa'
taun na sek peddugu'rugu' bu' genda' gaid pelali. Migela' na megastu su
dlaun ne ngak selapi'en sek pekpebulung ri se ngang membebulung, ma'ad
nda'irun gairing mikepetelen ri seniin. 44 Bu' minigel giin ri se geletelet ne
nga getaw tampan mikepegaud giin ri sek teliyuran ni Jesus bu' inikapen
su kumiling nek suuben. Bu' milali rayun suk peddugu'rugu'en. 45 Bu'
miksaak si Jesus, "Ta' ma getaw sung minikap ri senaan?"
Mimalaw su dlaun ne nga getaw ma'ad miktalu' si Pedro, "Ginu'u,
linibutan'a neng meleget ne nga getaw bu' minisel seni'a."
46 Ma'ad si Jesus miktalu', "Duun gairing minikap ri senaan tendeng ay
binatik'u ned duuni ga'em ne ginumawas ri senaan." 47 Bu' seng mibetikan
nu dlibun neng misuunan ni Jesus sung minikap ri seniin, mikpegaud giin
neng mikpengereg bu' middempug ri seng metungenga'an ni Jesus. Sek
titenga' nu nga getaw, tinabalen tuma ma inikapen si Jesus bu' pikunta'
run neng mitelen rayun giin. 48 Bu' miktalu' si Jesus seniin, "Eddang, suk
peksalig mu mikepetelen ri seni'a. Uli'a na ned duuni kelinaw mu."
49 Saanay migegabit pa si Jesus tu se dlibun, duuning minateng nek
sinugu' buwat seg balay ni Jairus. Bu' tinelu'an nilan si Jairus, "Sug
bata' mu miguna na tu se dlain neg benwa. Ndi' mu na peperituay sung
Menintulu' kiin."
50 Bu' ali' itu merengeg ni Jesus, miktalu' giin tu ni Jairus, "Ndi'a mendek.
Mektu'ua, sug bata' mu me'uli'an ra."
51 Sek peddateng ni Jesus tu seg balay ni Jairus, nda'irunik tinugutaan
nek sumeled gawas riin ni Pedro, Juan, Santiago bu' su ngang megulang
nug bata'. 52 Bu' su dlaun ne getaw ri seg balay mimbakal, piksegawan
nilan sug bata'. Bu' miktalu' si Jesus ri senilan, "Na, ndi' amu mensegaw,
bata' kiin, nda' matay tendeng ay miktulug na run."

✡ **8:43** 8.43 Levitico 15.25-27.

53 Bu' ali' nilan merengeg suk tinalu' ni Jesus, piketuwanan nilan giin
tendeng ay misuunan nilan neng minatay na gaid sug bata'. 54 Ma'ad
mikpegaud si Jesus tu seg bata', inuwiraan ri se gemeg, bu' miktalu' seng
mesekeg, "Eddang, pegbuwat'a." 55 Bu' mipuli' su ketubu' nug bata' bu'
migbuwat rayun. Bu' tinelu'an ilan rayun ni Jesus nek paanen nilan giin.
56 Bu' su ngang megulang nug bata' mitingala gupiya. Bu' sinugu' ilan ni
Jesus ne gendi' pektabal isan ta' getaway run bu' landuning mihitabu'.

9

Sinugu' ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne ngak Tinu'unan
(San Mateo 10.5-15; San Marcos 6.7-13)

1 Tinawag ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan bu'
binegayaan ne ga'em bu' ketenged sek pekpe'awa' se dlaun ne ngak
penulay bu' pegbulung se nga dleruun. 2 Bu' sinugu'en ilan rayun sek
pegwali metendeng sek pedlegari' nud Diwata bu' sek pekpetelen se ngang
minlaru. 3 Bu' se genda' ilan pa pedlaang, giin nini suk tinalu' ni Jesus neg
baalen nilan, "Sek pedlaang niyu, ndi' amu mengguwit isan landun. Ndi'
amu mengguwit ne gages, gambag, balun, selapi', bu' isan ngani' gilisan.
4 Bu' ta' neg balay neng menemba' seniyu, ritu amu pekengel tampan
megawa' amu se dlunsud ketu. 5 ✡✡ Bu' ndi' menemba' su nga getaw seniyu,
pegawa' amu rayun se dlunsud ketu bu' tektak niyu su dlubek ri se geksud
niyu gisip pekpenegul ri senilan."

6 Bu' migawa' su ngak tinu'unaan bu' minlaang, linaup nilan su ngag
binaryuwan. Migwali ilan se Gempiya ne Gesuyen bu' mimulung ilan tu
se nga getaw se gaap ne dlugar neng milawan nilan.

Suk Pedduwa'ruwa' ni Herodes
(San Mateo 14.1-12; San Marcos 6.14-29)

7 ✡ Na, ali' merengegay ni Herodes,* su geseg tu se Galilea ne su dlaun ne
ngak penghitabu' metendeng riin ni Jesus, midlibeg gupiya giin. Ay duuni
nga getaw neng miktalu' ne si Jesus keni, giin si Juan neng Membebendyag
neng mitubu' puli'. 8 Bu' duun remaing miktalu' ne si Jesus, giin raw
si Elias. Bu' duun pa gairing miktalu' ne si Jesus, giin suk sala se ngak
propeta nud diin neng mitubu' raw puli'. 9 Bu' miktalu' si Herodes, "Si
Juan, pipetelan'u na ne gulu. Ta' getaway run nini neng meleget ma ne
ngag betang neng mirengegan'u metendeng ri seniin?" Bu' tendeng run
itu, liyagan gupiya ni Herodes ne gempekiita'en sa'wan si Jesus.

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan
(San Mateo 14.13-21; San Marcos 6.30-44; San Juan 6.1-14)

10 Sek pekpuli' nu nga gapustulis, tinebalan nilan si Jesus se dlaun neng
mibaal nilan. Bu' inuwit ilan rayun ni Jesus arun mekpain ilan reli' tu
sek sala ne dlunsud ne giningelanan neg Betsaida. 11 Seng misuunan nu
nga getaw neng mikedlaang ilan na ni Jesus, midlendug ilan ri seniin. Bu'
pidderiyalan ilan rayun ni Jesus. Bu' inesuyaan ilan rayun metendeng ri
sek pedlegari' ned Diwata bu' pitelenen su ngang minlaru.

12 Seng meksindep na su gendaw, suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak
tinu'unan mikpegaud riin ni Jesus bu' miktalu' ilan, "Sir, melengas bu'
pepe'uli'en mu na su nga getaw arun meritu ilan se ngag baryu bu' se ngag

✡ **9:5** 9.5: Su Ngak Pimbaal 13.51. ✡ **9:5** 9.3-5: San Lucas 10.4-11. ✡ **9:7** 9.7-8: San Mateo 16.14; San Marcos 8.28; San Lucas 9.19. * **9:7** 9.7 Herodes: Giin si Herodes Antipas.

binaal arun mekepenengaw ilan nek pekaan bu' pektulugan ay meliyaw ma uguri dlugar keni."
13 Ma'ad miktalu' si Jesus ri senilan, "Begayay niyu ilan nek pekaan."
Bu' miktalu' ilan, "Sir, dlima buuk ra suk pan ta bu' duwa' buuk ra suk sera' ta. Menlaang ami pa ba arun sumaluy gaan para se dlaun ne getaw keni?" 14 (Ay su nga getaw ritu, duuni dlima libu tawan puru dlai ma'aray.)
Bu' miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, laungen, "Penlumpuklumpuk niyu pe'ingkuray su nga getaw nek pidlima pulu' kada dlumpuk."
15 Tinuman nini nu ngak tunu'unan bu' pi'ingkud nilan su dlaun ne nga getaw. 16 Bu' inuwan rayun ni Jesus su dlima buuk nek pan bu' duwa' buuk nek sera' bu' migangag tu se dlangit bu' mikpesalamat tu sed Diwata. Pinetapetaan rayun, bu' binegain ini tu se ngak tinu'unaan arun pengaperaped tu se nga getaw. 17 Bu' mingaan rayun su dlaun ne nga getaw bu' mibesug ilan gupiya. Bu' ali' ilan metubus mengaan, pingipes nu ngak tinu'unaan su ngak sawad nilan bu' duunik sepulu' bu' ruwa' bebaan paing mipenu'.

Sung Metalu' ni Pedro metendeng ri ni Jesus (San Mateo 16.13-19; San Marcos 8.27-29)

18 Sala gendaw itu, migampu' si Jesus nek salaan ra, bu' su ngak tinu'unan miritu seniin. Bu' miksaak rayun si Jesus ri senilan, "Ta'u ma ne getaw sumala' sek tinuntul ne nga getaw?"
19 ✡ Bu' miksembag su ngak tinu'unanen, "Sud duma ne nga getaw miktalu', dya'a raw si Juan neng Membebendyag. Sud duma miktalu', dya'a raw si propeta Elias. Bu' sud duma pa gaid miktalu', salaa raw se ngak propeta nud diin neng mitubu' puli'."
20 ✡ "Bu' gamu," dugang saak ni Jesus, "Ta'u ma ne getaw?"
Bu' miksembag si Pedro, "Dya'a sung Misiyas, suk sinaad ned Diwata."
21 Rayun pimendu'an ilan ni Jesus ne ndi' gaid mektuntul ri isan ta' metendeng run nini.

Miktuntul si Jesus metendeng ri sek Pegantusen bu' Kemetain (San Mateo 16.20-28; San Marcos 8.30—9.1)

22 Middugang sek pektalu' si Jesus ri senilan, "Sug Bata' ne Getaw kina'enlan ned duuning meleget ne ngak pegantusen. Bibain giin nu nga geseg nu nga getaw Judeo, nu nga geseg nu ngak pari', bu' nu ngang menintulu' ri se Kesugu'an. Petain rema giin. Ma'ad se ketelu endaw, metubu' ra giin puli'."
23 ✡ Bu' miktalu' rayun si Jesus tu se dlaun nilan, "Bu' meliyag'a meddunut ri senaan, teliyuran mu su gegulingen mu nek pigena'ena', pisaan mu su krus† mu kada gendaw, bu' peddunut'a ri senaan. 24 ✡ Tendeng ay bu' liyagan mu luwasen su ketubu' mu, merala' na ma'ad tumu' ini riin seni'a. Ma'ad bu' merala' seni'a su ketubu' mu tendeng ri senaan, merawat mu tumu' ini. 25 Landun maing me'uwan mu bu' me'angken mu suk tibuuk neg benwa ma'ad merala' ri seni'a su ketubu' mu awas silutan'a? Nda' gaid! 26 Bu' mpiid'a ri senaan bu' ri sek tinintulu'u, mpiid rema ri seni'a sug Bata' ne Getaw seng metuwa' riin se kerelaagen bu' se kerelaag se Gama' bu' seg bala'an ne ngag anghel. 27 Pegena'ena' niyu ini,"

✡ **9:19** 9.19: San Mateo 14.1-2; San Marcos 6.14-15; San Lucas 9.7-8. ✡ **9:20** 9.20: San Juan 6.68-69. ✡ **9:23** 9.23: San Mateo 10.38; San Lucas 14.27. † **9:23** 9.23 krus: Betasan ne nga getaw Judeo sek peksilut sek sala ne kriminal, sek peguwit ri se krusen pagaw se dlugar ne ritu giin lensangen. ✡ **9:24** 9.24: San Mateo 10.39; San Lucas 17.33; San Juan 12.25.

miktalu' si Jesus, “Duuni ngak sementaun ta rini ne ndi' matay tampan sek panahun ne sud Diwata mekpe'ita' ri senilan sek pedlegari'en.”

Mi'eseb su Gawi' ni Jesus (San Mateo 17.1-8; San Marcos 9.2-8)

28 Megwalu endaw dluwat telu'ay ni Jesus su ngag betang ketu, inuwiten
rayun si Pedro, si Juan bu' si Santiago nek tumuwad tu seg bentud arun
megampu'. 29 Saanay migampu' si Jesus, mi'eseb su gawi'en bu' suk suuben
miputi' nek sinumanag. 30 Bu' mitikmal rayun metuwa' sud duwa' tawan
neng migegabit ri seniin. Gilan si Moses bu' si Elias 31 nek sinumanag
bu' miktuntul riin ni Jesus metendeng ri se kemetainen neng megaud
na metuman seg Jerusalem. 32 Se dlain neg bahin, si Pedro bu' su ngak
sementaunen, tinenangan ilan gupiya. Bu' ali' ilan mekemata, mi'ita' nilan
nek sinumanag sung mulu' ni Jesus duma sed duwa' tawan neng migindeg
riin se gupiren. 33 Seng migawa' na sud duwa' tawan ri ni Jesus, miktalu'
rayun si Pedro ri seniin, “Ginu'u, melengas ned dini ita! Megbaal ita nek
telu buuk ne dlekaw, salabuuk para ri seni'a, salabuuk para ri ni Moses,
bu' salabuuk para rema ri ni Elias.” (Ma'ad nda' mesuunay ni Pedro bu'
landunik pimentalu'en.)
34 Saanay miktalu' si Pedro, duuni ginanud neng mituwa' bu' mitekleman
ilan; bu' minendek gupiya su ngak telu tawan nek tinu'unanen saanay
mitekleman ilan ne ginanud.‡ 35 ✡✡ Bu' rayun duunik talu' neg buwat se
ginanud, “Keni sug Bata'u nek pinili'u. Penginengegay niyu giin!”
36 Bu' ali' pelali suk talu', mi'ita' nilan nek sala ra run ni Jesus ritu. Bu'
sek panahun ketu su ngak tinu'unan nda' nilan pentabal isan ta' getaw
metendeng seng mi'ita' nilan.

Pitelen ni Jesus sug Bata' ne Dlai nek Pinulayan (San Mateo 17.14-18; San Marcos 9.14-27)

37 Sek pekesunud ne gendaw dinumiksun ilan ni Jesus buwat seg bentud
bu' linabet ilan neng meleget gupiya ne nga getaw. 38 Mbuus, duunik sala
tawan neg buwat se dlumpuk ketu neng migbeksay, “Sir, enlengay mu reli'
sug buntung bata'u ne dlai! 39 Enlengay mu, pekseleran giin neng melaat
ne gispiritu. Mektikmal megbakal bu' mengeyeg tampan megbula' sug
baba'en. Pegeelan giin nung menulay bu' ndi' gaid giin megawa' tampan
melages gupiya giin bu' mekpagis su dlawasen. 40 Mikpe'ilelaatu ri se
ngak tinu'unan mu nek peguwasen nilan sung melaat ne gispiritu, ma'ad
nda'iruning mibaal nilan.”
41 Rayun miksembag si Jesus, “Gamu ne nga getaw, nda'irunik pektu'u
niyu bu' metegasi gulu niyu! Gendun kepayat neng mekpebilinu riin
seniyu? Gendun kepayat neng megantusu ri se ngag betasan niyu tampan
mektu'u amu?” Laung rayun ni Jesus tu se gama' ketu, “Uwit mu rini sug
bata' mu!”
42 Pulu' mirepet riin ni Jesus sug bata', linimbag giin nung menulay bu'
pipengeyegen giin. Ma'ad pimaag rayun ni Jesus sung melaat ne gispiritu,
bu' pitelenen sug bata', rayun inuli'en tu se gama'en. 43 Mitingala gaid su
dlaun ne nga getaw se kebagel ne ga'em ned Diwata.

Miktalu' Puli' si Jesus metendeng ri se Kemetainen (San Mateo 17.22-23; San Marcos 9.30-32)

‡ **9:34** 9.34 Ginanud: Su ginanud giin su gilelaan ned diin sud Diwata. Enlengay niyu sug Exodo 16.10; 19.9; 24.15-18. ✡ **9:35** 9.35: Isaias 42.1; San Mateo 3.17; 12.18; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22. ✡ **9:35** 9.28-35: 2 San Pedro 1.17-18.

Seng mitingala pa su nga getaw ri se dlaun nek pimbaal ni Jesus, miktalu' giin tu se ngak tinu'unaan, 44 “Ndi' niyu pedlingaway bu' landunik tinalu'u ri seniyu. Sug Bata' ne Getaw tudyan tu se ga'em ne kuntraan.” 45 Ma'ad nda' mesabut nu ngak tinu'unaan bu' landuni gulugan sek tinalu'en. Linilung ini ri senilan arun ndi' ilan mekesabut run, bu' minendek ilan rema meksaak ri seniin bu' landuni gulugan ne ngag betang keni.

Ta' ma su Dlabi ne Gimpurtanti?
(San Mateo 18.1-5; San Marcos 9.33-37)

46 ✡ Na, duuni gendaw neng midlalis su ngak tinu'unan ni Jesus, ta' ma sakan su dlabi ne gimpurtanti riin senilan. 47 Misuunan ni Jesus landunik pigena'ena' nilan. Aas minuwan rayun giin neg bata', bu' pi'indegen ri seng me'iliraan, 48 ✡ bu' miktalu' senilan, “Ta' ma getaw ned dumawat ri seg bata' keni se ngalan'u, dinumawat senaan; bu' ta' maid dumawat ri senaan, dinumawat rema seng miksugu' ri senaan. Aas ta' ma sung mekpebaba' ri seniyu, giin rema su dlabi ne gimpurtanti ri se dlaun niyu.”

Ta' mai Getaw ne gena' niyu Kuntra, Giinik Seked Niyu
(San Marcos 9.38-40)

49 “Ginu'u,” miktalu' si Juan riin ni Jesus, “Mikiita' ami ne getaw neng mikpe'awa' neng menulay ginamiten su ngalan mu. Ma'ad pimaag nami ay gena' ma giin sakup senita.”

50 Ma'ad miktalu' si Jesus tu seniin, “Ndi' niyu pemaagay. Ay ta' ne getaw ne gena' niyu kuntra, giinik seked niyu.”

Nda' ilan Duwatay ni Jesus tu sek sala neg Baryu sek Samaria

51 Sek sungu' na mateng su gendaw ne gempuli' na si Jesus ditu se dlangit, mikegukum giin neng meritu reli' seg Jerusalem. 52 Aas sinugu' ni Jesus su ngad duma nek sesugu'en arun meguna ri seniin ritu sek sala ne dlugar sek Samaria arun endamen su dlaunan para seniin. 53 Ma'ad nda' duwatay nu ngak taga Samaria gilan ni Jesus ay misuunan nilan neng mekpagaw ilan tu seg Jerusalem.

54 ✡ Seng mi'ita' ini se ngak tinu'unan ne si Santiago bu' si Juan, miktalu' ilan, “Ginu'u, meliyag'a ba neng menengi ami ri sed Diwata neng mekpawit giin ne gapuy arun mesereng ilan?” 55 Ma'ad liningay ni Jesus su ngak tinu'unaan bu' pimaagen ilan. 56 Bu' peketubus itu, linumegbas ilan ni Jesus ritu se dlain ne dlugar.

Su ngang Meksunud Sa'wan ri ni Jesus
(San Mateo 8.19-22)

57 Saanay mikpedlaang ilan, duunik sala ne getaw neng miktalu' riin ni Jesus, “Meddunutu ri seni'a isan ta'a pagaw.”

58 Bu' sinumembag si Jesus ri seniin, “Su ngak tinggalung duuni ngak pekengelan nilan bu' su ngang manuktalun duuni ngak salag nilan, ma'ad sug Bata' ne Getaw nda'iruni dlugar ne kepenguleliyan.”

59 Bu' miktalu' si Jesus tu se dlain ne getaw, “Dunut'a senaan.”

Ma'ad miktalu' su getaw, “Ginu'u, muli'u reli' bu' lebengen'u su gama'u.”

60 Bu' miktalu' si Jesus tu se getaw, “Pesaddan mu na su ngak patay neng medlebeng ri se ngang minatay nilan. Ma'ad dlaang'a bu' asuy mu suk pedlegari' ned Diwata.”

✡ **9:46** 9.46: San Lucas 22.24. ✡ **9:48** 9.48: San Mateo 10.40; San Lucas 10.16; San Juan 13.20.
✡ **9:54** 9.54: 2 Nga Gari' 1.9-16.

61 ✡ Duuni dlain na pelum ne getaw neng miktalu' tu ni Jesus, “Ginu'u,
meddunutu ri seni'a ma'ad muli'u reli' arun sumangid tu sek pamilyau
neng medlaangu.”
62 Bu' miktalu' si Jesus ri seniin, “Su getaw neng middaru neng
midlingaylingay, ndi' mbaya' ri sek Pedlegari' ned Diwata.”

10

Sinugu' ni Jesus suk Pitu Pulu' bu' Ruwa'

1 Na, dluwat ini, mikpili' su Ginu'u ne dlain pa nek pitu pulu' bu' ruwa'*
ne nga getaw bu' sinugu'en ilan nek pidduwa' tawan bu' pi'unaan tu
se kada ne dlunsud bu' se dlugar nek pa'agawaan. 2 ✡ Miktalu' giin ri
senilan, “Meleget gupiya su geniin ma'ad miika' ra sung menggeniyan. Aas
megampu' amu ri se gapu' ne geniin arun mekpawit pa giin ned dugang
neng menggeniyan ri sek pedlegeniyaan. 3 ✡ Na, pedlaang amu! Gaku'
miksugu' seniyu maa' ne ngang nati ne karniru ritu se ngang mekebelu'
ne ngang menanap. 4 Ndi' amu meguwit nek pitaka awas gambag awas
ngak sandalyas. Bu' ndi' amu melangan mektuntul ri sed dalan. 5 Bu' isan
ta' neg balay ne gempenaikan niyu, pepiyanay niyu reli' su getaw ketu
bu' telu'ay niyu, ‘Pengumpiyanan nud Diwata suk pamilya mu duma se
kelinaw.’ 6 Bu' mbaya' ilan ned dumawat nek pengumpiya ri sek tinalu'
mu, pengumpiyanan ilan gaid, bu' ndi' ilan mbaya', suk pekpengumpiya
niyu ri senilan mpuli' ra ri seniyu. 7 ✡ Penaik amu ri se guna neg balay
ne su gapu'en dumawat ri seniyu. Bu' landuni ilaken ri seniyu, aan
niyu, tendeng ay su ngang minerbahu mbaya' gaid su'ulan. Ndi' amu
pedlelegalin nek penaikan. 8 Na, bu' meritu amu sek sala ne dlunsud, bu'
duwaten amu ne nga getaw ritu, aan amu isan landun ne gilak ri seniyu.
9 Petelen niyu su ngang minlaru ritu bu' esuyay niyu ilan, ‘megaud na
riin senilan suk pedlegari' ned Diwata.’ 10 ✡ Ma'ad isan ta' ne dlunsud ne
gempa'agawan niyu bu' ndi' amu temba'en nu nga getaw ritu, gawas amu
ri se ngad dalan bu' talu' niyu, 11 ✡ ‘Isan su dlubek rini se dlunsud niyu
neng mineket ri se nga geksud nami, tektaken nami arun mesuunan niyu
ne sud Diwata meksilut ri seniyu. Ma'ad pegena'ena' niyu ne suk Pedlegari'
ned Diwata megaud na.’ 12 ✡ Telu'an'u amu ne suk silut ri se nga getaw
ri se dlunsud ketu ne genda' peddawat riin seniyu gembagel pa kampuun
sinangkali' sek taga Sodoma se Gendaw nek Pegukum.”

Su nga Getaw ri se Dlunsud ne genda' Pektu'u (San Mateo 11.20-24)

13 ✡ Bu' miktalu' puli' si Jesus, “Mekelelaatlelaat amu ne ngak taga
Corazin bu' gamu ne ngak taga Betsaida! Bu' su ngang milagru riin seniyu,
mibaal pa ritu sek Tiro bu' sek Sidon, mpayat ilan na siya mekseluk nek
saku bu' megbetang ne gabu ri se gulu nilan sek pegilala neng middiksu'
ilan ri se ngak sala' nilan. 14 Ngani' se Gendaw nek Pegukum, suk silut
nek para seniyu gembagel pa kampuun sinangkali' sek silut nek para se
ngak taga Tiro bu' ngak taga Sidon. 15 ✡ Bu' gamu, ngak taga Capernaum,

---

* ✡ **9:61** 9.61: 1 Nga Gari' 19.20. * **10:1** 10.1 Ri se dlain ne nga kesulatan, pitu pulu' ra. ✡ **10:2** 10.2: San Mateo 9.37-38. ✡ **10:3** 10.3: San Mateo 10.16. ✡ **10:7** 10.7: 1 Corinto 9.14; 1 Timoteo 5.18. ✡ **10:10** 10.10-11: Su Ngak Pimbaal 13.51. ✡ **10:11** 10.4-11: San Mateo 10.7-14; San Marcos 6.8-11; San Lucas 9.3-5. ✡ **10:12** 10.12: a Su Getaran se Dlaunan 19.24-28; San Mateo 11.24. b San Mateo 10.15. ✡ **10:13** 10.13: Isaias 23.1-18; Ezekiel 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9-10; Zacarias 9.2-4. ✡ **10:15** 10.15: Isaias 14.13-15.

migena'ena' amu ba nek siya'en amu nu dlaunan tu se dlangit? Leddu'en amu ritu se gapuy se gimpirnu!”†

16 ✡ Bu' rayun miktalu' si Jesus ri se ngak tinu'unaan, “Su nga getaw neng menginengeg ri seniyu, menginengeg rema ri senaan; su nga getaw neng memilas ri seniyu, memilas rema ri senaan; rayun ta' sung memilas ri senaan, pemilasenen rema sung miksugu' ri senaan.”

Suk Pekpuli' nuk Pitu Pulu' bu' Ruwa' ne ngak Sinugu'

17 Sek pekpuli' nu ngak pitu pulu' bu' ruwa',‡ pidleliyag ilan gaid gupiya bu' laung nilan, “Ginu'u, isan su ngak penulay mikpetu'u riin senami pebiyan ri se ngalan mu!” 18 Bu' miktalu' rayun si Jesus, “Mi'ita'u suk pekeladdu' ni Satanas buwat se dlangit maa' se kinlap ne gilat. 19 ✡ Penginengeg amu, binegayan'u amu ne ga'em, arun me'indegindegan niyu su ngang mamak bu' gulangulang bu' daagen niyu su ga'em ni Satanas. Bu' nda'irun gairing mekepedlaat ri seniyu. 20 Ma'ad ndi' amu pedleliyag tendeng ay su ngang melaat ne gispiritu mikpetu'u na ri seniyu, bu' ndi', pedleliyag amu tumu' ay su nga ngalan niyu misulat na ritu se dlangit.”

Pidleliyag si Jesus
(San Mateo 11.25-27; 13.16-17)

21 Sek panahun ketu, binatik ni Jesus su dleliyag neng migbuwat se Gispiritu Santu, bu' miktalu' giin, “Ama', gapu' nu dlangit bu' dlupa', siya'en'u dya'a tendeng ay su kemetuuran ne inedlud mu ri se ngang metau bu' duuni ngak sinuunaan, pisuun mu tumu' tu se ngad yanu ne getaw. Ama', salamat gaid tendeng ay giin nini su dliyagan mu neng mehitabu'.”

22 ✡ “Su dlaun ne ngag betang nek tinudyan na ri senaan nu Gama'u. Su Gama' raing mikilala ri senaan neg Bata'en. Bu' Gaku' ra sung mikilala ri se Gama'u bu' su dlaun ne getaw ne dliyagan'u pe'ilala tu se Gama'u.”

23 Mbuus inatubang ni Jesus su ngak tinu'unaan bu' miktalu' senilan ne gilan ra, “Pedleliyag amu gaid ay mi'ita' gaid niyu ngag betang keni! 24 Ay meleget ne ngak propeta bu' nga gari' nud diin ne dliyagan nilan megenleng bu' menginengeg se dlaunan neng mi'ita' bu' mirengeg niyu. Ma'ad nda' ini mehitabu' ri sek timpu nilan.”

Su Galing metendeng seng Melengas ne Getaw nek Taga Samaria

25 ✡ Bu' duunik sala tawan neng menintulu' ri se Kesugu'an neng migindeg bu' miksaak arun indanan si Jesus, “Sir, lama run mai gembaya'u baalen arun mekerawatu se ketubu' ne genda'i gekteben?”

26 Bu' miksembag si Jesus ri seniin, “Landun maing misulat ri se Kesugu'an? Landun mai gulugaan nini?”

27 ✡ Bu' miktalu' su getaw, “Petail mu su Ginu'u ned Diwata mu sek tibuuk nek pusung mu, sek tibuuk ne kalag mu, sek tibuuk nek sekeg mu, bu' sek tibuuk nek pengena'ena' mu. Bu' petail mu suk sumbalay mu maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen mu.”

28 ✡ “Ginsaktu gupiya suk sembag mu,” miktalu' si Jesus; “Baal mu ini bu' merawat mu su ketubu' ne genda'i gekteben.”

---

† **10:15** 10.15 gimpirnu: Ri se Griego: ‘Hades’ neng migulugan ‘Su dlugar ne ngang mimatay.’ ✡ **10:16** 10.16: San Mateo 10.40; San Marcos 9.37; San Lucas 9.48; San Juan 13.20. ‡ **10:17** 10.17 Ri se dlain ne nga kesulatan, pitu pulu' (enlengay niyu sug birsikulu 1). ✡ **10:19** 10.19: Ngak Salmo 91.13. ✡ **10:22** 10.22: a San Juan 3.35. b San Juan 10.15. ✡ **10:25** 10.25-28: San Mateo 22.35-40; San Marcos 12.28-34. ✡ **10:27** 10.27: a Deuteronomio 6.5. b Levitico 19.18. ✡ **10:28** 10.28: Levitico 18.5.

29 Ma'ad getaw ketu liyagaan mpe'ita' ne ginsaktu giin ri sek tinalu'en.
Aas miksaak pa gaid giin, "Ta' ma rekay suk sumbalay'u?"
30 Bu' sinembag giin ni Jesus pebiyan ri se galing, "Duunik sala tawan
ned dinumiksun pagaw seg Jerico buwat seg Jerusalem. Bu' saanain
meddiksun, inapa' giin nu ngak tulisan. Inuwan nilan su dlaun neg
betangen asta na suk suuben, binentul nilan giin rayun bineleng nilan
seng megaud na giin matay. 31 Bu' peketubus itu, duunik sala nek pari'
neng minayan. Bu' ali'en me'ita' su getaw, linumiyaw giin tu sed dipag
ne geksid ned dalan bu' biniyanaan ma'aray. 32 Mbuus tubus itu, duun
na pelumik sala ne getaw neng minayan ne suk terbahuun megabang ritu
se ngak pari' sek templo. Sek pekiita'en run su getaw ketu, linumiyaw
gusay giin bu' minayan ma'aray. 33 ✡ Sek tambinai', duuning minayan ne
getaw nek taga Samaria. Bu' sek pekiita'en run su getaw neg binentul,
milelaat run giin. 34 Aas, mikpegaud giin, rayun binulungen ne dlana
bu' neg binu suk samaren bu' pingegberaan. Tubus itu, binetangen giin
ri se dlekud nek sinekayaan nek petubu'en; bu' dinelung giin nu getaw
nek taga Samaria ritu seg balay nek pektulugan bu' kinetaan giin. 35 Sek
pekemanlema' migbegay giin nek selapi' tu se gapu' neg balay, laungen,
'Ketaay mu giin bu' kulang pa suk selapi' neg binegay'u seni'a, dugangan'u
ra sek pekpuli'u rini.' "
36 Bu' tinubus ni Jesus su galing ketu sek peksaak, "Seni'a nek
pengena'ena', ta' ma sek telu ketu sung mikpi'ita' ne giinik sumbalay ne
getaw keni nek tinulis?"
37 Bu' miksembag sung menintulu' ri se Kesugu'an, "Sung milelaat ri
seniin."
Bu' si Jesus miksembag, "Aas pedlaang'a bu' baal mu rema sung maa'
seg binaalen."

Binentaw ni Jesus si Marta bu' si Maria

38 ✡ Na, mikpeddayun medlaang si Jesus bu' su ngak tinu'unaan, bu'
mirepet ilan sek sala neg baryu. Seg baryu ketu, duuni dlibun ritu ne
giningelanan si Marta neng mingalimba' ri senilan tu seg balain. 39 Bu'
duunik pateren ne giningelanan ne si Maria. Si Maria keni, migingkud ri
seng megaud ne geksud ni Jesus ay liyagaan menginengeg sek penintulu'
ni Jesus. 40 Ma'ad si Marta miribuleng gupiya sek pegandam se gaan nilan
ni Jesus. Bu' mikpegaud giin riin ni Jesus bu' miktalu', "Ginu'u, nda' ba
ma'ad ri seni'a nek pisaddanu nek pated'u sek pegandam ne gaan? Tabal
mu seniin neng merini arun ebangan naun."
41 Miksembag su Ginu'u ri seniin, "Uu, Enang Marta, migu'ul bu'
migules'a se dlaun ne ngag betang, 42 ma'ad sala ra su kina'enlan. Bu'
pinili' ni Maria sung melengas run gupiya, bu' nda'irun gairing mekuuwan
run buwat ri seniin."

11

Miktendu' si Jesus metendeng ri sek Pegampu'
(San Mateo 6.9-13; 7.7-11)

1 Duunik sala ne gendaw neng migampu' si Jesus tu sek sala ne dlugar.
Bu' ali' giin metubus megampu', sala ri se ngak tinu'unaan miktalu',
"Ginu'u, si Juan neng Membebendyag miktendu' ri se ngak tinu'unaan sek
pegampu'. Aas tendu'ay mu ami rema sek pegampu'." 2 Bu' miktalu' si
Jesus ri senilan, "Seng megampu' amu, maa' nini:

✡ **10:33** 10.33-34: 2 Nga Cronica 28.15. ✡ **10:38** 10.38-39: San Juan 11.1.

‘Gama',
Pesiddengegan siya su ngalan mu neg bala'an;
Mateng siya suk pedlegari' mu rini.
3 Begayay mu ami nek pekaan ne kina'enlan nami se gendawendaw.
4 Pasaylu mu ami se ngak sala' nami,
ay pinasaylu rema nami su kada sala neng mikesala' ri senami,
bu' ndi' mu ami uwitay ri seng melised nek pengindan.’ ”
5 Mbuus miktalu' si Jesus ri senilan, “Penenggi' duunik sambat mu bu' sek titenga' ne gebii meritu seg balay mu bu' mektalu', ‘Ated, pebaylu mau nek telu buuk nek pan, 6 ay duunik sambat'u neg begu ra mateng bu' nda'irun gairing me'ilak'u ri seniin.’ 7 Bu' rayun sembagen'a ma'ad nuk sambat mu tu sek seled, ‘Ndi' mau na semukay. Tinerengkaan na nami sud dungawan bu' mimbelilid ami na. Bu' melised naik pegbuwat'u arun begayan'a.’ ” 8 Laung ni Jesus, “Ma'ad sung metuud, isan ndi' giin meliyag megbuwat bu' megbegay ri seni'a isan metuud nek sambat amu, bu' tendeng ay nda'a ma mpiid mekpeddayun sek pegandyu' ri seniin, megbuwat na ma'aray giin bu' megbegay ri se kina'enlan mu. 9 Aas, telu'an'u amu: Penengi amu tu sed Diwata bu' begayan amu. Penengaw niyu sud Diwata bu' mbangan niyu giin. Tuwagen niyu sud Diwata bu' pukaan sud dungawan para seniyu. 10 Ay su kada nek sala neng menengi tu sed Diwata, mekerawat; sung mekpenengaw, mekebaang; bu' sung mektawag, pukaan sud dungawan para ri seniin.”
11 Miktalu' rema si Jesus, “Gamu ne nga gama', bu' sug bata' niyu menengi nek sera', begayan ba niyu giin neng mamak? 12 Awas, bu' menengi giin ne gumanuk, begayan niyu ba giin ne gulangulang? 13 Aas, gamu ne nga getaw neng melaat, bu' metau amu megbegay neng melengas neg betang para ri se nga gembata' niyu, gendun pa sakan su Gama' niyu tu se dlangit ne dliyagaan ma gaid megbegay se Gispiritu Santu tu seng minengi ri seniin?”

Si Jesus bu' su Geseg ne ngak Penulay
(San Mateo 12.22-30; San Marcos 3.20-27)

14 Duun itu gendaw, pipe'awa' ni Jesus sung menulay nek sinumeled ri se getaw bu' giin rema su getaran sek pegugelen. Seng mipe'awa' na ni Jesus sung menulay, mikegabit na rayun sung mi'ugel bu' mitingala gaid gupiya su nga getaw. 15 ✡ Ma'ad duuni ngad duma ne getaw ritu neng miktalu', “Si Beelsebul ne geseg ne ngang menulay, giin sung migbegay ne ga'em sek pekpe'awa' ri senilan.”
16 ✡ Sud duma ne getaw liyagan nilan ne indanan si Jesus, aas migandyu' ilan ri seniin neng megbaal neng milagru sek pekpemetuud nek sinugu' giin ned Diwata. 17 Ma'ad misuunan ni Jesus su nga gena'ena' nilan, aas miktalu' giin, “Bu' su ngak sakup nuk sala nek pedlegeri'an mbahinbahin bu' megunay megbunu', suk pedlegeri'an ketu mbengkag. Giin remaing mehitabu' ri sek sala nek pamilya ne gembahinbahin bu' megunay medlalis. 18 Ngani' bu' si Satanas bu' su ngak sakupen mbahinbahin bu' megunay megbunu', pekendun dun sek pekpayat sek pedlegeri'aan? Tumu' miktalu' amu nek pipe'awa'u su ngang menulay tendeng ay binegayanu ne ga'em ni Beelsebul. 19 Bu' giin nini su ginamit'u arun sek pekpe'awa' se ngang menulay, pigendun nu ngak sakup niyu sek pekpe'awa' rema se ngang menulay? Su ngak sakup niyu sung mikpemetuud neng misayep amu gaid! 20 Tendeng ay pipe'awa'u su

✡ **11:15** 11.15: San Mateo 9.34; 10.25. ✡ **11:16** 11.16: San Mateo 12.38; 16.1; San Marcos 8.11.

ngak penulay pebiyan ri se ga'em ned Diwata, mikpemetuud ini ne suk pedlegari' nud Diwata minateng na riin seniyu."
21 "Bu' sung mesekeg ne getaw neng migandam se dlaun neg besiin, migbantay ri seg balain, ndi' gaid mpegilebetan su ngag betangen. 22 Ma'ad bu' sulungen giin neng mesekeg kampuun ne getaw, daagen giin. Su ngag besi nek sineligaan uwanen ri seniin bu' behinbehinen rema su dlaun nek petigayunen."
23 ✡ "Su gena' medduma ri senaan, giini kuntrau. Bu' su gendi' megabang ri senaan sek pekpungun ri se getaw arun sek pektu'u sed Diwata, giining mekpetipelak riin senilan."

Suk Pekpuli' nung Melaat ne Gispiritu (San Mateo 12.43-45)

24 "Sung melaat ne gispiritu se gumawas na ri se getaw nek sineleraan, medlaanglaang ini ri se nga dlugar neng memelaan tendeng ay menengaw ne dlugar nek pekengelaan. Ma'ad bu' ndi' ini mekiita' nek pekengelan, megena'ena' ini sek pekpuli' tu sek pigbuwataan. 25 Bu' sek pekpuli'en bu' me'ita'en suk pigbuwataan ne dlimpiyu bu' melengasik pekpe'imetang se dlaunen, 26 medlaang rayun ini bu' mengenggat nek pitu neng melaat ne gispiritu neng melaaten pa kampuun ri seniin. Bu' rayun, sumeled ilan se getaw ketu bu' mekengel. Bu' su kebetang nu getaw ketu meksamet pa kampuun su kelaaten sinangkali' nu guna."

Sung Metuud ne Dleliyag

27 Peketubus itu telu'ay ni Jesus, duuni dlibun ritu se dlumpuk neng miktalu' ri seniin, "Pidleliyag su dlibun neng migberes bu' mikperuru' ri seni'a!"
28 Ma'ad miksembag si Jesus, "Pedleliyagen su nga getaw neng mengi-nengeg bu' mektuman ri sek talu' ned Diwata."

Su nga Getaw Minengi neng Milagru (San Mateo 12.38-42)

29 ✡ Saanay middugang su dleget nu nga getaw neng megaud riin ni Jesus, miktalu' giin, "Pekelaaten gaid se nga getaw numuun. Minengi ilan neng milagru, ma'ad nda'iruning milagru ne gempe'ita' ri senilan gawas seng milagru neng mihitabu' riin ni Jonas. 30 ✡ Maa' ni propeta Jonas nud diin, mibaal ne gilelaan tu se nga getaw seng Ninive, aas sung mehitabu' ri seg Bata' ne Getaw mbaal rema ne gilelaan ri se nga getaw numuun. 31 ✡ Se Gendaw nek Pegukum, sug Bai ri sek pedlegeri'an nek Sheba sumintigus kuntra ri se nga getaw sek panahun keni, tendeng ay migbuwat pa giin seng melayu' ne dlugar arun menginengeg ri sek tinawan ni Ari' Solomon. Bu' enlengay niyu, duuni getaw rini bu' labaw pa suk sinuunaan riin ni Ari' Solomon. 32 ✡ Se Gendaw nek Pegukum, su nga getaw seng Ninive sumintigus kuntra se nga getaw numuun. Ay sek pekerengeg nu nga getaw seng Ninive seg wali ni Jonas, middiksu' ilan. Bu' enlengay niyu, duuni getaw rini bu' labaw pa ri ni Jonas."

Suk Sulu' neng Mekegbegay ned Delaag para se Dlawas (San Mateo 5.15; 6.22-23)

33 ✡ Bu' miktalu' pa gaid si Jesus, "Nda'iruni getaw nek tubus mektutud nek sulu' edluren awas betangen ri sek seled ne gamang, bu' ndi'

✡ **11:23** 11.23: San Marcos 9.40. ✡ **11:29** 11.29: San Mateo 16.4; San Marcos 8.12. ✡ **11:30** 11.30: Jonas 3.4. ✡ **11:31** 11.31: 1 Nga Gari' 10.1-10; 2 Nga Cronica 9.1-12. ✡ **11:32** 11.32: Jonas 3.5. ✡ **11:33** 11.33: San Mateo 5.15; San Marcos 4.21; San Lucas 8.16.

betangenen ri se genturan dun arun me'ita' nu nga getaw su kerelaag
sek pekseled nilan. 34 Sung mata niyu maa' nek sulu' neng mekegbegay
ned delaag para se dlawas. Bu' nda'iruning megeelen su ngang mata niyu,
maa' ini neng mirelaagan su dlawas niyu. Ma'ad bu' duuning megeelen su
ngang mata niyu, maa' ini neng mireleman su dlawas niyu. 35 Aas siguru
niyu neng merelaagan amu gaid, bu' ndi' mereleman. 36 Bu' suk tibuuk ne
dlawas niyu merelaagan gupiya, bu' nda'irunig bahin neng mereleman,
maa' ini rayun sek tinuturan nek sulu' neng megbegay ne kerelaag."

Pimura ni Jesus su ngak Pariseo bu' su ngang Menintulu' ri se Kesugu'an (San Mateo 23.1-36; San Marcos 12.38-40)

37 Na, ali' metubus si Jesus megasuy, duunik Pariseo neng migenggat
ri seniin sek pengaan ritu seg balain. Aas miritu si Jesus bu' migingkud
arun maan. 38 Mitingala suk Pariseo sek pekiita'en ne genda' pengunaw*
si Jesus pulu' minaan. 39 Aas miktalu' su Ginu'u ri seniin, "Na, gamu ne
ngak Pariseo, pingugasan niyu sung melemu' neng me'ita' niyu ri se gawas
nek tingkap bu' pinggan niyu, ma'ad sek seled niyu, merelaw bu' melaaten
amu gupiya. 40 Ngag buralburalen! Nda' amu ba mekesuun ne sud Diwata
migbaal ri se gawas awas seled niyu? 41 Aas, begay niyu ritu se ngak pupus
bu' landuni riin se ngak tingkap bu' ngak pinggan niyu bu' melimpiyu amu
gaid rayun.

42 ✡ "Ma'ad mekelelaat amu ne ngak Pariseo! Binegay niyu tu sed Diwata
su nga kesepulu' niyu buwat ri se ngak peddaut nek pimula niyu. Ma'ad
nda' niyu baalay suk pekemetareng bu' nda' niyu petailay sud Diwata.
Ngag betang keni, giin nini su ngag betang ne kina'enlan mbaal niyu
saanay niyu mekpeddayun sek pegbegay se kesepulu' niyu.

43 "Mekelelaat amu ne ngak Pariseo! Liyagan niyu su dlabi neng
melengas ne nga gingkuran ri se ngak pektipungan niyu bu' liyagan niyu
neng megbasa ilan ri seniyu ri se ngak tebu'an. 44 ✡ Mekelelaat amu! Maa'
amu ne nga dlebeng ne nda'iruni nga gilelaan run, ne nda' mesuunay ne
nga getaw neng mi'indegan na masi' nilan."

45 Mbuus miktalu' suk sala ne ngang menintulu' ri se Kesugu'an, "Sir, sek
tinalu' mu ini, tinampela' mu ami rema."

46 Ma'ad miksembag si Jesus, "Mekelelaat amu rema ne ngang minintulu'
ri se Kesugu'an! Pipisaan niyu ri se nga getaw su nga gembegat ne ngak
pempisaanen ma'ad gamu mismu ndi' ma ngani' niyu merelu' sek sala
nek tendu' niyu arun ebangan ilan. 47 Mekelelaat amu! Migbaal amu
neng melengas ne nga dlebengan para se ngak propeta nek pimatay nu
nga gepu'an niyu. 48 Seng maa' nini, gamu mismu minangken ne gamu
minuyun seg binaal nu nga gepu'an niyu ay gilan sung mikpatay se ngak
propeta bu' gamu sung migbaal se nga dlebengan nilan. 49 Tendeng run
nini, sud Diwata ned duunik sinuunan miktalu', 'Puwitan'u ilan ne ngak
propeta bu' nga gapustulis; ma'ad petain nilan sud duma bu' lutusen sud
duma.' 50 Aas su nga getaw numuun silutan nud Diwata sek pekpatay tu
se ngak propeta gatad sek pegbaal ri seg benwa, 51 ✡ gatad sek pekpatay
riin ni Abel tampan sek pekpatay ri ni Zacarias ritu se gelet neg halaran

---

* **11:38** 11.38 Pengunaw: Suk pegugas ri se gemeg se gendi' pa maan bala'ud nek pinanday nu ngak Pariseo, ma'ad nda' ini begay ri se Kesugu'an ni Moses. ✡ **11:42** 11.42: Levitico 27.30. ✡ **11:44** 11.44: Ngang Numero 19.16. ✡ **11:51** 11.51: a Su Getaran se Dlaunan 4.8. b 2 Nga Cronica 24.20-21.

bu' bala'an ne dlugar.† Wa'a esuyan'u amu, silutan gaid su nga getaw sek
panahun keni tendeng run nini.
52 "Mekelelaat amu ne ngang menintulu' ri se Kesugu'an! Ay inedlud
niyu su dyabi ne giin sung mekepuka sed dungawan nek sinuunan, ma'ad
gamu mismu nda' seled bu' binelebagan niyu sung meliyag sumeled run
nini."
53 Sek pegawa' na ni Jesus se dlugar ketu, pimura gupiya giin nu ngang
menintulu' ri se Kesugu'an bu' ngak Pariseo bu' miksaak ilan ri seniin
metendeng seng melaun ne ngag betang. 54 Inindanan nilan giin arun
mesekupan giin neng misayep se dlaun ne ngak tinalu'en.

12

Penegul kuntra ri seng Mikpelaunglaung
(San Mateo 10.26-27)

1 ✡ Sek panahun ketu seng mimpegaud su nga dlinibu ne nga getaw
ritu ni Jesus bu' migegindegay ilan na, migasuy reli' si Jesus tu se ngak
tinu'unaan, "Megbantay amu ri se ngak pempetulin ne ngak Pariseo, neng
migulugan, su ngak pekpelaunglaung nilan. 2 ✡ Su dlaun ne ginedlud
mbaangan, bu' su kada gendi' pesuun mesuunan. 3 Aas isan landunik
tinalu' niyu riin seng merelem merengeg riin seng merelaag, bu' su ginilem
niyu ri sek seled ne ngak siradu ned dugu mbeksay ra buwat ri se ngad
dibabaw neg balay."

Su Gembaya' Pegendekan
(San Mateo 10.28-31)

4 Na, miktalu' si Jesus tu se ngak sambaten, "Ndi' amu mendek ri senilan
neng mekepatay ri se dlawas niyu, bu' peketubusen itu, nda'irun nai dlain
ne gembaal nilan. 5 Ma'ad esuyan'u amu bu' ta' su gembaya' pegendekan
niyu: pegendekay niyu sud Diwata, nek tubus mekpatay, duuni ketengeren
sek pektikpu' se isan ta' ritu se gimpirnu. Tu'uway niyau, pegendekay niyu
gaid giin!"
6 "Gena' ba su dlima buuk neng miika' ne ngang manuktalun bineledya'
ma'aray sed duwa' sintabus? Ma'ad nda'irunik salabuuk ri senilan nek
pidlingawan ned Diwata. 7 Isan ngani' sug buuk niyu mi'isipen su dlaunen.
Aas ndi' amu mendek! Tendeng ay melaga' amu pa kampuun ri seng miika'
ne ngang manuktalun."

Suk Pegangken bu' suk Pegbibay riin ni Christ
(San Mateo 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Telu'an'u amu su isan ta' neng megasuy ri seng metungenga'an ne nga
getaw ne giin naku', giin rema sug baalen tu seniin seg Bata' ne Getaw
ri seng metungenga'an ne ngag anghel ned Diwata. 9 Ma'ad su ngang
megbibay ri senaan ri seng melaun ne nga getaw, bibain ilan rema neg
Bata' ne Getaw ri seng metungenga'an ne ngag anghel nud Diwata."
10 ✡ "Bu' isan ta' sung megasuy neng melaat kuntra ri seg Bata' ne Getaw
mpasaylu; ma'ad su getaw neng mekpesipala ri se Gispiritu Santu ndi' gaid
mpasaylu."

---

† **11:51** 11.51 Su Getaran se Dlaunan, giini guna ne dlibru ri se nga Kesulatan ne ngag Judeo, bu' migasuy ini ne si Abel su guna ne getaw nek pinatay. Su 2 Nga Cronica, giini ketapusan ne dlibru ri se nga Kesulatan ne ngag Judeo, bu' su ketapusan nek pinatay ne si Zacarias inasuy ri se dlibru keni. ✡ **12:1** 12.1: San Mateo 16.6; San Marcos 8.15. ✡ **12:2** 12.2: San Marcos 4.22; San Lucas 8.17. ✡ **12:10** 12.10: San Mateo 12.32; San Marcos 3.29.

11 ✡ “Bu' uwiten amu riin se ngak pektiguman awas ri se nga gobernador
awas ri se nga geseg, ndi' amu meremeng bu' pekendun run niyu
pekpengeterengan awas landunik sembag niyu. 12 Ay tendu'an amu ne
Gispiritu Santu se guras ketu bu' landuni gembaya' niyu sembag.”

Su Galing metendeng sed Datu' neg Buralburalen

13 Mbuus duunik sala ne getaw ritu se dlumpuk neng miktalu', “Sir,
esuyay mu suk pated'u ne dlai neg behinan naun ritu se ketigeyunan neg
binilin ri senami.”
14 Ma'ad miksembag si Jesus, “Agi lai, ta' maing migbegay ri senaan ne
ketenged sek pegukum awas sek pegbahin se ketigeyunan niyu?” 15 Bu'
mikpeddayun giin sek pektalu' tu se dlaun nilan, “Pekpetigaam amu bu'
bentayay niyu su gegulingen niyu se isan landun ne kerelaw, ay sung
metuud ne ketubu' ne getaw gena' se kelaun ne nga ketigeyunan neng
me'angkenen.”
16 Bu' migasuy rayun si Jesus ri se galing, “Duunik sala tawan ned
datu' ned duuni dlupa'en neng melaun nek sengku' run. 17 Bu' miktalu'
giin ri se gegulingenen, ‘Nda'irunig betangan'u runik sengku'u keni!
Landunig baalen'u?’ 18 Bu' miktalu' giin ri se gegulingenen, ‘Aa, giin
nini sug baalen'u, geba'en'u su nga kemalig'u bu' megbaalu ne gembagel
pa kampuun ne rituu ipesay su ngak sengku'u bu' sud duma ne ngag
betang'u. 19 Bu' mbuus mektalu'u ri se gegulingen'u: Sinuwirtia! Diin na
seni'a su dlaun ne ngag betang ne kina'enlan mu se dlaun ne ngak taun.
Mendelaya'a ra run, maan, minum, bu' medleliyag!’ 20 Ma'ad miktalu' sud
Diwata ri seniin, ‘Uy, buralburalen'a! Ri se gebii keni, matay'a, mbuus, ta'
maing mekaangken se dlaun ne ngag betang nek tinigum mu para ri se
gegulingen mu?’ ”
21 Bu' tinubus ni Jesus suk tinalu'en, “Giin remaing mehitabu' ri se getaw
neng mektigum ne nga ketigeyunan para ri se gegulingenen, ma'ad pupus
giin ri sek pengenleng ned Diwata.”

Suk Peksalig ri sed Diwata
(San Mateo 6.25-34)

22 Na, miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Bu' esuyan'u amu ne
ndi' amu megules metendeng se gaan ne kina'enlan niyu arun metubu'
awas metendeng sek suub ne kina'enlanen niyu para ri se dlawas niyu.
23 Tendeng ay su ketubu' nu getaw, gimpurtanti pa kampuun ay sek
pekaan, bu' su dlawas nu getaw, gimpurtanti pa kampuun ri sek suub.
24 Enlengay niyu su nga guwak: nda' ilan pegimula awas pedlegani;
nda'iruni nga gipesan awas tibengan ma'ad pinaan ilan nud Diwata. Gena'
ba ne dlabaw amu pa ri se ngang manuktalun? 25 Bu' ta' ba seniyu sung
mekeddugang se ketaas ri se ketubu'en pebiyan sek pekegules? 26 Bu' ndi'
amu mekeguwit isan seng miika' neg betang keni, tuma ma megules amu
pa ri sed duma ne ngag betang? 27 ✡ Enlengay niyu pigendun dun pektubu'
nu ngag bulak: nda' ilan pekterbahu awas pegabel para ri se gegulingen
nilan. Ma'ad telu'an'u amu ne isan si Ari' Solomon* neng meratu' gupiya
nda'irunik suuben neng maa' kelengas ri sek sala ne ngag bulak keni. 28 Bu'
pilengas nud Diwata su ngak sigbet nek tetubu' numuun, bu' melawes ra
bu' serengen ma'aray pekemanlema', gendun pa sakan gamu? Siguru gaid
nek pesuuban amu ned Diwata! Pekiika' sek pektu'u niyu!”

✡ **12:11** 12.11-12: San Mateo 10.19-20; San Marcos 13.11; San Lucas 21.14-15. ✡ **12:27** 12.27: 1 Nga Gari' 10.4-7; 2 Nga Cronica 9.3-6. * **12:27** 12.27 Enlengay niyu 11.31

29 “Aas ndi' amu gaid megules bu' landun mbuusi aanen bu' inumen
niyu. 30 Ay su nga gena' mektetu'u ri sed Diwata kanunay migules
ri se dlaunan. Ma'ad mikesuun su Gama' niyu tu se dlangit neng
midlekina'enlan amu se ngag betang keni. 31 Tumu', una niyu penengaway
suk pedlegeri'an ned Diwata ri se ketubu' niyu bu' megbegay gaid giin ri
seniyu se ngag betang keni.”

Su nga Ketigeyunan tu se Dlangit
(San Mateo 6.19-21)

32 “Ngang miika' ne dlumpuk nek tinu'unan'u, ndi' amu mendek ay
pidleliyag su Gama' niyu sek pegbegay seniyu sek Pedlegeri'an. 33 Beledya'
niyu su dlaun ne nga ketigeyunan niyu bu' begay niyu su galinen tu se ngak
pupus. Pegbaal amu ne ngak pitaka ri se gegulingen niyu ne ndi' meranul
bu' pektigum amu ri se gegulingen niyu ne ketigeyunan ritu se dlangit ne
ndi' me'engkanan, tendeng ay nda'iruning meddaaw neng menguwan bu'
nda'iruni ganay neng mekekaan run. 34 Aas ta' ngani' su ketigeyunan niyu,
ditu rema su gena'ena' niyu.”

Su ngak Sesugu'en neng Migbantay

35 “Mengandam amu se dlaun nek panahun bu' kanunay niyu peliga'en
su ngak sulu' niyu, 36 ✡ maa' nu ngak sesugu'en neng migelat sek pekpuli'
ne gegalen nilan nek tinumambung ri se kumbira ri se kasal. Aas isan laa
urasay run mateng su gegalen nilan bu' mektawag, mpuka nilan rayun
sud dungawan. 37 Pedleliyagen su ngak sesugu'en neng me'ita' nu gegalen
nilan ne genda' pektulug bu' mingandam sek peddatengen! Telu'an'u amu,
megilis giin, pe'ingkuren ilan, bu' megilak giin senilan. 38 Bu' pedleliyagen
ilan gaid bu' meretengan ilan nu gegalen bu' me'ita'en neng migelat ilan
sek peddatengen isan sek titenga' gebii awas se gendi' pa meddali' endaw.
39 ✡ Bu' tima'anay niyu ini: Bu' mekesuun pa su gapu' neg balay nanu
mateng sung meddaaw, ndi'en gaid tugut neng mekeseled sung meddaaw
ri seg balain. 40 Aas gamu rema kina'enlan mengandam ay sug Bata' ne
Getaw mateng se guras ne nda' niyu giin peretengay.”

Sung Meseligan bu' gena' Meseligan nek Sesugu'en
(San Mateo 24.45-51)

41 Miksaak si Pedro, “Ginu'u, galing mu kiin para ba ri senami awas para
ri sek salasala?”

42 Bu' sinembag giin ni Jesus, “Ta' getaw sung meseligan bu' metau
gupiya nek sesugu'en? Giinik pili'en ne gegalen neng meseligan, neng
meguwit ri sek penimalain, bu' megbegay sed duma ne ngak sesugu'en
seg bahin nilan nek pekaan se ginsaktu ne guras. 43 Pedleliyagen suk
sesugu'en ketu ne sek pekpuli' ne gegalenen meretengan neng migbaal
ri sek terbahuun. 44 Siguru gaid nek pe'uwit ri seniin su dlaun ne nga
ketigeyunan nu gegalenen. 45 Ma'ad bu' suk sesugu'en mektalu' ri se
gegulingenen ne gembuwad pa mpuli' su gegalenen, bu' megatad giin
memunal ri se ngak sama sesugu'enen, dlai ma awas dlibun, bu' maan,
meginum, bu' megbinabeleng giin, 46 bu' mbuus mipuli' su gegalen sek
sala ne gendaw ne nda' peretengay nek sesugu'en bu' sek panahun ne
nda'en mesuunay. Silutan giin nu gegalenen bu' lempu'en giin duma se
ngak sesugu'en ne ndi' meseligan.”

47 “Na, suk sesugu'en neng mikesuun landunik pebaal ne gegalenen,
ma'ad nda' giin pegatad sek pegandam bu' nda' ini baalay, silutan giin seng

✡ **12:36** 12.36: San Marcos 13.34-36. ✡ **12:39** 12.39-40: San Mateo 24.43-44.

melaun nek pedlatigu. 48 Ma'ad suk sesugu'en ne nda' mekesuun landuni
dliyagan ne gegalenen neg baalen, bu' mekegbaal nek sayep mbaya' gaid
silutan, latiguun giin ma'ad miika' ra. Tendeng ay su getaw neg binegayan
neng melaun, melaun rema suk peretengen buwat ri seniin, bu' suk sala
neg binegayan neng melaun pa kampuun, melaun rema kampuun suk
peretengen buwat ri seniin."

Si Jesus su Getaran sek Pegbahinbahin
(San Mateo 10.34-36)

49 "Miriniu sek peksereng ri seg benwa, bu' liyagan'u siya neng mesereng
na! 50 ✡ Mibetangu ri seng melised nek peksulay. Bu' megantusu seng
melaun ne kegeel tampan metuman ini. 51 Migena'ena' amu ba neng
miriniu arun sek peguwit ne kelinaw ri seg benwa? Gena'. Gena' kelinaw
su ginuwit'u bu' ndi' pegbahinbahin. 52 Bu' gatad nandaw, duuni dlima
tawan ri sek sala nek pamilya ne mbahinbahin, suk telu kuntra sed duwa'
awas sud duwa' kuntra sek telu. 53 ✡ Su nga gama' kumuntra ri se nga
gembata' nilan ne dlai, bu' su nga gembata' ne dlai kumuntra ri se nga
gama' nilan; su nga gina' kumuntra ri se nga gembata' nilan ne dlibun,
bu' su nga gembata' ne dlibun kumuntra ri se nga gina' nilan; su ngak
penugangan ne dlibun kumuntra ri se ngang minugangan ne dlibun, bu'
sung minugangan ne dlibun kumuntra ri se ngak penugangan ne dlibun."

Suk Peksabut sek Panahun
(San Mateo 16.2-3)

54 Mbuus miktalu' si Jesus tu seng meleget ne getaw, "Seng me'ita'
niyu su ginanud neng mekpagaw riin seniyu neg buwat ri sek sindepan
bu' mektalu' amu neng meddupi', bu' meddupi' gaid. 55 Bu' mbetikan
niyu neng mekpes su genus buwat ri seg habagatan, mektalu' amu neng
mekperes, bu' mekperes gaid. 56 Ngang mikpelaungpelaung! Metau amu
menabut se gawi' neg benwa bu' se dlangit ma'ad tuma ma ndi' niyu ma
mesabut su gulugan sek panahun keni?"

Peneguli'ay mu su Kuntra mu
(San Mateo 5.25-26)

57 "Tuma ma ndi' niyu ma me'ukuman ri se gegulingen niyu su ginsaktu
neg baalen? 58 Bu' duunik sumumbung ri seni'a, penentuway mu gaid
ne mpeneguli'an mu giin se gendi' amu pa megusay ri se gukuman.
Ay ali' bu' legesen'a gaid ne uwiten ritu seng mengengukum; bu' sung
mengengukum, giining mekpiyal seni'a tu se ngak pulis arun perisuun'a.
59 Bu' ndi'a mekegawas tampan ndi' mu mbiyaran su dlaun neng multa
mu."

13

Peddiksu' Amu arun ndi' Amu Mematay

1 Sek panahun ketu, duuni nga getaw ritu neng migasuy riin ni Jesus
metendeng se nga getaw nek taga Galilea nek pipatay ni Pilato saanay
nilan meddulang ne ngak pitubu' ritu sed Diwata. 2 Miktalu' si Jesus ri
senilan, "Migena'ena' amu ba neng mihitabu' itu ri senilan tendeng ay
mekesesala' ilan kampuun sinangkali' se ngad duma ne ngak taga Galilea?
3 Gena' gaid! Tumu' esuyan'u amu, bu' ndi' amu meddiksu' ri se ngak
sala' niyu, dlaun niyu mematay rema maa' senilan. 4 Metendeng se ngak
sepulu' bu' walu ne ngang minatay ritu sek Siloam ay mibuksakan neng

✡ **12:50** 12.50: San Marcos 10.38. ✡ **12:53** 12.53: Mikas 7.6.

metaas neg balay, migena'ena' amu ba ne gilan ketu sung melaat kampuun
sinangkali' se dlaun ne ngak taga Jerusalem? 5 Gena'. Ma'ad esuyan'u amu,
bu' ndi' amu meddiksu' ri se ngak sala' niyu, dlaunan niyu mematay rema
neng maa' senilan."

Su Galing metendeng ri se Gayu neg Igira ne genda' Pemunga

6 Peketubus, inesuyan ilan ni Jesus se galing keni, "Duunik sala tawan
ned duuni gayu neg Igira riin seg binaalen. Inenlengaani gayu keni
bu' duun na baig bungaan, ma'ad nda'irun gairing mi'ita'en. 7 Aas,
inesuyaan sung midlekata ri seg binaalen, 'Enlengay mu, telu taunu na
pekpuli'puli' rini arun enlengan bu' duun na baig bungaan, ma'ad nda'
gaid mekepemunga. Penaga' mu na ma'aray. Ay inaanen ma'ad su dlembu'
ne dlupa'.' 8 Ma'ad miksembag sung midlekata, 'Sir, peseddanen ta reli'ay
seled sek sala taun tendeng ay libuten'u reli' keliyay bu' rayun abunuwan.
9 Bu' memunga ini sek sunud taun, melengas. Ma'ad bu' ndi' pa gaid,
penega'en ta na ini.' "

Pitelen ni Jesus sung Mibekug ne Dlibun se Gendaw nek Pengulali

10 Gendaw itu nek pengulali, minintulu' si Jesus ri sek pektipungan nu
ngag Judeo. 11 Bu' enlengay niyu, duuni dlibun neng mibekug ritu seled
sek sepulu' bu' walu taun na tendeng seng melaat ne gispiritu. Ndi' na
giin mekegetat. 12 Sek pekiita' ni Jesus ri seniin, sinabiin giin bu' tinelu'an,
"Manay, me'uli'an'a na ri se dleruun mu." 13 Bu' dinepenaan su dlibun, bu'
sek tikmal, mi'uli'an rayun bu' migatad giin sek peksaya' tu sed Diwata.
14 ✡ Ma'ad pinlengetan su geseg ri sek pektipungan tendeng ay mimulung
si Jesus se Gendaw nek Pengulali. Aas miktalu' giin tu se nga getaw, "Duuni
genem endaw ne gita meketerbahu. Aas merini amu se nga gendaw iin
bu' liyagan niyu me'uli'an, ma'ad gena' se Gendaw nek Pengulali!"
15 Bu' miksembag su Ginu'u ri seniin, "Gamu ne ngang
mekpelaunglaung! Bu' duunig baka awas gasnu niyu, ugbaran niyu ini
buwat ri se dlugar ne giniketan run bu' uwiten pagaw tu sek pe'inuman
isan pa bu' Gendaw nek Pengulali. 16 Nemuun, keni su gasal ni Abraham
nek pi'antus ni Satanas seled na sek sepulu' bu' walu taun. Ndi' ba mehimu
nek pe'uli'an giin ri se dleruun se Gendaw nek Pengulali?" 17 Mipiiran
su dlaun ne nga kuntraan sek pekerengeg nilan sek sembagen, saanay su
dlaun ne nga getaw pidleliyag se nga ketingelaan neg binaal ni Jesus.

Su Galing metendeng se Dlisu neng Muntasa
(San Mateo 13.31-33; San Marcos 4.30-32)

18 Miksaak si Jesus, "Landun ma sakan sung megamit'u nek petenggi'an
ri sek pedlegari' ned Diwata? Bu' ta' ma ini mpetanggi'? 19 Maa' ini
neng miika' ne dlisu neng muntasa* ne ginerek nek sala getaw ri seg
binaalen. Mintubu' suk pimula bu' mibaal ne gayu bu' pikselagan ne ngang
manuktalun su ngak pangaan."

Su Galing metendeng ri sek Pempetulin
(San Mateo 13.33)

20 Miksaak puli' si Jesus, "Ta'u ma petanggi' suk pedlegari' nud Diwata?
21 Maa' ini ri sek pempetulin ne ginuwan nek sala ne dlibun bu' linemug ri

---

✡ **13:14** 13.14: Exodo 20.9-10; Deuteronomio 5.13-14. * **13:19** 13.19 Dlisu neng muntasa: Sek Palestina, sung miika' ne dlisu neng muntasa bu' mentubu' meksitaas tampan duwa' repa bu' tenga' ri se gembagel ne getaw.

sek sepulu' bu' ruwa' gantang ne garina tampan tumulin suk tibuuk neng minasa."

Sung Mesikut ned Dungawan
(San Mateo 7.13-14, 21-23)

22 Mikpeddayun si Jesus ritu seg Jerusalem bu' minendu' giin se nga dlunsud bu' se ngag baryu neng mibiyanaan. 23 Mbuus duunik sala ne getaw neng miksaak ri seniin, "Ginu'u, miika' ra baing meluwas?"

Sinembag ilan ni Jesus, 24 "Aas, penamal amu gaid sek pekseled seng mesikut ned dungawan tendeng ay melauning menantu sek pekseled ma'ad ndi' ilan mekeseled. 25 Bu' megbuwat su gapu' neg balay bu' tekepaan na sud dungawan, megindeg amu ra run mbuus tu se gawas bu' mektawag, 'Sir, pukaay mu ami!' Ma'ad sembageen amu, 'Nda'u mesuunay bu' ta' amu migbuwat.' 26 Mbuus meksembag amu, 'Minaan bu' miginum ami duma ri seni'a; minintulu'a ritu se dlunsud nami!' 27 ✡ Ma'ad meksembag giin puli', 'Nda'u gaid mekilala seniyu. Pelayu' amu ri senaan, gamu neng membebaal neng mekelaat!' 28 ✡✡ Ritu mensegaw amu bu' mengkiget su nga ngisi niyu seng me'ita' niyu si Abraham, Isaac, Jacob, bu' su dlaun ne ngak propeta ritu sek pedlegeri'an ned Diwata saanay gamu pidlaken ritu se gawas. 29 Bu' mateng su nga getaw buwat se dlaun neg bahin seg benwa neng megingkud bu' maan ritu se kumbira sek pedlegeri'an nud Diwata. 30 Duuni nga gena' tinamed numuun ne mbaal nek tinamed, bu' duuni ngak tinamed numuun ne gena' na nek tinamed.†"

Suk Pekpetail ni Jesus tu seg Jerusalem
(San Mateo 23.37-39)

31 Sek timpu ketu duuni ngak Pariseo neng miritu ni Jesus bu' miktalu', "Kina'enlan neng megawa'a na rini bu' peritua se dlain ne dlugar tendeng ay liyagan ni Herodes‡ nek petain'a."

32 Bu' sinembag ilan ni Jesus, "Dlaang amu bu' esuyay niyu su dlimbungan ne si Herodes: 'Enlengay niyu, mekpeddayunu sek pekpe'awa' ne ngang menulay bu' mekpetelen ne ngang minlaru nandaw bu' lema', bu' se ketelu endaw metubus'u suk terbahuu.' 33 Tumu' kina'enlan gaid neng mekpeddayunu sek pedlaang nandaw, lema', bu' lenlag; ay ndi' mehimu ne suk propeta petain isan ta' bu' ndi' seg Jerusalem ra."

34 "Gamu nek taga Jerusalem! Pinatay niyu su ngak propeta bu' binatu niyu su ngak sinugu' ned Diwata riin seniyu! Se dlaun nek panahun, liyagan'u ne ekepen su dlaun ne nga getaw niyu, maa' ned deluwan nek tinipungen su ngak pesuyen ri sed diyalem ne gekpaken, ma'ad ndi' niyu ini liyagan! 35 ✡ Enlengay niyu, bineleng niyu suk Templo niyu. Ndi' na niyau me'ita' puli' tampan sek penahun neng mektalu' amu, 'Pengumpiyanan ned Diwata sung mateng ri se ngalan ne Ginu'u.' "

14

Pitelen ni Jesus su Getaw neng Midlaru

1 Duun itui Gendaw nek Pengulali, minaan si Jesus ritu seg balay sek sala ne geseg nu ngak Pariseo. Rayun ritu, pini'iran gupiya giin nu nga getaw. 2 Mbuus, enlengay niyu, duuni getaw ritu neng mimaga' su nga geksuren

✡ **13:27** 13.27: Ngak Salmo 6.8. ✡ **13:28** 13.28: San Mateo 22.13; 25.30. ✡ **13:28** 13.28-29: San Mateo 8.11-12. † **13:30** 13.30 Ri se Griego: Duunid duma neng mibinai' neng me'una, bu' duunid duma neng mi'una ne mbinai'. ‡ **13:31** 13.31 Si Herodes: Giini si Herodes Antipas neg bata' ni Herodes nek Timu'ay Labi. ✡ **13:35** 13.35: Ngak Salmo 118.26.

bu' ngag biingkenen bu' mikpegaud giin riin ni Jesus. 3 Bu' miktalu' si
Jesus bu' miksaak giin ri se ngang menintulu' ri se Kesugu'an bu' ri se
ngak Pariseo, "Tinugut ba ri se Kesugu'an ta neng mekpetelen se ngang
minlaru se Gendaw nek Pengulali awas nda'?"
4 Ma'ad nda' ilan pensembag. Mbuus inuwiran rayun ni Jesus su getaw,
pitelenen, bu' peketubus, pilaangen. 5 ✡ Peketubus itu, miksaak giin tu se
nga getaw ritu, "Penenggi' bu' duunig bata' awas baka niyu neng meladdu'
ri sed delungan se Gendaw nek Pengulali, ndi' ba niyu rayun betunen isan
se Gendaw nek Pengulali?"
6 Ma'ad nda' ilan gaid mekesembag ri sek sinaaken.

Suk Pekpebaba' bu' suk Pekemeli'alimba'en

7 Mitelipenan ni Jesus ne suk pingenggat, mimili' ne nga gingkuran nek
para ri se ngang mekeselaag ne getaw. Aas, tinelu'aan ilan ne galing: 8 ✡
"Bu' enggaten'a ri se kumbira ri se kasal, ndi' mu pemili'ay su gingkuran
nek para ri se ngang mekeselaag ne getaw ay ali' bu' duuni ginenggat
neng meselaag pa kampuun ri seni'a 9 bu' sung migenggat ri seniyu ruwa'
mekpegaud bu' mektalu' seni'a, 'Giinik pe'ingkud mu riin.' Mpiiran'a
mbuus bu' mekegingkud'a ritu seg binai'. 10 Ma'ad, bu' enggaten'a, ritu'a
tumu' pegingkud seg binai' arun sung migenggat ri seni'a mekpegaud bu'
mektalu': 'Ated, galin'a rini se gingkuran seng mekeselaag.' Seng maa' nini
mpesiddengegan'a ri seng metungenga'an se dlaun ne ngak pingenggat.
11 ✡ Ay isan ta'ing mekpetaastaas ri se gegulingenen, pebeba'en, isan bu'
ta'ing mekpebaba' ri se gegulingenen petaasen."
12 Mbuus miktalu' si Jesus ri se getaw neng migenggat ri seniin, "Bu'
mengenggat'a ne nga getaw arun meni'udtu awas menihapun, ndi' mu
enggatay su ngak sambat mu, awas ngak pated mu, awas nga gepenan mu,
awas su ngang meratu' ne ngak sumbalay mu ay gilan sumuli' megenggat ri
seni'a bu' seng maa' niin nek pebiyan, mesuli'an'a seg binaal mu. 13 Ma'ad
bu' medlekumbiraa, enggat mu su ngak pupus, ngak pingkaw, ngak pi'ang,
bu' ngag buta; 14 bu' pengumpiyanan'a tendeng ay ndi' ilan mekesuli' ri
seni'a. Sud Diwata ra suk sumuli' ri seni'a sek peddateng sek panahun
nek petubu'en puli' su ngang metareng buwat ri se kemetain."

Su Galing metendeng ri se Gembagel ne Kumbira (San Mateo 22.1-10)

15 Sek pekerengeg run nitu nek sala tawan neng mikeddunut riin ni Jesus
sek pekpengaan, miktalu' giin riin ni Jesus, "Pedleliyagen gupiya su getaw
neng mekedduma ri se kumbira tu sek pedlegari' nud Diwata!"
16 Mbuus inesuyan giin ni Jesus, "Duunik sala tawan neng mingandam
ne gembagel ne kumbira, bu' melaunik pingenggaten. 17 Peddateng se
guras neng menihapun na, sinugu'en suk sesugu'enen ne dlawan su ngak
pingenggat bu' esuyan ilan, 'Perini amu na, mi'andam na su dlaunen.'
18 Ma'ad salasala ri senilan mimbelibad ne ndi' mekeritu. Miktalu' suk
sala, 'Beguu ra mekesaluy ne dlupa' bu' kina'enlan lawan'u enlengay. Aas
pasaylu mau na ma'aray.' 19 Miktalu' pa gaid suk sala, 'Ndi'u mekeritu
ay beguu ra mekesaluy ne dlima perisan ne ngag baka bu' indanan'u bu'
mpiya ba peddaru. Aas pasaylu mau na ma'aray.' 20 Miktalu' pa gaid suk
sala, 'Beguu ra kesalay, aas ndi'u gaid mekeritu.' 21 Peketubus, mipuli' suk
sesugu'en bu' inasuyeni dlaunen keni ritu se gegalenen. Linengetan su
gegalenen bu' miktalu' giin tu sek sesugu'enen, 'Sempun'a peritu se ngad

✡ **14:5** 14.5: San Mateo 12.11. ✡ **14:8** 14.8-10: Ngak Pementelu'en 25.6-7. ✡ **14:11** 14.11: San Mateo 23.12; San Lucas 18.14.

dalan neng meliwag bu' mesikut rini se dlunsud bu' uwit mu rini su ngak pupus, ngak pingkaw, ngag buta, bu' ngag bekul.’ 22 Seng mibaal na nuk sesugu'en, miktalu' giin tu se gegalenen, ‘Sir, mituman'u na suk sinugu' mu ri senaan, ma'ad duun pai gingkuran ritu sek pengaanan.’ 23 Aas miktalu' su gegalenen ri seniin, ‘Peritua se ngad dalan bu' ngang meliyaw ned dalan gawas se dlunsud bu' peperini mu su nga getaw neng me'enggat mu, arun mpenu' sug balay'u. 24 Esuyan'u amu ne nda'iruni isan sala ri senilan ne guna ne ginenggat'u neng mekiinam ri sek penihapun ne ginandam'u!’ ”

Su Kina'enlanen arun mbaal nek Tinu'unan
(San Mateo 10.37-38)

25 Duuni gembagel nek panen ne nga getaw neng middunut riin ni Jesus, bu' midlingay giin bu' miktalu' ri senilan, 26 ✡ “Bu' duuni nga getaw neng meriin senaan, ndi' ilan mbaal ne ngak tinu'unan'u bu' pinetail nilan kampuun su ngang megulang nilan, su ngak sawa nilan, su ngag bata' nilan, su ngak pated nilan, bu' su nga gegulingen nilan ne ketubu' sinangkali' ri senaan. 27 ✡ Isan ta' ne genda' pekpisaan ri se gegulingen nilan ne krus bu' meksunud ri senaan, ndi' mbaal nek tinu'unan'u. 28 Bu' sala riin seniyu neng mikpelanu sek pegbakud neng metaas neg balay, megingkud reli' giin bu' megbelabena' bu' santa' sung megastuun arun enlengan bu' duun bai gigu' nek selapi'en arun metubus suk terbahu. 29 Bu' ndi'en pelanuun, ndi'en megenep sek pektubus, tubusen baalay suk penligen; bu' su dlaun neng mikiita' seng mihitabu' peketuwanan ra giin. 30 Mektalu' ilan, ‘Getaw keni mingatuwatu megbaal neg balay ma'ad ndi'en masi'ay metubus.’ 31 Bu' suk sala ne gari' ned duunik sepulu' libu nek sundaluun gumubat kuntra tu se dlain ne gari' ned duunid duwa' pulu' libu nek sundaluun, ndi' ba giin megingkud reli' bu' megukum bu' mekesukul ba giin se gari' ketu? 32 Bu' ndi' giin mekesukul, meksugu' giin ne getaw tu se gari' ketu sek peksungkak sinegay melayu' pa giin, arun meksabutsabut para se kelinaw. 33 Seng maa' ra run nek pebiyan,” tinapus ni Jesus, “nda'irun riin seniyu ne gembaal ne ngak tinu'unan'u bu' ndi' niyu belengen su dlaun ned diin seniyu.”

Sung Maasin
(San Mateo 5.13; San Marcos 9.50)

34 “Sung maasin melengas, ma'ad bu' merala' na su kepaiten, ndi' na mehimu pa mpuli' su kepaiten. 35 Ndi' na ini megamit isan ri se dlupa' awas para baalen ne gabunu. Belengen na ma'aray ini. Gamu ne ngang mikerengeg run nini, penginengeg amu.”

15

Sung Mirala' ne Karniru
(San Mateo 18.12-14)

1 ✡ Na, sala ne gendaw itu duuning melaun ne ngang meneningil neg buwis bu' ngang mekesesala' neng miritu ni Jesus arun menginengeg ri seniin, 2 mbuus migburuburu su ngak Pariseo bu' ngang mentulu' ri se Kesugu'an. “Getaw keni mindawat ne nga getaw neng mekesesala' bu' midduma pa ri senilan sek pekpengaan!” 3 Aas, inesuyan ilan ni Jesus ne galing:

✡ **14:26** 14.26: San Mateo 10.37. ✡ **14:27** 14.27: San Mateo 10.38; 16.24; San Marcos 8.34; San Lucas 9.23. ✡ **15:1** 15.1-2: San Lucas 5.29-30.

4 “Penenggi', sala ri seniyu duuning megatus ne nga karniruun bu'
mirala' suk sala senilan. Landun maig baalen mu? Belengen mu suk siyam
pulu' bu' siyam ne nga karniru ritu sek pengeksaban bu' penengaun mu
sung mirala' ne karniru tampan me'ita' mu ini. 5 Seng me'ita' mu na ini,
pedleliyagen'a nek pisaanen mu 6 bu' uwiten puli' tu seg balay. Rayun
tuwagen mu su ngak sambat mu bu' ngak sumbalay mu bu' mektalu'a
ritu senilan, ‘Pidleliyagu ay mibaangan'u na su karniruu neng mirala'.
Pedleliyag amu duma ri senaan!’ 7 Seng maa' ra run nek pebiyan, telu'an'u
amu, ne gembagel kampuuni dleliyag ritu se dlangit sek sala tawan neng
mekesesala' neng meddiksu' lungkan sek siyam pulu' bu' siyam ne ngang
metareng ne ndi' meddiksu'.”

Sung Mirala' nek Sinsilyu

8 “Penenggi', duunik sala ne dlibun ned duunik sepulu' ne ngak
sinsilyuun bu' mirala' suk sala run nini. Landun maig baalenen? Tuturaan
gaid suk sulu' rayun siligaan gupiya sug balain bu' tumbayaan gupiya
penengaway suk sinsilyu tampan mbaangaan nini. 9 Seng me'ita'en na
ini, pensebiinen rayun su ngak sambaten bu' su ngak sumbalain bu'
mektalu' ri senilan, ‘Pidleliyagu gupiya, ay mi'ita'u suk sinsilyu neng
mirala'. Pedleliyag amu rema duma ri senaan!’ 10 Seng maa' ra run nek
pebiyan, telu'an'u amu, su ngag anghel nud Diwata pedleliyagen ri sek sala
tawan neng mekesesala' neng meddiksu'.”

Sung Mirala' neg Bata'

11 Bu' mikpeddayun si Jesus sek pektalu', “Duunik sala tawan ned duunid
duwa' buuk neg bata'en ne dlai. 12 Miktalu' su nguran ri se gama'en,
‘Itay, begay mu na ri senaan sug bahin'u ri se ketigeyunan numuun.’
Aas binahin nu gama'en su nga ketigeyunaan ritu senilan duwa' ne
ngag bata'en. 13 Peksagad sek santa' endaw, pimeledya' nu nguran sug
bahinen ne ketigeyunan bu' midlaang tu seng melayu' neng nasud ne
ritu pigula'ula'aan ma'ad suk selapi'en ri sek pedleketubu' ne genda'irunik
paluun, 14 tampan migela' su dlaunan. Mbuus minateng su gembagel ne
gutem seng nasud ketu bu' midlised gupiya giin. 15 Aas minerbahu na
ma'aray giin tu se getaw ri seng nasud ketu bu' sinugu' giin meritu seg
binaalen arun mekpaan ne ngag babuy. 16 Tendeng se keperii'en, mayak
na siya giin maan tu se ngag bunga ne gayu nek pempaan se ngag babuy;
nda'iruning mikegbegay ne gaan ri seniin. 17 Se ketambinai', mikegena'ena'
giin ri se gembagel nek sayepen bu' miktalu', ‘Minubra su gaan nu ngak
sinu'ulan ne gama'u, saanay gaku' rini, matayu se gunus! 18 Aas muli'u na
ma'aray ritu se gama'u bu' telu'an'u: “Itay, mikesala'u ri sed Diwata bu' ri
seni'a. 19 Ndi'u na mbaya' tuwagen neg bata' mu; gisip mau na ma'aray
nek sala se ngak sinu'ulan mu.” ’ 20 Aas migindeg giin bu' minuli' ritu se
gama'en. Saanay melayu'layu' pa giin tu seg balay nilan, mirayag giin nu
gama'en. Milelaat giin tu seg bata'en bu' ginumebek bu' rayun inekepen
giin bu' inelekaan. 21 Mbuus miktalu' sug bata'en, ‘Itay, mikesala'u ri sed
Diwata bu' ri seni'a. Ndi'u na mbaya' nek tuwagen neg bata' mu.’* 22 Ma'ad
tinawag nu gama' su ngak sesugu'en bu' miktalu', ‘Rini amu, sempun niyu
uwitay rini sung melengas gupiya nek suub bu' peseluk niyu ri seniin.
Pesisingay bu' pesandalyasay niyu giin. 23 Peketubus uwan niyu sung
nati neg baka nek pilembu' bu' titi' niyu ay mekpebibu bu' medleliyag ita!

* **15:21** 15.21 Sud duma nek sinulat middugang se: ‘gisip mau na ma'aray nek sala se ngak sinu'ulan mu.’

24 Tendeng ay laung'u run minatay naig bata'u keni ma'ad nandaw tetubu' pa. Mirala' giin ma'ad nandaw mi'ita' na.’ Aas migatad suk pekpebibu.”
25 “Se guras ketu, ritu pa seg binaal su gulangbata' bata'en. Seng mikpeguli' na giin bu' megaud na giin tu seg balay, mirengegen suk talu' ne ngak petenugen bu' tinelekan. 26 Aas tinawagen suk sala se ngak sesugu'en bu' miksaak, ‘Migendun amu ma run?’ 27 Inesuyan giin nuk sesugu'en, ‘Minateng na su nguran mu. Pititi' nu gama' niyu suk pilembu' neng nati neg baka ay mipuli' na suk pated mu ne genda'iruning melaat neng mihitabu' ri seniin.’ 28 Linengetan gupiya su gulangbata' bu' ndi'en na liyagan sumeled tu seg balay. Aas ginumawas su gama'en bu' pingamu' giin arun sumeled. 29 Ma'ad miktalu' giin tu se gama'en, ‘Pegena'ena' mu ra ugud, itay, bu' santa' taunu na sek pekterbahu seni'a maa' ne gulipen. Nda'u gaid peksupak ri seni'a. Landun maig binegay mu ri senaan? Isan neng nati ne kanding na run, nda' mau gaid begayay arun medleliyagu duma se ngak sambat'u. 30 Ma'ad sek peddateng neg bata' mu kiin neng migula'ula' ri se nga ketigeyunan mu duma ri se ngang mekelaat ne nga dlibun, pititi'an mu pa giin nek pilembu' neng nati neg baka!’ 31 Ma'ad miksembag su gama'en, ‘Enung, dya'a kanunay rini senaan bu' dlaun neng naan ni'a rema. 32 Mbaya' gaid neng mekpebibu bu' medleliyag ita ay laung ta run minatay na su nguran mu, ma'ad nandaw tetubu' pa. Mirala' giin ma'ad nandaw mibaangan na.’ ”

16

Sung Metelapan nek Sineligan

1 Na, migasuy si Jesus ri se ngak tinu'unaan, “Duunik sala tawan ned datu' ned duunik sineligaan ri se ngak petigayunen. Tinelu'an sud datu' ne suk selapi'en pigula'ula'an nuk sineligaan. 2 Aas pitawagen giin bu' miktalu', ‘Landun maing mirengeg'u keni metendeng ri seni'a? Megbalan-siyay ita sek petigayun'u, tendeng ay ndi'u na dya'a meseligan.’ 3 Miktalu' suk sesugu'en ri se gegulingenen, ‘Pepe'uwa'enu na ne gegalen'u buwat ri se ketendanan'u. Laa sakanig baalen'u? Ndi'u megaga memungkal ne dlupa' bu' mpiiru rema mekpelimus. 4 Aa, nandaw misuunan'u bu' landunig baalen'u! Rayun seng me'awa'u na ri sek terbahuu, duuni ngak sambat'u ned dumawat ri senaan tu seg balay nilan.’ 5 Aas pitawagen su dlaun neng mingutang ri se gegalenen. Miksaak giin ritu seng mi'una, ‘Santa' mai gutang mu ri se gegalen'u?’ 6 Sinembag giin, ‘Megatus galun ne dlana neg olibo.’ Miktalu' suk sineligan ri seniin, ‘Ala, keni ra su dlistaan mu, gingkud'a reli' bu' sulat mu rayun ne dlima pulu' ra.’ 7 Peketubus, miksaak giin tu se keruwa', ‘Bu' dya'a, santa'i gutang mu ri se gegalen'u?’ Miksembag giin, ‘Sala libu gantang nek trigu.’ Suk sineligan miktalu', ‘Ala, keni ra su dlistaan mu, sulat mu neg walu gatus gantang ra.’ 8 Su gegalen nu dlimbungan nek sineligan keni miksaya' ri seniin tendeng se ketelapaan; ay su nga getaw rini seg benwa metelapan pa kampuun sek peguwit se ngag baalen nilan sinangkali' se nga getaw neng misakup riin se kerelaag.”
9 Bu' mikpeddayun sek pektalu' si Jesus, “Aas telu'an'u amu: Isan metuud ne su ketigeyunan ginamit sek pekpenlimbung, gamit niyu ini sek pekpensambat, arun sek peddateng ne gendaw, ne genda' nai ketigeyunan niyu, duwaten amu nilan ritu sek pekengelan ne nda' nai gekteben. 10 Su getaw ne keseligan ri seng mekiika' ne ngag betang, keseligan rema se gembagel ne ngag betang. Bu' su getaw ne dlimbungan seng mekiika' ne

ngag betang, limbungan rema se gembagel ne ngag betang. 11 Aas, bu' ndi'
amu keseligan sek pegamit ri se ketigeyunan rini seg benwa, ta' maing
mekpiyal seniyu ri seng metuud ne ketigeyunan? 12 Bu' ndi' amu keseligan
ri se ngag betang ned duma, ta' maing megbegay seniyu se gegulingen niyu
neg betang?"
13 ✡ "Nda'irunik sesugu'en ne mbaal ne gulipen sed duwa' ne nga gegalen
ay gemetaan suk sala bu' suk sala petailenen; ununggaan suk sala bu'
suk sala pemuraanen. Ndi'a mehimu mekpe'ulipen ri sed Diwata bu' sek
selapi'."

Su Kesugu'an bu' suk Pedlegari' ned Diwata
(San Mateo 11.12-13; 5.31-32; San Marcos 10.11-12)

14 Sek pekerengeg run nitu ne ngak Pariseo, piddega'rega'an nilan si
Jesus, tendeng ay merelaw ilan ri sek selapi'. 15 Miktalu' si Jesus ri senilan,
"Mikpekemetareng amu ri sek pengenleng ne nga getaw, ma'ad misuunan
ned Diwata su nga gena'ena' niyu. Ay suk pigena'ena' ne nga getaw ne
gembagel ne dlaga'en nda'iruni dlaga'en ri sek pengenleng ned Diwata."
16 ✡ "Mikpalu su Kesugu'an ni Moses bu' su ngak sinulat nu ngak propeta
tampan ra sek panahun ni Juan neng Membebendyag. Buwat itu inasuy
sung Melengas ne Gesuyen metendeng sek Pedlegari' ned Diwata bu' suk
sala ne getaw linumeges sek pekseled run nini. 17 ✡ Ma'ad melemu pa
me'alep su dlangit bu' dlupa' sinangkali' seng mitut gupiya neg bahin ri se
Kesugu'an."
18 ✡ "Bu' ta' ne dlai neng meleng ri sek sawaan bu' mengesawa ne dlain
ne dlibun mikepenapaw; bu' sung mengesawa tu se dlibun neg bineleng
mikepenapaw rema."

Sud Datu' bu' si Lazaro

19 "Nud diin duunik sala tawan ned datu' neng minuub neng melaga'
nek suub bu' gendawendaw mikpetuyang mekaan seng nenaman ne gaan.
20 Bu' duun remaik sala nek pupus ne su ngalanen si Lazaro ne su
dlawasen milaup neng nuka. Kanunay giin uwiten ritu se genga'an neg
balay nud datu', 21 midderama sa'wan neng mekekaan isan ne ngang
mumu na run neng meladdu' buwat ri se dlemisaan nud datu'. Isan su
nga gitu' mikpegaud rema bu' dinila'an su ngang nukaan. 22 Nda' santa',
minatay suk pupus ne si Lazaro bu' inuwit giin nu ngag anghel pi'ingkud
tepad ni Abraham tu se kumbira tu se dlangit.
"Sud datu' minatay rema bu' linebeng 23 bu' ritu se dlugar ne ngang
mimatay,* migantus gupiya giin. Migangag giin bu' mi'ita'en tu seng
melayu' si Abraham bu' ritu sek teparen si Lazaro. 24 Aas miktawag sud
datu' riin ni Abraham, 'Uu! Apu' Abraham, lelaatay mau! Pawit mu si
Lazaro rini arun duliten ri sek tubig suk tendu'en bu' peteddawaan sud
dila'u ay migantusu se kiinit ne gapuy keni!' 25 Ma'ad sinembag giin ni
Abraham, 'Apung, pegena'ena' mu ne sed ditua pa seg benwa, mirawat
mu na sung melengas ne ngag betang, saanay misegaran ni Lazaro su
nga keliseran. Ma'ad numuun, pedleliyagen giin rini saanay dya'a riin
migantus. 26 Gawas pa se dlaunan, duuning meralem ne gawang neng
migelet senita arun nda'ing mekeripag buwat rini pagaw riin seni'a awas
buwat riin pagaw rini senami.' 27 Miktalu' sud datu', 'Apu' Abraham, bu'
maa'entu, endyu'en'u dya'a ne bu' mehimu sugu' mu si Lazaro ritu se

✡ **16:13** 16.13: San Mateo 6.24. ✡ **16:16** 16.16: San Mateo 11.12-13. ✡ **16:17** 16.17: San Mateo 5.18. ✡ **16:18** 16.18: San Mateo 5.32; 1 Corinto 7.10-11. * **16:23** 16.23 se dlugar ne ngang mimatay: ri se Griego nek tinuntulan 'hades.'

gepenan'u, 28 ay duun pai dlima tawan nek pated'u ne nga dlai. Peperitu
mu giin bu' penegulaan ilan arun ndi' ilan mekerini se dlugar keni nek
puru ra nek pegantus.' 29 Ma'ad miksembag si Abraham, 'Su ngak pated
mu mikebasa sek sinulat ni Moses bu' se ngak sinulat ne ngak propeta.
Kina'enlan pengimbaanen nilan itu.' 30 Miksembag sud datu', 'Ma'ad Apu'
Abraham, gena' pa gigu'! Ma'ad bu' duuning mitubu' puli' buwat seng
mimatay bu' meritu senilan, meddiksu' ilan ri se ngak sala' nilan.' 31 Ma'ad
miktalu' si Abraham, 'Bu' ndi' ilan ngani' mengimbaan se ngak sinulat ni
Moses bu' se ngak propeta, na, ndi' ilan na gaid mektu'u isan duuning
metubu' puli' buwat se ngang mimatay!' "

17

Suk Sala'
(San Mateo 18.6-7, 21-22; San Marcos 9.42)

1 Miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Su ngag betang neng mekeg-
baal se nga getaw sek pekpekesala' mehitabu' gaid; ma'ad mekelelaat su
getaw ne tendeng ri seniin, mehitabu' ne ngag betang keni. 2 Melengas pa
ri seniin ne iketani dliigen se gembagel neg batu ne dligisan bu' leddu'en
giin tu sed dagat ay se mbaal giin ne getaran sek pekpekesala' sek sala
seng miika' ne ngag bata' keni.* 3 Aas pekpetigaam amu ri se ngag baalen
niyu!"

"Bu' mekesala'ik sementaun mu, pemaag mu giin. Bu' meddiksu' giin,
pasaylu mu rema. 4 Bu' mekesala' giin seni'a se kepitu puli'† sek sendaw,
bu' se kada nek panahun meritu seni'a neng miktalu' 'Pasaylu mau,'
kina'enlan nek pasayluun mu giin."

Suk Pektu'u

5 Miktalu' su nga gapustulis ri se Ginu'u, "Dugangay mu suk pektu'u
nami."

6 Miksembag su Ginu'u senilan, "Bu' duunik pektu'u niyu isan maa' kitut
ne dlisu neng muntasa,‡ mbaal niyu suk pektalu' se gayu keni, 'Mbakut'a
bu' mpemulaa sed dagat!' Bu' keni mekpetuud ri seniyu."

Su Ketendanan nek Sesugu'en

7 "Penenggi', duunik sala seniyu ned duunik sesugu'enen neng middaru
awas migbantay ri se nga karniru. Bu' mateng giin buwat seg binaal,
telu'an mu ba giin, 'Peksempun'a bu' aan'a?' 8 Ndi' gaid. Ngani' mektalu'a,
'Ala, andam mu reli' suk penihapun'u, bu' ilakay mau tampan metubusu
maan. Rayun peketubus'u maan, maan'a rema.' 9 Suk sala nek sesugu'en
ndi' mbaya' pesalamatan tendeng sek pektumanen se ngak sugu', ndi' ba?
10 Maa' run rema gamu. Bu' mibaal na niyu su dlaun nek sinugu' riin
seniyu, talu' niyu, 'Ngak sesugu'en ami bu' migbaal ma'aray se ketendanan
nami.' "

Pitelen ni Jesus suk Sepulu' Tawan ne Dlai ned duuni Dleruun ri sek Panit

11 Seng mikpagaw giin tu seg Jerusalem, minayan si Jesus ri sed dulunan
nek Samaria bu' Galilea. 12 Bu' sek pekseleren ri sek sala neg baryu,
sinungkak giin nek sepulu' tawan neng midlaru seng mekeendekendek
ne dleruun ri sek panit. Mingindeg ilan ra ri seng melayu'layu', 13 bu'
mimbeksay, "Jesus, Ginu'u! Melelaat'a ri senami!"

---

* **17:2** 17.2 sek sala seng miika' ne ngag bata': sug be'et pesabut: ngak pupus awas begu pa sek pektu'u. † **17:4** 17.4 pitu puli': sek tinuntulan neng migulugan 'nda'iruni gekteben.' ‡ **17:6** 17.6 Enlengay niyu su 13.19

14 Pekiita' ni Jesus senilan, miktalu' giin, “Ritu amu se ngak pari' bu'
pekpe'enleng amu.”

Saanay midlaang ilan pa, mitelen ilan na.§ 15 Sek pekiita' nuk sala
ri senilan neng mitelen na giin, mipuli' giin tu ni Jesus. Seng mesekeg
nek talu', miksaya' giin sed Diwata. 16 Middempug giin ri se geksud ni
Jesus bu' mikpesalamat ri seniin. Getaw ketu taga Samaria. 17 Mbuus
miktalu' si Jesus, “Gena' ba sepulu' tawan maing mitelen? Ta' nema suk
siyam? 18 Lama sakan nda'irun isan sala ri senilan neng mipuli' arun
mekpesalamat ri sed Diwata gawas ri se getaw keni neg buwat se dlain
neng nasud?” 19 Bu' miktalu' si Jesus ri seniin, “Gindeg'a bu' uli'a na. Suk
pektu'u mu giin sung mikepetelen seni'a.”

Suk Pedlegari' ned Diwata
(San Mateo 24.23-28, 37-41)

20 Duma ne ngak Pariseo miksaak riin ni Jesus bu' nanu suk pedlegari'
ned Diwata. Miksembag si Jesus ri senilan, “Suk pedlegari' ned Diwata
gena' betang neng me'ita'. 21 Aas nda'iruning meketalu', ‘Enlengay niyu,
keni ra!’ awas, ‘Ritu!’ Ay suk pedlegari' ned Diwata riin na seniyu.”

22 Mbuus miktalu' si Jesus ri se ngak tinu'unaan, “Matengik panahun
neng mengangut amu sa'wan neng me'ita' niyu isan sala se nga gendaw
sug Bata' ne Getaw ma'ad ndi' niyu ini me'ita'. 23 Duuni nga getaw neng
mektalu' ri seniyu, ‘Enlengay niyu, ritu giin!’ awas, ‘Rini giin!’ Ma'ad ndi'
amu peritu sek pekpenengaw run nini. 24 Ay maa' ne gilat ne kuminlap ri
se dlangit bu' meddelaag buwat ri se dlain neg bahin pagaw sed dibaluy,
maa' run rema su gendaw sek peddateng neg Bata' ne Getaw. 25 Ma'ad
kina'enlan neng meleget reli' ne ngak pegantusi gembiyanaan. Bibain giin
ne nga getaw sek panahun keni. 26 ✡ Bu' landunig binaal nu nga getaw
sek panahun ni Noe, giin remaig baalen ne nga getaw se gendaw nek
peddateng neg Bata' ne Getaw. 27 ✡ Salasala ri senilan miksigi ma'aray
maan, minum, bu' minsuway tampan minateng su gendaw nek sinumeled
ilan ni Noe tu seg arka. Mbuus minateng sug baa' bu' dlaun nilan milemes.
28 ✡ Maa' rema sek panahun ni Lot, su nga getaw miksigi ra maan, minum,
memenaluy, memeledya', menggimula, bu' membaal neg balay nilan.
29 Ma'ad se gendaw ketu ne ginumawas si Lot sek Sodoma, middupi' ritu
ne gapuy bu' asupri buwat se dlangit bu' mimatay ilan gela'. 30 Giin rema
ini sung mehitabu' se gendaw neng mekpe'ita' sug Bata' ne Getaw.

31 ✡ “Se gendaw ketu, su getaw, ned diin seng melantang ne gatep neg
balain, ndi' na kina'enlan menaug pa arun uwanenen su ngag betangen.
Bu' sud ditu seg binaal, ndi' na kina'enlan muli' pa tu seg balain. 32 ✡
Pegena'ena' niyu sung mihitabu' ri sek sawa ni Lot. 33 ✡ Su ngang
menugaling sek pedluwas ri se ketubu' nilan, merela'an tumu' run nini.
Ma'ad su ngang merela'an ne ketubu' nilan, meluwas run nini. 34 Telu'an'u
amu, se gebii ketu, bu' duunid duwa' tawan neng mektepad sek pektulug
sek sala nek pektulugan, suk sala uwanen bu' suk sala bilinen. 35-36 Bu'

§ **17:14** 17.14 Enlengay niyu su 5.12 ✡ **17:26** 17.26: Su Getaran se Dlaunan 6.5-8. ✡ **17:27** 17.27: Su Getaran se Dlaunan 7.6-24. ✡ **17:28** 17.28-29: Su Getaran se Dlaunan 18.20—19.25. ✡ **17:31** 17.31: San Mateo 24.17-18; San Marcos 13.15-16. ✡ **17:32** 17.32: Su Getaran se Dlaunan 19.26. ✡ **17:33** 17.33: San Mateo 10.39; 16.25; San Marcos 8.35; San Lucas 9.24; San Juan 12.25.

duunid duwa' ne dlibun neng medligis, suk sala uwanen bu' suk sala bilinen.”* 37 Mbuus miksaak su ngak tinu'unan, “Ta' ma, Ginu'u?”

Sinembagen ilan pibiyan ri sek penuntulen, “Bu' ta' su ngag bangkay, ritu rema mektipempen su ngang manuktalun neng maan ne ngag bangkay.”

18

Su Galing metendeng seg Balu ne Dlibun bu' seng Mengengukum

1 Mbuus inesuyan na peluman ni Jesus su ngak tinu'unaan ne galing arun tendu'an ilan ne kina'enlan neng megampu' kanunay bu' ndi' merela'an sek pedderama. 2 Miktalu' giin, “Duunik sala neng mengengukum ri sek sala ne dlunsud ne genda'iruni gendeken ri sed Diwata bu' ndi' megbasa ri se getaw. 3 Na, duunig balu ne dlibun se dlunsud ketu neng mikpuli'puli' tu seng mengengukum arun megandyu' nek peneliperan su ketengeren, laungen, ‘Ebangay mau kuntra ri se kuntrau.’ 4 Se gempayat nek panahun, ndi' megabang sung mengengukum. Ma'ad sek tambinai', migena'ena' giin ri se gegulingenen, ‘Isan metuud ne ndi'u mendek ri sed Diwata bu' ndi'u megbasa ri se getaw, 5 ma'ad tendeng ay miksamuksamuk ri senaanig balu ne dlibun keni, penentuwan'u neng me'uwanen su nga ketengeren. Bu' ndi', kanunay giin mekpuli'puli' tampan merela'anu nek pekpelugbak.’ ”

6 Na, mikpeddayun sek pektalu' su Ginu'u, “Penginengegay niyu landunik tinalu' neng mengengukum ne gena' metareng. 7 Na, gena' ba mengukum sud Diwata dapig ri se nga getawan neng miktawag neng miksegaw ri seniin se gendaw bu' gebii para me'ebangan? Linanganlangan ilan ba? 8 Telu'an'u amu, mengukum giin dapig senilan bu' sempunenen ini sek pegbaal. Ma'ad sug Bata' ne Getaw mekebaang ba sakan ne getaw ned duunik pektu'uun rini seg benwa sek peddatengen?”

Su Galing metendeng ri sek Pariseo bu' seng Meneningil neg Buwis

9 Na, inesuyan rema ni Jesus ne galing su nga getaw neng miktu'u ne gilan ra gaid sung metareng bu' pimura nilan sud duma. 10 “Duunid duwa' ne dlai nek tinumuwad ritu sek Templo arun sek pegampu'. Suk sala Pariseo bu' suk sala meneningil neg buwis. 11 Migindeg suk Pariseo neng mikpelayu' tu sed duma bu' migampu', ‘Mikpesalamatu ri seni'a, Diwata ne gena'u neng merelaw, gena' ne dlimbungan, gena' neng menlibun maa' ned duma. Mikpesalamatu ri seni'a ne gena'u maa' neng meneningil neg buwis kiin. 12 Meruwa'u mekpu'asa se kada simana, bu' migbegayu se kesepulu' neg bahin se dlaun nek pinengawan'u.’ 13 Ri se dlain neg bahin, sung meneningil neg buwis migindeg ri seng melayu'layu' bu' nda' tanan pegangag tu se dlangit, ma'ad dinanegen su geddeben sek peddiksu' bu' miktalu', ‘Diwata, lelaatay mau, mekesesala'u!’ ” 14 ✡ Rayun miktalu' si Jesus, “Telu'an'u amu, sung meneningil neg buwis bu' gena' suk Pariseo, giin suk pimetareng ned Diwata. Ay isan ta' sung mekpetaastaas ri se gegulingenen pebeba'en, ma'ad sung mekpebaba' ri se gegulingenen petaasen.”

Pingumpiyanan ni Jesus su ngang Mekiika' ne nga Gembata' (San Mateo 19.13-15; San Marcos 10.13-16)

---

* **17:35-36** 17.35-36 Sud duma ne nga kesulatan middugang: [Bu' duunid duwa' tawan neng mekterbahu ritu sek pikterbehuwan nilan, suk sala uwanen bu' suk sala bilinen, (enlengay niyu su dlibru ni San Mateo 24.40).] ✡ **18:14** 18.14: San Mateo 23.12; San Lucas 14.11.

15 Na, miguwit sud duma ne nga getaw se ngang mekiika' ne nga
gembata' ritu ni Jesus arun depenaan ilan. Sek pekiita' ne ngak tinu'unaan
dun, binelebagan nilan ilan. 16 Ma'ad tinawag ni Jesus su nga gembata'
neng mekpegaud ri seniin, bu' miktalu', "Pesaddan na ma'ad niyu su nga
gembata' neng mekpegaud ri senaan. Ndi' niyu ilan pegengay ay suk
pedlegari' ned Diwata para tu se nga getaw neng maa' ne ngang mekiika'
ne gembata' keni. 17 Sek pekemetuud, telu'an'u amu, isan ta' ne getaw ne
gendi' dumawat sek pedlegari' ned Diwata, maa' neg bata' keni, ndi' gaid
mperuma run nini."

Sud Datu' ne Getaw
(San Mateo 19.16-30; San Marcos 10.17-31)

18 Miksaak su geseg neg Judeo riin ni Jesus, "Gempiya neng Menintulu',
landun maig baalen'u arun mekaangkenu ne ketubu' ne genda'iruni
gekteben?"
19 Miksembag si Jesus ri seniin, "Lama mektalu'a run ne gaku' gempiya?
Nda'irun isan ta' ne gempiya bu' gena' sud Diwata ra. 20 ✡ Misuunan mu
nema su Kesugu'an: 'Ndi'a menapaw, ndi'a mekpatay, ndi'a meddaaw,
ndi'a menintigus neg balus, pegbesaay mu su gama' mu bu' su gina' mu.' "
21 Miksembag su getaw, "Dlaunan keni tinuman'u na gatad pa sek
pekebegumbata'u."
22 Sek pekerengeg ni Jesus ri sek sembagen, miktalu' giin, "Sala pa gaid
neg betang ne mbaya' mu baalen. Beledya' mu su dlaun nek petigayun mu,
bu' su galinen pengaperaped mu tu se ngak pupus. Bu' duunig bahandi'
mu ritu se dlangit. Peketubus, puli'a rini bu' peddunut'a senaan." 23 Ma'ad
sek pekerengegen run, miremeng giin tendeng ay datu' ma gupiya giin.
24 Sek pekiita' ni Jesus neng miremeng sud datu', miktalu' giin, "Melised
gaid para ri se ngad datu' neng mekpesakup sek pedlegari' ned Diwata.
25 Ay melemu pa kampuun sek pedlesut ne kamelyo ri se dluwang nek
tai'* sinangkali' sed datu' sek pekpesakup ri sek pedlegari' ned Diwata."
26 Mbuus miksaak su ngang mikerengeg se ginasuy ni Jesus, "Bu' maa'
niin, ta' ma ma'aray sung meluwas?"
27 Sinembag ilan ni Jesus, "Duuni ngag betang ne ndi' mbaal ne getaw
ma'ad mbaal ned Diwata su dlaun ne ngag betang."
28 Mbuus miktalu' si Pedro, "Enlengay mu, bineleng na nami su dlaunan
arun sek peddunut ri seni'a."
29 Miktalu' si Jesus ri senilan, "Telu'an'u amu, nda'irun isan ta' neng
megbeleng ri sek pekengelaan, sawaan, ngak pateren, ngang megulangen,
awas nga gembata'en tendeng sek pekpesakupen sek pedlegari' ned
Diwata, 30 ne gendi' mekerawat sek panahun keni ne dlabaw pa kampuun
ri seg binelengen. Bu' seng mateng ne gendaw, mekerawat giin ne ketubu'
ne genda'iruni gekteben."

Ketelu nek Pektuntul ni Jesus metendeng ri se Kemetainen
(San Mateo 20.17-19; San Marcos 10.32-34)

31 Pinain ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulis bu' tinelu'aan,
"Penginengeg amu! Tinumuwad ita na pagaw seg Jerusalem bu' ritu
metuman su ngak sinulat ne ngak propeta metendeng ri seg Bata' ne
Getaw. 32 Tudyan giin nilan ritu se nga getaw ne gena' Judeo neng

---

✡ **18:20** 18.20: a Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. b Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19. d Exodo 20.16; Deuteronomio 5.20. e Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16.

* **18:25** 18.25 Pedlesut ne kamelyo ri se dluwang nek tai': Migulugan ini neng melised mbaal nek petanggi'.

meddega'rega' ri seniin, mektampela' ri seniin bu' meddula' ri seniin.
33 Latiguun nilan giin bu' petain giin, ma'ad se ketelu endaw metubu' giin
puli'."
34 Ma'ad nda' gaid mekesabut su nga gapustulis se ngag betang keni; su
gulugan ne ngak talu' linilung buwat ri senilan, bu' nda' nilan mesabut
landunik tinalu' ni Jesus.

Pitelen ni Jesus sug Buta neng Mekelelimus
(San Mateo 20.29-34; San Marcos 10.46-52)

35 Seng megaud ilan na ni Jesus seg Jerico, duunik sala tawan neg
buta neng migingkud ri se geksid ned dalan bu' mikpelimus. 36 Seng
mirengegen neng melauni getaw neng minayan, miksaak giin, "Landun
maing mihitabu'?"
37 Inesuyan nilan giin, "Minayan si Jesus nek taga Nazaret."
38 Aas migbeksay giin, "Jesus, Bata' ni David, lelaatay mau!"
39 Pimaag giin nu nga getaw bu' tinelu'an ne ndi' meksasak. Ma'ad
pisekegaan pa gaid tumu' suk pegbeksay, "Bata' ni David, melelaat'a ri
senaan!"
40 Aas mikeneng si Jesus bu' miksugu' ne uwiten sug buta ri seniin. Seng
megaud na sug buta, sinaakan giin ni Jesus, 41 "Landun mai dliyagan mu
neg baalen'u ri seni'a?"
Miksembag sug buta, "Ginu'u, liyagan'u neng mekiita' puli'."
42 "Mekiita'a na," miktalu' si Jesus ri seniin, "Suk pektu'u mu giin sung
mikepetelen ri seni'a."
43 Bu' rayun, mikiita' na giin. Middunut giin riin ni Jesus bu' miksaya'
giin tu sed Diwata. Sek pekiita' nu nga getaw run nini, miksaya' ilan rema
ri sed Diwata.

19

Si Jesus bu' si Zakius

1 Mirepet ilan ni Jesus tu seg Jerico, bu' saanay minayan ilan ritu, 2 bu'
enlengay niyu, duuni geseg neng meneningil neg buwis ritu ne iningelanan
ne si Zakius neng meratu'. 3 Liyagaan me'ita' si Jesus ma'ad ndi'en me'ita'
giin tendeng ay gembaba' giin ne getaw bu' melaun ne nga getaw riin sek
timala' ni Jesus. 4 Aas ginumebek giin tu se gunaan bu' minaik ri se gayu
nek sikomoro arun me'ita'en si Jesus ne ritu biyan. 5 Bu' sek peddateng ni
Jesus ri se dlugar ketu, migangag giin bu' miktalu', "Uy, Zakius! sempun'a
penaug rini, tendeng ay kina'enlan rituu peddayun seg balay mu nandaw."
6 Bu' miksempun menaug si Zakius, bu' inalimba'en si Jesus se gembagel
ne dleliyag. 7 Bu' sek pekiita' nu nga getaw run nini, migburuburu ilan,
"Uu! mimisita ma giin tu seg balay ne getaw neng mekesesala'!"
8 Na, migindeg si Zakius bu' miktalu' ri se Ginu'u, "Penginengeg'a,
Ginu'u! Begay'u su ketenga' se dlaun ne ketigeyunan'u ri se ngak pupus.
Bu' ta' getaw sung milimbungan'u, biyaran'u giin se gepaat pilu'."
9 Bu' si Jesus miktalu', "Nandaw, getaw keni miluwas bu' suk pamilyaan
tendeng ay gasal ilan rema ni Abraham. 10 ✡ Ay sug Bata' ne Getaw mirini
arun sek pekpenengaw bu' pedluwas se dlaun neng mibalag."

Su Galing metendeng seng Melengas bu' Melaat ne ngak Sesugu'en
(San Mateo 25.14-30)

✡ **19:10** 19.10: San Mateo 18.11.

11 Sinegay minginengeg su nga getaw, inesuyan ilan ni Jesus ne galing.
Sek panahun ketu megaud ilan na mateng seg Jerusalem bu' migena'ena' su
nga getaw neng megaud na mperayag suk pedlegari' ned Diwata. 12 Aas
miktalu' si Jesus ri senilan, "Duuni getaw neg buwat se gasal ne ngang
meselaag ne getaw. Getaw keni midlaang ri seng melayu' neng nasud arun
mbaal ne gari', bu' peketubus itu, mikpelanu giin neng muli'. 13 Ma'ad
se genda' pa giin pedlaang, tinawagen suk sepulu' ne ngak sesugu'en bu'
binegayaan suk salasala senilan ne ngag bulawan nek selapi', bu' miktalu'
ri senilan, 'Penigusyu niyu ini sinegay nda'u rini.' 14 Se dlain neg bahin, su
nga getawaan linengetan ri seniin. Aas seng mikedlaang na giin, mikpawit
ilan ne nga getaw ritu sek pina'agawaan sek peksupak, 'Ndi' nami liyagan
ne getaw keni medlegari' ri senami.' "
15 "Dluwat giin baalay ne gari', mipuli' giin bu' pitawagen rayun su ngak
sesugu'enen arun mesuunan santa' su nga ginansiya nilan. 16 Sung mi'una
minateng bu' miktalu' ri seniin, 'Sir, mikeginansiyau nek sepulu' pilu' ri
seg binegay mu neg bulawan nek selapi' ri senaan.' 17 Miktalu' su gari',
'Melengas gupiya! Gempiyaa nek sesugu'en. Tendeng ay keseligan'a seng
miika' ne ngag betang, piyalan'u dya'a nek sepulu' ne ngak siyudad.' 18 Su
keruwa' nek sesugu'en minateng rema bu' miktalu', 'Sir, mikeginansiyau
ne dlima pilu' ri seg binegay mu ne ngag bulawan nek selapi' ri senaan.'
19 Miksembag su gari' ri seniin, 'Piyalan'u dya'a ne dlima ne ngak siyudad.'
20 Bu' rayun su ketelu nek sesugu'en miritu seniin bu' miktalu', 'Sir,
enlengay mu, keni ra sug bulawan nek selapi' mu. Pinutus'u gaid ini ri sek
panuwilu, 21 ay minendeku ri seni'a, ay istriktua ma gupiya. Menguwan'a
ne gena' ni'a, bu' menguwan'a rema nek sengku' isan gena' dya'a sung
migimula run.' 22 Miktalu' su gari' ri seniin, 'Nda'ik palu mu nek sesugu'en!
Suk tinalu' mu, giin remai gemiten'u sek pegukum ri seni'a. Misuunan mu
ma ne gistriktuu. Rayun menguwanu ne gena' naan, bu' menguwanu rema
nek sengku' isan gena' gaku' sung migimula run. 23 Mbuus lama nda' mu
betangay run ri seg bangku suk selapi'u? Rayun sek pekpuli'u, me'uwan'u
suk selapi'u ned duun paik tubu'en!' 24 Bu' rayun miktalu' su gari' tu se nga
getaw neng mingindeg ritu, 'Awi' niyu sug bulawan nek selapi' ri seniin
bu' begay niyu tu se getaw neng mikeginansiya nek sepulu' pilu'!' 25 Bu'
miktalu' ilan ritu se gari', 'Sir, duun naik sepulu'en pilu'.' 26 ✡ Bu' su gari'
ketu sinumembag, 'Telu'an'u amu, isan ta' ne getaw ned duuning niin,
begayan pa. Ma'ad su genda'iruning niin, isan sung miika' ned diin seniin,
uwi'en pa ri seniin. 27 ✡ Bu' metendeng se nga getaw ne kumuntra ri senaan
bu' ndi' nilan liyagan neng medlegari'u ri senilan, uwit niyu ilan rini bu'
pematay niyu ilan ri seng metungenga'an'u!' "

Su Keddaagan sek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem (San Mateo 21.1-11; San Marcos 11.1-11; San Juan 12.12-19)

28 Sek peketubus ni Jesus megasuy se galing ketu, mikpeddayun giin
pagaw tu seg Jerusalem neng miguna riin senilan. 29 Bu' seng megaud
ilan na se ngag baryu neg Betfage bu' Betania ritu seg Bentud ne ngag
Olibo, pi'una ni Jesus sud duwa' tawan nek tinu'unanen, 30 duma se ngak
pemandu' keni: "Meritu amu sek sunud neg baryu; sek pekseled niyu,
me'ita' niyu sung nati ne gasnu ne iniketan ne nda' pa gaid ini mayan
sekayay. Ugbaray niyu bu' uwit niyu rini. 31 Bu' duuning meksaak ri

✡ **19:26** 19.26: San Mateo 13.12; San Marcos 4.25; San Lucas 8.18. ✡ **19:27** 19.11-27: San Mateo 25.14-30.

seniyu bu' lama ugbaran niyu run sung nati ne gasnu, sembagen niyu ne kina'enlanen ini ne Ginu'u."
32 Bu' sek pedlaang nilan duwa', mi'ita' nilan su dlaun nek tinalu' ni Jesus
ri senilan. 33 Bu' sanaay nilan pegugbaray sung nati ne gasnu, miksaak su
nga gapu'en ri senilan, "Lama pegugbaran niyu run niin?"
34 Miksembag ilan, "Kina'enlanen ini ne Ginu'u." 35 Bu' rayun inuwit
nilan su gasnu ritu ni Jesus bu' inenigan nilan ne dlambung nilan su
dlekuren bu' pisakay nilan si Jesus. 36 Bu' sek peksakain, pimbeklat nu
nga getaw su nga dlambung nilan ri sed dalan.
37 Seng megaud ilan na tu seg Jerusalem, ri se dlugar ned diksunan
neg bentud ne ngag Olibo, su gembagel nek panen ne ngak tinu'unanen
mikpesalamat bu' miksaya' ri sed Diwata seng mesekeg nek talu' tendeng
se dlaun ne ngang milagru neng mi'ita' nilan: 38 ✡ "Pengumpiyanan ned
Diwata su gari' neng mirini se ngalan ne Ginu'u! Duuni kelinaw riin se
dlangit! Bu' pesiddengeg ritu sed Diwata!"
39 Rayun sud duma ne ngak Pariseo ned diin sek panen miktalu' riin ni
Jesus, "Sir, pemendu'ay mu su ngak tinu'unan mu ne ndi' meksasak."
40 Bu' sinembag ilan rayun ni Jesus, laungen, "Telu'an'u amu, bu' ndi'
ilan meksasak, dlaun ne ngag batu keni megatad membeksay."

Miksegaw si Jesus tendeng ri se ngak taga Jerusalem

41 Seng megaud ilan na ni Jesus ritu sek siyudad neg Jerusalem bu' sek
pekiita'en run nini, miksegaw giin, 42 laungen, "Bu' mikesuun'a pa siya
nandaw bu' landuning mekegbegay ri senilan ne kelinaw! Ma'ad numuun
ndi'a mekiita' run nini. 43 Mateng suk panahun neng merendingan amu
ne nga kuntra niyu, bu' epa'en amu, bu' mpikutan amu. 44 Pepasen bu'
pemetain su nga getaw neng mikengel riin se dlugar niyu. Bu' nda'irun
isan sala neg batu neg bilinen nilan seng mibetangan run nini, ay nda'
niyu ilelaay suk panahun neng mirini sud Diwata arun sek pedluwas ri
seniyu."

Sinumeled si Jesus tu sek Templo
(San Mateo 21.12-17; San Marcos 11.15-19; San Juan 2.13-22)

45 Sinumeled rayun si Jesus tu sek Templo bu' pipe'awa'en su ngang
mimeledya', 46 ✡ bu' tinelu'anen ilan, "Misulat ini ri se Kesulatan neng
miktalu' sud Diwata, 'Sug balay'u giin su dlugar nek pegempu'an.' Ma'ad
binaal niyu ini ne gedluran ne ngang meddaaw."
47 ✡ Gendawendaw minintulu' si Jesus tu sek Templo. Su nga geseg nu
ngak pari', su ngang menintulu' ri se Kesugu'an, bu' su nga geseg ne nga
getaw liyagan nilan nek petain giin, 48 ma'ad ndi' ilan mekiita' neg higayun
sek pegbaal run nini, tendeng ay su dlaun ne nga getaw minginengeg
gupiya ri seniin.

20

Suk Saak metendeng ri se Ketenged ni Jesus
(San Mateo 21.23-27; San Marcos 11.27-33)

1 Duun itui gendaw, minendu' si Jesus se nga getaw ritu sek Templo bu'
migwali se Gempiya ne Gesuyen. Su nga geseg nu ngak pari', bu' su ngang
menintulu' ri se Kesugu'an, bu' su nga geseg ri se nga getaw Judeo miritu ni

✡ **19:38** 19.38: Ngak Salmo 118.26. ✡ **19:46** 19.46: Isaias 56.7; Jeremias 7.11. ✡ **19:47** 19.47: San Lucas 21.37.

Jesus 2 bu' sinaakan nilan giin, “Esuyay mu ami bu' landun mai ketenged
mu sek pegbaal run nini? Ta' maing migbegay ri seni'a ne ketenged?”
3 Miksembag si Jesus senilan, “Duun remaik saaken'u ri seniyu. Telu'ay
niyau, 4 ta' ma migbuwat su ketenged ni Juan sek pegbendyag, sed Diwata
ba awas se nga getaw?”
5 Miksabutsabut ilan bu' landunik sembag nilan, “Landun maing
mesembag ta? Bu' mektalu' ita, ‘Buwat ri sed Diwata,’ meksaak giin senita,
‘Lama nda' amu pektu'u run riin ni Juan?’ 6 Ma'ad bu' meksembag ita,
‘Buwat ri se nga getaw,’ betuun ita ne nga getaw, tendeng ay miktu'u ilan
ne si Juan propeta.” 7 Aas miksembag ilan, “Nda' ami mekesuun bu' ta'
migbuwat su ketenged ni Juan.”
8 Mbuus miktalu' si Jesus ri senilan, “Bu' maa' niin, ndi'u amu rema
tebalan bu' landuni ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni.”

Su Galing metendeng se ngang Mensesa'up ri se Gubasan (San Mateo 21.33-46; San Marcos 12.1-12)

9 ✡ Na, si Jesus migasuy ri se nga getaw ne galing, “Duuni getaw
neng minggimula neng melaun ne gubas. Peketubus, pise'upaan tu sed
duma neng mentetaun, bu' rayun midlaang seng melayu' ne dlugar se
gempayat nek panahun. 10 Sek panahun nek pempengupu' na ne gubas,
sinugu'en suk sala tawan nek sesugu'enen ritu se ngak sa'up arun sek
peguwan ri seg bahinen. Ma'ad binentul nilan suk sesugu'en bu' pipe'uli'
ne genda'iruning mi'uwiten. 11 Mbuus miksugu' puli' su gapu'en sek sala
pa nek sesugu'en. Ma'ad peddateng sek sesugu'en ritu se ngak sa'up,
binentul rema giin. Pikpiid gupiya bu' pipuli' rema nilan ne genda'iruning
mi'uwiten. 12 Miksugu' pa gaid su gapu'en se ketelu nek sesugu'enen;
pinegeelan giin nu ngak sa'up bu' inaleg. 13 Bu' su gapu' ne gubasan
miktalu' ri se gegulingenen, ‘Landun sakanig baalen'u? Aa, pawit'u suk
pinetail'u neg bata', ali' bu', pegbesaan ra nilan giin!’ 14 Ma'ad ali' me'ita'
nu ngak sa'up suk peddateng neg bata'en, miktalu' suk salasala ri senilan,
‘Na, keni na sung menenunud. Rini amu, bu' petain ta giin arun me'angken
ta su gempenununren.’ 15 Aas binidlas nilan giin ritu se gawas ne gubasan
bu' pinatay.”
Mbuus miktalu' si Jesus tu se nga getaw, “Nandaw landun ma sakanig
baalen nu gapu' ne gubasan ri senilan? 16 Siguru gaid ne dlawaan su ngak
sa'up bu' pemetain. Mbuus pese'upaan ri se dlain su gubasaan.”
Sek pekerengeg run nini nu nga getaw, miktalu' ilan, “Ndi' gaid!”
17 ✡ Ma'ad tinenteng ilan gupiya ni Jesus bu' miksaak, “Landun ma rekay
su gulugan sek tinalu' ri se Kesulatan?
‘Sug batu neg binibay ne ngak panday ne genda'ik paluun
giin na ma'ad tumu' sung mibaal ne gimpurtanti nek penligen.’
18 Su isan ta' sung meladdu' ri seg batu ketu mbeli'beli'an gaid; bu' ta' ma
sung meleddu'an neg batu ketu, melukpeg gaid.”

Suk Saak metendeng sek Pegbayad neg Buwis (San Mateo 22.15-22; San Marcos 12.13-17)

19 Minantu ned daapen nu ngang menintulu' ri se Kesugu'an bu' nga
geseg ne ngak pari' si Jesus sek panahun ketu ay misuunan nilan ne gilan
gaid suk pigelingan ri se galingen. Ma'ad minendek ilan ri se nga getaw.
20 Aas migelat ilan na ma'aray ne dlain neg higayun. Miksugu' ilan ne
ngang meneni'id neng mekpelaunglaung ne mpiya suk tuyu' nilan arun bu'
mekiita' ilan nek sayep ri sek pementelu'enen, rayun me'intrigu nilan tu

✡ **20:9** 20.9: Isaias 5.1. ✡ **20:17** 20.17: Ngak Salmo 118.22.

se gobernador seg Roma ned duuni ketengeren bu' ga'emen sek pegbe'et.
21 Ngang meneni'id keni miktalu' riin ni Jesus. “Sir, misuunan nami ne
ginsaktu suk pingasuy bu' pimandu' mu. Misuunan nami ne nda'irunik
pilabun mu isan ta', bu' ndi' miktendu'a metendeng se kemetuuran ned
Diwata para ri se nga getaw. 22 Kina'enlan ba neng megbayad neg buwis
tu se Gari' nu getaw Roma awas ndi'?”
23 Ma'ad misuunan ni Jesus ne suk tuyu' nilan giin suk pekseklut na run
ri seniin, aas miktalu' giin ri senilan, 24 “Pe'ita'ay niyau nek selapi'. Ta' ma
neng mulu' bu' ngalan runing mibetang riin?”
Bu' miksembag ilan, “Se Gari'.”
25 Aas miktalu' si Jesus ri senilan, “Bu' maa' niin, begay niyu ri se Gari'
suk para ri se Gari' bu' ri sed Diwata suk para ri sed Diwata.”
26 Ri seng metungenga'an ne dlaunan, nda' gaid nilan giin meseklut ri
sek pementelu'enen. Bu' tendeng ay mitingala ilan ri sek sembag ni Jesus,
nda' ilan na peksasak.

Suk Saak metendeng ri sek Peketubu' buwat se Kemetain (San Mateo 22.23-33; San Marcos 12.18-27)

27 ✡ Na duuni ngak Saduceo, neng miktalu' ne su nga getaw ndi'
metubu' puli' buwat se kemetain, mikpegaud riin ni Jesus bu' miktalu',
28 ✡ “Sir, si Moses miksulat neg bala'ud para ri senita: ‘Bu' matay su
dlai bu' nda'irunig bata' nilan nuk sawaan, kina'enlan ne suk pateren
giining mengesawa run sung mibalu arun mekegbata' ilan para tu sek
pateren neng minatay.’ 29 Na, duunik pitu ne nga dlai neng mekpated;
su gulangbata' mingesawa ma'ad minatay giin ne nda'irunig bata'en.
30 Rayun su keruwa' pingesawaan sung mibalu bu' minatay rema, 31 bu'
rayun su ketelu, mingesawa rema ri seniin. Ma'ad maa' run rema sung
mihitabu' se ketelu tampan se kepitu. Mimatay ilan gela' ne nda'iruni ngag
bata' nilan tu se dlibun ketu. 32 Se ketambinai', minatay rema su dlibun.
33 Na, bu' mateng na suk peketubu' puli', sek pitu keni, ta' maig banaan ay
mikengesawa ilan ma gela' ri seniin?”
34 Miksembag si Jesus ri senilan, “Su nga getaw sek panahun keni,
medderumaay; 35 ma'ad su nga getaw ne mbaya' metubu' puli' buwat
se kemetain bu' metubu' ri seng mateng nek panahun, ndi' ilan na
medderuma. 36 Ndi' ilan na gaid matay tendeng ay maa' ilan na ne ngag
anghel bu' ngag bata' ilan na ned Diwata tendeng ay pitubu' ilan puli'
buwat se kemetain. 37 ✡ Bu' kinelaru ni Moses sek pekpemetuud sung
mimatay metubu' puli'. Ri se gesuyan metendeng ri seng midliga' neng
miika' ne gayu, miktalu' giin ne su Ginu'u, giin sud ‘Diwata ni Abraham,
Diwata ni Isaac, bu' Diwata ni Jacob.’ 38 Giin sud Diwata ri seng miktetubu',
gena' se ngang mimatay, ay para ri seniin, tetubu' su dlaunan.”
39 Sud duma ne ngang menintulu' se Kesugu'an miktalu', “Sir, melengas
suk pekesembag mu.” 40 Bu' nda' naing mingulikseg sek peksaak ri seniin
puli'.

Suk Saak metendeng seng Misiyas (San Mateo 22.41-46; San Marcos 12.35-37)

41 Mbuus miksaak si Jesus ri se nga getaw, “Pekendun ma sek pektalu' ne
sung Misiyas gasal ni David? 42 ✡ Ay si David mismu miktalu' ri se dlibru
ne ngak Salmo:

✡ **20:27** 20.27: Su Ngak Pimbaal 23.8. ✡ **20:28** 20.28: Deuteronomio 25.5. ✡ **20:37** 20.37: Exodo 3.6. ✡ **20:42** 20.42-43: Ngak Salmo 110.1.

‘Su Ginu'u miktalu' ri se Ginu'uu:
Gingkud'a rini sed dapit dlintuu,
43 tampan ned daagen'u su nga kuntra mu bu' mpedlegesegan mu ilan.’
44 “Tinawag giin ni David ne ‘Ginu'u’; pekendun run rayun sek pekebaal ne sung Misiyas mbaal ne gasal ni David?”

Pinegulan ni Jesus su ngak Tinu'unanen metendeng se ngang Menintulu' ri se Kesugu'an
(San Mateo 23.1-36; San Marcos 12.38-40)
45 Seng minginengeg su dlaun ne nga getaw riin ni Jesus, miktalu' giin tu se ngak tinu'unaan, 46 “Megbantay amu se ngang menintulu' ri se Kesugu'an. Liyagan nilan meksuruysuruy neng menuub ne ngang metaas* bu' liyagan nilan nek pegbesaan ilan riin se ngak tebu'an. Ri se ngak pektiguman nu nga getaw Judeo awas ri se nga kumbira, pemili'en gaid nilan su nga gingkuran para se ngak pingenggat ne ngag bisita; 47 pedlimbungan nilan su ngag balu ne dlibun ay penguwanen nilan su ngag betang nilan ri se ngag balay nilan, bu' rayun pe'ita' nilan neng megampu' ilan ne ngang metaas! Suk silut nilan gembagel gupiya.”

21

Sug Halad nug Balu ne Dlibun
(San Marcos 12.41-44)
1 Na, sek pektingkag ni Jesus, mi'ita'en su ngang mekeratu' ne nga getaw neng mimbetang ne ngag halad nilan ritu sek pembetangan ne ngag halad tu sek Templo. 2 Bu' mi'ita'en rema suk pupus gupiya neg balu ne dlibun neng migbetang rema ned duwa' sintabus nek pelata. 3 Miktalu' si Jesus, “Telu'an'u amu seng metuud, balu ne dlibun keni mikegbegay ne dlabaw pa kampuun sinangkali' sed duma. 4 Tendeng ay nga getaw keni neng mimbegay se ngag halad nilan, mimbegay ilan se genda' na nilan kina'enlanay. Ma'ad sug balu ne dlibun, isan metuud pupus giin, binegain su dlaun nek pengetubu'anen.”

Miktalu' si Jesus metendeng sek Pekegeba' nek Templo
(San Mateo 24.1-2; San Marcos 13.1-2)
5 Sud duma ne ngak tinu'unan ni Jesus miktalu' metendeng sek Templo, gendun kelengas gupiya enlengan duma se ngag batu neng mekelengas bu' ngag hinalad para tu sed Diwata. Aas, miktalu' si Jesus, 6 “Ngag betang keni neng mi'ita' niyu, megeba' ra. Seng mateng nek panahun, nda'irun isan sala ne ngag batu ne gembilin ri seng mi'imetangan, tendeng ay dlaunen keni metumpag.”

Nga Keliseran bu' ngak Pedlutus
(San Mateo 24.3-14; San Marcos 13.3-13)
7 Na miksaak ilan riin ni Jesus, “Sir, nanu ba mehitabu' ngag betang keni? Bu' lama run mai nga gindanan ne keni megaud na mehitabu'?”
8 Miksembag si Jesus, “Pekpetigaam amu ne nda'iruning mekepebalag riin seniyu. Ay melaun ne nga getaw, neng mektalu' para ri senaan, mateng bu' mektalu' ‘Gaku' sung Misiyas!’ bu' ‘Minateng na suk panahun!’ Ma'ad ndi' amu peksunud ri senilan. 9 Ma'ad bu' mekerengeg amu ned duuni nga gubat bu' nga kegubet, ndi' amu mendek run; ay kina'enlan me'una mehitabu' itu. Ma'ad gena' pa ini ketapusan neg benwa.”

* **20:46** 20.46 Suub ne ngang metaas: Suub ne gemiten para se gimpurtanti nek panahun.

10 Bu' miktalu' puli' si Jesus, “Gumubat suk sala neng nasud tu se dlain
neng nasud bu' gumubat rema suk sala nek pedlegeri'an tu se dlain nek
pedlegeri'an. 11 Duuning mateng neng mesekeg ne nga dlinug bu' duuni
gutem bu' dlainlain ne ngang melages ne dleruun isan ta' ne dlugar. Bu'
mekiita' amu rema ne ketingelaan bu' mekeendekendek ne gilelaan buwat
ri se dlangit. 12 Ma'ad se ndi' pa ini mehitabu', daapen amu bu' lutusen
ne nga getaw; uwiten amu nilan tu se ngak pektiguman arun ukuman bu'
perisuun rayun. Bu' uwiten amu rema nilan ri seng metungenga'an ne nga
gari' bu' nga gobernador tendeng ri senaan. 13 Giin nini sug higayun neng
me'asuy niyu ri senilan su Gempiya ne Gesuyen. 14 ✡ Aas, betang niyu ri se
gena'ena' niyu ne bu' mehitabu' ini, ndi' amu megules bu' pekendunen niyu
pekpenaliped ri se gegulingen niyu, 15 ay begayan'u amu nek sinuunan
sek peksembag, arun ndi' mekesupak ri seniyu su nga kuntra niyu awas
meketalu' ne gamu misayep. 16 Isan ngani' su ngang megulang, ngak pated,
nga gepenan, bu' ngak sambat megbudhi' ri seniyu. Bu' petain nilan sud
duma riin seniyu. 17 Gemetan amu ne dlaunen tendeng ri senaan. 18 Ma'ad
isan sala dlegas neg buuk ri se nga gulu niyu ndi' merala'. 19 Mekpeddayun
amu sek pegantus bu' meluwas niyu su gegulingen niyu.”

Suk Pekegeba' seg Jerusalem
(San Mateo 24.15-21; San Marcos 13.14-19)

20 “Na, bu' ali' me'ita' niyu suk siyudad neg Jerusalem ne dlinibutan na
nek sundalu, mesuunan niyu rayun neng megaud na suk pekegeba'en.
21 Rayun su nga getaw ne ritu sek probinsiya neg Judea, medlaguy ilan tu
se ngag binenturan. Bu' su nga getaw rini sek siyudad medlaguy pegawas.
Bu' su nga getaw ne ritu seg binaal, ndi' ilan na muli' tu sek siyudad.
22 ✡ Ay ketu ‘Su nga Gendaw sek Peksilut,’ arun metuman su dlaun neng
misulat ri se Kesulatan. 23 Mekelelaatlelaat su ngag beres bu' su ngang
mikperuru' se nga gendaw ketu! Ay mateng suk panahun se keliseran rini
se dlupa' bu' suk silut ned Diwata mesegaran ne nga getaw keni. 24 Sud
duma ri senilan pemetain pebiyan se kalis bu' duma ri senilan pendaapen
bu' penguwiten ritu seng melayu' ne ngang nasud. Bu' sug Jerusalem
geba'en bu' pedlegeri'an ne nga getaw ne gena' Judeo tampan metektak
suk panahun nilan.”

Suk Peddateng seg Bata' ne Getaw
(San Mateo 24.29-31; San Marcos 13.24-27)

25 ✡ “Duun rayuni nga gilelaan neng me'ita' niyu ri se gendaw, seg bulan,
bu' se ngag bituun. Bu' rini seg benwa, me'endekan gupiya su ngang
nasud tendeng ay merengeg nilan sung middega' ned dagat bu' ngang
mekebagel neg baled. 26 Duuni nga getaw neng me'elapan tendeng se
keendek saanay megelat ilan seng mehitabu' rini seg benwa, tendeng ay
su ngag betang ritu se gawanawanan pebalagen buwat seng mi'enaran
neg biyanan nilan. 27 ✡ Mbuus me'ita' sug Bata' ne Getaw ri se ginanud
ne ge'eman gupiya bu' meddelaag gupiya ri sek pekedDiwataan. 28 Seng
megatad naik penghitabu' keni, gindeg amu bu' pegangag amu tu se dlangit
ay megaud na suk pedluwas ri seniyu.”

Suk Penendu'an neg buwat se Gayu neg Igira
(San Mateo 24.32-35; San Marcos 13.28-31)

✡ **21:14** 21.14-15: San Lucas 12.11-12. ✡ **21:22** 21.22: Hoseas 9.7. ✡ **21:25** 21.25: Isaias 13.10; Ezekiel 32.7; Joel 2.31; Pirayag 6.12-13. ✡ **21:27** 21.27: Daniel 7.13; Pirayag 1.7.

29 Rayun inesuyan ilan ni Jesus ne galing: “Enlengay niyu su gayu neg
Igira bu' sud duma ne nga gayu. 30 Bu' me'ita' ta neng mengintubil na,
mektalu' ita neng megaud na memeres. 31 Seng maa' rema nek pebiyan,
bu' me'ita' niyu neng mehitabu' na ini, mesuunan niyu neng megaud na
suk pedlegari' ned Diwata.
32 “Sek pekemetuud, telu'an'u amu, se gendi' pa mematay gela' su nga
getaw sek panahun keni, metuman na su dlaun ne ngag betang keni.
33 Merala' ma su dlangit bu' su dlupa', ma'ad su ngak talu'u mekpebilin
se genda'i gekteben.

Kina'enlan neng Mekpetigaam

34 “Na, bentayay niyu su gegulingen niyu ne ndi' melalam sek pedleke-
tubu' neng mekpetuyang sek pekaan awas pegbinabeleng awas se kegules
metendeng se pedleketubu' ay ali' bu' metikmal mateng su gendaw
ketu ne ndi' amu mekengandam 35 bu' maa' amu neng mitaban ri se
giman, tendeng ay mateng ini se dlaun neng mikengel rini seg benwa.
36 Ma'ad mengandam amu se dlaun nek panahun bu' megampu' amu
arun mekelingkawas amu se dlaun nek penghitabu' keni neng mateng bu'
mekaatubang amu ri seng metungenga'an seg Bata' ne Getaw.”
37 ✡ Na, se nga gendaw ketu, minendu' si Jesus ri sek Templo. Bu'
mateng su gebii, gumawas giin bu' mengintulugan ritu seg bentud ne ngag
Olibo. 38 Se kada nek sikansilem dlaun ne getaw meritu sek Templo sek
pekpenginengeg riin ni Jesus.

22

Suk Pelanu sek Pekpatay ri ni Jesus
(San Mateo 26.1-5; San Marcos 14.1-2; San Juan 11.45-53)

1 ✡ Na, megaud na suk Pekse'ulug sek Pan ne genda'ik Pempetulinen,
ne iningelanan suk pekse'ulug nek Paska. 2 Bu' su nga geseg ne ngak
pari' bu' su ngang menintulu' ri se Kesugu'an minengaw neg higayun bu'
pekendunen nilan sek pekpatay si Jesus tendeng ay minendek ilan ri se
nga getaw.

Miliyag si Judas sek Pegbudhi' riin ni Jesus
(San Mateo 26.14-16; San Marcos 14.10-11)

3 Na, sinumeled si Satanas riin ni Judas nek tinawag neg Iscariote nek
sala sek sepulu' bu ruwa' ne nga gapustulis. 4 Aas midlaang giin bu'
kinumita' ri se nga geseg ne ngak pari' bu' nga geseg se nga guwardiya
sek Templo. Miktuntul ilan bu' pekendunen sek pegintrigu si Jesus tu
senilan. 5 Pidleliyag ilan gaid bu' miguyun neg biyaran giin. 6 Sinangu'
rema ni Judas suk sabut nilan. Aas dluwat itu, minengaw giin ne ginsaktu
neg higayun bu' pegendunen run sek pegintrigu si Jesus ri senilan ne ndi'
mesuunan nu nga getaw.

Mingandam si Jesus sek Pekaan sek Penihapun para sek Paska
(San Mateo 26.17-25; San Marcos 14.12-21; San Juan 13.21-30)

7 Na, minateng na su gendaw sek pekse'ulug sek Pan ne genda'irunik
Pempetulinen, nek titi'en su ngang nati ne karniru para dulang nilan
sek Paska. 8 Bu' sinugu' ni Jesus si Pedro bu' si Juan: “Peguna amu bu'
pegandam nek pekaan para sek Paska.”

✡ **21:37** 21.37: San Lucas 19.47. ✡ **22:1** 22.1: Exodo 12.1-27.

9 Miksaak ilan ri seniin, “Ta' mai dlugar ne ritu ami megandam run
nini?”
10 Miksembag si Jesus senilan, “Penginengeg amu, sek peddateng niyu
sek siyudad, duuning melabet niyu ne dlai neng mikpisaan ne gamang neg
binetangan nek tubig. Lendug niyu giin tu seg balay nek seleraan. 11 Sek
peddateng niyu ri seg balay, mektalu' amu tu se gapu' neg balay: ‘Sung
Menintulu' nami liyagaan mesuunan bu' ta' giin mekekaan para sek Paska
duma se ngak tinu'unaan.’ 12 Pe'ita'en ri seniyu su gembagel nek seled tu
sed ditaas neng mi'andam na para gemiten niyu. Andam niyu ritu suk
pekaan.”
13 Midlaang si Pedro bu' si Juan bu' mi'ita' nilan su dlaun nek tinalu' ni
Jesus senilan bu' inandam nilan suk pekaan para sek Paska.

Suk Penihapun ne Ginu'u
(San Mateo 26.26-30; San Marcos 14.22-26; 1 Corinto 11.23-25)

14 Seng minateng na su guras, migingkud si Jesus arun maan duma se
nga gapustulisen. 15 Bu' miktalu' si Jesus ri senilan, “Liyagan'u gupiya neng
maan se gaan keni para sek Paska duma ri seniyu se gendi'u pa megantus.
16 Ay telu'an'u amu, ndi'u na maan run nini tampan metuman sung metuud
ne gulugaan nini ri sek pedlegari' ned Diwata.”
17 Mbuus minuwan giin ne kupa, mikpesalamat ri sed Diwata, bu'
miktalu', “Tabuk niyu ini bu' sigelesay niyu inumay. 18 Telu'an'u amu,
gatad nandaw, ndi'u na minum ne ginumen keni tampan mateng suk
pedlegari' ned Diwata.”
19 Mbuus inuwanen suk pan bu' mikpesalamat ri sed Diwata. Bu'
pinetapetaan ini bu' pimbegain ri senilan, laungen, “Giin nini su dlawas'u
neg binegay para seniyu. Baal niyu ini sek peddelendem ri senaan.” 20 ✡
Seng maa' run nek pebiyan, binegain ri senilan su kupa sek peketubus
nilan menihapun, laungen, “Kupa keni giin nini sug begu ne keligenan
ned Diwata nek piligen pebiyan ri sed dugu'u, nek pitulu' para seniyu.*”
21 ✡ “Ma'ad, enlengay niyu, su getaw neng megbudhi' ri senaan
dinumengan senaan maan rini se dlemisaan! 22 Ay sug Bata' ne Getaw
matay sek pebiyan neng mitendu' para ri seniin ma'ad mekelelaatlelaat su
getaw neng megbudhi' ri seniin.”
23 Sek pekerengeg run nilan nini miksesaakay ilan bu' ta' ma sakan ri
senilan sung megbaal run nini.

Suk Pedlalis metendeng bu' ta' su Dlabaw

24 ✡ Na, midlalis rema su nga gapustulis bu' ta' gaid ri senilan su dlabaw.
25 Aas miktalu' si Jesus ri senilan, “Su nga gari' se nga gena' Judeo duuni
nga ga'em nilan tu se nga getaw, bu' su nga geseg nilan, liyagan nilan
nek tuwagen ri sek titulu: ‘Menggegabang nu nga Getaw.’ 26 ✡✡ Ma'ad
gena' amu maa' senilan; ay bu' ta' sud duuning metaas ne ketendanaan,
kina'enlan mekpebaba' giin maa' nek tampusan ne nguran, bu' ta' sung
midlegeseg, kina'enlan maa' giin nek sesugu'en. 27 ✡ Ta' ma su dlabaw
kampuun, su ginilakan ba awas sung migilak? Gena' ba su ginilakan?
Ma'ad keniu neng migilak ri seniyu maa' nek sesugu'en.”

✡ **22:20** 22.20: Jeremias 31.31-34. * **22:20** 22.20 Ri sed duma ne kesulatan nda'irunik tinalu' ni Jesus ‘Giin nini su dlawas'u’ ri seg birsikulu 19 bu' 20. ✡ **22:21** 22.21: Ngak Salmo 41.9. ✡ **22:24** 22.24: San Mateo 18.1; San Marcos 9.34; San Lucas 9.46. ✡ **22:26** 22.26: San Mateo 23.11; San Marcos 9.35. ✡ **22:26** 22.25-26: San Mateo 20.25-27; San Marcos 10.42-44. ✡ **22:27** 22.27: San Juan 13.12-15.

28 “Ma'ad gamu sung migunung ri senaan se ngak peksulay neng
mibiyanan'u. 29 Aas begayan'u amu se ketenged sek pedlegeseg, maa' ne
Gama'u neng megbegay ri senaan ne ketenged sek pedlegeseg. 30 ✡ Maan
amu bu' minum ri se dlemisaan'u ritu sek pedlegeri'an'u, bu' megingkud
amu ri se nga gingkuran ne gari' sek pedlegeseg sek sepulu' bu' ruwa' ne
ngak tribu neg Israel.”

Inatuk ni Jesus ne Dlimeren Giin ni Pedro
(San Mateo 26.31-35; San Marcos 14.27-31; San Juan 13.36-38)

31 Miktalu' si Jesus, “Simon, pekpetigaam'a! Migubug si Satanas sek
pegindan ri seniyu gela' arun mpain sung melengas bu' melaat, maa' neng
mentetaun neng mekpain se gepis buwat se dlinggas. 32 Ma'ad migampu'u
para ri seni'a, Simon, arun ndi' meluya suk pektu'u mu. Bu' mpuli'a na
ri sek pektu'u mu ri senaan, ligenen mu suk pektu'u ne ngak sementaun
mu.”
33 Miksembag si Pedro, “Ginu'u, andamu gaid megunung ri seni'a isan
sek perisuwan awas se kemetain.”
34 Miktalu' si Jesus ri seniin, “Pedro, telu'an'u dya'a, se gendi' pa meguni
su dlimensad ri se gebii keni, limeren mau seng metelu puli' ne nda'a
mekilala ri senaan.”

Pitaka, Gambag, bu' Kalis

35 ✡ Mbuus miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Sek sinugu'u
amu nud diin ne nda' peguwit nek pitaka, awas gambag, awas sapatus,
mikulangan amu ba?”
Miksembag ilan, “Nda' gaid.”
36 Miktalu' si Jesus, “Ma'ad numuun, su isan ta' ned duunik pitakaan
awas gambagen, kina'enlan uwitenen na. Bu' isan ta' ri seniyu ne nda'iruni
kalisen, beledya' niyu suk suub niyu arun saluy niyu ne kalis. 37 ✡ Ay
telu'an'u amu ne sug bahin se Kesulatan neng miktalu', ‘Gelalen giin
nek sala se ngang mememunu',’ kina'enlan metuman gaid, tendeng ay
landuning misulat metendeng ri senaan metuman gaid.”
38 Bu' miktalu' su ngak tinu'unan, “Enlengay mu, Ginu'u, duunid duwa'
buuk ne nga kalis rini!”
Miksembag si Jesus, “Gigu' na iin.”

Migampu' si Jesus ritu seg Bentud ne ngag Olibo
(San Mateo 26.36-46; San Marcos 14.32-42)

39 Midlaang si Jesus bu' miritu giin seg Bentud ne ngag Olibo sumala' ri
seng mibetasaan. Middunut ri seniin su ngak tinu'unaan. 40 Peddateng
nilan ritu miktalu' giin, “Megampu' amu ne gendi' amu daagen nek
peksulay.”
41 Mikpelayu' reli' si Jesus buwat ri senilan, maa' kelayu' sek pekpidlak
neg batu, bu' minginlulud giin sek pegampu'. 42 Miktalu' giin, “Gama', bu'
keliyag mu, ndi' mau pe'entusay sek pekpe'inum mu ri senaan se kupa
keni. Ma'ad baal mu su keliyag mu, bu' gena' su keliyag'u.” 43 [Mbuus
mikpe'ita' seniin sug anghel buwat tu se dlangit bu' mikpeligen ri seniin.
44 Tendeng se kebegat gupiya neg binatiken, migampu' gusay giin, bu' su
nga gulasen maa' ne ngak tulu' ned dugu' neng miktulu' ri se dlupa'an.]†

✡ **22:30** 22.30: San Mateo 19.28. ✡ **22:35** 22.35: San Mateo 10.9-10; San Marcos 6.8-9; San Lucas 9.3; 10.4. ✡ **22:37** 22.37: Isaias 53.12. † **22:44** 22.43-44 Ri sed duma ne kesulatan, nda'irunig birsikulu 43 bu' 44.

45 Migindeg giin buwat megampu' bu' mipuli' tu se ngak tinu'unaan.
Miretengaan ilan neng miktulug tendeng ay miluya ilan gupiya se kegu'ul.
46 Miktalu' si Jesus ri senilan, "Tuma ma mentulug amu? Buwat amu bu'
pegampu' ne gendi' amu daagen nek pegindan."

Dinaap si Jesus
(San Mateo 26.47-56; San Marcos 14.43-50; San Juan 18.3-11)

47 Saanay miktuntul pa si Jesus, enlengay niyu, minateng sung meleget
ne nga getaw. Si Judas nek sala sek sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen
mingulu ri senilan. Mikpegaud giin riin ni Jesus arun maalek ri seniin.
48 Miktalu' si Jesus, "Judas, budhi'an mu ba sug Bata' ne Getaw pebiyan
sek sala ne galek?"
49 Sek pekiita' ne ngak sementaun ni Jesus neng maa' duuning mehitabu',
miktalu' ilan, "Ginu'u, penigbasen ba nami gilan?" 50 Bu' tinigbas nuk
sala suk sesugu'en nu Dlabaw Geseg nu ngak Pari' bu' mipetel su dlintu
nek telingaan. 51 Ma'ad miktalu' si Jesus, "Sukalay na niyu run!" Dayun
dinepenaan suk telinga nu getaw bu' pi'uli'aan ini.
52 Mbuus miktalu' si Jesus tu se nga geseg ne ngak pari', se nga geseg ne
nga guwardiya sek Templo, bu' se nga geseg ne ngag Judeo neng miritu
sek peddaap ri seniin, "Mememunu'u ba ne kina'enlan neng meguwit
amu gaid ne nga kalis bu' ngag bentul sek peddaap ri senaan? 53 ✡
Gendawendaw rituu ra sek Templo bu' nda' niyau ma raapay ritu. Ma'ad
giin na inik panahun niyu bu' se ga'em se kerelem."

Linimed ni Pedro si Jesus
(San Mateo 26.57-58, 69-75; San Marcos 14.53-54, 66-72; San Juan 18.12-18, 25-27)

54 Dinaap nilan si Jesus bu' inuwit ritu seg balay ne Dlabaw Geseg nek
Pari', saanay midlendug si Pedro, ri seng melayu'. 55 Ri sek titenga' ne
dlenu'an nu gukuman duuni ginuklak ne gapuy bu' tinumipung si Pedro se
ngang minggingkud sek timala' ne gapuy. 56 Seng mi'ita' giin sek sesugu'en
ne dlibun neng migingkud seng megaud ne gapuy, tinentengen si Pedro
bu' miktalu', "Getaw keni, sementaun rema ni Jesus."
57 Ma'ad midlimed si Pedro, "Eddang, nda'u ngani' mekilala ri seniin!"
58 Nda' mpayat, duun na peluming mikiita' ri seniin ne dlai bu' miktalu',
"Dya'a sala rema se ngak sementaunen."
Ma'ad miksembag si Pedro, "Aa! Gena' baya' gaku'."
59 Dluwat sek sala uras, duuni getaw neng mikpemetuud neng miktalu',
"Metuud gaid ne getaw keni sementaun ni Jesus ay giin taga Galilea rema!"
60 Ma'ad miksembag si Pedro, "Gena', lai! Nda'u mekesuun ri sek
pimentalu' mu kiin."
Bu' rayun saanay migasuy pa giin, miguni su dlimensad. 61 Midlingay
su Ginu'u bu' tinentengen si Pedro. Mbuus mi'ena'ena' ni Pedro suk tinalu'
ne Ginu'u ne se gendi' pa meguni su dlimensad se gebii keni, limerenen
giin seng metelu. 62 Rayun ginumawas si Pedro bu' miksegaw ned duuni
kegeel.

Piddega'rega'an bu' Binentul si Jesus
(San Mateo 26.67-68; San Marcos 14.65)

63 Su nga getaw neng migbantay riin ni Jesus, middega'rega' ri seniin bu'
binentul giin. 64 Tinampeng nilan sung mataan bu' tinelu'an, "Ala, atuk

✡ **22:53** 22.53: San Lucas 19.47; 21.37.

mu raw bu' ta'ing migbentul ri seni'a?" 65 Bu' melaun pa gairik pimentalu'
nilan sek pektampela' ri seniin.

Inuwit si Jesus tu se Dlabaw ne Gukuman
(San Mateo 26.59-66; San Marcos 14.55-64; San Juan 18.19-24)

66 Sek pekegendaw, miktipung su nga geseg nu ngag Judeo, su nga geseg
ne ngak pari', bu' su ngang menintulu' ri se Kesugu'an. Bu' inuwit nilan
si Jesus tu se Dlabaw ne Gukuman. 67 Miktalu' ilan riin ni Jesus, "Tebalay
mu ami bu' dya'a ba sung Misiyas."
Miksembag giin, "Isan esuyan'u amu ndi' amu ma gusay mekpetuud.
68 Bu' saakan'u amu ndi' amu ma meksembag. 69 Ma'ad dluwat nandaw,
sug Bata' ne Getaw megingkud na sed dapit dlintu neng Mekegega'em ned
Diwata."
70 Miktalu' ilan gela', "Bu' maa' niin, dya'a masi' sug Bata' ned Diwata?"
Miksembag si Jesus, "Gamu na gaid sung miktalu' run." 71 Aas miktalu'
ilan, "Landun pa gaid su ngak pekpemetuud ne kina'enlanen ta? Gita na
gaid sung mikerengeg run suk tinalu'en."

23

Pi'atubang si Jesus ritu ni Pilato
(San Mateo 27.1-2, 11-14; San Marcos 15.1-5; San Juan 18.28-38)

1 Migindeg su dlaun ne nga getaw, inuwit si Jesus bu' pi'atubang nilan
ritu ni Pilato, 2 bu' sinumbung nilan giin: "Miraapan nami getaw keni neng
mikpebelagbelag ri se nga getawan ta. Inesuyaan ilan ne gendi' megbayad
neg buwis ritu se Gari' seg Roma, bu' miktalu' pa gaid giin ne giin sung
Misiyas, su gari'."
3 Aas sinaakan giin ni Pilato, "Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?"
"Dya'a na sung miktalu' run," sembag ni Jesus.
4 Mbuus miktalu' si Pilato se nga geseg nu ngak pari' bu' se nga getaw,
"Nda'iruning mi'ita'u nek sala' ne getaw keni arun silutan giin."
5 Ma'ad minleges ilan gaid, "Miguwit giin ne kesamuk se nga getawan
sek tibuuk neg Judea pebiyan se ngak pekpenendu'en. Migatad giin ri sek
probinsiya se Galilea bu' nandaw mirepet rema rini."

Pi'atubang si Jesus tu ni Herodes

6 Na, sek pekerengeg run nini ni Pilato, miksaak giin, "Getaw keni taga
Galilea ba?" 7 Sek pekesuunen dun ne si Jesus buwat se dlugar nek sakup
sek pidlegesegan ni Herodes, pinawiten si Jesus ritu ni Herodes ned ditu
rema giin seg Jerusalem se gendaw ketu.
8 Bu' pidleliyag gupiya si Herodes sek pekiita'en riin ni Jesus, tendeng
ay mikerengeg na giin metendeng ri seniin bu' liyagaan me'ita' giin se
gempayat na nek panahun. Midderama giin neng mekiita' ri ni Jesus neng
megbaal neng milagru. 9 Aas meleget su ngak saak ni Herodes riin ni Jesus,
ma'ad nda' gaid giin peksembag. 10 Bu' su nga geseg nu ngak pari' bu'
su ngang menintulu' ri se Kesugu'an migindeg ritu bu' pingelegan nilan
se gembegat nek sumbung kuntra ri ni Jesus. 11 Bu' rayun pimura bu'
piddega'rega'an giin ni Herodes bu' se ngak sundaluun. Rayun, piselukan
nilan neng melengas bu' metaas nek suub arun enlengan giin neng maa'
ne gari'. Rayun pinawit nilan puli' ritu ni Pilato. 12 Bu' se gendaw rema
ketu, giin suk pekesambat ni Herodes bu' ni Pilato, tendeng ay migbunu'
ilan nud diin.

Inukuman si Jesus nek Petain
(San Mateo 27.15-26; San Marcos 15.6-15; San Juan 18.39—19.16)

13 Pitawag ni Pilato su nga geseg ne ngak pari', su nga geseg, bu' sud
duma pa ne nga getaw, 14 bu' miktalu' giin ri senilan, "Inuwit niyu rini
senaan getaw keni nek tinalu' niyu neng mikpebelagbelag ri se nga getaw.
Ma'ad enlengay niyu, sek pektipet'u ri seniin rini seng metungenga'an
niyu, nda'irun gairing mi'ita'u neng mikepemetuud ri sek sumbung niyu.
15 Isan ngani' si Herodes nda'irun remaing mi'ita'en neng melaat se getaw
keni. Giin run ngani' nek pipuli'en giin rini. Nda'irun maing mibaal ne
getaw keni ne mbaya' giin silutan se kemetain. 16-17 Aas pelatiguu na
ma'aray giin rayun beluyan."*
18 Ma'ad migbeksay su nga getaw, "Patay niyu getaw kiin. Beluyay niyu
si Barabas para ri senami." 19 Miperisu si Barabas tendeng ay duma giin
se ngang migribildi seg Jerusalem bu' mikepatay pa giin. 20 Liyagan siya
ni Pilato neg beluyan si Jesus, aas tinalu'aan puli' su nga getaw. 21 Ma'ad
mikpeddayun sek pegbeksay su nga getaw, "Lensangen giin ri se krus!
Lensangen giin ri se krus!"
22 Miktalu' pa gaid si Pilato ri senilan se ketelu, "Landun ba gairing
melaat neng mibaalen? Nda'iruning mi'ita'u neng mibaalen ne mbaya'
giin silutan se kemetain! Pelatiguu giin bu' mbuus beluyan rayun."
23 Ma'ad pilebiyanan pa gaid nilan sek pegbeksay bu' minamal ilan neng
melansang giin tu se krus. Bu' se ketambinai', middaag ilan gaid. 24 Aas
miliyag na ma'aray si Pilato tu se gandyu' nu nga getaw. 25 Bineluyaan si
Barabas nek pinengi nu nga getaw, neng miperisu tendeng sek pegribildiin
ri se goberno bu' pekpatay. Ma'ad inintriguun si Jesus tu se nga getaw arun
mbaal nilan su dliyagan nilan baalen ri seniin.

Linansang si Jesus tu se Krus
(San Mateo 27.32-44; San Marcos 15.21-32; San Juan 19.17-27)

26 Saanay inuwit nilan si Jesus tu se dlugar ne dlensangan ri seniin,
milabet nilan su getaw ne giningelanan ne si Simon nek taga Cirene neng
mikpeguli' ritu sek siyudad buwat ri seg binaalen. Bininteng nilan giin bu'
pipisaan ne krus, bu' pisunud riin ni Jesus.
27 Melauni nga getaw neng midlendug riin ni Jesus. Duuni nga dlibun
ritu neng minsegaw bu' mimbakal para ri seniin. 28 Ma'ad liningay ilan
ni Jesus bu' tinelu'an, "Gamu, nga dlibun nek taga Jerusalem, ndi' amu
pensegaw tendeng ri senaan. Segaway niyui gegulingen niyu bu' su nga
gembata' niyu. 29 Tendeng ay mateng su nga gendaw neng mektalu' su
nga getaw, 'Mpiya kampuun su nga dlibun ne gendi' mekegbata', bu' su
genda' pegberes, bu' genda' pekperuru' ne ngag bata'.' 30 ✡ Sek panahun
kiin, mektalu' su nga getaw tu se ngag bentud, 'Tugbanay niyu ami!' bu'
seng mekiika' ne ngag bentud, 'Tebunay niyu ami!' 31 Ay bu' ngag betang
keni binaal nilan ri se getaw ne genda'irunik sala'en, gendun pa sakan tu
se nga getaw neng mekesesala'?"
32 Mbuus duuni dlain ned duwa' tawan, ne ngang mememunu' rema,
ne inuwit arun mpeddengan petayay riin ni Jesus. 33 Peddateng nilan se
dlugar ne giningelanan nek 'Tulaan Gulu!', linansang nilan si Jesus tu se
krus bu' sud duwa' tawan ne ngang mememunu'. Suk sala ri se dlintu ni

* **23:16-17** 23.16-17 Sud duma ne nga kesulatan middugang: Se kada ne kese'ulugan sek Paska kina'enlan neng mekpegawas si Pilato nek sala tawan nek pinerisu para tu se nga getaw Judeo (enlengay niyu San Marcos 15.6). ✡ **23:30** 23.30: Hoseas 10.8; Pirayag 6.16.

Jesus bu' suk sala ri seg bibangen. 34 ✡ Miktalu' si Jesus, “Ama', pasaylu
mu ilan ay nda' ilan mekesuun ri seg binaal nilan.”†
Bu' pikilasilas nilan su ngak suub ni Jesus pebiyan sek pegripa. 35 ✡ Su
nga getaw neng migindeg ritu bu' migenleng saanay piddega'rega'an giin
nu ngang midlegeseg ri se dlunsud: “Linuwasen sud duma; peluwas rema
seniin su gegulingenen bu' giin ma sung Misiyas, suk pinili' ned Diwata!”
36 ✡ Middega'rega' rema ri seniin su ngak sundalu saanay mikpegaud
ilan arun pe'inumen giin neng mesem ne ginumen. 37 Miktalu' ilan, “Bu'
dya'a su Gari' ne ngag Judeo, luwas mui gegulingen mu!”
38 Bu' duunig binetang nilan ne karatula ritu sed dibabaw ne guluun:
“Giin nini su Gari' ne ngag Judeo.”
39 Suk sala se ngang mememunu' ne dlinansang tu se krus mingimusung
rema riin ni Jesus; “Gena' ba dya'a sung Misiyas? Luwas mui gegulingen
mu bu' gami rema.”
40 Ma'ad pimaag giin nuk sala se ngang mememunu', laungen, “Nda'a
ba endek ri sed Diwata? Sinilutan'a rema maa' ne getaw keni. 41 Ma'ad
mbaya' gaid ri senita suk silut nek sinilut ri senita ay mbaya' ma ini ri seg
binaal ta; ma'ad giin, nda'irunik sala'en.”
42 Mbuus miktalu' giin riin ni Jesus, “Jesus, pegena'ena' mau ra la'a bu'
medlegari'a na!”
43 Miktalu' si Jesus ri seniin, “Telu'an'u dya'a, gendaw keni ritua sek
Para'isu duma ri senaan.”

Suk Pekepatay ni Jesus
(San Mateo 27.45-56; San Marcos 15.33-41; San Juan 19.28-30)

44 Sek peketaasendaw, nda' na peddelaag su gendaw tampan miginenga'
menaugi gendaw. 45 ✡ Nda' tiyagi gendaw bu' miribaluy su kurtina ri
sek Templo.‡ 46 ✡ Mbuus migbeksay si Jesus, “Ama', piyal'u ri seni'a su
gispirituu!” Dluwaten telu'ay ini, mibektusi ginawaan.
47 Sek pekiita' ne geseg se ngak sundalu seng mihitabu', miksaya' giin ri
sed Diwata neng miktalu', “Metuud gaid neng metarengi getaw keni!”
48 Su dlaun ne nga getaw neng miktipung arun megenleng, mi'ita' nilan
sung mihitabu'. Minuli' ilan neng mindaneg ri se nga geddeb nilan tendeng
seng melebiyan ne kegu'ul. 49 ✡ Su ngang mikilala riin ni Jesus asta na su
nga dlibun neng middunut ri seniin buwat pa se Galilea, migindeg ritu
seng melayu'layu' bu' mi'ita' rema nilan su ngang mihitabu'.

Suk Pedlebeng riin ni Jesus
(San Mateo 27.57-61; San Marcos 15.42-47; San Juan 19.38-42)

50-51 Bu' enlengay niyu, duun ritui getaw neg buwat se dlunsud neg
Arimatea, sakup sek probinsiya neg Judea, ngalanen si Jose. Sakup rema
giin se Dlabaw ne Gukuman, ma'ad nda' giin peliyag se gukum bu' seg
binaal nilan. Mpiya bu' metareng giin ne getaw, bu' migelat giin sek
pedlegari' ned Diwata. 52 Miritu giin ni Pilato bu' inubugen ri seniin sug
bangkay ni Jesus. 53 Mbuus inuwanen sug bangkay ni Jesus ritu se krus
bu' pinutus nek penepeten ne dlinu. Bu' binetang ini ritu se dlinuwakan
ne gilid nek telektapan ne dlebengan bu' genda' pa mayan melebengay.
54 Gendaw itu neg Birnis, bu' mikpegatad na su Gendaw nek Pengulali.§

✡ **23:34** 23.34: Ngak Salmo 22.18. † **23:34** 23.34 Nda' ini ri sed duma ne kesulatan. ✡ **23:35** 23.35: Ngak Salmo 22.7. ✡ **23:36** 23.36: Ngak Salmo 69.21. ✡ **23:45** 23.45: Exodo 26.31-33. ‡ **23:45** 23.45 Enlengay niyu sug Hebreo 9.3 ✡ **23:46** 23.46: Ngak Salmo 31.5. ✡ **23:49** 23.49: San Lucas 8.2-3. § **23:54** 23.54 Enlengay niyu sug Exodo 20.10

55 Su nga dlibun neng midlendug riin ni Jesus buwat Galilea neng mid-
dunut rema riin ni Jose, mi'ita' nilan su dlebengan bu' suk pekpe'imetang
seg bangkay ni Jesus. 56 ✡ Mbuus minuli' ilan bu' mingandam ne ngang
memut nek tagek bu' ne ngak pegemut nek penlunas ri seg bangkay ni
Jesus.
Ma'ad se Gendaw nek Pengulali, mingulali ilan sumala' ri se Kesugu'an.

24

Mitubu' Puli' si Jesus
(San Mateo 28.1-10; San Marcos 16.1-8; San Juan 20.1-10)

1 Na, sek pekeddali' endaw ri sed Duminggu, miritu su nga dlibun ri
se dlinebengan ne inuwit su nga ginandam nilan nek pegemut. 2 Bu'
rayun mi'ita' nilan su gembagel neg batu ne ginapa' tu seg biyanan ne
dlinebengan milulid na. 3 Aas sinumeled ilan; ma'ad nda' nilan me'ita' sug
bangkay ne Ginu'u ne si Jesus. 4 Migindeg ilan ritu neng midlibeg seng
mihitabu'; bu' enlengay niyu, sek tikmal duunid duwa' tawan ne dlai neng
migindeg megaud ri senilan. Su ngak suub nilan mekesulaw gaid gupiya.
5 Minendek gaid su nga dlibun, aas middungkuk ilan na ma'aray. Ma'ad
miktalu' sud duwa' tawan ne dlai, "Tuma ma pinengaw ma niyu sung
miktetubu' rini se ngang mimatay? 6 ✡ Nda' giin rini; mitubu' na giin puli'!
Pegena'ena' niyu bu' landunik tinalu'en riin seniyu saanay ritu pa giin se
Galilea: 7 'Sug Bata' ne Getaw kina'enlan piyal tu se ngang mekesesala',
lensangen tu se krus, bu' se ketelu endaw metubu' giin puli'.' "
8 Mirelendeman rayun nu nga dlibun su ngak tinalu'en, 9 sek peguli'
nilan, inasuy nilan su dlaunen keni tu sek sepulu' bu' sala ne nga gapustulis
bu' sed duma pa. 10 Su nga dlibun ketu, gilan si Maria Magdalena, si Juana,
si Maria ne gina' ni Santiago, bu' sud duma pa ne nga dlibun ned duma
nilan. Tinelu'an nilan su nga gapustulis se dlaun ne ngag betang keni.
11 Ma'ad su nga gapustulis migena'ena' ne suk tinalu' ne nga dlibun nda'ik
paluun, bu' nda' ilan pektu'u ri senilan. 12 Ma'ad si Pedro migindeg, bu'
ginumebek ritu se dlinebengan; middungkuk giin bu' mi'ita'en su ngak
penepeten nek pinutus ri seg bangkay ni Jesus ned daal da runing mibilin.
Minuli' rayun giin neng mitingala seng mihitabu'.*

Suk Pedlaang Pagaw tu seg Emmaus
(San Marcos 16.12-13)

13 Dengan se gendaw ketu, enlengay niyu, duunid duwa' tawan nek
tinu'unan ni Jesus neng mikpagaw seg Emmaus ne ngak sepulu' bu' sala
kilumitru buwat seg Jerusalem, 14 bu' miktuntul ilan duwa' metendeng
ri se dlaun ne ngak penghitabu'. 15 Saanay nilan mektuntul, mikpegaud
si Jesus bu' tinumendug ri senilan. 16 Mi'ita' nilan giin ma'ad nda' nilan
me'ilala giin. 17 Mbuus miksaak si Jesus ri senilan, "Landun maik piktuntul
niyu?"
Mikeneng ilan sek pedlaang, neng miremeng. 18 Suk sala senilan ne
giningelanan ne si Cleopas miksaak, "Dya'a ra ba sug bisita ri seg Jerusalem
ne genda' mekesuun se ngag betang neng mihitabu' ritu seng minayan ne
nga gendaw keni?"
19 Miksaak si Jesus ri senilan, "Landun ma ne ngak penghitabu'ay run?"

✡ **23:56** 23.56: Exodo 20.10; Deuteronomio 5.14. ✡ **24:6** 24.6-7: San Mateo 16.21; 17.22-23; 20.18-19; San Marcos 8.31; 9.31; 10.33-34; San Lucas 9.22; 18.31-33. * **24:12** 24.12 Sed duma ne kesulatan nda'irunig birsikulu 12.

“Su ngag betang metendeng riin ni Jesus nek taga Nazaret,” miksembag
ilan. “Getaw keni propeta bu' ge'eman giin ri sek pengenleng ned Diwata
bu' ri se nga getaw ri se dlaun neg betang neg binaalen bu' sek tinalu'en.
20 Su nga geseg ne ngak pari' bu' sud duma pa ne nga geseg inintrigu
nilan giin arun ukuman se kemetain bu' linansang nilan giin tu se krus.
21 Midderama ami siya ne giin sung megbegay ne kegewasan ri seng nasud
neg Israel! Ma'ad telu endaw na sung minayan buwat seng mihitabu' ini.
22 Sud duma ne nga dlibun mikepetingala senami; miritu ilan lapus se
kelebengan, 23 ma'ad nda' nilan me'ita' sug bangkain. Mipuli' ilan bu'
miktalu' ned duuning mi'ita' raw nilan ne ngag anghel neng miktalu' ri
senilan neng mitubu' giin puli'. 24 Peketubus, sud duma ne nga dlai nek
sementaun nami miritu rema se dlinebengan, bu' suk tinalu' nu nga dlibun
giin remaing mi'ita' nilan. Ma'ad nda' gaid nilan giin me'ita' ritu.”
25 Mbuus miktalu' si Jesus ri senilan, “Pekeburalbural gaid niyu!
Pekepayat niyu mektu'u se dlaun nek tinalu' nu ngak propeta! 26 Gena'
ba kina'enlan ma neng megantus reli' sung Misiyas ri se ngag betang keni
se gendi' pa giin begayan nek pesiddengeg?” 27 Bu' pisabut ri senilan ni
Jesus su dlaun ne Kesulatan metendeng ri seniin, buwat se ngag bala'ud
ni Moses bu' se ngak sinulat ne ngak propeta.
28 Peddateng nilan seg baryu nek pa'agawan nilan, maa' mendas si
Jesus sek pedlaang; 29 ma'ad inandyu' nilan giin, “Rinia na reli' senami ay
megaud na medlelabung. Ndi' na santa', medlegebii na.” Aas sinumeled
giin tu seg balay bu' mikpebilin duma ri senilan. 30 Bu' seng mihitabu'
itu, saanay minggingkud ilan na sek pekpengaan, minuwan si Jesus nek
pan bu' mikpesalamat tu sed Diwata. Mbuus pinetapetaan ini bu' binegay
ri senilan. 31 Sek tikmal mi'ilala nilan giin, ma'ad mi'alep ra pelum giin.
32 Salasala ri senilan miktalu', “Gena' ba gempiya gupiyaig binatik ta neng
midlaang ita ri sed dalan bu' sek pekpesabuten ri senita se Kesulatan?”
33 Mbuus mipuli' ilan rayun seg Jerusalem bu' miretengan nilan suk
sepulu' bu' sala ne gapustulis neng miktipung ritu bu' sud duma pa nek
sementaun nilan. 34 Miktalu' ilan, “Metuud neng mitubu' puli' su Ginu'u!
Mikpe'ita' giin riin ni Simon.”
35 Bu' miktalu' rema sud duwa' tawan ne dlai bu' landuning mihitabu'
sed dalan bu' pekendun nilan sek pegilala su Ginu'u sek pinetapetaan suk
pan.

Mikpe'ita' si Jesus tu se ngak Tinu'unaan
(San Mateo 28.16-20; San Marcos 16.14-18; San Juan 20.19-23; Su Ngak Pimbaal 1.6-8)

36 Saanay pa mektuntul nu ngak tinu'unaan, mitikmal na ma'ad
mekpe'ita' su Ginu'u neng migindeg ri sek titenga' nilan bu' migbasa ri
senilan.†
37 Migikmatan bu' mi'endekan ilan gaid ay laung nilan run ne kalag sung
mi'ita' nilan. 38 Ma'ad miktalu' si Jesus ri senilan, “Lama mesamuk amu
run? Lama menduwa'ruwa' amu ri se nga gena'ena' niyu? 39 Enlengay niyu
su nga gemeg'u bu' nga geksud'u, gaku' gaid ini. Ikap niyau bu' mesuunan
niyu. Su kalag nda'iruni dlawasen ma'ad gaku', duuni dlawas'u bu' me'ita'u
gaid niyu.”
40 Peketubusen megasuy run nini, pi'ita'en ri senilan su nga gemegen
bu' su nga geksuren.‡ 41 Se kebagel ne dleliyag bu' ketingala nilan maa'

† **24:36** 24.36 Sud duma ne kesulatan duuni: ‘bu' migbasa ri senilan.’ ‡ **24:40** 24.40 Sud duma ne nga kesulatan nda'irunig birsikulu 40.

ndi' ilan meketu'u seng mi'ita' nilan. Bu' miksaak rayun si Jesus ri senilan,
“Duun bai gaan niyu rini?” 42 Binegayan nilan giin nek salabuuk nek tiniti'
nek sera', 43 bu' inuwanen ini bu' inaanen ri seng metungenga'an nilan.
44 Rayun miktalu' giin senilan, “Giin nini suk tinalu'u seniyu saanay
sementaunu pa niyu, ne su dlaun neng misulat metendeng ri senaan ri se
Kesugu'an ni Moses, sinulat nu ngak Propeta, bu' se ngak Salmo kina'enlan
gaid neng metuman.”
45 Rayun inebangaan ilan sek peksabut ri se Kesulatan. 46 Miktalu'
giin ri senilan, “Misulat ri se Kesulatan ne sung Misiyas kina'enlan gaid
megantus, ma'ad metubu' giin puli' buwat ri se kemetain ri se ketelu
endaw, 47 bu' ri se ngalanen sung minsahi metendeng ri sek pekpeddiksu'
bu' pekpasaylu ri se ngak sala' me'asuy tu se dlaun ne ngang nasud buwat
seg Jerusalem. 48 Gamu su ngang mekepemetuud se ngag betang keni.
49 ✡ Bu' enlengay niyu, pawit'u ri seniyu su Gispiritu Santu nek sinaad ne
Gama'u. Ma'ad ndi' amu reli' megawa' rini sek siyudad tampan merawat
niyu su ga'em neg buwat se dlangit.”

Pilentu si Jesus tu se Dlangit
(San Marcos 16.19-20; Su Ngak Pimbaal 1.9-11)

50 ✡ Mbuus inuwit ilan ni Jesus tu seg Betania. Peddateng nilan
ritu, pitaaseni nga gemegen bu' pingumpiyanaan ilan. 51 Saanay
pingumpiyanaan ilan, mikpelayu'layu' giin buwat senilan bu' rayun
pilentu giin tu se dlangit.§ 52 Sinimba nilan giin bu' mipuli' ilan seg
Jerusalem ned duuni gembagel ne dleliyag, 53 bu' kanunay ilan ritu sek
Templo sek peksaya' ri sed Diwata.

✡ **24:49** 24.49: Su Ngak Pimbaal 1.4. ✡ **24:50** 24.50-51: Su Ngak Pimbaal 1.9-11. § **24:51** 24.51 Sud duma ne nga kesulatan nda'iruni ‘bu' rayun inuwit giin pagaw tu se dlangit.’

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Juan

Pesi'una

Su Gempiya ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus Christ nek sinulat ni Juan mikperayag ne si Jesus Christ giin sud Diwata, neng "mibaluy ne getaw bu' mikengel duma senita (San Juan 1.14)." Dlibru keni sinulat arun sung megbasa run nini mektu'u ne si Jesus giin suk sinaad neng Menleluwas, sug Bata' ned Diwata, arun pebiyan sek pektu'u ri Seniin mekaangken ilan ne ketubu' ne genda'i gekteben (San Juan 3.16).

Su guna neg bahin se dlibru keni miktuntul seng mikeleseles ne ketingelaan neng mikpe'ilala ne si Jesus giin suk sinaad neng Menleluwas, sug Bata' ned Diwata. Ma'ad "...melaun pa gairi nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus neng mi'ita' tumu' ne ngak tinu'unaan ne nda' mesulat ri se dlibru keni. Ma'ad su ngang misulat rini, sinulat arun mektu'u amu ne si Jesus giin sung Misiyas, sug Bata' ned Diwata. Bu' pebiyan sek pektu'u ketu mekaangken amu ne ketubu' riin se ngalanen (San Juan 20.30-31)."

Rayun pilendugan ini se ngag bahin neng mikpesabut bu' landunik pirayag se nga ketingelaan. Keni ne ngag bahin miktalu' ri senita ned duuni nga getaw neng miktu'u riin ni Jesus Christ bu' mibaal ilan ne ngak tinu'unaan saanay sud duma kinumuntra ri Seniin bu' nda' pektu'u. Su nga kapitulu 13 tampan se kapitulu 17 miktuntul sek peksalabuuk ni Jesus bu' se ngak tinu'unaan se gebii ned dinaap giin. Miksambay rema ini ri se ngak talu' sek pekpemandu' bu' sek pegulikseg ri senilan se genda' pa giin lensangay ritu se krus. Su ketapusan ne nga kapitulu miktuntul sek peddaap riin ni Jesus bu' pegusay, pedlansang ri seniin ritu se krus, sek peketubu'en puli' bu' pekpe'ita'en ritu se ngak tinu'unan tubus giin metubu' puli'.

Su gesuyen metendeng se dlibun neng misekupan riin sek pekpenapaw (San Juan 7.53—8.11) binetangan nek parintisis (...) tendeng ay melaun ne ngak sinulat bu' su guna ne nga gubad seg Bibliya nda' nilan nini peruma saanay su ngad duma ne nga gubad mikperuma run nini se ngad duma neg bahin se Kesulatan.

Binegayan ne gembagel nek pegalimba' se dlibru keni sug begay se ketubu' ne genda'iruni gekteben pebiyan riin ni Christ, sala neg begay neng megatad nandaw bu' me'angken se dlaunan neng miktu'u riin ni Jesus ne giin sud dalan, su kemetuuran, bu' su ketubu'. Sala neg betang neng me'ita' ta se dlibru keni giin suk pedlegamit seng mesayun ne ngag betang neng mesegaran ta se gendawendaw nek pedleketubu' arun sek peksimbulu se nga kemetuuran ned duuni gispirituhanen ne gulugan maa' sek tubig, pan, kerelaag, kereleman, menggegingat ne nga karniru, bu' se nga karniru, suk pimula ne gubas bu' su ngag bungaan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-18
II. Si Juan neng Membebendyag bu' su nga guna nek Tinu'unan ni Jesus 1.19-51
III. Suk Pekpenibeli ni Jesus ri se nga Getaw 2.1—12.50
IV. Su Ketapusan ne Gendaw ritu seg Jerusalem bu' seng megaud seg Jerusalem 13.1—19.42
V. Suk Peketubu' Puli' bu' Pekpe'ita' ne Ginu'u 20.1-31
VI. Penapus: Dlain nek Pekpe'ita' ritu se Galilea 21.1-25

Suk Talu' nek Pigbuwatan ne Ketubu' ne nga Getaw

1 Se genda' pa mbaal sug benwa, suk Talu' diin na. Talu' keni duma
ned Diwata bu' suk Talu' Giin sud Diwata. 2 Giin sud duma ned Diwata
se genda' pa mbaal sug benwa. 3 Pebiyan ri seniin, binaal ned Diwata su
dlaun ne ngag betang; bu' nda' giin, nda'iruni isan landun ne ngag betang
ne gembaal. 4 Suk Talu' giin suk pigbuwatan ne ketubu', bu' ketubu' keni
migbegay ned delaag ri se nga getaw. 5 Bu' delaag keni dinumelaag ri se
kerelem bu' su kerelem, genda' mekeddaag ri sed delaag keni.
6 ✡ Na, duuning minateng ne getaw nek sinugu' ned Diwata, su ngalanen
si Juan.* 7 Sinugu' giin ned Diwata sek pekpemetuud metendeng ri sed
delaag keni, arun pebiyan ri seniin meketu'u su dlaun ne nga getaw.
8 Gena' giin sud delaag, ma'ad mirini giin sek pekpemetuud metendeng
ri sed delaag. 9 Sung metuud ned delaag merini seg benwa arun su dlaun
ne nga getaw merelaagan.
10 Rini giin seg benwa, bu' isan su nga dlangit bu' dlupa' binaal pebiyan ri
seniin, ma'ad su nga getaw ri seg benwa genda' mekilala ri seniin. 11 Mirini
giin se gegulingenen ne nga getawan, ma'ad nda' nilan giin duwatay.
12 Ma'ad su ngad dinumawat bu' miktu'u ri seniin, binegayaan ne ketenged
ne gembaal ne ngag bata' ned Diwata. 13 Nda' ilan mbaal ne nga gembata'
ned Diwata seng mi'enaran nek pebiyan ne getaw, ri senita pa mi'etaw
gisip nga gembata' se kinilawan ne gama'; tumu', sud Diwata mismu giin
su gegulingen nilan ne Gama'.
14 Bu' Talu' keni mibaluy ne getaw bu' mipenu' ne dlelaat bu' keme-
tuuran neng mikengel ri senita. Rayun mi'ita' nami suk pekege'emaan,
pekege'eman keni mirawaten gisip buntung Bata' ne Gama'.
15 (Mikpemetuud si Juan metendeng riin seniin. Migbeksay giin, “Giin
nini suk tinalu'u ri seniyu seng miktalu'u, ‘Sumunud giin ri senaan, ma'ad
labaw pa giin ri senaan, ay se genda'u pa me'etaw diin na giin.’ ”)
16 Tendeng ay buwat se gembagel ne dlelaaten, dlaunan ta mikerawat
seng miksunudsunud ne kepiyaan. 17 Tendeng ay su Kesugu'an binegay
pebiyan riin ni Moses; ma'ad su dlelaat bu' su kemetuuran binegay
pebiyan riin ni Jesus Christ. 18 Nda'iruning mikiita' riin sed Diwata;
ma'ad sug buntung Bata'en nek sementaun kanunay ne Gama'en, giin sung
mikpe'ilala ri seniin.

Sung Minsahi ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 3.1-12; San Marcos 1.1-8; San Lucas 3.1-18)

19 Giin nini suk pekpemetuud ni Juan seng miksugu' su ngag Judeo ne
ngak pari' bu' ngang mekpegabang ri se ngak pari' tu sek templo neg buwat
seg Jerusalem arun sek peksaak riin ni Juan, “Ta'a ma ne getaw?”
20 Bu' nda'iruni ginedlud ni Juan, tumu' miktalu' giin seng metuud,
laungen, “Gena' gaku' sung Misiyas.”
21 ✡ Bu' miksaak ilan puli', “Lama run rayun? Dya'a ba si Elias?”
Bu' miksembag si Juan, “Gena'u si Elias.”
Miktalu' ilan puli', “Propetaa ba?”
Bu' miksembag giin, “Gena'.”
22 Rayun miktalu' ilan, “Ta'a ba ne getaw? Esuyay mu ami arun duuning
mesembag nami ri seng miksugu' senami. Landun maing metalu' mu
metendeng ri se gegulingen mu?”

✡ **1:6** 1.6: San Mateo 3.1; San Marcos 1.4; San Lucas 3.1-2. * **1:6** 1.6 Si Juan keni, gena' giin su gapustulis ni Jesus Christ ma'ad si Juan neng Membebendyag. ✡ **1:21** 1.21: a Malakias 4.5. b Deuteronomio 18.15, 18.

23 ✡ Miksembag si Juan pebiyan se ngak tinalu' ni propeta Isaias,
“Gaku' su getaw nek tinalu' ni propeta Isaias:
‘neng megbeksay ri se kemingawan.
Leddeng niyu sud dalan neg biyanan ne Ginu'u.’ ”
24 Bu' su ngak sinugu' ketu, sinugu' ilan buwat se dlumpuk ne ngak
Pariseo, 25 bu' sinaakan nilan rayun si Juan, “Lama membendyag'a run se
nga getaw bu' gena' dya'a sung Misiyas awas si Elias awas suk propeta?”
26 Miksembag si Juan, “Gaku' migbendyag pebiyan ri sek tubig; ma'ad
riin seniyu duuning migindeg ne genda' pa niyu me'ilala, 27 suk sala neng
mateng neng meksunud ri senaan; ndi'u mbaya' ne mbaal nek sesugu'enen
isan sek pegugbad se giket nek sandalyasen.”
28 Ngag betang keni mihitabu' ritu se dlugar neg Betania dipag neg
Jordan ned ditu si Juan mimbendyag.

Si Jesus, sung Nati ne Karniru ned Diwata

29 Sek sunud ne gendaw, mi'ita' ni Juan si Jesus neng mikpagaw ri seniin,
miktalu' rayun si Juan ri se nga getaw, “Enlengay niyu, giin sung Nati ne
Karniru ned Diwata, sung mekpasaylu sek sala' se dlaun ne nga getaw ri
seg benwa. 30 Keni na gaid giin suk tinalu'u ri seniyu, ‘Neng mateng sunud
ri senaan, su getaw ne dlabaw pa ri senaan, tendeng ay se genda'u pa
me'etaw diin na giin.’ 31 Bu' gaku' nud diin nda' mekilala ri seniin; ma'ad
arun mpesuun giin tu se nga getaw Israel, aas miriniu sek pegbendyag nek
tubig.”
32 Bu' mikpemetuud si Juan, “Mi'ita'u su Gispiritu nek tinumena' ri seniin
maa' se gawi' nek selepati neng migbuwat se dlangit bu' mikpebilin ini
ri seniin. 33 Bu' isan gaku' nda' mekilala ri seniin, ma'ad suk sala neng
miksugu' ri senaan sek pekpemendyag ri sek tubig, miktalu' ri senaan,
‘sung mi'ita'an mu run nek tena'an ne Gispiritu bu' mekpebilin ri seniin,
giin itu sung megbendyag tu se nga getaw seg Bala'an ne Gispiritu.’ 34 Bu'
mi'ita'u giin bu' pimetuuran'u ne Giin sug Bata' ned Diwata.”

Su Guna ne ngak Tinu'unan ni Jesus

35 Sek sunud ne gendaw, ditu na pelum si Juan migindeg duma sed
duwa' tawan nek tinu'unanen, 36 bu' seng mi'ita'en si Jesus neng minayan,
miktalu' giin, “Enlengay niyu, kiin na sung Nati ne Karniru ned Diwata!”
37 Bu' sek pekerengeg run rayun itu nud duwa' tawan nek tinu'unanen,
midlendug ilan rayun riin ni Jesus. 38 Bu' sek pedlingay ni Jesus, mi'ita'en
ilan neng midlendug. Rayun miksaak giin, “Landunik pinengaw niyu?”
Bu' miksembag ilan, “Rabi (sug be'et pesabut Menintulu'), ta'a ma
mikengel?”
39 Miktalu' giin ri senilan, “Rini amu arun me'ita' niyu.” Aas miritu
ilan bu' mi'ita' nilan suk pikengelaan; bu' mikpebilin ilan na ma'ad ritu
se gendaw ketu tendeng ay meg'alas kuwatru na itu se dlelabung.
40 Si Andres nek pated ni Simon Pedro, giin suk sala sed duwa' neng
mikerengeg sek tinalu' ni Juan bu' sung midlendug riin ni Jesus. 41 Su guna
neg betang neg binaal ni Andres, pinengaun suk pateren ne si Simon bu'
inesuyaan, “Mi'ita' nami sung Misiyas (su gulugaan Christ).” 42 Inuwiten
si Simon ritu ni Jesus.
Migenleng rayun si Jesus tu ni Simon bu' miktalu', “Dya'a masi' si Simon
sug bata' ni Juan. Ingelanan'u dya'a nek Cepas (maa' ra nek Pedro ne su
gulugaan batu).”

✡ **1:23** 1.23: Isaias 40.3 (LXX).

Tinawag ni Jesus si Felipe bu' si Natanael

43 Sek sunud ne gendaw, liyagan ni Jesus neng meritu sek probinsiya ne
Galilea. Bu' ritu mi'ita'en si Felipe bu' miktalu' giin, "Sunud'a ri senaan."
44 Na, si Felipe keni taga siyudad neg Betsaida ne dlugar rema ni Andres
bu' ni Pedro. 45 Pinengaw ni Felipe si Natanael, bu' miktalu' giin ri seniin,
"Mi'ita' na nami su getaw nek sinulat ni Moses ri se Kesugu'an, bu' sinulat
rema ne ngak propeta. Giin masi' si Jesus neg bata' ni Jose nek taga
Nazaret."
46 Miktalu' rayun si Natanael ri seniin, "Duun baing me'uwan neng
melengas buwat seng Nazaret?"
Miksembag si Felipe, "Rini'a arun me'ita' mu."
47 Sek pekiita' ni Jesus riin ni Natanael neng mikpagaw riin seniin, bu'
miktalu' giin metendeng riin seniin, "Enlengay niyu, keni na sung metuud
ne getaw Israel ne genda' gaid penlimbung."
48 Miksaak si Natanael riin seniin, "Lama me'ilala mau run?"
Sinembag giin ni Jesus, "Se genda'a pa tuwagay ni Felipe, saanay mu pa
ritu sek silung ne gayu neg Igira, mi'ita'u dya'a."
49 Miksimbag si Natanael "Rabi, dya'a sug Bata' ned Diwata! Dya'a su
Gari' seg Israel!"
50 Miksembag si Jesus bu' miktalu' tu seniin, "Miktu'ua ba ri senaan,
tendeng ay miktalu'u ri seni'a neng mi'ita'u dya'a ri sek silung ne gayu
neg Igira? Mekiita'a pa ne ngag betang ne dlabaw pa kampuun run nini."
51 ✡ Bu' miktalu' pa gaid si Jesus ri senilan, "Sek pekemetuud, asuy'u ini ri
seniyu neng matengi gendaw neng me'ita' niyu ne mpuka su dlangit maa'
sek pekpuka niyu ri sed dungawan niyu bu' me'ita' rema niyu su ngag
anghel ned Diwata neng mekperitaas tu se dlangit bu' mekpebaba' rema
ri seg Bata' ne Getaw."

2

Su Kasal se Cana

1 Sek peksagad sed duwa' endaw, duuni kasal tu se dlunsud ne Cana sek
probinsiya ne Galilea. Bu' ritu su gina' ni Jesus, 2 bu' inenggat rema si
Jesus duma se ngak tinu'unaan tu se kasal. 3 Bu' seng migela' na sug binu,
miktalu' su gina' ni Jesus ri seniin, "Migela'an ilan na neg binu."
4 Bu' miksembag si Jesus tu seniin, "Ina',* ndi' mau telu'ay se gembaya'u
baalen. Nda' pa mateng suk panahun'u."
5 Miktalu' su gina'en ritu se ngang migilak, "Su isan landun nek sugu'en
riin seniyu, baal niyu."
6 Na, su ngag Judeo duuning mi'enaran nilan sek pedlimpiyu bu' tendeng
run nini duunig binetang ritu ne genem buuk ne gamang ne gunsu' neg
binetangan nek tubig para pengugas. Kada gamang ne gunsu' meseleran
ned duwa' pulu' tampan telu pulu' ne nga galun nek tubig.
7 Miktalu' si Jesus tu se ngang migilak, "Penu' niyu nek tubig su nga
gamang ne gunsu'." Bu' binetangan rayun nilan nek tubig pilepeng
tampan ri seg baba'en. 8 Laung rayun ni Jesus ri senilan, "Na, saguk
amu riin bu' uwit niyu rayun tu seng midlegeseg ri se kumbira." Aas
sinumaguk ilan bu' inuwit ritu seng midlegeseg. 9 Rayun ininamaan suk
tubig neng mibaluy neg binu. Bu' nda'en mesuunay bu' ta' migbuwat sug
binu ketu (ma'ad su ngang minggilak, nek sinumaguk, mikesuun run nitu.)

✡ **1:51** 1.51: Su Getaran se Dlaunan 28.12. * **2:4** 2.4 Sek tinuntulan ne Griego, suk pektawag para seg 'Ina'' 'Dlibun.'

Rayun pitawagen suk pemenaan, 10 bu' miktalu' giin tu seniin, “Mibetasan
ta neg begay guna su dlabi neng melengas neg binu bu' melaun na gani'ing
me'inum nilan, dekag pa begay su gena' melengas neg binu. Ma'ad dya'a
peddayun mu pa sek pegilak su dlabi neng melengas neg binu tampan
numuun.”
11 Giin itu su guna ne nga ketingelaan neg binaal ni Jesus ritu se dlunsud
ne Cana se Galilea; pi'ita'en ritu suk pekege'emaan, bu' miktu'u ri seniin
su ngak tinu'unaan.
12 ✡ Dluwat se kasal keni, tinumegbeng rayun si Jesus duma se gina'en, se
ngak pateren ne nga dlai, bu' se ngak tinu'unaan pagaw tu se Capernaum.
Bu' mikengel ilan ritu nek santa' endaw.

Miritu si Jesus sek Templo
(San Mateo 21.12-13; San Marcos 11.15-17; San Lucas 19.45-46)

13 ✡ Megaud na suk pekse'ulug sek Paska.† Aas tinumuwad si Jesus
tu seg Jerusalem. 14 Mi'ita'en rayun ritu sek templo su nga getaw neng
mimeledya' ne ngag baka, nga karniru bu' ngak selepati. Bu' duun
remai nga getaw ritu neng minggingkud ne ngang mentelesay nek selapi'.
15 Aas migbaal giin ne dlekpes buwat se nga dlupis bu' rayun inalegen
ilan duma su nga karniru bu' ngag baka tu se gawas nek Templo. Bu'
pindingkalangen rema su nga dlemisan ne ngang mentelesay nek selapi'
bu' pinsigwagen su ngak selapi' nilan. 16 Bu' miktalu' giin tu se ngang
mimeledya' ne ngak selepati, “Pengawa' niyu ngag betang keni rini! Ndi'
niyu baalay sug balay ne Gama'u nek tebu'an!” 17 ✡ Bu' rayun mi'ena'ena'
nu ngak tinu'unaan suk sinulat ned diin se Kesulatan, laung pa, “Su
gembagel ne kegules'u para seg balay mu maa' neng midliga' ne gapuy
ri se gena'ena'u.”
18 Rayun miksaak su ngag Judeo, “Landun mai ketingelaan ne gempe'ita'
mu senami ned duuni ketenged mu sek pegbaal run nini?”
19 ✡ Sinembag ilan ni Jesus, “Geba' niyuik Templo keni, bu' sek seled nek
telu endaw, bekuren'u ini puli'.”
20 Miksembag ilan rayun, “Templo keni binaal sek seled se gepaat pulu'
bu' enem taun, bu' bekuren mu ma'ad puli' seled sek telu endaw?”
21 Ma'ad suk templo nek sinambay ni Jesus giin su dlawasen. 22 Aas sek
peketubu'en puli' buwat se kemetain, mi'ena'ena' nu ngak tinu'unaan su
ngak pintalu'en ketu; bu' miktu'u ilan se kesulatan bu' sek talu' nek tinalu'
ni Jesus.

Misuunan ni Jesus su nga Gena'ena' nu dlaun ne nga Getaw

23 Na, saanay ditu si Jesus seg Jerusalem sek panahun se kese'ulugan nek
Paska, melaun senilan sung miktu'u ri se ngalanen seng mi'ita' nilan su nga
ketingelaan nek pimbaalen. 24 Ma'ad si Jesus nda'en salig su gegulingenen
tu senilan tendeng ay misuunaan ma su dlaun ne nga getaw, 25 bu' ndi' na
kina'enlan ned duun paing mektalu' ri seniin bu' landun diin se gena'ena'
ne nga getaw tendeng ay misuunaan na daan.

3

Si Jesus bu' si Nicodemo

✡ **2:12** 2.12: San Mateo 4.13. ✡ **2:13** 2.13: Exodo 12.1-27. † **2:13** 2.13 Paska keni, giin nini suk pekse'ulug nu ngag Judeo ri sek pekelingkawas nilan tu seg Ehipto sek pegbiyan nug anghel neng mekpatay. ✡ **2:17** 2.17: Ngak Salmo 69.9. ✡ **2:19** 2.19: San Mateo 26.61; 27.40; San Marcos 14.58; 15.29.

1 Na, duunik sala tawan nek sakup se dlumpuk nek Pariseo. Su ngalanen
si Nicodemo. Geseg giin se ngag Judeo. 2 Getaw keni miritu ni Jesus sek
panahun ne gebii bu' miktalu' ri seniin, "Rabi, misuunan nami ned dya'a
menintulu' neng minateng buwat pa sed Diwata; tendeng ay genda'iruning
mikegbaal ne nga ketingelaan neng maa' neg binaal mu' keni, bu' sud
Diwata nda' ri seniin."
3 Miksembag si Jesus riin seniin, "Sek pekemetuud, esuyan'u dya'a:
nda'iruning mekiita' sek Pedlegeri'an ned Diwata gawas seng me'etaw giin
puli'."
4 Miksaak si Nicodemo, "Pegendunen ma run pekpe'etaw puli' bu'
dlegulang na giin? Ndi' na giin mekehimu sek pekseled puli' ri sek
telibetanan ne gina'en bu' mekpe'etaw se keruwa'."
5 Miksembag si Jesus, "Sek pekemetuud esuyan'u dya'a, nda'iruni getaw
neng mesakup sek Pedlegeri'an ned Diwata bu' ndi' giin me'etaw ri
sek tubig bu' Gispiritu. 6 Su getaw neng migegetaw buwat se ngang
megulangen, getaw giin. Ma'ad su Gispiritu ned Diwata migbegay ne
gispiritu ri senita. 7 Aas ndi'a metingala sek tinalu'u riin seni'a ne
kina'enlan me'etaw amu puli'. 8 Su genus medlegurus isan ta'. Merengeg
mu suk pedlegurusen ma'ad ndi' mu mesuunan bu' ta' ini migbuwat bu'
ta' ini pagaw. Maa' rema run sung mi'etaw ri se Gispiritu."
9 Miksaak puli' si Nicodemo, "Pekunta'en run nini?"
10 Miksembag si Jesus, "Mi'ilelaan'a neng mentetendu' seg Israel, bu'
mbuus nda' mu mesuunay ngag betang keni? 11 Sek pekemetuud esuyan'u
dya'a, ne sung misuunan nami, giini ginasuy nami; bu' sung mi'ita' nami,
giinik pemetuuran nami; ma'ad nda' niyu duwatay suk pekpemetuud
nami. 12 Bu' asuy'u seniyu su ngag betang dini seg benwa, bu' ndi' amu
mektu'u run nini, gendun pa sakan bu' esuyan'u amu metendeng se ngag
betang ritu se dlangit? 13 Bu' nda'irun isan ta' ne getaw neng minaik tu se
dlangit gawas ma'ad sug Bata' ne Getaw neng minaug buwat se dlangit."
14 ✡ Middugang sek pektalu' si Jesus, "Bu' maa' sek pekpetaas ni Moses
seng mamak neg brunsi tu se kemingawan, sug Bata' ne Getaw kina'enlan
petaasen rema, 15 arun su kada sala neng mektu'u riin seniin mekaangken
ne ketubu' ne genda'iruni gekteben. 16 Ay pinetail gaid ned Diwata su
nga getaw rini seg benwa, aas binegain sug buntung bata'en, arun isan ta'
neng mektu'u ri seniin ndi' matay bu' ndi' mekaangken tumu' se ketubu'
ne genda'i gekteben. 17 Ay nda' sugu'ay ned Diwata sug Bata'en rini seg
benwa arun mbaal neng Mengengukum, bu' ndi' Menleluwas.
18 "Suk sala neng mektu'u ri seg Bata'en ndi' me'ukuman. Ma'ad suk sala
ne genda' pektu'u ri seg Bata'en mi'ukuman na tendeng ay nda' pektu'u ri
se ngalan seg buntung Bata' ned Diwata. 19 Bu' giin nini suk pegukum:
tendeng ay minateng na sud delaag rini seg benwa ma'ad su nga getaw
ndi' nilan liyagan su kerelaag tendeng ay melaaten su ngak pimbaal nilan.
20 Tendeng ay su dlaun neng megbaal neng melaat, ginemetan nilan su
kerelaag. Bu' ndi' ilan mekepegaud riin se kerelaag tendeng ay mendek
ilan neng mesuunan sung mekelaat ne ngak pimbaal nilan. 21 Ma'ad su
getaw neng migbaal sumala' riin se kemetuuran mekepegaud riin seng
merelaag arun me'ita' ne sug binaal nilan giin suk pektuman riin sed
Diwata."

Si Jesus bu' si Juan neng Membebendyag

✡ **3:14** 3.14: Ngang Numero 21.9.

22 Peketubus itu, miritu si Jesus bu' su ngak tinu'unanen sek probinsiya
neg Judea, bu' mikpebilin giin duma senilan ritu nek santa' endaw bu'
mimbendyag. 23 Se dlain neg bahin, mimbendyag rema si Juan ritu seg
Enon megaud tu sek Salim tendeng ay melaunik tubig ritu; bu' minditu
seniin su nga getaw bu' binendyagaan ilan, (24 ✡ ay nda' pa itu mperisu si
Juan.)
25 Rayun duuni ngak tinu'unan ni Juan neng migaddat ri sek sala Judeo
metendeng ri seg betasan sek pekpenlimpiyu. 26 Bu' minditu ilan ni Juan
bu' miktalu' tu seniin, "Rabi, mi'ena'ena' mu pa ba su getaw nud diin nek
sementaun mu ritu sed dipag neg Jordan nek pi'ilala mu tu se nga getaw?
Enlengay mu, mimbendyag na giin numuun bu' su dlaunlaun ne nga getaw
miritu na seniin!"
27 Miksembag si Juan senilan, "Nda'iruni gembaal ne getaw bu' gena'
ini binegay ned Diwata. 28 ✡ Gamu tumu' mekepemetuud neng miktalu'u
ne gena' gaku' sung Misiyas, bu' ndi', sinugu'u na run neng meguna riin
seniin. 29 Suk pengesuwaan para ra sek pemenaan; ma'ad pidleliyag suk
sambat, neng migindeg bu' minginengeg ri sek tapad nek pemenaan seng
merengegen suk talu' nek pemenaan. Seng maa' nek pebiyan, gembagel
na rema suk pedleliyag'u. 30 Kina'enlan gaid neng meddaik pa suk pegilala
riin ni Jesus, bu' gaku' medlekus."

Giin neg Buwat tu se Dlangit

31 Giin neg buwat tu se dlangit ge'eman ri se dlaunan. Giin neg buwat
rini seg benwa taga benwa bu' miktalu' metendeng se ngag betang rini
seg benwa. Giin neg buwat tu se dlangit ge'eman ri se dlaunan. 32 Landun
sung mi'ita'en bu' mirengegen, pimetuuraan ma'ad nda'irunid dinumawat
ri sek pekpemetuuren. 33 Suk sala, neng mikerawat sek pekpemetuuren,
mekpemetuud ne sud Diwata metinuuren. 34 Ay suk sinugu' ned Diwata
migasuy seng minsahi ned Diwata; bu' se genda'i gekteben, binegayan giin
ne ga'em se Gispiritu. 35 ✡ Su Gama' mikpetail seg Bata'en bu' piniyalen
seniin su dlaun ne kega'emen. 36 Su isan ta' neng miktu'u ri seg Bata',
duuni ketubu'en ne genda'iruni gekteben; su isan ta' ne gena' meksunud ri
seg Bata', ndi' gaid mekaangken ne ketubu' ma'ad silutan giin ned Diwata.

4

Miktuntul si Jesus bu' su Dlibun nek taga Samaria

1 Mirengeg nu ngak Pariseo ne si Jesus mikuuwan neng melaun ne ngak
tinu'unan bu' mikebendyag neng melaun sinangkali' ri ni Juan, (2 isan
tumu' gena' si Jesus sung migbendyag ma'ad su ngak tinu'unaan.) 3 Aas
sek pekerengeg ni Jesus run nini, migawa' giin tu seg Judea bu' mipuli' tu
se Galilea. 4 Ri sek pedlaangen, kina'enlan neng mayan giin sek Samaria.
5 ✡ Ri sek Samaria, miritu giin se dlunsud ne giningelanan nek Sikar.
Dlunsud ketu, megaud se dlupa' neg binegay ni Jacob ri seg bata'en ne si
Jose. 6 Na, ditu duunid delungan ni Jacob, bu' si Jesus nek pinlubay na ri
se dlaangan, migingkud giin tu se geksid ned delungan. Teras taasendaw
na itu.
7-8 Nda' ritu su ngak tinu'unaan tendeng ay miritu ilan se dlunsud arun
menaluy neng me'aan nilan. Nda' santa', minateng su dlibun nek taga

✡ **3:24** 3.24: San Mateo 14.3; San Marcos 6.17; San Lucas 3.19-20. ✡ **3:28** 3.28: San Juan 1.20.
✡ **3:35** 3.35: San Mateo 11.27; San Lucas 10.22. ✡ **4:5** 4.5: Su Getaran se Dlaunan 33.19.

Samaria sek peksaguk nek tubig. Miktalu' si Jesus riin seniin, “Menengiu
siya nek tubig neng me'inum.”
9 ✡ Miksembag rayun su dlibun ri seniin, “Dya'a neg Judeo. Tuma ma
menengia nek tubig buwat senaan bu' labi pa, gaku' ne dlibun neg buwat
pa sek tribu nek Samaria?” (Su ngag Judeo ndi' meketipung tu se ngak
taga Samaria.)
10 Miksembag si Jesus ri seniin, “Bu' misuunan mu pa sug begay neg
binegay ned Diwata bu' ta' sung minengi seni'a nek tubig neng me'inum,
dya'a pa siya sung menengi ri seniin arun mbegayaan'a nek tubig neng
mekegbegay ne ketubu'.”
11 “Sir,” miktalu' su dlibun ri seniin, “Nda'irunik pensaguk mu bu'
meralem sud delungan. Ta' mu ma uwanayik tubig ketu neng mekegbegay
ne ketubu' ne nda'iruni gekteben? 12 Labaw'a pa ba tu se gapu' ta ne si
Jacob, neng migbegay senami ned delungan bu' miginum giin buwat rini,
asta rema su nga gembata'en bu' su ngak petubu'enen?”
13 Miksembag si Jesus, “Isan ta' neng minum ri sek tubig keni, kinumen
giin puli', 14 ma'ad isan ta' neng minum ri sek tubig neg begay'u, ndi' na
gaid kinumen. Bu' suk tubig neg begay'u ri senilan mbaal neng maa' nek
tebud ne ndi' metiyan ne giining megbegay ri senilan nek tubig se ketubu'
ne genda'i gekteben.”
15 Dayun miktalu' su dlibun tu ni Jesus, “Sir, begayay mau run sek tubig
iin arun ndi'u na pedlekinumen bu' ndi'u na rema mekpuli'puli' rini sek
peksigeb.”
16 Miktalu' si Jesus seniin, “Puli'a bu' uwit mu rini sug bana mu.”
17 Miksembag su dlibun, “Nda'irunig banau.”
Miktalu' si Jesus riin seniin, “Ginsaktu tinalu' mu kiin ne nda'irunig
bana mu. 18 Ay lima tawan su ngag bana mu nud diin, bu' su dlai nek
tinipungtipung mu numuun gena' metuud neg bana mu. Suk tinalu' mu
metuud.”
19 “Sir,” miktalu' su dlibun, “Misabut'u ne dya'a propeta. 20 Su nga
gepu'an nami nek taga Samaria miksimba ri sed Diwata rini seg bentud
keni ma'ad gamu ngag Judeo miktalu' ne kina'enlan ditu seg Jerusalem
gaid simbaan ta sud Diwata.”
21 Miktalu' si Jesus tu se dlibun, “Tu'uway mau, mateng suk panahun
ne ndi' amu na kambat meksimba riin se Gama' rini seg bentud keni
awas ditu seg Jerusalem. 22 Gamu nek taga Samaria miksimba se nda'
gaid niyu me'ilala; gami ne ngag Judeo miksimba seng mi'ilala nami
tendeng ay suk sala neng medluwas ri se getawan buwat ri sek tribu
neg Judeo. 23 Ma'ad mateng suk panahun bu' nemuun minateng na, nek
pebiyan se ga'em ne Gispiritu ned Diwata, su nga getaw meksimba ri se
Gama' sek pekedDiwataan, megbegay ri seniin seng metuud nek peksimba
ne dliyagaan. 24 Sud Diwata Gispiritu, bu' pebiyan na run se ga'em ne
Gispirituun mekesimba su nga getaw ri sek pekedDiwataan.”
25 Miktalu' su dlibun tu seniin, “Misuunan'u ne sung Misiyas ne
giningelanan ne Christ mateng; bu' seng mateng na giin, talu'en senita
su dlaun ne ngag betang.”
26 Rayun si Jesus miktalu' seniin, “Gaku' Giin, sung miktuntul seni'a.”
27 Bu' sek panahun ketu, minateng su ngak tinu'unanen bu' mitingala
ilan gaid sek pekiita' nilan nek tinumuntul giin tu sek sala dlibun. Tumu'
nda'irun isan sala ri senilan neng miksaak bu' landuni dliyagaan, awas
miksaak lama tinumuntul run giin tu se dlibun.

✡ **4:9** 4.9: Ezra 4.1-5; Nehemias 4.1-2.

28 Dayun binilin nu dlibun su gamang nek peksigebaan, bu' mipuli' giin
ditu sek siyudad bu' miktalu' giin tu se nga getaw, 29 "Pedduut amu senaan
bu' pe'ita'u riin seniyu su getaw neng mikesuun se dlaun neg binaal'u.
Gena' ba sakan giin na ini sung Misiyas?" 30 Ginumawas ilan ri sek siyudad
bu' miritu ilan seniin.
31 Sek panahun ketu, inenggat ne ngak tinu'unan si Jesus, "Rabi, aan'a
reli'."
32 Ma'ad miktalu' si Jesus tu senilan. "Duuni gaan'u ne genda' niyu
mesuunay."
33 Aas miksesaakay su ngak tinu'unaan, "Duun baing miguwit seniin ne
gaan?"
34 Miktalu' si Jesus senilan, "Suk pekaan'u giin suk pektuman se keliyag
neng miksugu' ri senaan bu' tubusen'u sug baalen nek pibaalen ri
senaan. 35 Duunik pentelu'en niyu, 'Duuni gepaat bulan dekag penlegani.'
Enlengay niyu, mektalu'u seniyu, dayag niyu su ngag binaal. Mingginug
na bu' mbaya' na geniin. 36 Sung medlegani mekerawat nek su'ul bu'
tipungen sug bunga para ri se ketubu' ne genda'iruni gekteben; aas
sung migerek meksama nek pedleliyagen duma seng medlegani. 37 Ay
suk pentelu'en metuud gaid, 'Sala sung megerek bu' dlain rema sung
medlegani.' 38 Sinugu'u amu arun medlegani se nga geniin ne gena'
gamuing migbaal run; dlaining migbaal run nini, bu' gamuing mikegani
ri se ngak pitugesan nilan."
39 Na, se dlugar ketu, melaun ne ngak taga Samaria sung miktu'u riin ni
Jesus tendeng sek pekpemetuud nu dlibun, "Tinalu'en ri senaan su dlaun
nek pimbaal'u." 40 Rayun sek peddateng ne ngak taga Samaria ritu ni
Jesus, inandyu' gaid nilan giin neng mekengel reli' giin ritu senilan. Bu'
mikpebilin giin ritu sed duwa' endaw.
41 Bu' melaun paid dugang neng miktu'u riin seniin tendeng ri seng
minsahiin. 42 Tinelu'an rayun nu nga getaw su dlibun ketu, "Gena' na run
tendeng sek tinalu' mu senami neng miktu'u ami riin ni Jesus, tendeng ay
gami na gaid tumu' sung mikerengeg seniin, bu' misuunan nami ne giin
gaid sung Menleluwas se nga getaw seg benwa."

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' ne Gupisyal

43 Na, tubus mikengel giin ritu sed duwa' endaw, miritu si Jesus se
Galilea. 44 ✡ Ay si Jesus tumu' sung miktalu', "Suk propeta ndi' pegbesaan
ri se gegulingenen neng nasud." 45 ✡ Sek peddatengen se Galilea, inalimba'
giin ne nga getaw Galilea tendeng ay mi'ita' nilan su dlaun nek pimbaalen
ritu seg Jerusalem sek Pista nek Paska, ay ritu ilan rema sek Pista.
46 ✡ Mipuli' na pelum si Jesus se Cana nek sakup ne Galilea ne ritu
binaalen sug binu neg buwat sek tubig. Bu' duunik sala ne gupisyal ri sek
siyudad ne sug bata'en ne dlai midlaru ritu se Capernaum. 47 Getaw keni,
sek pekerengegen run ne si Jesus minateng se Galilea buwat seg Judea,
miritu giin ni Jesus bu' inandyu'en giin neng meritu se Capernaum bu'
petelenen sug bata'en tendeng ay mikpinal na. 48 Miktalu' rayun si Jesus
riin seniin, "Bu' nda' amu pa mekiita' ne nga ketingelaan ne ngag betang,
ndi' amu mektu'u senaan."
49 Miktalu' su gupisyal, "Sir, bu' mehimu diksun'a duma senaan se gendi'
pa tagad matay sug bata'u."

✡ **4:44** 4.44: San Mateo 13.57; San Marcos 6.4; San Lucas 4.24. ✡ **4:45** 4.45: San Juan 2.23.
✡ **4:46** 4.46: San Juan 2.1-11.

50 Miksembag si Jesus, “Uli'a na; tetubu' ra sug bata' mu.” Miktu'u su
gupisyal sek tinalu' ni Jesus ri seniin bu' minuli' rayun giin. 51 Bu' rayun
seng middiksun pa giin ri sed dalan, linabet na giin nu ngak sesugu'enen
bu' inesuyan giin ne sug bata'en tetubu' ra.
52 Aas miksaak giin senilan, “La urasay run mitelen giin?” “Labung
seng meg'ala'una ri se dlelabung, mirala' suk panasen,” sembag ne ngak
sesugu'en. 53 Misuunan rayun nu gama' ne giin gaid itu su guras neng
miktalu' si Jesus ri seniin ne sug bata'en tetubu' ra. Bu' miktu'u giin riin
ni Jesus bu' suk tibuuk nek pamilyaan.
54 Na, keni su keruwa' ne ketingelaan neg binaal ni Jesus sek pekpuli'en
se Galilea buwat seg Judea.

5

Pitelen ni Jesus su Getaw seg Betsaida

1 Dluwat ngag betang keni, duunik pista nu ngag Judeo bu' tumuwad si
Jesus seg Jerusalem. 2 Na, ritu seg Jerusalem, duuni dlinaw ne iningelanan
ri sek tinuntulan ne ngag Hebreo neg Betsata.* Su dlinaw, ned duuni nga
dlima buuk penilungan, megaud ri se Genga'an ne nga Karniru, 3 ned ditu
membelilid sung melaun ne ngang midlaru—ngag buta, ngag bekul bu'
ngak paralitiku.† 5 Bu' duunik sala tawan ritu nek telu pulu' bu' walu taun
na neng midlaru. 6 Getaw keni, tubus mi'ita' giin ni Jesus neng migbelilid
ritu bu' misuunanen ne sung megeelen maa'entu na kepayat, miksaak si
Jesus ri seniin, “Liyagan mu ba neng me'uli'an?”
7 Miksembag sung midlaru, “Sir, nda'iruni getawing mekeguwit ri senaan
ditu se dlinaw seng mekuleg na suk tubig; ma'ad saanay'u pa mekpagaw
ritu, me'unaanu kanunay ned duma.”
8 Miktalu' si Jesus ri seniin, “Gindeg'a, inat muik pegbeliliran mu kiin bu'
dlaang'a.” 9 Bu' rayun mi'uli'an su getaw, bu' ininaten suk pigbeliliraan bu'
midlaang ri sek timala'.
Na, mihitabu' itu se gendaw nek pengulali. 10 ✡ Aas miktalu' su ngag
Judeo tu se getaw nek pitelen, “Uy, gena' ba gendaw ini nek pengulali? Bu'
supak ri se Kesugu'an ta suk peguwit ri sek pigbeliliran mu.”
11 Ma'ad miksembag su getaw, “Su getaw neng mikpetelen ri senaan,
giining miktalu' senaan ne inaten'u suk pigbeliliran'u bu' pilaang naun.”
12 Sinaakan nilan giin bu' ta'i getaw neng miksugu' ri seniin sek peginat
ri sek pigbeliliraan bu' pilaang giin.
13 Ma'ad su getaw neng mi'uli'an nda' mekilala bu' ta' getaw giin, ay
mi'edlud ma rayun si Jesus tendeng se kelaun ne getaw ritu.
14 Peketubus se dlaunan keni, mi'ita' ni Jesus su getaw ritu sek templo
bu' miktalu', “Penginengeg'a, mi'uli'an'a na nandaw! Lalia na pekpekesala'
ali' bu' duun paing melaat gupiya neng mehitabu' seni'a.”
15 Midlaang rayun su getaw bu' inesuyaan su ngag Judeo ne si Jesus sung
mikpetelen ri seniin. 16 Bu' tendeng run nini, su ngag Judeo migatad sek
pedlutus riin ni Jesus tendeng ay mikpetelen giin se Gendaw nek Pengulali.

---

* **5:2** 5.2 Betsata: Duuni ngak sinulat neng miktalu' neg Betesda. † **5:3** 5.3 Duuni ngak sinulat neng middugang seg birsikulu 3b-4: Migelat ilan sek pekuleg nek tubig, 4 ay duunik panahun ned duunig anghel se Ginu'u neng menaug tu se dlinaw arun sek pekuleg sek tubig. Sung melaru neng mekeguna sek pekpenaug tu se dlinaw tubus ini mekuleg me'uli'an se isan laa megeelay run. ✡ **5:10** 5.10: Nehemias 13.19; Jeremias 17.21.

17 Ma'ad miktalu' si Jesus senilan, “Su Gama'u kanunay mekterbahu
tampan nemuun. Bu' maa' run rema, mekterbahuu rema.”
18 Aas, tendeng run nini, miksamet ne dliyagan gaid nu ngag Judeo
nek petain giin, tendeng ay gena' na run nek sinupaken su Kesugu'an
metendeng ri se Gendaw nek Pengulali, bu' ndi' miktalu' pa gaid giin ne
sud Diwata gaid su gegulingenen ne Gama'. Bu' maa'entu, migulugan nini
ne mbaalen su gegulingenen maa' ned Diwata.

Su Ketenged seg Bata' ned Diwata

19 Aas miktalu' si Jesus senilan, “Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne sug
Bata' nda'irun gairi gembaal ri se gegulingenen, bu' ndi' su landuning
mi'ita' ri seg binaal ne Gama', giin remaig baalenen; ay landunig binaal ne
Gama', giin remaig baalen nug Bata'. 20 Ay pinetail ne Gama' sug Bata'en
bu' pi'ita'en ri seg Bata'en su dlaun neg binaalen; bu' mpe'ita' pa nu Gama'
ri seniin su ngag betang ne dlabaw pa nek terbahu sinangkali' run nini,
arun dlaunan niyu metingala gaid. 21 Ay maa' ne Gama' neng mekpetubu'
puli' tu se ngang minatay bu' megbegay senilan ne ketubu', aas maa' run
rema sug Bata'en neng megbegay ne ketubu' tu se isan ta' ne dliyaganen
begayan. 22 Bu' su Gama' ndi' megukum ri se isan ta', bu' ndi', binegain
su dlaun ne ketenged sek pegukum tu seg Bata'en, 23 arun su dlaunen
mekpesiddengeg ri seg Bata' maa' sek pekpesiddengeg nilan ri se Gama'!
Su genda' pekpesiddengeg tu seg Bata', nda' remaik pekpesiddengeg riin
se Gama' neng miksugu' riin seniin.
24 “Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne su nga getaw neng minginengeg
ri se ngak talu'u bu' miktu'u seng miksugu' ri senaan, duuni ketubu' nilan
ne genda'iruni gekteben. Ndi' ilan na ukuman ay mikebiyan ilan na buwat
se kemetain pagaw tu se ketubu'.
25 “Sek pekemetuud esuyan'u amu, neng matengik panahun, bu'
minateng na gani', ne su ngang minatay mekerengeg sek talu' neg Bata' ned
Diwata, bu' sung menginengeg sek talu'en metubu'. 26 Ay maa' ne Gama' ne
giin suk pegbuwatan ne ketubu', seng maa' run rema, binaalen sug Bata'en
nek pegbuwatan ne ketubu'. 27 Bu' binegain tu seg Bata'en su ketenged
sek pegukum, tendeng ay Bata' giin ne Getaw. 28 Ndi' amu metingala run
nini, ay mateng suk panahun ne su dlaun ne ngang minatay mekerengeg
ri sek talu'en. 29 ✡ Bu' menggawas ilan ri se nga dlebeng nilan. Su nga
gempiya sung miterbahuun, petubu'en puli' bu' metubu' se genda'iruni
gekteben; bu' su ngang mekelaaten sung miterbahuun, petubu'en rema
puli' bu' silutan.”

Su ngang Minintigus ri ni Jesus

30 Middugang si Jesus sek pektalu', “Nda' gairi gembaal'u bu' gaku' ra.
Migukumu sumala' sek tinalu' ne Gama'u ri senaan. Aas suk pegukum'u
metareng, tendeng ay nda'u baalay su dliyagan'u, bu' ndi' seng miksugu'
ri senaan.”
31 “Bu' menintigusu para ri se gegulingen'u, landunik tinalu'u ndi' itu
metu'uwan. 32 Ma'ad duunik sala tawan neng minintigus para senaan, bu'
misuunan'u neng metuud suk pekpemetuuren ri senaan. 33 ✡ Miksugu'
amu ne ngang minsahiru tu ni Juan, bu' si Juan keni mikpemetuud
metendeng ri se kemetuuran. 34 Ma'ad nda'u pedlekina'enlan ned duuni
getaw neng mekpemetuud metendeng ri senaan. Tinalu'u ngag betang
keni arun meluwas amu. 35 Si Juan maa' nek sulu' neng midliga' bu'

✡ **5:29** 5.29: Daniel 12.2. ✡ **5:33** 5.33: San Juan 1.19-27; 3.27-30.

middelaag, bu' pidleliyag amu sek peddelaagen isan gempelek ra nek panahun."
36 "Ma'ad duuning mikpemetuud para ri senaan ne gembagel pa kampuun sinangkali' sek pekpemetuud ni Juan. Ay su ngak terbahu neg binegay ne Gama' ri senaan arun tubusen'u, giin su ngak terbahu neng mikpemetuud bu' mikpe'ita' ne su Gama' miksugu' ri senaan. 37 ✡ Bu' su Gama' neng miksugu' ri senaan, giin tumu' sung mikpemetuud metendeng ri senaan. Nda' gaid niyu giin merengeg neng mektalu' awas me'ita' su gawi'en, 38 bu' suk talu'en nda' rema niyu petinuuray, tendeng ay nda' amu pektu'u ri seniin nek sinugu'en. 39 Piktu'unan niyu su Kesulatan tendeng ay migena'ena' amu ned diin se Kesulatan me'angken niyui ketubu' ne genda'iruni gekteben; bu' keni ne Kesulatan migasuy metendeng ri senaan. 40 Ma'ad migbelibad amu neng meriin senaan arun duuni ketubu' niyu ne genda'iruni gekteben."
41 "Nda'u kina'enlanay suk peksaya' ne nga getaw. 42 Ma'ad misuunan'u amu ne suk pekpetail ri sed Diwata nda' riin seniyu. 43 Miriniu duma se ketenged neg buwat riin se Gama'u, ma'ad nda' niyau duwatay. Tumu' bu' duuni getaw neng merini duma se gegulingenen ne ketenged, duwaten niyu giin. 44 Liyagan niyu neng mekerawat nek peksaya' buwat ri sek salasala seniyu, ma'ad nda' niyu penentuway suk peddawat nek peksaya' neg buwat ri sek sala ra ned Diwata. Pegendunen niyu sek pektu'u ri senaan? 45 Ndi' niyu pegena'ena'ay ne gaku', sung miksumbung seniyu tu se Gama'u. Si Moses, ned diin mibetang suk pedderama niyu, giin gaid sung meksumbung seniyu. 46 Bu' miktu'u amu gaid riin ni Moses, mektu'u amu rema siya ri senaan, tendeng ay miksulat giin metendeng ri senaan. 47 Ma'ad ay nda' niyu tu'uway landunik sinulaten, pegendunen rayun niyu sek pektu'u sek tinalu'u?"

6

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan
(San Mateo 14.13-21; San Marcos 6.30-44; San Lucas 9.10-17)
1 Sek pegbiyan nek santa' endaw, dinumipag puli' si Jesus sed danaw ne Galilea ne giningelanan rema ned danaw nek Tiberias. 2 Bu' melaun gupiya getaw sung midlendug ri seniin, tendeng ay mi'ita' nilan su nga ketingelaan nek pimbaalen ri se ngang minlaru. 3 Tinumuwad rayun si Jesus tu se gembentud bu' ritu migingkud giin duma se ngak tinu'unaan. 4 Na, megaud na su kese'ulugan nek Paska ne ngag Judeo. 5 Seng migenleng si Jesus bu' mi'ita'en sung melaun ne nga getaw neng mikpagaw ri seniin, miktalu' giin riin ni Felipe, "Ta' ita ma mekesaluy ne gaan arun mekekaan nga getaw keni?" (6 Ma'ad miktalu' giin run nini sek pegindan riin seniin, ay misuunaan na bu' landuni gembaya' baalenen.)
7 Miksembag si Felipe ri seniin, "Isan se dlaga' ned duwa' gatus nek selapi' nek pelata* suk seluyen nek pan, ndi' pa metektub para mekekaan isan miika' su nga getaw."
8 Sala se ngak tinu'unanen ne si Andres, pated ni Simon Pedro, miktalu' ri seniin, 9 "Duunig bata' ne dlai rini ned duuni dlima buuk pan nek sibada bu' duwa' buuk sera'. Ma'ad megendun ma'aray ini se kelaun ne getaw keni?"

✡ **5:37** 5.37: San Mateo 3.17; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22. * **6:7** 6.7 selapi' nek pelata: *sala selapi' nek pelata giin suk su'ul seng mememu'u sek sendaw nek pekterbahu (enlengay niyu suk San Mateo 20.2).*

10 Miktalu' si Jesus, "Ala, pe'ingkud niyu su nga getaw." (Na ritu,
duuning meliwag gupiya ne ngak sigbetan.) Aas, minggingkud ilan tu sek
sigbetan—bu' binalabena' ned duuni dlima libu tawan ne dlai ma'aray.
11 Mbuus, inuwan ni Jesus su ngak pan bu' pisalamataan nini tu sed
Diwata, bu' pingaperaped ritu se nga getaw neng migingkud; maa' ra run
rema sug binaalen ri sek sera' bu' minaan ilan rayun gekteb se dliyagan
nilan.
12 Na, seng mibesug ilan na, miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan,
"Timud niyu su ngak sawad arun nda'iruning megula'." 13 Mbuus, tinimud
nu ngak tinu'unaan su dlaun neng misawad. Bu' mipenu' nilan suk sepulu'
bu' ruwa' neg bebaan buwat se dlima buuk pan nek sibada nek sawad nu
nga getaw neng mingaan.
14 Rayun sek pekiita' ne nga getaw se ketingelaan neg binaalen, miktalu'
ilan, "Giin na gaid ini sung metuud nek propeta nek pirateng ta neng
merini seg benwa." 15 Mbuus si Jesus, mikesuun na neng mateng ilan bu'
legesen nilan giin ne mbaal ne gari', migawa' giin ritu bu' tinumuwad puli'
tu seg binenturan nek salaan ra.

Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Mateo 14.22-33; San Marcos 6.45-52)

16 Na, sek pekesilemsilem na, mindiksun su ngak tinu'unaan ritu sed
danaw, 17 bu' minsakay sek sekayan. Merelem ra run, nda' pa gusay
pedlendug si Jesus riin senilan. Aas migatad ilan na ma'aray sek peddipag
puli' tu se Capernaum. 18 Saanay dinumipag ilan, sug baled miksibagel
tendeng ay duuning mesekeg ne genus. 19 Seng mikemelula ilan na se
dlima awas genem kilumitru, mi'ita' nilan si Jesus neng midlaang ri sed
dibabaw nek tubig bu' mikpegaud ri sek sekayan, bu' minendek ilan
gupiya. 20 Bu' si Jesus miktalu' senilan, "Gaku' ini! Ndi' amu endek!"
21 Rayun pidleliyag ilan gaid nek pesekain giin tu sek sekayan; bu' sek
sempun, suk sekayan minateng tu se dlugar nek pa'agawan nilan.

Pinengaw ne nga Getaw si Jesus

22 Sek sunud ne gendaw, su nga getaw neng mikpebilin tu sed dipag
danaw, mi'ita' nilan nek sala ra suk sekayan ritu. Misuunan rema nilan ne
si Jesus nda' peritu sek sekayan duma se ngak tinu'unanen, ma'ad su ngak
tinu'unanen miksakay ne gilan ra. 23 Sud duma ne ngak sekayan buwat
sek Tiberias dinumenggu' megaud sed dapit ned ditu su nga getaw mikaan
se ngak pan ne dluwat pesalamatay nu Ginu'u. 24 Aas seng mi'ita' nu nga
getaw ne genda' na ritu si Jesus bu' su ngak tinu'unanen, sinumakay ilan
tu se ngak sekayan bu' miritu se Capernaum arun penengaun si Jesus.

Si Jesus suk Pan neng Migbegay ne Ketubu'

25 Seng mi'ita' na nilan si Jesus ritu sed dipag ned danaw, sinaakan nilan
giin, "Rabi, nanua miperini?"
26 Miksembag si Jesus senilan, "Sek pekemetuud esuyan'u amu, pinen-
gaw niyau, gena' tendeng se nga ketingelaan neng mi'ita' niyu, bu' ndi'
tendeng ay pinaan'u amu ne ngak pan bu' mibesug amu. 27 Ndi' amu
pekpetuges para ri se gaan neng menles, bu' ndi' para se gaan ne gendi'
menles bu' megbegay ne ketubu' ne genda'iruni gekteben. Keni nek
pekaan begay seniyu seg Bata' ne Getaw, tendeng ay sud Diwata ne Gama'
megbegay ri seniin ne ketenged sek pegbaal run nini."
28 Aas miksaak ilan ri seniin, "Na, landun mai gembaya' baalen nami
arun mbaal nami su ngak terbahu ne dliyagan ned Diwata?"

29 Miksembag si Jesus, “Giin nini su dliyagan ned Diwata neg baalen
niyu, kina'enlan mektu'u amu tu sek sala nek sinugu'en.”
30 Aas miktalu' ilan ri seniin, “Landun ma rayun su ketingelaan ne
gempe'ita' mu senami arun mektu'u ami seni'a? Landun maig baalen
mu? 31 ✡ Su nga gepu'an ta minaan seng mana sed ditu ilan pa se
kemingawan; maa' seng misulat, ‘Binegayaan ilan nek pan buwat se
dlangit arun mekekaan.’”
32 Miktalu' rayun si Jesus senilan, “Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne
gena' si Moses sung migbegay nek pan neg buwat ri se dlangit bu' ndi' su
Gama'u neng migbegay seniyu seng metuud nek pan neg buwat se dlangit.
33 Ay suk pan neg binegay ned Diwata giin suk sala neng migbuwat ri se
dlangit bu' migbegay ne ketubu' ri se nga getaw rini seg benwa.”
34 Miktalu' rayun su nga getaw, “Sir, begay mu kanunay senami suk pan
keni.”
35 Miksembag si Jesus, “Gaku' suk pan neng megbegay ne ketubu'. Sung
meriin senaan ndi' na gaid mperii'an; bu' sung mektu'u senaan ndi' na
gaid kinumen. 36 Ma'ad tinalu'u ini seniyu seng mikiita' amu na ri senaan
bu' nda' amu pektu'u. 37 Su kada sala neg binegay ne Gama' ri senaan
meriin senaan. Bu' su kada sala neng miriin senaan, ndi'u ilan gaid bibain,
38 tendeng ay miriniu buwat se dlangit gena' sek pegbaal se gegulingen'u
ne keliyag, ma'ad sek pegbaal se keliyag ned Diwata, neng miksugu' ri
senaan. 39 Na, keni su keliyag seng miksugu' ri senaan ne ndi'u dela'en
su isan sala senilan neg binegain ri senaan, ma'ad petubu'en'u ilan puli'
se ketapusan ne gendaw. 40 Ay giin nini gaid su keliyag ne Gama'u, ne su
dlaun neng mekiita' bu' mektu'u ri seg Bata'en mekaangken se ketubu' ne
genda'iruni gekteben. Bu' petubu'en'u ilan se ketapusan ne gendaw.”
41 Aas migburuburu su nga getaw metendeng ri seniin, tendeng ay
miktalu' giin, “Gaku' suk pan neg buwat pa se dlangit.” 42 Bu' miktalu'
ilan, “Gena' ba giin si Jesus, sug bata' ra ni Jose? Mi'ilala ta ma gani' su
gama'en bu' gina'en. Lama sakan neng mitalu'en run neg buwat giin ritu
se dlangit?”
43 Miksembag si Jesus riin senilan, “Ndi' amu pegburuburu riin se
gegulingen niyu. 44 Su nga getaw ndi' mekeriin senaan gawas bu' su Gama'
neng miksugu' ri senaan mekpeperiin senilan riin senaan; bu' petubu'en'u
ilan ri se ketapusan ne gendaw. 45 ✡ Miksulat su ngak propeta, ‘Dlaunan
nilan tinendu'an ned Diwata.’ Aas su ngang menginengeg ri se Gama' bu'
miketu'un riin seniin meriin senaan. 46 Nda' ini pekpesabut ned duuning
mikiita' ri se Gama'. Giin neng migbuwat ri sed Diwata, giin ra gaid
sung mikiita' ri se Gama'. 47 Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne giin neng
miktu'u duuni ketubu'en ne genda'iruni gekteben.” 48 “Gaku' suk pan neng
migbegay ne ketubu'. 49 Su nga gepu'an niyu minaan neng mana sed ditu
ilan pa se kemingawan, ma'ad minatay ilan gusay. 50 Ma'ad suk pan neg
buwat se dlangit mirini, arun su isan ta' neng maan run nini ndi' na matay.
51 Gaku' suk pan neng migbegay ne ketubu' neng mirini buwat se dlangit.
Bu' aanen niyuik pan keni, metubu' amu se genda'iruni gekteben. Suk pan
neg begay'u seniyu, giin su guned'u, arun su dlaun ne nga getaw metubu'.”
52 Migatad ilan rayun megaddat ri sek salasala senilan, “Pegendunen
run se getaw keni sek pegbegay senita se guneren arun aanen?” miksaak
ilan.

✡ **6:31** 6.31: Exodo 16.4, 15; Ngak Salmo 78.24. ✡ **6:45** 6.45: Isaias 54.13.

53 Aas miktalu' si Jesus senilan, “Sek pekemetuud, esuyan'u amu ne
bu' ndi' amu maan se guned neg Bata' ne Getaw bu' ndi' minum ri sed
dugu'en, nda'iruni ketubu' niyu ri se gegulingen niyu. 54 Ma'ad sung maan
ri se guned'u bu' minum ri sed dugu'u, duuni ketubu'en ne genda'iruni
gekteben, bu' petubu'en'u giin puli' se ketapusan ne gendaw. 55 Tendeng
ay su guned'u giin nini sung metuud ne gaan bu' sud dugu'u giin nini sung
metuud ne ginumen. 56 Sung maan ri se guned'u bu' minum ri sed dugu'u,
mekpebilin giin ned diin senaan bu' gaku' diin seniin.
57 “Suk tetubu' ne Gama', giining miksugu' ri senaan, bu' tetubu'u rema
tendeng ri seniin. Maa' ra run rema nek pebiyan, sung maan ri senaan
metubu' tendeng ri senaan. 58 Giin nini suk pan neng mirini buwat se
dlangit. Gena' ining maa' nek pan ne ginaan ne nga gepu'an niyu, ma'ad
minatay ilan gusay. Sung maan runik pan keni metubu' se genda'iruni
gekteben.”
59 Tinalu'en nini saanain minendu' ritu sek pektipungan ritu se Caper-
naum.

Su ngak Talu' neng Mekegbegay ne Ketubu' se Genda'iruni Gekteben

60 Aas, melaun ri se ngak tinu'unanen sung mikerengeg run nini,
miktalu' ilan, “Tinendu' keni melised gupiya. Ta' maing menginengeg run
nini?”
61 Bu' seng misuunan ni Jesus ri se gegulingenen neng migburuburu su
ngak tinu'unaan tendeng run nini, miktalu' giin ri senilan, “Mikepeluya
ba ini ri sek pektu'u niyu ri senaan? 62 Lama run sakan bu' me'ita' niyu ne
mperitaas puli' sug Bata' ne Getaw ritu sek pigbuwataan? 63 Su Gispiritu
ned Diwata giin sung megbegay ne ketubu'; su ga'em ne getaw nda'ik
paluun. Su ngak talu' nek tinalu'u seniyu buwat se Gispiritu ned Diwata
neng megbegay ne ketubu'. 64 Ma'ad sud duma riin seniyu genda' pektu'u
ri senaan.” (Tendeng ay misuunan ni Jesus gatad pa se getaran bu' ta'
su nga gendi' mektu'u riin seniin bu' sung megbudhi' ri seniin.) 65 Bu'
middugang giin sek pektalu', “Giin nini su keterengan neng miktalu'u run
riin seniyu ne nda'iruni getaw neng mekeriin senaan gawas bu' tugut ini
ne Gama'.”
66 Tendeng run nini, melaun se ngak tinu'unan ni Jesus neng migawa' bu'
nda' na peddunut ri seniin. 67 Aas sinaakan ni Jesus suk sepulu' bu' ruwa'
ne nga gapustulisen, “Bu' gamu, liyagan ba rema niyu neng menggawa'?”
68 ✡ Miksembag si Simon Pedro ri seniin, “Ginu'u, ta' ami ma pagaw?
Diin seni'a su ngak talu' neng migbegay se ketubu' ne genda'i gekteben.
69 Bu' nemuun miktu'u ami seni'a bu' misuunan nami ne dya'a gaid sug
Bala'an neg buwat sed Diwata.”
70 Miktalu' si Jesus tu senilan, “Pimili'u amu nek sepulu' bu' ruwa' ma'ad
suk sala riin seniyu menulay.” 71 Na, miktuntul giin metendeng riin ni
Judas neg bata' ni Simon Iscariote. Ay si Judas, isan giin suk sala sek
sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulisen, giin sung megbudhi' ri seniin.

7

Si Jesus bu' su ngak Pateren

1 Bu' peketubus run nini, midlibed si Jesus tu se dlugar sek probinsiya
ne Galilea. Liniyawaan neng medlibed ritu seg Judea tendeng ay su nga
geseg ne ngag Judeo liyagan nilan nek petain giin. 2 ✡ Na, suk panahun sek

✡ **6:68** 6.68-69: San Mateo 16.16; San Marcos 8.29; San Lucas 9.20. ✡ **7:2** 7.2: Levitico 23.34; Deuteronomio 16.13.

pista ne ngag Judeo, ne iningelanan nek Pista se ngak tulda, megaud na.
3 Bu' miktalu' rayun su ngak pated ni Jesus ri seniin, “Pegawa'a rini, bu'
peritua seg Judea arun me'ita' ne ngak tinu'unan mu su ngag binaal mu.
4 Ndi' megedlud su nga getaw bu' liyagan nilan neng me'ilelaan gupiya.
Ay migbaal'a ne ngag betang keni, aas pesuun mu tu se dlaunan ne nga
getaw landunig binaal mu.” 5 (Isan ngani' su ngak pateren nda' pektu'u ri
seniin.)
6 Aas miktalu' rayun si Jesus ri senilan, “Su ginsaktu nek panahun para
senaan nda' pa mateng. Ma'ad isan landun panahunay run ginsaktu para ri
seniyu. 7 Ndi' amu gemetan ne nga getaw rini seg benwa, ma'ad gemetanu
nilan tendeng ay tinelu'an'u ilan neng migbaal ilan neng melaat. 8 Tuwad
amu ritu sek pista. Ndi'u pa reli' tumuwad ritu sek pista keni tendeng ay
su ginsaktu nek panahun nda' pa mateng para senaan.” 9 Tinalu'en ini bu'
mikpebilin rayun giin se Galilea.

Miritu si Jesus sek Pista se ngak Tulda

10 Na, seng miketuwad na su ngak pateren arun tumambung sek pista,
midlendug rema giin senilan ma'ad ndi'en liyagan neng mesuunan ne nga
getaw ne ritu giin. 11 Pinengaw rayun giin ne nga geseg ne ngag Judeo ritu
sek pista, “Ta' nema giin?” miksaak ilan.
12 Bu' diin sek tebenan ne nga getaw, duuning melaun ne nga getaw
neng migegilemay metendeng ri seniin. Sud duma miktalu', “Mpiya giin
ne getaw.” Bu' sud duma, miktalu', “Gena', ma'ad pidlimbungaan ma'arayi
nga getaw.” 13 Tumu' migegilemay na run su nga getaw sek pektalu'
metendeng ri seniin tendeng ay minendek ilan ri se nga geseg ne ngag
Judeo.
14 Bu' seng minenga'tenga' na suk pista, minaik si Jesus ritu sek Templo
bu' migatad giin sek pekpenendu'. 15 Mitingala gaid rayun su nga geseg ne
ngag Judeo neng miktalu', “Pigendunen dun sek peguwan sek tinawan ne
nda' ma ngani' giin mekegusekila?”
16 Miksembag rayun si Jesus tu senilan, “Suk tinendu'u gena' se
gegulingen'u nek pekpenendu', ma'ad migbuwat ri sed Diwata neng
miksugu' ri senaan. 17 Su isan ta' neng meliyag sek pegbaal se keliyag ned
Diwata, mesuunaan bu' suk tinendu'u keni buwat ri sed Diwata awas gaku'
ra sung miktalu' run nini. 18 Sung miktalu' ri se gegulingenen ne keliyag
minugaling ri se gegulingenen ned dengeg. Ma'ad sung minugaling sek
pekpesiddengeg seng miksugu' ri seniin, metinuuren bu' gena' belusen.
19 Gena' ba binegay na ni Moses ri seniyu su Kesugu'an? Ma'ad nda'irun
gairi isan sala ri seniyu neng miketuman run nini. Lama menengaw amu
run neg higayun sek pekpatay ri senaan?”
20 “Sineleran'a neng menulay!” Miktalu' su nga getaw, “Ta' ma rekaying
mekpatay ri seni'a?”
21 Miksembag si Jesus tu senilan, “Migbaalu nek sala neg betang ne
ketingelaan bu' dlaunan niyu mitingala. 22 ✡ Miksugu' si Moses nek tuli'en
niyu su ngag bata' niyu ne dlai (isan gena' si Moses sung migatad run nini,
bu' ndi', su nga gepu'an niyu,) bu' tinuli' niyu sug bata' niyu ne dlai isan pa
se Gendaw nek Pengulali. 23 ✡ Bu' sug bata' ne dlai tuli'en ri se Gendaw nek
Pengulali arun ndi' melapas su Kesugu'an ni Moses, tuma ma linengetan
amu ri senaan tendeng ay pi'uli'an'u suk sala getaw ri se Gendaw nek

✡ **7:22** 7.22: a Levitico 12.3. b Su Getaran se Dlaunan 17.10. ✡ **7:23** 7.23: San Juan 5.9.

Pengulali? 24 Ndi' amu pegukum seng mi'ita' niyu ri se getaw, bu' ndi' seng
metareng nek pegukum."

Si Jesus ba sung Misiyas?

25 Na, duuni ngak taga Jerusalem neng miktalu', "Gena' ba giin nini su
getaw nek pinengaw nu nga geseg arun petain? 26 Bu' enlengay niyu!
Migasuy na giin ri se dlaun ne nga getaw. Bu' nda'iruning mitalu' nilan
metendeng ri seniin! Misuunan ba sakan ne nga geseg keni ne giin sung
Misiyas? 27 Tumu' suk peddateng neng Misiyas, nda'iruning mekesuun bu'
ta' giin buwat; bu' misuunan ta gaid bu' ta' migbuwati getaw keni."
28 Sek pektendu' ni Jesus ritu sek Templo, pisekegaan suk talu'en,
"Mi'ilelaan niyau ba bu' ta'u migbuwat? Nda'u perini se gegulingen'u ne
keliyag. Metinuuren sung miksugu' ri senaan, bu' nda' niyu giin me'ilala.
29 Ma'ad mi'ilalau giin tendeng ay gaku' migbuwat ma ri seniin, bu' giining
miksugu' ri senaan."
30 Pinentuwan rayun nu ngad duma ne nga getaw ned daapen giin, bu'
nda'irunid dinumaap ri seniin, tendeng ay nda' pa mateng suk panahunen.
31 Ma'ad melaun pa gusay tumu' ne nga getaw neng miktu'u ri seniin, laung
nilan, "Seng mateng na sung Misiyas, megbaal ba giin ne nga ketingelaan
ne dlabaw pa kampuun sek pimbaal se getaw keni?"

Sinugu' su nga Guwardiya sek Templo sek Peddaap riin ni Jesus

32 Mirengeg ne ngak Pariseo su ngak pegegilemay ne nga getaw
metendeng riin ni Jesus. Aas gilan bu' su nga geseg ne ngak pari' mikpawit
ne ngag bantay arun daapen si Jesus. 33 Miktalu' rayun si Jesus, "Gaku'
meddunut seniyu se gempelek ra run nek panahun, bu' mpuli'u na rayun
tu seng miksugu' ri senaan. 34 Menengaw amu ri senaan, ma'ad ndi' niyau
mbaangan tendeng ay ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u."
35 Miksesaakay su nga geseg ne ngag Judeo, "Ta' ba giin pagaw ne ndi'
ta na giin me'ita'? Meritu ba sakan giin se ngak siyudad se nga Griego
ned ditu su nga getawan ta mikengel, bu' menendu' ri se nga Griego?
36 Miktalu' giin, 'Menengaw amu ri senaan bu' ndi' niyau mbaangan bu'
ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u. Landun maig be'et pesabuten run
nini?' "

Suk Tubig neng Migbegay se Ketubu'

37 ✡ Se ketapusan bu' su dlabi gimpurtanti ne gendaw sek pista,
migindeg si Jesus ritu bu' miktalu' neng mesekeg, "Su isan ta' ne kinumen
mekpegaud ri senaan, bu' 38 ✡ su isan ta' neng mektu'u ri senaan mekiinum,
sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, 'Mektebud buwat se gena'ena'en, maa'
ne ngak sapa', suk tubig neng megbegay ne ketubu'.' " 39 Tinalu' ini ni Jesus
metendeng se Gispiritu, ne su ngang mektetu'u riin ni Jesus mekerawat se
Gispiritu. Ay sek panahun ketu, nda' pa mbegay su Gispiritu, tendeng ay
nda' pa begayay si Jesus sek tibuuk nek pekpesiddengeg.*

Suk Pekebahinbahin ne nga Getaw

40 Ritu sek tebenan ne nga getaw sud duma mikerengeg sek tinalu' ni
Jesus, bu' miktalu' ilan, "Getaw keni, giin gaid suk propeta."
41 Miktalu' rema sud duma, "Giin sung Misiyas."

✡ **7:37** 7.37: Levitico 23.36. ✡ **7:38** 7.38: Ezekiel 47.1; Zacarias 14.8. * **7:39** 7.39 Ri seng Melengas ne Gesuyen se dlibru ni San Juan, binegayan si Jesus sek tibuuk nek pekpesiddengeg se dlinansang giin tu se krus bu' sek peketubu'en puli' buwat se kemetain arun sek pegingkud tepad ri se Gama'en ritu se dlangit.

Ma'ad sud duma miktalu', “Sung Misiyas ndi' gaid megbuwat ri se
Galilea! 42 ✡ Miktalu' su kesulatan ne sung Misiyas megbuwat se gasal
ni Gari' David, bu' me'etaw ri seg Bethlehem, su dlugar nek pekengelan ni
Gari' David.” 43 Aas duunik pekebahinbahin se nga getaw metendeng riin
ni Jesus. 44 Sud duma senilan liyagan dumaap ri seniin, ma'ad nda'iruning
mikehimu sek pegbaal run nini.

Nda' Pektu'u riin ni Jesus su nga Geseg ne ngag Judeo

45 Seng mipuli' su ngag bantay, miksaak su nga geseg ne ngak pari' bu'
ngak Pariseo, “Lama nda' niyu giin uwitay rini?”
46 Miksembag su ngag bantay, “Nda'irun gairing miketalu' se isan ta' maa'
ne getaw ketu!”
47 “Isan ba gamu milimbungaan rema?” miktalu' su ngak Pariseo tu
senilan. 48 “Misuunan ba niyu ned duun baik sala ri se nga geseg awas
ngak Pariseo sung miktu'u riin seniin? 49 Nga getaw keni nda' mekesuun
ri se Kesugu'an ni Moses, aas penuyuran ilan gaid ned Diwata.”
50 ✡ Sala se ngak sakup ne ngak Pariseo ritu si Nicodemo, su getaw neng
miritu ni Jesus nud diin. Miktalu' giin tu se ngak sementaunen, 51 “Sumala'
se Kesugu'an ta ne ndi' ita mekegukum ri senilan se ndi' pa merengegan
bu' mesuunan landunig binaal nilan?”
52 Miksembag ilan riin ni Nicodemo, “Taga Galilea ba rema? Tu'unay mu
su Kesulatan bu' mesuunan mu ne nda'irun gairik propeta neng megbuwat
ri se Galilea.”

8

Su Dlibun neng Misakupan neng Minlai

1 [Minuli' rayun su kada sala tu seg balain, ma'ad si Jesus miritu seg
Bentud se ngag Olibo. 2 Bu' sek pekeputi' relaagan sek sunud ne gendaw,
miritu puli' giin sek Templo. Melaun gupiya ne nga getaw neng miritu
seniin, bu' sek pegingkuren, minendu' giin tu senilan. 3 Mbuus, su ngang
menintulu' ri se Kesugu'an bu' su ngak Pariseo miguwit ritu ni Jesus nek
sala dlibun neng misekupan neng minlai. Bu' pi'indeg nilan giin ri seng
metungenga'an se dlaun ne nga getaw. 4 Miktalu' ilan riin ni Jesus, “Sir,
misekupan nami gaid dlibun keni sek pekpenlai. 5 ✡ Na, ri se Kesugu'an
ni Moses, miksugu' senita neg betuun su nga dlibun neng maa' nini. Aas
dya'a, landun maing metalu' mu run nini?” 6 Tumu' ginamit nilanik saak
keni sek pedlaam ri seniin arun duunik pesingkalan nilan sek peksumbung
ri seniin. Ma'ad middungkuk si Jesus bu' miksulat ri se dlupa' ginamit suk
tendu'en. 7 Sek sigi na nilan giin peksaakay, tinumingkag giin bu' miktalu'
senilan, “Bu' ta' ri seniyu ne genda'irunik sala'en, giining meguna megbatu
ri seniin.” 8 Bu' middungkuk giin puli' bu' miksulat ri se dlupa'.
9 Bu' rayun, suk salasala senilan, su ngang mikerengeg run nini
miksunudsunud sek pekpenggawa'. Migatad sek pekpenggawa' su ngang
meketandeng tampan ne si Jesus ra run sung mibilin duma se dlibun neng
mikpebilin sek pegindeg ritu. 10 Bu' miktingkag si Jesus bu' miktalu' ri
seniin, “Eddang, ta' ilan nema? Nda'irun baing migukum seni'a?”
11 Bu' miksembag su dlibun, “Nda'irun, sir.”

✡ **7:42** 7.42: 2 Samuel 7.12; Mikas 5.2. ✡ **7:50** 7.50: San Juan 3.1-2. ✡ **8:5** 8.5: Levitico 20.10; Deuteronomio 22.22-24.

Miktalu' rayun si Jesus ri seniin. “Ndi'u mekegukum seni'a. Ala, uli'a na bu' ndi'a na mekpekesala'.”]*

Si Jesus sung Megbegay ne Kerelaag ri se nga Getaw ri seg Benwa

12 ✡ Rayun, migasuy puli' si Jesus tu se ngak Pariseo, “Gaku' sud delaag neng megbegay ne kerelaag ri se nga getaw ri seg benwa. Suk sala nek sumunud ri senaan, ndi' gaid medlaang ri seng mereleman ma'ad duuni kerelaag ri se ketubu'en.”
13 ✡ Rayun sek pekerengeg run nini ne ngak Pariseo, miktalu' ilan, “Dya'a ra sung mikpemetuud ri se gegulingen mu. Suk pekpemetuud mu gena' metuud.”
14 Miksembag si Jesus laungen, “Isan gaku' ra sung mikpemetuud ri se gegulingen'u, suk pekpemetuud'u metuud gaid tendeng ay misuunan'u bu' ta'u migbuwat bu' ta'u pagaw. Ma'ad nda' amu mekesuun bu' ta'u migbuwat bu' ta'u pagaw. 15 Gamu mikpengukum sumala' sek pegukum ne getaw; ndi'u megukum se isan ta'. 16 Bu' isan pa mengukumu, suk pegukum'u metuud tendeng ay gena' ra gaku' sung megukum bu' ndi', gaku' bu' su Gama'u neng miksugu' ri senaan. 17 ✡ Misulat ma ri se Kesugu'an niyu ne bu' duwa' tawaning mekpemetuud run, suk tinalu' nilan metuud. 18 Gaku' mikpemetuud metendeng ri se gegulingen'u bu' su Gama'u neng miksugu' ri senaan mikpemetuud rema metendeng ri senaan.”
19 Miksaak ilan rayun ri seniin, “Ta' mai Gama' mu?”
Miksembag si Jesus, “Ndi' niyau me'ilala awas su Gama'u. Bu' mi'ilala niyau, me'ilala rema niyu su Gama'u.”
20 Inasuyeni ngak talu' keni sinegain mekpenendu' ritu rapit seg betangan ne ngak selapi' sek Templo. Bu' nda'irunid dinumaap ri seniin tendeng ay suk panahunen nda' pa mateng.

Ndi' amu Mekeritu sek Pa'agawan'u

21 Miktalu' puli' si Jesus tu senilan, “Medlaangu, bu' penengaun niyau bu' mematay amu ri sek sala' niyu. Ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u.”
22 Miksesaakay rayun su ngag Judeo, “Meget ba giin? Giin ba sakan nini sug be'et pesabuten neng miktalu', ‘Ta'u pagaw, ndi' amu mekeritu?’ ”
23 Miktalu' si Jesus senilan, “Gamu nek taga rini seg benwa, ma'ad gaku' taga langit. Gamu nek sakup seg benwa ma'ad gaku' gena'. 24 Miktalu'u gaid riin seniyu neng matay amu ri se ngak sala' niyu. Ay bu' ndi' amu mektu'u ri senaan bu' ta'u, matay amu gaid bu' ndi' mpasaylu su ngak sala' niyu.”
25 Miksaak ilan, “Ta'a ba ne getaw?”
Miksembag si Jesus senilan, “Ndi' ba inesuyan'u amu na gatad pa nud diin bu' ta'u ne getaw?† 26 Melauning me'asuy'u bu' me'ukum metendeng ri seniyu; ma'ad suk sala neng miksugu' ri senaan metinuuren, bu' landuning mirengeg'u buwat ri seniin, asuy'u ini ri se nga getaw seg benwa.”
27 Nda' nilan mesabut neng migasuy giin senilan metendeng riin se Gama'. 28 Aas miktalu' si Jesus senilan, “Se gempetaas niyu sug Bata' ne Getaw, mesuunan rayun niyu bu' ta'u. Bu' nda'iruni gembaal'u ri se

---

* **8:11** 8.11 Meleget ne ngak sinulat bu' guna ne nga gubad ne genda'i ngak sinulat keni (7.53 tampan 8.11); sud duma duun run nini tubus sek San Juan 21.24; sud duma duun run nini tubus sek San Lucas 21.38; sala nek sinulat duun run nini tubus sek San Juan 7.36. ✡ **8:12** 8.12: San Mateo 5.14; San Juan 9.5. ✡ **8:13** 8.13: San Juan 5.31. ✡ **8:17** 8.17: Deuteronomio 19.15. † **8:25** 8.25 Ndi' ba inesuyan'u amu na gatad pa nud diin bu' ta'u ne getaw? *awas* Tuma ma mektuntulu ma ri seniyu?

gegulingen'u, ma'ad miktalu'u ne ngag betang nek pimandu' ne Gama' ri senaan. 29 Bu' suk sala neng miksugu' riin senaan diin senaan; nda' naun pesaddan ne gaku' ra, tendeng ay binaal'u kanunay sung mekepedleliyag ri seniin."
30 Sek pektalu'en run se ngag betang keni, melauning miktu'u ri seniin.

Su Kemetuuran neng Mekegbegay Seniyu ne Keguwasan

31 Aas miktalu' si Jesus tu se ngag Judeo neng miktu'u ri seniin, "Bu' mekpebilin amu ri sek tinendu'u, gamu gaid sung metuud ne ngak tinu'unan'u; 32 bu' mesuunan niyu su kemetuuran, bu' kemetuuran keni, giin sung megbegay seniyu ne keguwasan."
33 ✡ Miksembag ilan ri seniin, "Gesalan ami ni Abraham bu' nda' ami gaid mayan me'ulipen tu se isan ta'. Lamai gulugaan neng miktalu'a ned duuni keguwasan niyu?"
34 Miksembag si Jesus riin senilan, "Sek pekemetuud telu'an'u amu ne su isan ta' neng mekesala', mi'ulipen ri sek sala'. 35 Su gulipen nda'iruni kanunay ne dlugaren riin sek pamilya; tumu' sug bata' duuni dlugaren ritu se genda'iruni gekteben. 36 Aas bu' sug Bata' megbegay ri seni'a ne keguwasan, mekegawas'a gaid. 37 Misuunan'u ne gasal amu ni Abraham. Ma'ad, minengaw amu neg higayun sek pekpatay ri senaan, tendeng ay ndi' amu mekerawat ri se ngak pimandu'u. 38 Inesuyan'u amu se ngang mi'ita'u ri se Gama'u; bu' aas gamu, megbaal amu bu' landunik tinalu' ne gama' niyu riin seniyu."
39 Miksembag ilan riin ni Jesus, "Si Abraham, giin su gama' nami."
Miktalu' si Jesus senilan, "Bu' gamu su ngag bata' ni Abraham, baalen niyu sug binaal ni Abraham, 40 ma'ad nemuun, pelenuwan niyau petayay, su getaw neng miktabal ri seniyu se kemetuuran neng mirengeg'u buwat ri sed Diwata. Gena' maa' niin sug binaal ni Abraham. 41 Megbaal amu gaid se ngag binaal ne gama' niyu."
Miktalu' ilan tu seniin, "Gena' ami ngag bata' ri se gawas; sala rai gama' nami ne giin sud Diwata."
42 Miktalu' si Jesus tu senilan, "Bu' sud Diwata giin su Gama' niyu, petailen niyau ay gaku' buwat ritu sed Diwata bu' keniu na. Nda'u perini se gegulingen'u ne keliyag, bu' ndi' sinugu'u niin. 43 Tuma ma ndi' ma niyu mesabut suk tinalu'u? Tendeng ay ndi' niyu megenep sek pekpenginengeg sung minsahiu? 44 Gamu su ngag bata' nu gama' niyu, neng Menulay, bu' liyagan niyu meksunud se nga keliyag nu gama' niyu. Mememunu' giin gatad pa se getaran. Bu' ndi' giin dumapig ri se kemetuuran, ay nda' ri seniin su kemetuuran. Seng megbalus giin, melemu ra ri seniin suk pegbalus ay betasaan ma bu' giin su gama' ne ngag balus. 45 Ma'ad gaku', tendeng ay miktalu'u se kemetuuran, ndi' amu gaid mektu'u ri senaan. 46 Ta' ma' seniyu sung mekepemetuud neng mikesala'u? Bu' megasuyu se kemetuuran, tuma ma ndi' amu ma mektu'u ri senaan? 47 Su nga getaw nek sakup ned Diwata, gilan sung menginengeg ri se ngak talu' ned Diwata. Ma'ad gamu, gena' amu neng niin, aas ndi' amu menginengeg ri seniin."

Si Jesus bu' si Abraham

48 Miksembag su ngag Judeo ri seniin, "Gena' ami ba ginsaktu sek pektalu' nami ne dya'a taga Samaria bu' sineleran'a neng menulay?"
49 Miksembag si Jesus, "Nda'iruning menulay nek sinumeled ri senaan. Pisiddengegan'u su Gama'u, ma'ad nda' niyau pesiddengegay. 50 Bu' nda'u

✡ **8:33** 8.33: San Mateo 3.9; San Lucas 3.8.

penantu sed dengeg para ri se gegulingen'u. Ma'ad duunik sala neng
minantu para senaan bu' giin sung megukum. 51 Sek pekemetuud esuyan'u
amu, ne su isan ta' neng mektuman sek tinendu'u ndi' gaid matay."
52 Miktalu' rayun su ngag Judeo ri seniin, "Nemuun, misuunan gaid nami
nek sineleran'a neng menulay. Si Abraham minatay bu' maa' run rema su
ngak propeta; ma'ad miktalu'a gusay ne su isan ta' neng mektuman ri
sek tinendu' mu ndi' gaid matay. 53 Labaw'a pa ba se gama' nami ne si
Abraham neng minatay? Labaw'a pa ba se ngak propeta neng minatay
rema? Ta'a ba se gena'ena' mu?"
54 Miksembag si Jesus, "Bu' pesiddengegan'u su gegulingen'u, suk
pekpesiddengeg ketu genda'ik paluun. Suk sala neng mekpesiddengeg
ri senaan giin su Gama'u nek tinalu' mu giin sud Diwata mu. 55 Nda'
niyu giin me'ilala ma'ad mi'ilalau giin. Bu' miktalu'u ne nda'u mekilala
ri seniin, mbaalu neg belusen maa' seniyu. Ma'ad mi'ilelaan'u gaid giin
bu' tinuman'u suk talu'en. 56 Si Abraham, su gepu'an niyu pidleliyag giin
neng mi'ita'en su gendaw sek peddateng'u; mi'ita'en nini bu' pidleliyag."
57 Miktalu' rayun su ngag Judeo ri seniin, "Nda' pa gani' pedlima pulu'
su giddad mu, mbuus mi'ita' mu na si Abraham?"‡
58 Miktalu' si Jesus senilan, "Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne se genda'
pa me'etaw si Abraham, diinu na daan." 59 Aas minguwan ilan ne ngag
batu arun betuun giin, ma'ad si Jesus migedlud bu' migawa' tu sek Templo.

9

Pitelen ni Jesus su Getaw neg Buta gatad pa sek Pegegetaun

1 Saanay midlaang si Jesus, mi'ita'en su getaw neg buta ne gatad pa sek
pegegetaun. 2 Bu' miksaak su ngak tinu'unaan ri seniin, "Rabi, ta' maing
mikesala' getaw ba keni awas su ngang megulangen neng mi'etaw giin neg
buta?"
3 Miksembag si Jesus, "Suk pekebutaan gena' tendeng se ngak sala'en
awas ngak sala' ne ngang megulangen. Mi'etaw giin neg buta arun su
ga'em ned Diwata mpe'ita' ri seniin. 4 Gita, kina'enlan terbahuun ta su
ngag baalen neng miksugu' ri senaan saanay gendaw pa; mateng su gebii
ne nda'irun na isan ta' neng mekegbaal. 5 ✡ Sed diniu pa seg benwa, gaku'
sud delaag para ri se nga getawan rini seg benwa."
6 Sek peketubusen mektalu' run nini, middula' giin ri se dlupa' bu'
binasaken su dlupa' pebiyan tu sed dula'en bu' linugiren ini tu se ngang
mata nug buta. 7 Miktalu' giin tu seg buta, "Peritua bu' pengulamus'a tu se
dlinaw nek Siloam." (Su ngalan ne Dlinaw keni migulugan nek "Sinugu'.")
Aas miritu sug buta bu' mingulamus bu' mipuli' neng mekiita' na.
8 Mbuus su ngak sumbalain bu' su nga getaw neng mikiita' ri seniin
nud diin neng mekelelimus miksaak, "Gena' ba giin nini su getaw neng
mikpegingkud bu' mikpelimus?"
9 Sud duma miktalu', "Giin ma iin." Ma'ad sud duma miktalu', "Gena'
lai, ma'ad maa' melangaylangay ma'ad ri seniin."
Bu' sung mekelilimus ketu miktalu', "Gaku' gaid su getaw."
10 Ma'ad mikpeddayun ilan sek peksaak ri seniin, "Pikendun dun sek
pekehitabu' neng mikiita'a na?"
11 Miksembag giin, "Su getaw ne giningelanan nilan ne Jesus, giin sung
migbaal neg basak ne dlinugiren ri se ngang matau bu' miktalu' ri senaan

‡ **8:57** 8.57 sud duma ne kesulatan miktalu': mi'ita'a ba ni Abraham? ✡ **9:5** 9.5: San Mateo 5.14; San Juan 8.12.

neng merituu sek Siloam bu' mengulamus. Merituu rayun bu' mingulamus bu' mikiita'u na."
12 Miksaak ilan ri seniin, "Ta' nema su getaw?"
Miksembag giin, "Ta' run."

Binistigar ne ngak Pariseo su Getaw nek Pitelen ni Jesus

13 Inuwit nilan tu se ngak Pariseo su getaw buta nud diin. 14 Na, sek pekehitabu' ketu, Gendaw itu nek Pengulali sek pegbaal ni Jesus ri seg basak bu' sek pekpetelen ri seg buta. 15 Miksaak rema rayun puli' su ngak Pariseo tu se getaw metendeng run nini. Aas miktalu' giin tu senilan, "Linugiraan neg basak su ngang matau. Rayun inulemusan'u, bu' mikiita'u na."
16 Duma ne ngak Pariseo miktalu', "Su getaw neng migbaal run nini gena' buwat ri sed Diwata, tendeng ay genda' giin pektuman ri se kesugu'an metendeng se Gendaw nek Pengulali."
Ma'ad sud duma ne ngak Pariseo miktalu', "Pegendunen run se getaw neng mekesesala' sek pegbaal ri se nga ketingelaan keni?" Bu' mibahinbahin ilan.
17 Rayun, miksaak ilan puli' tu se getaw neg buta nud diin, "Lama run maing metalu' mu metendeng ri seniin tendeng ay pitelenen ma su ngang mata mu?"
Miksembag giin, "Propeta giin."
18 Su ngag Judeo ndi' meketu'u neg buta giin nud diin, bu' numuun mekiita' na, tampan pitawag nilan su ngang megulangen. 19 Bu' sinaakan nilan su ngang megulangen, "Bata' ba niyu ini, nek tinalu' niyu neng migegetaw giin neg buta? Pigendunen dun sek pekiita' nandaw?"
20 Miksembag su ngang megulangen, "Misuunan nami ne giin sug bata' nami, bu' migegetaw giin neg buta na daan; 21 ma'ad nemuun nda' nami mesuunay bu' pigendunen dun sek pekiita' awas nda' rema nami mesuunay bu' ta' sung mikpetelen run se ngang mataan. Saakay niyu giin ay metandeng na giin. Mekesembag na giin metendeng ri se gegulingenen." 22 Giin ituik sinembag ne ngang megulangen tendeng ay minendek ilan se ngag Judeo; ay su ngag Judeo miguyun na ne su isan ta' neng megangken ne si Jesus Misiyas,* pepe'uwa'en riin sek pektipungan. 23 Giin nini su keterengan neng miktalu' su ngang megulangen, "Metandeng na giin; saakay niyu giin."
24 Aas tinawag nilan puli' se keruwa' neg higayun su getaw neg buta nud diin, bu' miktalu' ilan ri seniin, "Saad mu riin seng metungenga'an ned Diwata suk pektalu' seng metuud. Misuunan nami ne su getaw nek tinalu' mu neng mikpetelen seni'a mekesesala'."
25 Miksembag su getaw, "Nda'u mesuunay neng mekesesala' ba giin. Basta misuunan'u neg butau nud diin, nandaw mekiita'u na."
26 Miksaak ilan puli', "Lamaig binaalen seni'a? Pigendun'aan dun sek pekpetelen seng mata mu?"
27 Miksembag giin, "Tinalu'u na seniyu bu' ndi' amu menginengeg. Tuma ma liyagan ma niyu neng merengeg puli'? Liyagan ba rema niyu ne mbaal ne ngak tinu'unaan?"
28 Tinampela' rayun nilan giin neng miktalu', "Dya'a suk tinu'unaan ma'ad gami ngak tinu'unan ni Moses. 29 Misuunan nami ne sud Diwata migasuy tu ni Moses nud diin, ma'ad metendeng se getaw ketu, nda' nami mesuunay bu' ta' giin migbuwat."

* **9:22** 9.22 awas Christ

30 Miksembag su getaw, “Ketingalaanig betang keni. Nda' niyu mesuu-
nay bu' ta' giin migbuwat, bu' tumu' pi'uli'aan sung matau. 31 Misuunan
ta ne sud Diwata ndi' menginengeg tu se ngang mekesesala', ma'ad
penginengegaan suk sala neng miktamed ri seniin bu' miktuman sek
sinugu'en riin senilan. 32 Nda' gaid mayan gatad pa se getaran seg benwa
neng mirengeg ned duunik sala neng mikpetelen ri seng mata se getaw
neng mibuta gatad pa sek pegegetaun. 33 Bu' getaw keni gena' pa buwat
tu sed Diwata, nda'iruni gembaalen isan landun.”

34 Miksembag ilan tu seniin, “Mi'etaw'a ri se ngak sala' bu' menendu'a
riin senami?” Bu' pi'awa' nilan giin tu sek pektiguman.

Ngang Mibuta ri se Kemetuuran

35 Mirengeg ni Jesus nek pi'awa' nilan giin tu sek pektiguman. Bu' seng
mi'ita' giin ni Jesus, miktalu' giin, “Miktu'ua ba ri seg Bata' ne Getaw?”

36 Miksembag giin, “Ta' getaw giin, sir, arun meketu'uu ri seniin?”

37 Miktalu' si Jesus tu seniin, “Mi'ita' mu na giin, bu' giin sung
mikpegisturya ri seni'a nandaw.”

38 Miktalu' rayun su getaw, “Ginu'u, miktu'uu seni'a!” Bu' middempug
giin sek peksimba ri seniin.

39 Miktalu' si Jesus, “Miriniu seg benwa arun mengukum arun su ngag
buta mekiita' bu' su ngang mekiita' mbaal neg buta.”

40 Santa' tawan ne ngak Pariseo ned ditu neng midduut ri seniin
mikerengeg sek pektalu'en run nini, bu' miksaak tu seniin, “Buta ami ba
rekay rema?”

41 Sinembag ilan ni Jesus, “Bu' buta amu pa, migulugan ini ne nda' amu
mekesala'; ma'ad nemuun inangken niyu neng mekiita' amu, migulugan
ini neng mekpebilin suk sala' niyu.”

10

Su Galing metendeng seng Menggegingat ne Karniru

1 Miktalu' si Jesus, “Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan ta' nek sumeled
ri sek padir nek turil para se nga karniru ne gendi' mayan ri seg
biyanan ma'ad menaik ri se dlain neg biyanan meddaaw bu' tulisan
giin. 2 Ma'ad suk sala nek sumeled neng mayan ri seg biyanan, giin nini
sung menggegingat ri se nga karniru. 3 Peseleren giin nug bantay ri seg
biyanan bu' su nga karniru menginengeg ri sek talu'en. Tuwagenen su nga
karniruun ri se nga ngalan nilan bu' meguna giin senilan ri sek pegawas.
4 Seng me'uwiten na gumawas su dlaun ne nga karniruun, meguna giin ri
senilan, bu' su nga karniru medlendug ri seniin tendeng ay me'ilala nilan
suk talu'en. 5 Ma'ad ri se dlain ne getaw, ndi' ilan gaid medlendug; tumu'
menggebek ilan pelayu' buwat seniin tendeng ay nda' nilan me'ilala suk
talu' ne dlain ne getaw.”

6 Inasuy senilan ni Jesus su galing keni. Ma'ad nda' gaid nilan mesabut
su gulugaan nini.

Si Jesus sung Melengas neng Menggegingat ri se Karniru

7 Na, miktalu' puli' si Jesus ritu senilan, “Sek pekemetuud esuyan'u
amu, ne Gaku' sug biyanan se nga karniru. 8 Su dlaun neng minateng
se nda'u pa mateng ngang meddaaw bu' ngak tulisan, bu' su nga karniru
ndi' menginengeg se isan ta' senilan. 9 Gaku' sug biyanan. Pebiyan ri
senaan, su dlaun nek sumeled meluwas; mekeseled bu' mekegawas ilan
bu' mekepenengaw seng melengas nek pengeksaban. 10 Ay sung meddaaw

mirini sek peddaaw, sek pekpatay, bu' sek pedlaat. Miriniu arun su nga getaw mbegayan se ketubu'—ketubu' se genda'i gekteben ne kelengas.”

11 “Gaku' su gempiya neng menggegingat ne andam meksipatay para se
nga karniru. 12 Suk sinu'ulan gena' giin sung metuud neng menggegingat
bu' gena' rema giin su gapu' ne nga karniru. Seng me'ita'en sung menanap
neng mendapa' neng mateng, belengenen su nga karniru bu' gumebek giin
pelayu'. Bu' sung mendapa' neng menanap depa'enen bu' petipelakenen
su ngad duma ne karniru. 13 Suk sinu'ulan gumebek pelayu' tendeng ay
sinu'ulan na run giin bu' nda'ik pembaalan run se nga karniru. 14 ✡ Gaku'
su gempiya neng menggegingat ne nga karniru. Mi'ilalau su nga karniruu
bu' su nga karniruu mikilala rema ri senaan, 15 maa' run rema su Gama'
neng mikilala ri senaan bu' Gaku' mikilala rema ri seniin. Aas andamu
meksipatay para ri se nga karniruu. 16 Duun paid duma ne nga karniru
neng misakup ri senaan ne genda' ri sek turil keni. Kina'enlan uwiten'u
ilan rema rini bu' menginengeg ilan ri sek talu'u bu' mbaal ilan nek sala
panen duma ri sek salabuuk neng menggegingat.”

17 “Pinetailu ne Gama' tendeng ay keliyag'u suk pegbegay se ketubu'u
arun me'uwan'u ini puli'. 18 Nda'iruning mekehimu sek pekpatay ri
senaan. Ma'ad begay'u su ketubu'u duma se gegulingen'u ne keliyag.
Duuni ketenged'u sek pegbegay se ketubu'u bu' sek peguwan run nini.
Giin nini suk sugu' neng mirawat'u buwat se Gama'u.”

19 Mibahinbahin su nga getaw Judeo tendeng se ngak talu' ni Jesus ketu.
20 Melaun senilan neng miktalu', “Getaw keni sineleran neng menulay bu'
mibu'ang giin. Tuma ma menginengeg amu ma ri seniin?”

21 Sud duma miktalu', “Gena' ini su ngak talu' ne getaw nek sineleran
neng menulay. Mekepetelen ba sung menulay ri seng mata nek sala getaw
neg buta?”

Binibay si Jesus

22 Rayun, minateng suk panahun nek pista sek peddidikar sek Templo
seg Jerusalem. Penteddaw itu, 23 bu' midlaanglaang si Jesus ritu
sek Templo ne giningelanan neg Balkun nek Penilungan ni Solomon
24 Miktipung rayun pelibut ri seniin su ngag Judeo bu' miksaak ilan, “Nanu
mu ami pa telu'ay se kelaru? Telu'ay mu ami bu' dya'a ba gaid sung
Misiyas.”

25 Miksembag si Jesus senilan, “Inesuyan'u amu na, bu' nda' amu
pektu'u. Su ngak terbahu nek pimbaal'u ri se ngalan ne Gama'u, giin
nini sung mikpemetuud ri senaan. 26 Ma'ad ndi' amu mektu'u tendeng
ay gena' amu nga karniruu. 27 Su nga karniruu menginengeg ri sek talu'u.
Mi'ilalau ilan bu' sumunud ilan ri senaan. 28 Binegayan'u ilan ne ketubu'
se genda'iruni gekteben, bu' ndi' ilan na gaid mbalag se genda'i gekteben.
Nda'iruning mekesaklaw senilan buwat senaan. 29 Landunig binegay ne
Gama' ri senaan giin su dlabaw ri se dlaunan. Nda'iruning mekesaklaw
run nini buwat ri sek pegingat ne Gama'. 30 Su Gama' bu' Gaku' sala ra.”

31 Sek pekerengeg run itu ne ngag Judeo, mingimud ilan puli' ne ngag
batu arun betuun giin. 32 Miksembag si Jesus tu senilan, “Mikpe'ita'u
seniyu neng melaun ne gempiya nek terbahu neg buwat se Gama'. Ta'
ma se ngag binaal'u keni su getaran neg betuun niyau?”

✡ **10:14** 10.14: San Mateo 11.27; San Lucas 10.22.

33 ✡ Sinembag giin ne ngag Judeo, “Ndi' ami megbatu seni'a tendeng se
nga gempiya nek terbahu mu, ma'ad sek pekpesipala mu, tendeng ay dya'a,
getaw'a ra, ma'ad binaal mu su gegulingen mu ned Diwata.”
34 ✡ Miksembag si Jesus tu senilan, “Misulat ini ri se Kesugu'an niyu
neng miktalu' sud Diwata: ‘Ngad diwata amu.’ 35 Bu' tinawag ned Diwata
ne ngad diwata gilan neg binegayan ned Diwata seng minsahiin, bu' su
Kesulatan ndi' gaid me'eseb, 36 tuma ma mektalu' amu ma ne gaku', nek
pinili' ne Gama' bu' sinugu' rini seg benwa, mikpesipala tu sed Diwata sek
pektalu'u ne gaku' Bata' ned Diwata? 37 Bu' nda'u baalay suk pibaal nu
Gama' ri senaan, ndi' amu mektu'u ri senaan. 38 Ma'ad bu' baalen'u ini,
isan ndi' amu mektu'u ri senaan, mbaya' niyu tu'uwan su ngak pimbaal'u,
arun mesuunan niyu ne su Gama' diin senaan bu' Gaku' diin seniin.”
39 Mbuus sinulayan siya nilan daapay giin puli', ma'ad mikedlaguy giin
buwat senilan.
40 ✡ Bu' dinumipag puli' si Jesus tu se Gembagel Tubig neg Jordan tu
se dlugar nek pigbendyagan ni Juan nud diin, bu' mikengel giin ritu.
41 Melaun ne nga getawing miritu seniin bu' miktalu' ilan, “Si Juan nda'
pegbaal ne ketingelaan, ma'ad su dlaun nek tinalu'en metendeng ri se
getaw keni metuud.” 42 Bu' melauni ngang miktu'u ri seniin.

11

Suk Pekepatay ni Lazaro

1 ✡ Na, duunik sala tawan neng midlaru ne su ngalanen si Lazaro.
Mikengel giin tu seg Betania. Bu' su ngak pateren ne si Maria bu' si
Marta mikengel rema ritu. 2 ✡ Bu' si Maria keni, giin su dlibun neng
migbunag nek pegemut ri se nga geksud ne Ginu'u nek pinunasaan rema
neg buuken. Tendeng ay suk pated nilan ne si Lazaro midlaru, 3 aas
pisuun nilan nini ri ni Jesus. Laung nilan, “Ginu'u, suk pinetail mu
midlaru.” 4 Sek pekerengeg run nini ni Jesus, miktalu' giin, “Ndi' giin
matay run seng megeel keni. Mihitabu' ini arun mpesiddengegan sud
Diwata bu' pebiyan run nini, mpesiddengegan sug Bata' ned Diwata.” 5 Na,
pinetail ni Jesus sung mekpated ketu ne si Marta, si Maria, bu' si Lazaro.
6 Ma'ad seng misuunan ni Jesus ne si Lazaro midlaru, migelat pa giin ned
duwa' endaw ritu se dlugar nek pikengelaan. 7 Mbuus, miktalu' giin tu se
ngak tinu'unaan, “Mpuli' ita na pelun tu seg Judea.” 8 Miktalu' su ngak
tinu'unaan ri seniin, “Rabi, gena' ba santa' endaw pa neg betuun'a siya
ritu ne ngag Judeo? Bu' liyagan mu ba ne mpuli' pelun ritu?”
9 Miksembag si Jesus tu senilan pebiyan ri se galing, “Ndi' ba duunik
sepulu' bu' ruwa' guras sek sendaw? Aas su getaw neng medlaang se
gendaw ndi' meterukpa' ay me'ita'en ma su kerelaag rini seg benwa.
10 Ma'ad bu' isan ta' neng medlaang se gebii, meterukpa' giin, ay nda'irun
ma kerelaagen.” 11 Dluwat ini, miktalu' pa gaid si Jesus tu senilan, “Suk
sambat ta ne si Lazaro miktulug. Ma'ad lawan'u giin arun tenuren.”
12 Miksembag su ngak tinu'unaan, “Ginu'u, bu' miktulug giin, me'uli'an
pa giin.”
13 Su gulugan sek tinalu' ni Jesus neng minatay na si Lazaro ma'ad laung
run nu ngak tinu'unaan miktulug na run si Lazaro. 14 Aas inesuyan ilan
ni Jesus se kelaru: “Minatay na si Lazaro. 15 Ma'ad pidleliyagu,” miktalu'

✡ **10:33** 10.33: Levitico 24.16. ✡ **10:34** 10.34: Ngak Salmo 82.6. ✡ **10:40** 10.40: San Juan 1.28.
✡ **11:1** 11.1: San Lucas 10.38-39. ✡ **11:2** 11.2: San Juan 12.3.

si Jesus, “ne nda'u ritu. Para ini ri se kelengasan niyu arun mektu'u amu. Ala, meritu ita seniin.”
16 Aas si Tomas, ne giningelanan rema ne Gapid, miktalu' tu se ngak sementaunen, “Meddunut ita isan bu' matay ita tendeng sek peksunud ri seniin.”

Si Jesus su Getaran se Ketubu'

17 Sek peddateng ni Jesus seg Betania, mirengegaan ne gepaat endaw na linebeng si Lazaro. 18 Na, sug Betania megaud ri seg Jerusalem, mektelu kilumitru ra. 19 Bu' melaun ne ngag Judeo neng miritu arun sek pedduma ri se kegu'ul ni Marta bu' ni Maria tendeng ay minatay suk pated nilan. 20 Sek pekerengeg ni Marta neng megaud na mateng si Jesus, ginumawas giin arun sek peksungkak ri seniin, ma'ad si Maria mikpebilin tu seg balay. 21 Sek pegita' ni Marta bu' ni Jesus, miktalu' giin, “Ginu'u, bu' dinia pa, ndi' siya matay suk pated'u. 22 Ma'ad misuunan'u ne isan nandaw megbegay sud Diwata seni'a isan landun nek penengiin mu ri seniin.”
23 Miktalu' si Jesus ri seniin, “Metubu' puli' suk pated mu.”
24 Miksembag si Marta, “Misuunan'u neng metubu' giin puli' sek peketubu' puli' ri se ketapusan ne gendaw.”
25 Miktalu' si Jesus seniin, “Gaku' sung mekpetubu' puli' ri se ngang minatay, bu' gaku' su getaran ri se ketubu'. Isan ta' sung mektu'u ri senaan, isan matay pa giin, metubu' puli'. 26 Bu' su dlaun neng medleketubu' bu' miktu'u ri senaan ndi' matay. Miktu'ua ba run nini?”
27 “Wa'a, Ginu'u,” miksembag si Marta, “Miktu'uu gaid ne dya'a sung Misiyas,* sug Bata' ned Diwata, suk pirateng nami neng mateng rini seg benwa.”

Miksegaw si Jesus

28 Dluwat ini telu'ay ni Marta, mipuli' giin tu seg balay nilan bu' tinawagen suk pateren ne si Maria bu' inilemaan giin, “Keni na sung Menintulu' bu' pinengaw'a niin.” 29 Sek pekerengeg run itu ni Maria, migindeg giin bu' miksempun gumawas arun sek peksungkak ri ni Jesus. (30 Nda' pa mekeseled si Jesus se dlunsud seg Betania. Ditu pa giin sed dapit nek sinungkakan ni Marta ri seniin.) 31 Sek pekiita' ne ngag Judeo neng midduma ri se kegu'ul ni Maria tu seg balay, neng miksempun megindeg bu' ginumawas, sinunud nilan giin. Ay laung nilan run neng meritu giin se dlinebengan nek pateren arun meksegaw ritu.
32 Miritu si Maria sed dapit ned ditu si Jesus. Sek pekiita'en riin ni Jesus, middempug giin ri se geksud ni Jesus neng miktalu', “Ginu'u, bu' rinia pa, ndi' siya matay suk pated'u.”
33 Sek pekiita'en run neng miksegaw si Maria bu' asta na su ngak sementaunen ne ngag Judeo, binatiken gupiya su keliseran nilan bu' migu'ul gupiya giin. 34 Miksaak rayun giin senilan, “Ta' ma niyu giin linebeng?”
Miksembag ilan, “Rinia Ginu'u, arun me'ita' mu.”
35 Aas miksegaw rayun si Jesus. 36 Aas miktalu' su ngag Judeo, “Mi'ita' niyu bu' gendun kebagel suk pekpetailen riin ni Lazaro!”
37 Ma'ad sud duma miktalu', “Gena' ba pitelenen su ngang mata ne ngag buta? Na, lama nda'en me'ebengay run si Lazaro arun ndi' matay?”

Pitubu' Puli' ni Jesus si Lazaro

* **11:27** 11.27 Ri se dlain nek pekegubad ‘Christ.’

38 Mibatik na pelun ni Jesus su keliseran nilan saanay mikpagaw giin
tu se dlebeng. Su dlinebengan run nini sala buuk ne dlangeb nek
tinempengan sug bengawaan neg batu. 39 Peddateng nilan ritu, miktalu'
si Jesus, "Awa' niyuig batu kiin."
Ma'ad miktalu' si Marta suk pated neng minatay, "Ginu'u, mineru' na
giin numuun, ay gepaat endaw na ne dlinebeng giin!"
40 Miktalu' si Jesus ri seniin, "Gena' ba neng miktalu'u seni'a ne bu'
miktu'ua, me'ita' mu su kesanag ned Diwata?" 41 Aas inawa' nilan sug batu
nek tinampeng ri se dlebeng. Migangag rayun si Jesus bu' miktalu', "Gama',
mikpesalamatu seni'a tendeng ay pinginengegan mau. 42 Misuunan'u ne
kenunay'a minginengeg ri senaan, ma'ad inasuy'u ini para se nga getaw
keni nandaw neng midlibut ri senaan, arun mektu'u ilan ne dya'a sung
miksugu' ri senaan." 43 Dluwaten nini telu'ay, migbeksay giin, "Lazaro,
gawas'a riin!" 44 Bu' ginumawas rayun sung minatay ne su gemegen
bu' geksuren miputus pa nek penepeten, bu' sung mulu'en miputus rema
nek penepeten. Miktalu' rayun si Jesus senilan, "Ugbaray niyu giin arun
mekedlaang."

Mikpelanu su nga Geseg ne ngag Judeo nek Petain si Jesus (San Mateo 26.1-5; San Marcos 14.1-2; San Lucas 22.1-2)

45 Melaun ne ngag Judeo, neng migbentaw ri ni Maria bu' mikiita' seg
binaal ni Jesus, miktu'u ri seniin. 46 Ma'ad sud duma senilan miritu se ngak
Pariseo bu' miktabal ri seg binaal ni Jesus. 47 Aas su ngak Pariseo bu' su
nga geseg ne ngak pari' miktawag nek pektipung se dlaun nek sakup ri se
Dlabaw ne Gukuman. Bu' miktalu' ilan, "Landun maig baalen ta? Melaun
ne nga ketingelaan neng mibaal ne getaw keni. 48 Bu' peseddanen ta na
ma'aray giin," miktalu' ilan, "Su dlaun ne nga getaw mektu'u ri seniin. Bu'
mateng su nga geseg nek taga Roma bu' geba'en nilan suk Templo ta bu'
suk tibuuk neng nasud ta."
49 Ma'ad suk sala nek sementaun nilan ne si Caipas ne Dlabi Geseg nek
Pari' sek taun ketu, miktalu', "Nda'irun gairing misuunan niyu! 50 Nda'
amu ba mekegena'ena' ne mpiya kampuun nek sala tawan raing matay
lungkan sek tibuuk nasud sung megeba'?" 51 Tinalu' ni Caipas ini gena'
buwat ri se gegulingenen nek pengena'ena' tendeng ay giin su Dlabi Geseg
nek Pari' ri sek taun ketu. Inatuken ne kina'enlan neng matay si Jesus gisip
teles para se nga getaw Judeo. 52 Bu' gena' na run para se nga getaw Judeo,
bu' ndi' para rema se dlaun neg bata' ned Diwata neng mibelagbelag ri sed
duma ne dlugar arun metipung bu' mesalabuuk ilan.
53 Gatad rayun se gendaw ketu, mikpelanu su geseg ne ngag Judeo sek
pekpatay riin ni Jesus. 54 Aas nda' na giin pedlaang ritu seg Judea. Ma'ad
miritu giin se dlugar megaud se kemingawan, sek sala ne dlunsud ne
giningelanan neg Efraim, ne ritu mikengel giin duma su ngak tinu'unaan.
55 Nandaw, megaud na su kese'ulugan ne ngag Judeo, ne giningelanan
ne kese'ulugan sek Paska. Aas melaun ne nga getaw neng miritu seg
Jerusalem neg buwat ri se dlain ne nga dlunsud arun se gendi' pa mateng
su kese'ulugan, mekepenlimpiyu ilan pa ri se gegulingen nilan sumala'
seng mibetasan nilan. 56 Aas pinengaw nilan si Jesus bu' saanay mingindeg
ilan ritu sek Templo, miksesaakay ilan, "Landun ma ri se gena'ena' niyu?
Tumambung ba sakan giin ri se kese'ulugan?" 57 Sek panahun ketu,
miksugu' na daan su nga geseg ne ngak pari' bu' ngak Pariseo tu se nga
getaw ne isan ta' neng mekesuun bu' ta' si Jesus, kina'enlan megasuy
senilan arun meraap nilan giin.

12

Binunagan ni Maria nek Pegemut si Jesus tu seg Betania (San Mateo 26.6-13; San Marcos 14.3-9)

1 Se genem endaw ra run dekag mateng su kese'ulugan sek Paska, miritu
si Jesus seg Betania, se dlugar ni Lazaro nek pitubu'en puli' buwat se
kemetain. 2 Rayun mingandam ilan ritu nek penihapun para riin ni Jesus.
Si Marta giining migilak. Si Lazaro sala seng minaan duma ni Jesus. 3 ✡
Mbuus si Maria minuwan nek tenga' litru nek pegemut iningelanan neng
nardo. Keni nek pegemut melaga' gupiya bu' genda'i dlemugen. Binunag
ini ni Maria ri se geksud ni Jesus. Peketubus pinunasaan seg buuken bu'
milaup sug balay se keemut nek pegemut ketu. 4 Bu' si Judas Iscariote, sala
se ngak tinu'unan ni Jesus sung medlu'ib ri seniin, miktalu', 5 "Tuma ma
nda' tumu' beledya' suk pegemut keni sek telu gatus nek pelata* arun su
galinen pembegay tu se ngak pupus?" 6 Ma'ad inasuyen ini gena' tendeng
ay milelaat giin riin se ngak pupus, bu' ndi', tendeng ay meddaaw giin.
Giining migawid run sek pengimetangan nek selapi' nilan bu' kanunay
menguwan giin.

7 Aas miktalu' si Jesus, "Pesaddan mu giin! Tineganaan ini para se
gendaw sek pedlebeng ri senaan. 8 ✡ Ay su ngak pupus kanunay riin
seniyu, ma'ad gena'u kanunay medduut ri seniyu."

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Lazaro

9 Melaun ne ngag Judeo mikesuun ned ditu si Jesus seg Betania. Aas
minditu ilan gena' na run tendeng riin ni Jesus, bu' ndi' liyagan rema nilan
me'ita' si Lazaro nek pitubu' puli' ni Jesus. 10 Aas pinelanu ne nga geseg
ne ngak pari' nek petain nilan rema si Lazaro 11 tendeng ri seniin melaun
se ngag Judeo ne nda' na pektu'u senilan bu' miktu'u riin ni Jesus.

Su Keddaagan sek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem (San Mateo 21.1-11; San Marcos 11.1-11; San Lucas 19.28-40)

12 Sek sunud gendaw, mirengegan seng melaun ne nga getaw nek
tinumambung se kese'ulugan sek Paska, ne si Jesus mikpagaw na tu seg
Jerusalem. 13 ✡ Aas minguwan ilan ne ngak paka nek tepisa, bu' minggawas
arun sek peksungkak ri seniin bu' mimbeksay, "Siya'en ta sud Diwata!
Pengumpiyanan ned Diwata giin neng mirini ri se ngalan ne Ginu'u!
Pengumpiyanan ned Diwata su Gari' seg Israel."

14 Mikiita' si Jesus nek salabuuk neng nati ne gasnu bu' sinekayaan ini,
sumala' sek tinalu' se kesulatan,

15 ✡ "Ndi' amu endek, nga getaw sek Zion!
Enlengay niyu, minateng su Gari' niyu
neng meksakay ri seng nati ne gasnu."

16 Su ngak tinu'unan ni Jesus nda' pa mekesabut run nini sek panahun
ketu. Ma'ad seng mipuli' na si Jesus tu se dlangit, mi'ena'ena' nilan ne su
kesulatan miksambay run nini metendeng ri seniin bu' binaal ini para ri
seniin.

17 Ay su nga getaw, ned duma ni Jesus sek pigawasen si Lazaro buwat
se dlebeng bu' pitubu' puli' buwat se kemetain, sung mikpesuun seng
mihitabu'. 18 Aas tinumagbu' riin ni Jesus su nga getaw tendeng ay
mirengeg nilan su ketingelaan neg binaalen. 19 Aas miktuntulay su dlaun

---

✡ **12:3** 12.3: San Lucas 7.37-38. * **12:5** 12.5 Selapi' nek pelata: enlengay niyu 6.7. ✡ **12:8** 12.8: Deuteronomio 15.11. ✡ **12:13** 12.13: Ngak Salmo 118.25-26. ✡ **12:15** 12.15: Zacarias 9.9.

ne ngak Pariseo, “Mi'ita' na niyu. Nda'irun na gairing mihimu ta. Enlengay niyu, su dlaun ne nga getaw middunut na ri seniin.”

Pinengaw nu nga Griego si Jesus

20 Na duuni nga Griego nek tinumuwad tu seg Jerusalem arun sumimba
sek panahun se kese'ulugan. 21 Miritu ilan ni Felipe. (Keni si Felipe taga
Betsaida nek sakup sek probinsiya se Galilea.) Miktalu' su nga Griego ri
seniin, “Sir, liyagan siya nami kumita' riin ni Jesus.”
22 Midlaang si Felipe bu' inesuyaan si Andres, bu' gilan duwa' sung miritu
ni Jesus arun esuyan giin. 23 Miktalu' rayun si Jesus senilan, “Nandaw
minateng naik panahun ne mpesiddengegan gupiya sug Bata' ne Getaw.
24 Esuyan'u amu ri seng metuud: suk sala dlegas nek trigu mekpebilin nek
sala dlegas ra gaid gawas bu' metena' ini se dlupa' bu' matay. Bu' matay
ini, mekepemunga ini neng melaun. 25 ✡ Su getaw neng mekpetail ri se
ketubu'en, merela'an run nini; ma'ad su getaw ne genda' pekpetail ri se
ketubu'en rini seg benwa, mekaangken tumu' se ketubu' ne genda'iruni
gekteben. 26 Isan ta' sung mekpenibeli ri senaan, kina'enlan medduut ri
senaan. Bu' isan ta'u, ditu rema suk sesugu'en'u. Isan ta' neng mekpenibeli
ri senaan, mpesiddengegan giin ne Gama'u.”

Miktalu' si Jesus metendeng ri Kemetainen

27 Miktalu' pa gaid si Jesus, “Nandaw midlibegu. Bu' landun baing
metalu'u? Metalu'u ba se Gama'u ne ndi' naun pe'entusen sek panahun
keni? Ma'ad giin nini su ketuyu'an sek peddiniu arun megantus sek
panahun keni. 28 Gama', pesiddengegay mu su ngalan mu.”
Bu' rayun duunik talu' neng migbuwat se dlangit, “Mpesiddengegan'u
na su ngalan'u bu' pesiddengegan'u ini puli'.”
29 Su nga getaw neng minambung ritu mikerengeg sek talu' ketu.
Miktalu' ilan, “Uy, dlugung ma itu.” Ma'ad sud duma miktalu', “Anghel
itu sung miktuntul ri seniin.”
30 Miksembag si Jesus, “Talu' keni pirengeg gena' para senaan bu' ndi'
para seniyu. 31 Na, minateng na suk panahun ne su nga getaw ri seg
benwa ukuman; na, minateng na suk panahun ne sung midlegeseg ri seg
benwa daagen na. 32 Bu' gaku', bu' petubu'enu na puli' buwat seg benwa,
pepegauren'u su dlaun ne nga getaw ri senaan.” (33 Sek pegasuyen run
nitu, tinalu'en laa kelesiay run sung niin ne kemetain.)
34 ✡ Miksembag rayun su nga getaw, “Su Kesugu'an ta miktalu' ne ndi'
matay sung Misiyas, aas tuma ma mektalu'a ma ne sug Bata' ne Getaw
kina'enlan lensangen tu se krus? Ta' ma rekay sug Bata' ne Getaw?”
35 Miksembag si Jesus, “Su kerelaag riin seniyu se gempelek nek
panahun. Dlaang amu saanay riin pa seniyu su kerelaag, arun ndi'
amu merepetan seng merelem ay sung medlaang riin seng merelem nda'
mekesuun bu' ta' giin pekpagaw. 36 Saanay riin pa seniyu su kerelaag,
tu'uay niyu su kerelaag arun mbaal amu ne getawan ri se kerelaag.”

Nda' Pektu'u su ngag Judeo riin ni Jesus

Dluwat itu telu'ay ni Jesus, migawa' giin ritu bu' migedlud buwat
senilan. 37 Isan metuud mibaalen su dlaun ne nga ketingelaan riin seng
metungenga'an nilan, nda' ilan pektu'u ri seniin, 38 ✡ arun metuman suk
tinalu' ni propeta Isaias:

✡ **12:25** 12.25: San Mateo 10.39; 16.25; San Marcos 8.35; San Lucas 9.24; 17.33. ✡ **12:34** 12.34: Ngak Salmo 110.4; Isaias 9.7; Ezekiel 37.25; Daniel 7.14. ✡ **12:38** 12.38: Isaias 53.1 (LXX).

“Ginu'u, ta' maing mektu'u ri seng minsahi ne ginasuy nami?
Bu' ta' maik pi'ita'an ne Ginu'u riin se ga'emen?”
39 Aas, nda' ilan meketu'u, tendeng ay laung rema ni Isaias,
40 ✡ “Binutaan ilan ned Diwata
bu' binaalen su nga gena'ena' nilan ne ndi' mekesabut,
arun su ngang mata nilan ndi' mekiita',
bu' su nga gena'ena' nilan ndi' mekesabut,
ay ali' bu' mpuli' ilan ri senaan,
bu' pe'uli'an'u ilan, miktalu' sud Diwata.”
41 Inasuy itu ni Isaias tendeng ay mi'ita'en su kesanag ni Jesus bu' miktuntul giin metendeng ri seniin.
42 Isan pa run nini, melaun ne nga geseg ne ngag Judeo sung miktu'u riin ni Jesus, ma'ad tendeng se ngak Pariseo, nda' ilan pekpe'ilala run nini arun ndi' ilan pepe'uwa'en riin se ngak pektiguman; 43 ay pilabaw nilan nek siya'en ilan ne nga getaw sinangkali' nek siya'en ilan ned Diwata.

Su ngak Talu' ni Jesus metendeng sek Pekpengukum

44 Na, migasuy si Jesus seng mesekeg, “Suk sala neng miktu'u ri senaan, gena' na run ne gaku'ik tinu'uaan, bu' ndi' miktu'u rema giin seng miksugu' senaan. 45 Sung mikiita' senaan, mikiita' rema seng miksugu' senaan. 46 Miriniu seg benwa maa' ned delaag, arun isan ta' neng mektu'u ri senaan ndi' mekpebilin ri seng merelem. 47 Bu' isan ta' sung menginengeg ri seng minsahiu ma'ad ndi' mektuman run nini, ndi'u megukum ri seniin ay nda'u perini seg benwa arun ukuman su nga getaw bu' ndi' arun luwasen ilan. 48 Duuning meksilut tu seng megbibay ri senaan bu' ndi' dumawat ri seng minsahiu. Suk talu' nek tinalu'u giin mbuus sung megukum ri seniin se ketapusan ne gendaw. 49 Tendeng ay gena'u miktalu' ri se gegulingen'u ne keliyag ma'ad su Gama' neng miksugu' ri senaan, giin sung miksugu' ri senaan bu' landunik telu'en'u. 50 Bu' misuunan'u ne suk sugu'en migbegay se ketubu' ne genda'iruni gekteben. Aas suk tinalu'u giin suk pitalu' senaan ne Gama'u.”

13

Inugasan ni Jesus su nga Geksud ne ngak Tinu'unaan

1 Na, se genda' pa mateng su gendaw se kese'ulugan sek Paska, misuunan ni Jesus neng minateng na suk panahun neng megawa' giin rini seg benwa bu' mpuli' tu' se Gama'. Pinetailen sung niin rini seg benwa, bu' pinetailen ilan tampan se ketapusan.
2 Seng minihapun si Jesus bu' su ngak tinu'unaan, pi'ena'ena' ni Satanas riin ni Judas neg bata' ni Simon Iscariote ne lu'ibaan si Jesus. 3 Misuunan ni Jesus ne su dlaun ne ga'em binegay na ne Gama' ri seniin. Misuunaan rema ne sed Diwata giin migbuwat bu' sed Diwata giin pagaw. 4 Migindeg giin buwat se dlemisaan, linuwasen suk suuben dapit dibabaw, bu' kiniberaan nek tuwalya su gawaken. 5 Binunagaan dayun nek tubig suk pelenggana, bu' pingugasaan su nga geksud ne ngak tinu'unaan, bu' pinerepuwaan nek tuwalya ne kinibed ri se gawaken. 6 Rayun se giin nai ugasaan su geksud ni Simon Pedro, miktalu' si Simon ri seniin, “Ginu'u, ugasan mu bai nga geksud'u?”
7 Sinembag giin ni Jesus, “Ndi' mu pa mesabut ini nemuun bu' landunig binaal'u keni, ma'ad mesabut mu ra peketubus ini.”

✡ **12:40** 12.40: Isaias 6.10 (LXX).

8 Miktalu' si Pedro, “Ndi' gaid mehimu ne dya'a megugas runi nga
geksud'u isan laa panahunay run.”
Ma'ad miktalu' si Jesus ri seniin, “Bu' ndi'a mekpe'ugas ri se nga geksud
mu senaan, ndi'a na mbaal nek tinu'unan'u.”
9 Miktalu' si Simon Pedro, “Ginu'u, gena' na run nga geksud'u ugasan
mu, bu' ndi' peruma mu remai nga gemeg'u bu' guluu.”
10 Ma'ad miktalu' si Jesus, “Sung miligu' na, dlimpiyu naik tibuuk
dlawasen bu' gena' na kina'enlan ugasan pa gawas ma'ad su nga geksuren.
Dlimpiyu amu na, gawas suk sala riin seniyu.” (11 Ay misuunaan bu' ta'ing
medlu'ib ri seniin; aas miktalu' giin, “Dlimpiyu amu na, gawas suk sala riin
seniyu.”)
12 ✡ Aas seng mi'ugasan na ni Jesus su nga geksud nilan, sineluken
puli' suk suuben dapit dibabaw bu' mipuli' tu se dlemisaan. Miksaak giin
senilan, “Misabut ba niyu bu' landunig binaal'u riin seniyu?” 13 Tinawag
niyau neng Menintulu' bu' Ginu'u. Metuud ma iin, tinalu' niyu bu' ta'u.
14 Aas bu' gaku' ma gani' su Ginu'u bu' Menintulu' niyu neng migugas ri se
nga geksud niyu, meginugasay amu rema ri se nga geksud niyu. 15 Binaal'u
ini gisip dlendasan para seniyu, arun baalen niyu ini maa' sek pegbaal'u
run nini riin seniyu. 16 ✡ Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne nda'iruni
gulipen ne dlumabaw pa ri se gegalenen. Bu' suk sinugu' gena' lumabaw
ri seng meksugu'. 17 Bu' misuunan niyu ngag betang keni, pedleliyagen
amu bu' baalen niyu ini.
18 ✡ “Nda'u ini telu'ay para ri se dlaunan niyu ay mi'ilalau su ngak
pimili'u; ma'ad kina'enlan neng metuman suk tinalu' ri se Kesulatan, ‘Su
getaw nek sumalu senaan sek pekaan, giin paing medlu'ib ri senaan.’
19 Inasuy'u ini nemuun ri seniyu, saanay nda' pa mehitabu' arun bu'
mehitabu' na mektu'u amu ne Gaku' ini. 20 ✡ Sek pekemetuud esuyan'u
amu, ne sud dumawat se isan ta' nek sinugu'u dinumawat ri senaan; bu'
sud dinumawat senaan dinumawat ri seniin neng miksugu' senaan.”

Inatuk ni Jesus ned duuning Medlu'ib ri Seniin
(San Mateo 26.20-25; San Marcos 14.17-21; San Lucas 22.21-23)

21 Dluwat itu me'asuy ni Jesus, migu'ul gaid giin neng mikpemetuud
senilan, “Sek pekemetuud esuyan'u amu, nek sala seniyu sung medlu'ib
ri senaan.”
22 Migegenlengay su ngak tinu'unaan neng midlibeg bu' ta' etaway runik
pigelingaan run nini. 23 Suk sala se ngak tinu'unan nek pinetail gaid ni
Jesus migingkud ritu sek taparen. 24 Sininyasan giin ni Simon Pedro nek
saakan si Jesus bu' ta' suk pi'elingan run.
25 Aas minigin rayun giin riin ni Jesus bu' miksaak, “Ta' ma ne getaw,
Ginu'u?”
26 Miksembag si Jesus, “Su getaw neg begayan'u sek pan, tubus'u lebulay
ini, giin su getaw.” Rayun linebul ni Jesus suk pan bu' binegain ini riin
ni Judas, sug bata' ni Simon Iscariote. 27 Sek pekerawat ni Judas run suk
pan ketu, sinumeled si Satanas ri seniin. Miktalu' rayun si Jesus ri seniin,
“Ala, baal mu na rayun sug baalen mu.” 28 (Nda'irunik sala se ngang
minihapun ketu neng mikesabut bu' tuma ma tinalu' itu ni Jesus riin ni
Judas. 29 Ay si Judas, giin maing migawid ri sek selapi' nilan. Migena'ena'
sud duma ne ngak tinu'unan nek sinugu' ni Jesus si Judas nek sumaluy

✡ **13:12** 13.12-15: San Lucas 22.27. ✡ **13:16** 13.16: San Mateo 10.24; San Lucas 6.40; San Juan 15.20. ✡ **13:18** 13.18: Ngak Salmo 41.9. ✡ **13:20** 13.20: San Mateo 10.40; San Marcos 9.37; San Lucas 9.48; 10.16.

se nga kina'enlanen nilan para se kese'ulugan awas megbegay tu se ngak pupus.)
30 Seng mirawat na ni Judas suk pan, ginumawas rayun giin tendeng ay gebii itu.

Sug Begu nek Sugu'

31 Seng mikedlaang na si Judas, miktalu' si Jesus, “Nandaw, pesiddengegan sug Bata' ne Getaw. Bu' sud Diwata pesiddengegan pebiyan ri seniin.
32 Bu' sud Diwata pesiddengegan pebiyan ri seg Bata' ne Getaw, Sug Bata' ne Getaw pesiddengegan ned Diwata ri se gegulingenen nek pesiddengeg, bu' baalenen ini rayun. 33 ✡ Nga gembata', ndi'u na mekpayat duma seniyu. Menengaw amu ri senaan; ma'ad telu'an'u amu nemuun maa' sek tinalu'u se nga geseg ne ngag Judeo, ‘Ndi' amu mekeritu sek pa'agawan'u.’ 34 ✡ Bu' nandaw, begay'u seniyu sug begu nek sugu': pekpinetailay amu. Maa' sek pekpetail'u ri seniyu, aas mekpinetailay amu rema. 35 Bu' mekpinetailay amu, mesuunan rayun se dlaunan ne gamuik tinu'unan'u.”

Inatuk ni Jesus suk Pedlimed ni Pedro
(San Mateo 26.31-35; San Marcos 14.27-31; San Lucas 22.31-34)

36 Sinaakan giin ni Simon Pedro, “Ginu'u, ta'a ma pagaw?”
Miksembag si Jesus, “Ndi'a mekedlendug senaan nandaw bu' ta'u pagaw, ma'ad se ketambinai', mekedlendug'a ra ritu.”
37 Ma'ad miksaak si Pedro, “Ginu'u, lama ndi'u mekedlendug riin seni'a nandaw? Andamu ma rema meksipatay para seni'a.”
38 Sinembag giin ni Jesus, “Andam'a ba gaid meksipatay para senaan? Telu'an'u dya'a seng metuud, se gendi' pa meguni su dlimensad, limeren mau seng metelu.”

14

Si Jesus Giin sud Dalan Pagaw tu se Gama'

1 Miktalu' si Jesus ritu sek tinu'unaan, “Ndi' amu megu'ul. Salig amu ri sed Diwata bu' salig amu rema senaan. 2 Ritu seg balay ne Gama'u, duuning melaun ne ngak pekengelan, bu' endamen'u su dlugar para seniyu. Bu' gena' metuud ini, ndi'u na tabal riin seniyu. 3 Bu' mekerituu na bu' mekaandam na ne dlugar para seniyu, mpuli'u bu' engain'u amu arun isan ta'u, ritu amu rema. 4 Bu' mesuunan niyu sud dalan pagaw se dlugar nek pa'agawan'u.”
5 Miktalu' si Tomas ri seniin, “Ginu'u, nda' ami mekesuun bu' ta'a pagaw, aas pegendunen nami run sek pekesuun sed dalan pagaw ritu?”
6 Miksembag si Jesus seniin, “Gaku' sud dalan, su kemetuuran, bu' su ketubu'; nda'iruning mekeritu se Gama' bu' gena' pebiyan ri senaan. 7 Bu' mi'ilala niyau, me'ilala niyu rema su Gama'u. Bu' gatad nandaw, mi'ilala niyu su Gama'u, bu' mi'ita' niyu giin.”
8 Miktalu' si Felipe ri seniin, “Ginu'u, pe'ita' mu senami su Gama' bu' gigu na itu para senami.”
9 Miksembag si Jesus, “Mpayat naik pedduut'u riin seniyu, ma'ad nda'a pa gaid mekilala ri senaan, Felipe? Sung mikiita' senaan, mikiita' rema giin ri se Gama'. Lama mektalu'a pa run nek pe'ita'u seniyu su Gama'? 10 Nda'a ba pektu'u, Felipe, ne gaku' riin se Gama' bu' su Gama' riin senaan? Su ngak talu' ne ginasuy'u riin seniyu gena' buwat ri senaan ma'ad buwat

✡ **13:33** 13.33: San Juan 7.34. ✡ **13:34** 13.34: San Juan 15.12, 17; 1 San Juan 3.23; 2 San Juan 5.

se Gama' neng mikpebilin ri senaan. Giin sung migbaal se ngak terbahu keni. 11 Tu'uway niyu ne gaku' riin se Gama' bu' su Gama' riin senaan. Bu' ndi', tu'uway niyau tendeng se ngak terbahu neg binaal'u. 12 Sek pekemetuud esuyan'u amu, ne sung miktu'u ri senaan, baalenen su ngag binaal'u; bu' baalenen su dlabaw pa kampuun, tendeng ay merituu na se Gama'. 13 Bu' isan landunik penengiin niyu ri se ngalan'u, baalen'u arun mpesiddengegan su Gama' pebiyan seg Bata'. 14 Bu' isan landunik penengiin niyu ri se ngalan'u, baalen'u ini."

Sinaad su Gispiritu Santu

15 Miktalu' si Jesus, "Bu' pinetail niyau, tuman niyui ngak sugu'u. 16 Penengiin'u ri se Gama' bu' begayan amu ne dlain neng mekegabang, neng medduma riin seniyu se genda'iruni gekteben. 17 Giin su Gispiritu neng mektendu' ri seniyu se kemetuuran. Su nga getaw rini seg benwa ndi' mekerawat ri seniin tendeng ay ndi' nilan giin me'ita' bu' me'ilala. Ma'ad mi'ilala niyu giin tendeng ay midduma giin bu' mikengel riin seniyu. 18 Ndi'u amu belengen neng maa' ne giru. Mpuli'u riin seniyu. 19 Sek sereluk, su nga getaw rini seg benwa ndi' na mekiita' ri senaan, ma'ad me'ita' niyau; bu' tendeng ay mitubu'u, metubu' amu rema. 20 Sek peddateng ne gendaw, mesuunan niyu ne gaku' riin se Gama'u bu' gamu riin senaan maa' ne gaku' riin rema seniyu. 21 Sung middawat ri se ngak sugu'u bu' miktuman run nini, giining mikpetail ri senaan. Bu' sung mikpetail ri senaan, petailen rema ne Gama'u. Petailen'u rema giin bu' pe'ilalau seniin bu' ta'u gaid ne getaw."

22 Miksaak si Judas (gena' si Judas Iscariote), "Ginu'u, landun mai keterengan ne rinia senami mekpe'ilala bu' gena' ri se nga getaw?"

23 Miksembag si Jesus ri seniin, "Sung mikpetail ri senaan, miktuman ri se ngak tinendu'u. Petailen giin ne Gama'u bu' su Gama'u bu' gaku' meriin seniin bu' mekengel ri seniin. 24 Su genda' pekpetail ri senaan, nda' pektuman ri se ngak tinendu'u. Suk tinendu'u neng mirengeg niyu, gena' buwat ri senaan, bu' ndi', buwat se Gama'u neng miksugu' ri senaan."

25 "Tinalu'u ini riin seniyu saanay sementaun niyau pa. 26 Ma'ad sung menggegabang, sug Bala'an ne Gispiritu Santu, nek sinugu' ne Gama'u ri se ngalan'u, mektendu' ri seniyu se dlaunen bu' mekperelendem riin seniyu se dlaunen nek tinalu'u riin seniyu."

27 "Su kelinaw bilin'u ri seniyu. Su kelinaw'u begay'u riin seniyu; gena' ini maa' ne kelinaw neg binegay neg benwa. Ndi' amu megu'ul bu' ndi' amu mendek. 28 Mirengeg niyu neng miktalu'u seniyu neng megawa'u bu' mpuli'u ra. Bu' pinetail niyau, pedleliyagen amu neng mekerituu se Gama'u; ay labaw pa giin gupiya sinangkali' ri senaan. 29 Inasuy'u na ini daan seniyu, se gendi' pa mehitabu', ne bu' mehitabu' ini, mektu'u amu gaid senaan. 30 Ndi'u na mekpayat sek pektuntul seniyu, tendeng ay mateng na sung midlegeseg ri seg benwa. Ndi' giin mekega'em ri senaan, 31 ma'ad se dlaun ne nga getaw rini seg benwa kina'enlan mekesuun nek pinetail'u su Gama'; sumala' sek sinugu' nu Gama'u, aas binaal'u su dlaunan.

"Ala, gindeg amu, menlaang ita na buwat rini," miktalu' si Jesus.

15

Si Jesus sung Metuud nek Puun ne Gubas

1 “Mikpeddayun si Jesus sek pegasuy, Gaku' sung metuud nek puun ne
gubas, bu' su Gama'u giin sung migatiman run nini. 2 Su kada nek pangau
ne gendi' memunga petelenen, bu' su kada nek panga neng memunga
simpulungaan arun memunga neng melaun. 3 Gamu milimpiyuwan na
tendeng sek talu' nek tinalu'u riin seniyu. 4 Pekpebilin amu ri senaan
bu' mekpebilinu riin seniyu. Maa' nek panga ne ndi' mekepemunga ri
se gegulingenen bu' suway ri sek puun. Maa'entu amu rema, ndi' amu
mekepemunga bu' sumuway amu ri senaan.
5 “Gaku' suk puun ne gubas, bu' gamu su ngak pangau. Suk sala
neng mekpebilin ri senaan bu' gaku' riin seniin, mekepemunga giin neng
melaun tendeng ay suk sumuway ri senaan, nda'iruni gembaalen. 6 Su
gendi' mekpebilin ri senaan maa' nek panga nek pinidlak bu' milawes.
Rayun timuren su ngak panga bu' pidlaken tu se gapuy arun serengen.
7 Bu' mekpebilin amu senaan, bu' su ngak talu'u mekpebilin riin seniyu,
isan landun ne dliyagan niyu, mekepenengi amu bu' merawat niyu ini.
8 Pebiyan run nini, mpesiddengan niyu su Gama'u neng mekepemunga
amu neng melaun bu' mbaal amu ne ngak tinu'unan'u. 9 Pinetail'u amu
maa' sek pekpetail ne Gama'u ri senaan. Pebilin amu ri sek pekpetail'u.
10 Bu' tumanen niyu su ngak sugu'u, mekpebilin amu ri sek pekpetail'u,
maa' sek pektuman'u se ngak sugu' ne Gama'u, bu' mekpebilinu ri sek
pekpetailen.”
11 “Tinalu'u ngag betang keni riin seniyu arun me'angken niyu suk
pedleliyag'u, bu' metileng suk pedleliyag niyu. 12 ✡ Giin nini suk
sinugu'u seniyu, pekpinetailay amu maa' sek pekpetail'u seniyu. 13 Su
dlabi gembagel nek pekpetail ne mbegay sek sala ne getaw tu se ngak
sambaten giin suk pegbegay ri se gegulingenen ne ketubu' para senilan.
14 Ngak sambat'u amu, bu' tumanen niyu su ngak sugu'u riin seniyu.
15 Ndi'u amu na tuwagen ne nga gulipen, tendeng ay su nga gulipen ndi'
mekesuun landunig baalen nu gegalenen; ma'ad tuwagen'u amu ne ngak
sambat, tendeng ay pisuun'u seniyu su dlaun neng mirengeg'u buwat
se Gama'u. 16 Gena' gamu sung mikpili' ri senaan, ma'ad gaku' sung
mikpili' bu' miktendu' ri seniyu arun menlaang bu' mekpeddayun amu
sek pekpemunga, arun isan landunik penengiin niyu ri se Gama'u pebiyan
ri se ngalan'u, begain nini riin seniyu. 17 Giin nini suk sugu'u seniyu:
pekpinetailay amu.”

Su nga Gemet ne nga Getaw

18 Miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Bu' gemetan amu ne nga
getaw, pegena'ena' niyu ne gunau nilan ginemetan. 19 Bu' duma amu ri
se nga getaw seg benwa, petailen amu nilan. Ma'ad tendeng ay gena'
amu duma nilan bu' pimili'u amu buwat senilan, aas ginemetan amu
nilan. 20 ✡ Pegena'ena' niyu suk tinalu'u seniyu: ‘Su gulipen gena' labaw
pa ri se gegalenen.’ Bu' linutusu nilan, lutusen amu rema nilan. Bu'
mektuman ilan ri sek tinendu'u, mektuman ilan rema ri sek tinendu'
niyu. 21 Ma'ad baalen nilani dlaunan keni riin seniyu tendeng senaan
ay nda' ilan mekilala ri seniin neng miksugu' ri senaan. 22 Bu' nda'u
perini bu' pektalu' senilan, ndi' ilan siya mekesala'. Ma'ad nemuun ndi'
ilan meketalu' ne nda'irunik sala' nilan. 23 Ta' ma su gumemet senaan,
gumemet rema ri se Gama'u. 24 Ndi' ilan siya mekesala' bu' nda'u baalay
riin senilan su ngak pimbaal'u ne nda'iruni getaw neng mekegbaal run.

✡ **15:12** 15.12: San Juan 13.34; 15.17; 1 San Juan 3.23; 2 San Juan 5. ✡ **15:20** 15.20: San Mateo 10.24; San Lucas 6.40; San Juan 13.16.

Ma'ad nemuun mi'ita' nilan su ngak pimbaal'u bu' ginemetanu bu' su Gama'u rema. 25 ✡ Ma'ad kina'enlan metuman suk talu' neng misulat ri seg bala'ud nilan: ‘Ginemetanu nilan se genda'iruni keterengan.’

26 “Merini sung Menggegabang ne giin su Gispiritu neng mekpe'ita' se kemetuuran metendeng sed Diwata bu' migbuwat ri se Gama'. Sinugu'u giin riin seniyu buwat ri se Gama' bu' mekpemetuud giin metendeng ri senaan. 27 Bu' mekpemetuud amu rema, ay gamu duma ma senaan gatad se getaran.”

16

1 Miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, “Asuy'u daan ri seniyu ngag betang keni arun ndi' amu merela'an sek pektu'u niyu. 2 Pepe'uwa'en amu ne nga geseg se ngak pektipungan, bu' mateng suk panahun ne isan ta' getaw neng mekpatay seniyu, megena'ena' giin neg binaalen itu para sek pekpenibeliin tu sed Diwata. 3 Baalen nilan nini riin seniyu tendeng ay nda' ilan mekilala ri se Gama' awas senaku'. 4 Ma'ad tinalu'u ini riin seniyu arun bu' baalen nilan nini, me'ena'ena' niyu suk tinalu'u riin seniyu.”

Suk Terbahu ne Gispiritu Santu

“Na, ngag betang keni nda'u asuy ri seniyu nud diin, ay sementaunu pa niyu. 5 Ma'ad nemuun mpuli'u na tu seng miksugu' senaan bu' nda'irun gaid isan sala neng miksaak bu' ta'u pagaw. 6 Bu' nemuun tendeng ay inesuyan'u amu na, migu'ul amu gaid. 7 Ma'ad telu'an'u amu ri seng metuud, melengas pa kampuun para seniyu neng megawa'u rini, ay bu' ndi'u megawa' rini, sung Menggegabang ndi' mateng ri seniyu. Ma'ad bu' megawa'u, pawit'u giin seniyu. 8 Mbuus sek peddatengen, pe'ilelaan tu se nga getaw rini seg benwa metendeng ri sek sala' nilan bu' sek pekemetareng, bu' sek pegukum ned Diwata. 9 Pe'ilelaan ri senilan suk sala' nilan tendeng ay nda' ilan pektu'u ri senaan; 10 bu' pe'ilelaan ri senilan suk pekemetareng tendeng ay merituu se Gama'u bu' ndi' amu na mekiita' ri senaan; 11 bu' pe'ilelaan ri senilan neng misayep ilan metendeng ri sek pegukum sed Diwata tendeng ay su geseg ri seg benwa inukuman na.”

12 “Melaun pa sa'wani asuy'u seniyu, ma'ad ndi' pa niyu mesabut numuun. 13 Ma'ad bu' mateng na su Gispiritu Santu ne giin sung mektendu' seniyu se kemetuuran, tendu'aan amu se dlaun ne kemetuuran; su ngag betang nek tendu'en riin seniyu gena' buwat ri seniin, bu' ndi', landuning mirengegen, asuyen rema riin seniyu bu' landuning mehitabu' seng mateng ne gendaw. 14 Pesiddengegan naun tendeng ay duwatenen sung minsahiu bu' asuyen riin seniyu. 15 Su dlaun ned diin se Gama' diin senaan. Giin nini su keterengan nek tinalu'u ne su Gispiritu duwatenen sung minsahiu bu' asuy riin seniyu.”

Su Kegu'ul bu' su Dleliyag

16 Miktalu' si Jesus, “Se gendi' mpayat ndi' niyau na me'ita' ma'ad tubus itu, ndi' rema mpayat me'ita' ra niyau.”

17 Aas miksesaakay sud duma ne ngak tinu'unaan, “Landun baig be'et pesabuten ri sek tinalu'en, ‘Se gendi' mpayat ndi' niyau na me'ita' ma'ad tubus itu, ndi' rema mpayat me'ita' ra niyau pelun?’ Bu' miktalu' rema giin, ‘Tendeng ay mpuli'u na tu se Gama'u.’ 18 Landun baig be'et pesabuten ri

✡ **15:25** 15.25: Ngak Salmo 35.19; 69.4.

sek tinalu'en, ‘Se gendi' mpayat?’ Ndi' ta mesabut bu' landuni gulugan ri sek tinalu'en.”
19 Misuunan ni Jesus ne dliyagan sa'wan ne ngak tinu'unaan meksaak ri seniin bu' landuni gulugan ri sek tinalu'en. Aas, miktalu' si Jesus senilan, “Tinalu'u muun, ‘Se gendi' mpayat ndi' na niyau me'ita'. Ma'ad tubus itu, se gendi' rema mpayat me'ita' niyau ra pelun.’ Miksesaakay amu ba bu' landuni gulugan ri sek tinalu'u? 20 Sek pekemetuud esuyan'u amu, neng mensegaw amu bu' megu'ul amu ma'ad su nga getaw pedleliyagen. Megu'ul amu ma'ad su nga kegu'ul niyu metelesan ra se dleliyag. 21 Su dlibun, seng megaud na megbata', megu'ul giin tendeng ay minateng na suk panahun neng megbata' giin. Ma'ad bu' me'etaw na gani' sug bata', melingawaan na su kegeel tendeng se dleliyagen neng mi'etaw na sug bata'en rini seg benwa. 22 Bu' gamu maa' rema run, nandaw migu'ul amu. Ma'ad megita' ita pa puli'. Rayun melebiyan pa gaid mbuus su dleliyag niyu, bu' nda'irun gairing mekaawi' run nini isan ta'. 23 Bu' mateng na gani' su gendaw ketu, ndi' amu na meksaak isan landun ri senaan. Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan landun nek penengiin niyu ri se Gama'u ri se ngalan'u, begain riin seniyu. 24 Tampan numuun, nda' amu pa penengi ri se ngalan'u; penengi amu bu' begayan amu, arun metileng su dleliyag niyu.”

Suk Peddaag ni Jesus Kuntra se nga Getaw seg Benwa

25 Miktalu' si Jesus ri senilan, “Inasuy'u ini seniyu pebiyan ri se nga galing. Ma'ad mateng suk panahun ne ndi'u na medlegamit ne nga galing, bu' ndi', megasuyu riin seniyu pebiyan seng melemu nek peketalu'. 26 Sek peddateng se gendaw ketu, menengi amu ri seniin pebiyan ri se ngalan'u bu' gaku' ndi' mektalu' ne gaku' giin sung menengi para seniyu, 27 ay su Gama' mikpetail ma seniyu. Pinetail amu niin tendeng ay pinetail niyau bu' miktu'u amu ne gaku' buwat ri sed Diwata. 28 Wa'a, gaku' buwat ri sed Diwata ne Gama' bu' miriniu seg benwa. Bu' numuun, megawa'u na ri seg benwa keni bu' mpuli'u tu se Gama'.”
29 Miktalu' rayun su ngak tinu'unaan, “Nandaw kelaru na gaid suk peketalu' mu tendeng ay nda'a na pedlegamit ne nga galing. 30 Nandaw, misuunan na nami neng misuunan mu su dlaun ne ngag betang bu' nda'a pedlekina'enlan ned duun paing meksaak seni'a. Aas miktu'u ami ne dya'a buwat gaid sed Diwata.”
31 Miktalu' si Jesus ri senilan, “Nandaw, miktu'u amu na ba? 32 Enlengay niyu, mateng suk panahun bu' nandaw keni na, neng megbelagbelag amu dlaunan niyu. Menguli' amu tu seniyu bu' belengen niyau. Ma'ad gena' nek salau na run ay dumau su Gama'. 33 Inasuy'u ngag betang keni seniyu arun mekaangken amu ne kelinaw pebiyan sek pekesalabuuk niyu ri senaan. Pe'entusen amu rini seg benwa ma'ad ndi' amu mendek tendeng ay dinaag'u sung melaat rini seg benwa.”

17

Migampu' si Jesus para se Dlaun ne ngak Tinu'unaan

1 Peketubus ni Jesus mektalu' run nitu, migangag giin tu se dlangit, laungen, “Gama', minateng na suk panahun. Pesiddengegay mu sug Bata' mu arun sug Bata' mekepesiddengeg ri seni'a. 2 Ay binegayan mu giin ne ketenged sek pedlegeseg se dlaun ne nga getaw arun mbegayaan se ketubu' ne genda'iruni gekteben su dlaun nek piniyal mu seniin. 3 Bu' keni giin su ketubu' ne genda'i gekteben: ne su nga getaw megilala seni'a ne

giin sung metuud ned Diwata bu' megilala riin ni Jesus Christ, nek sinugu' mu. 4 Pisiddengegan'u dya'a rini seg benwa; Tinubus'u suk terbahu nek pibaal mu senaan. 5 Bu' nemuun, Gama', pesiddengegay mau riin seng metungenga'an mu maa' sed dengeg ned diin senaan duma seni'a se genda' pa mbaal sug benwa."

6 "Pi'ilalau dya'a se nga getaw neg binegay mu senaan buwat seg benwa. Misakup ilan seni'a bu' binegay mu ilan ri senaan. Bu' tinuman nilan suk talu' mu. 7 Nandaw, misuunan na nilan ne su dlaun neg binegay mu ri senaan migbuwat seni'a. 8 Ay binegay'u senilan sung minsahi neg binegay mu senaan, bu' dinawat ini nilan. Bu' misuunan nilan ne gaku' metuud gaid neng migbuwat seni'a bu' miktu'u ilan na gaid ne dya'a sung miksugu' senaan."

9 "Migampu'u para senilan. Nda'u pegampu' para ri se nga getaw seg benwa, bu' ndi' para se nga getaw nek piniyal mu senaan tendeng ay sakup mu ilan. 10 Su dlaun ne nga getaw neng naan, ni'a; bu' su dlaun nilan neng ni'a, naan. Bu' sud dengeg'u pi'ita' pebiyan senilan. 11 Nemuun mpuli'u na riin seni'a. Gendi'u na mekpayat rini seg benwa ma'ad su ngak tinu'unan mekpebilin rini seg benwa. Bala'an ne Gama', bentayay mu ilan ri se ga'em ne ngalan mu—su ngalan neg binegay mu senaan arun mesalabuuk ilan maa' ne dya'a bu' gaku' sala ra. 12 ✡ Saanay dumau pa nilan, binentayan'u ilan pebiyan se ga'em ne ngalan mu, su ngalan neg binegay mu senaan. Binentayan'u ilan, bu' nda' gairing mirala' senilan, gawas ma'aray se getaw nek tinegana neng merala' arun metuman suk tinalu' se Kesulatan. 13 Bu' numuun, mpuli'u na riin seni'a bu' ngag betang keni inasuy'u saanay diniu pa seg benwa arun metileng su dleliyag nilan maa' se dleliyag'u. 14 Binegay'u senilan sung minsahi mu, bu' ginemetan ilan nu nga getaw seg benwa, tendeng ay gena' ilan na sakup seg benwa maa' senaan ne gena'u sakup seg benwa. 15 Nda'u pegampu' ne uwa'en mu su ngak tinu'unan rini seg benwa bu' ndi' peneliperan mu ilan buwat sek Penulay. 16 Gena' ilan sakup seg benwa maa' senaan ne gena' sakup seg benwa. 17 Baal mu ilan neg bala'an pebiyan se kemetuuran; suk talu' mu kemetuuran. 18 Maa' sek peksugu' mu senaan rini seg benwa, aas sinugu'u ilan rini seg benwa. 19 Bu' tendeng senilan, piyal'u su gegulingen'u riin seni'a arun piyal rema nilan su gegulingen nilan ri seni'a."

20 "Na, sung naku' nek pegampu' gena' na run para senilan ma'ad para tu se dlaun neng miktu'u ri senaan tendeng ri seng minsahi nilan. 21 Migampu'u arun mesalabuuk ilan siya. Gama', mesalabuuk ilan siya rini senita maa' ne dya'a diin senaan bu' gaku' diin seni'a. Mesalabuuk ilan siya arun mektu'u su nga getaw rini seg benwa ne dya'a sung miksugu' senaan. 22 Binegayan'u ilan ned dengeg neng maa' sed dengeg neg binegay mu ri senaan arun mesalabuuk ilan maa' rema senita neng miksalabuuk, 23 gaku' riin senilan bu' dya'a riin senaan arun mesalabuuk ilan gaid, arun mesuunan ne nga getaw ri seg benwa ne dya'a sung miksugu' ri senaan bu' pinetail mu ilan maa' sek pekpetail mu ri senaan."

24 "Gama', binegay mu ilan ri senaan bu' liyagan'u ne isan ta'u, ritu ilan rema arun me'ita' nilan suk pekege'eman'u. Giin nini su ga'em neg binegay mu senaan tendeng ay pinetail mau se genda' pa mbaalig benwa. 25 Metareng ne Gama', metuud ne su nga getaw rini seg benwa nda' mekilala ri seni'a. Ma'ad mi'ilalau dya'a bu' ngak tinu'unan keni mikesuun ne dya'a sung miksugu' ri senaan. 26 Bu' pi'ilalau dya'a senilan bu' pe'ilalau

✡ **17:12** 17.12: Ngak Salmo 41.9; San Juan 13.18.

pa gaid dya'a, arun suk petail mu para senaan mperiin siya senilan, bu' arun gaku' mperiin siya senilan.”

18

Dinaap si Jesus
(San Mateo 26.47-56; San Marcos 14.43-50; San Lucas 22.47-53)

1 Sek peketubus megampu' ni Jesus, midlaang rayun giin duma se ngak
tinu'unaan bu' dinumipag ilan tu sek sapa' ne Kidron, ned ditu duunik
pigimulanan, bu' miritu rayun si Jesus bu' su ngak tinu'unaan. 2 Na,
si Judas, neng midlu'ib ri seniin, mikesuun se dlugar ketu tendeng ay
kanunay mektipung si Jesus bu' su ngak tinu'unaan ritu. 3 Aas miritu
si Judas sek pigimulanan duma se ngak sundalu nek taga Roma asta na
su nga guwardiya sek Templo nek sinugu' ne nga geseg ne ngak pari' bu'
se ngak Pariseo. Duuni ginuwit nilan ne ngak tingkarul, bu' ngak sulu',
bu' ngag besi. 4 Misuunan ni Jesus su dlaun neng mehitabu' seniin. Aas
sinungkaken ilan bu' miksaak, “Ta' baik pinengaw niyu?”
5 Miksembag ilan, “Si Jesus nek taga Nazaret.”
Miktalu' si Jesus senilan, “Gaku' si Jesus.”
Na, si Judas, neng midlu'ib seniin, ditu rema migindeg duma senilan.
6 Pektalu' ni Jesus ne giin suk pinengaw nilan, mingeddud ilan bu'
mibuksak ilan ri se dlupa'an. 7 Sinaakan ilan puli' ni Jesus bu' ta'ik
pinengaw nilan.
Miktalu' ilan puli', “Si Jesus nek taga Nazaret.”
8 Miktalu' si Jesus senilan, “Inesuyan'u amu ne Gaku' si Jesus. Aas bu'
gaku' gairik pinengaw niyu, ndi' niyu ilebetayid duma.” (9 Tinalu'en ini
arun landun suk tinalu'en metuman: “Gama', nda'irun gairing merala' isan
sala tawan se nga getawan neg binegay mu senaan.”)
10 Rayun si Simon Pedro ned duuni kalisen, binakuten nini bu' tinigbasen
su gulipen ne Dlabaw Geseg nek Pari' bu' mi'eksip suk telingaan ned dapit
dlintu. Bu' su ngalan ne gulipen ketu si Malcus. 11 ✡ Aas miktalu' si Jesus
riin ni Pedro, “Sulek mu ri se guma'aani kalis mu. Migena'ena'a ba ne
ndi'u entusen su ngak pi'antus se Gama' ri senaan?”

Inuwit si Jesus tu ni Anas

12 Dinaap rayun si Jesus nu ngak sundalu nek taga Roma, bu' se kapitan
nilan, bu' se nga guwardiya ne ngag Judeo bu' ginapus giin. 13 Bu' inuwit
reli' nilan giin tu ni Anas suk penugangan ne dlai ni Caipas. Si Caipas
giin su Dlabaw Geseg nek Pari' sek taun ketu. 14 ✡ Na, si Caipas giin
sung migbegay nek sambag ri se nga geseg nu ngag Judeo neng melengas
kampuun nek sala tawan raing matay para se dlaun ne nga getaw.

Linimed ni Pedro si Jesus
(San Mateo 26.69-70; San Marcos 14.66-68; San Lucas 22.55-57)

15 Na si Simon Pedro bu' suk sala pa nek tinu'unan midlendug riin ni
Jesus. Bu' suk sala nek tinu'unan ni Jesus ketu mi'ilala nu Dlabaw Geseg
nek Pari', aas mikedlendug giin riin ni Jesus tu se dlenu'an nug balay nu
Dlabaw Geseg nek Pari', 16 saanay mibilin si Pedro ritu se gawas megaud
se genga'an. Mbuus, suk tinu'unan neng mi'ilala ne Dlabaw Geseg nek
Pari' ginumawas puli' bu' migandyu' tu sed delaga neng migbantay ritu se
genga'an nek peseleren si Pedro bu' mikeseled si Pedro. 17 Aas miktalu'

✡ **18:11** 18.11: San Mateo 26.39; San Marcos 14.36; San Lucas 22.42. ✡ **18:14** 18.14: San Juan 11.49-50.

sud delaga riin ni Pedro, “Gena' ba salaa ma rema se ngak tinu'unan ne getaw kiin?”

Miksembag si Pedro, “Gena' lai tumu'!”

18 Meteddaw suk panahun ketu, aas miguklak ne gapuy su nga gulipen
bu' su ngang migbantay ginamit su guling; bu' migindeg ilan tu seng
megaud ne gapuy arun merendangrendang ilan. Si Pedro migindeg ritu
bu' mikperendangrendang duma senilan.

Sinaakan si Jesus nu Dlabaw Geseg nek Pari'
(San Mateo 26.59-66; San Marcos 14.55-64; San Lucas 22.66-71)

19 Rayun sinaakan si Jesus nu Dlabaw Geseg nek Pari' metendeng se
ngak tinu'unaan bu' metendeng se ngak pimandu'en. 20 Miksembag si
Jesus, “Migasuyu tu se dlaun ne getaw. Su dlaun nek pimandu'u kanunay'u
binaal ri sek seled se ngak pektipungan bu' sek Templo ne ritu mektipung
su dlaun ne nga getaw. Nda'u pemandu' ri seng me'edlud. 21 Tuma ma
gaku' maik saakan mu? Saakay niyui nga getaw neng mikerengeg ri
senaan. Enlengay niyu, mikesuun ilan bu' landunik tinalu'u senilan.”

22 Sek pektalu' ni Jesus run itu, tinampaling giin nuk sala ne ngang
migbantay ritu bu' miktalu' giin tu ni Jesus, “Tuma ma metalu' mu maing
maa' niin se Dlabaw Geseg nek Pari'.”

23 Miksembag si Jesus tu seng migbantay, “Bu' duunik sayep se ngak
tinalu'u, pemetuuray mu neng misayepu. Ma'ad bu' ginsaktu su ngak
tinalu'u, lama tampalingan mau run?”

24 Mbuus, binalud pa gusay si Jesus bu' pinawit giin ni Anas ritu ni
Caipas, su Dlabaw Geseg nek Pari'.

Linimed Puli' ni Pedro si Jesus
(San Mateo 26.71-75; San Marcos 14.69-72; San Lucas 22.58-62)

25 Saanay migindeg pa si Pedro neng mikperendangrendang tu seng
megaud ne gapuy, sinaakan giin ne nga getaw, “Gena' ba salaa ma rema
se ngak tinu'unan ne getaw kiin?”

Midlimed na pelum si Pedro bu' miktalu', “Gena' lai tumu'!”

26 Rayun sala se nga gulipen nu Dlabaw Geseg nek Pari', gepenan nu
getaw nek tinigbas ni Pedro suk telingaan, miksaak, “Gena' ba dya'a ma
sung mi'ita'u nek tendug ne getaw kiin tu sek pigimulanan?”

27 Ma'ad midlimed na pelum si Pedro bu' sek tikmal miguni rayun su
dlimensad.

Riin si Jesus seng Metungenga'an ni Pilato
(San Mateo 27.1-2, 11-14; San Marcos 15.1-5; San Lucas 23.1-5)

28 Aas inuwit nilan si Jesus buwat ritu seg balay ni Caipas pagaw ritu sek
palasyu ne gobernador nu ngak taga Roma. Na, dali' endaw pa itu bu' nda'
seled su nga geseg ne ngag Judeo tu sek palasyu tendeng ay sumala' ri seng
mibetasan nilan, bu' sumeled ilan ri seg balay ne gena' Judeo, gena' ilan na
dlimpiyu bu' ndi' ilan mekekaan ri sek penihapun para se kese'ulugan sek
Paska. 29 Aas ginumawas si Gobernador Pilato ritu senilan, bu' miksaak,
laungen, “Landunik sumbung niyu kuntra se getaw keni?”

30 Miksembag ilan, “Bu' nda' paing melaat neng mibaalen, ndi' siya nami
giin uwiten ri seni'a.”

31 Miktalu' si Pilato senilan, “Uwit niyu giin bu' gamuing megukum ri
seniin sumala' ri se kesugu'an niyu.”

“Ma'ad nda' ami tugutay sek pekpatay ne getaw,” miksembag su ngag Judeo. (32 ✡ Mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ni Jesus bu' laa kelesiyay run su kemetainen.)

33 Aas sinumeled puli' si Pilato tu sek palasyu bu' tinawagen si Jesus bu' miksaak, “Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?”

34 Miksembag si Jesus, “Saak keni buwat ba se gegulingen mu awas inesuyan'a na run ned duma metendeng ri senaan?”

35 Miksembag si Pilato, “Migena'ena'a ba ne gaku' Judeo? Su gegulingen mu ne nga getawan bu' su nga geseg ne ngak pari' gilaning miguwit seni'a rini senaan. Landun ba gairing mibaal mu?”

36 Sinembag giin ni Jesus, “Suk pedlegeri'an'u nda' rini seg benwa keni. Bu' suk pedlegeri'an'u rini pa seg benwa, sumukul siya su ngak sumusunud'u arun ndi'u meraapan ne ngag Judeo. Bu' numuun, suk pidlegeri'an'u nda' rini seg benwa keni.”

37 Aas miktalu' si Pilato ri seniin, “Gari'a ba, rekay?”

Sinembag giin ni Jesus, “Miktalu'a ne gaku' gari'. Seng maa' nini, mi'etawu bu' miriniu seg benwa arun mekpemetuud ri se kemetuuran. Su kada sala ned diin se kemetuuran minginengeg ri senaan.”

38 Miksaak rayun si Pilato, “Landun bai kemetuuran?”

Inukuman si Jesus nek Petain
(San Mateo 27.15-31; San Marcos 15.6-20; San Lucas 23.13-25)

Bu' peketubus mektalu' ni Pilato run itu, ginumawas giin puli' tu se ngag Judeo bu' miktalu' giin tu senilan, “Nda'iruning mi'ita'u nek sayep se getaw keni. 39 Ma'ad duuning mibetasan para seniyu ne bu' mateng su kese'ulugan nek Paska, mekpegawasu nek sala nek pinerisu. Liyagan ba niyu nek pegewasen'u su gari' ne ngag Judeo?”

40 Miksembag ilan duma sek pegbeksay, “Gena' getaw iin ma'ad si Barabas.” (Si Barabas keni ribildi.)

19

1 Aas inuwan rayun ni Pilato si Jesus bu' pilatiguun giin. 2 Bu' su ngak sundalu mikselapid nek sigbet ned dugiyan, binaal ne kuruna, bu' binetang nilan riin se gulu ni Jesus. Bu' piselukan nilan giin nek suub neng melagemlagem. 3 Bu' mikpegaud ilan ri seniin neng middega'rega', “Tetubu' su Gari' ne ngag Judeo.” Rayun tinampaling nilan giin.

4 Bu' ginumawas puli' si Pilato bu' miktalu' tu senilan, “Enlengay niyu, pigawas'u giin puli' rini seniyu arun pe'ita'u seniyu ne nda'irun gairing mi'ita'u neng mibaalen nek sayep.” 5 Aas ginumawas si Jesus neng mikseluk ne kuruna ned dugiyan ri se guluun bu' mikesuub neng melagemlagem. Miktalu' rayun si Pilato senilan, “Enlengay niyu getaw keni.”

6 Sek pekiita' seniin ne nga geseg ne ngak pari' bu' se nga guwardiya sek Templo, mimbeksay ilan, “Lensangen giin tu se krus! Lensangen giin tu se krus!”

Miktalu' rayun si Pilato senilan, “Uwan niyu giin bu' gamu naing medlansang ri seniin tu se krus ay para senaan, nda'iruning mi'ita'u ne keterengan nek silutan'u giin.”

7 Miksembag ri seniin su ngag Judeo, “Duuni kesugu'an nami bu' sumala' ri se kesugu'an ne mbaya' giin nek petain tendeng ay migangken giin neg Bata' raw giin ned Diwata.”

✡ **18:32** 18.32: San Juan 3.14; 12.32.

8 Sek pekerengeg run nini ni Pilato, miksamet su gendeken. 9 Bu' mipuli'
giin ritu sek palasyu bu' sinaakaan si Jesus, “Ta'a ma gaid migbuwat.”
Ma'ad nda' peksembag si Jesus. 10 Aas miktalu' si Pilato seniin, “Lama
ndi'a mektalu' run senaan? Nda'a ba mekesuun ned duuni ketenged'u sek
pegbeluy bu' pekpelansang seni'a ri se krus?”
11 Sinembag giin ni Jesus, “Nda' siya kega'em mu ri senaan bu' nda' pa
ini begay ri seni'a ned Diwata. Aas su getaw neng mikpiyal senaan riin
seni'a gembagel pa kampuun suk sala'en lungkan seni'a.”
12 Sek pekerengeg run itu ni Pilato minengaw pa gaid giin nek pa'agi ne
mbeluyaan si Jesus. Ma'ad mimbeksay su ngag Judeo, “Bu' beluyan mu
giin, gena'a sambat ne Dlabaw Gari' ay isan ta' neng megari'ari' kuntra ne
Dlabaw Gari'.”
13 Sek pekerengeg run itu ni Pilato, inuwiten si Jesus tu se gawas
bu' migingkud giin tu se gingkuran se gukuman ne iningelanan nek
“Platapurma neg Batu.” Ri seg Hebreo nek tinuntulan tinawag ini ne
Gabata.
14 Na, taran taasendaw na itu se gendaw nek pekpengandam sek
pekse'ulug sek Paska. Miktalu' rayun si Pilato tu se ngag Judeo, “Enlengay
niyu, keni na su gari' niyu.”
15 Aas mimbeksay ilan rayun, “Petain giin! Petain giin! Lensangen giin
tu se krus.”
Miksaak si Pilato senilan, “Liyagan ba niyu nek pelansang'u tu se krus
su gari' niyu?”
Miksembag su nga geseg ne ngak pari', “Nda'irun nai dlain pa ne gari'
nami gawas su Dlabaw Gari'.”
16 Aas piniyal rayun ni Pilato senilan si Jesus arun lensangen nilan giin
tu se krus.

Linansang si Jesus tu se Krus
(San Mateo 27.32-44; San Marcos 15.21-32; San Lucas 23.26-43)

Aas inuwan nilan si Jesus. 17 Ginumawas giin neng mikpisaan ne krus
bu' minateng tu “Se dlugar ne iningelanan nek Tulaan Gulu.” (Seg Hebreo
nek tinuntulan, iningelanan ini ne “Golgota,”) 18 ne ritu nilan linansang si
Jesus se krus. Duun remaid duwa' dlai ne dlinansang nilan tu se krus, diin
se kada gilid ni Jesus. 19 Bu' miksulat si Pilato nek pesuun bu' pibetangen
ini tu se krus ni Jesus. Giin nini suk sinulaten: “Si Jesus nek taga Nazaret,
su Gari' ne ngag Judeo.” 20 Aas keni nek pesuun, melaun ne ngag Judeo,
sung mikebasa run nini tendeng ay su dlugar ne dlinensangan riin ni Jesus
megaud ra ri sek siyudad; bu' sinulat itu sek tinuntulan neg Hebreo, Latin,
bu' Griego. 21 Aas su nga geseg ne ngak pari' miktalu' riin ni Pilato, “Ndi'
mu sulatay, ‘Gari' ne ngag Judeo,’ bu' ndi', ‘Miktalu' giin, Gaku' su Gari' ne
ngag Judeo.’ ”
22 Miksembag si Pilato, “Bu' landunik pisulat'u ndi' na me'eseb.”
23 Aas su ngak sundalu, seng milansang na nilan si Jesus tu se krus,
inuwan nilan suk suuben bu' binahinbahin se gepaat neg bahin, sala
bahin se kada sundalu. Inuwan rema nilan sung metaas nek suuben. Na,
sung metaas nek suuben nda'ik tinai'aan bu' tinibuuk suk pegabel run.
24 ✡ Aas su ngak sundalu miktalu' tu se ngak sementaun nilan, “Ndi' ta
ini bedditen; ma'ad ripaan ta ini arun mesuunan ta'ing mekaangken run
nini.” Mihitabu' ini arun metuman suk tinalu' ri se kesulatan:
“Binahinbahin nilan suk suub'u
bu' rinipaan nilan sung metaas nek suub'u.”

✡ **19:24** 19.24: Ngak Salmo 22.18.

Aas giin nini sug binaal nu ngak sundalu.
25 Na, ritu seng megaud ne krus ni Jesus migindeg su gina'en, suk pated
ne gina'en, si Maria nek sawa ni Clopas, bu' si Maria Magdalena. 26 Sek
pekiita' ni Jesus se gina'en bu' sek pinetailen nek tinu'unan neng migindeg
ritu, miktalu' giin tu se gina'en, "Ina', enlengay mu, giin sug bata' mu."
27 Miktalu' rayun giin tu sek tinu'unaan, "Enlengay mu, giin su gina' mu."
Bu' dluwat itu, inuwan giin nuk tinu'unan arun mekengel tu seg balain.

Suk Pekepatay ni Jesus
(San Mateo 27.45-56; San Marcos 15.33-41; San Lucas 23.44-49)

28 ✡ Peketubus ini, seng misuunan ni Jesus ne su dlaunen mitapus na bu'
mituman na sung misulat ri se kesulatan, miktalu' giin, "Kinumenu."
29 Ritu duuni dya'ung neng mipenu' neng mesem ne ginumen. Linebul
nilan dayun sug ispungha ri se ginumen, tinangen ri sek patal ne gayu
ne giningelanan neg isupu, bu' tinenggal ri sed demumug ni Jesus. 30 Aas
seng mi'eksep na ni Jesus su ginumen, miktalu' giin, "Mitubus na!"
Mbuus middungkuk giin bu' binektusan.

Siniyuk nek Teliyaman su Gilid ni Jesus

31 Mbuus su nga geseg nu ngag Judeo migandyu' riin ni Pilato nek
pembeli'en nilan su nga geksud nu nga getaw ne dlinansang tu se nga
krus, bu' uwa'en ilan ritu. Inandyu' nilan ini tendeng ay gendaw itu neg
Birnis, bu' ndi' nilan liyagan neng mekpebilin su ngag bangkay ritu se nga
krus se Gendaw nek Pengulali, tendeng ay bala'an gaid ini ne gendaw.
32 Aas, miritu su ngak sundalu bu' pimbali' nilan su nga geksud nud duwa'
dlai ne dlinansang nek sementaun ni Jesus. 33 Ma'ad sek peddateng nilan
riin ni Jesus, mi'ita' nilan neng minatay na giin. Aas nda' na ma'aray nilan
beli'ay su nga geksuren. 34 Ma'ad suk sala se ngak sundalu, siniyuken
nek teliyaman su gilid ni Jesus bu' sek tikmal mikigis sud dugu' neng
milemugan nek tubig. (35 Bu' su getaw neng mikiita' landuning mihitabu'
riin ni Jesus mikpemetuud, bu' suk pekpemetuuren metuud. Bu' su getaw,
neng mikesuun seng metuud, migasuy arun mektu'u amu rema.) 36 ✡
Mihitabu' ini arun metuman sung misulat ri se Kesulatan, "Nda'iruni ngag
bekegen ne mbali'." 37 ✡ Bu' duun pa gairing misulat ri se Kesulatan,
"Enlengan nilan su getaw nek siniyuk nilan."

Suk Pedlebeng riin ni Jesus
(San Mateo 27.57-61; San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56)

38 Na dluwat itu, si Jose nek taga Arimatea nek tinu'unan ni Jesus ma'ad
mi'edlurik peketinu'unaan tendeng ay minendek giin se nga geseg ne
ngag Judeo, inubugen si Pilato ne uwanenen sug bangkay ni Jesus tu
se krus. Tinugutan giin ni Pilato. Aas inuwanen sug bangkay ni Jesus
buwat tu se krus. 39 ✡ Bu' middunut rema riin ni Jose si Nicodemo. Si
Nicodemo giin su guna neng miritu ni Jesus saanay gebii. Miguwit giin nek
pidlamug nek pegemut neng mira bu' aloe,* medlima pulu' kiluig begaten.
40 Inuwan nilan sug bangkay ni Jesus bu' pinutus nilan ini nek penepeten
ne dlinu duma sek pegemut. Ay giin nini sung mibetasan ne ngag Judeo
bu' medlebeng neng minatay. 41 Na, ditu se dlugar ne dlinensangan riin ni
Jesus, duunik pigimulanan, bu' ritu, duunik salabuuk neg begu ne dlangeb
nek pedlebengan, ne nda' pa gaid melebengay. 42 Aas tendeng ay gendaw

✡ **19:28** 19.28: Ngak Salmo 69.21; 22.15. ✡ **19:36** 19.36: Exodo 12.46; Ngang Numero 9.12; Ngak Salmo 34.20. ✡ **19:37** 19.37: Zacarias 12.10; Pirayag 1.7. ✡ **19:39** 19.39: San Juan 3.1-2.
* **19:39** 19.39 Enlengay niyu su ngak Salmo 45.8

itu sek pekpengandam ne ngag Judeo para se Gendaw nek Pengulali, bu' tendeng ay megaud rema tu se kelebengan, ritu nilan binetang sug bangkay ni Jesus.

20

Suk Peketubu' Puli' ni Jesus
(San Mateo 28.1-8; San Marcos 16.1-8; San Lucas 24.1-12)

1 Na, se guna gendaw nek simana, puti' relaagan pa, miritu si Maria Magdalena se kelebengan. Peddatengen ritu, mi'ita'en ne suk tinampeng tu sed dungawan nek pedlebengan mi'awa' na. 2 Aas ginumebek giin arun esuyan si Simon Pedro bu' sud duma pa nek tinu'unan nek pinetail ni Jesus. Peddatengen ritu, miktalu' giin senilan, "Inuwan nilan tu se dlebeng su Ginu'u, bu' nda' ami mekesuun bu' ta' nilan giin binetang."

3 Aas miritu si Pedro bu' su dlain nek tinu'unan ritu se dlebeng. 4 Minggebek ilan duwa' ma'ad mesekeg kampuun gumebek suk sala sinangkali' ni Pedro. Aas guna giin minateng tu se dlebeng. 5 Peddatengen ritu, middungkuk giin bu' mi'ita'en suk penepeten ne nga dlinu. Ma'ad nda' giin seled. 6 Rayun, minateng rema si Simon Pedro neng miksunud ri seniin, bu' sinumeled rayun tu se dlebeng. Mi'ita'en suk penepeten ne dlinu neng mi'imetang ritu, 7 bu' suk penepeten nek pinutus ri se gulu ni Jesus, nda' meruma sek penepeten ne dlinu neng mi'imetang ritu ma'ad mipain na neng mipilu' ri sek sala dlugar. 8 Rayun suk sala nek tinu'unan, su guna neng minateng ritu se dlebeng, sinumeled rema. Seng mi'ita'en, miktu'u giin. (9 Ay nda' ilan pa mekesabut ri se kesulatan neng miktalu' kina'enlan metubu' giin puli' buwat se kemetain.) 10 Aas minuli' rayun su ngak tinu'unan.

Mikpe'ita' si Jesus riin ni Maria Magdalena
(San Mateo 28.9-10; San Marcos 16.9-11)

11 Na, si Maria mikpegindeg pa ritu se gawas ne dlebeng neng miksegaw. Saanain meksegaw, middungkuk giin bu' migenleng tu se dlebeng, 12 bu' mi'ita'en ned duunid duwa' tawan neg anghel ritu sek seled neng minuub ne gemputi'. Ritu ilan migingkud seng mi'imetangan neg bangkay ni Jesus. Suk sala migingkud diin rapit se guluwan bu' suk sala diin rapit sek sikwayan. 13 Sinaakan nu ngag anghel si Maria, "Eddang, lama meksegaw'a run?"

Miksembag si Maria, "Duuning minuwan seg bangkay ne Ginu'uu bu' nda'u mekesuun bu' ta' nilan binetang."

14 Seng mitalu'en itu, midlingay rayun giin bu' mi'ita'en si Jesus neng migindeg ritu, ma'ad nda'en me'ilala ne si Jesus masi' itu. 15 Miksaak si Jesus ri seniin, "Eddang, lama meksegaw'a run? Ta' baik pinengaw mu?"

Miktu'u si Maria ne giin sung migatiman ri sek pigimulanan ritu, aas miktalu' giin seniin, "Bu' dya'a sung minuwan seniin, sir, esuyay mau bu' ta' mu giin binetang ay uwanen'u giin."

16 Miktalu' si Jesus ri seniin, "Maria!"

Bu' migatubang si Maria riin ni Jesus, bu' miktalu' seg Hebreo nek tinuntulan, "Rabboni!" (neg be'et pesabut, Menintulu').

17 Miktalu' si Jesus ri seniin, "Ndi'a pegawid senaan ay nda'u pa mekepuli' ritu se Gama'u. Ma'ad laway mu su ngak pated'u bu' esuyay mu ilan ne mpuli'u na tu se Gama'u bu' Gama' rema niyu, ritu sed Diwatau bu' Diwata rema niyu."

18 Aas linawan ni Maria Magdalena su ngak tinu'unan ni Jesus, bu' inesuyaan ilan rayun neng mi'ita'en su Ginu'u bu' landunik tinalu' ni Jesus riin seniin.

Mikpe'ita' si Jesus tu se ngak Tinu'unaan
(San Mateo 28.16-20; San Marcos 16.14-18; San Lucas 24.36-49)

19 Aas seng mesilemsilem na sed Duminggu ketu, miktipung su ngak tinu'unan bu' tinerangkaan nilan su ngad dungawan tendeng se gendek se nga geseg ne ngag Judeo. Minateng rayun si Jesus bu' migindeg ritu sek titenga' nilan. Miktalu' giin, "Su kelinaw mperiin seniyu." 20 Peketubusen nini esuyay, pi'ita'en senilan su nga gemegen bu' su giliren. Bu' pidleliyag gaid su ngak tinu'unaan sek pekiita' nilan ri se Ginu'u. 21 Bu' miktalu' puli' si Jesus senilan, "Su kelinaw mperiin seniyu, maa' ne Gama' neng miksugu' senaan, aas sugu'en'u amu rema." 22 Peketubusen mektalu' run itu, iniyupaan ilan rayun bu' miktalu', "Dawat niyu su Gispiritu Santu. 23 ✡ Bu' pasayluun niyu su ngak sala' ne nga getaw, pasayluun ilan. Bu' ndi' niyu ilan pasayluun, ndi' ilan mpasaylu."

Si Jesus bu' si Tomas

24 Si Tomas, suk sala se ngak sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan ni Jesus bu' iningelanan rema ne Gapid, nda' meruma senilan sek peddateng ni Jesus. 25 Aas inesuyan giin nud duma ne ngak tinu'unan, "Mi'ita' nami su Ginu'u ta."

Ma'ad miktalu' si Tomas senilan, "Bu' ndi'u me'ita' bu' mbetang suk tendu'u ri se ngak pali' neg biniyanan ne dlansang ri se ngak palaren, bu' mbetang su gemeg'u ri se giliren, ndi'u gaid mektu'u."

26 Sek peketubus nek sala simana, miktipung puli' su ngak tinu'unan ni Jesus, bu' duma na nilan si Tomas. Tinerengkaan nilan su ngad dungawan neg balay, ma'ad minateng bu' migindeg si Jesus riin sek titenga' nilan. Miktalu' giin senilan, "Su kelinaw mperiin seniyu." 27 Rayun miktalu' giin riin ni Tomas, "Betang mu suk tendu' mu rini bu' enlengay mu su nga gemeg'u. Bu' etat mu su gemeg mu bu' betang mu ri se gilid'u. Ndi'a na pedduwa'ruwa' tumu' pektu'ua."

28 Miktalu' si Tomas ri seniin, "Ginu'uu bu' Diwatau!"

29 Miktalu' rayun si Jesus ri seniin, "Miktu'ua ba tendeng ay mi'ita' mau na? Pedleliyagen gupiya su nga getaw neng miktu'u ri senaan isan nda'u nilan me'ita'."

Su Ketuyu'an ne Dlibru keni

30 Aas ri se dlain neg bahin, melaun pa gaid ne nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus ri seng metungenga'an ne ngak tinu'unaan ne nda' mesulat ri se dlibru keni. 31 Ma'ad sinulat ini arun gamu mektu'u ne si Jesus giin sung Misiyas,* sug Bata' ned Diwata. Bu' pebiyan sek pektu'u niyu ri seniin, duuni ketubu' niyu.

21

Mikpe'ita' si Jesus tu sek Pitu ne ngak Tinu'unaan

1 Tubus ini, mikpe'ita' puli' si Jesus tu se ngak tinu'unaan ritu se geksid ned danaw nek Tiberias. Na, giin nini sung mihitabu': 2 Midlumpuk ilan ritu, gilan si Simon Pedro, si Tomas ne giningelanan rema ne Gapid, si Natanael nek taga Cana nek sakup se Galilea, su nga gembata' ni Zebedeo,

✡ **20:23** 20.23: San Mateo 16.19; 18.18.

* **20:31** 20.31 Su gulugan seng Misiyas 'Christ'.

bu' duun pa gairid duwa' nek tinu'unan ni Jesus. 3 Mbuus, miktalu' si
Simon Pedro tu se ngak sementaunen, "Menginsera'u."
Miktalu' ilan rema, "Meddunut ami seni'a." Aas sinumakay ilan tu
sek sekayan. Ma'ad se gebii ketu nda'irun gairi dlaam nilan. 4 Na, seng
meksebang nai gendaw, duuning mi'ita' nilan neng migindeg ritu se geksid
ned danaw. Ma'ad nda' ilan mekesuun ne si Jesus itu. 5 Miktalu' si Jesus
ri senilan, "Ngak sambat, duun baing milaaman niyu?"
Miksembag ilan, "Nda'irun gaid."
6 ✡ Miktalu' giin senilan, "Tikpu' niyui dlaya niyu ri sed dapit dlintu nek
sekayan, bu' duuning melaaman niyu." Aas tinikpu' nilan su dlaya nilan.
Pegbinteng nilan, ndi' na nilan meraag pagaw ritu sek sekayan tendeng se
kelaun nek sera' neng milaaman nilan.
7 Miktalu' riin ni Pedro suk tinu'unan nek pinetail ni Jesus, "Su Ginu'u
masi' itu!" Aas sek pekerengeg run ni Pedro, sineluken puli' suk suuben
tendeng ay midluwas suub giin bu' linumeksu ri sek tubig. 8 Ma'ad sud
duma ne ngak tinu'unan ned ditu sek sekayan mimelula pagaw tu se geksid
ned danaw saanay migbinteng se dlaya neng mipenu' ne ngak sera'. Ay
gena' ilan melayu' ri se geksid ned danaw—medlima pulu' repa ra run.
9 Aas seng mikekawas ilan na tu seng mimelaan, duuning mi'ita' nilan nek
tiniti' nek sera' ned diin sed dibabaw neg baga ne gapuy, bu' duun remaik
pan. 10 Miktalu' rayun si Jesus senilan, "Peguwit amu rini nek santa' buuk
nek sera' neng milaaman niyu."
11 Aas minaik si Simon Pedro tu sek sekayan bu' binintengen pe'eksid
su dlaya neng mipenu' neng mekebagel ne ngak sera' neng megatus bu'
lima pulu' bu' telu su dlaunen. Bu' isan se kelaun neng milaaman nilan,
nda' gaid mpurut su dlaya. 12 Miktalu' si Jesus senilan, "Rini amu arun
memahaw." Nda'irun gaid isan sala neng miksaak bu' ta' gaid giin,
ay mikesuun ilan ne giin su Ginu'u nilan. 13 Miritu rayun si Jesus bu'
inuwanen suk pan bu' binegain senilan. Giin remaig binaalen tu sek sera'.
14 Na, ketelu bisis na ini neng mikpe'ita' si Jesus tu se ngak tinu'unan
dluwat giin mitubu' puli' buwat se kemetain.

Si Jesus bu' si Pedro

15 Peketubus rayun nilan memahaw, miktalu' si Jesus riin ni Simon
Pedro, "Simon bata' ni Juan, pinetail mau ba labaw pa ri se ngak
sementaun mu keni?"
"Wa'a, Ginu'u," miktalu' giin, "mikesuun'a nek pinetail'u dya'a."
Miktalu' si Jesus ri seniin, "Na, ingat mu su nga getaw neng mikpesakup
senaan maa' sek pegingat mu ri se ngang nati ne karniru." 16 Miktalu' se
keruwa' si Jesus ri seniin, "Simon neg bata' ni Juan, pinetail mau ba?"
"Wa'a, Ginu'u," miktalu' giin, "misuunan mu nek pinetail'u dya'a."
Miktalu' si Jesus ri seniin, "Na, ketaay mu su nga getaw neng mikpesakup
senaan maa' sek pedlekata mu se nga karniru." 17 Miksaak se ketelu neg
higayun si Jesus, "Simon neg bata' ni Juan, pinetail mau ba?"
Migu'ul si Pedro tendeng ay miksaak si Jesus ri seniin se ketelu, "Pinetail
mau ba?" Miksembag si Pedro, "Ginu'u, misuunan mu su dlaun ne ngag
betang. Misuunan mu nek pinetail'u dya'a."
Miktalu' si Jesus seniin, "Na, ingat mu su nga getaw neng mikpesakup
senaan maa' sek pegingat mu ri se nga karniruu. 18 Sek pekemetuud
telu'an'u dya'a, seg begumbata'a pa, dya'a sung mekseluk sek suub mu bu'
miritu se isan ta' ne dliyagan mu. Ma'ad bu' dlegulang'a na, perepaan'a
na run bu' dlain naing mekpeseluk seni'a nek suub, bu' uwiten'a se dlugar

✡ **21:6** 21.6: San Lucas 5.6.

ne gendi' mu liyagan lawan." 19 (Inasuy ini ni Jesus arun pesuun bu' laa
kelesiyay run ne kemetain su gembiyanan ni Pedro, bu' megbegay nek
pesiddengeg tu sed Diwata.) Rayun miktalu' si Jesus riin ni Pedro, "Sunud'a
ri senaan."

Si Jesus bu' su dlain nek Tinu'unan

20 Pedlingay ni Pedro mi'ita'en neng miksunud senilan suk tinu'unan
nek pinetail ni Jesus. Giin sung miksulalig riin se geddeb ni Jesus sek
pekpenihapun nilan bu' miksaak, "Ginu'u, ta' maing medlu'ib ri seni'a?"
21 Sek pekiita' ni Pedro ri seniin, miktalu' giin riin ni Jesus, "Ginu'u, landun
maing mehitabu' ri seniin?"
22 Miksembag si Jesus ri seniin, "Bu' liyagan'u ne ndi' giin matay tampan
sek pekpuli'u, landun mai dlabet mu run? Dya'a, sunud'a ma'aray"
23 Aas midlelaup su gesuyan tu se ngak sumusunud ri se Ginu'u nek
tinu'unan ketu ndi' matay. Ma'ad nda' pektalu' si Jesus ne ndi' giin
matay bu' ndi' miktalu' giin, "Bu' liyagan'u ne ndi' giin matay tampan sek
pekpuli'u, landun mai dlabet mu run?"
24 Giin suk tinu'unan neng mikpemetuud ne sung misulat rini metuud,
bu' giin rema sung miksulat run nini. Bu' misuunan ta ne suk
pekpemetuuren metuud.

Su Ketapusan

25 Bu' melaun pa ne ngag betang nek pimbaal ni Jesus. Bu' sinulat pa
su kada sala, miktu'uu ne suk tibuuk neg benwa ndi' mpe'igu' nek seleran
para se nga dlibru nek sinulat.

Su ngak Pimbaal
ne nga Gapustulis

Pesi'una

Su ngak Pimbaal ne nga Gapustulis giinik sumpat se Gempiya ne Gesuyen nek sinulat ni Lucas. Su dlabi ne gimpurtanti nek tuyu' sek sinulat keni giin suk pektuntul bu' pigendun pegunut se Gispiritu Santu sung mi'una ne ngang mektetu'u sek pekpelelaup se Gempiya ne Gesuyen metendeng riin ni Jesus Christ ritu "seg Jerusalem, sek tibuuk nek probinsiya neg Judea bu' Samaria, bu' sek tibuuk neg benwa (1.8)." Tuntulan ini se ngak pimbaal nu ngang miksunud ri ni Christ neng mikpuun riin se ngag Judeo bu' mikpeddayun nini tampan mibaal nek tinu'uwan se dlaun ne getaw rini seg benwa. Mikpesalig sung miksulat run nini ri se dlaun ne nga getaw saanay megbasa se dlibru keni ne nda'iruning melaat nek tuyu' su ngang miksunud ni Christ nud diin sek pedlekuntra sek penggoberno seg Roma, bu' ndi', suk tinu'uwan ne ngang miksunud ri ni Christ, giin nini su ketumanan seg relihiyun se nga getaw Judeo.

Su ngak Pimbaal ne nga Gapustulis puwidi behinen sek telu neg bahin neng mekpe'ita' sek pedlelaup seng Melengas ne Gesuyen metendeng riin ni Christ bu' sek peksilaun se ngang mektetu'u ritu se dlugar ne ritu winali sung Melengas ne Gesuyen bu' sek pekebaal sek simbaan: (1) Su getaran se ngag baalen nu ngang miksunud ri ni Christ ritu seg Jerusalem tubus miritu si Jesus se dlangit; (2) Sek pedlelaup se dlain ne nga dlugar sek Palestina; bu' (3) Dugang pa nek pedlelaup ritu seng Mediteraneo bu' tampan seg Roma.

Sala pa ne gimpurtanti neg betang riin se ngak Pimbaal ne nga Gapustulis, giin suk terbahu ne Gispiritu Santu, neng mirini duma se ga'em riin se ngang mektetu'u seg Jerusalem se Gendaw nek Pentecostes bu' mikpeddayun sek pegunut bu' pedligen se ngang mektetu'u bu' se dlaun ne nga geseg riin sek simbaan. Su dlaun nek penghitabu' nek tinuntul riin se dlibru keni. Sung minsahi se guna ne ngang miksunud ri ni Christ nek tinipung ri sek santa' neng minsahi, bu' su ngak penghitabu' nek sinulat se ngak Pimbaal ne nga Gapustulis mikpe'ita' se ga'em neng minsahi riin sek pedleketubu' se ngang mektetu'u bu' riin sek peksalabuuk se ngang mektetu'u riin sek simbaan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pekpengandam sek Peksaksi 1.1-26
   a. Su ketapusan nek sugu' ni Jesus bu' saad 1.1-14
   b. Suk teles ni Judas 1.15-26
II. Suk peksaksi ritu seg Jerusalem 2.1—8.3
III. Suk peksaksi ritu seg Judea bu' Samaria 8.4—12.25
IV. Sung ministiryu ni Pablo 13.1—28.31
   a. Su guna neng misyun ni Pablo 13.1—14.28
   b. Suk Pektipung ritu seg Jerusalem 15.1-35
   c. Su keruwa' neng misyun ni Pablo 15.36—18.21
   d. Su ketelu neng misyun ni Pablo 18.22—21.16
   e. Miperisu si Pablo seg Jerusalem, sek Cesarea, bu' seg Roma 21.17—28.31

1 ✡ Pinetail'u nek Teofilo,*

✡ **1:1** 1.1: San Lucas 1.1-4. * **1:1** 1.1a Teofilo: Su gulugan ne ngalan nek Teofilo 'suk sambat ned Diwata.' Giin suk pinuwitan ni Lucas nek sulat.

Se guna ne dlibruu,† sinulat'u ri seni'a su dlaun neg binaal bu' pimandu'
ni Jesus buwat sek pedlegataren runik terbahuun 2 tampan se gendaw
ne inuwit giin tu se dlangit. Se genda' pa giin uwitay tu se dlangit,
migbegay giin ne ngang mandu' pibiyan se ga'em ne Gispiritu Santu tu se
nga gapustulis nek pimili'en. 3 Se gepaat pulu' endaw dluwat giin matay,
mikpe'ita' giin tu senilan seng melaun nek panahun sek pekpemetuud
ne nda'irunik penduwa'ruwa' neng mitubu' giin puli'. Mi'ita' nilan giin,
bu' miktuntul giin ri senilan metendeng sek Pedlegari' ned Diwata. 4 ✡
Bu' saanay mikaan pa si Jesus duma nu nga gapustulisen, migbegay giin
neng mandu': "Ndi' amu reli' megawa' rini seg Jerusalem, ma'ad gelatay
niyu suk sinaad ne Gama' neng mirengeg niyu buwat ri senaan. 5 ✡
Mimbendyag si Juan ri sek tubig, ma'ad sek santa' endaw bendyagan amu
ri se Gispiritu Santu."

Pilentu si Jesus tu se Dlangit

6 Seng miktipung su nga gapustulis duma si Jesus, sinaakan nilan giin,
"Ginu'u, giin na ba ini suk panahun nek pepuli'en mu suk Pidlegeri'an tu
seg Israel?"
7 Miksembag si Jesus ri senilan, "Su ngak panahun bu' nga gendaw
inimetang na daan se keliyag ne Gama'u. Ndi' amu mbaya' mekesuun bu'
nanu ini mehitabu'. 8 ✡ Ma'ad sek peddateng ne Gispiritu Santu riin seniyu,
begayan amu ne ga'em. Bu' gamu sung mekpemetuud para ri senaan rini
seg Jerusalem, bu' ri sek tibuuk nek probinsiya seg Judea bu' sek Samaria,
bu' ri sek tibuuk neg benwa." 9 ✡ Peketubusen nini telu'ay, pilentu giin tu
se dlangit. Bu' saanay nilan megenleng ri seniin, milimeng giin ne ginanud
bu' nda' na nilan giin me'ita'.
10 Bu' saanay migenleng ilan pa tu se dlangit, enlengay niyu, duunid
duwa' tawan ne dlai neng migindeg ri seng megaud nilan ne gemputi'i
ngak suub nilan, 11 miktalu' ilan, "Gamu nek taga Galilea, lama megindeg
amu pa run rini neng minggangag tu se dlangit? Ay sug Jesus neng
mi'ita' niyu neng mikperitaas ritu se dlangit, mpuli' rini seng maa' run
nek pebiyan neng mi'ita' niyu sek pekperitaas ri seniin tu se dlangit."

Si Matias suk Teles ni Judas

12 Rayun mipuli' su nga gapustulis seg Jerusalem buwat seg bentud ne
ngag Olibo. Bentud keni meksala kilumitru su dlayu'en buwat sek siyudad.
13 Peddateng nilan ritu sek siyudad, minaik ilan ritu se kuwartu sed ditaas
balay nek pinaikan nilan: Gilan ni Pedro, Juan, Santiago bu' Andres, si
Felipe bu' si Tomas, si Bartolome bu' si Mateo, si Santiago neg bata' ni
Alfeo, si Simon neng mikpetail ri seng nasuren, bu' si Judas neg bata' ni
Santiago. 14 Kanunay ilan mektipung arun sek pegampu'. Duma rema
nilan su nga dlibun dlabet na si Maria ne gina' ni Jesus bu' duma su ngak
pateren ne dlai.
15 Bu' minayan suk santa' endaw, saanay miktipung su ngang megatus
bu' ruwa' pulu' ne ngang mektetu'u, migindeg si Pedro bu' miktalu', 16 "Nga
kepeteran, kina'enlan metuman suk tinalu' ri se Kesulatan ne su Gispiritu
Santu mingatuk pebiyan riin ni David, bu' landunik tinalu'en metendeng
riin ni Judas. Si Judas keni, giin sung migunut sek peddaap riin ni Jesus.
17 Sementaun giin nami tendeng ay pinili' giin ni Jesus sek pekpenibeli

† **1:1** 1.1b guna ne dlibruu: Giin nini su Gempiya ne Gesuyen nek sinulat ni San Lucas. ✡ **1:4** 1.4: San Lucas 24.49. ✡ **1:5** 1.5: San Mateo 3.11; San Marcos 1.8; San Lucas 3.16; San Juan 1.33. ✡ **1:8** 1.8: San Mateo 28.19; San Marcos 16.15; San Lucas 24.47-48. ✡ **1:9** 1.9: San Marcos 16.19; San Lucas 24.50-51.

gisip gapustulis.” (18 ✡ Na, si Judas ketu sinumaluy ne dlupa' ginamiten su
kuwarta neg binayad seniin tendeng seng melaat neg binaalen. Miladdu'
giin neng miguna su guluun bu' migbetu suk tiyanen bu' ginumawas suk
tinainen. 19 Mirengegan ini ne dlaunan ne nga getaw seg Jerusalem, aas
iningelanan nilani dlugar ketu, ri sek tinuntulan nilan, neg Akeldama, neg
be'et pesabut “Dlupa' neng Mirugu'an.”)
20 ✡ “Ay misulat ini ri se dlibru ne ngak Salmo,
‘Mbaal siya ne genda'iruni getaw ri seg balain;
bu' nda'irun siyaik pepekengelen ritu.’
“Bu' misulat rema,
‘Duun siyaik sumukli ri seniin ri se ketendanaan.’
21-22 ✡ “Aas kina'enlan ned duunik sala tawan neng medduma ri senami
arun mekpemetuud neng mitubu' puli' si Jesus ne Ginu'u. Kina'enlan
kanunay giin mikeddunut ri senami seled sek panahun ne si Jesus ne
Ginu'u midduma pa ri senita buwat sek panahun sek pegbendyag ni Juan
riin ni Jesus tampan sek panahun neng mikperitaas si Jesus tu se dlangit.”
23 Aas duwa' tawan ne dlai suk pimili'an nilan: si Jose ne giningelanan
neg Barsabas (neng mi'ilelaan rema neg Justus), bu' si Matias. 24 Mbuus
migampu' ilan, “Ginu'u, dya'a sung mikesuun ri se gena'ena' ne kada sala,
aas pe'ita' mu ri senami bu' ta' ri senilan duwa' suk pinili' mu 25 neng
menibeli bu' sumukli ri ni Judas sek pekegapustulis tendeng ay si Judas
miritu se dlugar ne gembaya' ri seniin.” 26 Rayun migripa ilan sek pekpili'
ri senilan duwa', bu' si Matias sung miripaan nilan, ne giining mirugang
tu sek sepulu' bu' sala ne gapustulis.

2

Minateng su Gispiritu Santu

1 ✡ Sek peddateng na ne gendaw sek pekse'ulug sek tinawag nek
Pentecostes, miktipung su dlaun ne ngang mektetu'u ri sek sala ne dlugar.
2 Sek tikmal duuning middegene' neg buwat ri se dlangit neng maa'
neng meseleg ne genus, bu' isan ta' tu seg balay ne ritu ilan migingkud
mikerengeg ri sed degene'. 3 Mbuus duuning mi'ita' nilan ne ngang
midliga' maa' ne ngad dila' ne ritu se dlaun ned dapit bu' miksi'entud ri sek
salasala senilan. 4 Dlaun nilan pige'eman se Gispiritu Santu bu' migatad
ilan mektuntul se dlainlain nek tinuntulan sumala' sek pituntul ri senilan
se Gispiritu.
5 Na, duuni ngag Judeo neng mikengel ri seg Jerusalem, neng melituuren
ri sed Diwata neg buwat se kada ne ngang nasud ri sek tibuuk neg benwa.
6 Pekerengeg nilan ned duuning middegene', miksempun ilan meritu sek
piktipungan ne ngang mektetu'u. Mitingala ilan gupiya tendeng ay suk
salasala ri senilan mikerengeg ri se gegulingen nilan ne ngak tinuntulan ne
ginasuy ne ngang mektetu'u. 7 Se kebagel ne ketingala, miktalu' ilan, “Nga
getaw keni neng miktuntul neng maa' nini, nga getaw Galilea! 8 Mikendun
ma neng mirengeg ta ma neng meketuntul ilan ri se gegulingen ta ne
ngak tinuntulan? 9 Gita buwat sek Partia, Media, bu' Elam; sud duma taga
Mesopotamia, Judea bu' Capadocia; sud duma taga Puntus bu' Asia; 10 sud
duma taga Frigia, ngak taga Pamfilia, ngak taga Ehipto bu' su ngad duma
buwat se nga dlugar nek sakup sed Libya neng megaud sek Cirene. Duun

✡ **1:18** 1.18-19: San Mateo 27.3-8. ✡ **1:20** 1.20: a Ngak Salmo 69.25. b Ngak Salmo 109.8.
✡ **1:21-22** 1.22: a San Mateo 3.16; San Marcos 1.9; San Lucas 3.21. b San Marcos 16.19; San Lucas 24.51. ✡ **2:1** 2.1: Levitico 23.15-21; Deuteronomio 16.9-11.

remaik taga Roma, 11 ngag Judeo bu' dlain ne nga getaw neng mi'uwit seg
rilihiyun ne ngag Judeo. Bu' sud duma buwat se Crete bu' Arabia. Ma'ad
dlaun ta mikerengeg ri senilan neng miktuntul ri se nga gegulingen ta nek
tinuntulan metendeng ri se nga ketingelaan ne ngag betang neg binaal
ned Diwata." 12 Mitingala bu' midlibeg gaid su dlaun ne nga getaw ritu.
Bu' miksesaakay ilan ra run sek salasala ri senilan, "Landun maig be'et
pesabut run nini?"
13 Ma'ad sud duma middega'rega' tu se ngang mektetu'u neng miktalu',
"Nga getaw keni mibeleng."

Sung Minsahi ni Pedro

14 Mbuus migindeg si Pedro duma nu ngak sepulu' bu' sala ne nga
gapustulis bu' seng mesekeg nek talu' migasuy giin tu se nga getaw, "Nga
kepeteran'u ne ngag Judeo, bu' dlaun niyu neng mikengel seg Jerusalem,
penginengeg amu bu' asuy'u ri seniyu bu' landuni gulugaan nini. 15 Nga
getaw keni gena' mibeleng tendeng ay miginenga' menaik pai gendaw.
16 Ma'ad giin nini su ngag betang nek tinalu' ni propeta Joel:
17 ✡ 'Giin nini sug baalen'u se katapusan ne nga gendaw, miktalu' sud
Diwata:
begay'u su Gispirituu se kada getaw.
Megasuy seng minsahiu su ngag bata' niyu ne dlai bu' dlibun;
mekiita' su nga gembata' niyu nga dlai se ngak pe'ita',
bu' mekteginep su nga dlegulang niyu ne nga dlai.
18 Bu' isan su ngak sesugu'en'u, ne nga dlai bu' nga dlibun,
begay'u su Gispirituu se ngak panahun ketu,
bu' megasuy ilan seng minsahiu.
19 Megbaalu ne ngang milagru riin se dlangit
bu' nga ketingelaan rini se dlupa'.
Duun mbuusid dugu', gapuy, bu' merikpel ne gebel;
20 dumelemi gendaw, bu' sug bulan meksipula neng maa' ned dugu',
se gendi' pa mateng su gimpurtanti gupiya ne Gendaw ne Ginu'u.
21 Bu' rayun, isan ta' ne getaw neng mektawag ri se ngalan ne Ginu'u para
mekpe'abang meluwas.' "
22 "Nga kepeteran'u ne nga getaw Israel, penginengegay niyau! Si Jesus
ne getaw Nazaret pi'ilala ri seniyu ay binegayan giin nek pedlegeseg
pibiyan se ngang milagru bu' nga ketingelaan ne ngag betang neg binaal
ned Diwata pibiyan riin ni Jesus. Gamu mismu mikesuun run nini
tendeng ay dlaunen keni mihitabu' ri sek titenga' niyu. 23 ✡ Sud Diwata,
sumala' ri se gegulingenen nek pelanu bu' keliyag, mikpiyal ri ni Jesus
riin seniyu. Pipatay niyu giin pibiyan sek pekpiyal niyu ri seniin tu se
ngang mekesesala' ne gilan sung midlansang ri seniin tu se krus. 24 ✡
Ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata bu' linuwasen buwat se ga'em se
kemetain tendeng ay ndi' giin mpegengan run nini. 25 ✡ Ay si David
miktalu' metendeng ri seniin,
'Mi'ita'u su Ginu'u ri seng metungenga'an'u se dlaun nek panahun;
megaud giin ri senaan bu' ndi'u megules.
26 Aas, pidleliyagu gupiya,
bu' miktuntulu neng mipenu' ri se dleliyag.
Bu' gaku', isan metuud matay,

✡ **2:17** 2.17-21: Joel 2.28-32 (LXX). ✡ **2:23** 2.23: San Mateo 27.35; San Marcos 15.24; San Lucas 23.33; San Juan 19.18. ✡ **2:24** 2.24: San Mateo 28.5-6; San Marcos 16.6; San Lucas 24.5. ✡ **2:25** 2.25-28 Ngak Salmo 16.8-11 (LXX).

duun paik pedderemau,
27 tendeng ay ndi' mau peseddanen tu se dlebengan;
ndi' mu tugut neng melasak sung metinuuren nek sesugu'en mu tu se dlebeng.
28 Pi'ita' mu ri senaan su ngag biyanan neng megunut tu se ketubu',
bu' tendeng sek peddunut mu ri senaan, pedleliyagenu gaid.' "
29 "Nga kepeteran, kina'enlan neng mektalu'u ri seniyu se kelaru metendeng ri se gepu'an ta ne si Gari' David. Minatay giin bu' linebeng, bu' su dlebengen rini pa senita tampan numuun. 30 ✡ Propeta si David bu' misuunaan landunik sinaad ned Diwata ri seniin. Minumpa' sud Diwata ned duunik sala neg buwat ri se gasalen nek sumukli ri sek pedlegari'. 31 Mi'ita' ni David landunig baalen ned Diwata lema' lenlag, aas migasuy giin metendeng ri sek peketubu' puli' seng Misiyas seng miktalu' giin,
'Nda' giin peseddanay ritu se dlebengan;
bu' su dlawasen nda' melasak ritu.'
32 "Si Jesus keni, giin suk pitubu' puli' ned Diwata bu' gami sung mikepemetuud run nini. 33 Pitaas giin tu sed dapit dlintu ned Diwata, su Gama'en, bu' mirawat buwat ri seniin su Gispiritu Santu nek sinaad ne Gama' ne giin su genda' pedlekulang neg begay para ri senita maa' seng mi'ita' bu' mirengeg niyu nemuun. 34 ✡ Ay gena' si David sung minaik tu se dlangit. Tumu' miktalu' giin mismu:
'Su Ginu'u miktalu' ri se Ginu'uu:
Gingkud'a rini se dlintuu,
35 tampan daagen'u su nga kuntra mu bu' mpedlegesegan mu ilan.'
36 "Aas kina'enlan neng mesuunan niyu, nga getaw Israel, ne si Jesus ne dlinansang niyu tu se krus, giinig binaal ned Diwata ne Ginu'u bu' Misiyas."
37 Sek pekerengeg run nu nga getaw, misemukan ilan gupiya. Aas miksaak ilan riin ni Pedro bu' tu se ngak sementaunen ne nga gapustulis, "Nga kepeteran, landun mai kina'enlan nami baalen?"
38 Miksembag si Pedro senilan, "Salasala ri seniyu meddiksu' ri se ngak sala' niyu bu' mekpebendyag amu ri se ngalan ni Jesus Christ arun mpasaylu su ngak sala' niyu bu' merawat niyu rema sug begay ned Diwata ne giin su Gispiritu Santu. 39 Ay suk saad ned Diwata para ri seniyu bu' se nga gembata' niyu bu' se dlaun ned ditu seng melayu'—tu se dlaun nek tuwagen ne Ginu'u ned Diwata ta mekpegaud ri seniin."
40 Mikpeddayun si Pedro sek pekpemetuud ri senilan bu' seng melaun ne ginasuyen, inandyu'en ilan, laungen, "Luwas niyui gegulingen niyu buwat ri sek silut neng mateng ri seng mekelaat ne getaw keni." 41 Melauning mikpetuud ri seng minsahiin bu' mikpebendyag ilan rayun. Ngak telu libu nga getaw sung mirugang ri se ngang mektetu'u se gendaw ketu. 42 Bu' mikpeddayun ilan sek pektu'un buwat se ngak pimandu' ne nga gapustulis, sek peksalabuuk duma senilan, sek pekpetapeta nek pan duma se senilan, bu' se ngak pegampu'.

Su Ketubu' nu ngang Mektetu'u

43 Melaun ne ngang milagru bu' nga ketingelaan ne ngag betang sug binaal ned Diwata pibiyan ri se nga gapustulis. Bu' tendeng run nini mitingala su dlaun ne nga getaw duma se gendek ri sed Diwata. 44 ✡ Su dlaun neng mektetu'u mikpeddayun ilan ri sek peksalabuuk bu' tiningeb

✡ **2:30** 2.30: Ngak Salmo 132.11; 2 Samuel 7.12-13. ✡ **2:34** 2.34-35: Ngak Salmo 110.1. ✡ **2:44** 2.44: Su Ngak Pimbaal 4.32-35.

nilan su ngag betang nilan arun megamit se dlaun nilan, 45 neg be'et
pesabut nek pimeledya' nilan su nga dlupa' bu' ngag betang nilan bu'
pingaperaped nilan su galin tu se dlaunan sumala' sek pengina'enlan
nek salasala. 46 Mikpeddayun ilan sek pektipung ritu sek Templo bu'
miksalabuuk ilan sek pekpengaan ritu se ngag balay nilan ned duuni
dleliyag bu' pekemelituuren. 47 Sinaya' nilan sud Diwata bu' pidleliyag
ri senilan su dlaun ne nga getaw. Bu' kada gendaw dinugang ne Ginu'u ri
senilan su nga getaw neng miluwas.

3

Suk Pekpetelen ri seg Bekul ne Getaw

1 Na, minaik si Pedro bu' si Juan sek Templo seng meginenga' menaugi
gendaw, guras itu sek pegampu'. 2 Bu' duuni getaw neg bekul buwat pa
ri sek pegegetaun, bu' kada ne gendaw pegewiten giin ditu se “Genga'an
ne giningelanan neng Melengas” arun mekpelimus tu se nga getaw nek
sumeled tu sek Templo. 3 Sek pekiita'en run si Pedro bu' si Juan nek
sinumeled tu sek Templo, minengi giin ne dlimus. 4 Tinenteng giin ni
Pedro bu' ni Juan. Mbuus miktalu' si Pedro ri seniin, “Genleng'a ri
senami.” 5 Migenleng su getaw ri senilan neng migelat ne dlimusan
giin. 6 Ma'ad miktalu' si Pedro ri seniin, “Nda'irun gairik selapi'u. Ma'ad
landunid diin senaan, begay'u ri seni'a. Ri se ngalan ni Jesus Christ
nek taga Nazaret, gindeg'a bu' dlaang'a.” 7 Mbuus inewiran ni Pedro su
dlintu ne gemeg nu getaw bu' pi'indegen giin. Sek tikmal miksisekeg
na rayun su nga geksuren bu' nga dlelengu'aan. 8 Rayun linumeksu,
migindeg giin bu' midlaanglaang. Peketubus middunut giin ri senilan
sek pekseled tu sek Templo. Mikpeddayun giin sek pedlaanglaang, bu'
midleksuleksu, bu' miksaya' ri sed Diwata. 9 Mi'ita' giin nu dlaunen neng
midlaanglaang bu' miksaya' ri sed Diwata. 10 Mi'ilala nilan ne giin su getaw
neng mikpegingkud bu' mikpelimus ritu seng “Melengas ne Genga'an”
nek Templo. Aas mitingala ilan gaid gupiya bu' ndi' ilan meketu'u seng
mihitabu' ri seniin.

Migwali si Pedro ritu sek Templo

11 Na, saanay mingawid riin ni Pedro bu' ni Juan sug bekul neng mitelen,
su dlaun ne nga getaw mitingala bu' minggebek tu senilan se dlugar ne
giningelanan neg Balkun nek Penilungan ni Solomon. 12 Sek pekiita' ni
Pedro se nga getaw miktalu' giin ri senilan, “Ngak sementaun'u nek taga
Israel, tuma ma metingala amu run nini? Lama mektenteng amu run ri
senami? Migena'ena' amu ba neng mipelaang nami getaw keni tendeng se
ga'em bu' pekelengas nami ri seng metungenga'an ned Diwata? 13 ✡ Sud
Diwata nek sinimba ni Abraham, ni Isaac, ni Jacob, bu' ne nga gepu'an ta
neng mikpesiddengeg sek Sesugu'enen ne si Jesus. Ma'ad tinudyan niyu
giin tu se nga getaw ned diin sek pengetendanan bu' binibay niyu giin ri
seng metungenga'an ni Pilato, isan mi'ukumaan na neg beluyan giin. 14 ✡
Bala'an bu' metareng giin ma'ad binibay niyu giin, bu' inandyu' pa gaid
niyu riin ni Pilato neg beluyan suk sala tawan neng mematay ne getaw.
15 Pinatay niyu suk sala neng mikegbegay ne ketubu', ma'ad pitubu' giin
puli' ned Diwata buwat se kemetain. Bu' mekepemetuud ami run nini.
16 Su ga'em ri se ngalanen neng migbegay nek sekeg ri se getaw keni neg
bekul. Landuning mi'ita' bu' misuunan niyu mibaal pibiyan ri sek pektu'u

✡ **3:13** 3.13: Exodo 3.15. ✡ **3:14** 3.14: San Mateo 27.15-23; San Marcos 15.6-14; San Lucas 23.13-23; San Juan 19.12-15.

ri se ngalanen; pebiyan ra ri sek pektu'u riin ni Jesus neng mikepetelen ri seniin, maa' ri seng mi'ita' niyu."
17 "Bu' nemuun, nga kepeteran'u, mikesuunu ne gamu bu' su ngak
pengulu niyu migbaal run nini riin ni Jesus tendeng ay nda' amu mekesuun
bu' ta' gaid giin. 18 Pisuun na ned Diwata nud diin nek panahun pebiyan se
ngak propeta ne sung Misiyas kina'enlan gaid neng megantus, bu' binaalen
neng metuman seng maa' niin nek pebiyan. 19-20 Aas meddiksu' amu
bu' puli' amu ri sed Diwata arun mpasayluun amu ri se ngak sala' niyu.
Bu' baalen niyu ini, begayan amu ne Ginu'u ne ngag begu nek sekeg bu'
sugu'en rayun riin seniyu sung Misiyas, si Jesus nek pinili'en na para riin
seniyu. 21 Kina'enlan ne ritu reli'ay si Jesus se dlangit tampan mateng suk
panahun neg beguun ned Diwata su dlaun ne ngag betang. Giin rema suk
pisuun ned Diwata nud diin pebiyan ri seg bala'an ne ngak propeta. 22 ✡
Ay si Moses miktalu', 'Su Ginu'u ned Diwata niyu meksugu' neng meriin
seniyu suk salabuuk nek propeta, neng maa' sek peksugu'en ri senaan, bu'
migbuwat giin ri se getawan niyu. Kina'enlan tumanen niyu su dlaun nek
talu'en ri seniyu neg baalen niyu. 23 ✡ Su gendi' mektuman ri sek propeta
ketu gena' na dlabet ri se nga getawan ned Diwata bu' petain gela'.' 24 Bu'
su dlaun ne ngak propeta ned duuning minsahi nilan labet na si Samuel
bu' sung miksunud ri seniin mikpesuun rema landuning mihitabu' ri se
ngak panahun keni. 25 ✡ Su ngak sinaad ned Diwata pibiyan ri se ngak
propetaan para gaid ri seniyu ay mikaambit amu ri se keligenan neg binaal
ned Diwata se nga gepu'an ta tendeng ay miktalu' giin riin ni Abraham,
'Pengumpiyanan'u su dlaun ne nga getaw ri seg benwa pebiyan ri nga
gesalan mu.' 26 Aas pimili' ned Diwata suk Sesugu'enen bu' pinawiten giin
guna riin seniyu arun sek pekpengumpiya ri se kada sala seniyu pebiyan
sek pekpebeleng ri seniyu buwat riin sek pekelaat niyu."

4

Si Pedro bu' si Juan ri seng Metungenga'an ne Gukuman

1 Na, seng migasuy pa si Pedro bu' si Juan ri se nga getaw, minateng
tu senilan su ngak pari',* su kapitan nu nga guwardiya ri sek Templo,
bu' su ngak Saduceo. 2 Pinlengetan ilan ay mimandu' ilan duwa' ne si
Jesus mitubu' puli' buwat ri se kemetain, neng mikepemetuud ne su ngang
mimatay petubu'en puli'. 3 Aas dinaap ilan nilan bu' pinerisu ilan tampan
miksikanselem tendeng ay midlegebii na. 4 Ma'ad melauning mikerengeg
ri seng minsahi miktu'u bu' su dlaun ne nga dlai neng miktu'u mirepet ne
dlima libu.
5 Pekemanlema', miktipung su nga gupisyal bu' nga geseg ri se dlunsud,
bu' ngang menintulu' ri se Kesugu'an ri seg Jerusalem. 6 Kinumita' ilan se
Dlabaw ne Geseg nek Pari' ne si Anas, bu' si Caipas, si Juan, si Alejandro,
bu' sed duma pa neng misakup tu sek pamilya se Dlabaw ne Geseg nek
Pari'. 7 Pi'indeg nilan si Pedro bu' si Juan ri seng metungenga'an nilan bu'
sinaakan ilan, "Ta' ga'emay run awas ngalan ne ginamit niyu?"
8 Si Pedro nek pidlegesegan ne Gispiritu Santu miksembag, "Gamu ne
nga gupisyal bu' nga geseg ri se dlunsud keni: 9 bu' saakan niyu ami
nandaw metendeng ri seng melengas neg binaal ditu se getaw neg bekul
bu' kendun giin mi'uli'an, 10 kina'enlan dlaun niyu mekesuun, bu' su

✡ **3:22** 3.22: Deuteronomio 18.15, 18 (LXX). ✡ **3:23** 3.23: Deuteronomio 18.19. ✡ **3:25** 3.25: Su Getaran se Dlaunan 22.18. * **4:1** 4.1 ngak pari': Sed duma ne kesulatan 'geseg ne ngak pari'.'

dlaun nek taga Israel mekesuun, ne getaw keni neng migindeg rini seng
metungenga'an niyu, pitelen giin pibiyan ri se ga'em se ngalan ni Jesus
Christ nek taga Nazaret. Giin su dlinansang niyu tu se krus ma'ad pitubu'
giin puli' ned Diwata buwat se kemetain. 11 ✡ Si Jesus, giin suk sala nek
tinalu' ri se kesulatan,
'Sug batu neg binibay ne ngak panday,
giini gimpurtanti gupiya se dlaun neg batu.'
12 "Mbaangan ra riin seniin su keluwasan ay rini seg benwa nda'irun nai
dlain ne ngalan neg binegay ned Diwata neng mekeluwas se nga getaw."
13 Na, seng mi'ita' nilan si Pedro bu' si Juan ne nda' ilan endek sek
pegasuy, mitingala ilan ay misuunan nilan ne gilan duwa' yanu ne nga
getaw ne genda'iruning metaas nek sinuunaan. Mbuus mi'ilala nilan ne
gilan duwa' sementaun ni Jesus. 14 Ma'ad nda'irun gairing metalu' nilan,
tendeng ay mi'ita' nilan su getaw neng mi'uli'an neng migindeg ritu duma
ni Pedro bu' ni Juan. 15 Aas pigawas reli' nilan si Pedro bu' si Juan buwat
sek seled seng Metaas ne Gukuman bu' miksabutsabut ilan. 16 "Landun
maig baalen ta ri se nga getaw keni?" saak nilan. "Suk salasala rini seg
Jerusalem mikesuun neng mikegbaal ilan ne ketingelaan nek penghitabu',
bu' ndi' ita meketalu' neg balus ini. 17 Ma'ad arun ndi' na medlelaup
suk penghitabu' keni ritu se nga getawan, penegulan ta ilan ne gendi' na
mektalu' metendeng ri se ngalan ni Jesus tu se isan ta'."
18 Bu' pitawag nilan puli' si Pedro bu' si Juan bu' inesuyan ne gendi' ilan
na gaid megeseb megasuy awas menendu' ri seng ngalan ni Jesus. 19 Ma'ad
miksembag si Pedro bu' si Juan tu senilan, "Pegena'ena' raw niyu gupiya
bu' ta' maing metareng ri sek pengenleng ned Diwata: suk pektuman ri
seniyu bu' suk pektuman ri sed Diwata? Gamu sung megukum. 20 Ay
ndi' mehimu neng melali ami sek pegasuy metendeng ri seng mi'ita' nami
bu' mirengeg." 21 Tendeng run nini, pinegulan ilan gupiya bu' mbuus
bineluyan. Nda'iruni keterengan nilan arun silutan ilan ay su nga getaw
miksaya' ri sed Diwata tendeng seng mihitabu'. 22 Ay su getaw nek pitelen
pebiyan ri seng milagru kapin na gepaat pulu' taun nai giddaren.

Suk Pegampu' nu ngang Mektetu'u

23 Seg bineluyan na si Pedro bu' si Juan, mipuli' ilan tu se ngak
sementaun nilan bu' inasuy nilan ri senilan bu' landunik tinalu' ne nga
geseg ne ngak pari' bu' nga geseg se dlunsud. 24 ✡ Sek pekerengeg nilan run
nini, miksalabuuk ilan sek pegampu' ri sed Diwata: "Ginu'u ned Diwata,
dya'a sung migbaal ri se dlangit, ri se dlupa', ri sed dagat bu' ri se dlaun
neg betang ned diin senilan. 25 ✡ Pebiyan ri se Gispiritu Santu, miktalu'a
pebiyan ri se gepu'an nami ne si David, suk sesugu'en mu, seng miktalu'
giin,
'Tuma ma midlanget su nga gena' Judeo?
Bu' tuma ma mikpelanu ma su nga getaw se ngag betang ne genda'ik
paluun?
26 Su nga gari' ri seg benwa mingandam ri se gegulingen nilan,
bu' su ngak pengulu miktipung
arun sumukul ri se Ginu'u bu' ri seng Misiyasen.'
27 ✡ "Ay sek pekemetuud, sek siyudad keni, si Herodes bu' si Pilato
sinumalabuuk ri se nga gena' Judeo bu' ri se ngak taga Israel kuntra riin ni

✡ **4:11** 4.11: Ngak Salmo 118.22. ✡ **4:24** 4.24: Exodo 20.11; Nehemias 9.6; Ngak Salmo 146.6.
✡ **4:25** 4.25-26: Ngak Salmo 2.1-2 (LXX). ✡ **4:27** 4.27: a San Lucas 23.7-11. b San Mateo 27.1-2; San Marcos 15.1; San Lucas 23.1; San Juan 18.28-29.

Jesus, sug Bala'an mu nek Sesugu'en, neg binaal mu neng Misiyas. 28 Seg
binaal nilan ketu, mituman na suk pelanu mu nud diin. Bu' mihitabu'
ini sumala' ri se ga'em bu' keliyag mu. 29 Bu' nandaw, Ginu'u, enlengay
mu su ngak pekpengulega' neg binaal nilan bu' begayay mu ne kebelu',
gami ne ngak sesugu'en sek pektalu' seng minsahi mu. 30 Etat mu su
gemeg mu sek pekpetelen bu' tugut mu ne mbaal siya su ngag betang ne
ketingelaan bu' milagru pebiyan ri se ngalan neg bala'an nek Sesugu'en mu
ne si Jesus." 31 Tubus ilan megampu', mikedyug su dlugar nek piktipungan
nilan. Pige'eman ilan gela' ne Gispiritu Santu bu' migatad ilan ri sek
pegwali ri seng minsahi ned Diwata se genda'i gendek.

Suk Peginebangay ne ngang Mektetu'u

32 ✡ Su dlumpuk ne ngang mektetu'u miksalabuuk ri sek pengena'ena'
bu' ri sek pegbatik. Bu' kada sala ri senilan nda' pegangken ne su ngag
betangen niin ra, bu' ndi' para ri se dlaunan. 33 Duma se gembagel ne
ga'em, su nga gapustulis mikpemetuud sek peketubu' puli' ni Jesus ne
Ginu'u, bu' sud Diwata mingumpiya gupiya tu se dlaun nilan. 34 Nda'irunik
sala ri senilan neng mikulangan. Su nga getaw ned duuni ngag binaal
nilan awas ngag balay nilan pimeledya'. Bu' su kuwarta neg buwat se
galin, 35 binegay nilan tu se nga gapustulis; bu' pikilasilas ini se kada sala
tawan ri senilan sumala' ri se kina'enlan nilan.

36 Mbuus duuni gesalan ni Levi ne iningelanan neg Jose nek taga Cyprus.
Su nga gapustulis migingalan ri seniin neg Barnabas (neg be'et pesabut
"suk sala neng Mengengulikseg.") 37 Migbeledya' giin seg binaalen bu'
inuwit su galin bu' piniyal tu se nga gapustulis.

5

Si Ananias bu' si Safira

1 Na, duuning medderuma ne si Ananias bu' si Safira neng migbeledya'
ne ketigeyunan nilan. 2 Ma'ad inengkanan ni Ananias su galin bu' minuyun
rema suk sawaan. Sung misawad, piniyalen ritu se nga gapustulis.
3 Miksaak si Pedro, "Ananias, lama mikpetintal'a run riin ni Satanas bu'
pibalus'a tu se Gispiritu Santu pebiyan sek pegedlud sed duma ne kuwarta
ne galin ne dlupa' mu? 4 Se genda' mu pa mbeledya' su dlupa' mu, dya'a
rai gapu'en; bu' seng mibeledya' mu na, su galin ni'a gusay. Na, tuma
ma megbalus'a ma? Gena' ne nga getaw suk pigbelusan mu bu' ndi' sud
Diwata." 5 Sek pekerengeg run ni Ananias, mibuksak giin bu' minatay; bu'
su dlaun neng mikerengeg run nini minendek gaid. 6 Mbuus minateng su
ngag begunetaw, bu' pinutus nilan su dlawasen. Peketubus inuwit nilan
giin tu se gawas bu' linebeng nilan giin.

7 Pekesagad nek telu uras, sinumeled suk sawa ni Ananias. Nda' giin
mekesuun bu' landuning mihitabu' ri seg banaan. 8 Sinaakan giin ni Pedro,
"Esuyay mau, giin ra ba ini suk tibuuk ne galin ne dlupa' neg bineledya'
niyu?"

Laung ni Safira, "Wa'a daal da iin."

9 Aas miktalu' si Pedro ri seniin, "Tuma ma miguyun amu ma neng
medderuma nek sulayan su Gispiritu ne Ginu'u? Enlengay mu, kiin na
sek tulanan su ngag begunetaw neng midlebeng ri seg bana mu bu' dya'a
nandaw buligan'a rema nilan." 10 Sek tikmal mibuksak si Safira ri seng
metungenga'an ni Pedro bu' minatay. Pekseled nu ngag begunetaw, mi'ita'

✡ **4:32** 4.32: Su Ngak Pimbaal 2.44-45.

nilan neng minatay na si Safira. Aas binuligan na pelum nilan giin pagaw
tu se gawas bu' linebeng tu se gupid neg banaan. 11 Minendek gaid gupiya
su dlaun ne ngang mektetu'u ri sek simbaan bu' su dlaun neng mikerengeg
run nini.

Sung Milagru bu' su nga Ketingelaan ne ngag Betang

12 Na, migbaal neng milagru bu' ketingelaan ne ngag betang su nga
gapustulis tu se dlaun ne nga getaw. Bu' miktipung kanunay su dlaun ne
ngang mektetu'u ditu seg Balkun nek Penilungan ni Solomon. 13 Nda'iruni
dlain ne dlumpuk nek tinumipung riin senilan, isan pigbesaan ilan gupiya
ne nga getaw. 14 Ma'ad mirugangan pa gaid su nga getaw ri se dlumpuk
nilan—nga dlumpuk ne nga dlai bu' ne nga dlibun neng miktu'u riin se
Ginu'u. 15 Tendeng se ngag binaal ne nga gapustulis, su ngang minlaru
pinguwit nilan ri se ngad dalan bu' binelilid nilan ri se ngag beliliran
bu' dendam ali' bu' me'eleman ne dlingaw ni Pedro saanay miyan giin.
16 Melaun pa ne nga getaw neng migbuwat sek timala' ne nga dlunsud seg
Jerusalem neng miguwit ne ngang minlaru awas nga getaw nek pinulayan;
bu' dlaun nilan mitelen.

Pinlutus su nga Gapustulis

17 Rayun su Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' su ngak sementaunen ne ngak
sakup ri sek sikta ne ngak Saduceo misinaku gupiya ri se nga gapustulis.
18 Aas dinaap nilan su nga gapustulis bu' sineled tu sek perisuwan. 19 Ma'ad
sek pekegebii, pinuka neg anghel ne Ginu'u su nga genga'an nek perisuwan
bu' pigawasen ilan. Miktalu' sug anghel ri senilan, 20 "Ritu amu bu'
gindeg amu tu sek Templo, bu' esuyay niyu su nga getaw ri seng minsahi
metendeng seg begu ne ketubu' keni." 21 Pituud nilan suk tinalu' neg
anghel, aas sek peddelaag ne gendaw, sinumeled ilan tu sek Templo bu'
migatad menintulu'.

Sek panahun keni pitawag ne Dlabaw ne Geseg nek Pari' bu' ngak
sementaunen su dlaun ne geseg ne ngag Judeo arun mengmiting suk
tibuuk Metaas ne Gukuman. Duun remaik sinugu' nilan neng meritu
sek perisuwan arun engain su nga gapustulis bu' uwiten tu senilan.
22 Ma'ad sek peddateng nilan tu sek perisuwan, nda' na ritu su nga
gapustulis. Aas, mipuli' ilan tu seng Metaas ne Gukuman bu' pisuun nilan,
23 "Peddateng nami tu sek perisuwan, mi'ita' nami nek tinerengkaan su
nga genga'an bu' su nga guwardiya ritu ra rema se nga genga'an. Ma'ad
sek pekpuka pa nami run, nda'irun nai getaw neng mi'ita' nami tu sek
seled." 24 Pekerengeg run itu ne geseg ne nga guwardiya ritu sek Templo
bu' ne nga geseg nek pari', midlibeg ilan bu' landuning mihitabu' ri se
nga gapustulis. 25 Nda' mpayat, duunik sala tawan neng minateng bu'
miktalu' tu senilan, "Penginengeg amu, su nga dlai nek sineled niyu ritu
sek perisuwan ritu ilan na sek Templo bu' mimandu' ri se nga getaw."
26 Mbuus miritu sek Templo su geseg ne nga guwardiya bu' su ngak
sakupen bu' dinaap nilan puli' su nga gapustulis. Ma'ad nda' ilan legesay
tendeng ay mendek ilan betuun ne nga getaw.

27 Inuwit nilan rayun su nga gapustulis ritu seng Metaas ne Gukuman.
Miksaak su Dlabaw ne Geseg nek Pari' ri senilan, 28 ✡ "Gena' ba tinelu'an
amu na nami ne gendi' amu na menintulu' metendeng ri se ngalan
ne getaw ketu? Ma'ad enlengay niyu sug binaal niyu, midlelaup naik
pekpemandu' niyu sek tibuuk neg Jerusalem, bu' gami paik pingelegan
niyu neng mikpatay ri seniin!"

✡ **5:28** 5.28: San Mateo 27.25.

29 Miksembag si Pedro bu' sud duma ne nga gapustulis, “Kina'enlan
tumanen nami sud Diwata bu' gena' su nga getaw. 30 Sud Diwata nu
nga gepu'an ta pitubu'en puli' si Jesus buwat se kemetain dluwat niyu
petayay giin pebiyan ri sek pedlansang ri seniin tu se krus. 31 Piperitaas
ned Diwata si Jesus tu sed dapit dlintuun gisip Geseg bu' Menleluwas arun
sek pegbegay nek panahun se nga getaw Israel sek peddiksu' bu' arun
mpasaylu su ngak sala' nilan. 32 Pimetuuran nami ngag betang keni bu' su
Gispiritu Santu rema, ne giin sug begay ned Diwata tu se ngang miktuman
ri seniin.”
33 Sek pekerengeg run nini nu ngak sakup ri se Gukuman, pinlengetan
ilan gaid bu' liyagan nilan pemetayay su nga gapustulis. 34 Ma'ad migindeg
suk sala nek sementaun nilan ne si Gamaliel. Getaw keni Pariseo bu'
menintulu' ri se Kesugu'an. Tinamed giin ne dlaunen. Miksugu' giin
nek pegewasen reli' su nga gapustulis. 35 Bu' seng mikegawas na su
nga gapustulis, migasuy si Gamaliel tu senilan, “Nga kepeteran'u nek
taga Israel, pegena'ena' niyu gupiya bu' landunig baalen niyu ri se nga
getaw keni. 36 Ay nud diin, duuni getaw ne su ngalanen si Teudas neng
mikpetaastaas neng maa' giin nek ta' getaw, bu' duuni gepaat gatus ne
nga getaw neng mikpetuud ri seniin, ma'ad nda' mpayat, pinatay giin bu'
su ngak sakupen mitipelak bu' mirala' nai dlumpuk ketu. 37 Dluwat ini,
sek panahun sek pekpenlista ne nga getaw, si Judas na pelum nek taga
Galilea sung mikesakup se nga getaw neng middunut ri seniin. Ma'ad
pinatay rema giin bu' mitipelak rema su ngak sakupen. 38 Bu' aas se kasu
keni, telu'an'u amu, ndi' niyu ilan ilebetay. Pesaddan niyu ilan ay bu' suk
pelanu nilan buwat ma'ad ri se nga getaw, merala' gaid ini. 39 Ma'ad bu'
buwat ini ri sed Diwata, ndi' amu gaid mekeddaag ri senilan. Seng maa'
niin, mi'ita' amu ne kinumuntra pa tumu' ri sed Diwata.”
Aas tinuman ne nga geseg ri se Gukuman suk sambag ni Gamaliel.
40 Pitawag nilan puli' su nga gapustulis bu' pilekpes. Peketubus, pinegulan
ilan ne ndi' na gaid menendu' metendeng ri se ngalan ni Jesus; bu'
rayun bineluy ilan nilan. 41 Mbuus ginumawas su nga gapustulis ritu
seng Metaas ne Gukuman nek pidleliyag gupiya tendeng ay inilala ilan
ned Diwata ne mbaya' ilan megantus se kepiiran para riin se ngalan ni
Jesus. 42 Kada gendaw ritu ilan sek Templo bu' ri se nga ginumbelayan bu'
mikpeddayun ilan sek pekpemandu' bu' sek pegwali ri seng Melengas ne
Gesuyen metendeng riin ni Jesus ne Giin sung Misiyas.

6

Suk Pitu ne ngang Menggegabang

1 Se genda' santa', saanay miksilaun su ngang mektetu'u, middiklamu
su ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego kuntra se ngag Judeo ne
suk tinuntulan nilan Hebreo tendeng ay nda' mbegayay su ngag balu ne
dlibun nilan ri se gendawendaw nek pengina'enlan nek selapi'. 2 Aas
pitawag nu ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulis su dlaun ne ngang
mektetu'u bu' miktalu', “Ndi' mpiya nek peseddanen nami suk pegwali
ri sek talu' ned Diwata arun ma'aray sek peddumala sek pekpemegay
nek pengetubu'an. 3 Aas nga kepeteran, pekpili' amu nek pitu tawan ne
nga dlai nek sementaun niyu neng mekelengasid dengegen, pige'eman ne
Gispiritu Santu, bu' metau gupiya. Gilan suk pe'esegen ta run sek pegabang
ri sek pekpemegay. 4 Bu' gami, gemiten nami suk panahun sek pegampu'
bu' sek pegwali.”

5 Su dlaun neng mektetu'u pidleliyag tu sek tinalu' ne nga gapustulis.
Aas pimili' nilan si Esteban, su getaw neng meligen suk pektu'uun bu'
pige'eman ne Gispiritu Santu. Pimili' rema nilan si Felipe, si Procoro, si
Nicanor, si Timon, si Parmenas, bu' si Nicolas, su getaw nek taga Antiyuk
neng mi'uwit nud diin seg rilihiyun ne ngag Judeo. 6 Inuwit nilan su ngang
mipili' nilan ritu se nga gapustulis. Bu' su nga gapustulis migampu' ri
senilan bu' dinepenan ilan.
7 Aas mikpeddayun sek pedlelaup suk Talu' ned Diwata. Melaun pa
gaid nek taga Jerusalem neng mibaal neng mektetu'u ni Jesus bu' melaun
remaik pari' ned dinumawat sek pektu'u.

Dinaap si Esteban

8 Na, pingumpiyanan ned Diwata si Esteban ne gembagel ne ga'em. Aas
melaun ne ngang milagru bu' nga ketingelaan nek pimbaalen ri se nga
getaw. 9 Ma'ad duuni nga getaw ne kinumuntra riin ni Esteban bu' inaddat
nilan giin. Nga getaw keni ngag Judeo buwat sek Cirene, seg Alejandria,
sek Cilicia bu' seg Asia. Gilan keni sakup sek pektiguman ne nga getaw
ne iningelanan ned duuni Keguwasan buwat ri sek Pekegulipen. 10 Ma'ad
su Gispiritu Santu migbegay nek tinawan riin ni Esteban ne bu' mektalu'
giin, ndi' gaid nilan giin melupigan. 11 Aas minu'ul ilan nek santa' tawan
neng mektalu', "Mirengeg nami si Esteban neng miktalu' neng melaaten
ri se ni Moses bu' ri sed Diwata!" 12 Bu' sek pebiyan neng maa' nini,
pig'ulug'ulugan nilan su nga getaw, su nga geseg, bu' su ngang menintulu'
ri se Kesugu'an. Dinaap nilan si Esteban bu' inuwit ritu seng Metaas ne
Gukuman. 13 Rayun miguwit ilan ne nga getaw neng menintigus neg
balus metendeng riin ni Esteban. Miktalu' ilan, "Getaw keni kanunay
gaid ne kumuntra ri seg bala'an nek Templo bu' se Kesugu'an ni Moses.
14 Mirengeg nami giin neng miktalu' ne suk Templo ta geba'en ni Jesus
nek taga Nazaret bu' telesanen raw su dlaun nek pemetasan ta neg binilin
riin senita ni Moses." 15 Su dlaun nek sakup neng Metaas ne Gukuman
minenteng gupiya riin ni Esteban bu' mi'ita' nilan ne sung mulu'en maa'
mulu' neg anghel.

7

Suk Pegasuy ni Esteban

1 Na, miksaak su Dlabaw Geseg nek Pari' riin ni Esteban, "Metuud ba
ini?"
2 ✡ Miksembag si Esteban, "Nga kepeteran bu' nga gama', penginengegay
niyau. Sud Diwata ne ge'eman gupiya mikpe'ita' ri se gepu'an ta ne si
Abraham sed ditu pa giin seng Mesopotamia se genda' pa giin galin sek
pekengel tu seg Haran. 3 Miktalu' sud Diwata riin ni Abraham, 'Beleng
muing nasud mu bu' nga gepenan mu kiin bu' peritua se dlugar nek pe'ita'u
ri seni'a.' 4 ✡ Aas migawa' si Abraham ritu se dlugar nek pikengelan ne
nga getaw Caldea bu' ritu giin mikengel seg Haran.
"Sek pekepatay ne gama'en, pigalin giin ned Diwata se dlugar nek
pikengelan niyu nemuun. 5 ✡ Sek panahun ketu, nda' pa begayay ned
Diwata si Abraham ne kebilin isan miika' ne dlupa'. Ma'ad mikpasad sud
Diwata ri seniin ne dlupa' keni begain tu seniin bu' tu se nga gesalaan isan
nda' paig bata'en. 6 ✡ Giin nini suk tinalu' ned Diwata ri seniin: 'Su nga

✡ **7:2** 7.2-3 Su Getaran se Dlaunan 12.1. ✡ **7:4** 7.4: a Su Getaran se Dlaunan 11.31. b Su Getaran se Dlaunan 12.4. ✡ **7:5** 7.5 Su Getaran se Dlaunan 12.7; 13.15; 15.18; 17.8. ✡ **7:6** 7.6-7: Su Getaran se Dlaunan 15.13-14.

gasal mu mekekengel pa reli' ri se dlain neng nasud, bu' ritu, baalen ilan ne
nga gulipen bu' peddaagdaagen ilan seled se gepaat gatus taun. 7 ✡ Ma'ad
silutan'u sung nasud neng megulipen ri senilan. Peketubus run nini, su
nga gesalan mu megawa' ri seng nasud ketu bu' meksimba ri senaan ri se
dlugar keni.' 8 ✡ Bu' sinugu' ned Diwata si Abraham sek pektuli' se kada
neg bata' ne dlai ri sek pamilyaan gisip gilelaan se keligenan. Bu' tinuli' ni
Abraham si Isaac se kewalu endaw buwat sek pegegetaun. Bu' giin rema
sug binaal ni Isaac riin ni Jacob neg bata'en, bu' si Jacob ritu sek sepulu'
bu' ruwa' neg bata'en ne gilan su nga gepu'an ta."

9 ✡ "Si Jose, suk sala sek sepulu' bu' ruwa' neg bata' ni Jacob,
pingimbegu'an ne ngak pateren, aas bineledya' giin nilan tu se ngang
memeledya'ay arun uwiten ritu seg Ehipto bu' mibaal giin ne gulipen.
Ma'ad sud Diwata middunut riin ni Jose, 10 ✡ bu' midluwas ri seniin buwat
se dlaun ne nga keliseran. Binegayan giin ned Diwata seng mekepedleliyag
nek pemetasan bu' sinuunan; bu' binaal nu gari' si Jose ne gobernador sek
tibuuk neng nasud bu' sinalig ri seniin su dlaun ne ketigeyunaan. 11 ✡
Nda' mpayat, duuni gutem sek tibuuk Ehipto bu' Cana'an neng migbegay
se gembagel ne keliseran. Nda'irun naik sukatan nek pekaan su nga
gepu'an ta. 12 Bu' sek pekerengeg ni Jacob ned duuni gaan ritu seg Ehipto,
piperituun su nga gepu'an ta, ne guna pa ini nilan sek pedditu. 13 ✡ Se
keruwa' na nilan nek pedditu, mikpe'ilala si Jose tu se ngak pateren, bu'
su gari' seg Ehipto mikesuun metendeng ri sek pamilya ni Jose. 14 ✡ Bu'
mimuun si Jose nek peperituun seg Ehipto si Jacob ne gama'en bu' suk
tibuuk nek pamilyaan. Ngak pitu pulu' bu' lima dlaun nilan sung miritu
seg Ehipto. 15 ✡ Rayun si Jacob miritu seg Ehipto, ne ritu giin bu' su nga
gepu'an ta mimatay. 16 ✡ Su ngag bangkay nilan pinguwit tu sek Sikim bu'
ritu linebeng se kelebengan nek sinaluy ni Abraham buwat ri sek tribu ni
Hamor."

17 ✡ "Seng megaud na suk panahun nek tumanen ned Diwata suk
sinaaren riin ni Abraham, miksilaun gupiya su nga getawan ta ritu seg
Ehipto. 18 Se ketambinai' su gari' ne genda' mekilala riin ni Jose migatad
medlegari' ritu seg Ehipto. 19 ✡ Linimbungaan su nga gepu'an ta bu'
piddaagdaag ilan sek pedleges ri senilan neg belengen su nga gembata'
nilan ritu se gawas neg balay arun mematay. 20 ✡ Giin nini suk panahun
sek pegegetaw ni Moses, melelai gupiya giin neg bata' ri sek pengenleng
ned Diwata. Pidlumu giin ne ngang megulangen tu seg balay nilan seled
sek telu bulan. 21 ✡ Seg binilin giin tu se gawas neg balay, inampun giin
neg bata' ne dlibun nu Gari' bu' linumuun maa' neg bata'en. 22 Tinendu'an
si Moses se dlaun nek sinuunan ne nga getaw Ehipto bu' mibantug giin
tendeng sek pegasuyen bu' se ngak terbahuun."

23 ✡ "Se gepaat pulu' taun na ni Moses mikegena'ena' giin neng memisita
tu se ngak samaan getaw Israel. 24 Ritu, mi'ita'en nek sala ri senilan

---

✡ **7:7** 7.7: Exodo 3.12. ✡ **7:8** 7.8: a Su Getaran se Dlaunan 17.10-14. b Su Getaran se Dlaunan 21.2-4. c Su Getaran se Dlaunan 25.26. d Su Getaran se Dlaunan 29.31—35.18. ✡ **7:9** 7.9: a Su Getaran se Dlaunan 37.11. b Su Getaran se Dlaunan 37.28. c Su Getaran se Dlaunan 39.2, 21. ✡ **7:10** 7.10: Su Getaran se Dlaunan 41.39-41. ✡ **7:11** 7.11: Su Getaran se Dlaunan 42.1-2. ✡ **7:13** 7.13: a Su Getaran se Dlaunan 45.1. b Su Getaran se Dlaunan 45.16. ✡ **7:14** 7.14: a Su Getaran se Dlaunan 45.9-10, 17-18. b Su Getaran se Dlaunan 46.27 (LXX). ✡ **7:15** 7.15: a Su Getaran se Dlaunan 46.1-7. b Su Getaran se Dlaunan 49.33. ✡ **7:16** 7.16: Su Getaran se Dlaunan 23.3-16; 33.19; 50.7-13. ✡ **7:17** 7.17-18: Exodo 1.7-8. ✡ **7:19** 7.19: a Exodo 1.10-11. b Exodo 1.22. ✡ **7:20** 7.20: Exodo 2.2. ✡ **7:21** 7.21: Exodo 2.3-10. ✡ **7:23** 7.23-29: Exodo 2.11-15.

piddaagdaag ne getaw Ehipto. Linebanaan su getaw Israel, bu' arun
mekesuli', pinatain su getaw Ehipto. 25 Migena'ena' si Moses neng mesabut
ne nga getaw Israel ne giini gemiten ned Diwata sek pedluwas ri senilan.
Ma'ad, nda' ilan mekesabut. 26 Sek sunud ne gendaw, mi'ita'en sud duwa'
tawan ne getaw Israel neng migbunu'. Liyaganen usayay su duwa' keni,
aas miktalu' giin ri senilan, 'Ngak sambat, puru amu ruwa' getaw Israel,
lama megbunu' amu run?' 27 Ma'ad pinilik giin nung mindaagdaag bu'
miksaak giin, 'Ta' maing migbaal ri seni'a nek pengulu bu' megukum ri
senami? 28 Landun, petain mau ba maa' ri sek pekpatay mu se getaw
Ehipto labung?' 29 ✡ Sek pekerengeg ni Moses run nini, linumayas giin
buwat seg Ehipto bu' mikengel ritu se dlupa' neng Midian. Ditu mi'etaw
sud duwa' tawan neg bata'en ne dlai."

30 ✡ "Peksagad se gepaat pulu' taun, duunik sala neg anghel neng
mikpe'ita' riin ni Moses pebiyan ri seng midliga' neng miika' ne gayu
saanay ritu giin se kemingawan megaud seg bentud nek Sinai. 31 Mitingala
gaid si Moses ri seng mi'ita'en, aas mikpegaud giin arun pegipusaan. Bu'
rayun sek pekpegauren mirengegen suk talu' ne Ginu'u: 32 'Gaku' sud
Diwata nu nga gepu'an mu, sud Diwata ni Abraham, ni Isaac, bu' ni Jacob.'
Ma'ad mingereg si Moses se gendek bu' nda'en maaku enlengay. 33 Bu'
miktalu' su Ginu'u ri seniin, 'Esu' mu suk sandalyas mu ay bala'ani dlugar
keni nek pigindegan mu. 34 Mi'ita'u gaid su nga kelised ne ginantus ne nga
getawan'u ritu seg Ehipto. Mirengeg'u rema su ngad degu nilan, bu' keniu
sek pedluwas ri senilan. Aas nandaw, pegaud'a rini; bu' sugu'en'u dya'a
ritu seg Ehipto.' "

35 ✡ "Giin nini sung Moses neg binibay ne nga getaw Israel. 'Ta' maing
migbaal ri seni'a nek pengulu bu' megukum ri senami?' miksaak ilan.
Giin rema sung Moses nek sinugu' ned Diwata ne gembaal ne geseg
bu' medluwas se nga getaw Israel, inebangan nug anghel neng mi'ita'en
ritu seng midliga' neng miika' ne gayu. 36 ✡ Giin sung midlegeseg sek
pegawas nilan buwat seg Ehipto bu' migbaal giin ne ngang milagru bu' nga
ketingelaan ritu seg Ehipto, sed Dagat ne Gempula, bu' ritu se kemingawan
seled se gepaat pulu' taun. 37 ✡ Giin rema sung Moses neng miktalu' se
nga getaw Israel, 'Sud Diwata meksugu' riin seniyu nek propeta, maa' sek
peksugu'en ri senaan, bu' giin suk sala ned diin pegbuwat seniyu.' 38 ✡ Giin
sung middunut se nga getaw Israel neng miktipung ri se kemingawan. Ritu
giin duma se nga gepu'an ta bu' seg anghel neng miktuntul ri seniin ritu
seg Bentud nek Sinai bu' mirawaten sung minsahi neng mikegbegay ne
ketubu' nek pinasa riin senita."

39 "Ma'ad nda' pekpetuud su nga gepu'an ta riin ni Moses. Binibay nilan
giin bu' mingangut ilan neng mekepuli' tu seg Ehipto. 40 ✡ Miktalu' ilan riin
ni Aaron, 'Baalay mu ami ne ngad diwatadiwata neng meguna ri senami,
tendeng ay nda' ami na mekesuun bu' landuning mihitabu' riin ni Moses
neng miguwit ri senami sek pedlegawas seg Ehipto.' 41 ✡ Bu' migbaal rayun
si Aaron ned diwatadiwata maa' ne gawi' neng nati neg baka para ri se nga
getaw. Pingilakan nilan sud diwatadiwata ketu bu' mikse'ulug ilan para
tu seg binaal nilan. 42 ✡ Aas tineliyuran ilan ned Diwata bu' pisaddan ilan

---

✡ **7:29** 7.29: Exodo 18.3-4. ✡ **7:30** 7.30-34: Exodo 3.1-10. ✡ **7:35** 7.35: Exodo 2.14. ✡ **7:36** 7.36: a Exodo 7.3. b Exodo 14.21. c Ngang Numero 14.33. ✡ **7:37** 7.37: Deuteronomio 18.15, 18. ✡ **7:38** 7.38: Exodo 19.1—20.17; Deuteronomio 5.1-33. ✡ **7:40** 7.40: Exodo 32.1. ✡ **7:41** 7.41: Exodo 32.2-6. ✡ **7:42** 7.42-43: Amos 5.25-27 (LXX).

neng meksimba se ngag bituun ri se dlangit, maa' seng misulat se dlibru
ne ngak propeta:
‘Gamu ne nga getaw Israel, gena' gaku' suk tiniti'an niyu,
bu' dinulangan ne ngang menanap,
sek seled gepaat pulu' taun ritu se kemingawan.
43 Su ginuwit niyu giin suk tulda ned diwata niyu ne si Molok,
bu' su dlerawan ni Repan, sud diwata niyu neg bituun;
Gilan su ngad diwata neg binaal niyu arun simbaan.
Aas pawit'u amu maa' ne ngak pinerisu legbas pa seg Babilonia.’ ”
44 ✡ “Su nga gepu'an ta duunik Tulda nilan ne ritu sud Diwata duma
senilan ritu se kemingawan. Tulda keni binaal sek tinelu'an ned Diwata si
Moses, sumala' ri se dlendasan nek pi'ita' ned Diwata ri seniin. 45 ✡ Mbuus,
buwat tu se nga gepu'an nilan, mirawat ini se nga gepu'an ta bu' inuwit
nilan nini sek peddunut nilan riin ni Joshua sek pegileg nilan ri se nga
dlupa' tu se nga getaw nek pipe'awa' ned Diwata ri seng metungenga'an
nilan. Bu' mikpebilin suk tulda tampan sek panahun ni David. 46 ✡
Pidleliyag sud Diwata riin ni David bu' migandyu' si David riin sed Diwata
nek tugutan giin sek pegbaal neg balay para ri sed Diwata ni Jacob.* 47 ✡
Ma'ad si Solomon sung migbaal neg balay para sed Diwata.”
48 “Ma'ad sud Diwata ne Dlabaw ri se Dlaunan ndi' mekengel ri se ngag
balay neg binaal ne nga getaw. Sumala' seng mi'asuy nek propeta:
49 ✡ ‘Su dlangit giinik trunuu, miktalu' su Ginu'u
bu' su dlupa' giini gindegan'u.
Aas lama pa belayay runig baalen niyu ri senaan?
Ta' mai dlugar ne gempenguleliyan'u?
50 Gena' ba ne gaku' maing migbaal ri se dlaun ne ngag betang keni?’ ”
51 ✡ Bu' mikpeddayun pa gaid si Esteban sek pektalu' tu se nga getaw tu
se Gukuman, “Peketegas gaid ne nga gulu bu' ngak pusung niyu! Tuma
ma mikpebengelbengel amu ma'aray ri seng minsahi ned Diwata? Maa'
amu gaid ne nga gepu'an niyu. Kanunay niyu sinupak su Gispiritu Santu.
52 Duun baik propeta ne nda' niyu lutusay? Isan su ngang megasuy
metendeng ri sek peddateng neng metareng nek Sesugu'en, pimatay rema
niyu. Bu' nemuun, gamu sung migbudhi' bu' mikpatay ri seniin. 53 Gamu
sung mikerawat se kesugu'an neg binegay ned Diwata pebiyan ri seg
anghel, ma'ad nda' niyu ini tumanay.”

Binatu si Esteban

54 Pekerengeg run nini nu ngak sakup ri se Gukuman, pinlengetan ilan
gupiya riin ni Esteban. Pingkiget su nga ngisi nilan se kelebiyan ne dlanget.
55 Ma'ad si Esteban, nek pige'eman ne Gispiritu Santu, migangag tu se
dlangit bu' mi'ita'en su kesanag ned Diwata bu' si Jesus migindeg ri sed
dapit dlintuun. 56 “Enlengay niyu!” laungen, “Mi'ita'u neng mipuka su
dlangit, bu' sug Bata' ne Getaw migindeg ri sed dapit dlintu ned Diwata!”
57 Mimbeksay su ngak sakup ne Gukuman bu' tinampeng nilan su ngak
telinga nilan se nga gemeg nilan bu' middengan ilan lumanlag ri seniin.
58 Inuwit nilan si Esteban tu se gawas nek siyudad bu' ritu nilan binatu.
Linuwas nu ngak sintigus su nga dlambung nilan bu' binilin riin seg
begunetaw ne su ngalanen si Saulo. 59 Saanay nilan megbatu riin ni

✡ **7:44** 7.44: Exodo 25.9, 40. ✡ **7:45** 7.45: San Santiago 3.14-17. ✡ **7:46** 7.46: 2 Samuel 7.1-16; 1 Nga Cronica 17.1-14. * **7:46** 7.46 Diwata ni Jacob: Sed duma ne kesulatan ‘Getaw Israel.’ ✡ **7:47** 7.47: 1 Nga Gari' 6.1-38; 2 Nga Cronica 3.1-17. ✡ **7:49** 7.49-50: Isaias 66.1-2. ✡ **7:51** 7.51: Isaias 63.10.

Esteban, migampu' giin ri sed Diwata neng miktalu', “Jesus ne Ginu'u
dawat mu su gispirituu!” 60 Bu' minginlulud giin bu' migbeksay seng
mesekeg nek talu', “Ginu'u, ndi' mu ilan pesela'ay ri seg binaal nilan.”
Bu' rayun minatay giin.

8

1 Na, ritu si Saulo neng minuyun sek pekpatay riin ni Esteban.

Linutus ni Saulo su ngang Mektetu'u ri sek Simbaan

Bu' se gendaw ketu, migatad rayun su gembagel nek pedlutus se ngang
mektetu'u ri sek simbaan seg Jerusalem. Aas miktipelak ilan se ngak
probinsiya neg Judea, bu' Samaria gawas se nga gapustulis. 2 Si Esteban
linebeng nu nga getaw neng melituuren ri sed Diwata bu' mimbakal ilan
bu' minsegaw tendeng ri seniin.
3 ✡ Ma'ad minantu si Saulo ne gubeten su ngang mektetu'u ri sek simbaan
bu' miritu giin se nga ginumbelayan, bu' pimbidlasen su ngang mektetu'u,
su nga dlai awas dlibun bu' pinerisu ilan.

Winali sung Melengas ne Gesuyen ri sek Samaria

4 Su ngang mektetu'u neng miktetipelak miritu seng midlainlain ne
dlugar bu' migwali seng minsahi. 5 Na se dlain neg bahin, si Felipe miritu
sek siyudad nek Samaria bu' migwali metendeng seng Misiyas tu se nga
getaw ritu. 6 Minginengeg su nga getaw riin ni Felipe saanay mirengeg
nilan su ginasuyen bu' sek pekiita' nilan se ngang milagru neg binaalen.
7 Su ngang melaat ne gispiritu minggawas buwat ri se ngang melaun ne
getaw neng mimbeksay neng mesekeg bu' melaun remaik paralitiku bu'
ne ngak pi'ang neng mi'uli'an. 8 Aas pidleliyag gupiya su dlaun ne nga
getaw tu sek siyudad ketu.
9 Na, duuni getaw ritu ne giningelanan si Simon. Se gempayat nek
panahun migbaal nek pegbineliyan ri sek siyudad ketu bu' mikepetingala
tu se ngak taga Samaria. Mikpetu'u giin ne ge'eman, 10 bu' su dlaun ne nga
getaw ri sek siyudad, buwat sek pupus tampan seng meratu' minginengeg
gaid ri seniin. “Getaw keni, giini ga'em ned Diwata ne giningelanan
ne ‘Gembagel ne Ga'em.’ ” 11 Minginengeg gaid su nga getaw ri seniin
tendeng se gempayat na nek panahun neng mikepetingala tu senilan
suk pegbineliyanen. 12 Ma'ad sek pektu'u nilan seng minsahi ni Felipe
metendeng seng Melengas ne Gesuyen ri sek pedlegari' ned Diwata bu'
metendeng ri se ngalan ni Jesus Christ, mikpebendyag ilan, nga dlai bu'
nga dlibun. 13 Isan si Simon miktu'u; bu' peketubus mbendyagay giin,
middunutdunut giin riin ni Felipe. Mitingala gaid giin se ngang mekebagel
ne ketingelaan bu' milagru neg binaal ni Felipe.
14 Mirengeg nu nga gapustulis tu seg Jerusalem ne su ngak taga Samaria
mikerawat rema sek talu' ned Diwata, aas sinugu' nilan ritu si Pedro bu'
si Juan. 15 Peddateng nilan sek Samaria migampu' ilan para ri se ngang
mektetu'u neng merawat siya nilan su Gispiritu Santu. 16 Ay su Gispiritu
Santu nda' pa lusad tu se isan sala senilan. Mibendyagan ilan na run ri se
ngalan ne Ginu'u ne si Jesus. 17 Aas dinepen ni Pedro bu' ni Juan su nga
gemeg nilan ri senilan bu' mirawat nilan su Gispiritu Santu.
18 Mi'ita' ni Simon neng mirawat nu nga getaw su Gispiritu sek peddepen
nu nga gapustulis se nga gemeg nilan ri se nga getaw. Aas tinulunaan si
Pedro bu' si Juan ne kuwarta, 19 laungen, “Begayay niyau rema runi ga'em

✡ **8:3** 8.3: Su Ngak Pimbaal 22.4-5; 26.9-11.

kiin arun isan ta' ned depenan'u ne gemeg'u mekerawat rema ne Gispiritu Santu."
20 Ma'ad miksembag si Pedro seniin, "Ukuman'a siya ned Diwata, duma
ne kuwarta mu kiin tendeng ay migena'ena'a neng mesaluy mu ne kuwarta
sug begay ned Diwata! 21 Nda'i dlabet mu awas bahin mu ri sek pimbaal
nami tendeng ay su gena'ena' mu gena' metareng ri sek pengenleng ned
Diwata. 22 Aas, diksu'ay mu sung melaat nek pelanu mu, bu' pegampu'a ri
se Ginu'u nek pasayluun'a ri se gena'ena' mu neng melaaten. 23 Tendeng
ay mi'ita'u neng mesinaa gupiya bu' ginapus'a sek sala' mu."
24 Miktalu' si Simon riin ni Pedro bu' ni Juan, "Bu' mehimu, pegempu'ay
niyau rema ri se Ginu'u arun ndi' mehitabu' ri senaan su ngag betang nek
tinalu' niyu."
25 Dluwat ilan mekpemetuud bu' menintulu' ri seng minsahi ne Ginu'u,
mipuli' si Pedro bu' si Juan seg Jerusalem. Ri sek pedlaang nilan, migwali
ilan seng Melengas ne Gesuyen tu se ngag baryu tu sek Samaria.

Si Felipe bu' su Gupisyal ne Getaw Etiopia

26 Bu' duunig anghel ne Ginu'u neng miktalu' riin ni Felipe, "Pengan-
dam'a bu' dlaang'a pagaw tu seg habagatan, ritu sed dalan neg buwat
seg Jerusalem pagaw se Gaza." (Dalan keni nda' na biyanay nemuun.)
27 Aas midlaang si Felipe. Bu' enlengay niyu, duuni getaw nek taga Etiopia
neng mikpeguli' na buwat seg Jerusalem dluwat sumimba ri sed Diwata.
Getaw keni kinapun bu' metaasi ketendanaan tendeng ay giinik piniyalan
se ketigeyunan ni Candace awas sug Bai seg Etiopia. 28 Miksakay giin ri
se karwahiin bu' mikpegbasa ri se dlibru ni propeta Isaias. 29 Miktalu' su
Gispiritu riin ni Felipe, "Pekpegaud'a ri se karwahiin bu' teparay mu su
karwahiin." 30 Aas, ginumebek si Felipe tu seniin bu' mirengegen neng
migbasa su gupisyal se dlibru ni propeta Isaias. Mbuus sinaakan giin ni
Felipe, "Misabut mu ba sug binasa mu?"
31 Miksembag su gupisyal, "Pegendun'u ma peksabut run bu' nda'iruning
mektendu' run ri senaan?" Bu' inenggaten si Felipe nek sumakay tu se
karwahiin bu' megingkud ri se gupiren. 32 ✡ Giin nini sung misulat tu se
Kesulatan neg binasaan,
"Maa' giin ne karniru ne ginuwit arun titi'en,
bu' maa' ne karniru ne genda' pektalu' se guntingan sug bembulen.
Nda' gaid giin pektalu'.
33 Pikpiid giin bu' gena' metarengik pegukum ri seniin.
Nda'irun naing megasuy run metendeng ri se gesalaan,
tendeng ay su ketubu'en rini seg benwa mitapus na."
34 Miksaak su gupisyal riin ni Felipe, "Telu'ay mau su gegulingen ba
nek propeta suk pisabut run nini awas dlain ne getaw?" 35 Aas buwat
ritu se Kesulatan, pisabut ni Felipe ri seniin sung Melengas ne Gesuyen
metendeng riin ni Jesus. 36-37 Saanay mikpeddayun ilan sek pekpanaw,
mirepet ilan ri se dlugar ned duunik tubig run. Miktalu' su gupisyal
riin ni Felipe, "Ala, duunik tubig rini. Duun baing mekepengelet sek
pekpebendyag'u?"* 38 Aas pikeneng nu gupisyal su karwahi bu' linumebul
ilan duwa' tu sek tubig bu' binendyagan giin ni Felipe.
39 Pedlekawas nilan buwat tu sek tubig, sek tikmal inuwan nu Gispiritu
ne Ginu'u si Felipe. Nda' na giin me'ita' nu gupisyal, tumu' pidleliyag gaid

✡ **8:32** 8.32-33: Isaias 53.7-8 (LXX). * **8:36-37** 8.36-37 Sud duma ne kesulatan sinembag giin ni Felipe, "Mbendyagan'a bu' metuud suk pektu'u mu." Miktalu' su gupisyal, "Wa'a, miktu'uu riin ni Jesus Christ ne giinig Bata' ned Diwata."

giin gupiya sek pekpanaun. 40 Se dlain neg bahin mibetikan ni Felipe ned
ditu na giin seg Azutus bu' migwali giin seng Melengas ne Gesuyen saanay
minayan giin ritu se nga dlunsud tampan minateng giin tu sek Cesarea.

9

Si Saulo Mi'uwit ri sed Diwata
(Su Ngak Pimbaal 22.6-16; 26.12-18)

1 Na, mikpeddayun si Saulo sek pekpengulega' sek pekpatay se ngak
tinu'unan ne Ginu'u. Miritu pa giin se Dlabaw Geseg nek Pari' 2 bu' minengi
giin ne ngak sulat neng mekpe'ilala ri seniin tu se ngak pektiguman nu nga
getaw Judeo sed Damascus nek tinugutan giin sek peddaap seng me'ita'en
su ngak sakup seg Biyanan ne Ginu'u,* dlai awas dlibun bu' uwiten ilan
puli' ritu seg Jerusalem.
3 Seng megaud na ni Saulo tu sek siyudad ned Damascus, se kinlap
duuning merelaag neg buwat ri se dlangit neng middelaag ri sek timala'en.
4 Mbuus mibuksak giin ri se dlupa' bu' duunik talu' neng mirengegen:
"Saulo, Saulo! Lama pedlutusan mau run?"
5 Miksembag si Saulo, "Ginu'u, ta'a ma ne getaw?"
Miksembag suk talu', "Gaku' si Jesus, su dlinutus mu. 6 Ma'ad gindeg'a
bu' peritua sek siyudad, tendeng ay ritu duuning megasuy ri seni'a bu'
landuni gembaya' mu baalen."
7 Bu' su nga getaw nek sementaun ni Saulo mikeneng bu' nda'
mekesasak; mirengeg nilan suk talu', ma'ad nda'iruning mi'ita' nilan.
8 Migindeg si Saulo buwat ri se dlupa', bu' pinukaan sung mataan ma'ad
ndi' na giin mekiita'. Aas inagak giin nu ngak sementaunen tampan tu sed
Damascus. 9 Seled sek telu endaw ndi' giin mekiita', bu' sek panahun ketu,
nda' giin aan bu' nda' rema inum.
10 Ritu sed Damascus, duunik sala tawan nek sakup ni Jesus ne
giningelanan si Ananias. Pebiyan ri seng mi'ita'en, mikpe'ita' ri seniin su
Ginu'u,
"Ananias!"
Miksembag si Ananias, "Keniu ra, Ginu'u."
11 Miktalu' su Ginu'u ri seniin, "Dlaang'a ritu sed dalan ne ginengilanan
neng Meleddeng neg Biyanan, bu' ritu seg balay ni Judas, penengaw mu
su getaw nek taga Tarsus ne giningelanan si Saulo. Sek panahun keni,
mikpegampu' giin, 12 bu' pebiyan ri sek pegita'en, mikiita' giin ne getaw ne
su ngalanen si Ananias nek sumeled bu' dumepen ri seniin arun mekiita'
giin puli'."
13 Ma'ad miksembag si Ananias, "Ginu'u, mirengeg'u buwat ri se nga
getaw metendeng ri se getaw kiin bu' gendun giin kebelu' se ngang
mektetu'u ri seni'a seg Jerusalem. 14 Mirini ngani' giin nemuun sed
Damascus ned duunik pektugut buwat ri nga geseg ne ngak pari' arun
pendaapenen su dlaun neng miksimba ri seni'a."
15 Ma'ad miksembag su Ginu'u riin ni Ananias, "Dlaang'a, laway mu giin
tendeng ay pinili'u giin nek sesugu'en arun pe'ilelaani ngalan'u ri se nga
gena' Judeo, bu' ri se nga gari', bu' ri se nga getaw Israel. 16 Bu' pe'ita'u rema
ri seniin su ngak pegantus ne kina'enlan mbiyanaan para ri se ngalan'u."
17 Aas linawan ni Ananias si Saulo tu seg balay nek pinaikaan, bu'
sek pekseleren ritu, dinepenaan si Saulo. Laungen, "Saulo, pated'u ri se

* **9:2** 9.2 sakup seg Biyanan ne Ginu'u: Migulugan nini 'neng mibaal nek sumusunud riin ni Jesus ne Ginu'u.'

Ginu'u, sinugu'u ne Ginu'u ne si Jesus sek peddini seni'a. Giining mikpe'ita' ri seni'a ri sed dalan saanay mu mekpagaw rini. Sinugu' naun rini arun mekiita'a puli' bu' arun pege'eman'a ne Gispiritu Santu." 18 Rayun midladdu' buwat ri seng mata ni Saulo sung maa' ne nga gunap nek sera' bu' mikiita' giin puli'. Mbuus migindeg giin bu' mikpebendyag. 19 Minaan giin bu' mipuli' suk sekegen.

Minintulu' si Saulo ritu sed Damascus

Na, mikpebilin si Saulo sed Damascus seled sek santa' endaw duma se ngak tinu'unan. 20 Miritu rayun giin se ngak pektiguman bu' minintulu' giin metendeng riin ni Jesus ne giin sug Bata' ned Diwata.

21 Mitingala gaid su dlaun neng mikerengeg ri seniin bu' miksaak ilan, "Gena' ba giin ma sung mikpatay seng miksimba ri se getaw ne si Jesus ritu seg Jerusalem? Gena' ba mirini ma giin arun pendaapen su nga getaw bu' uwitenen ritu se nga geseg ne ngak pari'?"

22 Ma'ad miksamet pa gaid su ga'em ni Saulo sek pegwali. Pimetuuraan ne si Jesus giin sung Misiyas bu' su ngag Judeo sed Damascus ndi' mekesembag ri seniin.

23 ✡ Peksagad nek santa' endaw, miktipung su ngag Judeo bu' migena'ena' ilan nek petain si Saulo, 24 ma'ad duuning migasuy riin ni Saulo metendeng ri sek pelanu nilan. Gendaw bu' gebii pigbentayan nilan su nga genga'an nek siyudad arun petain giin. 25 Ma'ad duuni gebii, piseled giin nu ngak tinu'unan ni Jesus ri seg bebaan bu' tinentun nilan ri se gawas nek paril nek siyudad.

Si Saulo ritu seg Jerusalem

26 Sek peddateng ni Saulo seg Jerusalem, liyagaan siya neng maampu' tu se ngak tinu'unan ni Jesus. Ma'ad minendek ilan ri seniin. Ndi' ilan meketu'u nek sakup na giin ni Jesus. 27 Ma'ad inebangan giin ni Barnabas. Inuwiten giin ritu se nga gapustulis bu' pi'ilelaan ri senilan. Inasuyen ri senilan bu' gendun pekehitabu' neng mi'ita' ni Saulo su Ginu'u ri seg biyanan bu' landunik tinalu' ri seniin. Bu' inasuyen rema su kebelu' ni Saulo ri sek pegwali metendeng se ngalan ni Jesus ritu sed Damascus. 28 Aas tinumipung si Saulo ri senilan bu' midlibed ri sek tibuuk neg Jerusalem neng mikinabelu' sek pegwali metendeng se ngalan se Ginu'u. 29 Miketuntul bu' mikegaddat giin ne ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego, ma'ad mikpelanu ilan sek pekpatay ri seniin. 30 Pekesuun ne ngang mektetu'u run, dinelung nilan si Saulo se dlunsud nek Cesarea bu' pipe'uli' tu sek Tarsus.

31 Peketubus itu, duuni kelinaw tu se ngak simbaan ri seg Judea, se Galilea, bu' sek Samaria. Pebiyan se gabang se Gispiritu Santu, miksiligen bu' midleget ilan, neng midleketubu' ri sek pektamed ri se Ginu'u.

Si Pedro ritu sed Lida bu' seg Jope

32 Na, binisitaan ni Pedro su ngang mektetu'u ri se dlainlain ne dlugar. Miritu rema giin se ngang mektetu'u sed Lida. 33 Ritu, mi'ita' ni Pedro su getaw ne giningelanan neg Eneas. Paralitiku giin bu' nda' na gaid mekegbuwat ri seg beliliraan sek seled neg walu taun. 34 Miktalu' si Pedro ri seniin, "Eneas pi'uli'an'a na ni Jesus Christ. Aas buwat'a bu' ipes muig beliliran mu." Bu' migbuwat rayun si Eneas. 35 Mi'ita' ne dlaun neng mikengel sed Lida bu' sek Sharon neng mi'uli'an na si Eneas bu' miktu'u ilan rema ri se Ginu'u.

✡ **9:23** 9.23-25: 2 Corinto 11.32-33.

36 Bu' ritu seg Jope, duuning mektetu'u ne giningelanan nek Tabita. (Su
ngalanen ri se Griego Dorcas neng migulugan ne “gusa.”) Dlibun keni
melauning mibaalen neng melengas labi na tu se ngak pupus. 37 Sek
panahun ketu midlaru giin bu' minatay. Linimpiyu nilan sug bangkain
bu' binetang tu se kuwartu sed ditaas. 38 Sug Jope gena' melayu' sed Lida,
aas sek pekerengeg nu ngang miktetu'u ne si Pedro ritu sed Lida, sinugu'
nilan sud duwa' tawan tu seniin duma seng minsahi: “Peksempun'a
run perinia senami.” 39 Aas mingandam rayun si Pedro bu' middunut
ri senilan. Peddateng nilan, inuwit nilan giin tu se kuwartu tu sed
ditaas ne linibutan giin ne ngag balu ne dlibun neng minsegaw, bu'
pimpe'ita' nilan riin ni Pedro su ngak suub bu' su nga dlambung nek
pimenai' ni Dorcas seng miktetubu' pa giin. 40 Mbuus pigawas ni Pedro
su dlaun nilan tu se kuwartu. Minginlulud giin bu' migampu' tu sed
Diwata. Peketubus, migatubang giin tu seg bangkay bu' miktalu', “Tabita,
buwat'a!” Mipuka su ngang mata ni Tabita bu' sek pekita'en riin ni Pedro
migingkud giin. 41 Inuwiran giin ni Pedro ri se gemeg bu' inebangan
neng mekegindeg. Peketubus, sinabiin su ngang mektetu'u dlabet na su
ngag balu ne dlibun ritu se gawas bu' pi'ita'en ri senilan si Tabita neng
mitubu' na. 42 Penghitabu' keni midderengeg ritu sek tibuuk neg Jope bu'
melauning miktu'u riin se Ginu'u. 43 Mikpebilin si Pedro seng melaun pa
ne gendaw seg Jope, seg balay ni Simon, getaw neng menina' nek panit.

10

Si Pedro bu' si Cornelio

1 Na, ditu sek Cesarea, duuni getaw ne giningelanan si Cornelio. Getaw
keni kapitan ne nga kustabli seg Roma. Misakup su grupunen ritu seg
Batalyun buwat seg Italy. 2 Rilihiyusu giin ne getaw; giin bu' duma
suk pamilyaan miksimba riin sed Diwata. Melauning mi'abangen ri se
ngak pupus ne getaw bu' kanunay giin megampu' ri sed Diwata. 3 Seng
miginenga' menaugi gendaw, mi'ita'en se kelaru sek sala nek pegita'en, ne
sug anghel ned Diwata mikpegaud ri seniin bu' miktalu', “Cornelio!”

4 Miktenteng giin ri seg anghel neng minendek bu' miktalu', “Sir, landun
ma?”

Miktalu' sug anghel, “Mirengeg ned Diwata su ngak pegampu' mu
bu' misuunan su ngak pegabang mu tu se ngak pupus. 5 Bu' nandaw,
peksugu'a ne nga getaw neng meritu seg Jope para ri se getaw ne su
ngalanen si Simon Pedro. 6 Ritu giin mikpenaikan ni Simon, su getaw
neng menina' nek panit. Sug balain riin se geksid ned dagat.” 7 Mbuus
migawa' sug anghel bu' tinawag ni Cornelio sud duwa' tawan ne ngak
sesugu'enen bu' suk sala ne kustabli neg rilihiyusu nek sala se ngak
sineligaan. 8 Inesuyan ilan ni Cornelio se dlaun neng mihitabu', bu'
sinugu'en ilan sek pedditu seg Jope.

9 Na, sek pekemanlema' saanay megaud ilan na tu se dlunsud neg Jope,
minaik si Pedro tu seng melantang ne gatep neg balay* arun megampu'.
Taasendaw itu. 10 Miperii'an giin bu' liyagaan maan. Ma'ad saanay pa
nilan megandam runi gaan, duunik pi'ita' ned Diwata ri seniin. 11 Mi'ita'eni
dlangit neng mipuka bu' duuning mikpebaba' pagaw ri se dlupa' maa' seng
melambeg nek penepeten ne iniketan su gepaat nek sinurungaan. 12 Bu'
ri sek seled nek penepeten ketu mi'ita'en su dlaun neng mikeleseles neng

* **10:9** 10.9 Su ngag balay sek panahun ketu melantang bu' meliwag su nga gatepen.

mektetubu'—su ngang menlaang bu' su ngang mengkagang ri se dlupa', bu' su ngang menlayug ri se gawanawanan. 13 Bu' duunik talu' neng mirengegen neng miktalu', "Gindeg'a, Pedro; Pektiti'a bu' aan'a run nini!"
14 Miksembag si Pedro, "Ndi' mehimu, Ginu'u, tendeng ay nda'u gaid mekekaan neng melemu' bu' nda' tugut aanen."†
15 Miktalu' puli' suk talu' riin ni Pedro, "Ndi' mu telu'ay neng melemu' su isan landun ne dlinimpiyu na ned Diwata." 16 Metelu ini mehitabu' bu' suk penepeten ketu, nek pibaba', sek tikmal binatun puli' tu se dlangit.
17 Na, saanay pa megena'ena' ni Pedro bu' landuni gulugan seng mi'ita'en ketu, minateng rema su nga getaw nek sinugu' ni Cornelio. Enlengay niyu, sek pekesuun nilan run bu' ta' sug balay ni Simon, miritu ilan rayun bu' migindeg ri se genga'an, 18 miksabi ilan bu' miksaak, "Duun baing mikpenaikan rini ne giningelanan nek Simon Pedro?"
19 Saanay midlibeg pa si Pedro bu' landuni gulugan seng mi'ita'en ketu, miktalu' su Gispiritu ri seniin, "Duunik telu tawan‡ neng minengaw ri seni'a. 20 Penaug'a bu' dunut'a ri senilan. Ndi'a medduwa'ruwa' tendeng ay sinugu'u ilan." 21 Aas minaug si Pedro bu' miktalu' tu se nga getaw, "Gaku'ik pinengaw niyu. Landun maik tuyu' niyu neng mirini amu?"
22 Miktalu' ilan, "Sinugu' ami rini ni Kapitan Cornelio. Mpiya giin ne getaw bu' miksimba ri sed Diwata bu' pigbesaan giin gupiya se dlaun ne ngag Judeo. Tinelu'an giin sek sala neg anghel ned Diwata sek pegenggat ri seni'a sek pedditu seg balain arun mekepenginengeg giin ri sek talu' mu."
23 Pipenaik ilan ni Pedro bu' ritu ilan miktulug nu gebii ketu.
Pekesunud gendaw, middunut si Pedro ri senilan. Duunik santa' tawan neng mektetu'u neg buwat seg Jope neng middunut ri seniin. 24 Pekemanlema', minateng ilan sek Cesarea. Migelat si Cornelio ri senilan duma su nga gepenaan bu' su ngak silingaan nek pingenggaten. 25 Na, sek peddateng ni Pedro, sinungkak giin ni Cornelio bu' sinimba si Pedro. 26 Ma'ad pi'indeg giin ni Pedro, laungen, "Gindeg'a. Gaku' getaw ra."
27 Mikpeddayun suk pektuntul nilan saanay nilan mineled tu seg balay, bu' ritu, mi'ita' ni Pedro neng melauni nga getaw neng miktipung. 28 Miktalu' si Pedro ri senilan, "Gamu mikesuun ne su ngag Judeo nda' tugutay ri seg rilihiyunen neng mengumbalay awas tumipung ri se nga gena' Judeo. Ma'ad pi'ita' ned Diwata ri senaan ne ndi'u pegena'ena'en neng melemu' su isan ta' ne getaw bu' ndi' mbaya' tipungan. 29 Aas sek pi'angay niyau neng merini, nda'u pegbelibad. Nandaw liyagan'u mesuunan bu' lama pe'angay niyau run."
30 Miksembag si Cornelio, "Telu endaw na nandaw sung misagad dluwatu megampu'§ rini seg balay'u bu' maa' rema se guras keni, neng miginenga' menaugi gendaw. Saanay'u megampu', enlengay niyu, sek tikmal duuni getaw neng migindeg ri seng metungenga'an'u neng mesinawik suuben. 31 Bu' tinelu'an naun, 'Cornelio, dinengeg ned Diwata suk pegampu' mu bu' mi'ena'ena'en suk pegabang mu ri se ngak pupus. 32 Na, peksugu'a ne nga getaw sek pedditu seg Jope bu' pe'angay mu si Simon ne giningelanan nek Pedro. Ritu giin mikpenaikan seg balay ni Simon ne sug baalenen menina' nek panit. Sug balain ri se geksid ned dagat.' 33 Aas pi'angay'u rayun dya'a bu' salamat neng minateng'a.

† **10:14** 10.14 melemu' bu' ndi' tugut ri se Kesugu'an: Su Kesugu'an ni Moses miktendu' ned duunik pekaan ne ndi' tugut aanen. ‡ **10:19** 10.19 telu: Se ngad duma ne kesulatan, 'duunid duma' bu' suk sala ne kesulatan 'duwa'.' § **10:30** 10.30 megampu': Se ngad duma ne kesulatan, duunik 'pu'asa bu' megampu'.'

Nemuun, keni ami na seng metungenga'an ned Diwata migelat arun menginengeg bu' landunik sinugu' ne Ginu'u ri seni'a ne esuyen mu ri senami.”

Sug Wali ni Pedro

34 ✡ Aas miktalu' si Pedro, “Nandaw misuunan'u na ne sud Diwata
nda'irunik pilebunen. 35 Bu' su getaw duuni gendeken ri sed Diwata
bu' megbaal neng metareng, isan laa tribuway run duwaten giin ned
Diwata. 36 Misuunan niyu sung minsahi nek pinawiten tu se nga getaw
Israel, sek pegasuy seng Melengas ne Gesuyen se kelinaw pebiyan riin ni
Jesus Christ, ne Ginu'u se dlaunan. 37 Misuunan niyu su gembagel nek
penghitabu' ri sek tibuuk nasud seg Israel, migatad se Galilea dluwat sek
pekpengwali ni Juan ri seng minsahi sek pekpebendyag. 38 Misuunan
rema niyu sung metendeng riin ni Jesus nek taga Nazaret bu' pigendun
ned Diwata pegbegay su Gispiritu Santu ri seniin bu' ga'em. Miritu giin se
dlainlain ne dlugar sek pegbaal neng melengas bu' pi'uli'aan rema su dlaun
neng miriyalem ri se ga'em neng Menulay, ay sud Diwata duma seniin.
39 Gami mekepemetuud gaid se dlaun nek pimbaalen riin seng nasud neg
Israel bu' seg Jerusalem. Rayun pinatay giin pebiyan sek pedlansang ri
seniin tu se krus. 40 Ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat se kemetain
se ketelu endaw bu' mikpi'ita' giin, 41 gena' tu se dlaunen, ma'ad ritu ra
se ngang mikpemetuud ne ngak pimili' ned Diwata, ne gami itu, neng
minaan bu' mininum duma seniin peketubusen mitubu' puli' buwat se
kemetain. 42 Sinugu'en ami sek pegwali ri seng Melengas ne Gesuyen tu se
nga getaw bu' sek pekpemetuud ne giin gaid suk pinili' ned Diwata neng
mengengukum se ngang miktetubu' bu' se ngang mimatay. 43 Su dlaun
ne ngak propeta migasuy metendeng ri seniin, neng miktalu' ne su dlaun
neng mektu'u ri seniin pasayluun ri ngak sala' nilan pebiyan se ga'em ri
se ngalanen.”

Linumusad su Gispiritu Santu ritu se nga gena' Judeo

44 Saanay pa menintulu' ni Pedro, linumusad su Gispiritu Santu tu se
dlaun ne ngang minginengeg tu seng minsahiin. 45 Su ngang mektetu'u
ne ngag Judeo neng middunut riin ni Pedro buwat seg Jope mitingala
ne su Gispiritu Santu binegay isan tu se nga gena' Judeo. 46 Tendeng ay
mirengeg nilan ne su nga gena' Judeo miktuntul ri se dlainlain ne ngak
tinuntulan bu' miksaya' ri sek pekege'eman ned Diwata. Aas miktalu' si
Pedro, 47 “Mirawat na nilani Gispiritu Santu maa' seng mirawat nami.
Duun baing mekepegeng ri senilan bu' bendyagan ilan ri sek tubig.” 48 Aas
sinugu'en ilan sek pekpebendyag ri se ngalan ni Jesus Christ. Mbuus
inandyu' nilan si Pedro neng mekpebilin reli' seled sek santa' endaw.

11

Pisuun ni Pedro su ngak Pimbaalen tu sek Simbaan seg Jerusalem

1 Mbuus mirengegan nu nga gapustulis bu' nu ngang mektetu'u seg Judea
ne su nga gena' Judeo dinumawat rema ri sek talu' ned Diwata. 2 Ma'ad sek
pekpuli' ni Pedro seg Jerusalem, pimura giin ne ngag Judeo neng miktu'u
ne su nga gena' Judeo kina'enlan mekpetuli' reli'ay se gendi' pa lumampu'
ri senilan, laung, 3 “Dya'a neg Judeo, lama meritua run seg balay ne nga
getaw ne gena' nek tinuli' bu' middumaa maan ri senilan?” 4 Aas pisabut

✡ **10:34** 10.34: Deuteronomio 10.17.

ni Pedro ri senilan su dlaun neng mihitabu' ri seniin buwat gaid ri se getaran:
5 “Saanay'u megampu' ritu sek siyudad neg Jope, duunik pigita'u.
Mi'ita'u sung maa' melambeg nek penepeten neng mitentun buwat ri se
dlangit ne iniketan su gepaat nek sinurungaan bu' mikeneng ini ri seng
megaud'u. 6 Tinenteng'u ini bu' mi'ita'u su ngang mektetubu' ne ngang
menanap—gayep bu' ngang malig, ngang menlekagang ri se dlupa', bu'
ngang menlayug ri se gawanawanan. 7 Mbuus mirengeg'u suk talu' neng
miktalu' ri senaan, ‘Gindeg'a Pedro; pektiti'a bu' aan'a run nini!’ 8 Ma'ad
miksembagu, ‘Ndi' ini mehimu, Ginu'u, tendeng ay nda'u gaid mekekaan
neng melemu' bu' nda' tugut aanen.’ 9 Mbuus migeseb mektalu' suk
talu' buwat se dlangit, ‘Ndi' mu telu'ay neng melemu' su isan landun ne
dlinimpiyu na ned Diwata.’ 10 Mitelu ini mehitabu' bu' peketubus binatun
itu puli' tu se dlangit. 11 Bu' enlengay niyu, se guras ketu, duun remaik telu
ne dlai buwat sek Cesarea neng minateng ritu seg balay nek pinaikan'u.
12 Su Gispiritu miktalu' ri senaan ne gendi'u medlegala' sek peddunut ri
senilan. Keni ne genem tawan nek pated ta riin ni Christ ngak taga Jope
middunut ri senaan tu sek Cesarea bu' miritu ami seg balay ni Cornelio.
13 Inesuyan ami ni Cornelio ned duuning mi'ita'en neg anghel ritu sek seled
neg balain bu' miktalu' sug anghel ri seniin, ‘Peksugu'a ne nga getaw neng
meritu seg Jope arun sek pegangay riin ni Simon Pedro. 14 Telu'aan'a
bu' landunik pebiyan neng meluwas'a bu' suk pamilya mu.’ 15 Bu' seng
migataru na sek pegasuy, linumusad su Gispiritu Santu ri senilan maa'
rema sek pedlusaren ri senita nu guna ketu. 16 ✡ Bu' mi'ena'ena'u suk
tinalu' ne Ginu'u, ‘Migbendyag si Juan ri sek tubig ma'ad gamu bendyagan
ri se Gispiritu Santu.’ ” 17 Laung pa gaid ni Pedro, “Kelaru gupiya neg
binegayan su nga gena' Judeo seng maa' run neg begay neg binegain ri
senita seng miktu'u ita riin ni Jesus Christ ne Ginu'u; rayun ta'u ma sek
pekpegeng ri sed Diwata?”
18 Sek pekerengeg run nitu ne ngang mektetu'u ne ngag Judeo, nda' na
nilan pemuraay si Pedro. Tumu' sinaya' nilan sud Diwata, “Rayun, binegay
rema ned Diwata se nga gena' Judeo sug higayun neng mekeddiksu' bu'
metubu'.”

Su ngang Mektetu'u ri seg Antiyuk

19 ✡ Sud duma ne ngang mektetu'u neng mitipelak pebiyan sek pedlutus
neng mihitabu' sek pekpatay riin ni Esteban mirepet sek Fenicia, sek
Cyprus, bu' seg Antiyuk. Inasuy nilan sung minsahi ma'ad ritu ra se ngag
Judeo. 20 Ma'ad sud duma ne ngang mektetu'u nek taga Cyprus bu' taga
Cirene miritu rema seg Antiyuk, bu' isan su nga Griego* inesuyan rema
nilan seng Melengas ne Gesuyen metendeng riin se Ginu'u ne si Jesus
Christ. 21 Su ga'em ne Ginu'u riin senilan bu' melaun gairing miktu'u bu'
migbegu riin se Ginu'u.
22 Penghitabu' keni mirengegan ne ngang mektetu'u seg Jerusalem, aas
sinugu' nilan si Barnabas ritu seg Antiyuk. 23 Sek peddatengen ritu,
pidleliyag giin tendeng ay mi'ita'en su kelengas ned Diwata tu se nga
getaw ritu bu' inuliksegen ilan neng mengmelituuren riin se Ginu'u duma
sek tibuuk nek pusung nilan. 24 Si Barnabas keni melengas gaid ne
getaw. Pige'eman giin ne Gispiritu Santu bu' miktu'u gupiya ri sed Diwata.

✡ **11:16** 11.16: Su Ngak Pimbaal 1.5. ✡ **11:19** 11.19: Su Ngak Pimbaal 8.1-4. * **11:20** 11.20 Griego: Sud duma ne kesulatan ‘su ngag Judeo ne suk tinuntulan nilan Griego.’

Tendeng ay migwali giin ri sek Talu' ned Diwata, melaun ritu sung miktu'u ri se Ginu'u.
25 Mbuus miritu si Barnabas sek Tarsus arun sek pekpenengaw riin ni Saulo. 26 Sek pekiita'en ri seniin, inuwiten giin puli' tu seg Antiyuk. Sek tibuuk taun gaid ilan miktipung duma se ngang mektetu'u ritu sek simbaan bu' miktendu' ilan seng melaun ne nga getaw. Su ngak tinu'unan ri seg Antiyuk, gilan su guna giningelanan ne nga Christian.
27 Sek panahun ketu, duuni ngak propeta seg Jerusalem neng miritu seg Antiyuk. 28 ✡ Suk sala ri senilan si Agabus. Migindeg giin bu' pebiyan ri se ga'em ne Gispiritu Santu, mingatuk giin ned duuni gembagel ne gutem neng mateng ri sek tibuuk neg benwa. (Keni mihitabu' sek panahun ni Claudio ne giini gari' seg Roma.) 29 Aas su ngak tinu'unan miguyun ne suk salasala ri senilan mekpawit ne gabang para se nga kepeteran nilan seg Judea. 30 Bu' binaal nilan rayun, bu' pinawit nilan suk selapi' tu se nga geseg ri sek simbaan pebiyan riin ni Barnabas bu' ni Saulo.

12

Linutus ni Herodes su ngang Mektetu'u

1 Na sek panahun ketu, migatad si Ari' Herodes* sek pedlutus sed duma ne ngak sakup sek simbaan. 2 Pipatain si Santiago nek pated ni Juan pebiyan se kalis. 3 Sek pekiita'en dun nek pidleliyag su ngag Judeo, piperaapen rema si Pedro. (Mihitabu' ini sek panahun se Kese'ulugan sek Pan ne genda'irunik Pempetulinen.) 4 ✡ Dluwaten peraap si Pedro, piperisuun bu' pipeguwardiyaan ne gepaat lumpukan ne nga kustabli. Se kada sala ne dlumpukan, duunik pikpaat tawan. Pinelanu ni Herodes ne ukuman si Pedro ri seng metungenga'an ne nga getaw peketubus sek Paska. 5 Aas mikpebilin neng miperisu giin. Ma'ad mikpeddayun su ngang mektetu'u ri sek simbaan sek pegampu' ri sed Diwata seng melituuren gaid para seniin.

Pigawas si Pedro tu sek Perisuwan

6 Se gebii se genda' pa uwitay ni Herodes tu se nga getaw si Pedro, miktulug si Pedro ri sek titenga' ned duwa' tawan nek sundalu. Binalud giin sed duwa' buuk ne nga kadina, bu' duun pai nga guwardiya neng migingat ritu se genga'an nek perisuwan. 7 Bu' enlengay niyu, sek tikmal duunig anghel ne Ginu'u neng migindeg ritu, bu' mirelaagan suk seled nek perisuwan. Mbuus kinedyug nug anghel sug baga ni Pedro, tinanud giin bu' tinelu'an, “Peksempun'a, pegbuwat!” Bu' sek tikmal, midlekat su nga kadina neg binalud ri se nga gemegen. 8 Laung nug anghel, “Letekay muig baling mu bu' peksandalyas'a.” Binaal ini ni Pedro, bu' miktalu' pa gaid sug anghel, “Seluk mui dlambung mu bu' dlendug'a ri senaan.” 9 Bu' midlendug giin tu seg anghel pegawas tu sek perisuwan. Nda' meketu'u si Pedro ne sug binaal neg anghel metuud ba; sek pektu'uun run mikteginep ma'ad giin. 10 Mibiyanan ma'ad nilan su guna bu' su keruwa' ne nga guwardiya. Pekerepet nilan tu sek putaw ne genga'an neng mikpagaw tu sek siyudad, su genga'an mipuka ra bu' ginumawas ilan rayun. Pekesagad nilan sek sala ne kalsara, sek tikmal bineleng giin nug anghel.
11 Rituun pa misuunan ne gena' masi' nek teginepen na run sung mihitabu' ri seniin, laungen, “Metuud gaid nek pinawit ne Ginu'u sug

---

✡ **11:28** 11.28: Su Ngak Pimbaal 21.10. * **12:1** 12.1 Ari' Herodes: Giin si Ari' Herodes Agripa 1, manak ni Herodes Antipas bu' gapu' rema ni Ari' Herodes neg Bentugan. ✡ **12:4** 12.4: Exodo 12.1-27.

anghelen arun luwasen naun ri se ga'em ni Herodes bu' se dlaun nek pirateng ne ngag Judeo neng mehitabu'."
12 Sek pekesuun ni Pedro run seng metuud nek penghitabu', miritu giin
seg balay ni Maria ne gina' ni Juan ne iningelanan rema neng Marcos.
Melauni nga getaw ritu neng miktipung bu' migampu'. 13 Miksabi si Pedro
ri se genga'an tu se gawas, aas ginumawas suk sesugu'en ne si Roda arun
enlengan bu' ta' getaw sung minateng. 14 Mi'ilelaan ni Roda suk talu' ni
Pedro bu' se dleliyagen imbis pukaanen su genga'an, ginumebek na ma'ad
tumu' giin puli' tu sek seled arun telu'an su ngak sementaunen ne si Pedro
ritu se gawas. 15 Miktalu' ilan riin ni Roda, "Mibural'a na tingali!" Ma'ad
minleges si Roda ned diin gaid si Pedro. Aas miktalu' ilan, "Ali' bu' anghel
itu ni Pedro."
16 Ma'ad mikpeddayun gaid si Pedro sek peksabi. Aas pinuka nilan
su genga'an bu' mi'ita' nilan giin, bu' mitingala ilan. 17 Sininyasan ilan
ni Pedro ne gendi' meksasak bu' inasuyen ri senilan bu' pigendun giin
sek pekpegawas ne Ginu'u buwat tu sek perisuwan. "Talu' niyu ini tu
ni Santiago bu' sed duma pa ne ngang mektetu'u," miktalu' giin. Mbuus
midlaang giin bu' miritu se dlain ne dlugar.
18 Na, sek pekesikanselem, migubet gupiya su nga kustabli tendeng seng
mihitabu' riin ni Pedro. 19 Miksugu' si Herodes nek penengaun giin ma'ad
nda' gaid nilan me'ita'. Aas pi'imbistigaren su nga guwardiya bu' pipatain
ilan.
Dluwat itu, migawa' si Herodes seg Judea. Miritu giin sek Cesarea bu'
ritu na giin mikengel.

Suk Pekepatay ni Herodes

20 Linengetan gupiya si Ari' Herodes se nga getaw sek Tiro bu' sek Sidon.
Aas, miguyun su nga getaw ne kumita' ilan se gari'. Se getaran sinambat
reli' nilan si Blastus nek sineligan ne gari' ritu sek palasyu arun ebangan
ilan. Rayun miritu ilan ni Herodes bu' liyagan nilan mekepeneguli' ilan
ri seniin tendeng ay sung nasud nilan ritu ma pegengayan ne gaan seng
nasud ne gari'.
21 Sek peddateng se gendaw ne kumita' ilan ri se gari', mikseluk si Ari'
Herodes nek suub ne gari' bu' migingkud ri sek trunuun bu' middiskursu
ri se nga getaw. 22 Mimbeksay su nga getaw, "Gena' getaw sung migasuy
keni bu' ndi' sud diwata." 23 Bu' sinilutan rayun giin nug anghel ne Ginu'u
tendeng ay nda'en pesiddengegay sud Diwata. Inuled giin bu' minatay.
24 Ma'ad suk talu' ned Diwata mikpeddayun sek pedlelaup bu' melaun
pa gairing mibaal neng mektetu'u.
25 Peketubus seng misyun nilan, minuli' si Barnabas bu' si Saulo buwat[†]
seg Jerusalem ne inuwit si Juan ne iningelanan rema neng Marcos duma
senilan.

13

Sinugu' ne Gispiritu Santu si Barnabas bu' si Saulo

1 Ri sek simbaan seg Antiyuk, duuni ngak propeta bu' ngang menintulu'.
Gilan si Barnabas, si Simeon ne giningelanan ne si Miitem, si Lucio nek
taga Cirene, si Manaen neng miksibagel riin sek penimalay ni Herodes[*]
bu' si Saulo. 2 Saanay miksimba ilan ri se Ginu'u bu' mikpu'asa, miktalu'

[†] **12:25** 12.25 gatad: Sud duma ne nga kesulatan duunik talu' 'tu'. [*] **13:1** 13.1 Herodes: Keni si Herodes Antipas, su gobernador ri se Galilea (Enlengay niyu suk San Lucas 3.1).

su Gispiritu Santu ri senilan, “Pain niyu para senaan si Barnabas bu' si
Saulo tendeng ay duunik pebaal'u ri senilan.”
3 Aas mikpu'asa ilan bu' migampu' bu' dinepenan nilan si Barnabas bu'
si Saulo bu' rayun pilaang ilan.

Si Barnabas bu' si Saulo ritu sek Cyprus

4 Sek peksugu' ne Gispiritu Santu ri ni Barnabas bu' ni Saulo, tinumeg-
beng ilan pagaw sek Siliyusiya. Buwat ritu, sinumakay ilan pagaw tu sek
timuwalag nek Cyprus. 5 Sek peddateng nilan se dlunsud nek Salamis,
minintulu' ilan sek talu' ned Diwata ritu se ngak pektiguman nu nga getaw
Judeo. Si Juan sementaun rema nilan arun sek pegabang ri sek terbahu
nilan.
6 Se dlinaang nilan suk tibuuk nek timuwalag, mirepet ilan tu sek Pafos.
Ritu, duuning mi'ita' nilan neng madyikiru ne giningelanan neg Bar-Jesus.
Judeo giin bu' inangkenen nek propeta giin. 7 Sambat giin ni Sergio Paulo
ne gobernador sek timuwalag ketu. Si Sergio Paulo metau ne getaw.
Pitawagen si Barnabas bu' si Saulo tendeng ay liyagaan menginengeg ri
sek talu' ned Diwata. 8 Ma'ad binelebagan ilan nung madyikiru ne si
Elimas (giin nini su ngalanen ri se Griego). Pinemalaan gaid ne liyaun
su gobernador buwat sek pektu'u ri se Ginu'u. 9 Ma'ad si Saulo, ne
giningelanan rema nek Pablo pige'eman ne Gispiritu Santu, tinentengen
sung madyikiru 10 bu' miktalu', “Bata'a neng Menulay! Kuntraa se dlaun
neng melengas! Mipenu'a se dlaun neng mikeleseles ne kelaatan bu' nek
penlimbung. Iniles mu su kemetuuran metendeng ri se Ginu'u arun mbaal
neg balus. 11 Nandaw silutan'a ne Ginu'u. Mpayatpayat suk pekebuta mu
bu' ndi'a mekiita' sed delaag ne gendaw.”
Bu' rayun binatik ni Elimas ned duuning maa' ne gabun neng mitampeng
ri seng mataan, bu' mikpengekap ra run giin sek pekpenengaw neng
megagak ri seniin. 12 Sek pekiita' ne gobernador run sung mihitabu' riin
ni Elimas, miktu'u giin bu' mitingala gaid giin sek tintulu'an metendeng ri
se Ginu'u.

Gilan ni Pablo ritu seg Antiyuk nek sakup sek Pisidia

13 Pegawa' nilan ni Pablo sek Pafos, sinumakay ilan pagaw sek Perga, suk
siyudad ri sek probinsiya nek Pamfilia. Peddateng nilan ritu, bineleng ilan
ni Juan Marcos bu' mipuli' giin seg Jerusalem. 14 Buwat sek Perga, gilan
ni Pablo linumegbas tu seg Antiyuk nek sakup sek probinsiya nek Pisidia.
Peddateng se Gendaw nek Pengulali, sinumeled ilan tu sek pektiguman
bu' migingkud ritu. 15 Bu' peketubus sek pegbasa se Kesugu'an ni Moses
bu' se ngak sinulat ne ngak propeta, miksugu' su nga gupisyal ne getaw
sek pektalu' ri senilan ni Pablo, “Nga kepeteran, bu' duuning metalu' niyu
neng mekepeddasig ri se nga getaw, asuy niyu.” 16 Aas migindeg si Pablo
bu' sininyasanen su nga getaw, bu' migatad giin sek pektalu:
“Nga kepeteran'u ne nga getaw Israel bu' gamu neng miksimba ri sed
Diwata, penginengegay niyau. 17 ✡ Sud Diwata ne nga getaw Israel, giining
mimili' ri se nga gepu'an ta bu' pidlaunen ilan saanay sek panahun neng
mikengel ilan tu seg Ehipto gisip tuwa'. Bu' pebiyan ri se ga'emen, pigawas
ilan ned Diwata ritu seg Ehipto. 18 ✡ Seled se gepaat pulu' taun, saanay ritu
ilan se kemingawan, migagwanta† sud Diwata riin senilan. 19 ✡ Peketubus

---

✡ **13:17** 13.17: a Exodo 1.7. b Exodo 12.51. ✡ **13:18** 13.18: Ngang Numero 14.34; Deuteronomio 1.31. † **13:18** 13.18 migagwanta sud Diwata: Ri sed duma ne kesulatan duuning misulat ‘midlekata sud Diwata.’ ✡ **13:19** 13.19: a Deuteronomio 7.1. b Jos 14.1.

daagay nud Diwata suk pitu buuk neng nasud se dlupa' se Cana'an bu' binegain su dlupa' ketu se nga gepu'an ta gisip gempenunud nilan. 20 ✡ Dlaunen keni mihitabu' seled se gepaat gatus bu' lima pulu' taun."

"Peketubus ini‡ binegayaan ilan ne ngang mengengukum arun medlegeseg ri senilan tampan sek timpu ni Samuel, nek propeta. 21 ✡ Bu' seng minengi ilan ne gari', binegay ned Diwata si Saulo neg bata' ni Kis buwat sek tribu ni Benjamin arun medlegari' ri senilan seled se gepaat pulu' taun. 22 ✡ Sek pipe'awa' na ned Diwata si Saulo ne gari', si David na pelunik pinili'en neng medlegari' ri senilan. Giin nini suk tinalu' ned Diwata, 'Mi'ita'u ne si David neg bata' ni Jesse sala neng mekepedleliyag ri senaan bu' megbaal se dlaun nek pebaal'u ri seniin.' "

23 "Sud Diwata miksaad ned duunik sala neg buwat se gesalan ni David neng mateng sek pedluwas se nga getaw Israel, bu' su getaw ketu si Jesus. 24 ✡ Se genda' pa pegatad si Jesus sek terbahuun, migwali na si Juan tu se nga getaw Israel arun meddiksu' ilan buwat ri se ngak sala' nilan bu' mekpebendyag. 25 ✡ Na, seng megaud na metubus ni Juan suk terbahuun, miktalu' giin tu se nga getaw, 'Ta'u ma ne getaw sek pegena'ena' niyu? Gena' gaku' suk pirateng niyu. Ma'ad duuning meksunud ri senaan neng merini, bu' ndi'u mbaya' isan sek pegesu' sek sandalyas ri se geksuren.' "

26 "Nga kepeteran, gamu nga gesalan ni Abraham bu' gamu ngang minsimba rema ri sed Diwata, gita suk pinewitan ned Diwata seng minsahi se keluwasan. 27 Ma'ad su ngag Judeo neng mikengel seg Jerusalem bu' su ngak pengulu nilan nda' pegilala riin ni Jesus ne giining Menleluwas. Nda' ilan rema mekesabut se ginasuy ne ngak propeta metendeng ri seniin nek pigbasa nilan kada Gendaw nek Pengulali. Tumu' pituman nilan suk pingatuk ne ngak propeta ri sek pegukum nilan riin ni Jesus. 28 ✡ Isan genda'iruning meligen ne keterengan nilan arun petain si Jesus, pinengi gaid nilan riin ni Pilato nek petain giin. 29 ✡ Rayun su dlaun neng misulat riin se Kesulatan metendeng riin seniin mituman na. Bu' seng minatay na si Jesus, inawa' giin ritu se krus bu' binetang riin se dlebengan. 30 Ma'ad pitubu' giin puli' ned Diwata buwat ri se kemetain. 31 ✡ Bu' seled seng melaun ne nga gendaw, mikpe'ita' giin ri se nga getaw neng middunut ri seniin buwat se Galilea tampan seg Jerusalem. Nga getaw ketu, gilan nemuun sung mikpemetuud para seniin ritu se nga getaw Israel. 32 ✡ Bu' keni ami nandaw arun esuyan amu ri seng Melengas ne Gesuyen nek sinaad ned Diwata ri se nga gepu'an ta, 33 ✡ nek tinuman nemuun ri senita nu nga gesalan nilan. Binaalen nini pebiyan ri sek pekpetubu' riin ni Jesus. Giin nini sung misulat ri se keruwa' nek Salmo,

'Dya'a sug Bata'u;
Nandaw gaku' mibaal ne Gama' mu.'

34 ✡ "Bu' giin nini suk tinalu' ned Diwata metendeng sek pekpetubu'en ri seniin buwat se kemetain, su dlawasen ndi' melasak riin se dlebeng,

'Begay'u ri seni'a sug bala'an ne ngak pengumpiya

✡ **13:20** 13.20: a Nga Gukum 2.16. b 1 Samuel 3.20. ‡ **13:20** 13.20 Dlaunan keni mihitabu' seled se 450 taun. Peketubus ini; awas miniyan reli' su 450 taun. ✡ **13:21** 13.21: a 1 Samuel 8.5. b 1 Samuel 10.21. ✡ **13:22** 13.22: a 1 Samuel 13.14. b 1 Samuel 16.12; Ngak Salmo 89.20. ✡ **13:24** 13.24: San Marcos 1.4; San Lucas 3.3. ✡ **13:25** 13.25: a San Juan 1.20. b San Mateo 3.11; San Marcos 1.7; San Lucas 3.16; San Juan 1.27. ✡ **13:28** 13.28: San Mateo 27.22-23; San Marcos 15.13-14; San Lucas 23.21-23; San Juan 19.15. ✡ **13:29** 13.29: San Mateo 27.57-61; San Marcos 15.42-47; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42. ✡ **13:31** 13.31: Su Ngak Pimbaal 1.3. ✡ **13:32** 13.33: Ngak Salmo 2.7. ✡ **13:33** 13.33: Ngak Salmo 2.7. ✡ **13:34** 13.34: Isaias 55.3 (LXX).

nek sinaad'u riin ni David.'
35 ✡ "Aas tinalu'en pa gaid ri se dlain nek Salmo,
'Ndi' mu tugut ne sung melituuren mu nek sesugu'en melasak ri se
dlebeng.'
36 "Ay ri se dlain neg bahin, minibeli si David se ketuyu'an ned Diwata ri
sek panahunen, bu' rayun minatay giin, bu' linebeng ritu se dlinebengan
nu nga gepu'aan, bu' su dlawasen milasak ri se dlebengan. 37 Ma'ad ri
se dlain neg bahin, suk pitubu' puli' ned Diwata buwat ri se kemetain
nda' gaid melasak tu se dlebengan. 38-39 Aas kina'enlan mesuunan niyu ne
nga kepeteran, neng mekepasaylu se ngak sala' si Jesus. Su Kesugu'an ni
Moses ndi' mekepegawas ri seniyu buwat ri se ngak sala' niyu. Ma'ad suk
salasala neng mektu'u riin ni Jesus duuni keguwasan buwat ri sek sala'.
40 Aas pengandam amu arun ndi' mehitabu' ri seniyu§ suk tinalu' ne ngak
propeta:
41 ✡ 'Enlengay niyu, gamu ngang meddega'rega',
metingala amu bu' mematay amu!
Ay duunig baalen'u ri sek panahun niyu,
ngag betang ne ndi' amu gaid meketu'u,
isan duun paing mekpesabut run seniyu.' "
42 Sek pedlegawas na ni Pablo bu' ni Barnabas sek pektiguman, tinelu'an
ilan nu nga getaw ne mpuli' sek sunud ne Gendaw nek Pengulali arun
me'esuyan ilan pa parun metendeng ri se ngag betang keni. 43 Dluwat sek
tipung ketu, melaun ne ngag Judeo bu' gena' Judeo suk sinumakup ri seg
rilihiyun se nga getaw Judeo neng middunut riin ni Pablo bu' ni Barnabas.
Tinelu'an nilan su nga getaw keni bu' inulikseg ilan neng mekpeddayun
sek pedleketubu' ri se kepiya ned Diwata.
44 Na, sek pekesunud ne Gendaw nek Pengulali, migela'gela' mektipung
su dlaun ne nga getaw ri se dlunsud arun menginengeg ri sek talu' ne
Ginu'u. 45 Sek pekiita' ne ngag Judeo neng melauni nga getaw neng
minditu, misinaku ilan gaid; bu' sinupak nilan su nga ginasuy ni Pablo
bu' pingumpiid nilan giin. 46 Ma'ad miksamet pa su kebelu' ni Pablo bu' ni
Barnabas. Laung nilan, "Kina'enlan gaid neng metintulu' reli' rini seniyu
suk talu' ned Diwata. Ma'ad tendeng ay bineleng niyu giin bu' migukum
amu ri se gegulingen niyu ne gena' gembaya' ri se ketubu' ne genda'ik
tamanen, belengen amu nami bu' meritu ami se nga gena' Judeo. 47 ✡
Tendeng ay giin nini suk sinugu' ri senami ne Ginu'u:
'Binaal'u dya'a ned delaag ri se nga gena' Judeo,
arun pebiyan ri seni'a su keluwasan medlelaup ri sek tibuuk neg
benwa.' "
48 Sek pekerengeg run nini ne nga gena' Judeo, pidleliyag ilan bu' sinaya'
nilan sung minsahi ne Ginu'u. Bu' su dlaun ne ngang mipili' para se
ketubu' ne genda'i gekteben mibaal neng mektetu'u.
49 Bu' midlelaup suk talu' ne Ginu'u sek tibuuk ne dlugar ketu. 50 Ma'ad
pig'ulug'ulugan nu ngag Judeo su nga dlibun neg rilihiyusu bu' inila, bu'
su nga geseg sek siyudad. Aas linutus nilan si Pablo bu' si Barnabas bu'
pipe'awa' nilan se dlugar ketu. 51 ✡ Tinektak ni Pablo bu' ni Barnabas sug
bembun ri se nga geksud nilan gisip gilelaan kuntra ri senilan bu' miritu
ilan seg Ikonio. 52 Ritu seg Antiyuk, pidleliyag gaid su ngak tinu'unan ni
Jesus bu' pige'eman ilan ne Gispiritu Santu.

✡ **13:35** 13.35: Ngak Salmo 16.10. § **13:40** 13.40 Ri se dlain ne nga kesulatan nda'irunik 'seniyu.'
✡ **13:41** 13.41: Habakuk 1.5 (LXX). ✡ **13:47** 13.47: Isaias 42.6; 49.6. ✡ **13:51** 13.51: San Mateo 10.14; San Marcos 6.11; San Lucas 9.5; 10.11.

14

Si Pablo bu' si Barnabas ritu seg Ikonio

1 Na, maa' run rema sung mihitabu' ritu seg Ikonio, miritu si Pablo
bu' si Barnabas sek pektiguman nu nga getaw Judeo bu' tendeng sek
pegwali nilan, melaun ne ngag Judeo bu' gena' Judeo sung mibaal ne
ngang mektetu'u. 2 Ma'ad su ngag Judeo ne genda' pektu'u pig'ulug'ulugan
nilan su nga gena' Judeo arun megena'ena' ilan neng melaaten ri se ngang
mektetu'u. 3 Mikengel ritu si Pablo bu' si Barnabas se gempayat nek
panahun. Se genda'i gendek migwali ilan metendeng ri se Ginu'u neng
mikpemetuud ne sung minsahi metendeng ri se kelengasen metuud gaid
pebiyan sek pegbegay ri senilan ne ga'em sek pegbaal ne ngang milagru
bu' ketingelaan. 4 Mibahin su nga getaw ritu sek siyudad ketu; sud duma
linumamig ri se ngag Judeo bu' sud duma linumamig ri se nga gapustulis.
5 Duuni nga gena' Judeo bu' Judeo duma se ngak pengulu nilan neng
mikpelanu nek pegeelan su nga gapustulis bu' betuun ilan. 6 Sek pekesuun
ne nga gapustulis metendeng run itu, minlaguy ilan tu sed Listra bu' sed
Derbe, ngak siyudad nek sakup sed Licaonia, bu' ritu sek timala' ne nga
dlugar. 7 Bu' mikpeddayun suk pekpenintulu' nilan seng Melengas ne
Gesuyen ritu.

Ritu sed Listra bu' Derbe

8 Sed Listra, duunik sala ne getaw ne gendi' mekedlaang tendeng ay
bekul giin buwat pa sek pegegetaun. 9 Migingkud giin ritu bu' minginengeg
giin se nga ginasuy ni Pablo. Tinenteng giin ni Pablo ay mibatiken
ned duunik pektu'uun neng me'uli'an giin. 10 Aas seng mesekeg nek
talu', migasuy si Pablo ri seniin, "Pegbuwat'a, peleddeng mui gindeg
mu!" Linumeksu su getaw bu' migatad medlaanglaang. 11 Sek pekiita'
nu nga getaw run sug binaal ni Pablo, migbeksay ilan sek tinuntulan ned
Licaonia, "Su ngad diwata mibaal neng maa' ne nga getaw bu' mimenaug
riin senita!" 12 Iningelanan nilan si Barnabas ne si Zeus bu' si Pablo
iningelanan si Hermes tendeng ay giining mengangasuy. 13 Suk templo
ned diwata nilan ne si Zeus megaud ra ri seg biyanan pagaw ritu sek
siyudad. Aas suk pari' ni Zeus miguwit ne ngak turu neg baka bu' ne ngag
bulak ri se nga genga'an nek siyudad, tendeng ay liyagaan bu' su nga getaw
neng mengilak tu se nga gapustulis.
14 Sek pekerengeg ni Barnabas bu' ni Pablo seg binaal nilan, pimbeddit
nilan su ngak suub nilan bu' ginumebek ilan ri sek titenga' ne nga getaw
bu' migbeksay, 15 ✡ "Ngak sambat, tuma ma mengilak amu ri senami?
Gami nga getaw ra neng maa' ri seniyu. Tinintulu' nami ri seniyu
sung Melengas ne Gesuyen arun teliyuran niyui ngag betang keni ne
genda'irunik paluun bu' mpuli' amu ri sed Diwata neng miktetubu' neng
migbaal se dlangit, se dlupa', sed dagat, bu' se dlaun ne ngag betang ned
diin senilan. 16 Nud diin, pisaddan ma'ad ned Diwata su nga getaw sek
peksunud ri se gegulingen nilan ne nga keliyag. 17 Ma'ad kanunay giin
mekpemetuud ri se gegulingenen pebiyan ri seng melengas ne ngag betang
nek pimbaalen. Binegayan amu ned dupi' buwat se dlangit bu' ne ngak
timpu neng melaun ne ngak sengku'; bu' binegayan amu nek pekaan bu'
pidleliyag amu gupiya." 18 Isan su nga gapustulis sung miktalu' run nini,
ndi' gaid nilan mpegengan su nga getaw nek pengilakan ilan.
19 Na, minateng sud duma ne ngag Judeo neng migbuwat pa seg Antiyuk
nek sakup sek Pisidia bu' su ngad duma buwat seg Ikonio. Inenggat

✡ **14:15** 14.15: Exodo 20.11; Ngak Salmo 146.6.

nilan su nga getaw neng medduma ri senilan neg betuun si Pablo bu' binidlas nilan tu se gawas ne dlunsud ay migena'ena' ilan neng minatay na giin. 20 Ma'ad saanay linibutan giin nu ngak tinu'unan, migbuwat giin bu' mipuli' ilan tu se dlunsud. Sek pekemanlema' miritu ilan duwa' ni Barnabas sed Derbe.

Suk Pekpuli' ritu seg Antiyuk nek sakup sek Syria

21 Migwali si Pablo bu' si Barnabas seng Melengas ne Gesuyen ritu sed Derbe bu' melauning mibaal ne ngak tinu'unan. Peketubus ini, mipuli' ilan sed Listra, seg Ikonio, bu' seg Antiyuk nek sakup sek Pisidia. 22 Pimpeligen nilan su ngang mektetu'u bu' inulikseg neng mekpebilin gaid ri sek pektu'u. "Kina'enlan mbiyanan ta sung melaun ne nga keliseran sek pekseled ri sek pedlegari' ned Diwata." 23 Se kada nek simbaan, mikpili' ilan ne nga geseg; migampu' bu' mikpu'asa ilan para tu se ngak pinili' nilan bu' piniyal nilan ilan ri se Ginu'u nek sineligan nilan.

24 Rayun minayan ilan tu sek Pisidia bu' mirepet ilan sek Pamfilia. 25 Migwali ilan ritu sek Perga bu' mbuus dinumiksun ilan tu seg Atalia. 26 Buwat ritu, sinumakay ilan puli' pagaw seg Antiyuk, nek sakup sek Syria ned ditu ilan piniyal tu sed Diwata neng migbegay ri senilan ne kepiya para seg baalen neng mitubus na nilan nemuun.

27 Sek peddateng ni Pablo bu' ni Barnabas seg Antiyuk, tinipung rayun nilan su dlaun ne ngak sakup ri sek simbaan bu' inasuy nilan rayun su dlaun neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan, bu' sek pegbegay nek panahun arun mektu'u rema su nga gena' Judeo. 28 Bu' mikengel ilan ritu ne gempayat duma se ngang mektetu'u.

15

Suk Pektipung ritu seg Jerusalem

1 ✡ Duunik santa' tawan neng mindateng seg Antiyuk buwat seg Judea bu' mimandu' se ngang mektetu'u, "Bu' ndi' amu mekpetuli' sumala' ri sek tinendu' se Kesugu'an ni Moses, ndi' amu meluwas." 2 Na, gembagel gupiya suk peksupak ni Pablo bu' ni Barnabas se ketendu'an keni. Aas piguyunan ne si Pablo bu' si Barnabas bu' santa' tawan seg Antiyuk neng meritu seg Jerusalem arun kumita' se nga gapustulis bu' ri se nga geseg metendeng ri seg betang keni.

3 Mbuus sinugu' ne ngang mektetu'u ri sek simbaan ilan ni Pablo. Sek pegbiyan nilan sek Fenicia bu' sek Samaria, pisuun nilan ne su nga gena' Judeo miktu'u na riin sed Diwata. Gesuyan keni migbegay nek pedleliyag gupiya tu se dlaun neng mektetu'u. 4 Sek peddateng nilan ni Pablo seg Jerusalem, dinawat ilan ne ngang mektetu'u ri sek simbaan, ne nga gapustulis bu' ne nga geseg. Inasuy nilan su dlaun neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan. 5 Ma'ad duuni ngang mektetu'u ritu nek sakup ne ngak Pariseo. Migindeg ilan bu' miktalu', "Kina'enlan nek tuli'en su nga gena' Judeo bu' esuyan ilan neng mekpetuud ri se Kesugu'an ni Moses."

6 Aas miktipung su nga gapustulis bu' su nga geseg arun peksebutan nilani ngag betang keni. 7 ✡ Dluwati gempayat nek pegaddat, migindeg si Pedro bu' miktalu', "Nga kepeteran, misuunan na niyu nek pinili'u ned Diwata buwat ri seniyu nud diin arun tintulu'u sung Melengas ne Gesuyen tu se nga gena' Judeo arun mekerengeg ilan rema bu' mektu'u. 8 ✡ Bu' sud Diwata, neng mikesuun ri se gena'ena' se kada sala, pi'ita' ned dinawaten

✡ **15:1** 15.1: Levitico 12.3. ✡ **15:7** 15.7: Su Ngak Pimbaal 10.1-43. ✡ **15:8** 15.8: Su Ngak Pimbaal 10.44; Su Ngak Pimbaal 2.4.

rema su nga gena' Judeo ay binegain ma rema su Gispiritu Santu ri senilan
maa' seg binaalen ri senita nud diin. 9 Nda'i kelainan metendeng ri senita
bu' ri senilan; Pinasayluun su ngak sala' nilan tendeng ri sek pektu'u nilan.
10 Lama pegindanan niyu run sud Diwata pebiyan sek pekpepisaan se nga
kebegat para ri se ngang mektetu'u ne isan su nga gepu'an ta bu' gita
mismu ndi' mekepisaan run? 11 Ma'ad miktu'u ita nek pebiyan se kepiya
ne Ginu'u ne si Jesus, meluwas ita maa' rema se nga gena' Judeo."
12 Bu' su dlaun ne nga getaw neng miktipung nda' rayun peksasak.
Pinginengegan nilan su ginasuy ni Barnabas bu' ni Pablo metendeng se nga
ketingelaan bu' ngang milagru neg binaal ned Diwata pebiyan ri senilan
tu se nga gena' Judeo. 13 Peketubus nilan mektalu', laung ni Santiago, "Nga
kepeteran penginengegay niyau. 14 Inasuy ri senita ni Simeon su guna nek
pekpe'ita' sek pedlekata ned Diwata ri se gena' Judeo sek peguwan buwat
ri senilan ne nga getaw neng mesakup para seniin. 15 Su ngak tinalu' nu
ngak propeta minuyun run nini sumala' sek tinalu' se kesulatan,
16 ✡ 'Dluwat ini mpuli'u, miktalu' su Ginu'u,
bu' pe'indegen'u puli' suk pidlegeri'an ni David neng mipuwan.
Pe'indegen'u puli' sung migeba'
bu' baalen nini neng meligen puli'
17 arun sud duma ne nga getaw menengaw ri se Ginu'u,
su dlaun ne nga gena' Judeo nek pintawag'u mbaal ne getawan'u.
18 Giin nini suk tinalu' ne Ginu'u, nek pisuun se gempayat na nek
panahun.' "
19 "Aas ri se gena'ena'u," mikpeddayun sek pektalu' si Santiago, "ndi'
ta lisedliseren su nga gena' Judeo neng miktu'u ri sed Diwata. 20 ✡ Ma'ad
kina'enlan nek sulatan ta ilan ne ndi' maan se nga gaan ne ginilak tu
se ngad diwatadiwata. Liyawan nilan sug imural nek pekighilawas; bu'
ndi' ilan maan se karni ne ngang mektetubu' neng milengek awas dugu'.
21 Ay su Kesugu'an ni Moses binasa se gempayat nek panahun ri se ngak
pektiguman nilan se kada Gendaw nek Pengulali, bu' su ngak talu'en
winali ri se kada dlunsud."

Suk Sulat para se nga gena' Judeo ne ngang Mektetu'u

22 Bu' ritu miguyun su nga gapustulis, bu' su nga geseg, bu' sud duma
ne ngang mektetu'u ri sek simbaan neng memili' ilan ne nga dlai buwat
ri sek sakup nilan arun perunuten ilan riin ni Pablo bu' ni Barnabas seg
Antiyuk. Pinili' nilan si Judas ne giningelanan neg Barsabas bu' si Silas
nek pigbesaan ne ngang mektetu'u. 23 Tinalu' tu sek sulat nek pinawit ri
senilan:
"Gami, nga gapustulis bu' nga geseg ri sek simbaan keni, mingumusta
ri se nga kepeteran ne gena' Judeo riin seg Antiyuk, Syria, bu' Cilicia.
24 Mirengeg nami ned duuni nga getaw buwat rini senami bu' linibeg amu
nilan pebiyan ri sek tinalu' nilan. Ma'ad nda' nami gilan sugu'ay neng
menintulu' neng maa' niin. 25 Aas seng miktipung ami, miguyun ami neng
memili' ne nga getaw nek sugu'en nami riin seniyu. Meddunut ilan ri
ni Barnabas bu' ni Pablo, suk pinetail ta ne nga kepeteran. 26 Binegay
nilan su ketubu' nilan para sek pegbaal ri seg baalen ne Ginu'u ta ne
si Jesus Christ. 27 Aas sinugu' nami ri seniyu si Judas bu' si Silas arun
megasuy rema metendeng se ngag betang nek tinalu' riin sek sulat nami
kiin. 28 Melengas para se Gispiritu Santu bu' ri senami ne gendi' dugangan

✡ **15:16** 15.16-18: Amos 9.11-12 (LXX). ✡ **15:20** 15.20: a Exodo 34.15-17. b Levitico 18.6-23. c Levitico 17.10-16.

su nga kebegat nek pepisaan ri seniyu gawas ri se kina'enlan nek sunuren niyu ne ngag bala'ud: 29 Ndi' amu maan se nga gaan ne ginilak tu se ngad diwatadiwata; ndi' amu maan ned dugu' bu' karni ne ngang mektetubu' neng milengek; bu' liyaway niyu sug imural nek pekighilawas. Bu' liyawan niyui ngag betang keni, mekegbegay ini ri seniyu ne kepiyanan. Gekteb na ma'aray rini."

30 Mbuus midlaang su nga getaw nek sinugu' nilan bu' miritu seg Antiyuk. Tinipung nilan su dlaun ne ngang mektetu'u bu' binegay rayun nilan suk sulat. 31 Pekebasa run nini nu ngang mektetu'u, pidleliyag ilan gupiya bu' mi'uliksegan ilan ri seng minsahi. 32 Si Judas bu' si Silas ne ngak propeta rema neng mimandu' seng melaun ne ngag betang tu se ngang mektetu'u arun sek pegulikseg ri senilan. 33-34 Gempayatpayat suk pekengel nilan ritu bu' dluwat itu, pilaang ilan nu ngang mektetu'u duma sek pekpengumpiya bu' mipuli' ilan tu seng miksugu' ri senilan.*

35 Ma'ad si Pablo bu' si Barnabas duma se dlaunan mikpebilin ritu seg Antiyuk neng mimandu' bu' migwali sek talu' ne Ginu'u.

Miksuway si Pablo bu' si Barnabas

36 Dluwat suk santa' endaw, miktalu' si Pablo riin ni Barnabas, "Puli'an ta bu' bentaun ta su ngang mektetu'u ri se kada ne dlunsud ned ditu ita migwali sek talu' ne Ginu'u, bu' enlengan ta bu' landuni kebetang nilan." 37 Miliyag si Barnabas ma'ad liyagaan ne uwiten si Juan Marcos. 38 ✡ Ma'ad ndi' liyagan ni Pablo nek perunuten si Juan Marcos tendeng ay se guna nek peddunuten ri senilan, binelengen ilan ritu sek Pamfilia bu' nda' giin pekpeddayun sek pedduma ri senilan ri sek terbahu. 39 Mibaal nilan ne dlalis, aas miksuway ilan. Inuwit ni Barnabas si Marcos bu' sinumakay ilan pagaw sek Cyprus, 40 saanay si Pablo pinili' si Silas bu' midlaang, tubus ilan piniyal nu ngang mektetu'u ri se kepiya ne Ginu'u. 41 Miritu ilan ni Pablo sek probinsiya nek Syria bu' Cilicia sek pedligen se ngang mektetu'u riin se ngak simbaan.

16

Middunut si Timoteo riin ni Pablo bu' ni Silas

1 Mirepet ilan ni Pablo tu sed Derbe bu' sed Listra. Bu' enlengay niyu, duunik tinu'unan ne iningelanan ne si Timoteo. Su gina'en Judeo bu' mektetu'u rema, ma'ad su gama'en Griego. 2 Su ngang mektetu'u ritu sed Listra bu' seg Ikonio mikesaya' riin ni Timoteo. 3 Liyagan ni Pablo ne uwiten si Timoteo duma ri senilan, aas tinuli'en nini tendeng ay su dlaun ne ngag Judeo neng mikengel se nga dlugar ketu mikesuun ne Griego su gama' ni Timoteo. 4 Sek pedditu nilan se nga dlunsud, pisabut nilan tu se ngang mektetu'u su ngag bala'ud ne mbaya' baalen nek piguyunan ne nga gapustulis bu' ne nga geseg ritu seg Jerusalem. Inesuyan nilan su ngang mektetu'u nek tumanen nilan ini. 5 Aas linumigen pa gaid suk pektu'u ne ngang mektetu'u ri se ngak simbaan bu' su ngang mektetu'u miksilaun pa gaid se kada gendaw.

Su Dlai nek taga Macedonia

6 Miritu ilan se nga dlugar sek Frigia bu' Galacia, tendeng ay nda' ilan tugutay ne Gispiritu Santu neng megasuy seng Melengas ne Gesuyen

---

* **15:33-34** 15.33-34 Ri sed duma ne nga kesulatan duun: 'Ma'ad si Silas mikegukum neng mekpebilin ritu.' ✡ **15:38** 15.38: Su Ngak Pimbaal 13.13.

ritu sek probinsiya neg Asia. 7 Sek peddateng nilan se gelet neng Misia,
sinulayan siya nilan meritu sek probinsiya neg Bitinia, ma'ad su Gispiritu
ni Jesus nda' pektugut ri senilan. 8 Aas minayan ilan na ma'aray sek
probinsiya neg Misia bu' dinumiksun tu sek Troas. 9 Se gebii ketu, duunik
pegita'en ni Pablo neng mi'ita'en suk sala tawan nek taga Macedonia
neng migindeg bu' mikpe'ilelaat ri seniin, "Dipag'a rini seng Macedonia
bu' ebangay mu ami!" 10 Sek pekiita' ni Pablo run sek pegita'en ketu,
miksempun ami rayun mengandam sek pedditu seng Macedonia, tendeng
ay miktu'u ami nek tinawag ami ned Diwata sek pegwali seng Melengas
ne Gesuyen se nga getaw ritu.

Sek Filipos: Miktu'u si Lydia

11 Sinumakay ami gatad sek Troas bu' linumegbas sek timuwalag nek
Samotracia, bu' sek sunud ne gendaw, miritu ami seng Neapolis. 12 Buwat
ritu miritu ami sek Filipos ne giini gembagel nek siyudad sed distritu neng
Macedonia bu' sakup seg Roma. Mikengel ami ritu sek santa' endaw.
13 Se Gendaw nek Pengulali, ginumawas ami tu sek siyudad bu' miritu
se geksid nek tubig tendeng ay migena'ena' ami ned duuni dlugar ritu
nek pektiguman ne nga getaw Judeo arun megampu'. Migingkud ami
bu' miktuntul ri se nga dlibun neng miktigum ritu. 14 Sala se ngang
minginengeg ri senami si Lydia nek taga Tiyatira. Mimeledya' giin
ne ngang melaga' nek penepeten nek tinina' neng melagemlagem bu'
miksimba rema ri sed Diwata. Na, pi'ena'ena' gupiya nu Ginu'u ri seniin
su ngak tinalu' ni Pablo. 15 Bu' rayun mikpebendyag giin bu' su dlaun neng
mikengel tu seg balain. Peketubus, inenggaten ami neng meritu seg balain,
laungen, "Ritu amu bu' pekengel amu seg balay'u bu' miktu'u amu ne gaku'
metuud neng mektetu'u ne Ginu'u." Bu' dinawat nami suk pegenggaten.

Pinerisu si Pablo bu' si Silas ritu sek Filipos

16 Sala ne gendaw ketu, saanay mikpagaw ami se dlugar nek pektiguman
sek pegampu', linabet ami neg bata' relaga ne gulipen nek pige'eman
neng melaat ne gispiritu neng megbegay ri seniin nek sinuunan sek
pekpengatuk se ngak penghitabu'. Gembagel sung miselapi' nu nga
gegalenen pebiyan ri sek sinuunaan sek pekpengatuk. 17 Mbuus dlibun
keni meddendugdendug ri senami ni Pablo bu' migbeksay, "Nga getaw
keni ngak sesugu'en ne Dlabi neng Mekegega'em ned Diwata. Pisuun
nilan ri seniyu bu' pegendunen run niyu arun meluwas amu!" 18 Na,
kada gendaw giin itu sug binaalen tampan misemukan na si Pablo. Aas
inatubangen su dlibun bu' tinelu'an sung melaat ne gispiritu, "Se ngalan
ni Jesus Christ, sinugu'u dya'a sek pegawas ri seniin!" Bu' migawa' rayun
ri seniin sung melaat ne gispiritu sek panahun ketu. 19 Sek pekiita' ne nga
gegalenen ne gendi' na giin mpenelepi'an nilan, dinaap nilan si Pablo bu' si
Silas bu' binidlas nilan tu se gukuman arun mengatubang tu se nga geseg
tu se dlugar ketu. 20 Miktalu' ilan tu se nga geseg nek taga Roma, "Nga
getaw keni ngag Judeo bu' miguwit ilan ne kesamuk rini sek siyudad ta.
21 Mimandu' ilan ne ngak pemetasan nek supak ri se kesugu'an ta. Ngak
taga Roma ita, aas ndi' ita mekerawat se ngak pemetasan keni awas ndi'
ta ini mbaal." 22 Bu' inabang pegeelay nu nga getaw gilan ni Pablo.

Pimbeddit rayun nu nga geseg su ngak suub ni Pablo bu' ni Silas bu'
miksugu' ne lekpesen ilan rayun. 23 Tubus seng melebiyan nek pedlekpes
ri senilan, piperisu ilan. Sinugu' nilan su guwardiya neg bentayan ilan gaid
gupiya. 24 Peketubusen merawat suk sugu' ketu, sineled ilan ne guwardiya
ritu sek seled na gupiya nuk perisuwan bu' sinipu su nga geksud nilan.

25 Sek peketitenga' ne gebii na, migampu' si Pablo bu' si Silas bu'
midlekanta se ngak peksaya' ri sed Diwata. Minginengeg ri senilan sud
duma ne ngak pinerisu. 26 Mbuus sek tikmal midlinug neng mesekeg
gupiya bu' mikedyug suk perisuwan mirepet tampan tu sek pi'indegan ne
ngak pasek. Mipuka rayun su ngak sira ne ngak perisuwan bu' midlekat
su nga kadina se dlaun ne ngak perisu. 27 Mitanud su guwardiya. Bu' sek
pekita'en dun neng mipuka na su ngak sira nek perisuwan, se gena'ena'en
mibeluy na su ngak perisu. Aas binadduten su kalisen bu' liyagaan siya
nek petain su gegulingenen. 28 Ma'ad migbeksay seng mesekeg si Pablo,
"Ndi'a eget! Keni ami ra gela'!"
29 Mikpe'angay nek sulu' su guwardiya bu' minikad giin sumeled ritu bu'
middempug neng mikpengereg ri seng metungenga'an nilan ni Pablo bu'
ni Silas. 30 Mbuus inuwiten ilan ni Pablo tu se gawas bu' sinaakan, "Sir,
lamaig baalen'u arun meluwas?"
31 Miksembag ilan ni Pablo, "Pektu'ua riin ni Jesus ne Ginu'u bu'
meluwas'a bu' suk pamilya mu." 32 Mbuus winali nilan ni Pablo suk talu'
ne Ginu'u ri seniin bu' se dlaun nek sakup sek pamilyaan. 33 Se guras ne
gebii ketu, inuwit ilan nu guwardiya bu' inugasaan su ngak samad nilan;
bu' mikpebendyag rayun giin asta suk tibuuk nek pamilyaan. 34 Peketubus
inuwiten ilan ni Pablo ritu seg balain bu' pinaanen ilan. Su guwardiya bu'
suk pamilyaan pidleliyag gaid gupiya neng miktu'u ilan numuun ri sed
Diwata.
35 Sek pekesikanselem, sinugu' nu nga geseg nek taga Roma su ngak
pulis, "Beluyan ilan na ni Pablo."
36 Bu' pisuun ini ne guwardiya riin ni Pablo, laungen, "Su nga geseg
miksugu' neng mekegawas amu na. Aas gawas amu na bu' melengas siyaik
pedlaang niyu."
37 Ma'ad miktalu' si Pablo tu se ngak pulis, "Taga Roma ami, bu' pilekpes
ami nilan seng meleget ne getaw ne nda' reli' bistigaray. Rayun piperisu
ami nilan. Na, mikegena'ena' ilan pa ba ne edluren ami nilan sek
pekpegawas? Ndi' gaid! Kina'enlan ne su nga geseg, gilan mismu sung
merini arun gilan sung mekpegawas riin senami."
38 Inasuy ne ngak pulis tu se nga geseg seg Roma ngak tinalu' keni; bu'
seng mirengeg nilan nek taga Roma ilan ni Pablo bu' ni Silas, minendek
ilan. 39 Aas miritu ilan bu' minengi nek pasaylu ri senilan ni Pablo. Mbuus
inunutan nilan rayun sek pegawas bu' inandyu' neng megawa' ilan na tu
sek siyudad. 40 Seng mikegawas na si Pablo bu' si Silas tu sek perisuwan,
miritu ilan seg balay ni Lydia. Kinita' nilan su ngang mektetu'u ritu bu'
inulikseg ilan nilan arun ligenen suk pektu'u nilan; peketubus, minlaang
ilan rayun.

17

Ritu sek Tesalonica

1 Na, peketubus nilan mayan tu seg Ampipolis bu' seg Apolonia,
minateng ilan tu sek Tesalonica, ned ditu, duunik pektiguman ne ngag
Judeo. 2 Bu' sumala' ri seng mibetasaan, sinumeled si Pablo tu sek
pektiguman nilan. Seled sek telu ne nga Gendaw nek Pengulali, inaddat
giin ne nga getaw ritu ginamiten su Kesulatan. 3 Bu' pisabuten su
Kesulatan bu' pimetuuran ri senilan ne sung Misiyas kina'enlan gaid neng
megantus bu' metubu' puli' buwat ri se kemetain, laungen, "Jesus keni ne
ginasuy'u ri seniyu, giin sung Misiyas." 4 Sud duma senilan mi'uwit bu'

middunut ilan riin ni Pablo bu' ni Silas. Melaun rema ne ngag rilihiyusu ne nga Griego asta su ngak tinamed ne nga dlibun miktu'u rema.
5 Ma'ad misinaku su ngag Judeo. Aas tinipung nilan su ngang melengka' ne getaw neng migindegindeg ra ri sek tebu'an bu' inetaran nilan semukay suk tibuuk nek siyudad. Sinulung nilan sug balay ni Jason, bu' pinengaw ilan nilan ni Pablo arun pe'atubang ri se nga getaw. 6 Ma'ad nda' nilan me'ita' si Pablo bu' si Silas. Aas binidlas nilan si Jason bu' sud duma pa ne ngang mektetu'u bu' pi'atubang tu se nga geseg sek siyudad bu' mimbeksay ilan, "Nga getaw keni miguwit ne kesamuk isan ta' ilan pagaw. Bu' numuun keni ilan na sek siyudad ta, 7 bu' pipenaik ilan pa ni Jason ri seg balain. Dlaun nilan keni sinumupak ri se nga kesugu'an ne Gari' seg Roma, tendeng ay miktalu' ilan ned duun pai dlain ne gari' ne giningelanan neg Jesus." 8 Sek pekerengeg nilan run nini, migubet su nga getaw bu' sung midlegeseg ri sek siyudad. 9 Bu' pipiyansa reli' nilan si Jason bu' su ngak sementaunen, bu' bineluyan ilan rayun.

Ritu seg Berea

10 Sek pekegebii, pilaang nu ngang mektetu'u si Pablo bu' si Silas ritu seg Berea. Peddateng nilan ritu, miritu ilan sek pektiguman nu nga getaw Judeo. 11 Andam kampuun su nga getaw ritu seg Berea sek peddawat seng minsahi ni Pablo sinangkali' se nga getaw ritu sek Tesalonica. Pidleliyag ilan gupiya sek pekpenginengeg ri se ngak pimandu' nilan ni Pablo. Bu' kada gendaw, tinu'unan nilan gupiya su Kesulatan arun mpelengpeleng nilan bu' metuud ba gaid suk tinalu' nilan ni Pablo. 12 Melaun senilan sung miktu'u, asta na su ngak tinamed ne nga dlibun ne nga Griego bu' duun rema ne nga dlai sung miktu'u. 13 Ma'ad seng misuunan ne ngag Judeo sek Tesalonica ne si Pablo migwali rema sek talu' ned Diwata ritu seg Berea, miritu ilan bu' inulug'ulugan nilan su nga getaw neng megbaal ne kesamuk. 14 Bu' piperitu rayun ne ngang mektetu'u si Pablo seg baaybaay. Ma'ad mikpebilin ditu seg Berea gilan ni Silas bu' ni Timoteo. 15 Su nga getaw middelung riin ni Pablo middunut ri seniin tampan seg Athens. Mbuus mipuli' ilan seg Berea ned duunik pemuun buwat riin ni Pablo ne si Silas bu' si Timoteo meddendug rayun ri seniin tu seg Athens.

Ritu seg Athens

16 Saanay migelat si Pablo riin ni Silas bu' ni Timoteo ritu seg Athens, linengetan gupiya giin seng mi'ita'en ne suk siyudad milaup ne nga dlerawan. 17 Aas migaddat giin ri senilan tu sek pektiguman duma se nga getaw Judeo bu' su ngag rilihiyusu ne nga getaw; bu' kada gendaw ritu sek tebu'an, inaddaten su nga getaw neng minditu. 18 Bu' duunik santa' tawan ne ngang menintulu' neng miksunud buwat se ngak penendu'an se ngag Epikuru* bu' ngag Estoik† neng minaddat ri ni Pablo. Sud duma miksaak, "Landun maik pinghambug?"
Miktalu' sud duma, "Maa' dlain ma ne ngad diwata suk tinuntulen." Giin nini suk tinalu' nilan tendeng ay winali ni Pablo sung metendeng riin ni Jesus bu' sek peketubu' puli'. 19 Aas inuwit nilan si Pablo se kunsihu sek siyudad ne iningelanan neg Areopagus. Miktalu' ilan ri

* **17:18** 17.18a Epikuru: *Si Epikuru sala se nga Griego nek pilusupu neng miktalu' ne su dleliyag giin su gimpurtanti se ketubu'. Minatay giin sed 270 B.C. (B.C.—Se genda' pa me'etaw si Christ)* † **17:18** 17.18b Estoik: *Ne ngak sumusunud se Griego nek pilusupu ne si Zeno (minatay giin sed 265 B.C.) neng miktendu' ne su dleliyag me'angken saanay su getaw ndi' mekebatik se kelengas awas se kegeel awas se kelampusan awas se kepalunggawan.*

seniin, “Liyagan nami mesuunan sug begu nek pektu'unan nek tinuntul mu. 20 Ay duuni dlain ne ngag betang nek pimandu' mu neg begu ri senami. Aas liyagan nami neng mesuunan bu' landun ma su nga gulugaan itu.” (21 Giin nini suk tinalu' nilan tendeng ay su ngak taga Athens bu' sud duma nek taga dlain ne dlugar ne ritu na mikengel liyagan nilan kanunay mektuntultuntul awas menginengeg metendeng ri seg begu ne ngak sinuunan.)

22 Aas migindeg si Pablo ri seng metungenga'an ne kunsihu sek siyudad bu' miktalu',

“Nga getaw Athens, mi'ita'u neg rilihiyusu amu gupiya se dlaun ne ngag betang. 23 Saanay sek pedlibed'u rini sek siyudad niyu, mi'ita'u su nga dlugar nek piksimbaan niyu bu' mi'ita'u rema suk pengilakan ned duuning misulat run, ‘Para sed Diwata ne genda' pa me'ilala.’ Suk sinimba niyu ketu, isan nda' pa niyu me'ilala, giini asuy'u nemuun riin seniyu. 24 ✡ Sud Diwata neng migbaal ri seg benwa bu' se dlaun ned dini, giin su Ginu'u se dlangit bu' se dlupa' bu' nda' pekengel riin se ngak templo neg binaal ne nga getaw. 25 Nda' rema giin pedlekina'enlan isan landun buwat ri se getaw tendeng ay giin sung mekegbegay ne ketubu', pedleginawa, bu' se dlaun ne ngag betang para se nga getaw. 26 Buwat ri sek sala ne getaw, binaalen su dlaun ne gesalan se nga getaw bu' mikengel ilan ri sek tibuuk neg benwa. Inimetangen na nud diin su ngak panahun bu' su ngad dulunan se nga dlugar nek pikengelan nilan. 27 Binaalen itu arun su nga getaw menengaw ri seniin neng menegumalad neng me'ita' bu' mekiikap ri seniin. Tumu' sud Diwata gena' melayu' ri se kada sala senita; 28 maa' sek tinalu' ned duma,

‘Ri seniin, duuni ketubu' ta,
bu' mikekuleg ita, bu' duuni ginawa ta.’

“Maa' sek tinalu' sek santa' seniyu ne ngang membebaat,
‘Gita ngag bata'en rema.’

29 “Aas, tendeng ay gita ngag bata' ned Diwata, ndi' ita megena'ena' ne suk pekedDiwata maa' gawi' se nga dlerawan neg bulawan awas pelata awas batu neg binaal sek tinawan bu' gena'ena' ne getaw. 30 Nda' na ebetay ned Diwata su ngak panahun ne su nga getaw nda' mekiilala ri seniin, ma'ad nemuun, sinugu'en su dlaun ne nga getaw sek pekpeddiksu'. 31 Ay miktagal giin ne gendaw ne ukumaan su dlaun ne nga getaw rini seg benwa duma se gustisya pebiyan ri se getaw nek pinili'en. Pimetuuraan nini se dlaunan nek pebiyan sek pekpetubu'en puli' ri se getaw keni buwat ri se kemetain.”

32 Sek pekerengeg nilan ne si Pablo migasuy metendeng sek pekpetubu' puli', sud duma middega'rega' ri seniin. Ma'ad sud duma miktalu', “Puli'a rini ay liyagan nami menginengeg pa gaid ri seni'a metendeng se ngag betang keni.” 33 Bu' aas migawa' si Pablo ritu sek pektiguman nilan. 34 Sud duma ne nga getaw linumamig ri seniin bu' miktu'u. Sala senilan giin si Dionisio nek sakup se kunsihu; bu' duuni dlibun rema ne giningelanan ne si Damaris, bu' duun pa gaid duma.

18

Ritu se Corinto

1 Dluwat ini, migawa' si Pablo seg Athens bu' miritu se Corinto. 2 Ritu mipekita'en si Akila neg Judeo nek taga Pontus, neng migbuwat seg

✡ **17:24** 17.24-25: 1 Nga Gari' 8.27; Isaias 42.5; Su Ngak Pimbaal 7.48.

Italy duma suk sawaan ne si Priscila tendeng ay sinugu' ne Gari' ne
si Claudio, ne su dlaun ne ngag Judeo kina'enlan megawa' seg Roma.
Binentaw ilan ni Pablo, 3 bu' tendeng ay meksama suk terbahu nilan
neng membebaalay nek tulda, ritu giin mikpenaikan senilan bu' midduma
senilan sek pekterbahu. 4 Kada Gendaw nek Pengulali mikepengaddat
si Pablo ri sek pektiguman arun merunggatan su ngag Judeo bu' su nga
Griego.
5 Na, sek peddateng ni Silas bu' ni Timoteo buwat seng Macedonia, gina-
mit ni Pablo suk tibuuk panahun sek pegwali seng minsahi. Pimetuuraan
se ngag Judeo ne si Jesus giin gaid sung Misiyas. 6 Ma'ad sek sinupak nilan
si Pablo bu' mimentalu' neng melaat metendeng ri seniin, inekpagen su
dlubek ri sek suuben gisip penegul ri senilan bu' miktalu', "Bu' ndi' amu
mekpetuud, nda' nai dlabet'u riin seniyu. Gatad nandaw, merituu na se
nga gena' Judeo." 7 Aas binelengen ilan bu' ritu giin mikpenaikan seg
balay ni Titius Justus ne gena' Judeo, rilihiyusu giin neng miksimba ri sed
Diwata; bu' sug balain riin se dlantad ra nek pektiguman. 8 Si Crispus
ne giini geseg sek pektiguman nu nga getaw Judeo miktu'u rema riin se
Ginu'u duma suk tibuuk nek pamilyaan; bu' melaun pa gaid ne ngak taga
Corinto neng mikerengeg seng minsahi, miktu'u, bu' mikpebendyag.
9 Na, sala gebii itu, pebiyan ri sek pegita'en, su Ginu'u miktalu' riin ni
Pablo, "Ndi'a mendek, ma'ad peddayun'a sek pegwali bu' ndi'a penuga',
10 tendeng ay sementaun mau. Nda'iruning mekepegeel ri seni'a, tendeng
ay duuning melaun ne ngang mektetu'u sek siyudad keni." 11 Aas seled
sek setaun bu' tenga', mikengel si Pablo ritu bu' pimandu'en se nga getaw
suk talu' ned Diwata.
12 Na, sek panahun ne si Galio nai gobernador seg Acaya, miktipung
su ngag Judeo bu' dinaap nilan si Pablo, bu' inuwit ritu se gukuman.
13 Miktalu' ilan, "Getaw keni mingenggat ri se nga getaw nek sumimba
ri sed Diwata sek pebiyan nek supak ri se kesugu'an!"
14 Seng mektuntul na siya si Pablo, miktalu' si Galio tu se ngag Judeo,
"Bu' sinumbung niyui getaw keni duma se krimin awas duma nek sayep,
penginengegan'u amu. 15 Ma'ad tendeng ay pegaddat ini metendeng ri se
ngak talu', ri se nga ngalan, bu' ri se kesugu'an niyu, gamu naing metau
megusay run nini. Gena' gaku' sung megukum metendeng ri se ngag
betang kini." 16 Mbuus inalegen ilan buwat se gukuman. 17 Peketubus,
dinaap nilan si Sostenes nek pengulu sek pektiguman, bu' binunalan nilan
ritu mismu seng metungenga'an ne gukuman, ma'ad nda' gaid alimba'ay
ni Galio.

Mipuli' si Pablo seg Antiyuk

18 ✡ Mikengel si Pablo duma se ngang mektetu'u ritu se Corinto sek santa'
endaw, rayun migawa' giin bu' minekayan duma si Priscila bu' si Akila
pagaw sek Syria. Se genda' pa penekayan buwat sek Cencrea, mikpe'ebul
si Pablo tendeng ay duunik penaaren. 19 Minateng ilan seg Efeso, ne ritu
binilin ni Pablo si Priscila bu' si Akila. Miritu si Pablo sek pektiguman
bu' mikepengaddat kuntra su ngag Judeo. 20 Inandyu' nu nga getaw si
Pablo neng mekpebilin pa reli' ma'ad nda' giin peliyag. 21 Tumu' sek
pedlaangen, tinelu'aan ilan, "Bu' tugut ned Diwata, mpuli'u rini seniyu."
Aas minekayan giin pagaw ritu seg Efeso.
22 Bu' sed dinumenggu' giin tu sek Cesarea, miritu giin seg Jerusalem
bu' binentaun suk simbaan ritu. Peketubus, dinumayun giin seg Antiyuk.

✡ **18:18** 18.18: Ngang Numero 6.18.

23 Nda' giin pekpayat ritu, midlaang giin bu' minayan ri se nga dlugar nek
sakup se Galacia bu' Frigia bu' piligenen su dlaun ne ngak tinu'unan ritu.

Ritu si Apolos seg Efeso bu' Corinto

24 Na, duunik sala tawan neg Judeo ne iningelanan ne si Apolos nek taga
Alejandria neng minateng ritu seg Efeso. Metau giin menuntul bu' metau
gupiya ri se Kesulatan. 25 Mitendu'an na giin daan seg Biyanan ne Ginu'u.
Bu' se gembagel ne keddasig, migwali giin bu' minendu' metendeng riin
ni Jesus. Ma'ad sug bendyag nek tinendu' ni Juan giin raing misuunaan.
26 Nda' giin endek megwali tu sek pektiguman. Pekerengeg ni Priscila
bu' ni Akila sek pinendu'en, inenggat nilan giin ritu seg balay nilan bu'
pisabut gupiya nilan ri seniin su ginsaktu ne gulugan sek penendu'an
metendeng seg Biyanan ned Diwata. 27 Bu' se dliyagan ni Apolos neng
meritu seg Acaya, inebangan giin ne ngang mektetu'u seg Efeso. Sinulatan
nilan su ngang mektetu'u seg Acaya ned duwaten nilan si Apolos. Bu' sek
peddatengen ritu mbagel gaid sung mi'abangen tu se nga getaw ne mbaal
ne ngang mektetu'u tendeng se kepiya ned Diwata. 28 Dinaagen su ngag
Judeo se ngak pegaddat ri sek tebenan ne getaw pebiyan seng meligen ne
keterengaan neng mikpemetuud buwat ri se Kesulatan ne si Jesus giin gaid
sung Misiyas.

19

Si Pablo seg Efeso

1 Saanay ritu si Apolos se Corinto, midlaang si Pablo ri se ngag binuwiran
sek probinsiya tampan mirepet giin seg Efeso. Ritu duuning mi'ita'en ne
ngak tinu'unan 2 bu' sinaakaan ilan, “Mirawat na ba niyu su Gispiritu
Santu seng miktu'u amu?”

Miksembag ilan, “Nda' ma. Nda' ami gaid gani' mekerengeg ned duuni
giningelanan ne Gispiritu Santu.”

3 Miksaak si Pablo ri senilan, “Lama bendyagay amu run mibendyagan?”

Miksembag ilan, “Seg bendyag ni Juan.”

4 ✡ Miktalu' si Pablo ri senilan, “Sug bendyag ni Juan para ri se ngang
middiksu' ri se ngak sala' nilan; bu' miktalu' si Juan tu se nga getaw Israel
ne kina'enlan mektu'u ilan seng meddendug ri seniin, ne genda'irun nai
dlain bu' ndi' si Jesus.”

5 Sek pekerengeg nilan run itu, binendyagan ilan rayun ri se ngalan ni
Jesus ne Ginu'u. 6 Bu' sed dinepen ni Pablo su nga gemegen ri senilan,
linumusad rayun su Gispiritu Santu. Migasuy ilan rayun ne dlainlain nek
tinuntulan bu' migasuy ilan rema neng minsahi neg buwat ri sed Diwata.
7 Ngak sepulu' bu' ruwa' ne nga dlai su dlaunan nilan.

8 Seled sek telu bulan, mikpeddayun suk pedditu ni Pablo sek pektigu-
man. Nda' giin endek neng megasuy se nga getaw. Mikepengaddat giin
bu' pisabut ri senilan sung metendeng sek pedlegari' ned Diwata. 9 Ma'ad
sud duma ri senilan, meketegasi guluun, ndi' gaid mektu'u, mbuus pidlaat
telu'an nilan ri seng metungenga'an ne nga getaw su ngak penintulu'
metendeng riin seg Biyanan ne Ginu'u. Aas bineleng ilan ni Pablo bu'
inuwiten su ngak tinu'unanen duma seniin. Bu' kada gendaw ritu giin
sek seled nek pektiguman ni Tirano neng mikpeddayun sek pekpengaddat
ri se nga getaw. 10 Sek seled duwa' taun, giin nini sug binaalen. Aas su

✡ **19:4** 19.4: San Mateo 3.11; San Marcos 1.4, 7-8; San Lucas 3.4, 16; San Juan 1.26-27.

dlaun neng mikengel ritu sek probinsiya neg Asia, Judeo awas gena' Judeo, mikerengeg ri sek talu' ne Ginu'u.

Su ngag Bata' ni Eskeva

11 Melaun ne genda' mayan mehitabu' ne ngang milagru suk pimbaal
ned Diwata pebiyan riin ni Pablo. 12 Isan su ngak panuwilu bu' su ngak
penepeten ne ginamiten, bu' inuwit ritu se ngang minlaru, mitelen ilan.
Bu' su ngang mekelaat ne gispiritu minggawas rema ri senilan. 13 Nandaw,
duuni ngag Judeo neng midlibed bu' mimpegawas ne ngang mekelaat ne
gispiritu se nga getaw neng miseleran. Inindanan nilan ne gemiten su
ngalan ni Jesus ne Ginu'u, laung nilan, "Sinugu'u amu ne gumawas se
ngalan ni Jesus neg winali ni Pablo." 14 Sung migbaal run nini, gilan suk
pitu ne ngag bata' ni Eskeva, su Dlabaw nek Pari'.
15 Ma'ad miksembag sung melaat ne gispiritu neng miktalu', "Mikilalau
riin ni Jesus bu' mi'ilalau rema si Pablo. Ma'ad ta' amu ma?" 16 Su
getaw nek pinulayan linumanlag ri senilan neng melebiyan ne kebelu'
bu' dinaagen ilan. Minggebek ilan buwat tu seg balain neng milebasan
bu' misamad.
17 Penghitabu' keni misuunan se dlaun ne ngag Judeo bu' ne nga gena'
Judeo neng mikengel ritu seg Efeso bu' minendek ilan. Tendeng run nini,
su ngalan ni Jesus ne Ginu'u binegayan ne gembagel nek pesiddengeg.
18 Melaun ne nga getaw buwat se dlugar ketu neng mibaal ne ngang
mektetu'u minateng neng miktabal se ngang melaat nek terbahu nilan.
19 Bu' melaun rema se ngang memeneddud sung miguwit bu' tinipung su
nga dlibru nilan ne ginamit sek pekpeneddud bu' sinereng nilan gela' ri
seng metungenga'an ne nga getaw. Su dlaga' ne nga dlibru ketu mirepet
se dlima pulu' libu nek pelata.* 20 Pebiyan run nini, midlelaup suk talu'
ne Ginu'u bu' mibaal ne ge'eman pa gupiya.

Su Kesamuk seg Efeso

21 Dluwat se ngak penghitabu' ketu, mikegena'ena' si Pablo† neng mayan
seng Macedonia bu' seg Acaya sek peddituun seg Jerusalem. Bu' miktalu'
rema giin, "Buwat seg Jerusalem, kina'enlan merituu rema seg Roma."
22 Bu' pi'unaan rayun seng Macedonia sud duwa' nek sesugu'enen ne si
Timoteo bu' si Erastus saanay mikpebilin pa reli' giin ritu sek probinsiya
neg Asia.
23 Sek panahun ketu duuni gembagel ne kesamuk neng mihitabu' seg
Efeso tendeng seg Biyanan ne Ginu'u. 24 Ay duunik sala tawan neng
menenensal ritu ne giningelanan ne si Demetrio. Duunik penelapi'en neng
mimbaal neng mekiika' ne ngak templo maa' sek templo ne dlibun ned
diwata nilan ne si Artemis. Su ngang minerbahu ri seniin mikeselapi'
gupiya. 25 Aas tinawagen su ngak terebahantiin bu' sud duma pa ne ngang
menenensal. Bu' miktalu' giin ri senilan, "Ngak sementaun'u, misuunan
niyu neng mikeselapi' ita run tendeng sek terbahu keni. 26 Na, mi'ita' niyu
bu' mirengeg sug binaal ne getaw keni ne si Pablo. Miktalu' giin ne su
ngad diwata neg binaal ne nga getaw, gena' metuud ne ngad diwata. Bu'
melauning mikpetuud ri seniin rini seg Efeso bu' sek tibuuk nek probinsiya
seg Asia. 27 Aas memiligru suk penelapi' ta neng mekaangken neng melaat
ne ngalan. Bu' gena' na run ketu, bu' ndi' asta rema suk templo seg

* **19:19** 19.19 sala nek pelata: suk sala nek pelata su'ul sek sendaw nek pekpenerbahu para se getaw (Enlengay niyu suk San Mateo 20.2). † **19:21** 19.21 mikegena'ena' si Pablo: awas pigunutan si Pablo ne Gispiritu, awas mikegukum si Pablo.

bentugan ne dlibun ned diwata ta ne si Artemis tendeng ay nda' naik paluun bu' merala' na su kebentugaan. Sud diwata keni sinimba ri seg Asia bu' ri sek tibuuk neg benwa."

28 Sek pekerengeg run itu ne nga getaw, pinlengetan ilan gaid bu' migatad ilan membeksay, "Si Artemis, seg Efeso ge'eman!" 29 Bu' melaun pa gaid ne nga getaw ri sek tibuuk nek siyudad neng mimbeksay. Dinaap nilan rayun si Gayo bu' si Aristarcus, su ngak sementaun ni Pablo sek pegbiyahi ne ngak taga Macedonia. Bu' binidlas sud duwa' ketu, minggebek ilan pagaw tu sek pektiguman ri sek siyudad. 30 Liyagan siya ni Pablo neng mekaatubang tu se nga getaw ma'ad pinegengan giin ne ngak tinu'unan. 31 Duuni ngak sambat ni Pablo ne nga gupisyal sek probinsiya neg Asia. Mikpawit ilan neng minsahi tu ni Pablo bu' migandyu' ilan ri seniin ne ndi' gaid giin meritu sek pektiguman. 32 Mbuus miksamet su kegubet ne nga getaw ritu. Dlain sug bineksay nuk sala bu' dlain rema su ngad duma tendeng ay melaun ri senilan nda' mekesuun bu' tuma ma mektigum ilan. 33 Mbuus miksinyas si Alejandro arun su nga getaw ndi' na meksasak bu' miktuntul giin sek pekpenaliped ri se gegulingenen. 34 Ma'ad sek pekesuun dun ne nga getaw neg Judeo giin, dlaun nilan mimbeksay bu' sed duwa' uras, giin rai ini suk bineksay nilan, "Si Artemis seg Efeso ge'eman!"

35 Se ketambinaya', mipegengan ra gaid nuk sikritaryu ri se dlunsud suk pegbeksay nu nga getaw. Mbuus miktalu' giin, "Gamu ne ngak taga Efeso, su dlaun ne nga getaw mikesuun ne gita nek taga Efeso, gita mikpedlekata sek templo ni Artemis ne ge'eman, bu' sek sagradu neg batu neng miladdu' buwat se dlangit. 36 Nda'iruning mekelimed run nini. Aas ndi' amu pedderali' bu' ndi' amu pegbaal isan landun gawas bu' pegena'ena' niyu reli'. 37 Inuwit niyu rini nga getaw keni, ma'ad nda' ilan gani' peddaaw sek templo ta bu' nda' pekpesipala sed diwata ta ne dlibun. 38 Bu' si Demetrio bu' su ngak terebahantiin duunik sumbung nilan se isan ta' senilan, duuni nga gukuman ta bu' ngang midlegeseg ned ditu ilan peksumbung. 39 Ma'ad bu' duun paid duma ne ngad dikelamu niyu, kiin kina'enlan usain ri seng mi'enaran sek pektipung se nga getaw se dlunsud. 40 Ay ali' bu' gita suk pengelegan se kesamuk neng mihitabu' nandaw bu' nda'iruni gigu' ne keterengan ne mbegay ta metendeng run nini." 41 Peketubusen nini telu'ay, pipe'uli'en su nga getaw.

20

Miritu si Pablo seng Macedonia bu' se Greece

1 Dluwat se kesamuk, pitawag ni Pablo su ngak sakup ni Jesus. Inuliksegen ilan, bu' rayun, sinumangid giin bu' miritu seng Macedonia. 2 Sek peddatengen ritu, melauni nga dlugar ne dlinawaan ritu seng Macedonia bu' linigenen su ngang mektetu'u pebiyan sek pegwaliin ri senilan. Rayun linumegbas giin tu se Greece. 3 Bu' mikpebilin giin ritu seled sek telu bulan. Seng medlaang na siya giin pagaw sek Syria, misuunaan suk pelanu ne ngag Judeo sek pekpatay ri seniin. Aas mikegukum giin ne mpuli' miyan tu seng Macedonia. 4 Middunut ri seniin si Sopater nek taga Berea neg bata' ni Piro, si Aristarcus bu' si Segundus ne ngak taga Tesalonica, si Gayo nek taga Derbe, si Timoteo, bu' su ngak taga Asia ne si Tikicus bu' si Tropimus. 5 Nga getaw keni, miguna tu sek Troas bu' ritu ami nilan pigelatan. 6 Pibiyan reli' nami suk pekse'ulug sek Pan ne nda'irunik Pempetulinen dekag ami pa migawa' sek Filipos. Peketubus se

dlima endaw nek pekpenekayan nami, migita' ami ra puli' ritu sek Troas. Mikengel ami ritu seled sek pitu endaw.

Su Ketapusan nek Pegbentaw ni Pablo tu sek Troas

7 Se gebii nek Sebaru, miktigum ami para sek peksalabuuk maan. Bu' tendeng ay si Pablo medlaang sek sunud ne gendaw, migwali giin tampan sek titenga' gebii. 8 Melauni ngak sulu' tu se kuwartu ritu sed dibabaw neg balay nek piktiguman nami. 9 Duunig begumbata' ne dlai ritu ne giningelanan si Eutikus neng migingkud ri seg bintena'an. Bu' tendeng sug wali ni Pablo metaas gupiya, mikepereng giin. Bu' sek pekepayat, miketulug bu' tinenangan aas miladdu' giin tu seg bintena'an buwat se ketelu andana pagaw tu sek silung. Sek peksikwat nilan run, minatay na giin. 10 Ma'ad minaug si Pablo, bu' linaumaan si Eutikus bu' inekepen. Rayun miktalu' giin ri se nga getaw, "Ndi' amu megu'ul ay tetubu' pa giin!" 11 Bu' mipuli' si Pablo tu sed ditaas. Pinetapetaan suk pan bu' minaan. Seng mikekaan na giin, migwali pa gaid giin ri senilan tampan sek peksebang ne gendaw. Rayun midlaang giin. 12 Sug begumbata' ne si Eutikus neng miladdu' inuwit nilan muli' nek tetubu' bu' pidleliyag ilan gupiya.

Buwat sek Troas pagaw seng Miletus

13 Miguna ami meksakay ri sek sekayan pagaw seg Asos ay miktalu' si Pablo ne epiten na run giin ritu tendeng ay medlaang ra giin pagaw ritu. 14 Seng migita' ami seg Asos, pisakay nami giin bu' mikpagaw ami seng Mitilene. 15 Buwat seng Mitilene, sinumakay ami puli', rayun miksendaw ami pa, dekag ami minateng ritu se Kios. Sek pekesunud pa gaid ne gendaw ritu ami na sek Samos. Bu' sek sunud ne gendaw, mirepet ami ritu seng Miletus. 16 Nda' ami apit seg Efeso ay ndi' liyagan ni Pablo neng melangan giin sek probinsiya neg Asia tendeng ay meksempun giin neng mekerepet seg Jerusalem se gendaw nek tinawag nek Pentecostes.

Su ngak Pingumbilin ni Pablo se nga Geseg sek Simbaan seg Efeso

17 Ritu pa seng Miletus, miksugu' si Pablo tu seg Efeso nek peperituun seniin su nga geseg ri sek simbaan. 18 Sek peddateng nilan, miktalu' si Pablo ri senilan, "Mikesuun amu bu' gendunik pedleketubu'u saanay diinu pa se gupid niyu gatad gaid sek peddateng'u rini sek probinsiya neg Asia. 19 Minibeliu ri se Ginu'u ned duunik pekpebaba' bu' peksegaw. Melauni kelised ne ginantus'u tendeng se ngang mekelaat ne ngak pelanu ne ngag Judeo. 20 Misuunan niyu ne se genda'i dlipedliped, inasuy'u su ngag betang para ri se kelengasan niyu nek pimandu'u ini seng melauni nga getaw run bu' ri se ngag balay niyu. 21 Pimendu'an'u su ngag Judeo bu' nga gena' Judeo ne kina'enlan meddiksu' ilan bu' mpuli' ri sed Diwata bu' mektu'u riin ni Jesus ne Ginu'u ta. 22 Nandaw penginengeg amu, merituu seg Jerusalem tendeng ay giin nini suk sugu' ne Gispiritu Santu ri senaan. Nda'u mesuunay bu' landuning mehitabu' ri senaan ritu. 23 Sung misuunan'u ma'aray, ne se kada nek siyudad ne dlawan'u, su Gispiritu Santu minegul ri senaan ne suk perisuwan bu' suk pedlutus mikperateng ri senaan. 24 ✡ Ma'ad isan landuning mehitabu' ri senaan, peseddanen'u na basta metubus'u ma'aray suk terbahu neg binegay ri senaan ni Jesus ne Ginu'u ne giin suk pegwali seng Melengas ne Gesuyen metendeng se kepiya ned Diwata. 25 Dlaunan niyu milaup'u waliyay metendeng sek pedlegari' ned Diwata. Bu' nandaw misuunan'u ne gendi' ita na megita' puli'. 26 Aas esuyan'u amu nandaw bu' ndi' amu mekpetuud, nda' nai dlabet'u riin

✡ **20:24** 20.24: 2 Timoteo 4.7.

seniyu! 27 Ay nda'irun gairi ginedlud'u ri seniyu metendeng sek tibuuk
ne ketuyu'an bu' pelanu ned Diwata. 28 Bentayay gaid niyui gegulingen
niyu bu' su dlaun ne nga getaw ned Diwata nek piniyal riin seniyu
ne Gispiritu Santu. Ketaay gaid niyu su ngang mektetu'u sek simbaan
ned Diwata neng mi'angkenen pebiyan se kemetain nu gegulingenen neg
Bata'. 29 Ay misuunan'u ne bu' mekedlaangu na, duuni ngang mini' ne
ngang menintulu' neng maa' ne ngang mekebelu' ne ngang menanap ne
dlumampu' ri seniyu arun bengkagenik punduk niyu. 30 Mateng remaik
panahun neg buwat mismu sek punduk niyu duuni nga getaw neng
megasuy neg balus sek pekpetipelak ri se ngak tinu'unan ni Jesus arun
gilan naik sunuren. 31 Aas pegingat amu bu' pegena'ena' niyu ne sek seled
sek telu taun, gendaw bu' gebii nda'u gaid penuga' sek pektendu' ri seniyu
bu' sek peksegaw para ri seniyu.
32 “Bu' nandaw piyal'u amu ri sed Diwata bu' tu sek talu'en metendeng
ri se kepiya. Suk talu'en mekepeligen ri sek pektu'u niyu bu' mekegbegay
ri seniyu se dlaun ne kelengasan nek tinegana para se dlaun neng mibaal
ne ngag bata'en. 33 Nda'u pengangut ri se nga kuwarta bu' nga gilisan
niyu. 34 Misuunan niyu gaid neng mikterbahuu arun duuning megastuu
bu' ngak sementaun'u se nga kina'enlan nami. 35 Binaal'u itu arun pe'ita'
ri seniyu ne kina'enlan mekpetuges arun me'ebangan ta su ngak pupus.
Pegena'ena'en ta kanunay suk tinalu' ni Jesus ne Ginu'u nek pedleliyagen
kampuun sung megbegay sinangkali' sung meddawat.”
36 Sek peketubus megasuy ni Pablo, miginlulud giin duma ri senilan
bu' migampu'. 37 Minsegaw ilan gela' bu' inekep bu' inelekan nilan giin.
38 Sung mikepegu'ul gupiya ri senilan, giin suk tinalu'en ne gendi' ilan na
gaid megita' puli'. Mbuus dinelung nilan si Pablo ritu sek sekayan.

21

Suk Peddateng ni Pablo seg Jerusalem

1 Minangid ami ri senilan bu' midlaang. Minekayan ami pagaw se
Cos. Pekesunud gendaw minateng ami sek timuwalag neg Rodas, bu'
buwat ritu, mikpeddayun ami pagaw sek Patara. 2 Ditu duunik sekayan
neng mekpa'agawan sek Fenicia, aas sinumakay ami bu' linumarga rayun.
3 Sed ditu ami na se dlugar neng merayag na nami suk timuwalag nek
Cyprus, mikpagaw ami ri seg habagatan sek Cyprus pagaw tu sek Syria.
Kinumawas ami sek Tiro ne ritu dinumenggu' suk sekayan tendeng ay ritu
nilan pepenaugen su karga. 4 Na, seng mi'ita' nami su ngang mektetu'u
ritu, mikpebilin ami ritu seled sek sala simana. Pebiyan ri se ga'em ne
Gispiritu, tinelu'an nilan si Pablo ne gendi' meritu seg Jerusalem. 5 Ma'ad
sek peketubus nek panahun duma senilan, migawa' ami bu' mikpeddayun
ri sek pedlaang nami. Dlaun nilan, duma na su ngak sawa bu' gembata'
nilan, middelung ri senami buwat sek siyudad pagaw tu seg baaybaay ne
ritu ami minginlulud bu' migampu'. 6 Minangid ami rayun ri senilan, bu'
sinumakay ami tu sek sekayan saanay minguli' ilan.
7 Mikpeddayun ami sek pedlaang buwat sek Tiro pagaw tu sek Tole-
maida. Ritu kinumita' ami se ngang mektetu'u bu' mikengel ami ritu
senilan seled sek sendaw. 8 ✡ Sek pekesunud ne gendaw, midlaang ami
bu' minateng tu sek Cesarea. Ritu, mikengel ami seg balay ni Felipe, sung
mengwawali seng Melengas ne Gesuyen. Sala giin sek pitu ne nga getaw
nek pimili' seg Jerusalem neng megabang ri se nga gapustulis. 9 Gepaat su

✡ **21:8** 21.8: Su Ngak Pimbaal 6.5; 8.5.

nga gembata'en ned delaga neng miktalu' seng minsahi sed Diwata. 10 ✡ Ritu ami sek Cesarea nek santa' endaw, sek peddateng nek propeta ne
iningelanan si Agabus buwat seg Judea. 11 Mikpegaud giin ri senami bu'
inuwanen sug baling ni Pablo. Mbuus ginapuseni nga geksuren bu' nga
gemegen, bu' miktalu', "Giin nini suk tinalu' nu Gispiritu Santu: Su gapu'
neg baling keni, gepusen ne ngag Judeo ri seg Jerusalem seng maa' nini
nek pebiyan bu' piyal nilan giin tu se nga gena' Judeo."
12 Sek pekerengeg nami run nini, gami bu' su ngak taga ritu migandyu'
riin ni Pablo ne gendi' na ma'aray giin meritu seg Jerusalem. 13 Ma'ad
miksembag si Pablo, "Lamaig binaal niyu, mensegaw amu neng maa' nini
neng migbegay ri senaan ne kegu'ul? Andamu meksiperisu isan petainu
pa ritu seg Jerusalem tendeng riin ni Jesus ne Ginu'u."
14 Ndi' gaid nami mpegengan si Pablo, aas pinuga'an nami, laung nami
rayun, "Metuman sa'wan su keliyag ne Ginu'u."
15 Dluwat ini, inandam nami su ngag betang nami bu' midlaang ami
pagaw tu seg Jerusalem. 16 Duuni ngak sakup ni Jesus ritu sek Cesarea
neng middunut ri senami bu' dinelung ami nilan tu seg balay ni Mason
bu' ritu ami mikengel. Si Mason nek taga Cyprus sala se guna ne ngak
tinu'unan ne Ginu'u ri se dlugar ketu.

Migbentaw si Pablo riin ni Santiago

17 Sek peddateng nami seg Jerusalem, se dleliyag inalimba' ami ne ngang
mektetu'u ritu. 18 Sek pekesunud ne gendaw, sementaun nami si Pablo
neng migbentaw riin ni Santiago; bu' su dlaun ne nga geseg sek simbaan.
19 Pingumusta ilan ni Pablo bu' tinelu'an se dlaun nek pimbaal ned Diwata
ritu se nga gena' Judeo pebiyan sek terbahuun. 20 Seng mirengeg nilan
nini, sinaya' nilan sud Diwata. Mbuus tinelu'an nilan si Pablo, "Misuunan
mu, ated, duuni nga dlinibu ne ngag Judeo sung miktu'u riin ni Jesus
bu' dlaun nilan miksunud gaid ri se Kesugu'an. 21 Mikerengeg ilan neng
minendu'a raw se ngag Judeo neng mikengel se nga dlugar se nga gena'
Judeo ne gendi' na kina'enlan meksunud ri Kesugu'an ni Moses. Miktalu'a
raw ne ndi' na nilan tuli'en su nga gembata' awas ndi' na nilan tumanen
sud duma pa nek pemetasan ne ngag Judeo. 22 Landun sakani gempiya
baalen? Ay siguru gaid neng mesuunan nilan neng minateng'a rini. 23 ✡
Mpiya siguru neg baalen mu suk talu' nami ri seni'a. Duuni gepaat tawan
rini nga dlai ned duunik penaad nilan. 24 Dunut'a ri senilan bu' baal niyu
suk penlimpiyu sumala' ri se Kesugu'an bu' biyaray mu su ngang migastu
nilan; mekepe'ebul* ilan rayun. Seng maa' nini nek pebiyan, mesuunan
ne dlaunen ne nda'iruni kemetuuran su ngag betang neng mirengeg nilan
metendeng ri seni'a, ma'ad dya'a miktuman ri se Kesugu'an ni Moses. 25 ✡
Bu' metendeng se nga gena' Judeo neng mibaal neng mektetu'u, mikepawit
ami na nek sulat ri senilan metendeng sek piksebutan nami ne gendi' ilan
maan ne nga gaan ne ginilak ritu se ngad diwatadiwata awas dugu' bu'
karni neng menanap ne sek pekepatain sud dugu'en nda' mekegawas. Ndi'
ilan rema megbaal seg imural nek pekighilawas."
26 Aas inuwit ni Pablo su gepaat tawan ne nga dlai ketu bu' sek
pekesunud ne gendaw, minlimpiyu giin sumala' ri se Kesugu'an duma ri
senilan. Bu' rayun miritu si Pablo sek Templo arun pekpesuun bu' nanu
metubus suk panahun sek pedlimpiyu arun mengilak na suk salasala ri
senilan.

✡ **21:10** 21.10: Su Ngak Pimbaal 11.28. ✡ **21:23** 21.23-24: Ngang Numero 6.13-21. * **21:24** 21.24 mekepe'ebul: Enlengay niyu su 18.18. ✡ **21:25** 21.25: Su Ngak Pimbaal 15.29.

Suk Peddaap riin ni Pablo ritu sek Templo

27 Seng megaud na metapus su kepitu endaw sek pekpenlimpiyu nilan,
duuni ngag Judeo buwat sek probinsiya neg Asia neng mikiita' riin ni Pablo
ritu sek Templo. Inulug'ulugan nilan su nga getaw bu' dinaap nilan si
Pablo. 28 Mbuus mimbeksay ilan, "Ngak taga Israel, gabang amu! Giin
nini su getaw sung midlibed se dlaun ne dlugar arun sek pektendu' se
nga getaw kuntra se ngak taga Israel, se Kesugu'an ni Moses, bu' sek
Templo keni. Bu' nemuun miguwit pa gaid giin ne gena' Judeo rini sek
seled nek Templo bu' mikpesipala rini seg bala'an ne dlugar keni!" (29 ✡
Tinalu' nilan nini tendeng ay mi'ita' nilan si Tropimus nek taga Efeso neng
middunut riin ni Pablo ritu seg Jerusalem bu' laung nilan run ne si Pablo
sung miguwit ri seniin tu sek Templo.)

30 Migubet suk tibuuk nek siyudad bu' miginebekay su nga getaw
bu' dinaap nilan si Pablo bu' binidlas nilan pagaw tu se gawas nek
Templo. Peketubus siniraan rayun nilan sud dungawan nek Templo. 31 Sek
petain na siya nilan si Pablo, mikerawat nek pesuun su kumandir se
kustabli seg Roma neng migubet su nga getaw sek tibuuk neg Jerusalem.
32 Su kumandir miguwit rayun ne nga kapitan bu' ne nga kustabli bu'
minggebek pagaw tu se nga getaw. Sek pekiita' nu nga getaw tu se
kumandir bu' tu se nga kustabli, mikeneng ilan sek pekpegeel riin ni
Pablo. 33 Linawan rayun nu kumandir si Pablo bu' dinaap bu' pigapusen
si Pablo ned duwa' buuk ne nga kadina. Rayun miksaak su kumandir
ri se nga getaw, "Ta' mai getaw keni bu' landunik sayep neng mibaalen?"
34 Ma'ad mikeleselesi ngag bineksay neng mirengegen buwat se nga getaw;
bu' tendeng se gelangal ne nga getaw, nda' mekesuun su kumandir. Aas
sinugu'en su nga kustabli ne uwiten si Pablo tu se kampu. 35 Se genda' ilan
pa mekepelayu', sinikwat na ma'aray nu nga kustabli si Pablo tendeng se
kegubet ne nga getaw. 36 Minsunud ilan ri seniin bu' sigi mimbeksay,
"Petain giin! Petain giin!"

Sinembag ni Pablo su ngak Sumbung

37 Se inuwit na nilan si Pablo ritu se kampu, miktalu' giin tu se kumandir,
"Mehimu ba neng meketalu'u ri seni'a?"

Miksembag su kumandir, "Pekendun mu pekesuun se Griego? 38 Gena'
ba dya'a su getaw nek taga Ehipto ne gena' pa mpayat kinumuntra ri
se goberno bu' midlegeseg se gepaat libu tawan ne ngag ribildi ritu sed
disyirtu?"

39 Miksembag si Pablo, "Gaku' Judeo neng mi'etaw sek Tarsus, getawu
nek sakup se gimpurtanti nek siyudad sek Cilicia. Bu' mehimu, petuntul
mau reli' tu se nga getaw."

40 Tinugutan giin nu kumandir neng megasuy. Aas migindeg si Pablo ri
se geddan bu' miksinyas tu se nga getaw arun ndi' na meksasak. Se genda'
na peksasak su nga getaw. Miktuntul si Pablo ri senilan sek tinuntunlan
neg Hebreo:

22

1 "Ngak sementaun'u ne ngag Judeo, penginengegay niyau. Tugutay
niyau neng menaliped ri se gegulingen'u!" 2 Sek pekerengeg ne nga getaw
neng miktuntul giin sek tinuntulan neg Hebreo, miksamet ne genda' ilan
peksasak. Aas mikpeddayun sek pektuntul si Pablo, laungen:

✡ **21:29** 21.29: Su Ngak Pimbaal 20.4.

3 ✡ “Gaku' sala ne getaw neg Judeo neng mi'etaw sek Tarsus nek sakup
sek probinsiya nek Cilicia. Ma'ad riniu miksibagel seg Jerusalem gisip
tinu'unan ni Gamaliel. Tinendu'anu se Kesugu'an se nga gepu'an ta seng
melengas nek pebiyan bu' mi'uliksegu sek pekpenibeli ri sed Diwata maa'
se dlaun niyu ned dini nandaw. 4 ✡ Linutus'u tampan se kemetain nilan
su ngang miksunud sek Pebiyan ni Jesus. Gena' na run ne nga dlai bu' ndi'
isan rema su nga dlibun piraap'u bu' piperisuu. 5 Su Dlabaw Geseg nek
Pari' bu' su dlaun nek sakup se Gukuman mekepemetuud neng metuud suk
tinalu'u. Mikerawatu nek sulat buwat ri senilan para se ngak sementaun
ta ngag Judeo ritu sed Damascus. Aas mirituu arun sek peddaap se nga
getaw keni bu' peguwit ri senilan puli' rini seg Jerusalem arun silutan.

Migasuy si Pablo sek Pekeluwasen
(Su Ngak Pimbaal 9.1-19; 26.12-18)

6 “Taran taasendaw saanay midlaangu bu' megaud na sed Damascus,
se kinlap duuning merelaag buwat ri se dlangit neng middelaag ri
sek timala'u. 7 Mibuksaku ri se dlupa'an bu' mikerengegu nek talu'
neng miktalu' ri senaan, ‘Saulo, Saulo! Lama pedlutusan mau run?’
8 Miksembagu, ‘Ginu'u, ta'a ma?’ Migasuy suk talu', ‘Gaku' si Jesus nek
taga Nazaret ne dlinutus mu.’ 9 Mi'ita' nu ngak sementaun'u sud delaag
ketu, ma'ad nda' ilan mekerengeg* sek talu' neng miktuntul ri senaan.
10 Bu' miksaaku, ‘Ginu'u, landun maig baalen'u?’ Miktalu' giin ri senaan,
‘Gindeg'a bu' ritu'a sed Damascus. Ritu, esuyan'a se dlaun nek pebaal ned
Diwata ri seni'a.’ 11 Mibutau tendeng se kesulaw sed delaag ketu. Aas
inagaku ra run nu ngak sementaun'u pagaw tu sed Damascus.”

12 “Ritu, duunik sala tawan ne iningelanan ne si Ananias neng met-
inuuren gaid ri se Kesugu'an ta bu' tinamed gaid ne ngag Judeo neng
mikengel sed Damascus. 13 Miritu giin senaan bu' migindeg ri sek tepad'u
bu' miktalu', ‘Pated, mekiita'a na!’ Bu' sek panahun ketu mipuli' na suk
pengenleng'u bu' mi'ita'u si Ananias. 14 Miktalu' giin ri senaan, ‘Sud Diwata
se nga gepu'an ta mikpili' ri seni'a arun mesuunan mu su keliyagen bu'
arun mekiita' seng Metareng nek Sesugu'enen bu' mikerengeg ri seniin
neng mektalu'. 15 Ay dya'a mbaal neng mekpemetuud tu seniin bu' tu
se dlaun ne nga getaw metendeng seng mi'ita' mu bu' mirengeg. 16 Bu'
nemuun, landun maik pigelatan mu? Gindeg'a bu' pekpebendyag'a na bu'
tugutay mu ne ugasan ned Diwata su ngak sala' mu pebiyan sek pektawag
ri se ngalanen.’ ”

Suk Pektawag riin ni Pablo sek Pegwali tu se nga Gena' Judeo

17 “Bu' mihitabu' ri senaan, seng mikepuli'u seg Jerusalem bu' saanay'u
megampu' ritu sek Templo, duunik pigita'u 18 neng mi'ita'u su Ginu'u neng
miktalu' ri senaan, ‘Peksempun'a, gawa'a rayun rini seg Jerusalem ay su
nga getaw rini ndi' dumawat sek pekpemetuud mu metendeng ri senaan!’
19 Ma'ad miksembagu ri seniin, ‘Ginu'u, mikesuun ilan neng mirituu se
ngak pektiguman bu' dinaap'u bu' pinegeelan su ngang miktu'u ri seni'a.
20 ✡ Bu' sek pinatay sung mikpemetuud ri seni'a ne si Esteban, migenlengu
bu' minuyun nek petain giin saanay binentayan'u su ngak suub se ngang
mikpatay ri seniin.’ 21 Bu' su Ginu'u miktalu' ri senaan, ‘Dlaang'a na, ay
sugu'en'u dya'a seng melayu' ne dlugar, ritu se nga gena' Judeo.’ ”

✡ **22:3** 22.3: Su Ngak Pimbaal 5.34-39. ✡ **22:4** 22.4-5: Su Ngak Pimbaal 8.3; 26.9-11. * **22:9** 22.9 nda' ilan mekerengeg: Su gulugan rema ‘nda' ilan mekesabut.’ ✡ **22:20** 22.20: Su Ngak Pimbaal 7.58.

22 Ritu ra gekteb suk pekpenginengeg nu nga getaw ri seniin. Rayun
mimbeksay ilan, “Patay niyu giin! Kina'enlan neng matay giin!”
23 Mikpeddayun ilan sek pegbeksay bu' pikayabayab nilani ngak suub
nilan bu' minsigwag ne dlubek. 24 Mbuus pimendu'an nu kumandir su
ngak sakupen ne uwiten na si Pablo ritu se kampu, bu' miktalu' ri senilan
ne latiguun giin arun mesuunan tuma ma su ngag Judeo mimbeksay
kuntra ri seniin. 25 Ma'ad saanay ginapus nilan si Pablo arun latiguun.
Tinelu'an ni Pablo su kapitan neng migindeg ri sek taparen, “Tinugut ba
ri se kesugu'an ne latiguun niyu su getaw nek sakup seg Roma isan nda'
pa me'ukumay nek sela'an?”
26 Sek pekerengeg run itu nu kapitan, linawaan su kumandir bu' miksaak
seniin, “Landun maig binaal mu kiin? Getaw keni sakup ma masi' seg
Roma!”
27 Aas miritu su kumandir tu ni Pablo bu' miksaak, “Tebalay mau,
sakup'a ba seg Roma?”
Miksembag si Pablo, “Wa'a”
28 Miktalu' rayun su kumandir, “Gaku' misakup seg Roma pebiyan sek
pegbayad ne gembagel ne dlaga'.”
Miksembag si Pablo, “Ma'ad gaku' sakup seg Roma gatad pa sek
pegegetaw'u.”
29 Mineddud rayun su nga getaw neng megbistigar siya riin ni Pablo bu'
minendek su kumandir sek pekesuunen run ne si Pablo sakup seg Roma
bu' kinadinaan pa giin.

Inuwit si Pablo se Gukuman

30 Liyagan pa gaid mesuunan nu kumandir bu' tuma ma sinumbung ne
ngag Judeo si Pablo. Aas sek pekesunud ne gendaw pitentangaan si Pablo
ne nga kadina bu' mikpetawag giin neng miting tu se nga geseg ne ngak
pari' bu' sek tibuuk Metaas ne Gukuman ne ngag Judeo. Inuwiten rayun
si Pablo ritu seng Metaas ne Gukuman.

23

1 Tinenteng gupiya ni Pablo su ngak sakup seng Metaas ne Gukuman
bu' miktalu', “Nga kepeteran, limpiyuik pengena'ena'u metendeng sek
pedleketubu'u ri sek pengenleng ned Diwata tampan nemuun.” 2 Bu'
sinugu' se Dlabaw ne Geseg nek Pari' ne si Ananias su ngang migindeg
ri seng megaud ni Pablo nek tampalingen nilan sug baba' ni Pablo.
3 ✡ Miktalu' rayun si Pablo ri seniin, “Tampalingen'a rema ne Ginu'u.
Dya'a neng mikpelaunglaung! Migingkud'a riin arun ukumanu sumala'
ri se Kesugu'an. Ma'ad sinupak mui Kesugu'an sek peksugu' mu nek
tampalingenu!”
4 Miktalu' su nga getaw neng migindeg ri seng megaud ni Pablo,
“Tinampela' mu su Dlabaw ne Geseg nek Pari' ned Diwata!”
5 ✡ Miksembag si Pablo, “Nga kepeteran, nda'u mesuunay ne giin masi'
su Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Miktalu' su kesulatan, ‘Ndi' amu mektalu'
neng melaaten sek pengulu ne nga getaw niyu.’ ”
6 ✡ Sek pekiita' ni Pablo run ned duunid duma ne ngak Saduceo bu' ne
ngak Pariseo nek tinumambung ritu, migasuy giin seng mesekeg tu se ngak
sakup seng Metaas ne Gukuman, “Nga kepeteran, gaku' Pariseo neg buwat
se gesalan ne ngak Pariseo. Sinumbungu rini tendeng ay midderamau ned
duunik peketubu' puli' ne ngang minatay.”

✡ **23:3** 23.3: San Mateo 23.27-28. ✡ **23:5** 23.5: Exodo 22.28. ✡ **23:6** 23.6: Su Ngak Pimbaal 26.5; Filipos 3.5.

7 Sek pegasuyen run nini, midlekuntraay su ngak Pariseo bu' su ngak
Saduceo, bu' mibahin su dlumpuk. (8 ✡ Para se ngak Saduceo nda'irunik
peketubu' puli' ne ngang minatay. Nda' ilan rema pektu'u ned duuni ngag
anghel awas nga gispiritu. Ma'ad su ngak Pariseo miktu'u se dlaunen keni.)
9 Bu' miksisekeg suk pegbeksay bu' santa' tawan se ngang menintulu' ri se
Kesugu'an ne ngak sakup nek Pariseo neng migindeg bu' sinumupak neng
miktalu': "Nda'iruning mi'ita' nami neng melaaten neg binaal ne getaw
keni! Ali' bu' duuni gispiritu awas anghel neng migasuy ri seniin!"
10 Miksamet gupiya suk pedlalis nilan bu' tendeng run nini su kumandir
minendek nek sibudlutan si Pablo. Aas sinugu'en su nga kustabli neng
menaug tu se grupu, inuwan si Pablo buwat ri senilan, bu' inuwit tu se
kampu.
11 Sek pekegebii ketu, mituwa' su Ginu'u riin ni Pablo bu' miktalu', "Ndi'a
endek! Maa' neng mikpemetuud'a metendeng ri senaan rini seg Jerusalem,
kina'enlan mekpemetuud'a rema ritu seg Roma."

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Pablo

12-13 Sek pekesikanselem, miktipung su kapin paat pulu' ne ngag Judeo
bu' mikpelanu. Minumpa' ilan ne ndi' gaid maan awas minum saanay ndi'
nilan mpatay si Pablo. 14 Mbuus miritu ilan se nga geseg ne ngak pari'
bu' se nga geseg ne ngag Judeo bu' miktalu', "Minumpa' ami ne ndi' ami
maan isan landun tampan mpatay nami si Pablo. 15 Aas gamu bu' duma
seng Metaas ne Gukuman pesuunay niyu su kumandir nek pawiten puli'
si Pablo rini neng mekpelaunglaung ne dliyagan niyu giin bistigaren sed
dugang. Ma'ad se gendi' pa giin merepet rini, petain na nami giin."
16 Ma'ad pelanu keni mirengeg neng manak ni Pablo ne dlai, sug bata'
nek pateren ne dlibun. Aas miritu giin se kampu bu' inesuyaan si Pablo.
17 Mbuus tinawag ni Pablo suk sala se nga kapitan ritu bu' tinelu'an, "Uwit
niyuig begumbata' keni tu se kumandir ay duunik telu'enen ri seniin."
18 Aas inuwit nu kapitan sug begumbata' tu se kumandir. Sek peddateng
nilan ritu miktalu' su kapitan, "Pitawagu nuk perisu ne si Pablo bu'
migandyu' giin ne uwiten'u rini seni'aig begumbata' keni ay duun dawi
gesuyenen ri seni'a."
19 Inuwiran nu kumandir su gemeg nug begumbata' bu' inuwiten tu se
dlugar neng melayu'layu' ne gilan ra. Rayun sinaakan giin, "Landun maik
telu'en mu ri senaan?"
20 Miktalu' sug begumbata', "Miguyun su nga geseg ne ngag Judeo ne
lema' endyu'en'a nilan ne uwiten si Uyu' Pablo tu seng Metaas ne Gukuman
sek tuyu' neng mekpelaunglaung ne dliyagan nilan bistigaren pa giin sed
dugang. 21 Ma'ad ndi'a pektu'u ri senilan ay kapin sek paat pulu' tawan
sung mikperateng bu' migapa' ri seniin ri sed dalan. Minumpa' ilan ne
gendi' maan bu' minum tampan ndi' nilan mpatay giin. Mi'andam ilan na
nemuun bu' migelat ra run sek pegukum mu."
22 Miktalu' su kumandir ri seniin, "Ndi' mu gaid pengasuy isan ta' getaw
nek tinelu'an mau run nini." Bu' pipe'uli'en rayun sug begumbata'.

Dinelung si Pablo tu ni Gobernador Felix

23 Pitawag rayun nu kumandir sud duwa' ne nga kapitanen bu'
tinelu'aan ilan, "Pegandam amu ned duwa' gatus ne kustabli ay peper-
ituun'u amu se dlunsud nek Cesarea. Peguwit amu rema nek pitu pulu'
neng medlekebayu' bu' duwa' gatus ne kustabli neng meneliyaman, bu'
dlaang amu mbuus alas nuwibi ri se gebii. 24 Pegandam amu rema ne nga

✡ **23:8** 23.8: San Mateo 22.23; San Marcos 12.18; San Lucas 20.27.

kebayu' nek sekayan ni Pablo. Bentayay niyu gupiya giin arun nda'iruning
mehitabu' ri seniin tampan mekerepet giin tu ni Gobernador Felix." 25 Bu'
miksulat rema su kumandir tu se gobernador seng maa' nini: 26 "Buwat
ni Claudio Lisias tu sek tinamed ne Gobernador Felix: Kumusta! 27 Getaw
keni dinaap ne ngag Judeo bu' petain na siya. Ma'ad misuunan'u ne
giin sakup masi' seg Roma, aas linuwas'u giin duma se nga kustabliu.
28 Liyagan'u siya mesuunay bu' landunik sumbung nilan ri se getaw keni.
Aas inuwit'u giin ritu seng Metaas ne Gukuman nilan. 29 Sumala' ri se
ngak peksusiu, nda'irun gairing mibaalen neng melaaten arun petain awas
perisuun. Suk sumbung ri seniin metendeng gaid ma'aray ri se gegulingen
nilan ne Kesugu'an. 30 Aas seng misuunan'u nek pinelanuan giin ne ngag
Judeo nek petain, mikegena'ena'u neng maneg pa pawit'u giin riin seni'a
bu' tinelu'an'u na su ngang middikelamu nek perangat nilan ri seni'a suk
sumbung nilan."
31 Tinuman ne nga kustabli su ngak pimandu' senilan. Bu' se gebii ketu
inuwan nilan si Pablo bu' inuwit giin seg Antipatris. 32 Sek pekesikanselem,
sud duma ne nga kustabli, mipuli' na tu se kampu; bu' su ngang miksakay
ri se kebayu' middunut riin ni Pablo. 33 Sek peddateng nilan sek Cesarea,
binegay nilan suk sulat ritu se Gobernador bu' piniyal nilan si Pablo
ri seniin. 34 Sek pekebasaan run suk sulat, sinaakaan si Pablo bu' ta'
nek probinsiya giin migbuwat. Sek pekesuunen run nek taga Cilicia si
Pablo, 35 miktalu' giin, "Usain'u kasu mu keni sek peddateng nu ngang
miksumbung ri seni'a." Bu' miksugu' giin neg bentayan si Pablo ritu sek
Palasyu ni Herodes.

24

Su Kasu kuntra ni Pablo

1 Dluwat se dlima endaw, miritu sek Cesarea si Ananias, su Dlabaw ne
Geseg nek Pari'. Sementaunen suk santa' tawan ne nga geseg ne ngag
Judeo bu' su gabugadu ne si Tertulo. Mingatubang ilan riin ni Gobernador
Felix bu' inasuy nilan ri seniin suk sumbung nilan kuntra riin ni Pablo.
2 Pitawag si Pablo bu' sed diin na giin, migatad rayun si Tertulo sek pegasuy
sek sumbung kuntra riin ni Pablo neng miktalu',
"Tinamed ne Gobernador Felix, se kepiya mu nek peguwit, mikebegay
kelinaw seled seng metaas nek panahun bu' melauning mibaal mu ne
kepiyanan para seng nasud nami. 3 Inilala nami ini bu' mikpesalamat
ami gaid ri seni'a se dlaun ned dapit bu' se dlaun nek panahun. 4 Ndi'u
liyagan neng megula'ik panahun mu, aas megandyu'u nek penginengegan
mu su gempelek nek pegasuy nami. 5 Mi'ita' nami ne getaw keni semukan
gupiya. Miguwit giin ne kesamuk se ngag Judeo sek tibuuk neg benwa.
Bu' geseg giin sek salabuuk nek punduk ne giningelanan neng Nazareno.
6-8 Inindanaan gani' pedlemu'lemu'ay suk Templo nami bu' dinaap nami
giin.* Bu' bistigaren mui getaw keni, mesuunan mu su dlaun metendeng
sek sumbung nami ri seni'a kuntra ri seniin." 9 Bu' pimetuuran rema nu
ngag Judeo neng metuud su dlaun nek tinalu' ni Tertulo.

Sinembag ni Pablo su ngak Sumbung ri Seniin

* **24:6-8** 24.6-8 Ri se dlain ne kesulatan middugang: Pinelanu nami ne ukuman siya sumala' ri se kesugu'an nami. Ma'ad minateng su kumandir ne si Lisias bu' linegesen uwi'ay ri senami si Pablo. Rayun miksugu' si Lisias ne gilan ned duunik sumbung kuntra riin ni Pablo kina'enlan merini seni'a.

10 Sininyasan ne gobernador si Pablo ne giin na peluming mektuntul,
bu' miktalu' si Pablo,
"Misuunan'u neng melaun nek taun neng mengengukum'a ri seng
nasud keni, aas dleliyag'u sek pekpenaliped ri se gegulingen'u rini seng
metungenga'an mu. 11 Bu' susiin mu, mesuunan mu ne nda' pa peksepulu'
bu' ruwa' endaw gatad sek peddituu seg Jerusalem arun sek peksimba.
12 Ngag Judeo keni nda' gaid mekiita' neng mikepegaddatu isan ta' awas
miksamuk ba tumu' se nga getaw ritu sek Templo awas sek pektiguman
awas se isan ta' ne dlugar sek siyudad. 13 Ndi' gani' nilan mpemetuuran
ri seni'a neng metuud su ngak sumbung nilan ri senaan. 14 Tumu'
engkenen'u riin seni'a: miksimbau sed Diwata nek sinimba rema ne nga
gepu'an nami pebiyan sek peksunud sed Dalan nek tinalu' nilan neg balus
raw. Miktu'uu rema se dlaun neg betang neng misulat ri seg Bala'ud ni
Moses bu' se dlibru ne ngak propeta. 15 Maa' ri senilan midderamau ri sed
Diwata ne su dlaun neng minatay, metareng awas mekelaat petubu'enen
puli'. 16 Aas penentuwan'u kanunay neng mekaangken ne dlimpiyu nek
pengena'ena' ri seng metungenga'an ned Diwata bu' se nga getaw.
17 ✡ "Na dluwat seng melaun ne ngak taun mipuli'u ritu seg Jerusalem
arun sek peguwit ne kuwarta para ri se nga getawan'u bu' arun
mekengilaku. 18 Mi'ita'u nilan neng mingilak tu sek Templo tubus'u baalay
su Kesugu'an metendeng sek pekpenlimpiyu. Nda'iruni nga getaw nek
sementaun'u bu' nda'iruni kesamuk neng mihitabu'. 19 Ma'ad duuni ngag
Judeo ritu neg buwat sek probinsiya neg Asia; gilan siyaing mengatubang
ri seni'a bu' duun ma gairik sumbung kuntra ri senaan. 20 Awas pe'asuy
mui nga getaw ned dini keni nandaw bu' landunik sala' neng mi'ita'
nilan ri senaan sek pegbistigar ritu seng metungenga'an neng Metaas ne
Gukuman. 21 ✡ Ma'ad metuud neng minatubangu ri senilan, miktalu'u,
'Gaku' inusay nandaw riin seng metungenga'an niyu, tendeng ma'aray
neng miktu'uu ne su ngang minatay petubu'en puli'.' "
22 Mbuus si Felix neng mikesuun gupiya metendeng sed Dalan pileliyaan
reli' suk pegusay. Miktalu' giin tu senilan, "Ukuman'u kasu mu bu' mateng
na si kumandir Lisias." 23 Peketubus, sinugu'en su kapitan nek piniyalan
riin ni Pablo nek pebentayan giin, ma'ad begayan rema giin neng miika'
ne kegewasan bu' tugutan su ngak sambaten sek pegbegay ri se nga
kina'enlanen.

Si Pablo ri seng metungenga'an ni Felix bu' ni Drusila

24 Peksagad nek santa' endaw, minateng si Felix duma suk sawaan
ne si Drusila neg Judeo. Pi'angain si Pablo bu' minginengeg giin ri sek
pegasuyen metendeng sek pektu'u riin ni Christ Jesus. 25 Ma'ad saanay
megasuy na ni Pablo metendeng seng metareng nek pedleketubu', sek
pekpegeng ri se gegulingen, bu' metendeng se gendaw nek pegukum
ned Diwata ri se nga getaw, minendek si Felix bu' miktalu' giin riin ni
Pablo, "Mekedlaang'a na. Pe'angay'u ra dya'a puli' bu' duunik panahun'u."
26 Kanunain petawag si Pablo bu' mektuntul ri seniin ay mikperateng giin
neg begayan siya ni Pablo ne kuwarta.
27 Dluwat mesagad sud duwa' taun, tinelesan si Felix ni Porcio Festo sek
pekegobernador. Tendeng ay liyagan ni Felix neng meliyagan giin ne ngag
Judeo, pisaddanen si Pablo tu sek perisuwan.

✡ **24:17** 24.17-18: Su Ngak Pimbaal 21.17-28. ✡ **24:21** 24.21: Su Ngak Pimbaal 23.6.

25

Minengi si Pablo ne Ukuman se Gari' ne Getaw Roma

1 Telu gebii gatad sek peddateng ni Festo sek probinsiya, miritu giin seg
Jerusalem buwat sek Cesarea. 2 Ritu, su nga geseg ne ngak pari' bu' su nga
geseg ne ngag Judeo mikperangat sek sumbung nilan kuntra riin ni Pablo.
Inandyu' nilan si Festo, 3 "Peperini mu si Pablo seg Jerusalem." Binaal
nilan ini arun epa'en nilan si Pablo bu' petain ri sed dalan. 4 Miksembag
si Festo, "Ritu ra run si Pablo sek perisuwan sek Cesarea. Ndi'u mekpayat
rini ay mpuli'u rayun ritu. 5 Aas perunut niyu ri senaan su nga geseg niyu
bu' ritu niyu giin kiha bu' duuning mibaalen neng melaaten."

6 Mikpebilin si Festo ritu seg Jerusalem ne dlain neg walu awas sepulu'
gebii bu' mbuus mipuli' giin tu sek Cesarea. Pekemanlema' migingkud giin
se gukuman bu' miksugu' nek peseleren si Pablo. 7 Sek pekseled ni Pablo,
linibutan rayun giin ne ngag Judeo neg buwat seg Jerusalem. Bu' melauni
ginasuy nilan ne ngang mekebegat nek sumbung ri seniin ne ndi' gani'
nilan mpemetuuran. 8 Pineliperan ni Pablo su gegulingenen, "Nda'irunik
sala' neng mibaal'u neng misupak ri se Kesugu'an ne ngag Judeo, awas sek
Templo awas se Gari' seg Roma."

9 Tendeng ay liyagan rema ni Festo neng meliyagan giin ne ngag Judeo,
sinaakaan si Pablo, "Liyagan mu ba neng meritu seg Jerusalem arun ritua
naku' usayay?"

10 Miksembag si Pablo, "Keniu na migindeg se gukuman ne Gari',
ta'u mbaya' ukumay. Nda'iruning mibaal'u nek sala' se ngag Judeo bu'
misuunan mu gaid ini. 11 Bu' mikelapasu ma ri se kesugu'an bu' mbaya'u
silutan ri se kemetain, duwaten'u. Ma'ad bu' nda'iruni ngak pemetuud
se ngak sumbung nilan ri senaan, nda'irun isan sala neng mekepiyal ri
senaan tu senilan. Aas dumangepu ritu se Gari' seg Roma!"

12 Mbuus tubus meketuntul si Festo se ngang mensesambagen, miktalu'
giin riin ni Pablo, "Dinumangep'a ri se Gari' seg Roma, aas ritua uwitay se
Gari' seg Roma."

Pi'atubang si Pablo riin ni Ari' Agripa

13 Dluwat mesagarik santa' endaw, minateng sek Cesarea si Ari' Agripa
bu' si Bernice tendeng ay liyagan nilan bentaway si Festo. 14 Seng
mikekengel ilan na ritu nek santa' endaw, tinalu' ni Festo se gari' su
kasu ni Pablo: "Duunik perisu rini neg binilin ni Felix. 15 Sek peddituu
seg Jerusalem, getaw keni kiniha ne nga geseg ne ngak pari' bu' se nga
geseg ne ngag Judeo. Inandyu' gaid nilan ne ukuman'u nek silutan giin.
16 Ma'ad tinelu'an'u ilan ne gena' betasan ne ngak taga Roma nek silutan
suk sala nek sinumbung bu' nda' giin mekaatubang se ngang miksumbung
ri seniin bu' nda' pa mbegayay nek panahun neng mekesembag tu se ngang
miksumbung ri seniin. 17 Aas sek peddateng nilan rini, nda'u pedlangan
bu' pi'atubang'u se gukuman suk sinumbung. 18 Migindeg su nga kuntraan,
ma'ad nda' ilan mekeperangat isan landun neng melaat ne ngak sumbung
nek pirateng'u buwat ri senilan. 19 Su ngag betang nek pigeddatan nilan,
nda'iruni dlain bu' ndi' sung metendeng ma'ad ri se ngak tu'utu'u nilan bu'
metendeng sek sala tawan ne giningelanan ne si Jesus raw neng minatay
na ma'ad laung pa ni Pablo mitubu' giin puli'. 20 Bu' tendeng ay nda'u
mekesuun bu' landunig baalen'u ri se kasu keni, sinaakan'u si Pablo bu'
liyagaan ba neng meritu seg Jerusalem bu' ritu ra usayay su kasuun.
21 Ma'ad migandyu' si Pablo nek peddeyunen suk pekperisu ri seniin bu'

su Gari' neg Roma* giinik pe'ukumen ri se kasuun. Aas miksugu'u nek perisuun na ma'ad gusay giin tampan mpawit'u giin tu se Dlabaw ne Gari'."
22 Miktalu' si Agripa riin ni Festo, "Liyagan'u mismu penginengegay getaw keni."

Laung ni Festo, "Ala, lema' merengeg mu giin."

23 Sek sunud ne gendaw, minateng si Agripa bu' si Bernice ritu se gukuman sek pekpe'ita' sek peketinamed nilan bu' sinumeled duma sung meleget ne nga kumandir bu' nga geseg ne nga getaw ri sek siyudad. Mbuus miksugu' si Festo ne uwiten sumeled si Pablo. 24 Miktalu' si Festo, "Ari' Agripa bu' dlaun niyu ned dini nandaw: Keni su getaw nek sinumbung ri senaan ne ngag Judeo rini sek Cesarea bu' seg Jerusalem. Mimbeksay ilan ne getaw keni ndi' mbaya' metubu'. 25 Ma'ad sumala' ri sek peksusiu, nda'irun gairing mi'ita'u ne keterengan arun ukuman giin se kemetain. Bu' tendeng ay pinengiin nek sengaten tu seng metungenga'an ne Gari' su kasuun, mikegukumu nek pawit giin tu se Gari' seg Roma. 26 Ma'ad nda'irun gairing mesulat'u ritu se Gari' seg Roma metendeng ri seniin. Aas pi'atubang'u giin ri seniyu, Ari' Agripa arun dluwat mesusi su kasuun, duun naing mesulat'u. 27 Ay maa' ndi' gaid metareng para ri senaan sek pekpawit'u nek perisu ne ndi' metalu' bu' landunik sumbung ri seniin."

26

Pineliperan ni Pablo su Gegulingenen ri seng Metungenga'an ni Agripa

1 Miktalu' si Agripa riin ni Pablo, "Ala, tinugutan'a ri se gegulingen mu sek pektalu'." Mbuus pitaas ni Pablo su gemegen bu' migatad sek pekpenaliped ri se gegulingenen:

2 "Ari' Agripa, tegumalad neng meketuntulu nandaw arun sek pekpenaliped ri se gegulingen'u rini seng metungenga'an mu mismu metendeng se dlaun ne ngak sumbung se ngag Judeo ri senaan, 3 labi na gaid neng misuunan mu gupiya su dlaun ne ngak pemetasan bu' su ngak pidlelisan ne ngag Judeo. Aas gandyu'u ri seni'a penginengegay mau duma sek pasinsiya."

4 "Misuunan ne dlaun ne ngag Judeo bu' gendunik pedleketubu'u gatad pa sek pekebegumbata'u ritu se gegulingen'u neng nasud bu' ritu seg Jerusalem. 5 ✡ Bu' liyagan pa nilan, gilan mismu sung mekepemetuud ay mpayat ilan na mikesuun ne gatad pa nud diin, midleketubu'u nek sala se ngak Pariseo, su dlabi neg istriktu nek punduk seg rilihiyun ta. 6 Bu' nandaw keniu migindeg ay sinumbungu tendeng sek pekperateng'u sek saad neg binaal ned Diwata tu se nga gepu'an ta, 7 suk saad nek pikperateng neng merawat sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu saanay miksimba ilan ri sed Diwata gendaw bu' gebii. Bu' tendeng sek pekperateng keni, Ari' Agripa, sinumbungu ne ngag Judeo. 8 Tuma ma ne gamu rini ndi' meketu'u ne sud Diwata mekepetubu' puli' se ngang mimatay?"

9 ✡ "Gaku' mismu migena'ena' ne kina'enlan baalen'u su dlaun neng mehimuu arun kuntraan si Jesus nek taga Nazaret. 10 Giin nini sug binaal'u ritu seg Jerusalem. Binegayanu ne ketenged se nga geseg ne ngak pari' sek pekpeperisu seng melaun ne nga getawan ned Diwata bu' sek silutan ilan se kemetain, minuyunu sek peksilut ri senilan. 11 Seng melaun nek

* **25:21** 25.21 Ri se dlain nek pekegubad 'Emperador.' ✡ **26:5** 26.5: Su Ngak Pimbaal 23.6; Filipos 3.5. ✡ **26:9** 26.9-11: Su Ngak Pimbaal 8.3; 22.4-5.

panahun, pisilutan'u ilan ritu se ngak pektipungan nu nga getaw Judeo bu' lineges ilan sek pegbeleng ri sek pektu'u nilan. Gembagel gupiya su dlanget'u ri senilan nek tendeng run nini gineted'u ilan tampan tu se ngak siyudad se dlain neng nasud."

Inasuy ni Pablo bu' Pikendunen run sek Pekilala sud Diwata (Su Ngak Pimbaal 9.1-19; 22.6-16)

12 "Giin nini su ketuyu'an neng mirituu sed Damascus duma su ketenged
bu' ngak sugu' buwat se nga geseg ne ngak pari'. 13 Bu' ritu sed dalan
sek taasendaw itu, Ari' Agripa, se kinlap duuning mi'ita'u neng merelaag,
merelaag pa kampuun ri se gendaw neg buwat se dlangit bu' middelaag
ri sek timala'u bu' su nga getaw midlaang duma senaan. 14 Mibuksak
ami gela' ri se dlupa' bu' duuning mirengeg'u nek talu' sek tinuntulan
neg Hebreo neng miktalu' ri senaan, 'Saulo, Saulo, lama pedlutusan mau
run? Pigeelan mu ma'aray su gegulingen mu maa' seg baka neng miksipa'
seng muuteng nek patal ne gangaw.' 15 Miksaaku, 'Ginu'u, ta'a ma rekay?'
Miksembag su Ginu'u, 'Gaku' si Jesus ne dlinutus mu. 16 Ma'ad buwat'a
bu' pegindeg'a. Mikpe'ita'u ri seni'a tendeng ay pinili'u dya'a ne gembaal
nek sesugu'en'u. Asuy mu ri sed duma sung mi'ita' mu nemuun bu' su
ngak pe'ita'u ri seni'a seng mateng ne gendaw. 17 Luwasen'u dya'a tu se
ngag Judeo bu' se nga gena' Judeo ne rituu dya'a sugu'en. 18 Dya'a sung
mekpe'ita' ri senilan se kemetuuran bu' mekpe'unut ri senilan buwat se
kerelem pagaw tu se kerelaag bu' buwat se ga'em ni Satanas pagaw tu se
ga'em ned Diwata arun pebiyan ri sek pektu'u nilan ri senaan, mpasaylu
su ngak sala' nilan bu' merawat nilan su dlugar nilan duma su getawan
ne ngak pimili' ned Diwata.' "

Inasuy ni Pablo suk Terbahuun

19 "Aas, Ari' Agripa, nda'u supakay suk pi'ita' ri senaan buwat se dlangit.
20 ✡ Migwaliu guna ritu sed Damascus bu' seg Jerusalem bu' mbuus sek
tibuuk neng nasud seg Israel bu' se nga gena' Judeo neng meddiksu' ilan ri
se ngak sala' nilan bu' mpuli' ilan ri sed Diwata bu' megbaal se ngag betang
neng mikpe'ita' neng middiksu' ilan. 21 Tendeng run nini, dinaapu ne ngag
Judeo ritu sek Templo bu' petainu siya nilan. 22 Ma'ad se gendaw keni
inebanganu ned Diwata, aas keniu neng migindeg sek pekpemetuud tu se
dlaunen, pupus awas bentugan. Su ginasuy'u giin ra gaid suk tinalu' ne
ngak propeta bu' ni Moses neng mehitabu': 23 ✡ ne sung Misiyas kina'enlan
megantus bu' giin su guna neng metubu' puli' buwat se ngang mimatay
arun sek pegasuy seng minsahi se kerelaag tu se ngag Judeo bu' ne nga
gena' Judeo."

24 Saanay miktuntul sek pekpenaliped si Pablo, bineksayan giin ni Festo,
"Pablo, mibural'a na! Suk subra nek sinuunan mu giining mikepebural ri
seni'a!"

25 Miksembag si Pablo, "Tinamed nek Festo, nda'u mbural. Metuud suk
pingasuy'u bu' ginsaktuik pengena'ena'u. 26 Ari' Agripa, mikegasuyu riin
seni'a ne genda'ik pegendek, tendeng ay misuunan mu dlaun ne ngag
betang keni. Mikesiguruu ne nda' melilung su dlaunen keni ay nda' ma
ini mehitabu' ri se gedlud. 27 Ari' Agripa, miktu'ua ba se ngak propeta?
Isuunan'u neng miktu'ua!"

28 Miksembag si Agripa, "Miktu'ua ba neng me'uwit mau sek pekeChris-
tian seled se gempelek nek panahun?"

✡ **26:20** 26.20: Su Ngak Pimbaal 9.20, 28-29. ✡ **26:23** 26.23: a 1 Corinto 15.20. b Isaias 42.6; 49.6.

29 “Seng mesempun ma awas mpayat,” miksembag si Pablo, “suk
pegampu'u ri sed Diwata ne gena' dya'a na run bu' ndi' su dlaun rema
neng minginengeg ri senaan nandaw mbaal ne Christian maa' ri senaan—
gawas se kadina keni.”
30 Mbuus migindeg su gari', su gobernador, si Bernice, bu' su dlaun
nek tinumambung ritu, 31 bu' sek pegawa' nilan, miktalu' suk salasala
ri senilan, “Getaw keni ndi' mbaya' petain awas perisuun ay nda'iruning
mibaalen neng melaat.” 32 Miktalu' si Agripa riin ni Festo, “Mbaya' siya
giin beluyan bu' nda' pa ma'ad siya giin dangep tu se Gari' seg Roma.”

27

Suk Penekayan ni Pablo pagaw seg Roma

1 Sek piguyunan neng menekayan ami pagaw seg Italy, piniyal nilan
si Pablo bu' sud duma pa ne ngak perisu riin ni Julio. Si Julio keni,
kapitan se ngak sundalu seg Roma ne giningelanan “Ngak Sundalu se
Gari'.” 2 Mbuus, duunik sekayan buwat seg Adramitio neng megaud na
lumarga pagaw se ngad denggu'an sek probinsiya neg Asia. Linumarga
suk sinekayan nami. Middunut ri senami si Aristarcus nek taga Tesalonica,
sala nek siyudad seng Macedonia. 3 Pekesunud ne gendaw dinumenggu'
ami sek Sidon. Melengas gupiya si Julio riin ni Pablo bu' tinugutaan si
Pablo neng mementaw se ngak sambaten ritu arun mbegayan giin ri se
nga kina'enlanen. 4 Mbuus mikpeddayun ami menekayan buwat ritu bu'
tendeng ay tinumagbu' ri senami su genus, mikpagaw ami seng melimeng
neg bahin sek timuwalag nek Cyprus. 5 Dinipag nami sud dagat neng
migatubang sek Cilicia bu' Pamfilia bu' dinumenggu' ami seng Mira nek
sakup sed Licia. 6 Ritu mikiita' su kapitan nek salabuuk nek sekayan neg
buwat seg Alejandria ne dlumarga pagaw seg Italy. Aas pigalinen ami ritu.
7 Mingmaya'maya' suk pekpenekayan nami seled sek santa' endaw
bu' tubus nami mibiyanan su gembagel ne kelised, minateng ami seng
meripagan se dlunsud ne Kinidus. Tendeng ay tinumagbu' gaid ri senami
su genus, ndi' ami mekelahus sek pa'agawan nami. Ngani' minekayan
ami sed dibaluy neg bahin sek timuwalag ne Crete neng melimeng ri se
genus, bu' ritu ami minayan seng meripagan nek Salmone. 8 Mimaaybaay
ami ma'aray. Ma'ad midlised ami gaid gupiya tampan seng mirepet ami se
dlugar ne iningelanan neng “Melengas ne ngad Denggu'an,” gena' melayu'
se dlunsud ned Lasea.
9 Mipayat ami ritu tampan mirepetan ami nek panahun nek piligru naik
penekayan ri sed dagat, ay sek timpu ketu, misagad na su Gendaw nek
Pekpu'asa. Aas sinembagan ilan ni Pablo, 10 “Ngak sambat, mi'ita'u nek
piligru na suk pekpenekayan ta bu' mateng su kelaatan se nga karga ta
bu' sek sekayan bu' asta na su ketubu' ta.” 11 Ma'ad mbagel kampuun suk
peksalig nu kapitan tu se nga kustabli sek tinalu' nu gapu' bu' kapitan seg
barku sinangkali' sek tinalu' ni Pablo. 12 Bu' sud denggu'an gena' mpiya
pegedluran ri sek timpu neng meteddaw, aas su dlaunan minuyun neng
mekpeddayun sek pekpenekayan bu' sek pekpenantu sek peddenggu' sek
Fenix. Sala ini ned denggu'an se Crete neng mi'atubang ri sek sindepan
bu' migedlud ilan ritu sek panahun seng meteddaw.

Sug Balat

13 Mbuus mingmaya'maya' megenus buwat seg habagatan, bu'
mikegena'ena' su nga getaw neng metuman nilan suk pelanu nilan,
aas bininteng nilan suk pundu bu' mimaaybaay ilan sek timuwalag ne

Crete. 14 Se genda' mpayat, midlepulus sung meseleg ne genus buwat
tu sek timuwalag ne giningelanan, “Su Genus buwat ri sek Sebangan.”
15 Linumambes sug balat tu seg barku bu' tendeng ay ndi' na nami
mesensung su genus, milali ami na menantu bu' mikpe'anud ami na
ma'aray. 16 Mikepesaliped ami sek pegbiyan nami seg habagatan neg bahin
seng miika' nek timuwalag ne Cauda. Isan midlised ami, mikarga pa gusay
nami sug buti neg bininteng neg barku arun ndi' medlaat. 17 Kinarga nilan
ini bu' rayun iniketan nilan sug barku arun meligen. Tendeng se gendek
nilan neng mesenlad sug barku ri se gelisan megaud sed Libya, pibaba'
nilan su dlayag bu' mikpe'anud ilan na ma'aray. 18 Mikpeddayun pa gaid
sung mesekeg neg balat. Aas sek pekesunud ne gendaw, pinladdu' nilan
su nga kargamintu nuk sekayan ritu sed dagat. 19 Bu' sek sunud pa gaid
ne gendaw, su nga gamit na mismu ri sek sekayan, giinik pinladdu' nilan.
20 Seled sek santa' endaw, nda' nami me'ita' su gendaw bu' su ngag bituun,
bu' miksamet pa gaid sug balat. Se ketambinai' nda' ami na pedderama
neng meluwas pa.

21 Sek peketubus sek santa' endaw, su nga getaw nda' mekekaan,
migindeg si Pablo bu' miktalu', “Ngak sambat, bu' minginengeg amu pa
siya ri senaan bu' nda' penekayan buwat se Crete, ndi' ta siya mesagad
dlaunan keni. 22 Ma'ad nandaw megandyu'u ri seniyu ne ndi' amu
mendek ay nda'irunik sala ri seniyu neng matay. Sug barku raing
megeba'. 23 Ay gebii, sud Diwata ne giining mikaangken ri senaan bu'
giinik sinimbau, miksugu' neg anghel 24 neng miktalu' ri senaan, ‘Pablo,
ndi'a mendek! Kina'enlan neng mengatubang'a se Gari' seg Roma. Bu'
enlengay mu, sud Diwata megingat ri seni'a duma se ngak sementaun mu.’
25 Aas pengmeligen amu, ngak sambat! Ay miksaligu ri sed Diwata neng
metuman gaid suk tinalu'en ri senaan. 26 Ma'ad mereksa' ita sek sala nek
timuwalag.”

27 Se kesepulu' bu' paat gebii na, inanud ami pebiyan seg balat ri
sed dagat seng Mediteraneo. Sek peketitenga' gebii, su ngak tripulanti
mikebatik neng megaud ami na ri se dlupa'. 28 Aas tinekad nilan sud
dagat bu' misuunan nilan ne ngad duwa' pulu' repaid dalemen. Bu' se
genda' mpayat, tinekad na pelum nilan puli' bu' ngak sepulu' bu' lima
repa ra run. 29 Bu' tendeng ay minendek ilan neng mesenlad ami ri se ngag
batu, linaddu' nilan su gepaat ne ngak pundu ritu se gulin nek sekayan bu'
migampu' ilan neng meksiselem na siya. 30 Liyagan siya nu ngak tripulanti
neg belengen suk sekayan. Aas pipenaug nilan sug buti ritu sed dagat bu'
mikpelaunglaung neng medladdu' ilan ma'aray ne ngak pundu sed dulung.
31 Ma'ad miktalu' si Pablo tu se kapitan bu' se nga kustabli, “Bu' megawa'
su ngak tripulanti ri sek sekayan, ndi' amu meluwas.” 32 Aas pinetel nu
nga kustabli su ngak tali ne giniket tu seg buti bu' pisaddan nini neng
me'anud.

33 Seng middali' endaw na, lineges ilan ni Pablo neng maan. Miktalu'
giin, “Duwa' simana na suk pekperateng niyu neng metubus sug balat
bu' nda' amu gaid mekekaan. 34 Aas megandyu'u ri seniyu ne aan amu
arun mpuli' suk sekeg niyu tendeng ay nda'irun isan sala tawan ri seniyu
neng matay.” 35 Peketubus ini telu'ay, minuwan si Pablo nek pan bu'
ri seng metungenga'an ne dlaunen mikpesalamat giin ri sed Diwata bu'
pinetapetaan suk pan bu' minaan. 36 Dlaun nilan mi'ulikseg bu' minaan
ilan rema. 37 (Dlaun nami duwa' gatus bu' pitu pulu' bu' enem* ne ritu sek

* **27:37** 27.37 duwa' gatus bu' pitu pulu' bu' enem: Sud duma ne kesulatan duun raik ‘76.’

sekayan.) 38 Seng mikekaan na su dlaunan bu' mibesug na, pinidlak nilan
ri sed dagat su nga ginuwit ne ngak trigu arun meksigaan suk sekayan.

Suk Pekegeba' nek Sekayan

39 Sek pekesikanselem, nda' mesuunay ne ngak tripulanti bu' ta' ami nek
timuwalag ma'ad mi'ita' nilan suk sala ne dluguk ned duunig baaybaayen
bu' mikegukum ilan ned ditu nilan pesenlaray suk sekayan. 40 Aas pimetel
nilan su ngak tali ne giniket se ngak pundu bu' bineleng ri sed dagat.
Inugbad rema nilan su ngak tali ne giniket ri se ngak timon. Bu' pitaas
nilan su dlayag ri sed dulung arun peliren ilan pagaw tu seg baaybaay.
41 Rayun mipagaw suk sekayan ri seng midlumpuk ne gelis bu' misenlad.
Sud dulungen nini milebeng bu' ndi' na mekiigin bu' su gulin migeba'
tendeng se kesekeg nek peddanlag ne ngag baled.
42 Mikpelanu siya su nga kustabli nek pemetain su dlaun ne ngak perisu
arun nda'iruning mekelanguy pagaw se geksid bu' mekedlaguy. 43 Ma'ad
su kapitan nu nga kustabli liyagan luwasen si Pablo, aas pinegengaan
ilan. Bu' su dlaun neng mekelanguy pi'unaan sek peksampak bu' pilanguy
pagaw tu seg baaybaay bu' 44 sud duma pilendugen neng migawid ri se
ngak tabla awas isan landun neng migeba' neg bahin tu sek sekayan. Seng
maa' nini, dlaun nami mirepet tu seg baaybaay neng miluwas.

28

Ritu seng Malta

1 Seng mikelingkawas ami na ri sek piligru, misuunan nami nek
timuwalag ketu iningelanan neng Malta. 2 Su nga getaw ned dangen ritu
mpiya gupiya ri senami. Miguklak ilan bu' inalimba' su dlaunan nami
tendeng ay migatad meddupi' bu' meteddaw. 3 Mbuus mingayu si Pablo
nek sala egbed ne inuklaken tu se gapuy bu' sek pegbetangen run nini
tu se gapuy ginumawas sung mamak tendeng se kiinit bu' mingulibed
ri se gemegen. 4 Sek pekiita' nu nga getaw ned dangen ritu ne sung
mamak mikelebitin ri se gemeg ni Pablo, miktalu' ilan, "Mememunu'
gairi getaw keni ma'ad sud diwata ne giningelanan ne Gustisya ndi' gaid
mektugut neng metubu' giin isan bu' mikelingkawas na giin ri sed dagat."
5 Ma'ad inekpag ma'aray ni Pablo sung mamak ritu se gapuy bu' nda' giin
pegendun dun. 6 Mikperateng su nga getaw neng mengebag su gemeg ni
Pablo awas mbuksak rayun giin bu' matay. Ma'ad mpayat na suk pegelat
nilan bu' nda' gaid pegendun run si Pablo. Aas mi'eseb su gena'ena' nilan
bu' miktalu', "Aa, sala giin ned diwata!"
7 Gena' melayu' se dlugar ketu giin su nga dlupa' ni Publio ne giin su
geseg sek timuwalag ketu. Inalimba'en ami ritu seled sek telu endaw. 8 Sek
panahun ketu su gama' ni Publio migbelilid ay mipanas bu' middisintirya.
Sinumeled si Pablo tu se kuwartu seng midlaru bu' migampu'. Mbuus
dinepen ni Pablo su nga gemegen riin seng midlaru bu' mi'uli'an ini.
9 Tendeng sek penghitabu' ketu, miritu ni Pablo sud duma neng minlaru
ritu sek timuwalag bu' mi'uli'an ilan rema. 10 Mbuus binegayan ami nilan
neng melaun ne ngag begay, bu' seng menekayan ami na, pibelunan ami
pa nilan se dlaun ne kina'enlan nami sek pekpenekayan.

Buwat seng Malta pagaw seg Roma

11 Dluwat sek telu bulan, minekayan ami ri sek sekayan ned dinu-
menggu' ri seng Malta sek timpu neng meteddaw. Suk sekayan buwat
pa seg Alejandria seg Ehipto bu' mi'ilelaan "Sud Diwata ne Gapid."

12 Minateng ami sek siyudad sek Syracuse bu' mikengel ami ritu sek telu endaw. 13 Buwat ritu minekayan ami tampan minateng ami sek siyudad
neg Regium. Sek sunud ne gendaw, migenus neg habagat bu' se keruwa'
endaw minateng ami se dlunsud nek Puteoli. 14 Mikiita' ami ne ngang
mektetu'u ritu bu' migandyu' ilan ri senami neng mekpebilin duma ri
senilan seled sek pitu endaw. Bu' minateng ami tu seg Roma. 15 Su nga
kepeteran ri seg Roma mikerengeg metendeng ri senami bu' miritu ilan
isan su ngang melayu' gupiya ne nga dlunsud buwat sek Tebu'an ni Apius
bu' sek Tres Tabernas arun sek peksungkak ri senami. Sek pekiita' ni Pablo
ri senilan, mikpesalamat giin ri sed Diwata bu' mi'ulikseg gupiya giin.

Ritu seg Roma

16 Na, sek peddateng nami seg Roma, tinugutan si Pablo neng mekengel
nek salaan ra ma'ad binentayan giin nek sala ne kustabli.

17 Sek pekesagad nek telu endaw pitawag ni Pablo su nga geseg ne
ngag Judeo sek pektipung. Seng mitipung ilan na, miktalu' si Pablo,
"Nga kepeteran, isan nda'iruning mibaal'u nek supak ri se getawan ta
awas linapas'u su ngak pemetasan ne nga gepu'an ta, pinerisuu nilan
seg Jerusalem bu' piniyal tu se getaw Roma. 18 Sinaakanu nilan bu'
beluyanu siya nilan ay mi'ita' ma nilan ne nda'iruning mibaal'u neng
melaaten ne mbaya'u run silutan se kemetain. 19 ✡ Ma'ad sek sinumupak
su ngag Judeo, milegesanu ned dumangep ritu se Gari' seg Roma, isan
nda'irunik sumbung'u kuntra se nga getawan'u. 20 Aas migandyu'u ne
kumita' bu' meketuntulu ri seniyu ay miperisuu nemuun tendeng ay giin
ninik pirateng nu nga getaw Israel."

21 Miktalu' ilan riin ni Pablo, "Nda' ami mekerawat nek sulat metendeng
ri seni'a neg buwat seg Judea. Su kepeteran ta neng minateng rini nda'
rema mekeguwit nek tuntulan awas melaat ne gasuy metendeng ri seni'a.
22 Ma'ad liyagan nami mesuunan su nga gena'ena' mu ay misuunan nami
ne isan ta', su nga getaw miktalu' kuntra sek punduk keni ne dlinempu'an
mu."

23 Aas pinelanu nilan bu' laa endaway ilan run mektipung arun
menginengeg riin ni Pablo bu' se gendaw ketu, melaun kampuuni nga
getaw neng miritu seg balay nek pikengelan ni Pablo. Buwat sek siselem
tampan se gebii, pisabut ni Pablo sung minsahi bu' pimetuuraan ri senilan
sung metendeng ri sek pedlegari' ned Diwata. Minantu giin neng mektu'u
ilan riin ni Jesus sek pekpemetuud gatad ri seg bala'ud ni Moses bu' se ngak
sinulat ne ngak propeta. 24 Miktu'u sud duma sek pingasuyen ma'ad sud
duma nda' pektu'u. 25 Bu' nda' ilan peguyun bu' migawa' ilan peketubus
megasuy ni Pablo run nini: "Metuud gaid suk tinalu' se Gispiritu Santu tu
se nga gepu'an niyu pebiyan riin ni Isaias nek propeta! 26 ✡ Ay laungen,

'Laway mu bu' esuyay mui getaw keni:
Isan pegendunen niyu sek pekpenginengeg,
ndi' amu gaid mekesabut;
bu' isan pegendunen niyu sek pegenleng,
ndi' amu gaid mekiita',
27 tendeng ay metegasi nga gulu ne nga getaw keni,
bu' tinampeng nilani ngak telinga nilan
bu' pinereng nilaning mata nilan.
Ay ali' bu' mekiita' ra siya sung mata nilan,
bu' mekerengeg ra siya su ngak telinga nilan,

✡ **28:19** 28.19: Su Ngak Pimbaal 25.11. ✡ **28:26** 28.26-27: Isaias 6.9-10 (LXX).

bu' mekesabut ilan ra siya,
bu' mekeddangep ilan ri senaan, miktalu' sud Diwata,
bu' pe'uli'an'u ilan.' "
28-29 Bu' tinapus ini ni Pablo sek pektalu': "Aas mbaya' niyu mesuunan
ne sung minsahi ned Diwata metendeng se keluwasan winali na ritu se
nga getaw ne gena' Judeo bu' minginengeg ilan gaid."*
30 Sek seled sed duwa' taun, mikengel si Pablo seg balay nek pinelitiyaan.
Bu' ritu inalimba'en isan ta' sung mengumbalay ri seniin. 31 Winaliin suk
Pedlegeri'an ned Diwata bu' miktendu' giin metendeng riin se Ginu'u ne
si Jesus Christ. Binaalen ini se genda'i gendek bu' nda'iruning mikepegeng
ri seniin.

* **28:28-29** 28.28-29 Sud duma ne kesulatan middugang: Tubus ini telu'ay ni Pablo, migawa' su ngag Judeo neng midlalis gupiya.

Suk Sulat ni San Pablo para se ngak taga Roma

Pesi'una

Suk Sulat ni Pablo para se ngak taga Roma sinulat para sek pegandam sek pelanu nek pegbentaw ni Pablo tu sek simbaan seg Roma. Mikpelanu giin sek pekterbahu duma se ngang mektetu'u ritu sek sereluk nek panahun bu' rayun duma se gabang nilan, meritu giin seg Espanya. Sinulaten ini arun sek pekpesabut ri senilan metendeng se Christian nek pektu'u bu' duma na rema su gendawendaw nek pedleketubu' gisip ne nga Christian. Dlibru keni migasuy sek tileng nek pekpesabut se ngang minsahi ni Pablo.

Tubusen pengumustaay su nga getaw riin sek simbaan seg Roma bu' pektuntul se ngak pegampu'en para senilan, pisuun ni Pablo suk timaan ri sek sulaten: “Ay pirayag ri se Gempiya ne Gesuyen suk pebiyan ned Diwata sek pekpemetareng se getaw bu' keni pebiyan sek pektu'u buwat se getaran tampan se ketapusan” (1.17).

Mbuus pikelaru ni Pablo suk timaan. Su dlaun ne getaw, Judeo bu' gena' Judeo kina'enlan ne gempeneguli' ri sed Diwata, ay su dlaunen miksama ra neng miperiyalem ri se ga'em nek sala'. Mpeneguli' su getaw riin sed Diwata pebiyan sek pektu'u riin ni Jesus Christ. Sunud pisabut ni Pablo sug begu ne ketubu' neng misalabuuk ri ni Christ. Giin nini su kelebu'an ri seg begu neg rilasyun duma sed Diwata. Duun nai kelinaw seng mektetu'u duma sed Diwata bu' linuwas giin pebiyan se ga'em se Gispiritu ned Diwata buwat se ga'em nek sala' bu' se kemetain. Ri se nga kapitulu 5-8, inasuy ni Pablo su ketuyu'an seg Bala'ud ned Diwata bu' su ga'em ne Gispiritu ri se ketubu' neng mektetu'u. Rayun inaddat ni Pablo sek saak bu' pegendun run nu ngag Judeo bu' nga gena' Judeo neng mesubay riin sek pelanu ned Diwata para se dlaunan ne nga getaw. Sinabut ni Pablo ne suk pegbibay se ngag Judeo riin ni Jesus miruma sek pelanu ned Diwata sek pedlegeseg se dlaun ne getaw arun mekaangken ilan sek petail bu' dlelaat sed Diwata riin ni Jesus Christ. Miktu'u rema giin ne su ngag Judeo gendi' mekpeddayun sek pegbibay riin ni Jesus. Sek tambinai', migasuy si Pablo bu' pegendun run pedleketubu' gisip Christian, labi na, metendeng sek pekpetail se ngad duma. Pirumaan rema su ngak tima maa' sek pekpenibeli ri sed Diwata, nga ketendanan se nga Christian tu seng nasud bu' sek salasala, bu' ngak saak bahin se kunsinsiya. Tinapusen suk sulaten pebiyan ri se gegulingenen neng minsahi bu' se ngak talu' sek peksaya' ri sed Diwata.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una bu' tima 1.1-17
II. Su nga Getaw Midlekina'enlan ne Keluwasan 1.18—3.20
III. Suk pebiyan ned Diwata metendeng se Keluwasan 3.21—4.25
IV. Sug Begu ne Ketubu' riin ni Christ 5.1—8.39
V. Sug Israel Misakup ri sek Pelanu ned Diwata 9.1—11.36
VI. Suk Peme'agi se Ketubu' se ngang Mektetu'u 12.1—15.13
VII. Penapus bu' Gegulingen ne ngak Pengumusta 15.14—16.27

1 Seniyu ne nga getawan ned Diwata ri seg Roma,
Sulat keni buwat riin ni Pablo neng minibeli ri ni Christ Jesus bu' pinili' ned Diwata ne mbaal ne gapustulis arun sek pegwali se Gempiya ne Gesuyenen.
2 Gempiya ne Gesuyen keni sinaad nud diin ned Diwata ri seg Bala'an ne Kesulatan pebiyan se ngak propetaan. 3 Metendeng ini ri seg Bata'en ne si

Jesus Christ ne Ginu'u ta: riin sek pekegetaun, mi'etaw giin ri se gesalan
ni David; 4 metendeng ri sek pekedDiwataan, bata' giin ned Diwata. Pi'ita'
ini ri se gembagel gupiya ne ga'em pebiyan sek peketubu'en puli' buwat se
kemetain. 5 Pebiyan ri seniin, sud Diwata migbegay ri senaan nek pinain
ne gasa para mbaal ne gapustulis ri ni Christ, arun su nga getaw ri se
dlaun ne ngang nasud mektu'u bu' mektuman. 6 Bu' gamu ned diin seg
Roma, miruma amu rema ne ginenggat ned Diwata arun mesakup riin ni
Jesus Christ.
7 Aas miksulatu ri se dlaunan niyu ned diin seg Roma, nek pinetail ned
Diwata bu' tinawag ne mbaal ne nga getawaan.
Merawat siya niyu su kepiya bu' kelinaw neg buwat sed Diwata ne Gama'
bu' ni Jesus Christ ne Ginu'u ta.

Pegampu' sek Pekpesalamat

8 Guna, mikpesalamatu ri sed Diwatau pebiyan ri ni Jesus Christ para se
dlaunan niyu, tendeng ay midderengeg sek tibuuk neg benwa gendun gaid
gupiya suk pektu'u niyu ri ni Christ. 9 Sud Diwata giining mekepemetuud
ri senaan ne landunik tinalu'u metuud—sud Diwata nek pinibeliyan'u sek
tibuuk nek pengena'ena'u pebiyan sek pegwaliu se Gempiya ne Gesuyen
metendeng ri seg Bata'en. Misuunan ned Diwata neng mirelendeman'u
amu 10 se kada nek pegampu'u. Pinengiu, bu' keliyagen ini, nek tuguten
nini neng mekegbentawu ri seniyu nemuun. 11 Tendeng ay liyagan'u gaid
neng me'ita' amu, arun mekepe'ambitu se ngak pengumpiya buwat se
Gispiritu duma ri seniyu arun mbaal amu neng meligen. 12 Sug be'et'u
pesabut ne gamu bu' gaku' mekegulikseg ri sek salasala sek pekpeddayun
sek peksalig riin ni Christ.
13 ✡ Na, kina'enlan merelendeman niyu, nga kepeteran'u, neng melaun
naik panahun neng mikpelanuu sek pegbentaw ri seniyu, ma'ad duunig
betang ne kanunay mekpegeng ri senaan sek pegbaal run nini. Liyagan'u
neng mekerunggatu ne nga getaw neng mektu'u riin ni Christ riin seniyu,
maa' seng mibaal'u tu sed duma ne nga gena' Judeo. 14 Ay duuni
ketendanan'u tu se dlaun ne nga getaw, tu sed duunik sinuunan bu' se
genda', tu sed duunik tinawan bu' tu se genda'. 15 Aas miktinguha'u gaid
sek pegwali se Gempiya ne Gesuyen riin seniyu rema neng mikengel riin
seg Roma.

Su Ga'em se Gempiya ne Gesuyen

16 ✡ Ay duuni gembagel nek peksalig'u se Gempiya ne Gesuyen. Ay giin
nini su ga'em ned Diwata sek pedluwas se dlaun ne ngang mektu'u, guna
se ngag Judeo bu' se nga gena' Judeo. 17 ✡ Ay pirayag ri se Gempiya
ne Gesuyen pegendun ned Diwata sek pekpemetareng sug rilasyun ned
Diwata bu' ne nga getaw; keni pebiyan sek pektu'u buwat se getaran
tampan se ketapusan. Sumala' ri se kesulatan, "Suk sala nek pimetareng
ned Diwata metubu' pebiyan sek pektu'u."

Suk Sala' ne nga Getaw

18 Buwat se dlangit pirayag ned Diwata su dlangeten kuntra se dlaun
nek sala' bu' pekemelaat ne nga getaw ne sung melaat nek terbahu nilan
mekpegeng ri senilan sek pegilala se kemetuuran. 19 Silutan ilan ned
Diwata, tendeng ay mikelaru na nilan su gembaya' mesuunan metendeng
ri sed Diwata; ay sud Diwata mismu sung mikpesuun run nini. 20 Gatad
sek panahun sek pegbaal run ned Diwata seg benwa, su gendi' me'ita' ne

✡ **1:13** 1.13: Su Ngak Pimbaal 19.21. ✡ **1:16** 1.16: San Marcos 8.38. ✡ **1:17** 1.17: Habakuk 2.4.

kina'iyaan, su genda'i ketapusan ne ga'emen, suk pekedDiwataan mikelaru na ini gupiya; mi'ita' nilan su ngag betang nek pimbaalen. Aas su nga getaw ketu nda'irun nai gempengeterengan nilan! 21 ✡ Mikesuun ilan ri sed Diwata, ma'ad nda' nilan begay ri seniin suk pesiddengeg nek para seniin, awas mekpesalamat ilan ri seniin. Tumu', su ngak pengena'ena' nilan genda'ik paluun bu' ndi' ilan mekesabut se kemetuuran. 22 Miktalu' ilan neng metau ilan gupiya, ma'ad buralburalen masi'; 23 ✡ imbis simbaan nilan sud Diwata ne gendi' matay, sinimba nilan su nga dlerawan neg binaal neng maa' se gawi' ne getaw neng matay awas ngang menanap neng menlayug awas menlaang awas menlekagang.

24 Aas pisaddan ned Diwata su nga getaw ketu sek pegbaal se ngang melaat ne ngag betang ne dliyagan nilan, bu' migbaal ilan neng mekepepiid neg betang tu sed duma nilan. 25 Tinelesan nilan su kemetuuran metendeng ri sed Diwata neg balus; sinimba bu' minibeli ilan se ngag binaal ned Diwata bu' gena' sung migbaal ne giin sud Diwata mismu, ne gembaya' siya'en se genda'i gekteben! Metuman siya.

26 Bu' tendeng ay binaal nilan nini, pisaddan ilan ned Diwata tu seng mekepepiid ne nga gayak. Isan gani' su nga dlibun nda' pegunut ri seng mi'enaran nek pekighilawas pebiyan se gena' mi'enaran neg baalen. 27 Maa' run rema su nga dlai, nda' ilan na pekighilawas ri se nga dlibun, bu' ndi' ri sek sama ne dlai nilan tendeng seng melebiyan ne gayak ri sek salasala. Su nga dlai migunay sek pegbaal neng mekepepiid ne ngak terbahu, aas mi'angken nilan suk silut ne gembaya' ri senilan tendeng ri sek pegbaal nilan neng melaat.

28 Bu' tendeng ay su nga getaw nda' pegilala ri se nga gena'ena' nilan seng metuud nek sinuunan metendeng ri sed Diwata, pisaddan ilan na ma'aray ned Diwata riin seng melaat ne nga gena'ena' arun baalen nilan su ngag betang ne ndi' mbaya' nilan baalen. 29 Mipenu' ilan se dlaun ne nga kelasi seng melaat ne gayak, seng melaat ne kina'iya, se kerelaw, bu' seg bisyu; mipenu' ilan se kesinaku, sek pekpatay, sek pegbunu', sek pekpenlimbung, bu' sek pegena'ena' neng melaat neg baalen nilan ri sek samaataw nilan. Menlibak ilan, 30 bu' mementalu' ilan neng melaat ri sek samaataw nilan; midlegemet ilan ri sed Diwata, mektetampela'ay ilan, mesaya'saya' ilan, melipetaasen ilan; membebaal ilan neng melaat, bu' mesungal ilan ri se ngang megulang nilan; 31 nga genda'i kunsinsiya nilan, ndi' ilan tumuman ri se ngak saad nilan, bu' ndi' ilan mekpe'ita' ne kepiya awas dlelaat para se ngad duma. 32 Mikesuun ilan nek sumala' se kesugu'an ned Diwata ne su nga getaw neng midleketubu' seng maa' nini nek pebiyan mbaya' se kemetain. Tumu', gena' na run mikpeddayun ilan sek pegbaal runi ngag betang keni ma'ad inulikseg pa nilan su ngad duma sek pegbaal rema run nini.

2

Gukum ned Diwata

1 ✡ Na, dya'a nek sambat'u, megukum'a ba tu se ngad duma? Nda'iruni gempemelíbad mu, isan ta'a pa ne getaw. Ay sek pegukum mu tu se ngad duma, me'angken mu rema suk sama ne gukum neg binaal mu tu se ngad duma. 2 Misuunan ta ne sud Diwata ginsaktu sek pegukumen tu se nga getaw neng migbaal se ngag betang neng maa' nini. 3 Bu' dya'a, sambat'u, migbaal'a mismu se ngag betang ketu ne ginukum mu

✡ **1:21** 1.21: Efeso 4.17-18. ✡ **1:23** 1.23: Deuteronomio 4.16-18. ✡ **2:1** 2.1: San Mateo 7.1; San Lucas 6.37.

tu se ngad duma. Migena'ena'a ba neng mekeliyaw'a sek pegukum ned
Diwata? 4 Awas ali' bu' para seni'a, nda'ik paluun su gembagel ne kepiyaan,
suk pekeme'inentusenen, bu' suk pekemelipebeba'enen. Siguru gaid neng
misuunan mu ne sud Diwata mpiya tendeng ay minantu giin megunut ri
seni'a sek peddiksu'. 5 Ma'ad tendeng ay metegasi gulu mu, aas dya'a ra
mismu sung migbaal se gegulingen mu nek silut ne dlabi pa ne gembagel se
Gendaw nek pe'ita' ned Diwata su dlangeten bu' baalenen sung metareng
nek pegukum. 6 ✡ Ay gentiyan ned Diwata suk salasala senita sumala'
seng mibaal ta. 7 Sud duma ne nga getaw mikpeddayun sek pegbaal
neng melengas, bu' minengaw para sek peksaya', sek pesiddengeg, bu'
se ketubu' ne genda'iruni kemetain; begayan ilan ned Diwata se ketubu'
ne genda'iruni gekteben. 8 Ma'ad se dlain neg bahin, duuni nga getaw
neng merelaw bu' migbibay landuni kemetuuran arun sek peksunud sek
pegbaal sek sayep; linengetan sud Diwata ri senilan bu' ukuman ilan.
9 Duunik pegantus bu' kegeel para se dlaun neng melaat, guna para se ngag
Judeo bu' para se nga gena' Judeo rema. 10 Ma'ad begayan ned Diwata nek
peksaya', nek pesiddengeg, bu' ne kelinaw para se dlaun neng migbaal
neng melengas, guna tu se ngag Judeo bu' tu se nga gena' Judeo rema. 11 ✡
Ay megukum sud Diwata se kada sala pebiyan sek sama nek sukuran.

12 Nda' meruma ri se Kesugu'an ni Moses su nga gena' Judeo; mikesala'
ilan bu' silutan ma'ad gena' pisingkal ri se Kesugu'an. Su ngag Judeo
duuni Kesugu'an; mikesala' ilan bu' ukuman pebiyan se Kesugu'an. 13 Ay
gena' pebiyan sek pekpenginengeg ri se Kesugu'an ne su nga getaw mbaal
neng metareng riin seng metungenga'an ned Diwata, bu' ndi' pebiyan sek
pegbaal landuni ngak pimandu' ri se Kesugu'an. 14 Bu' su nga gena' Judeo
genda'iruni Kesugu'an nilan; ma'ad seng migbaal ilan sumala' se ngak
sinugu' ri se Kesugu'an, se ginegulingen nilan ne ngak pengena'ena', kiin
mibaal na ne kesugu'an para senilan. 15 Suk pemetasan nilan mikpe'ita'
ne suk sinugu' se Kesugu'an mibetang ri se nga gena'ena' nilan. Su nga
kunsinsiya nilan mikpemetuud rema ne keni metuud tendeng ay su nga
gena'ena' nilan taang run meksupak ri senilan bu' taang run medlaban
ri senilan. 16 Sumala' se Gempiya ne Gesuyen neg winaliu, giin nini sung
mehitabu' se Gendaw ne sud Diwata, pebiyan riin ni Jesus Christ megukum
seng mi'edlud ne ngak pigena'ena' ne dlaunan.

Su ngag Judeo bu' su Kesugu'an

17 Ma'ad dya'a, landun ma para seni'a? Miktalu' ne dya'a Judeo;
miksalig'a ri se Kesugu'an bu' minghambug metendeng ri sed Diwata;
18 misuunan mu bu' landuni dliyagan ned Diwata neg baalen mu,
bu' miketu'un'a buwat se Kesugu'an sek pekpemili' landuni ginsaktu;
19 mikesigurua ne dya'a su gunut para se ngag buta, delaag para se
ngad diin seng mereleman, 20 mememandu' tu se ngag buralburalen,
bu' mentetendu' tu se genda'irunik sinuunaan. Mikesuun'a ned diin se
Kesugu'an su ketibuukan nek sinuunan bu' kemetuuran. 21 Tinendu'an
mu su ngad duma—tuma ma ndi' mu tendu'ani gegulingen mu? Migwalia,
“Ndi' meddaaw”—ma'ad meddaaw'a ba rekay? 22 Miktalu'a, “Ndi'
menapaw”—ma'ad menapaw'a ba rekay? Liniyawan mu ma sakan su
ngad diwatadiwata—ma'ad sumeled'a ba ri se ngak Templo bu' peddaawen
mu su ngag betang ritu? 23 Minghambug'a ned diin seni'a su kesugu'an ned
Diwata—ma'ad pekpiiren mu ba rekay sud Diwata pebiyan sek peksupak

✡ **2:6** 2.6: Ngak Salmo 62.12; Ngak Pementelu'en 24.12. ✡ **2:11** 2.11: Deuteronomio 10.17.

ri se kesugu'aan? 24 ✡ Ay miktalu' su kesulatan, “Tendeng ri seniyu ne ngag
Judeo, mimentalu' neng melaat su nga gena' Judeo riin sed Diwata.”
25 Bu' tumanen mu su Kesugu'an, suk peketinuli' mu duunik paluun;
ma'ad bu' supaken mu su Kesugu'an maneg pa ne genda'a na ma'aray
pekpetuli'. 26 Bu' su gena' Judeo, ne gena' tinuli' miktuman ri se ngak
sinugu' se Kesugu'an, siguru gaid ne sud Diwata megilala ri seniin neng
maa' nek tinuli'. 27 Aas, gamu ne ngag Judeo, ukuman ne nga gena' Judeo
tendeng ay sinupak niyu su Kesugu'an, isan pesi' duuni Kesugu'an niyu bu'
tinuli' amu; ma'ad gilan miktuman se Kesugu'an, isan pesi' gena' ilan ne
ngak tinuli'. 28 Dluwat se dlaunan, ta' ma rayun sung metuud neg Judeo
bu' sung metuud nek tinuli'? Gena' su getaw neng maa' seg Judeo ri se
gawi'en bu' tinuli' riin seg bahin se dlawas na run. 29 ✡ Tumu', sung
metuud neg Judeo giin su getaw ne suk pengena'ena'en inilelaan neng
misakup ri Gispiritu ned Diwata bu' gena' tendeng ay mituli' giin sumala'
ri se Kesugu'an. Su getaw neng maa' niin mekerawat nek peksaya' buwat
sed Diwata, gena' buwat se nga getaw.

3

1 Landun ma rayun sug bintaha' nu ngag Judeo tu se nga gena' Judeo?
Awas duun baik paluun suk peksunud sek sirimunyas sek peketinuli'?
2 Duun! Guna, sinalig nud Diwata sung minsahiin tu se ngag Judeo. 3 Ma'ad
lama run bu' sud duma ri senilan gena' melituuren? Migulugan ba ini
ne sud Diwata gena' rema melituuren? 4 ✡ Gena' gaid! Mekpebilin neng
melituuren sud Diwata, isan pesi' belusen su dlaun ne getaw. Sumala' ri
se kesulatan,
“Su ginasuy mu mpemetuuran neng metuud;
bu' meddaag'a ri se kasu mu, se gukuman'a.”
5 Ma'ad lama run bu' sung mibaal ta nek sayep mikpe'ita' se kelaru
gupiya ne sud Diwata migbaal se ginsaktu? Meketalu' ita ba neng misayep
sud Diwata sek peksiluten ri senita? (Keni su kanunay nek saaken ne nga
getaw.) 6 Ndi' gaid! Ay bu' gena' metareng sud Diwata, pegendunen ma
sek pegukum su nga getaw rini seg benwa?
7 Ma'ad bu' suk pegbalus'u mekepesiddengeg tumu' ri sed Diwata
pebiyan sek pekpekelaru gupiya se kemetuuraan, tuma ma ukumanu
pa gisip mekesesala'? 8 Tuma ma ndi' ita ma mektalu', “Megbaal ita
neng melaaten arun mateng su gempiya?” Duma miktampela' ri senaan
pebiyan sek pekpengaleg neng miktalu'u runi ngag betang keni! Silutan
ilan gaid se gembaya' ri senilan.

Nda'iruni Getaw neng Metareng

9 Na, landun ma rayun? Gita ne ngag Judeo mpiya ita ba kampuun
sinangkali' ri se nga gena' Judeo? Gena' gaid! Sumala' sek tinalu'u na su
ngag Judeo bu' su nga gena' Judeo meksama neng miriyalem ri se ga'em
nek sala'. 10 ✡ Sumala' ri se Kesulatan:
“Nda'irun gairi getaw neng metareng,
11 nda'iruning mikesabut,
awas miksimba ri sed Diwata.
12 Su dlaunen tinumeliyud buwat sed Diwata;
bu' mikpekesala' ilan;

✡ **2:24** 2.24: Isaias 52.5 (LXX). ✡ **2:29** 2.29: Deuteronomio 30.6. ✡ **3:4** 3.4: Ngak Salmo 51.4 (LXX). ✡ **3:10** 3.10-12: Ngak Salmo 14.1-3 (LXX); Ngak Salmo 53.1-3 (LXX).

nda'irunik sala neng migbaal bu' landuning metareng, nda'irun gaid
isan sala.
13 ✡ Su ngak pekpenuntul nilan mekepatay;
ginamit nilan sud dila' nilan sek pegbalus,
bu' minggawas ri se ngad demumug nilan su ngang melala nek talu';
14 ✡ bu' sug baba' nilan mipenu' seng melebiyan nek pekpenuklad.
15 ✡ Mesayun ri senilan suk pekpegeel bu' pekpatay;
16 pedlaatan bu' pe'entusen nilan su nga getaw isan ta' ilan pagaw.
17 Ndi' ilan metau pegendun run sek pedleketubu' ri se kelinaw,
18 ✡ awas meketu'un sek pektamed ri sed Diwata."
19 Na, mikesuun ita ne su dlaun nek sinugu' ri se Kesugu'an para ma'aray
tu se ngang misakup ri se Kesugu'an, arun mpelali suk pekpemalaw ne
getaw; bu' arun, meruma sek pegukum ned Diwata su dlaun ne getaw ri
seg benwa. 20 ✡ Ay nda'iruni gempemetareng ri sek pengenleng ned Diwata
pebiyan sek pektuman se Kesugu'an; sung mehimu ma'aray se Kesugu'an
giin suk pekpe'ilala ne gita mikesala'.

Pegendun run sek Pekpemetareng ned Diwata su nga Getaw

21 Ma'ad nemuun pirayag na ned Diwata suk pebiyanen sek
pekpemetareng ri se nga getaw bu' keni gena' pebiyan se kesugu'an isan
pimetuuran ini se Kesugu'an ni Moses bu' se ngak propeta. 22 ✡ Pimetareng
ned Diwata su nga getaw pebiyan sek pektu'u nilan riin ni Jesus Christ.
Binaal ini ned Diwata se dlaun neng miktu'u riin ni Christ, ay meksama
ma su dlaun ne nga getaw. 23 Ay mikesala' su dlaun ne nga getaw bu'
mipelayu' ri sed Diwata ne giin sung mekeluwas ri senilan. 24 Ma'ad
pebiyan se genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata, dinawaten su dlaun
ne nga getaw ri seniin pebiyan riin ni Christ Jesus, neng medluwas ri
senilan. 25-26 Binegay giin ned Diwata, arun pebiyan se dugu'en mbaal
giin ne getaran ne su ngak sala' ne nga getaw mpasaylu pebiyan ri sek
pektu'u nilan ri seniin. Binaal ini ned Diwata arun sek pekpe'ita' ne giin
metareng. Nud diin melipebeba'en giin bu' nda'en pengebetay run su ngak
sala' ne nga getaw; ma'ad nemuun inebeten na su ngak sala' nilan arun
sek pekpe'ita' ne giin metareng, bu' baalenen neng metareng su dlaun neng
mektu'u riin ni Jesus.
27 Aas lama run rayuni gempenghambug ta? Nda'irun! Bu' landun mai
keterengan para run nini? Tendeng ba ay miktuman ita se Kesugu'an?
Gena', ma'ad ay miktu'u ita. 28 Ay miktu'u ita ne su getaw baalen neng
metareng ned Diwata pebiyan sek pektu'u, bu' gena' sek pektuman ri se
Kesugu'an. 29 Awas sud Diwata, Diwata ba ma'aray giin se ngag Judeo?
Gena' ba Diwata ma rema giin se nga gena' Judeo? Metuud, Diwata rema
giin nilan. 30 ✡ Sud Diwata sala ra, bu' pemetarengen su ngag Judeo nek
pisingkal sek pektu'u nilan, bu' pemetarengen su nga gena' Judeo pebiyan
ri sek pektu'u nilan. 31 Migulugan ba ini neg binibay ta su Kesugu'an
tendeng sek pektu'u? Nda', nda' lai; tumu' linigen ta su Kesugu'an.

4

Su Dlendasan ni Abraham

✡ **3:13** 3.13: a Ngak Salmo 5.9 (LXX); b Ngak Salmo 140.3. ✡ **3:14** 3.14: Ngak Salmo 10.7 (LXX).
✡ **3:15** 3.15-17: Isaias 59.7-8. ✡ **3:18** 3.18: Ngak Salmo 36.1. ✡ **3:20** 3.20: Ngak Salmo 143.2;
Galacia 2.16. ✡ **3:22** 3.22: Galacia 2.16. ✡ **3:30** 3.30: Deuteronomio 6.4; Galacia 3.20.

1 Landun ma rayuning metalu' ta metendeng ri ni Abraham ne gepu'an
ta ne ngag Judeo? Landuning misegaraan? 2 Bu' pimetareng pa
giin ned Diwata pebiyan se ngag betang neng mibaalen, duun siyai
gempesigarbuun ma'ad gena' ri seng metungenga'an ned Diwata. 3 ✡ Ay
su Kesulatan miktalu', "Dinawat ned Diwata si Abraham tendeng ay si
Abraham miktu'u ri seniin." 4 Su getaw neng mikterbahu mekerawat ne
ngak su'ul, ma'ad su ngak su'ul gena' ilelaan neg begay ay pitugesaan ma
ini. 5 Ma'ad para se getaw ne genda' peksalig ri se ngak terbahuun tumu'
miktu'u ri sed Diwata neng migilala seng mekesesala' ne nda' mekesala',
ilelaan giin neng metareng tendeng sek pektu'uun. 6 Giin nini suk tinalu'
ni David sek pektuntulen se dleliyag neg betiken ne getaw ned dinawat
ned Diwata gena' tendeng se isan landun ne ngang miterbahuun:
7 ✡ "Pedleliyagen gaid su nga getaw ne su ngak sayep nilan pinasaylu na,
bu' suk sala' nilan dinala' na!
8 Pedleliyagen gaid su getaw ne suk sala'en nda' na isipay ne Ginu'u!"
9 Dleliyag ketu nek tinalu' ni David, para ba se ngang miksunud sek
sirimunyas sek peketinuli' na run rekay? Gena'! Tumu' para rema tu se
nga gena' tinuli'. Ay sek tinalu' nami neg buwat se kesulatan, "Miktu'u si
Abraham ri sed Diwata, bu' tendeng sek pektu'uun, mipuli' sung melengas
neg rilasyunen ri sed Diwata." 10 Nanu ma ini mihitabu'? Se genda' pa
ba metuli' si Abraham awas seng mituli' na giin? Mihitabu' ini se genda'
pa giin metuli', gena' seng mituli' na giin. 11 ✡ Ay tinuli' giin dluwaten
mektu'u ri sed Diwata, bu' suk peketinuli'en giini gilelaan neng mikpe'ita'
ne tendeng sek pektu'uun, sud Diwata dinumawat ri seniin gisip metareng
isan nda' pa giin tuli'ay. Aas si Abraham giin su gispirituhanen ne gama'
tu se dlaun neng mektu'u ri sed Diwata, bu' dinawat ilan gisip metareng
isan nda' ilan pa metuli'. 12 Giin rema su gama' nu ngak tinuli', gena' na
run ay mituli' ilan, bu' ndi' midleketubu' ilan maa' sek pektu'u nu gama'
ta ne si Abraham se genda' pa giin metuli'.

Mirawat suk Saad ned Diwata Pebiyan sek Pektu'u

13 ✡ Miksaad sud Diwata riin ni Abraham bu' tu se nga gesalaan neg
begain ri senilan sug benwa. Binaalen itu, gena' tendeng ay tinuman ni
Abraham su Kesugu'an, ma'ad tendeng ay miktu'u giin bu' dinawat ned
Diwata gisip metareng. 14 ✡ Ay bu' su ngak saad ned Diwata binegay tu
se nga getaw neng miktuman ri se Kesugu'an, suk pektu'u nda' rayuni
gulugaan bu' suk saad ned Diwata nda'irunik paluun. 15 Su Kesugu'an
miguwit ne dlanget ned Diwata, ma'ad bu' nda'iruni kesugu'an, nda'irunik
pedlapas ri se kesugu'an.
16 ✡ Aas suk saad pisingkal ri sek pektu'u arun me'angken ini gisip
begay ned Diwata para se dlaun ne gesalan ni Abraham—gena' na run
ri senilan neng miktuman ri se Kesugu'an, bu' ndi' tu seng miktu'u rema
maa' seg binaal ni Abraham. Ay si Abraham giin su gispirituhanen ne
gama' se dlaunan ta; 17 ✡ sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, "Binaal'u
dya'a ne gama' se dlaun ne nga getaw se ngang nasud." Aas suk saad
melengas ri sek pengenleng ned Diwata nek tinu'uwan ni Abraham—sud
Diwata neng mikpetubu' puli' se ngang mimatay bu' su ngak pemandu'en
migbaal se ngag betang ne genda' pa nud diin. 18 ✡ Si Abraham miktu'u

✡ **4:3** 4.3: Su Getaran se Dlaunan 15.6; Galacia 3.6. ✡ **4:7** 4.7-8: Ngak Salmo 32.1-2. ✡ **4:11** 4.11: Su Getaran se Dlaunan 17.10. ✡ **4:13** 4.13: Su Getaran se Dlaunan 17.4-6; 22.17-18; Galacia 3.29. ✡ **4:14** 4.14: Galacia 3.18. ✡ **4:16** 4.16: Galacia 3.7. ✡ **4:17** 4.17: Su Getaran se Dlaunan 17.5. ✡ **4:18** 4.18: Su Getaran se Dlaunan 15.5.

bu' midderama isan nda'iruni keterengan neng medderama, aas mibaal ne
“gama' se dlaun ne nga getaw seng melaun ne ngang nasud.” Sumala' sek
tinalu' ri se kesulatan, “Su nga gesalan mu maa' kelaun se ngag bituun.”
19 ✡ Megaud na mengmegatus tauni giddaren; ma'ad suk pektu'uun nda'
meluya seng migena'ena' giin metendeng ri se dlawasen, ne dlegulang
na giin bu' ndi' mekegbata' pa, awas seng metuud, si Sarah gendi' na
mekengembata'. 20 Nda' giin merela'ay nek pektu'u awas medduwa'ruwa'
sek saad ned Diwata, suk pektu'uun migbegay ri seniin nek sekeg bu'
miksaya' giin tu sed Diwata. 21 Ay misiguruun gaid neng mekegbaal sud
Diwata sek pegbaal landunik sinaaren. 22 Giin itu su keterengan tuma ma
si Abraham, pebiyan sek pektu'u, “Dinawat ned Diwata gisip metareng.”
23 Su ngak talu', “Dinawat giin gisip metareng” nda' sulatay para seniin
na run. 24 Sinulat ini para rema senita ned duwaten gisip metareng, ay
miktu'u ita ma ri seniin neng mikpetubu' puli' riin ni Jesus ne Ginu'u ta.
25 ✡ Tendeng se ngak sala' ta, piniyal giin arun petain bu' pitubu' giin puli'
arun baalenen ita neng metareng duma sed Diwata.

5

Pimetareng ita ned Diwata

1 Na, pebiyan sek pektu'u, mibaal ita neng merawat tu sed Diwata. Bu'
nemuun, salamat tu se Ginu'u ta ne si Jesus Christ, duun nai kelinaw
ta ri sed Diwata. 2 Bu' pebiyan rema sek pektu'u, inuwiten ita tu se
genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata nek pidleketubu'an ta nemuun.
Aas mekepesigarbu ita sek pedderama neng mekebahin ita gaid sed
dengeg ned Diwata. 3 Bu' gena' na run nini, ma'ad mekedleliyag ita
rema riin se ngak pegantus ta, ay mikesuun ita ma ne su ngak pegantus
meketendu' ri senita neng mengme'inentusen. 4 Suk pekeme'inentusen ta
mekepedleliyag ri sed Diwata, bu' su dleliyagen migbegay ri senita nek
pedderama. 5 Pedderama keni ndi' mekepalunggaw ri senita. Dlaunen
keni mihitabu' tendeng ay sud Diwata migbegay ri senita se Gispiritu
Santu, nek pibatiken ri senita su gembagel nek petail ned Diwata.
6 Ay sek panahun ne genda' pai gembaal ta, minatay si Christ para
se ngang mekesesala' sek panahun nek pinili' ned Diwata. 7 Melised
pegena'ena'en para se getaw sung meksipatay para seng metareng ne
getaw. Ali' bu' duuning meksipatay para se gempiya ne getaw. 8 Ma'ad
pi'ita' gupiya ned Diwata suk pekpetailen riin senita, ay saanay mekesesala'
ita pa, miksipatay si Christ para senita. 9 Pebiyan sed dugu'en pimetareng
ita na nemuun duma sed Diwata; labi pa rayun, ne dluwasenen ita buwat
se dlanget ned Diwata! 10 Nga kuntra ita ned Diwata, ma'ad mipeneguli' ita
ri seniin pebiyan ri se kemetain neg Bata'en. Nemuun neng mipeneguli' ita
na ri sed Diwata, labi pa ne dluwasenen ita pebiyan ri se ketubu' ni Christ!
11 Ma'ad gena' daal na run itu; pidleliyag ita rema tendeng seg binaal ned
Diwata pebiyan se Ginu'u ta ne si Jesus Christ, neng mikepeneguli' ri senita
tu sed Diwata.

Si Adan bu' si Christ

12 ✡ Minateng seg benwa suk sala' pebiyan sek sala ne getaw, bu' suk
sala'en miguwit ne kemetain. Aas midlelaup su kemetain tu se dlaun ne
nga getaw tendeng ay mikesala' ma su dlaun ne nga getaw. 13 Duun naik
sala' rini seg benwa se genda' pa begay su Kesugu'an; ma'ad se genda' pai

✡ **4:19** 4.19: Su Getaran se Dlaunan 17.17. ✡ **4:25** 4.25: Isaias 53.4-5. ✡ **5:12** 5.12: Su Getaran se Dlaunan 3.6.

kesugu'an, suk sala' nilan nda' isipay seng mikelapas ilan se kesugu'an.
14 Ma'ad buwat sek panahun ni Adan tampan sek panahun ni Moses, su
kemetain midlegeseg se dlaun ne nga getaw, isan tu se genda' mekesala'
maa' sek pekpekesala' ni Adan sek pedlapasen sek sugu' ned Diwata.

Si Adan giin su dlerawan sek sala ne getaw neng mateng. 15 Ma'ad duwa'
keni gena' meksama tendeng ay sug begay ned Diwata gena' maa' sek sala'
ni Adan. Metuud melauning mimatay tendeng sek sala' sek sala ne getaw
ketu. Ma'ad su kepiya ned Diwata labaw pa, bu' sug begay ned Diwata
me'angken se dlaun ne nga getaw pebiyan se kepiya sek sala ne getaw,
ne si Jesus Christ. 16 Bu' duuni kelainan seg begay ned Diwata bu' suk
sala' nuk sala ne getaw. Dluwat mekesala' suk sala ne getaw, inukuman
giin ned Diwata nek sela'an; ma'ad dluwat mekpekesala' sung melaun
ne nga getaw, binegay ned Diwata sug begain arun su nga getaw gena'
na nek sela'an. 17 Ay bu' sek pekpekesala' sek sala ne getaw midlegeseg
su kemetain pebiyan sek sala ne getaw ketu. Gembagel pa kampuun su
kelebu'an neng mibaal nuk sala ne getaw ne si Jesus Christ! Su dlaun ne
nga getaw mikerawat se gembagel ne kepiya ned Diwata bu' dinawaten
ilan tendeng ri ni Jesus. Bu' aas medleketubu' ilan bu' medlegeseg maa' ne
nga gari'.
18 Aas tendeng ay mikesala' ma suk sala ne getaw, misilutan rayun su
dlaun ne nga getaw. Ma'ad tendeng seng melengas neg binaal ni Christ,
dinawat ilan ned Diwata bu' binegayan ilan ne ketubu'. 19 Ay su dlaun ne
nga getaw mibaal neng mekesesala' ne kelebu'an sek pekemelisupaken sek
sala ne getaw, seng maa' run nek pebiyan, pemetarengen ilan ned Diwata
gisip kelebu'an sek pekemetinumanen sek sala ne getaw.
20 Binegay su Kesugu'an arun meddugang suk pegbaal nek sayep; ma'ad
seng middugang suk sala', labaw pa middugang su genda'ig bayad ne
kepiya ned Diwata. 21 Aas isan midlegeseg suk sala' pebiyan ri se kemetain,
midlegeseg rema su kepiya ned Diwata pebiyan sek pekemetareng neng
megunut ri senita tu se ketubu' ne genda'iruni gekteben pebiyan riin ni
Jesus Christ ne Ginu'u ta.

6

Minatay Ita sek Sala' ma'ad Mitubu' Ita pebiyan sek Pekesabuuk riin ni Christ

1 Aas landun ma rayuning metalu' ta? Mekpeddayun ita ba sek pekpeke-
sala' arun meddugang su genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata? 2 Gena'
gaid! Ay metendeng sek pekpekesala' minatay ita na, aas pekendunen
ta pema sek pekpeddayun sek pedleketubu' ri sek sala'? 3 Mikesuun
amu ne sek pegbendyag ri senita misalabuuk ita riin ni Christ Jesus, aas
misalabuuk ita duma ri se kemetainen. 4 ✡ Pebiyan sek pegbendyag ri
senita, linebeng ita duma seniin bu' mikaambit ri se kemetainen, arun
maa' ni Christ nek pitubu' puli' pebiyan seng meketetingala ne ga'em ne
Gama', aas gita rema medleketubu' ri seg begu ne ketubu'.
5 Ay bu' misalabuuk ita ri seniin duma se kemetainen, seng maa'
run nek pebiyan, mesalabuuk ita rema ri seniin bu' petubu'en ita puli'
maa' sek peketubu'en puli'. 6 Bu' mikesuun ita ne sud daan ta nek
pekeetaw linansang na tu se krus duma ni Christ arun megeba' su ga'em
se gegulingen nek pekpekesala', bu' ndi' ita na me'ulipen ri sek sala'. 7 Ay
seng matay ita, mikeliyaw ita na buwat se ga'em nek sala'. 8 Tendeng ay

✡ **6:4** 6.4: Colosas 2.12.

minatay ita duma ni Christ, miktu'u ita neng metubu' ita rema duma ri
seniin. 9 Ay misuunan ta ne si Christ pitubu' puli' buwat se kemetain bu'
ndi' na gaid giin matay puli', bu' nda' nai ga'em su kemetain ri seniin.
10 Bu' tendeng ay minatay giin, ndi' na medlega'em ri seniin suk sala';
bu' nemuun midleketubu' giin riin sek pekesalabuuk duma sed Diwata.
11 Seng maa' run rema nek pebiyan, pegena'ena' niyu su gegulingen niyu
neng maa' neng minatay metendeng ri sek sala', ma'ad midleketubu' neng
misalabuuk duma sed Diwata pebiyan riin ni Christ Jesus.
12 Aas ndi' niyu na pe'esegay suk sala' ri se nga dlawas niyu ned duuni
kemetainen, arun ndi' amu mektuman ri se gegulingen niyu ne nga gayak.
13 Awas kina'enlan ndi' rema niyu piyal su isan landun neg bahin se dlawas
niyu arun gemiten para seng melaat ne nga ketuyu'an. Tumu', piyal niyu
ri sed Diwata su gegulingen niyu maa' ne ngang minatay na ma'ad pitubu'
puli', bu' piyal niyu suk tibuuk nek pekeetaw niyu tu seniin arun gemiten
se nga ketuyu'an neng metareng. 14 Ay kina'enlan suk sala' ndi' na mbaal
ne gegalen niyu; ay nda' amu pedleketubu' neng miriyalem ri se kesugu'an
ma'ad miriyalem ri se kepiya ned Diwata.

Nga Gulipen sek Pekemetareng

15 Na, landun ma rayun? Mekpekesala' ita ba tendeng ay nda' ita
meriyalem ri se kesugu'an bu' ndi' miriyalem ri se genda'ig bayad ne
kepiya ned Diwata? Ndi' gaid! 16 Sek pekemetuud misuunan niyu ne seng
mikpe'ulipen amu arun sek pektuman se isan ta', gamu gulipen se gegalen
nek tinuman niyu, isan ri sek sala' neng medlekelebu'an se kemetain, awas
sek pekemetinumanen neng medlekelebu'an sek pekemetareng duma
sed Diwata. 17 Ma'ad salamat ri sed Diwata! Isan gamu nud diin
mi'ulipen ri sek sala', tinuman niyu gaid gupiya su nga kemetuuran
neng me'ita' ri sek penendu'an neng mirawat niyu. 18 Linuwas amu
buwat sek sala' bu' mibaal ne gulipen sek pekemetareng. 19 Ginamit'u su
dlendasan metendeng se gegalen bu' gulipen arun melemu niyu mesabut
bu' landunik tinalu'u. Nud diin mikpe'ulipen amu sek pegbaal se ngang
mikeleseles nek sala' bu' pekemelaat para seng melaat ne nga ketuyu'an.
Seng maa' run nek pebiyan nemuun mikpe'ulipen amu para sek pegbaal
neng metareng bu' para seg bala'an ne nga ketuyu'an.
20 Se nga gulipen amu pa nek sala', gena' amu gulipen sek pekemetareng.
21 Aas landun mai ginansiya niyu sek pegbaal se ngag betang neng
nemuun mpiid amu na run? Su kelebu'an se ngag betang ketu giin su
kemetain! 22 Ma'ad nemuun miluwas amu na buwat sek sala' bu' nga
gulipen amu na ned Diwata. Su ginansiya niyu giin su ketubu' neg bala'an
bu' medlekelebu'an se ketubu' ne genda'iruni gekteben. 23 Ay sug bayad
sek pekpekesala' giin su kemetain; ma'ad sug begay ned Diwata giin su
ketubu' ne genda'iruni gekteben ned diin ni Christ Jesus ne Ginu'u ta.

7

Su Dlendasan sek Pedderuma

1 Sek pekemetuud mesabut niyu landunik telu'en'u, nga kepeteran'u,
tendeng ay su dlaun niyu mikesuun metendeng se kesugu'an. Su kesugu'an
midlegeseg ri se nga getaw sinegay tetubu' ilan pa. 2 Penenggi', su
dlibun nek suway mpedlegesegan neg banaan sumala' se kesugu'an saanay
miktetubu' pa sug banaan. Ma'ad bu' matay na sug banaan mikeliyaw
na giin buwat se kesugu'an. 3 Aas bu' tumipung giin ri se dlain ne dlai
saanay tetubu' pa sug banaan, ingelanan giin neng menenapaw; ma'ad bu'

matay na sug banaan mikeliyaw na giin bu' nda' na giin mekepenapaw bu' memana ne dlain ne dlai. 4 Aas gamu rema, ne nga kepeteran'u, metendeng se Kesugu'an, maa' amu na neng minatay tendeng ay kebahin amu se dlawas ni Christ; bu' nemuun misakup amu ri seniin neng mitubu' puli' buwat se kemetain arun megamit ita siya riin sek pekpenibeli ri sed Diwata. 5 Ay seng midleketubu' ita pa sumala' ri se kinilawan ne kina'iya, su gayak ned diin se dlawas ta miksamet tendeng se Kesugu'an ne giin sung migunut ri senita tu sek pekpekesala', bu' su dlaun neg binaal ta midlekelebu'an ri se kemetain. 6 Nemuun, tumu', mikegawas ita na buwat se Kesugu'an, ay minatay ita nema ri se Kesugu'an neng mikperisu ri senita nud diin. Ndi' ita na menibeli neng miriyalem sed daan ne kesugu'an nek sinulat, bu' ndi' riin seg begu ne ketubu' ned diin se Gispiritu.

Kesugu'an bu' Sala'

7 ✡ Na, landun ma rayuning metalu' ta? Sala' ba su Kesugu'an? Gena'! Gani' bu' gena' pa tendeng se Kesugu'an, ndi'u mesuunan landunik sala'. Bu' nda' pa telu'ay se Kesugu'an, "Ndi'a megayak seng mi'angken ned duma," ndi'u siya mesuunan neng melaat su gayak ketu. 8 Ma'ad pebiyan se kesugu'an ketu, suk sala' mikehigayun sek pegbaal se dlaun ne kelasi se kinarelaw ne nga gayak ri senaan. Ay bu' nda' pai kesugu'an, nda'irun siyai ga'emen suk sala'. 9 Nud diin midleketubu'u ne genda'iruni kesugu'an; ma'ad seng minateng nai kesugu'an, maa' neng mitanud suk sala' riin se ketubu'u, 10 bu' minatayu. Bu' su kesugu'an neng migbegay ne ketubu' para senaan, migbegay ini ne kemetain. 11 ✡ Ay suk sala' mikehigayun, bu' pebiyan se Kesugu'an, midlimbung ini ri senaan bu' mikpatay.

12 Aas su Kesugu'an mismu bala'an bu' suk sugu' bala'an, ginsaktu, bu' melengas. 13 Ma'ad mikpesabut ba ini ne sung melengas giining mikepatay ri senaan? Gena'! Suk sala' giining migbaal run nini; pebiyan sek pedlegamit seng melengas, suk sala' miguwit ne kemetain ri senaan arun sung metuud ne kina'iya nek sala' mpe'ita'. Aas, pebiyan sek sugu' mpe'ita' gupiya su dlabi ne kelaat nek sala'.

Sud Duwa' ne nga Kina'iya ne Getaw

14 Misuunan ta ne su Kesugu'an buwat se gispiritu ned Diwata, ma'ad getawu neng mi'ulipen ri sek sala'. 15 ✡ Nda'u mekesabut seg binaal'u; ay ndi'u mbaal su dliyagan'u baalen, tumu', mbaal'u su ngag betang ne ginemetan'u. 16 Na, gatad seg binaal'u su gendi'u liyagan baalen, mikpe'ita' ini neng minuyunu ne su Kesugu'an ginsaktu. 17 Aas gena' gaid gaku'ing migbaal run nini, bu' ndi' suk sala' neng mikengel riin senaan. 18 Mikesuunu gaid ne genda'iruning melengas ned diin senaan—se kinilawan'u ne kina'iya. Ay isan duunik tinguha'u sek pegbaal neng melengas, ndi'u ini mbaal. 19 Ay nda'u baalay su gempiya ne dliyagan'u baalen; tumu', binaal'u sung melaaten ne gendi'u liyagan baalen. 20 Ma'ad bu' baalen'u su gendi'u liyagan baalen, mikpesabut ini ne gena' gaku'ing migbaal run nini; tumu', suk sala' ned diin senaan.

21 Aas misuunan'u ne kesugu'an keni: isan liyagan'u megbaal neng melengas, sung melaaten na ma'ad tumu' sung mibaal'u. 22 Ay ri se gena'ena'u, pidleliyagu ri se kesugu'an ned Diwata. 23 Ma'ad mi'ita'u rema su dlain nek sugu' neng mikterbahu riin se dlawas'u, suk sugu' ne kinumuntra, kuntra sek sugu' neng mi'uyunan ne gena'ena'u. Bu'

✡ **7:7** 7.7: Exodo 20.17; Deuteronomio 5.21. ✡ **7:11** 7.11: Su Getaran se Dlaunan 3.13. ✡ **7:15** 7.15: Galacia 5.17.

miperisuu ri se kesugu'an metendeng sek sala' ned diin se dlawas'u.
24 Mekelelaatlelaatu ne getaw! Ta' maing medluwas ri senaan buwat se
dlawas keni neng meguwit ri senaan tu se kemetain? 25 Salamat ri sed
Diwata, neng migbaal run nini pebiyan ri se Ginu'u ta ne si Jesus Christ!
Aas, giin rayun nini su kebetang'u: minibeliu ri se kesugu'an ned Diwata
riin na run se gena'ena'u saanay su kinilawan'u ne kina'iya minibeli ri se
kesugu'an nek sala'.

8

Ketubu' ned diin se Gispiritu

1 Nda'irun naik silut nemuun para se ngang midleketubu' neng misal-
abuuk riin ni Jesus Christ. 2 Ay su kesugu'an ne Gispiritu neng migbegay ri
senita ne ketubu' pebiyan sek pekesalabuuk riin ni Christ Jesus, midluwas
ri senaan buwat se kesugu'an metendeng sek sala' bu' se kemetain. 3 Su
genda' mbaal ne kesugu'an tendeng se kinilawan ne keluya, binaal ned
Diwata. Inukumaan suk sala' riin se kinilawan ne kina'iya pebiyan sek
peksugu' se gegulingenen neg Bata', neng mirini maa' se kinilawan ne
kina'iya neng mekesesala' arun uwa'enen suk sala'. 4 Binaal ini ned
Diwata arun su ginsaktu ne ngak pinengi ne kesugu'an metuman rini
senita neng midleketubu' na sumala' se Gispiritu, bu' gena' sumala' ri se
kinilawan ne kina'iya. 5 Ay sung midleketubu' sumala' se kinilawan nilan
ne kina'iya migena'ena' kanunay se ngag betang ne kinilawan, maa' ra
run rema sung midleketubu' sumala' ri se Gispiritu, migena'ena' kanunay
se ngag betang ne dliyagan ne Gispiritu. 6 Suk pige'eman ne kinilawan
ne kina'iya medlekelebu'an se kemetain; suk pige'eman ne Gispiritu
medlekelebu'an se ketubu' bu' kelinaw. 7 Aas kuntra ned Diwata su nga
getaw ne kanunay migena'ena' se ngag betang ne kinilawan; ay ndi' ilan
ma mektuman se kesugu'an ned Diwata bu' ndi' ilan gaid meketuman run
nini. 8 Sung miktuman ri se kinilawan nilan ne kina'iya ndi' mekegbegay
nek pedleliyag ri sed Diwata.

9 Ma'ad nda' amu na pedleketubu' sumala' ri seng mandu' ne kinilawan
niyu ne kina'iya; tumu', midleketubu' amu sumala' seng mandu' ne
Gispiritu, bu' metuud ma galing ne su Gispiritu ned Diwata mikengel riin
seniyu. Su isan ta' ne genda'i Gispiritu ni Christ riin seniin gena' sakup
ni Christ. 10 Ma'ad bu' si Christ mikengel riin seniyu, su Gispiritu giin su
ketubu' para seniyu tendeng ay pimetareng amu ned Diwata, isan pesi' su
nga dlawas niyu matay tendeng sek sala'. 11 ✡ Bu' su Gispiritu ned Diwata,
neng mikpetubu' puli' riin ni Jesus buwat se kemetain, mikengel riin
seniyu, rayun giin neng mikpetubu' puli' riin ni Christ buwat se kemetain,
megbegay rema ne ketubu' ri se nga dlawas niyu pebiyan se Gispirituun
ned diin seniyu.

12 Aas, nga kepeteran'u, duuni ketendanan ta, ma'ad gena' sek pedleke-
tubu' sumala' ri se kinilawan ne kina'iya ne dliyagan ta. 13 Ay bu'
medleketubu' amu sumala' ri se kinilawan niyu ne kina'iya, matay amu
gaid, ma'ad bu' pebiyan se Gispiritu, petain niyu su kinilawan neng melaat
ne ngak terbahu, metubu' amu gaid. 14 Ay su dlaun ne ginunutan ne
Gispiritu ned Diwata gembata' ned Diwata. 15 ✡✡ Ay su Gispiritu neg
binegay ned Diwata ri seniyu ndi' megbaal ri seniyu ne nga gulipen
neng mekepe'endek ri seniyu; tumu', su Gispiritu megbaal ri seniyu ne

✡ **8:11** 8.11: 1 Corinto 3.16. ✡ **8:15** 8.15-17: Galacia 4.5-7. ✡ **8:15** 8.15: San Marcos 14.36; Galacia 4.6.

nga gembata' ned Diwata, bu' pebiyan se ga'em ne Gispiritu meketawag
ita "Gama'! Gama'u!" 16 Sumalabuuk su Gispiritu ned Diwata riin se
gispiritu ta neng mekpemetuud ne gita ne nga gembata'en. 17 Tendeng
ay gembata'en ita ma, me'angken ta su ngak pengumpiya nek tineganaan
tu se nga getawaan, bu' me'angken ta rema duma ni Christ bu' landunik
tinegana ned Diwata para seniin; ay bu' mekaambit ita se ngak pegantus
ni Christ, mekaambit ita rema sek pekeddengegaan.

Su Kelengas ne Gempe'ita' mbuus ned Diwata ri Senita

18 Inilalau ne su ngak pegantus ta nemuun, ndi' gaid mpetanggi' se dlaun
ne kelengas ne gemperayag mbuus ned Diwata ri senita. 19 Su dlaun
neg binaal ned Diwata migelat duma sek taud ne gangut ne mperayag
ned Diwata su nga gembata'en. 20 ✡ Ay inukuman su dlaun neg binaal
ned Diwata ne genda'ik paluun, gena' tendeng se gegulingen nilan ne
keliyag, bu' ndi' tendeng se keliyag ned Diwata. Tumu' duunik pedderama,
21 ay mateng suk panahun ne su dlaun neg binaal ned Diwata ndi' na
melunut, tumu' mekaambit se ketingelaan ne kegewasan su nga gembata'
ned Diwata. 22 Ay mikesuun ita ne tampan nemuun su dlaun neg binaal
ned Diwata middegu duma se kegeel, maa' se kegeel sek pekpengembata'.
23 ✡ Ma'ad gena' na run su ngag binaal ned Diwata ned diin se kegeel bu'
sek peddegu; isan rema gita, neg binegayan ne Gispiritu Santu ne giin su
guna ne gasa neg binegay senita ned Diwata, middegu riin se gegulingen
ta sinegay mikperateng ita ri sed Diwata ne mbaal ne nga gembata'en bu'
megbegay ne kegewasan sek tibuuk nek pekeetaw ta. 24 Ay miluwas ita
pebiyan sek pedderama; ma'ad bu' me'ita' ta na suk pidderama ta, gena' na
inik pedderama. Ay ta' ma ri senita sung medderama se ngag betang neng
mi'ita' ta na? 25 Ma'ad bu' meddrama ita se genda' ta me'ita', mekeperateng
ita duma sek pekemelipelugbaken.

26 Seng maa' run nek pebiyan, su Gispiritu, megabang ri senita se nga
keluya ta. Ay ndi' ita mekesuun pegendun ta run sek pegampu'; ma'ad
su Gispiritu mismu megandyu' ri sed Diwata para senita, duma se ngak
peddegu ne gendi' me'asuy se ngak talu'. 27 Bu' sud Diwata, neng mikesuun
se ngak pusung ta, mikesuun bu' landunik pigena'ena ne Gispiritu, ay su
Gispiritu megandyu' ri sed Diwata para se nga getawaan sumala' ri se
keliyagen.

28 Misuunan ta ne se dlaun ne ngag betang migbaal sud Diwata para
se kepiyanan nu ngang mikpetail ri seniin, su ngak pimili'en para se
ketuyu'aan. 29 Su ngak pimili' na daan ned Diwata, linainen arun mbaal
neng maa' seg Bata'en, arun sug Bata'en mbaal ne gulangbata' seng melaun
ne ngang mektetu'u. 30 Bu' su nga dlinain ned Diwata, pimili'en na
daan nek tinawagen ne mbaal ne ngag bata'en; bu' su ngak tinawagen,
pimetarengen duma se gegulingenen; bu' pi'ambiten sud dengegen tu
senilan.

Suk Petail ned Diwata riin ni Christ Jesus

31 Landun ma rayuning metalu' ta se ngag betang keni? Bu' lumamig ri
senita sud Diwata, ta' mai kumuntra ri senita? 32 Gena' gaid sud Diwata!
Nda'en ngani' pekpinget sek pekpiyal sug Bata'en, tumu' binegain giin para
se dlaunan ta! Binegain ri senita sug Bata'en—ndi' ba binegain rema ri
senita su dlaun ne ngag betang? 33 Ta' maing mengatu sek peksumbung se
nga getaw nek pimili' ned Diwata? Sud Diwata mismu giining migilala ri

✡ **8:20** 8.20: Su Getaran se Dlaunan 3.17-19. ✡ **8:23** 8.23: 2 Corinto 5.2-4.

senilan ne gena' ilan nek sela'an! 34 Duun baing mekegukum nek sela'an
ilan? Nda'irun! Si Christ Jesus, giin sung miksipatay awas sung mitubu'
puli' bu' ritu giin sed dapit dlintu ned Diwata neng migandyu' tu seniin
para senita! 35 Ta' maing mekepebuwag ri senita buwat sek pekpetail ni
Christ? Su kesamuk ba, awas keliseran awas pedlutus awas gutem awas
kepupus awas kepiligruwan awas kemetain? 36 ✡ Sumala' ri se kesulatan,
"Tendeng ri seni'a, mimiligru ami ri se kemetain se dlaun nek panahun;
Maa' ami ne nga karniru nek sungu' na titi'en."
37 Gena! Tumu', se dlaun ne ngag betang keni duuni kumplitu ne
keddaagan ta pebiyan ri seniin neng mikpetail ri senita! 38 Ay misiguruu
ne genda'iruning mekepebuwag ri senita buwat sek pekpetailen: isan su
kemetain awas su ketubu', awas su ngag anghel, awas su nga geseg neng
minlegeseg ri se gawanawanan, isan suk penghitabu' nemuun awas se
dlema' renlag, 39 isan sud ditaas se gawanawanan awas sud diyalem neg
benwa—nda'irun riin se dlaun neg binaal ned Diwata neng mekepebuwag
ri senita buwat sek petail ned Diwata ned diin senita pebiyan riin ni Christ
Jesus ne Ginu'u ta.

9

Sud Diwata bu' su ngak Pimili'en ne nga Getawan

1 Metuud suk tinalu'u; sakupu ni Christ bu' nda'u pegbalus. Su
kunsinsiyau, ne gine'eman se Gispiritu Santu, mikpemetuud rema ri
senaan ne nda'u pegbalus 2 seg binatiku sung melebiyan ne kegu'ul bu'
genda'ik pelali ne kegeel 3 para se nga getawan'u, nek samau Judeo! Para
senilan, migangutu ne mbaalu nek tuklaren ned Diwata bu' mbuwag riin
ni Christ. 4 ✡ Getawan ilan ned Diwata; binaalen ilan ne nga gembata'en bu'
pi'ita'en suk pekege'emaan tu senilan; migbaal giin ne keligenan ri senilan
bu' migbegay ne Kesugu'an tu senilan; duuning metuud nek peksimba
nilan; mikerawat ilan ne ngak saad ned Diwata; 5 gesalan ilan nu ngang
mibantug ne gepu'an nilan ne ngag Hebreo; bu' si Christ gisip getaw neng
misakup ri sek sama nek tribu neg Judeo. Sud Diwata neng midlegeseg ri
se dlaunan, siya'en siya se genda'i gekteben! Metuman siya.

6 Nda'u pektalu' neng mipalunggaw suk saad ned Diwata; ay gena' dlaun
ne nga getaw Israel nga getawan ned Diwata. 7 ✡ Gena' rema su dlaun ne
nga gesalan ni Abraham nga gembata' ned Diwata. Sud Diwata miktalu'
tu se ni Abraham, "Su gesalan ma'ad ni Isaac giin su gilelaan ne gesalan
mu." 8 Mikpesabut ini ne su nga gembata' neng mi'etaw ri se kinilawan
nek pebiyan, gena' ne nga gembata' ned Diwata; tumu' su nga gembata'
neng mi'etaw gisip kelebu'an sek saad ned Diwata, ginilala ilan ne ngang
metuud ne nga gesalan. 9 ✡ Ay suk saad ned Diwata binaal seng maa' nini
nek peketalu': "Se ginsaktu nek panahun, mpuli'u bu' si Sarah megbata'
ne dlai."
10 Bu' gena' daal na run nini. Ay sud duwa' neg bata' ne dlai ni Rebecca
sala rai gama'en, si Isaac ne gepu'an ta. 11 ✡ Ma'ad se genda' pa ngani'
me'etaw su ngag bata', tinelu'an na ned Diwata si Rebecca, "Su gulangbata'
menibeli ri se nguran." 12 Tinalu'en nini se genda' ilan pa me'etaw,
se genda' ilan pa mekegbaal isan landunig betang neng melengas awas
melaaten; aas suk pekpili' ned Diwata pisingkal ri sek pektawagen, bu'

✡ **8:36** 8.36: Ngak Salmo 44.22. ✡ **9:4** 9.4: Exodo 4.22. ✡ **9:7** 9.7: Su Getaran se Dlaunan 21.12. ✡ **9:9** 9.9: Su Getaran se Dlaunan 18.10. ✡ **9:11** 9.11: Su Getaran se Dlaunan 25.23.

gena' seng mibaal nilan. 13 ✡ Sumala' ri se kesulatan, “Pinetail'u si Jacob,
ma'ad ginemetan'u si Esau.”
14 Landun ma rayuning metalu' ta? Gena' ba metareng sud Diwata?
Gena' lai! 15 ✡ Ay miktalu' giin riin ni Moses, “Lelaatan'u su dliyagan'u
lelaatan; petailen'u su dliyagan'u petailen.” 16 Aas su dlaunen nda'
mpesingkal se keliyag ne getaw awas sek terbahu bu' ndi' se dlelaat ned
Diwata. 17 ✡ Ay miktalu' su kesulatan tu se gari' seg Ehipto, “Binaal'u dya'a
ne gari' arun gemiten'u dya'a sek pekpe'ita' se ga'em'u, bu' sek pedlelaup
sed dengeg'u ri sek tibuuk neg benwa.” 18 Aas melelaat sud Diwata se isan
ta' ne dliyagaan lelaatan, bu' petegasenen su gulu se isan ta' ne dliyagaan
petegasen.

Su Dlanget bu' Dlelaat ned Diwata

19 Ma'ad sala ri seniyu mektalu' ri senaan, “Bu' maa' nini, lama pesela'en
run ned Diwata su nga getaw? Ta' maing mekepegeng ri se keliyag ned
Diwata?” 20 ✡ Ma'ad ta'a ma, dya'a ne getaw neng meksembagsembag
ri sed Diwata? Su gulen ndi' mekesaak tu se getaw neng migbaal run
nini, “Tuma ma binaal mau neng maa' nini?” 21 Nda' bai ketenged neng
menggegulen sek peddiyun seng melengket ne dlupa' sumala' se dliyagaan,
bu' sek peddiyun sed duwa' ne kelasi ne nga gulen buwat sek sama neg
bugel neng melengket ne dlupa'—suk sala para sek pinain nek pedlegamit
bu' suk sala para sed yanu nek pedlegamit?
22 Maa' niin sug binaal ned Diwata. Liyagaan pe'ita' su dlangeten bu'
pe'ilelaan su ga'emen. Ma'ad melipelugbaken giin gupiya riin sek pegantus
se nga getaw nek pinlengetan run, neng mekpagaw na se kelaatan, 23 arun
mpe'ita' su gembagel ne kepiyaan tu se nga getaw ne dlinelaataan, ne
ginendamaan na daan neng mekerawat sek pesiddengegen. 24 Ay gita su
nga getaw nek tinawagen, gena' na run su ngag Judeo ma'ad su nga gena'
Judeo rema. 25 ✡ Giin nini sung misulat ri se dlibru ni Hoseas:
“Su nga getaw ne gena' naan
tuwagen'u na ne ‘nga Getawan'u.’
Su ngang nasud ne nda'u petailay nud diin
tuwagen'u na nek ‘Pinetail'u.’
26 ✡ Bu' se nga dlugar ne gilan tinelu'an nud diin, ‘Gena' amu ne nga
getawan'u,’
ritu tuwagen ilan ne nga gembata' neng mektetubu' ned Diwata.”
27 ✡ Si Isaias miktalu' metendeng seg Israel: “Isan bu' su nga getaw Israel
maa' kelaun se gelis ri sed dagat, tumu' miika' raing meluwas ri senilan;
28 ay su Ginu'u meksilut gaid seng merali' se nga getaw ri seg benwa.” 29 ✡
Si Isaias sung miktalu' run nud diin, “Bu' su Ginu'u neng Mekegega'em
nda' pa siya pegbilin senita nek santa' ne nga gesalan, mbaal ita siya neng
maa' sek Sodoma bu' se Gomora.”

Sug Israel bu' su Gempiya ne Gesuyen

30 Aas, meketalu' ita ne su nga gena' Judeo, ne genda' penantu sek
pekpekemetareng ri se gegulingen nilan duma sed Diwata, pimetareng
duma ri seniin pebiyan sek pektu'u; 31 sinegay su nga getawan ned Diwata
neng minantu ne gembaal neng metareng duma sed Diwata pebiyan sek
pektuman se kesugu'an, nda' mekaapet run nini. 32 Tuma ma? Tendeng

---

✡ **9:13** 9.13: Malakias 1.2-3. ✡ **9:15** 9.15: Exodo 33.19. ✡ **9:17** 9.17: Exodo 9.16 (LXX). ✡ **9:20** 9.20: Isaias 29.16. ✡ **9:25** 9.25: Hoseas 2.23. ✡ **9:26** 9.26: Hoseas 1.10. ✡ **9:27** 9.27-28: Isaias 10.22-23 (LXX). ✡ **9:29** 9.29: Isaias 1.9 (LXX).

ay suk penantu nilan nda' mpesingkal ri sek pektu'u bu' ndi' seng mibaal
nilan. Aas miseknu ilan ri seg “batu neng mekeseknu,” 33 ✡ sumala' sek
tinalu' ri se kesulatan:
“Enlengay niyu, binetang'u riin sek Sion sug batu
neng mekeseknu se nga getaw,
sala neg batu neng mekepeterukpa' ri senilan.
Ma'ad su isan ta' sung mektu'u ri seniin ndi' gaid mpiiran.”

10

1 Nga kepeteran'u, gangut'u gaid ne su gegulingen'u ne nga getawan
meluwas bu' migampu'u tu sed Diwata para senilan. 2 Ay mpemetuuran'u
ini ri seniyu neng metuges ilan menibeli ri sed Diwata. Ma'ad su ketuges
nilan menibeli gena' pisingkal riin seng metuud nek sinuunan; 3 ay nda'
ilan ma mekesuun sek pebiyan ned Diwata sek pekpemetareng ri se nga
getaw duma seniin. Tumu', miktinguha' ilan sek pekpe'imetang ri se
gegulingen nilan nek pebiyan. Nda' nilan sunuray suk pebiyan ned Diwata
sek pekpemetareng se nga getaw; 4 Ay si Christ giin sung middala' se dlaga'
se Kesugu'an, arun isan ta' sung mektu'u pemetarengen ned Diwata.

Su Keluwasan para se Dlaunan

5 ✡ Si Moses miksulat run nini metendeng sek pekpemetareng ned
Diwata ri se getaw pebiyan sek pektuman ri se Kesugu'an: “Isan ta' sung
mektuman se ngak sugu' ri se Kesugu'an metubu'.” 6 ✡ Ma'ad giin nini suk
tinalu' ri se kesulatan metendeng sek pekpemetareng se getaw pebiyan
sek pektu'u: “Ndi'a meksaak ri se gegulingen mu, Ta' maing menaik tu
se dlangit?” (be'et pesabut, mekpepenaug riin ni Christ). 7 “Awas ndi'a
meksaak, Ta' maing menaug tu seg benwa ne ngang mimatay?” (be'et
pesabut, sek pekpetubu' riin ni Christ buwat se ngang mimatay). 8 Landun
suk tinalu' ne kesulatan, giin nini: “Sung minsahi ned Diwata megaud ra
riin seniyu. Inasuy na niyu bu' riin na se gena'ena' niyu.” Giin nini sung
minsahi sek pektu'u neg winali nami, 9 ne bu' asuy mu tu se ngad duma
ne si Jesus giin su Ginu'u bu' mektu'u ne sud Diwata mikpetubu' ri seniin
buwat se kemetain, meluwas'a. 10 Ay pebiyan sek pektu'u ta pemetarengen
ita ned Diwata; bu' pebiyan sek pegasuy ta tu se ngad duma meluwas ita.
11 ✡ Ay tinalu' ri se kesulatan, “Su isan ta' neng mektu'u ri seniin ndi'
mpiiran.” 12 Para ini ri se dlaunan, tendeng ay ndairuni kelainan se ngag
Judeo bu' se nga gena' Judeo; sud Diwata giin ra su Ginu'u se dlaunan, bu'
megbegay neng melaun ne kepiyanan tu se dlaun neng meksabi ri seniin.
13 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, “Su dlaun neng mektawag ri se
ngalan ne Ginu'u meluwas.”

14 Ma'ad gendunen ma nilan sek pektawag ri seniin bu' nda' ilan pektu'u?
Bu' gendunen ma nilan sek pektu'u bu' nda' nilan merengeg sung minsahi?
Bu' gendunen ma nilan sek pekerengeg bu' nda' asuy sung minsahi? 15 ✡
Bu' gendunen ma sek pegwali seng minsahi bu' nda'irunik sinugu' ne
ngang mengwawali? Sumala' ri se kesulatan, “Pekelengas sek peddateng
nu ngang mengwawali sek pegwali se Gempiya ne Gesuyen!” 16 ✡ Ma'ad
gena' su dlaunan sud dinumawat ri se Gempiya ne Gesuyen! Si Isaias
mismu miktalu', “Ginu'u, ta' maing miktu'u ri seg winali nami?” 17 Aas suk

✡ **9:33** 9.33: Isaias 28.16 (LXX). ✡ **10:5** 10.5: Levitico 18.5. ✡ **10:6** 10.6-8: Deuteronomio 30.12-14. ✡ **10:11** 10.11: Isaias 28.16 (LXX). ✡ **10:13** 10.13: Joel 2.32. ✡ **10:15** 10.15: Isaias 52.7. ✡ **10:16** 10.16: Isaias 53.1 (LXX).

pektu'u megbuwat sek pekpenginengeg seng minsahi, bu' sung minsahi megbuwat sek pegwali metendeng riin ni Christ.

18 ✡ Ma'ad meksaaku: Metuud ba ne genda' ilan mekerengeg seng minsahi? Wa'a mikerengeg ilan—ay sumala' sek tinalu' ri se kesulatan:
“Midlelaup sek tibuuk neg benwa sung minsahi nilan;
Mirepet se ginekteban seg benwa su ngak talu' nilan.”
19 ✡ Bu' meksaaku puli': Nda' ba mekesabut su nga getaw seg Israel? Si Moses giin mismu su guna nek sinumembag:
“Baalen'u neng mesinaku amu
tu se nga getawan ne genda'ik paluun;
baalen'u neng medlanget
amu seng nasud neg buralburalen.”
20 ✡ Bu' se genda'i gendek, si Isaias miktalu',
“Mibaanganu nu genda' penengaw ri senaan;
mikpe'ita'u tu se genda' peksaak metendeng ri senaan.”
21 ✡ Ma'ad metendeng seg Israel, miktalu' si Isaias, “Sek tibuuk ne gendaw minantuu ne mpeseguli' su getawan neng melisupaken bu' mesungal ri senaan.”

11

Su Dlelaat ned Diwata para seg Israel

1 ✡ Meksaaku rayun: Binibay ba ned Diwata su nga getawaan? Nda'! Gaku' mismu getaw Israel, gesalan ni Abraham bu' sakup sek tribu ni Benjamin. 2 Nda' bibayay ned Diwata su nga getawaan, nek pimili'en buwat pa se getaran. Mikesuun amu bu' landunik tinalu' ri se kesulatan metendeng riin ni Elias seng migandyu' giin sed Diwata kuntra seg Israel, 3 ✡ laungen, “Ginu'u, pimatay nilan su ngak propeta mu bu' gineba' nilan su ngak pengilakan mu; gaku' ra runing mibilin bu' minantu' ilan sek pekpatay ri senaan.” 4 ✡ Landun maik sinembag ned Diwata ri seniin? “Duunik pinain'u para se gegulingen'u nek pitu libu tawan ne genda' peksimba se gena' metuud ned diwata ne si Baal.” 5 Giin rema ini sung mihitabu' nemuun: duunik santa' tawan neng mibilin nek pimili' ned Diwata tendeng se dlelaaten. 6 Suk pekpili'en pisingkal ri se dlelaaten, gena' se landuning mibaal nilan. Ay bu' suk pekpili' ned Diwata pisingkal pa seng mibaal ne nga getaw, su dlelaaten gena' na neng metuud ne dlelaat.

7 Landun ma rayun? Nda' mbaangay nu nga getaw Israel suk pinengaw nilan. Sung miika' ra ne dlumpuk nek pimili' ned Diwata giin sung mikebaang run nini; sud duma mikpebengelbengel ri sek pektawag ned Diwata. 8 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, “Su nga gena'ena' nilan maa' nek pitulug ned Diwata ne ndi' mekebatik; aas tampan se gendaw keni, ndi' ilan mekiita' awas mekerengeg.” 9 ✡ Bu' miktalu' si David:
“Melaaman ilan siya bu' meseklut ri se nga kumbira nilan;
meterukpa' ilan siya bu' mesilutan!
10 Mbuta ilan siya arun ndi' ilan mekiita';
bu' mbektut ilan siya se dlaun nek panahun.”

11 Meksaaku rayun: Seng miseknu su ngag Judeo, mirukpa' ilan ba arun medlaat? Nda! Tendeng ay mikesala' ilan, su keluwasan mirepet tu se nga

✡ **10:18** 10.18: Ngak Salmo 19.4 (LXX). ✡ **10:19** 10.19: Deuteronomio 32.21. ✡ **10:20** 10.20: Isaias 65.1 (LXX). ✡ **10:21** 10.21: Isaias 65.2 (LXX). ✡ **11:1** 11.1: Filipos 3.5. ✡ **11:3** 11.3: 1 Nga Gari' 19.10, 14. ✡ **11:4** 11.4: 1 Nga Gari' 19.18. ✡ **11:8** 11.8: Deuteronomio 29.4; Isaias 29.10. ✡ **11:9** 11.9-10: Ngak Salmo 69.22-23 (LXX).

gena' Judeo, arun su ngag Judeo mesinaku ri senilan. 12 Na, suk sala' ne
ngag Judeo mikegbegay neng melaun ne nga kepiyanan tu seg benwa, bu'
suk pekepalunggaw nilan mikegbegay neng melaun ne nga kepiyanan tu
se nga gena' Judeo. Gendun pa sakan kebagel gupiya su kepiyanan seng
mekumplitu su ngag Judeo neng mektu'u ri seniin!

Su Keluwasan se nga gena' Judeo

13 Na, mektalu'u ri seniyu ne nga gena' Judeo: Gisip gapustulisu se nga
gena' Judeo, mpesigarbuu sug binaal'u, 14 arun mesinaku suk samau Judeo;
bu' tendeng ri senaan, luwasen ned Diwata sud duma ri senilan. 15 Ay seg
binibay nu ngag Judeo sud Diwata, su dlaun ned duma ne nga getaw ri seg
benwa mipeneguli' ri sed Diwata. Landun pa sakan, rayun, sed duwaten
ilan ned Diwata? Maa' ini sek pitubu' puli' sung minatay!

16 Na, bu' su guna nek peta nek pan inilak tu sed Diwata, rayun suk
tibuuk nek pan niin rema; bu' su nga ganget ne gayu inilak tu sed Diwata,
su ngak pangaan niin rema. 17 Gamu, ne ngag Judeo, maa' se ngak panga
se gena' nek talun ne gayu neg olibo nek pimetel bu' sinumpatan ne ngak
panga nek talun ne gayu neg olibo. Gamu, ne nga gena' Judeo, maa' nek
talun ne gayu neg olibo ketu, bu' mikebahin amu nemuun seng meligen ne
ketubu' se ngag Judeo neg buwat sed Diwata. 18 Aas ndi' niyu pemuraay su
ngak panga nek pimetel. Pegendunen niyu sek pekpesigarbu? Panga amu
na run nek sinumpat; gena' gamu sung migbegay ne ketubu' ri se ganget,
bu' ndi', su ganget giin sung mikpetubu' riin seniyu.

19 Ma'ad mektalu'a, “Wa'a, ma'ad pimetel su ngak panga arun
mesumpatu.” 20 Metuud ma iin. Pimetel ilan tendeng ay nda' ilan ma
pektu'u, sinegay dya'a mikpebilin ri se dlugar mu tendeng ay miktu'ua
ma. Ma'ad ndi'a mekpesigarbu run nini, tumu', mbaya'a mekpetigaam.
21 Nda' lelaatay ned Diwata su ngag Judeo, neng maa' seng metuud ne ngak
panga; migena'ena'a ba rekay ne lelaatan'a niin? 22 Me'ita' ta rayun rini
gendun kepiya bu' kebelu' sud Diwata. Mbelu' giin tu se ngang mekesesala',
ma'ad mpiya ri seni'a bu' mekpeddayun'a ri se kepiyaan. Ma'ad bu' ndi'a,
petelen'a rema. 23 Bu' mektu'u na rema su ngag Judeo, sumpaten ilan puli'
tu se dlugar nek pigbuwatan nilan ay mekehimu ma sud Diwata run nini.
24 Dya'a ne gena' Judeo maa' nek panga sek talun neg olibo nek pinetel, bu'
isan supak ini seng mi'enaran nek pebiyan, sinumpat se gena' nek talun
neg olibo. Su ngag Judeo maa' se nga gena' nek talun ne ngag olibo, bu'
labi pa neng melemu ri sed Diwata suk peksumpat puli' sek pimetel ne
ngak panga tu se gegulingen nilan nek puun.

Su Dlelaat ned Diwata para se Dlaunen

25 Nga kepeteran'u, duuning mi'edlud ne kemetuuran ne dliyagan'u
pesuun ri seniyu, neng mekepeliyaw ri seniyu sek pegena'ena' neng metau
amu gupiya. Su ketegas ne gulu se nga getawan neg Israel mekpayat
ma'aray tampan metileng su dlaun ne nga gena' Judeo neng mempegaud
ri sed Diwata. 26 ✡ Bu' seng maa' nini meluwas su dlaun ne nga getaw
Israel. Sumala' ri se kesulatan,

“Sung menleluwas megbuwat sek Sion
dela'enen su dlaun nek pekelaaten se gesalan ni Jacob.
27 ✡ Baalen'u ini ne keligenan duma ri senilan,
sed dela'en'u su ngak sala' nilan.”

✡ **11:26** 11.26: Isaias 59.20-21 (LXX). ✡ **11:27** 11.27: Isaias 27.9 (LXX).

28 Tendeng ay binibay nilan su Gempiya ne Gesuyen, mibaal ne nga kuntra
ned Diwata su ngag Judeo para se kelengasan se nga gena' Judeo. Ma'ad
tendeng ay pimili' ilan ne getawan ned Diwata, pinetailen ilan gusay
tendeng ri se nga gepu'an nilan. 29 Ay sud Diwata ndi' gaid megesebeseb su
gena'ena'en metendeng bu' ta' suk pimili'en bu' pingumpiyanaan. 30 Gamu
ne nga gena' Judeo, sinumupak amu ri sed Diwata nud diin, ma'ad nemuun
mirawat na niyu su dlelaat ned Diwata tendeng ay sinumupak ma su ngag
Judeo. 31 Seng maa' run nek pebiyan, tendeng se dlelaat neng mirawat
niyu, su ngag Judeo sinumupak ri sed Diwata arun mekerawat ilan rema
nemuun se dlelaat ned Diwata. 32 Ay binaal ned Diwata su dlaun ne nga
getaw neng melisupaken arun mpe'ita'en su dlelaaten tu se dlaunan nilan.

Siya'en sud Diwata

33 ✡ Gembagel gupiya su dlelaat nek pi'ita' ned Diwata tu se nga getaw!
Suk tinawaan bu' suk sinunaan nda'i gekteben! Nda'irun isan sala neng
mekepesabut ri se ngak pegukumen! Nda'irun isan sala neng mekesabut
ri se ngak pebiyanen! 34 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan,
"Ta' maing mikesuun ri se gena'ena' ne Ginu'u?
Ta' maing mikesambag ri seniin?
35 ✡ Ta' maing mikegbegay ri seniin isan landun neg betang,
arun suli'aan?"
36 ✡ Ay su dlaun ne ngag betang buwat seniin bu' su dlaun ne ngag betang
mikpebilin pebiyan ri seniin bu' para seniin. Siya'en sud Diwata se genda'i
gekteben! Metuman siya.

12

Su Ketubu' riin sek Pekpenibeli ri sed Diwata

1 Nga kepeteran'u, tendeng se gembagel ne dlelaat ned Diwata ri senita,
endyu'en'u amu: begay niyu su nga gegulingen niyu gisip miktetubu' ne
gilak tu sed Diwata, bala'an bu' mekepedleliyag ri seniin. Giin nini sung
metuud nek peksimba ne gembaya' niyu ilak. 2 Ndi' niyu sunuray su ngak
pemetasan ne nga getaw rini seg benwa. Tugutay niyu sud Diwata sek
pegbegu ri se ngak pengena'ena' niyu arun mesuunan niyu su keliyag ned
Diwata—landuning melengas, mekepedleliyag ri seniin, bu' mekepetileng.
3 Ay tendeng se genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata neg binegay
ri senaan, asuy'u ri sek salasala seniyu: Ndi' niyu pegena'ena'ay su
gegulingen niyu ne dlabaw amu ri se ngad duma. Tumu', tumbayay niyu
pegena'ena'ay, bu' ukumay niyui gegulingen niyu sumala' sek pektu'u neg
binegay ned Diwata ri seniyu. 4 ✡ Duuning melaun ne ngag bahin riin sek
sala ne dlawas, bu' su dlaun ne ngag bahin duuning mikeleseles ne ngak
terbahuun. 5 Seng maa' run nek pebiyan, isan melaun ita, sala lawas ita
ra neng misalabuuk riin ni Christ, bu' misumpat ita ri sek salasala senita
gisip mikeleseles neg bahin sek sala ne dlawas. 6 ✡ Aas gemiten ta sung
mikeleseles ne ngag hiyas ta sumala' se kepiya neg binegay ned Diwata
ri senita. Bu' sug hiyas ta giin suk pegasuy seng minsahi ned Diwata,
kina'enlan baalen ta ini sumala' sek pektu'u ned diin senita; 7 bu' sek
pekpenibeli ini, kina'enlan menibeli ita; bu' sek pektendu' ini, kina'enlan
mektendu' ita; 8 bu' pengulikseg ini tu sed duma, kina'enlan baalen ta ini.
Isan ta' sung memegay tu sed duma, baalenen nini sek pekemelibegain;

✡ **11:33** 11.33: Isaias 55.8. ✡ **11:34** 11.34: Isaias 40.13 (LXX). ✡ **11:35** 11.35: Job 41.11.
✡ **11:36** 11.36: 1 Corinto 8.6. ✡ **12:4** 12.4-5: 1 Corinto 12.12. ✡ **12:6** 12.6-8: 1 Corinto 12.4-11.

isan ta' sud duuni ketendanaan, kina'enlan mekpetuges mekterbahu; isan ta' sung mikpe'ita' ne kepiya tu sed duma kina'enlan baalenen nini ned duunik pedleliyag.
9 Pengmelituuren amu gaid sek pekpetail niyu. Liyaway niyu sung melaaten bu' uwiray niyu sung melengas. 10 Pekpinetailay amu gupiya gisip ne ngang mekpated riin ni Christ, bu' pegbesaay amu ri sek salasala ri seniyu. 11 Pekpetuges amu bu' ndi' medlinengka'. Menibeli amu ri se Ginu'u duma sek pekemelituuren gaid. 12 Pedleliyag amu tendeng sek pedderama niyu; pekpelugbak amu ri se nga keliseran niyu, bu' pegampu' amu se dlaun nek panahun. 13 Begayay niyu su ngang mektetu'u riin ni Christ ned diin se keliseran, bu' dawat niyu su ngak tuwa' ri se ngag balay niyu.
14 ✡ Pegampu' amu ri sed Diwata nek pengumpiyanaan su ngang midlutus ri seniyu—pengumpiyanan bu' ndi' tuklaren. 15 Pedleliyag amu duma se ngang midleliyag, bu' pensegaw amu duma se ngang minsegaw. 16 ✡ Peksama niyu sek pekpengalimba' su dlaun ne nga getaw. Ndi' amu pekpegarbu bu' ndi' dawat niyu su gembaba' ne nga ketendanan. Ndi' amu pegena'ena' ri se nga gegulingen niyu neng metau amu.
17 Bu' isan ta' neng mekegbaal ri seni'a neng melaat, ndi' mu suli'ay giin neng melaat. Baal mu su ginilala se dlaunen ne gempiya. 18 Gekteb se gembaal mu, pekengel'a neng melinaun duma ri se dlaun ne nga getaw. 19 ✡ Nga kepeteran'u, ndi' amu suli', tumu' tugutay niyu ne su dlanget ned Diwata giin sung megbaal run nini. Ay miktalu' su kesulatan, “Gaku' suk sumuli', gaku' sung megbayad, miktalu' su Ginu'u.” 20 ✡ Tumu', sumala' sek tinalu' ri se kesulatan: “Bu' mperii'an su nga kuntra mu, paan mu ilan; bu' kininum ilan, begayay mu ilan neng me'inum; ay sek pegbaal mu run nini, mpiid ilan seg binaal nilan ri seni'a.” 21 Ndi'a pekperaag ri seng melaaten; tumu' daag mu sung melaaten pebiyan sek pegbaal neng melengas.

13

Su nga Ketendanan ta tu se ngang Mingetendanan

1 Kina'enlan su dlaunen mektuman se ngang mingetendanan ri se goberno, ay nda'iruning mingetendanan ne genda' tugutay ned Diwata; su ngak penggoberno nemuun pi'imetang ned Diwata. 2 Aas su isan ta' neng meksupak ri seng mingetendanan, miksupak rema se landunik sinugu' ned Diwata; bu' su isan ta' sung megbaal run nini mesilutan gaid. 3 Ay su nga geseg ndi' mbaya' pegendekan nu ngang migbaal neng melengas, bu' ndi' seng migbaal neng melaaten. Liyagan mu ba ne ndi'a megendek ri se ngang mingetendanan? Baal mu rayun landuning melengas bu' siya'en'a nilan, 4 tendeng ay ngak sesugu'en ilan ned Diwata neng mikterbahu para se gegulingen niyu ne kepiyanan. Ma'ad bu' megbaal amu neng melaaten, mbaya' amu mendek ri senilan, tendeng ay su ga'em nilan sek peksilut metuud. Ngak sesugu'en ilan ned Diwata bu' gilan sung megimetang sek silut ned Diwata tu se nga getaw neng megbaal neng melaaten. 5 Tendeng run nini ne keterengan, kina'enlan mektuman amu ri se ngang mingetendanan, gena' tendeng sek silut ned Diwata, bu' ndi' tendeng rema se kunsinsiya.
6 ✡ Giin rema ini su keterengan bu' lama megbayad amu run neg

✡ **12:14** 12.14: San Mateo 5.44; San Lucas 6.28. ✡ **12:16** 12.16: Ngak Pementelu'en 3.7. ✡ **12:19** 12.19: Deuteronomio 32.35. ✡ **12:20** 12.20: Ngak Pementelu'en 25.21-22 (LXX). ✡ **13:6** 13.6-7: San Mateo 22.21; San Marcos 12.17; San Lucas 20.25.

buwis, tendeng ay su ngang mingetendanan mikterbahu para sed Diwata
seng miktuman ilan se nga ketendanan nilan. 7 Aas biyaray niyu
sung mikeleseles ne ngag buwis niyu, bu' pe'ita' niyu suk pektamed bu'
pekpesiddengeg para se dlaunan nilan.

Nga Ketendanan se kada Sala

8 Ndi'a pegapus ri se gutang tu se isan ta' gawas sek pekpinetailay ri
sek salasala. Isan ta' sung migbaal run nini miketuman ri se Kesugu'an.
9 ✡ Su ngak sugu', "Ndi'a menapaw, ndi'a mekpatay, ndi'a meddaaw, ndi'a
megayak se landun ned diin sek sementaun mu." Dlaunen keni bu' ngad
duma pa misalabuuk ri sek sala nek sugu', "Petail mu suk sumbalay mu
maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen mu." 10 Bu' petailen mu su ngad
duma, ndi'a megbaal neng melaaten tu senilan. Aas suk pekpetail giin su
ketumanan sek tibuuk ne Kesugu'an.

11 Kina'enlan baalen niyu ini, tendeng ay misuunan niyu ne suk panahun
mateng na para seniyu neng mengmata amu buwat sek pektulug niyu. Ay
megaud na kampuun ri senita nemuun su keluwasan sinangkali' se guna
nek pektu'u ta. 12 Megaud na metapusi gebii bu' megaud naid dali'endaw.
Aas bibain ta su ngak terbahu neng niin se kerelem bu' kina'enlan seluken
ta su ngag besi ri se kerelaag. 13 Mektinareng ita ri sek pedleketubu'
ta maa' ne nga getaw ned diin seng merelaag—ndi' mekpetuyang se
ngang melebiyan ne ngak pekpebibu awas ndi' megbinabeleng awas ndi'
megbaal seg imural nek pekighilawas awas ndi' mekpetuyang sek pegbaal
ne kelaatan awas ndi' megbunu' awas ndi' mesinaku. 14 Tumu' tugutay
niyu ne su Ginu'u ne si Jesus Christ sung menaliped ri seniyu, bu' ndi'
amu pekperaag ri se kinilawan niyu ne nga gayak.

14

Ndi' mu Ukumay su ngad Duma

1 ✡ Na, dawat niyu su ngang meluya ri sek pektu'u, ma'ad ndi' niyu ilan
eddatay metendeng ri se gegulingen nilan ne ngak pengena'ena'. 2 Duuning
miktu'u neng me'aan nilan isan landun ma'ad su getaw neng meluya sek
pektu'u maan na run ne nga dlempaan. 3 Su getaw neng maan isan landun
ndi' mbaya' memura tu se getaw ne nga dlempaan rai gaanenen; bu' su
getaw rema ne nga dlempaan rai gaanenen ndi' mbaya' megukum tu se
getaw neng maan isan landun; ay dinawat ned Diwata su getaw ketu. 4 Ta'a
ma ne getaw neng megukum ri se ngak sesugu'en ne dlain ne getaw? Su
Gegalenen raing mekegukum bu' miketuman ba giin ri se ketendanaan
awas nda'. Meketuman gaid giin tendeng ay megabang ma ri seniin su
Ginu'u.

5 Sud duma ne nga getaw migena'ena' ned duuni dlabi ne gimpurtanti
ne gendaw sinangkali' sed duma ne nga gendaw, sinegay su ngad
duma migena'ena' ne su dlaun ne nga gendaw meksama. Salasala ri
senita kina'enlan mekesiguru ne suk pigena'ena'en ginsaktu. 6 Sung
migena'ena' ned duuni dlabi ne gimpurtanti ne gendaw, baalenen ini
ri sek pekpesiddengeg riin se Ginu'u; sung maan isan landun neng
me'aan, baalenen ini ri sek pekpesiddengeg riin se Ginu'u, tendeng ay
mekpesalamat giin tu sed Diwata para tu se gaan. Sung megbelibad sek
pekaan sed duma neng me'aan, baalenen ini ri sek pekpesiddengeg riin se

✡ **13:9** 13.9: a Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. b Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19. d Exodo 20.17; Deuteronomio 5.21. e Levitico 19.18. ✡ **14:1** 14.1-6: Colosas 2.16.

Ginu'u, bu' mekpesalamat giin riin sed Diwata. 7 Ay nda' ita pedleketubu'
para se gegulingen ta na run, bu' nda' ita peksipatay para se gegulingen ta
na run. 8 Bu' tetubu' ita, suk pedleketubu' ta para sed Diwata; bu' matay ita,
minatay ita para se Ginu'u. Aas isan diin ita se ketubu' awas se kemetain,
gita misakup riin se Ginu'u. 9 Ay si Christ minatay bu' mitubu' puli' arun
mbaal giin ne Ginu'u se ngang miktetubu' bu' se ngang mimatay. 10 ✡ Dya'a
rayun, neng maan ne nga dlempaan na run, tuma ma megukum'a ma tu
se ngad duma? Bu' dya'a neng maan isan landun, tuma ma pemuraan
mu sud duma ne ngang mektetu'u? Dlaunan ta mengatubang ri seng
metungenga'an ned Diwata arun ukumaan. 11 ✡ Ay su kesulatan miktalu',
"Tendeng ay miktetubu'u ned Diwata, miktalu' su Ginu'u,
menginlulud suk salasala riin seng metungenga'an'u,
bu' suk salasala megasuy ne gaku' sud Diwata."
12 Aas suk salasala ri senita menembag ri sed Diwata se dlaun neg binaal
ta.

Ndi' mu Sebagay sud Duma sek Pekpekesala'

13 Aas ndi' ita na megegukumay ri sek salasala senita; tumu', mekegukum
amu ne ndi' megbaal isan landun ri se ngad duma neng mekeseknu awas
mekesabag ri sek pekpekesala'. 14 Sek pekesalabuuk'u ri se Ginu'u ne si
Jesus, mikesuunu bu' miktu'u ne genda'irunik pekaan ne gena' dlimpiyu;
ma'ad bu' miktu'ua ne sud duma nek pekaan ndi' pe'aan, mbaal rayun
ini ne ndi' mbaya' aanen para seni'a. 15 Bu' mekepegeel amu ri sed
duma tendeng se ginaan niyu, nda' amu na rayun peksunud ri sek petail.
Ndi' niyu tugut ne se gaan ne ginaan niyu mesabag sek pekpekesala'
su getaw neng miksipatay si Christ run! 16 Ndi' niyu tugut ne suk
pigena'ena' niyu neng melengas pegena'ena'en ned duma neng melaat.
17 Ay suk Pedlegeri'an ned Diwata gena' nek pekaan bu' peginum, bu'
ndi' pekemetareng, kelinaw, bu' dleliyag neg binegay ne Gispiritu Santu.
18 Bu' seng menibeli amu riin ni Christ neng maa' nini nek pebiyan,
mekepedleliyag amu ri sed Diwata bu' me'uyunan ne nga getaw.

19 Aas penentuwan ta gaid kanunay suk pegbaal se ngag betang neng
mekegbegay ne kelinaw bu' mekepeligen ri sek salasala. 20 Ndi' mu geba'ay
sug binaal ned Diwata tendeng ma'ad se gaan. Mpiya aanen su dlaun ne
gaan, ma'ad sayep suk pekaan se isan landun neng mekesabag se isan
ta' riin sek pekpekesala'. 21 Su ginsaktu neg baalen giin su gena' pekaan
ne karni awas peginum neg binu awas sek pegbaal se isan landun neng
mekesabag ri se ngad duma ne ngang mektetu'u. 22 Isan landun suk
pektu'u mu metendeng run nini, melengas kampuun ne ndi' mu na pesuun
tu sek sementaun mu, bu' ndi' dya'a ra bu' sud Diwata sung mekesuun
run nini. Pedleliyagen su getaw ne genda' imusungay ne kunsinsiyaan
sek pegbaalen seg betang neng mi'uyunaan. 23 Ma'ad bu' maan giin ned
duunik penduwa'ruwa', ukuman giin ned Diwata ay minaan giin ne genda'
mpesingkal ri sek pektu'u. Bu' sala' suk pegbaal se isan landunig betang
ne nda' mpesingkal ri sek pektu'u.

15

Peleliyag Niyu su ngad Duma, Gena' su nga Gegulingen Niyu

1 Na, gita ne ngang meligen ri sek pektu'u kina'enlan megabang tu
se ngad duma neng meluya pa bu' gena' na run sek pekpeleliyag ri se

✡ **14:10** 14.10: 2 Corinto 5.10. ✡ **14:11** 14.11: Isaias 45.23 (LXX).

gegulingen ta, 2 bu' ndi', peleliyagen ta rema su ngad duma ne ngang
mektetu'u para se kepiyanan nilan, arun mengmeligen ilan ri sek pektu'u.
3 ✡ Ay si Christ gena' mikpeleliyag para se gegulingenen. Tumu', sumala'
sek tinalu' ri se kesulatan, “Miktampela' su nga getaw ri seniyu, ma'ad
landunik tinalu' nilan, miketampela' ri senaan.” 4 Ay isan landuning
misulat ri se Kesulatan nud diin, sinulat arun sek pektendu' ri senita
arun duunik pedderama ta pebiyan sek pekpelugbak bu' se gulikseg neg
binegay ri senita ne Kesulatan. 5 Na, sud Diwata siya, suk pigetaran
sek pekpelugbak bu' gulikseg, mekepesalabuuk ri se nga gena'ena' niyu
pebiyan sek peksunud se dlendasan ni Christ Jesus, 6 arun mesalabuuk su
dlaun niyu sek peksaya' ri sed Diwata bu' Gama' ne Ginu'u ta ne si Jesus
Christ.

Winali su Gempiya ne Gesuyen tu se nga gena' Judeo

7 Aas dawat niyu suk salasala ri seniyu, maa' sek peddawat ni Christ ri
seniyu, para sek peksaya' tu sed Diwata. 8 Ay telu'an'u amu ne si Christ
mibaal nek sesugu'en para se ngag Judeo arun sek pekpe'ita' ne keseligan
sud Diwata sek pektuman se ngak saaren tu se nga gepu'an nilan, 9 ✡ bu'
mekesaya' isan su nga gena' Judeo tu sed Diwata tendeng se dlelaaten.
Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan,
“Aas siya'en'u dya'a riin se nga gena' Judeo;
medlekantau ne ngak peksaya' para seni'a.”
10 Bu' miktalu' pa puli',
“Pedleliyag amu, ne nga gena' Judeo, duma se nga getawan ned Diwata!”
11 ✡ Bu' miktalu' pa gaid,
“Saya' niyu su Ginu'u, dlaun ne nga gena' Judeo;
Saya' niyu giin, dlaun ne nga getawan!”
12 ✡ Bu' miktalu' rema si Isaias,
“Mekpe'ita' su gesalan ni Jesse;*
merini giin arun medlegeseg se nga gena' Judeo,
bu' betangen nilan suk pedderama nilan riin seniin.”
13 Na, sud Diwata siya, nek pigbuwatan sek pedderama, megbegay ri
seniyu ne dleliyag bu' kelinaw pebiyan sek pektu'u niyu ri seniin, arun
suk pedderama niyu mekpeddayun pa gaid pebiyan se ga'em ne Gispiritu
Santu.

Su Keterengan ni Pablo sek Pekinabelu'en sek Peksulat

14 Nga kepeteran'u: mikesiguruu mismu neng metendeng ri seniyu,
gamu gempiya gupiya bu' mipenu' se dlaun nek sinuunan; bu' meketendu'
amu tu sek salasala ri seniyu. 15 Ma'ad sek peksulat'u run nini, mikin-
abelu'u metendeng sek santa' ne ngag betang ne kina'enlan'u perelendem
ri seniyu: tendeng se kehigeyunan neg binegay ri senaan ned Diwata
16 seng mibaalu nek sesugu'en ni Christ Jesus arun sek pekpenibeli tu se
nga gena' Judeo. Minibeliu maa' nek pari' sek pegwali se Gempiya ne
Gesuyen neg buwat sed Diwata, arun su nga gena' Judeo duwaten ned
Diwata gisip dulang, nek tinudyan para seniin pebiyan se Gispiritu Santu.
17 Aas sek pekesalabuuk'u duma ni Christ Jesus, mekepesigarbuu sek
pekpenibeliu sed Diwata. 18 Ay ndi'u mengatu sek pegasuy se isan landun,
gawas na run seng mibaal ni Christ pebiyan ri senaan, arun sek pegunut
ri se nga gena' Judeo sek pektuman ri sed Diwata pebiyan se ngak talu' bu'

✡ **15:3** 15.3: Ngak Salmo 69.9. ✡ **15:9** 15.9: 2 Samuel 22.50; Ngak Salmo 18.49. ✡ **15:11** 15.11: Ngak Salmo 117.1. ✡ **15:12** 15.12: Isaias 11.10 (LXX). * **15:12** 15.12 Si Jesse giin su gama' ni David.

terbahu, 19 pebiyan se ga'em ne ngang milagru bu' nga ketingelaan, bu'
pebiyan se ga'em ne Gispiritu ned Diwata. Aas, sek pedlaang'u buwat seg
Jerusalem tampan seg Iliriko, mi'asuy'u gupiya su Gempiya ne Gesuyen
metendeng ri ni Christ. 20 Minantuu gaid ne kanunay me'asuy su Gempiya
ne Gesuyen tu se nga dlugar ne genda' pa merengegay si Christ ay ndi'u
liyagan neng megwali se nga dlugar neng miweliyan na ned duma. 21 ✡
Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan,
“Su nga getaw ne genda' pa me'esuyay metendeng ri seniin mekiita',
bu' su nga getaw ne genda' pa mekerengeg mekesabut.”

Suk Pelanu ni Pablo sek Pegbentaw seg Roma

22 ✡ Bu' aas, seng melaun nek panahun mipegenganu sek peddiin seniyu.
23 Ma'ad nemuun, mitubus'u na suk terbahuu se nga dlugar keni bu' se
gatad ne dliyagan'u neng mekebentaw ri seniyu sek santa' taun arun
me'ita'u amu, 24 midderamau ne gembaal'u ini nemuun. Liyagan'u neng
maapit riin seniyu sek peddituu seg Espanya, bu' pebiyan ri se gabang niyu
mekerituu, dluwat se dleliyag sek pegbentaw'u ri seniyu se gempelek ra
nek panahun. 25 ✡ Seng nemuun, merituu reli' seg Jerusalem sek peddelung
ne gabang se nga getawan ned Diwata ritu. 26 Ay su ngang mektetu'u ritu
seng Macedonia bu' seg Acaya keliyag nilan suk pegbegay ne gabang ri se
ngak pupus neng mektetu'u ritu seg Jerusalem. 27 ✡ Keliyag gaid ini nilan.
Ngani', maa' ilan neng mikuutang ri sek pegabang ri senilan. Gatad seng
mikepe'ambit su ngag Judeo se nga gispirituhanen ne ngak pengumpiya
tu se nga gena' Judeo, mbaya' rema ne gemiten nu nga gena' Judeo su
ngag betang nilan sek pegabang tu se ngag Judeo. 28 Bu' seng metubus'u
naig baalen'u keni bu' mbegay'u na tu senilan su nga gabang ne ginamut
para senilan, medlaangu pagaw tu seg Espanya bu' maapitu ra riin seniyu.
29 Na, seng matengu riin seniyu, mesuunan'u nek pengumpiyananu gupiya
ni Christ se genda'ik pedlekulang.
30 Nga kepeteran'u, tendeng se Ginu'u ta ne si Jesus Christ bu' sek petail
neg binegay ne Gispiritu, megandyu'u riin seniyu neng medduma amu
megampu' ri sed Diwata para senaan. 31 Pegampu' amu nek peneliperanu
buwat se nga gena' mektetu'u tu seg Judea; bu' suk pekpenibeliu tu seg
Jerusalem duwaten siya ne ngang mektetu'u ri sed Diwata ritu. 32 Aas bu'
keliyag ini ned Diwata, mekeriinu seniyu nek pedleliyagen bu' mekengulali
reli' duma seniyu. 33 Sud Diwata nek pigetaran se kelinaw, meddunut siya
riin se dlaunan niyu. Metuman siya.

16

Ngak Pengumusta

1 Na, pe'ilalau riin seniyu suk pated ta ne dlibun ne si Phebe, neng
minibeli sek simbaan sek Cencrea. 2 Se ngalan ne Ginu'u, dawat niyu giin
gisip mbaya' baalen ne nga getawan ned Diwata bu' ebangay niyu giin se
dlaun ne nga kina'enlanen; ay migabang gupiya giin tu seng melaun ne
nga getaw bu' ri senaan rema.
3 ✡ Pengumustau niyu tu ni Priscila bu' ni Akila, ngak sementaun'u
neng minibeli riin ni Christ Jesus; 4 binetang nilan se kepiligruwan su
ketubu' nilan para senaan. Aas mikpesalamatu ri senilan bu' gena' gaku'
na run sung mikpesalamat, bu' ndi', su dlaun ne ngang mektetu'u ri se

✡ **15:21** 15.21: Isaias 52.15 (LXX). ✡ **15:22** 15.22: Roma 1.13. ✡ **15:25** 15.25-26: 1 Corinto 16.1-4. ✡ **15:27** 15.27: 1 Corinto 9.11. ✡ **16:3** 16.3: Su Ngak Pimbaal 18.2.

ngak simbaan ne gena' Judeo rema. 5 Pengumustau niyu rema tu se ngang
mektetu'u neng miktipungan tu seg balay nilan.

Pengumustau niyu tu sek pinetail'u nek sambat ne si Epenetus ne
giin su guna neng miktu'u riin ni Christ ritu sek probinsiya seg Asia.
6 Pengumustau niyu tu ni Maria neng mikpetuges gupiya duma ri seniyu.
7 Pengumustau niyu rema tu ni Andronicus bu' ni Junias, ne ngak
sementaun'u ne ngag Judeo neng miperisu duma senaan; mi'ilala ilan ne
nga gapustulis, bu' mibaal neng mektetu'u guna pa ri senaan.

8 Pengumustau niyu tu ni Ampiliatus, suk pinetail'u nek sambat riin
se Ginu'u. 9 Pengumustau niyu rema tu ni Urbanus, nek sementaun ta
mekterbahu sek pekpenibeli ri ni Christ bu' ri ni Estakis, suk pinetail'u
nek sambat. 10 Pengumustau niyu tu ni Apelles, neng mipemetuuran
neng metinuuren riin ni Christ. Pengumustau niyu tu sek pamilya ni
Aristobulus, 11 bu' ni Herodion nek sama Judeo bu' se nga Christian sek
pamilya ni Narcissus.

12 Pengumustau niyu rema tu ni Trifena bu' ri ni Trifosa, neng
mikterbahu sek pekpenibeli ri se Ginu'u, bu' tu sek pinetail'u nek sambat
ne si Persis ne gembagel gupiya sung mibaalen para se Ginu'u. 13 ✡
Pengumustau rema niyu tu ni Rufus, su ginilala nek sesugu'en ne Ginu'u
bu' se gina'en neng migalimba' ri senaan maa' neg bata'en. 14 Pengumustau
niyu tu ni Asincritus, ri ni Flegon, ni Hermes, ni Patrobas, ni Hermas, bu'
se dlaun ne nga Christian ned duma nilan. 15 Pengumustau niyu tu ni
Filologus, ni Julia, ni Nereus, bu' sek pateren ne dlibun, ni Olimpas bu' se
dlaun ne nga getawan ned Diwata ned duma nilan.

16 Pekpengumustaay amu sek pekpe'ita' neng mikpinetailay amu ri sek
salasala seniyu. Mingumusta riin seniyu su dlaun ne ngang mektetu'u riin
ni Christ.

Su Ketapusan ne ngak Pemandu'

17 Na, megandyu'u ri seniyu, nga kepeteran'u, mekpetigaam amu se nga
getaw ne getaran sek pekebahinbahin bu' meksamuk ri seniyu pebiyan
sek peksupak sek penendu'an neng mirawat niyu. Pelayu' amu buwat
senilan! 18 Ay sung migbaal runi ngag betang keni nda' penibeli riin
ni Christ ne Ginu'u ta bu' ndi' su gegulingen ne ketekenan suk sinunud
nilan. Linimbungan nilan su ngang melemu merunggatan pebiyan seng
melengas nilan ne ngak pentalu' bu' peg'ulug'ulug. 19 Ay su dlaunan
mikerengeg sek pektuman niyu se Gempiya ne Gesuyen bu' tendeng run
nini ne keterengan pidleliyagu metendeng ri seniyu. Liyagan'u neng
metau amu gupiya landuning melengas ma'ad ndi' metau landuning
melaaten. 20 Na, sud Diwata, nek pigbuwatan se kelinaw, daagenen si
Satanas pebiyan ri seniyu.

Su dlelaat ne Ginu'u mperiin siya seniyu.

21 ✡ Mingumusta riin seniyu si Timoteo, suk sementaun'u mekterbahu;
bu' maa' run rema si Lucio, si Jason, bu' si Sosipater, ngak samau Judeo.

22 Gaku', si Tersius, suk pisulat runik sulat keni, mingumusta rema ri
seniyu gisip nek sama mektetu'u niyu.

23 ✡ Si Gayo, sung migalimba' bu' midlekata ri senaan, ne sug balain
binaal nek pektipungan ne ngang mektetu'u, mingumusta rema riin

---

✡ **16:13** 16.13: San Marcos 15.21. ✡ **16:21** 16.21: Su Ngak Pimbaal 16.1. ✡ **16:23** 16.23: a Su Ngak Pimbaal 19.29; 1 Corinto 1.14. b 2 Timoteo 4.20.

seniyu; maa' run rema si Erastus, suk trisuriru sek siyudad, bu' suk pated ta ne si Cuartus.*

Suk Penapus nek Pegampu' sek Peksaya'

25 Na, siya'en ta sud Diwata! Ay mekehimu giin sek pedligen ri sek
pektu'u niyu, sumala' se Gempiya ne Gesuyen ne ginasuy'u metendeng ri
ni Jesus Christ bu' sek pekpe'ita' seng mi'edlud ne kemetuuran ne ginedlud
seled se gempayat na nek panahun. 26 Ma'ad nemuun, pirayag na su
kemetuuran ketu pebiyan se ngak sinulat ne ngak propeta bu' seng mandu'
se genda'i gekteben ned Diwata bu' pisuun na tu se dlaun ne ngang nasud,
arun su dlaunan mektu'u bu' mektuman.
27 Siya'en ta sug buntung neng metau ned Diwata, pebiyan riin ni Jesus
Christ se genda'i gekteben! Metuman siya.
Daal da ini.

* **16:23** 16.23 Sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 24: Su dlelaat ne Ginu'u ne si Jesus Christ meddunut siya riin seniyu. Metuman siya; su ngad duma ne kesulatan middugang ri seg birsikulu keni dluwat seg birsikulu 27.

Su Guna nek Sulat ni San Pablo para se ngak taga Corinto

Pesi'una

Su dlunsud ne Corinto giin su gembagel bu' mi'ilelaan gupiya seng nasud seg Acaya. Acaya keni me'ita' ritu seng nasud ne giningelanan nemuun ne Greece. Dlunsud ne Corinto keni megaud ri sed dagat bu' melaun ne ngag barku neg buwat se dlain ne ngang nasud sud dumenggu' ritu. Aas dlugar ketu mi'ilelaan gupiya tendeng seng melaun neng memeledya'ay bu' memeneluyay bu' tendeng se nga getawan neng meliyag se dlaun ne ngak pekpebibu bu' pekpekesala'. Miksimba ilan ri seng melaun ne ngad diwatadiwata.

Melaun ne ngag Judeo sung mikengel se dlunsud ketu. Duuni ngak pektipungan nilan sek pegampu' bu' miksunud ilan sek tinu'uwan ne ngag Judeo.

Mikeritu si Pablo se dlunsud ketu. Sug binaalen ritu giin suk pegbaal ne ngak tulda. Ma'ad kada gendaw nek Sebaru, miritu giin sek pektipungan ne ngag Judeo sek pegampu' bu' migwali metendeng riin ni Jesus Christ. Migwali rema giin tu se nga getaw Griego. Sek seled sala taun bu' tenga' migwali giin ritu bu' melauning miktu'u riin ni Jesus Christ.

Sek pegawa' ni Pablo buwat ritu miksilaun su ngang mektetu'u. Ma'ad duuni ngak pegbahinbahin nilan. Aas mikpawit ilan ne nga getaw neg buwat se Corinto neng miguwit sek sulat para ni Pablo ritu seg Efeso sek peksaak ri seniin metendeng se ngak prublima nilan. Sek pekerawat ni Pablo sek sulat nilan, sinembagen ilan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-9
II. Suk Sembag tu se ngak Pisuun ne ngang Mektetu'u riin se Corinto 1.10—6.20
III. Suk Sembag tu sek Sulat neg buwat se ngang Mektetu'u riin se Corinto 7.1—16.12
IV. Ketapusan ne ngang Minsahi bu' ne ngak Pengumusta 16.13-24

1-2 ✡ Seniyu neng miktipung ne ngang mektetu'u riin sek simbaan ned Diwata riin se Corinto,

Gaku' si Pablo. Pinili'u ne mbaal ne gapustulis ni Christ Jesus, pebiyan se keliyag ned Diwata. Gami ni Sostenes, nek pated ta riin ni Christ, miksulat riin seniyu, gamu ne ngak tinudyan mismu riin sed Diwata sek peksalabuuk riin ni Jesus Christ bu' ngang minengi rema ne gabang arun mbaal ne nga getawan ned Diwata, bu' duma se nga getawan neng miksimba tu se Ginu'u ta ne si Jesus Christ ne Ginu'u nilan bu' Ginu'u ta rema.

3 Merawat siya niyu su kepiya bu' kelinaw buwat sed Diwata ne Gama' ta bu' riin se Ginu'u ne si Jesus Christ.

Su ngak Pengumpiya neg buwat riin ni Christ

4 Mikpesalamatu gaid kanunay tu sed Diwatau para seniyu tendeng se kepiya ned Diwata neg binegain ri seniyu pebiyan riin ni Jesus Christ. 5 Ay ri sek pekesalabuuk niyu riin ni Christ, melaun ne ngang melengas neg betang neng mirawat niyu labet na sung melengas nek pekpengasuy bu' su dlaun ne kelasi nek sinuunan. 6 Isan suk pekpemetuud neg binegay

✡ **1:1-2** 1.2: Su Ngak Pimbaal 18.1.

ne ngad duma metendeng riin ni Christ mipemetuuran gaid riin seniyu,
7 arun ndi' amu mekulangan ne ngak pengumpiya saanay megelat amu
gaid ne mperayag su Ginu'u ta ne si Jesus Christ. 8 Ligenen amu rema riin
sek pektu'u niyu tampan se ketapusan, arun sek peddateng se gendaw
neng megukum giin, nda'iruni gempemura riin seniyu. 9 Keseligan sud
Diwata neng miktawag riin seniyu arun mesalabuuk amu ri seg Bata'en
ne si Jesus Christ ne Ginu'u.

Mibahinbahin su ngang Mektetu'u riin sek Simbaan

10 Na, megandyu'u riin seniyu, nga kepeteran, pebiyan se ngalan
ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ neng meguyunay amu gela'; bu' arun,
nda'irunik pegbahinbahin riin seniyu. Ma'ad meksalabuuk amu nek sala
ra se gena'ena' bu' se ketuyu'an. 11 Tendeng ay duuni ngang mikpetenday
ri senaan buwat sek sakup nek penimalay ni Cloe ned duuni ngak pedlalis
riin seniyu. 12 ✡ Na, sug be'et'u pesabut, sud duma seniyu miktalu', “Gaku'
riinu ni Pablo”; bu' sud duma miktalu', “Gaku' riinu ni Apolos”; bu' sud
duma, “Gaku' riinu ni Pedro”; bu' sud duma, “Gaku' riinu ni Christ.”
13 Mbahin ba rekay si Christ? Mikpelansang ba si Pablo tu se krus para
seniyu? Awas binendyagan amu ba ri se ngalan ni Pablo?

14 ✡ Mikpesalamatu ri sed Diwata ne nda'irunig binendyagan'u riin
seniyu gawas ma'aray riin ni Crispo bu' ni Gayo, 15 arun nda'iruning
meketalu' ne binendyagan amu ri se ngalan'u. (16 ✡ Wa'a, binendyagan'u
rema si Estefanas bu' su ngak sakup ri sek penimalain ma'ad gawas ri
senilan nda' naid duma pa neng mi'ena'ena'u.) 17 Ay nda'u sugu'ay ni Christ
arun sek pekpemendyag bu' ndi' sek pegwali seng Melengas ne Gesuyen.
Nda'u gemitay su ngak talu' neng melised sebuten arun ndi' merala' su
ga'em se kemetain ni Christ tu se krus.

Su Ga'em bu' suk Tinawan ned Diwata Me'ita' ri ni Christ

18 Ay su gesuyen metendeng ri se kemetain ni Jesus ritu se krus binural
ma'aray para se nga getaw neng mekpagaw ritu se kelaatan. Ma'ad senita
ne dlinuwas, giini ga'em ned Diwata. 19 ✡ Ay su Kesulatan miktalu',

“Pedlaatan'u suk tinawan ne ngang me'alam,
bu' mpe'ita'u ne nda'irunik paluun suk tinawan ne nga getaw neng
metaasik sinuunan.”

20 ✡ Ta' nema sung me'alam? Ta' nema sung menintulu' ri se Kesugu'an?
Ta' nema sung mengengaddat sek panahun keni? Pi'ita' ned Diwata ne suk
tinawan ne getaw rini seg benwa genda'ik paluun.

21 Ay riin sek tinawan ned Diwata, nda'iruni getaw riin seg benwa neng
mekilala ri seniin pebiyan sek tinawan nilan. Ma'ad pebiyan sek tinalu'
nilan neg binural ne gesuyan, ne giini ginasuy nami, keliyag ned Diwata
suk pedluwas tu se ngang mektu'u. 22 Su ngag Judeo midlekina'enlan ne
nga ketingelaan gisip pemetuud, bu' su nga Griego minengaw nek tinawan.
23 Ma'ad winali nami si Christ ne dlinansang tu se krus. Minsahi keni
mikeseknu se ngag Judeo bu' binural ini para se nga gena' Judeo. 24 Ma'ad
se nga getaw nek tinawag ned Diwata, Judeo ilan ma awas gena', minsahi
keni metendeng riin ni Christ ne giin su ga'em bu' suk tinawan ned Diwata.
25 Ay suk pigena'ena' ne nga getaw binural sed Diwata, labaw pa kampuun

✡ **1:12** 1.12: Su Ngak Pimbaal 18.24. ✡ **1:14** 1.14: a Su Ngak Pimbaal 18.8. b Su Ngak Pimbaal 19.29; Roma 16.23. ✡ **1:16** 1.16: 1 Corinto 16.15. ✡ **1:19** 1.19: Isaias 29.14 (LXX). ✡ **1:20** 1.20: a Job 12.17; Isaias 19.12; 33.18. b Isaias 44.25.

sek tinawan ne getaw bu' suk pigena'ena' nilan ne keluya sed Diwata, mas meligen pa ri sek sekeg ne getaw.
26 Nga kepeteran, pegena'ena' niyu landuni kebetang niyu sek pektawag
ned Diwata ri seniyu. Sumala' sek pengena'ena' ne nga getaw, santa' ra ned
duunik tinawaan awas duuni nga ketendanaan awas buwat sek tinamed
ne ngak pamilya. 27 Ma'ad tinuyu' ned Diwata sek pekpemili' su nga getaw
ne nda'irunik paluun arun mpiiran sud duunik tinawaan. Bu' pimili' ned
Diwata su nga getaw neng meluya riin seg benwa arun mpiiran sud duuni
ga'emen. 28 Pimili' ned Diwata su dlabi gembaba' bu' su ngak pimura ne
nga getaw rini seg benwa, bu' su nga genda'ik paluun arun laaten suk
pigena'ena' ne nga getaw rini seg benwa ne gimpurtanti, 29 arun nda'iruni
getaw neng mekpesigarbu ri seng metungenga'an ned Diwata. 30 Ma'ad
pisalabuuk amu ned Diwata riin ni Jesus Christ, bu' binaal ned Diwata
si Christ nek pigetaran sek tinawan ta. Pebiyan ri seniin binaal ita neng
metareng ri seng metungenga'an ned Diwata; mibaal ita neng bala'an ne
nga getawan ned Diwata bu' binegayan ita ne kegewasan. 31 ✡ Tendeng
run itu, sumala' seng misulat ri se kesulatan, "Su dliyagaan mekpesigarbu,
kina'enlan pesigarbuun su ngag betang neng mibaal ne Ginu'u."

2

Sung Minsahi metendeng se Kemetain ni Christ

1 Sek peddiin'u seniyu, nga kepeteran, arun sek pegwali seng mi'edlud
ne kemetuuran buwat sed Diwata, nda'u periin seniyu sek pedlegamit
neng mekeralem ne ngak tinuntulan awas sinuunan. 2 Ay mikegukumu
ne nda' nai dlain neng me'asuy'u ri seniyu, bu' ndi' si Jesus Christ bu'
suk pekpelansangen tu se krus. 3 ✡ Bu' miriinu seniyu ned duuni keluya
bu' keendek bu' pekpengereg gupiya. 4 Sek pektendu' bu' sek pegwaliu
ri seniyu, nda'u pedlegamit neng mekerunggat ne ngak talu' sek tinawan
ne getaw bu' ndi', mirunggatan'u amu pebiyan se ga'em se Gispiritu ned
Diwata, 5 arun suk pektu'u niyu ndi' mpesingkal ri sek tinawan ne getaw
bu' ndi' se ga'em ned Diwata.

Suk Tinawan ned Diwata

6 Tumu', migwali ami seng minsahi neng mipenu' sek tinawan tu se
ngang meligen naik pektu'uun, ma'ad gena' suk tinawan ne nga getaw rini
seg benwa awas se ngang midlegeseg, tendeng ay ngang midlegeseg keni
merela'an ne ga'em. 7 Ma'ad suk tinawan neg winali nami giin su ginedlud
nek tinawan neg buwat sed Diwata nek tinegana ini ned Diwata se genda'
pa mbaal sug benwa arun sek pekpesiddengeg ri senita. 8 Bu' nda'iruni
ngang midlegeseg rini seg benwa neng mekesabut sek pengena'ena' ned
Diwata. Ay bu' misabut pa nilan, nda' na siya nilan lensangay tu se krus
su Ginu'u neng mekegega'em gupiya. 9 ✡ Ma'ad sumala' seng misulat ri se
kesulatan,
"Nda'iruning mikiita', awas mikerengeg,
awas nda'irun isan ta' neng mikegena'ena' run nini.
Tumu' duunik tinegana ned Diwata para se ngang mikpetail ri seniin."
10 Ma'ad pi'ita' na ini ned Diwata pebiyan ri se Gispiritu. Ay su Gispiritu
mikesusi se dlaun ne ngag betang, isan pa sung mi'edlud ne nga ketuyu'an
ned Diwata. 11 Ay nda'iruning mikesuun landunid diin se gena'ena'
nek sala getaw gawas ma'aray se gegulingenen. Giin ra rema, nda'ing

✡ **1:31** 1.31: Jeremias 9.24. ✡ **2:3** 2.3: Su Ngak Pimbaal 18.9. ✡ **2:9** 2.9: Isaias 64.4.

mikesuun ri se gena'ena'ena' ned Diwata gawas ma'aray su Gispiritu
ned Diwata. 12 Na, nda' ta merawat su gispiritu riin seg benwa, ma'ad
mirawat ta su Gispiritu neg buwat sed Diwata arun mesuunan ta su
dlaun neg binegay ned Diwata ri senita. 13 Mbuus, nda' nami gemitay
suk tinawan ne getaw seng migwali ami, ma'ad su kemetuuran nek
tinendu' ne Gispiritu, sek pekpesabut nami se gispirituhanen ne nga
kemetuuran tu sek pige'eman se Gispiritu. 14 Ma'ad su getaw ne genda'
ri seniin su Gispiritu ned Diwata, ndi' dumawat sek penendu'an neg
buwat se Gispiritu, tendeng ay para seniin, binural ma'aray ini. Bu'
ndi'en nini mesabut tendeng ay su Gispiritu ra gaid ned Diwata giin sung
mekegabang ri seniin sek pekpesabut run nini. 15 Na, su getaw ned diin
seniin su Gispiritu ned Diwata mekegukum se dlaga' se dlaun neg betang
ma'ad nda'iruning mekegukum ri seniin. 16 ✡ Sumala' ri seng misulat se
kesulatan,
“Ta' baing mikesuun se gena'ena' ne Ginu'u?
Bu' ta' baing mekepemandu' ri seniin?”
Ma'ad, diin senita su gena'ena' ni Christ.

3

Su ngak Sesugu'en ned Diwata

1 Bu' gaku', nga kepeteran, ndi'u meketalu' riin seniyu maa' se nga getaw
ned diin seniin su Gispiritu bu' ndi' maa' se nga getaw neng midleketubu'
ri se kinilawan nek pemetasan bu' ngag bata' pa ri sek pektu'u riin ni
Christ. 2 ✡ Sek pektalu'u riin seniyu maa' sek pegbegay'u riin seniyu ne
gatas tendeng ay ndi' amu pa andam run nini. Bu' isan gani' nemuun, gena'
amu pa andam, 3 tendeng ay miksunud amu ri sek pemetasan ne nga getaw
rini seg benwa. Duma seniyu misinaku bu' duma seniyu midlalis. Nda'
amu ba peksunud sek pemetasan ne nga getaw bu' pedleketubu' sumala'
sek pematasan ne nga getawan rini seg benwa? 4 ✡ Ay bu' suk sala ri seniyu
mektalu', “Gaku' riinu ni Pablo,” bu' duun remaing miktalu', “Gaku' riinu
ni Apolos,” gena' ba maa' amu neng miksunud ri sek pemetasan ne nga
getaw rini seg benwa?
5 Sek pekemetuud, ta' ba gaid si Apolos? Bu' ta' ba si Pablo? Gami
ngak sesugu'en ma'ad ned Diwata neng migagak riin seniyu sek pektu'u.
Kada sala senami miktuman sek pibaal ne Ginu'u ri senami. 6 ✡ Maa'
ami neng membebinaal. Gaku' sung migimula neg beni' bu' si Apolos
sung migbu'bu' ri sek pigimula. Ma'ad, sud Diwata giining mikpetubu'
run nini. 7 Aas gena' gimpurtanti sung migimula bu' sung migbu'bu', bu'
ndi', sud Diwata tendeng ay giining mikpetubu' run. 8 Na, sung migimula
bu' sung migbu'bu' duunik sala ra ne ketuyu'an; bu' suk salasala ri senilan
mekerawat ne ganti sumala' seng miterbehuan nilan. 9 Ay ri sed Diwata
mikseked ami sek pekpenerbahu; gamu maa' seg binaal ned Diwata.
Bu' maa' amu rema ne gembagel neg balay nek pibaal ned Diwata.
10 Sumala' ri seg hiyas neg binegay ri senaan ned Diwata, binaal'u suk
terbahu maa' neng metau gupiya nek panday. Migbakuru nek penligen
neg balay, bu' sud duma na pelum nek panday sung mekpeddayun sek
pegbaal run nini. Ma'ad kina'enlan gaid neng megingat su kada nek
panday pekendunen dun pegbakud sug balay. 11 Ay sud Diwata migbetang
na riin ni Jesus nek sala bu' nda' nai dlain nek penligen, bu' nda'irunik

✡ **2:16** 2.16: Isaias 40.13 (LXX). ✡ **3:2** 3.2: Hebreo 5.12-13. ✡ **3:4** 3.4: 1 Corinto 1.12. ✡ **3:6** 3.6: a Su Ngak Pimbaal 18.4-11. b Su Ngak Pimbaal 18.24-28.

penligen neng mi'imetang. 12 Ma'ad bu' duunid duma neng migbakud nek
penligen ne gumamit neg bulawan, selapi', melaga' gupiya ne ngag batu,
nga gayu, sigbet, bu' dlinegami. 13 Bu' su kelengas nek terbahu se kada sala
nek panday me'ita' ra se Gendaw ne si Christ mengukum tu se nga getaw.
Ay pebiyan se gapuy, mpe'ita' sug binaal ne dlaunan. Indanan ini pebiyan
se gapuy arun mesuunan sung metuud ne kalidad. 14 Bu' sug binakud riin
sek penligen ndi' mesereng, mekerawat giin ne ganti. 15 Bu' mesereng ini,
merala' ini ri seniin. Ndi' na giin mekerawat ne ganti. Ma'ad meluwas
giin, tumu' maa' giin ne getaw neng mikegawas buwat ri seng misereng
neg balain.
16 ✡ Nda' niyu ba mesuunay ne gamu maa' sek templo ne ritu mikengel
sud Diwata bu' seng maa' run rema nek pebiyan, mikengel riin seniyu su
Gispiritu ned Diwata? 17 Bu' ta' sung megeba' ri sek templo ned Diwata,
pedlaatan ned Diwata su getaw ketu, ay bala'an suk templo ned Diwata.
Bu' gamu suk templo ketu.
18 Kina'enlan ndi' niyu limbungani gegulingen niyu. Bu' duun ri
seniyuing migena'ena' neng metau giin gupiya sumala' ri sek sukuran ne
getaw, kina'enlan ne mbaal giin ne genda'ik sinuunaan arun me'angkenen
suk tinawan. 19 ✡ Ay suk tinawan ne nga getaw ri seg benwa binural
ma'aray ri sek sukuran ned Diwata. Ay misulat ri se kesulatan, “Laaman
ned Diwata sung meketau gupiya ri sek pekelimbungan nilan;” 20 ✡ bu'
ri se dlain neg bahin se kesulatan, miktalu', “Misuunan ned Diwata ne
su ngak pengeterengan nu ngang metau gupiya genda'ik paluun.” 21 Aas
ndi' mpiya mpesigarbu su ngag betang ne mbaal ne nga getaw. Sek
pekemetuud, niyu su dlaun ne ngag betang. 22 Isan ngani' si Pablo awas si
Apolos awas si Pedro binegay ri seniyu gisip ngak sesugu'en niyu. Isan
ngani' sug benwa keni awas su ketubu' awas su kemetain awas sung
nemuun bu' su dlema' renlag—dlaunan keni para ri se kelengasan niyu.
23 Bu' gamu riin ni Christ, bu' si Christ riin sed Diwata.

4

Su nga Gapustulis ni Christ

1 Seng maa' nini nek pebiyan, pegena'ena' niyu ami ne ngak sesugu'en
ni Christ bu' sineligan ned Diwata sek pektendu' ri se nga kemetuuran
ne genda' pa mpe'ita'. 2 Labi pa gaid ne kina'enlan ne su nga getaw nek
sineligan mekpe'ita' sek pekemetinumanen ri se gegalenen. 3 Ma'ad para
senaan, nda'u megules ne ukumanu niyu awas se isan landun ne gukuman
ne nga getaw, ay nda'u ma ngani' ukumay su gegulingen'u. 4 Ay ri se
gena'ena'u, nda'u suunay bu' duun baik sayep'u ma'ad nda' ini pegulugan
ne genda'i ngak sala'u. Su Ginu'u ra gaid sung mekegukum ri senaan.
5 Aas ndi' niyu rayun ukuman sud duma ne getaw se genda' paik panahun.
Pegelat amu sek panahun neng mateng su Ginu'u tendeng ay mpe'ita'en
su dlaun neg binaal ne ginedlud bu' mpe'ita'en su ketuyu'an ned diin se
gena'ena' ne nga getaw. Bu' siya'en rayun ned Diwata su kada sala sumala'
sek terbahu nek pimbaalen.
6 Na, nga kepeteran, ginamit'u si Apolos bu' su gegulingen'u ne nga
dlendasan para se kepiyanan niyu arun mesuunan niyu su gulugan sek
tinalu' keni, “Ndi' niyu pekepinay su landuning misulat.” Ndi' mpiya nek
siya'en niyu suk sala bu' pemuraan niyu sud duma. 7 Ta' maing migbaal

✡ **3:16** 3.16: 1 Corinto 6.19; 2 Corinto 6.16. ✡ **3:19** 3.19: Job 5.13. ✡ **3:20** 3.20: Ngak Salmo 94.11.

ri seniyu ne dlabaw tu se ngad duma? Gena' ba sud Diwata giin sung migbegay se dlaun ne ngag betang ned diin seniyu? Maa' ma'ad pelum ne gena' binegay su dlaun ne ngag betang ned diin seniyu.
8 Riin na ba seniyu su dlaun ne kina'enlan niyu? Meratu' amu na ba? Mibaal amu ba ne nga gari' isan bu' gami nda'? Na, mpiya siya neng medlegari' amu na arun mekedlegari' ami rema duma seniyu. 9 Ay migena'ena'u ne gami ne nga gapustulis binetang ned Diwata ri se dlabi gembaba' ne kebetang. Maa' ami ne nga getaw ne ginukuman nek petain ri seng metungenga'an ne nga getaw—sala nek pegenlengan se dlaun ne ngag anghel bu' se dlaun ne getaw. 10 Tendeng riin ni Christ, gami ngag buralbural ma'ad gamu migena'ena' neng me'alam amu tendeng ay diin amu ni Christ. Ngang meluya ami ma'ad ri se gena'ena' niyu meligen amu. Sinaya' amu pa ne nga getaw ma'ad gami, pimura ra nilan. 11 Isan tampan nemuun, miperii' bu' kinumen ami, mikseluk ami ne ngad danul, binunalan ami, bu' nda'irunik pekengelan nami. 12 ✡ Bu' mikterbahu ami gaid arun ma'aray metubu'. Bu' penuyuran ami, pengumpiyanan nami ilan; Bu' lutusen ami, inantus nami. 13 Bu' ininsultu ami, sembagen nami seng melengas ne ngak talu'. Ginilala ami nilan maa' ne gekput rini seg benwa; maa' ami nek pinidlak ri se dlupa'an tampan nemuun.
14 Nda'u peksulat run nini sek pekpengumpiid riin seniyu, bu' ndi' sek pektendu' ri seniyu maa' ne ngak pinetail'u ne ngag bata'. 15 Ay isan pa bu' duunik sepulu' libu ne ngang mentetendu' niyu riin ni Christ, sala rai gama' niyu. Ay su ketubu' niyu riin ni Jesus Christ, mibaalu ne gama' niyu pebiyan sek peguwit'u ri seng Melengas ne Gesuyen riin seniyu. 16 ✡ Aas megandyu'u ri seniyu nek sunud niyu sug betasan'u. 17 Giin nini su keterengan nek sinugu'u riin seniyu si Timoteo. Giin suk pinetail'u bu' keseligan neg bata' riin se Ginu'u. Mekperelendem giin ri seniyu se ngak pebiyan nek sinunud'u riin seg begu nek pedleketubu' riin ni Jesus Christ, bu' tinendu'u ini se dlaun ne ngak simbaan se isan ta'.
18 Na, ali' bu' sud duma seniyu migena'ena' ne ndi'u meriin seniyu, aas sud duma seniyu mikpetaastaas na. 19 Ma'ad meriinu seniyu se gendi' mpayat bu' tugut ne Ginu'u. Bu' rayun, mesuunan'u bu' su ga'em diin ba gaid seng mepesigarbuun ne nga getaw awas mimentalu' ilan na run. 20 Tendeng ay suk Pidlegeri'an ned Diwata gena' ne ngak talu' ra bu' ndi' ga'em. 21 Landun maik pelebunen niyu? Meriinu ba seniyu duma se dlekpes awas meriinu neng melipetailen bu' mekemaya'?

5

Melaat neng Mihitabu' ri sek Simbaan

1 ✡ Duuning mirengeg'u neng melaat ne ngag betang riin seniyu. Bu' melebiyan ini kelaat isan ngani' su nga gena' mektetu'u nda' pegbaal run nini. Tinelu'anu ned duuni getaw nek tinumipung ri se gina'ina'en. 2 Bu' rayun mikpesigarbu amu pa gusay! Mbaya' siya neng megu'ul amu bu' pe'ewa'en niyu giin ri se dlumpuk niyu. 3-4 Ay isan metuud neng melayu'u riin seniyu, maa' nek sementaunu gusay niyu tendeng ay pigena'ena'u amu kanunay. Ay binegayanu ni Jesus Christ ne ketenged, inukuman'u na sung mikesala'. Ri sek pektipung niyu, pegena'ena' niyu, neng maa' ra, nek sementaunu niyu. Pebiyan se ga'em ni Jesus Christ, maa' neng mikeddumau riin seniyu. 5 Rayun piyal niyu giin tu ni Satanas arun silutan

✡ **4:12** 4.12: Su Ngak Pimbaal 18.3. ✡ **4:16** 4.16: 1 Corinto 11.1; Filipos 3.17. ✡ **5:1** 5.1: Deuteronomio 22.30; Levitico 18.7-8.

su dlawasen ma'ad meluwas ra su gispirituun se gendaw neng mengukum su Ginu'u.
6 ✡ Ndi' amu mbaya' mekpesegarbu. Nda' niyu ba mesuunay suk
pementelu'en, “Sung mitut nek pempetulin mekepetulin ri sek tibuuk neng
minasa?” 7 ✡ Awa' niyu sud daan nek pempetulin! Rayun maa' amu neg
begu neng minasa ne nda'irunik pempetulinen. Ay si Christ, sung nati ne
karniru ta sek panahun se Kese'ulugan sek Paska, tubus na dulangay. 8 ✡
Aas se'ulugen ta su Kese'ulugan se ndi' pedlegamit sek pan ned duunid
daan nek pempetulin run nek simbulu sek sala' bu' melaat nek terbahu,
ma'ad sek pan ne genda'irunik pempetulinen nek simbulu se genda'ik sala'
bu' kemetuuran.
9 Sek sulat nek pinawit'u ri seniyu, tinelu'an'u amu ne ndi' amu
medduma tu se nga getaw neg imural neng mikighilawas. 10 Suk pisabut'u,
ne gendi' amu medduma se ngag imural nek pekighilawas, awas ngang
merelaw awas ngak tulisan, awas ngang miksimba ri sed diwatadiwata. Ay
bu' maa' niin su gulugan, na, ndi' amu na ma'aray mekengel rini seg benwa
arun mekeliyaw ri senilan. 11 Ma'ad, giin nini su gulugan sek tinalu'u, ne
ndi' amu medduma tu se getaw neng mektalu' ne giin mektetu'u ma'ad
binaalen sug imural nek pekighilawas, awas merelaw, awas miksimba
ri se ngad diwatadiwata, awas mingumbaal, awas migbinabeleng, awas
tulisan. Seng maa' niin ne getaw, ndi' amu mbaya' sumalu duma seniin.
12 Tumu', nda'iruni ketenged'u sek pegukum ri sek taga gawas ri sek
simbaan niyu. Ma'ad ketenged gaid niyu suk pegukum ri se nga getaw
ri se gegulingen niyu ne dlumpuk neng mikesala' seng maa' niin ne ngak
pebiyan. 13 ✡ Sud Diwata raing megukum ri sek taga gawas ri sek simbaan
niyu. Su kesulatan miktalu', “Pepe'awa' niyu sung melaat ne getaw ri seng
metungenga'an niyu.”

6

Nga Kasu kuntra sek sama ne ngang Mektetu'u

1 Bu' suk sala ri seniyu duunik pidlikegan ri sed duma neng mektetu'u,
tuma ma perangat pa ini tu se ngang mengengukum ne gena' mektetu'u,
bu' ndi' tumu' perangat tu se nga getawan ned Diwata arun usain
nilan? 2 Nda' ba niyu mesuunay ne su nga getaw ned Diwata gilan sung
mengukum ri se nga getaw ri seg benwa? Na, bu' gamu maing mengukum
ri se nga getaw ri seg benwa, ndi' ba niyu megenep suk pegukum seng
miika' ra ne ngak pidlikegan? 3 Nda' ba rema niyu mesuunay ne gita
sung mengukum ri se ngag anghel lema' renlag? Gendun pa sakan su
ngag betang riin se ketubu' keni? 4 Bu' duunik pidlikegan niyu metendeng
se ngag betang riin se ketubu' niyu, tuma ma perangat pa ini niyu tu se
ngang mengengukum ne gena' sakup riin sek simbaan? 5 Tinalu'u ini sek
pekpengumpiid ri seniyu. Nda' ba gaid sala ned diin seniyu neng me'alam
neng mektetu'u neng mekegusay? 6 Ma'ad midlekihaay amu tumu' bu'
pi'ukum niyu tu se ngang mengengukum ne gena' mektetu'u.
7 Aas, sek pekemetuud, suk pedlekihaay niyu mikpe'ita' ma'aray neng
mipalunggaw amu. Gena' ba melengas ne gamu pa sung melupigan awas
melimbungan? 8 Ma'ad gamu nema tumu' sung minlupig bu' minlimbung
bu' isan tu se nga kepeteran niyu. 9 Nda' ba niyu mesuunay ne su
getaw neng migbaal neng melaat ndi' mekepenunud sek Pedlegeri'an ned

✡ **5:6** 5.6: Galacia 5.9. ✡ **5:7** 5.7: Exodo 12.5. ✡ **5:8** 5.8: Exodo 13.7; Deuteronomio 16.3.
✡ **5:13** 5.13: Deuteronomio 13.5; 17.7 (LXX).

Diwata? Aas ndi' niyu limbungayi gegulingen niyu! Ay su nga getaw
neg imural neng mikighilawas, awas miksimba sed diwatadiwata, awas
menenapaw, awas muubay sek sama ne ngad dlai awas sama ne nga
dlibun, 10 awas se ngang meddaaw, awas se ngang merelaw, awas se
ngang megbinabeleng, awas se ngang mengumbaal, bu' se ngak tulisan—
ndi' mekepenunud ri sek Pedlegeri'an ned Diwata. 11 Sud duma seniyu
maa' nini nud diin. Ma'ad milimpiyuwan amu na buwat ri se ngak sala'
niyu, linain amu na para sed Diwata; bu' pimetareng amu na ned Diwata
pebiyan se ngalan ne Ginu'u ne si Jesus Christ bu' ri se Gispiritu ned Diwata
ta.

Gamit Niyui Dlawas Niyu sek Pekpesiddengeg ri sed Diwata

12 ✡ Duuning mektalu', “Mbaal'u isan landunig betang ne dliyagan'u,”
ma'ad gena' dlaunen mekegbegay ne kelengasan riin seniyu. Bu'
mektalu'u, “Mbaal'u isan landunig betang ne dliyagan'u,” metuud ma iin,
ma'ad ndi'u mekpega'em se isan landun neg betang. 13 Duuning miktalu',
“Suk pekaan para ri sek tiyan bu' suk tiyan para ri sek pekaan.” Metuud
ma iin; ma'ad dela'en ned Diwata suk tiyan bu' suk pekaan. Gena' metuud
neg binaal su dlawas ne getaw para sek pekighilawas se gena' kerumanan,
ma'ad binaal ini para sek pekpenibeli ri se Ginu'u; bu' su Ginu'u giining
megingat run nini. 14 Bu' pitubu' puli' nud Diwata su Ginu'u buwat
se kemetain, bu' giin rema sung mekpetubu' puli' ri senita pebiyan se
ga'emen.
15 Nda' ba niyu mesuunay ne su nga dlawas niyu kebahin se dlawas
ni Christ? Uwanen'u ba su kebahin se dlawasen bu' pesalabuuken tu se
dlibun neng mekpemeledya' ned dengegen? Ndi' gaid mehitabu'! 16 ✡
Misuunan ba rema niyu ne su getaw neng mikpekighilawas tu se dlibun
neng mekpemeledya' ned dengegen mibaal nek sala lawas duma seniin?
Kelaru gupiya suk tinalu' ri se kesulatan, “Sud duwa' mibaal nek sala.”
17 Ma'ad sung misalabuuk riin se Ginu'u, misalabuuk ri seniin se gispiritu.
18 Aas liyaway niyu suk pekpekighilawas se gena' kerumanan. Sud duma
ne ngak sala' neg binaal ne getaw nda'i dlabet ri se dlawasen, ma'ad
su getaw neng mikpekighilawas ri se gena' kerumanan mikesala' ri se
gegulingenen ne dlawas. 19 ✡ Nda' amu ba mekesuun ne su dlawas niyu
templo ne ritu mikengel su Gispiritu Santu? Su Gispiritu ned diin seniyu
begay ini buwat sed Diwata. Gena' na gamui gapu'en se dlawas niyu bu'
ndi' sud Diwata na, 20 ay melaga' suk peksaluyen ri seniyu. Aas gamit niyui
nga dlawas niyu sek pekpesiddengeg ri sed Diwata.

7

Suk Saak metendeng ri sek Peksuway

1 Na, metendeng se ngag betang nek sinulat niyu ri senaan. Mpiya
para se dlai ne ndi' sumuway. 2 Ma'ad tendeng ay meleget gupiyai nga
kasu ri seg imural nek pekpekighilawas; melengas ne kada dlai duuni
gegulingenen nek sawa awas kada dlibun duuni gegulingenen neg bana.
3 Gamu ne nga dlai, kina'enlan baalen niyu su ketendanan niyu tu sek
sawa niyu, bu' gamu rema ne nga dlibun, arun suk salasala riin seniyu
meteken se kada ne ngak pengina'enlan. 4 Su dlawas nuk sawa gena' neng
niin na run ma'ad para seg banaan. Maa' ra run rema su dlawas neg
bana gena' neng niin na run ma'ad para sek sawaan. 5 Ndi' niyu belibaray

✡ **6:12** 6.12: 1 Corinto 10.23. ✡ **6:16** 6.16 Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✡ **6:19** 6.19 1 Corinto 3.16; 2 Corinto 6.16.

su dliyagan nug bana niyu awas sawa niyu, gawas bu' miksabut amu ne ndi' reli' megubay arun megamit suk panahun niyu para sek pegampu'. Ma'ad peketubus sek piksebutan niyu, pegubay amu na pelum arun ndi' amu metintal ni Satanas tendeng se kekulang niyu sek pekpegeng ri se gegulingen niyu.
6 Na, tinalu'u ini gena' maa' nek sugu' bu' ndi' sala nek pektugut. 7 Bu' liyagan'u siya ne su dlaun niyu maa' senaan. Ma'ad kada sala duunig binegay buwat sed Diwata, suk sala ne getaw duunig binegay neng maa' nini; bu' su dlain ne getaw duunig binegay neng maa'entu.
8 Na, ri se genda' pa suway bu' se ngag balu ne dlibun: giin nini sung metalu'u riin seniyu ne mpiya kampuun neng mekpebilin amu neng maa' senaan. 9 Ma'ad bu' ndi' amu mekepegeng ri se gegulingen niyu, suway amu na ma'aray. Ay mpiya pa kampuun nek sumuway amu kuntra seng megantus amu ri se gayak ne gendi' mpegengan.
10 ✡ Para tu se ngang medderumaay, duunik sugu'u ne gena' migbuwat ri se gegulingen'u bu' ndi' buwat se Ginu'u. Suk sawa kina'enlan ne ndi' meleng ri seg banaan. 11 Ma'ad bu' belengen nek sawa sug banaan, kina'enlan ndi' na giin sumuway puli' awas kina'enlan meguli' ilan neg banaan. Bu' sug bana ketu kina'enlan ne ndi' meleng ri sek sawaan.
12 Na, telu'an'u sud duma (keni naan na run, nda'irunik tinalu' ne Ginu'u metendeng run nini): bu' suk sala neng mektetu'u ne dlai ned duunik sawaan ne gena' mektetu'u, bu' minuyun su dlibun sek pektipung ri seniin, kina'enlan ne su dlai ndi' meleng ri seniin. 13 Bu' suk sala ne dlibun neng mektetu'u memana ri se dlai ne gena' mektetu'u' ma'ad minuyun su dlai ketu sek pektipung ri seniin, kina'enlan ne ndi' meleng su dlibun ri se dlai. 14 Ay sug bana ne gena' mektetu'u dinawat ned Diwata pebiyan sek pekesalabuuk tu sek sawaan; bu' suk sawa ne gena' mektetu'u dinawat ned Diwata pebiyan sek pekesalabuuk tu seg banaan neng mektetu'u. Bu' gena' pa maa' nini, maa' siya su nga gembata' nilan se gena' mektetu'u. Ma'ad se nga kebetang ketu, dinawat ilan ned Diwata. 15 Ma'ad bu' su gena' mektetu'u liyagaan meleng ri se kerumanaan neng mektetu'u, tugutay mu giin. Seng maa' niya ne nga kasu sung mektetu'u, bana awas sawa, duun nai kegewasan niyu, tendeng ay miktawag sud Diwata neng mekengel amu ned duuni kelinaw. 16 Dya'a nek sawa neng meketetu'u, pekendun mu run peksiguru neng me'uwit mu sug bana mu arun meluwas giin? Dya'a neg bana neng meketetu'u, pekendun mu run peksiguru neng me'uwit mu suk sawa mu arun meluwas giin?

Mekpeddayun amu sumala' se Kebetang sek Pektawag ned Diwata riin Seniyu

17 Kina'enlan ned duwaten nu kada sala su kebetang neg binegay ned Diwata bu' mekpeddayun se kebetang sek panahun sek pektawag ned Diwata ri seniin. Giin nini suk tinendu'u se dlaun ne ngang mektetu'u ri se ngak simbaan. 18 Penenggi' bu' duuni dlai neng mituli' na daan se nda' pa giin mektu'u riin sed Diwata, ndi' na kina'enlan ne uwa'en suk pali' sek peketuli'en; bu' nda' pa giin metuli' bu' miktu'u na giin nemuun riin sed Diwata, ndi' na kina'enlan neng mekpetuli' pa giin. 19 Tendeng ay isan tinuli' ita awas gena', gena' ini gimpurtanti. Ma'ad gimpurtanti pa kampuun suk pektuman ri se nga kesugu'an ned Diwata. 20 Kada sala mekpeddayun se kebetangen sek pektawag ned Diwata ri seniin. 21 Bu' gulipen'a sek pektawag ned Diwata ri seni'a, pesaddan mu na iin;

✡ **7:10** 7.10-11: San Mateo 5.32; 19.9; San Marcos 10.11-12; San Lucas 16.18.

ma'ad bu' duunik panahun mu neng mekelingkawas'a sek pekegulipen,
pehimuslay mu ini. 22 Bu' duuni gulipen nek tinawag ne Ginu'u arun
mektu'u, isan pa gulipen giin, duun nai kegewasaan riin se Ginu'u; maa'
run rema, isan su getaw gena' gulipen se guna nek pektu'uun riin se
Ginu'u, gulipen giin riin ni Christ. 23 Ay linekat'a ne gembagel ne dlaga'.
Aas ndi'a na mekpe'ulipen ri se nga getaw. 24 Aas, nga kepeteran'u,
landun mai kebetang mu seng mibaal'a neng mektetu'u, mekpebilin'a ri
sed Diwata.

Metendeng ri se Gena' Suway bu' se ngag Balu ne dlibun bu' se ngag Balu ne dlai

25 Na, metendeng ri se nga gena' nek suway, nda'irunik penendu'an'u
neg buwat ri se Ginu'u. Ma'ad su Ginu'u, buwat ri se dlelaaten, binegayan
naun nek tinawan neng meseligan, bu' begay'u riin seniyu. 26 Tendeng
se nga keliseran nemuun nek panahun, melengas pa bu' mekpebilin giin
se kebetangen nemuun. 27 Bu' duunik sawa mu, ndi' mu giin belengay.
Bu' nda'irunik sawa mu, ndi'a na suway. 28 Ma'ad bu' sumuway'a,
nda'a mekesala'; bu' sumuway sud delaga, nda' giin mekesala'. Ma'ad
pelebunen'u neng mekeliyaw amu se kada gendaw ne nga keliseran neng
mi'angken ne ngak suway.

29 Ma'ad giin nini sug be'et'u pesabut, nga kepeteran'u, suk tinagal nek
panahun megaud na mateng. Bu' gatad nemuun, suk sala ned duunik
sawaan kina'enlan ne ilelaan nini neng maa' ne nda'irunik sawaan; 30 ketu
neng minsegaw, maa' ra ne genda' peksegaw; suk pidleliyag, maa' ra ne
genda' pedleliyagay; su ngang minaluy, maa' ra ne nda'iruning niin; 31 bu'
su ngang mikpehimulus ri se ngag betang rini seg benwa, maa' ra ne genda'
mekepehimulus ri se ngag betang. Ay su gawi' seg benwa nemuun megaud
na metapus.

32 Liyagan'u siya neng mekeliyaw amu se nga kegulesan. Su dlai ne
genda' suway nda'iruni dlain ne kegulesaan bu' ndi' suk terbahu ne Ginu'u
ay menantu ma giin neng mekepedleliyag ri se Ginu'u. 33 Ma'ad su dlai ned
duunik sawaan, suk pegena'ena'enen suk pengetubu'an ri seg benwa keni
tendeng ay liyagaan neng mekepedleliyag ri sek sawaan. 34 Aas, mbahin
kanunay su gena'ena'en. Su dlibun ne gena' suway awas delaga nda'iruni
dlain ne kegulesaan bu' ndi' suk terbahu ne Ginu'u, bu' liyagaan ne mbegay
suk tibuuk ne dlawas bu' gena'ena'en sek pekebala'an para sed Diwata.
Ma'ad su dlibun nek suway megules ri se ngag betang rini seg benwa
tendeng ay liyagaan neng mekegbegay giin ne dleliyag ri seg banaan.

35 Inasuy'u ini para se kelengasan niyu. Gena'u tuyu' suk pekpegeng
ri seniyu. Tumu', liyagan'u ne mbaal amu neng metareng bu' ginsaktu
bu' genda'iruning mekebelabag ri se gegulingen niyu bu' ginsaktu nek
pekpenibeli niyu ri se Ginu'u.

36 Na, para se ngang megegiyakay ma'ad nda' pegena'ena' nek sumuway:
bu' ndi' mekepegeng su dlai ri se gayaken bu' seg binatiken kina'enlan
sumuway giin, gena' inik sala'. Pesuwain ilan. 37 Ma'ad bu' suk sala
ne getaw ne nda'irunik tuyu'en sek peksuway ay mekepegeng giin ri se
gegulingenen bu' mikegukum na giin landunig baalenen, na, melengas
ne ndi' na giin sumuway ri seng mi'iyakaan. 38 Aas, su getaw nek
sumuway ri seng mi'iyakaan, migbaal giin neng melengas. Ma'ad giin neng
mikegukum ne gendi' sumuway, migbaal giin neng melengas kampuun.

39 Su dlibun nda'i kegewasaan sek peksuway saanay miktetubu' pa sug
banaan; ma'ad bu' matay na sug banaan, mekehimu na giin sek peksuway
se dlai neng mi'iyakaan. Ma'ad kina'enlan ne suk pemenanen mektetu'u.

40 Ma'ad ri se gena'ena'u, melengas kampuun ne ndi' na giin sumuway geseb bu' miktu'uu ne gena'ena'u keni buwat ri se Gispiritu ned Diwata.

8

Suk Pekaan ned Dinulang tu se ngad diwatadiwata

1 Na, metendeng sek pekaan ned dinulang tu se ngad diwatadiwata.
Metuud suk tinalu' ne dlaunan ta ned duunik sinuunaan. Tumu' sinuunan keni mikepebaal se getaw neng mepesigarbuun, ma'ad suk pekpetail mekpeligen. 2 Bu' duuni getaw riin seniyu neng migena'ena' neng meleget naik sinuunaan, sek pekemetuud, nda' giin mekesuun se gembaya'en mesuunan. 3 Ma'ad bu' su getaw neng mikpetail ri sed Diwata, mi'ilala giin ned Diwata.
4 Aas metendeng sek pekaan se nga karni ned dinulang tu se ngad diwatadiwata: mikesuun ita ne su ngad diwatadiwata gena' gaid metuud; bu' misuunan ta, ned duunik sala raid Diwata. 5 Isan pa neng miktalu' sud duma ned duun rawi ngad diwatadiwata ri se dlangit awas ri seg benwa—ay sung metuud, duuning melaunik tinawag ne "ngad diwatadiwata" bu' "nga geseg," 6 ma'ad para senita, duunik sala raid Diwata, su Gama' neng migbaal se dlaun ne ngag betang. Giin sung migbegay ri senita ne ketubu' arun mekesaya' ita ri seniin saanay miktetubu' ita. Bu' duunik sala rai Ginu'u, si Jesus Christ nek pebiyan seniin binaal su dlaun ne ngag betang bu' tendeng ri seniin, mitubu' ita.
7 Ma'ad su kemetuuran ketu nda' pa mesuunay ne dlaunan. Sud duma mi'enaran na gaid suk pendiwata, nek tampan nemuun, migena'ena' gusay sek pekaan ketu para tu se ngad diwatadiwata. Gena' pa meligen su gena'ena' nilan bu' betiken nilan neng melemu'an ilan bu' maan ilan run nitu. 8 Tumu', su gaan ndi' mekepegaud ri senita riin sed Diwata awas mekepedlaat ri senita bu' ndi' ita maan, awas mekepelengas ri senita bu' maan ita run nini.
9 Ma'ad pekpetigaam amu isan duuni kegewasan niyu sek pekpili', tendeng ay duuni ngang mektetu'u riin sed Diwata ne gena' pa meligen suk pektu'uun bu' mekesala' na ma'ad. 10 Penenggi', bu' sung meluya nek pengena'ena'en metendeng run nini mekiita' ri seni'a, ned duunik "sinuunan" neng minaan tu sek templo ned diwatadiwata, ndi' ba mekeenggat ini ri seniin sek pekaan ri sed dinulang riin sed diwatadiwata isan misuunaan nek sala' itu? 11 Ay getaw keni ne gena' pa meligen suk pektu'uun mekesala' tendeng ri sek "sinuunan" mu. Ma'ad pegena'ena' mu ne giin suk pated mu neng mikpekematay si Christ run. 12 Bu' sek pegbaal mu run nini, mikesala'a riin ni Christ tendeng ay mikesala'a ri sek pated mu ne suk pektu'uun gena' pa meligen bu' sinamuk mu su gena'ena'en. 13 Aas bu' gaku' su getaran ne suk sementaun'u mikesala' tendeng ay minaanu nek pekaan ned dinulang. Na, ndi'u na gaid maan run saanay tetubu'u pa arun suk sementaun'u ndi' na mekesala'.

9

Su nga Ketenged bu' su nga Ketendanan nu nga Gapustulis

1 Gena' ba ned duuni kegewasan'u? Gena' ba gapustulisu? Nda'u ba me'ita' si Jesus ne Ginu'u ta? Gena' ba gamui kelebu'an sek pekpenerbahuu ri se Ginu'u? 2 Isan bu' para sed duma ne genda' pegilala ri senaan ne gapustulis, mikesiguruu neng megilala amu ri senaan tendeng ay gamu su kemetuuran ne gaku' gapustulis ne Ginu'u.

3 Bu' saakanu ne nga getaw metendeng run nini, giin nini suk
pekpenaliped'u ri senilan. 4 Nda'irun bai ketenged'u sek peddawat seg
binegay nek pekaan bu' ginumen para sek pekterbahuu? 5 Nda'irun bai
ketenged'u neng meguwit nek sawau neng mektetu'u ned dumau se ngak
pegbiyahiu maa' seg binaal ne ngad duma ne nga gapustulis, bu' ne nga
kepeteran ta ri se Ginu'u, bu' ni Pedro? 6 Na, gaku' bu' si Bernabe, gami ra
ba sung mekterbahu para sek pengetubu'an nami? 7 Duun baik sundalu
ne genda' begayay nek su'ul sek pekterbahu gisip sundalu? Duun baing
mentetaun ne genda'i ketengeren sek pekaan seg bunga nek pigimulaan?
Awas duun baing megatiman se nga karniru ne genda'i ketengeren sek
peginum se gatas neg buwat ri se nga karniruun?
8 Suk tinalu'u gena' buwat riin sek pengena'ena' ne getaw ay su
Kesugu'an migasuy rema run nini. 9 ✡ Ay misulat ri se Kesugu'an ni
Moses, “Ndi' mu egberay sug baba' neg baka saanay medlegiik nek trigu.”
Migena'ena' amu ba neng migules na run sud Diwata tu se ngag baka?
10 Tumu' gena' ba gita suk pigelingan run ned Diwata? Wa'a, misulat
ini para senita tendeng ay su nga getaw neng meddaru bu' medlegani,
mikperateng ilan gaid neng mekebahin nek sengku'. 11 ✡ Maa' nu nga
getaw neng miksigwag ne ngag beni', maa' ami neng miksigwag nek talu'
ned Diwata riin seniyu. Gembegat ba riin seniyu bu' dumawat ami ne
ngak pengina'enlan buwat riin seniyu? 12 Bu' sud duma duuni ketengeren
sek pekperateng run nini buwat ri seniyu, gena' ba gami labaw pa ned
duuni ketengeren?
Ma'ad nda' ami penengi ri seniyu isan duuni ketenged nami sek pekpe-
nengi run nini seniyu. Tumu' inantus nami su dlaunan arun nda'iruning
mekebelabag sek pegasuy seng Melenges ne Gesuyen metendeng riin ni
Christ. 13 ✡ Misuunan niyu gaid ne su ngang minibeli riin sek templo, diin
rema minuwan nek pekaan sek templo, bu' su ngak pari' neng middulang
ne ngang menanap para sed Diwata, binegayan ilan neg bahin se karni
ned dinulang riin sed dulangan. 14 ✡ Seng maa' run nek pebiyan, miksugu'
su Ginu'u ne su ngang mengasuy seng melengas ne gesuyen mekerawat
rema sek pengetubu'an nilan buwat run nitu.
15 Ma'ad nda'u gemitay su nga ketenged'u bu' nda'u peksulat run nini
nemuun riin seniyu arun sek pegamit se nga ketenged keni para ri se
gegulingen'u. Ay pelebunen'u su kemetain sinangkali' ndi'u tugutan ri
se keterengan'u sek pekpesigarbu. 16 Nda'irun nai gempesigarbuu bu'
megasuyu neng melengas ne gesuyen ay terbahu keni sinugu' ri senaan
arun baalen'u. Kelaatan sung mateng ri senaan bu' ndi'u megasuy seng
Melengas ne Gesuyen. 17 Tendeng bu' gaku' pa siyaing mimili' runik
terbahuu keni, mekperatengu siya nek su'ul. Ma'ad tendeng ay gena'u
pinili' suk terbahu keni, binaal'u suk terbahu tendeng ay sinalig ini ned
Diwata ri senaan. 18 Na, landun ma rayunik su'ul neng merawat'u?
Nda'irun bu' ndi' su kehigeyunan'u sek pegasuy seng Melengas ne Gesuyen
ne genda'ik su'ul isan duuni ketenged'u gisip mentetendu'.
19 Tendeng ay isan nda'u pekpe'ulipen se isan ta', mikpe'ulipenu ri se
kelaunan ne nga getaw arun me'agak'u sung melaun ne nga getaw ri
sek peksunud riin ni Christ. 20 Saanay mikterbahuu tu se ngag Judeo,
midleketubu'u maa' neg Judeo arun me'agak'u ilan sek peksalig riin ni
Christ; tu se ngang miksunud tu se Kesugu'an ni Moses, isan gaku' nda'
peksunud ri se nga Kesugu'an, sinunud'u ini arun me'agak'u ilan sek

✡ **9:9** 9.9: Deuteronomio 25.4; 1 Timoteo 5.18. ✡ **9:11** 9.11: Roma 15.27. ✡ **9:13** 9.13: Deuteronomio 18.1. ✡ **9:14** 9.14: San Mateo 10.10; San Lucas 10.7.

peksalig riin ni Christ. 21 Maa' run rema ne saanay'u mekterbahu tu se
nga gena' Judeo, midleketubu'u maa' ne nga gena' Judeo, su nga getaw
ne genda' mesakup ri se Kesugu'an nek para ra se ngag Judeo, arun
me'agak'u ilan sek peksalig riin ni Christ. Nda' ini pegulugan ne nda'u
tumanay su Kesugu'an ned Diwata, tendeng ay sek pekemetuud sinunud'u
su Kesugu'an ni Christ. 22 Bu' diinu duma se ngang mektetu'u ne gena'
pa meligen, binaal'u su gegulingen'u neng maa' ri senilan, arun me'agak'u
ilan sek peksalig riin ni Christ. Tu se dlaun ne nga getaw, binaal'u su
gegulingen'u neng maa' ri senilan arun se dlaun nek pebiyan, baalen'u su
dlaun ne gembaal'u, arun me'agak'u sud duma senilan tu se keluwasan.
23 Bu' binaal'u dlaunen keni tendeng seng Melengas ne Gesuyen arun
mekaambitu se ngak pengumpiya run nini.
24 Nda' niyu ba mesuunay ne su dlaun ned diin sek pedlumba'an,
melauning menggebek ma'ad sala raing mekeddaag? Aas, penantu amu
riin sek pedlumba'an arun mekeddaag. 25 Bu' su kada menlemetay
ne dliyagaan medduma ri se dlumba', kina'enlan megbansay giin sek
pekpegeng ri se gegulingenen arun mpurungpurungan neg binaal se
ngad daun ne ndi' mekpayat; ma'ad gita, binaal ta ini, arun duunik
purungpurung ta se genda'i gekteben. 26 Aas gaku', maa'u nu getaw ne
ginumebek tampan merepet'u su gekteban. Bu' maa'u rema seg buksingiru
ne gendi' mekpesagad sek pekpenumbag ri se genus, 27 ma'ad hinanas'u bu'
dinisiplinau gupiya su gegulingen'u ne dlawas arun meliyawan'u ne ndi'
mperuma tubus'u me'enggat su ngad duma sek peddunut ri se dlumba'.

10

Penegul sek Pedliyaw se ngad diwatadiwata

1 ✡ Nga kepeteran, perelendem'u ri seniyu su nga gepu'an ta neng
miksunud riin ni Moses. Dlaun nilan pineliperan ne ginanud bu'
melengasik peddipag ri sed Dagat ne Gempula. 2 Bu' pebiyan se ginanud
bu' sed dagat binendyagan ilan gela' gisip sumusunud ri ni Moses. 3 ✡
Bu' dlaun nilan minaan seng maa' ra ne gaan neg binegay ne gispiritu
ned Diwata. 4 ✡ Bu' mininum ilan seng maa' ra nek tubig neg binegay ne
gispiritu ned Diwata, ay mininum ilan nek tubig buwat sek telektap neg
binegay ne gispiritu ned Diwata neng middunut ri senilan; bu' suk telektap
ketu giin si Christ mismu. 5 ✡ Ma'ad isan maa'entu, nda' pedleliyagay sud
Diwata ri se keleget nilan. Aas miksiya'siya' sug bangkay nilan ritu se
kemingawan.
6 ✡ Na, dlaunan keni penegul para senita arun ndi' ita mektinguha' sek
pegbaal neng melaat maa' seg binaal nilan. 7 ✡ Ndi' ita meksimba ri sed
diwatadiwata maa' seg binaal nud duma senilan nud diin. Ay misulat
ri se kesulatan, “Su nga getaw migingkud arun maan bu' minum tampan
midlekelebu'an sek pekebeleng bu' pekighilawas.” 8 ✡ Ndi' ita gaid megbaal
seg imural nek pekighilawas maa' seg binaal nud duma ri senilan nud diin
bu' tendeng seg binaal nilan ketu, mimatay sud duwa' pulu' bu' telu libu ne
nga gataw seled sendaw. 9 ✡ Ndi' ta pengindanan su Ginu'u maa' gusay seg
binaal nud duma senilan, aas inebut ilan ne ngang mamak bu' mimatay.

✡ **10:1** 10.1: a Exodo 13.21-22. b Exodo 14.22-29. ✡ **10:3** 10.3: Exodo 16.35. ✡ **10:4** 10.4: Exodo 17.6; Ngang Numero 20.11. ✡ **10:5** 10.5: Ngang Numero 14.29-30. ✡ **10:6** 10.6: Ngang Numero 11.4. ✡ **10:7** 10.7: Exodo 32.6. ✡ **10:8** 10.8: Ngang Numero 25.1-18. ✡ **10:9** 10.9: Ngang Numero 21.5-6.

10 ✡ Ndi' ita rema megburuburu, maa' nud duma senilan, aas pimatay ilan
neg Anghel se Kemetain.
11 Na, dlaunen keni mihitabu' tu senilan arun mbaal ne dlendasan tu
sed duma. Bu' misulat na daan gisip penegul para senita neng mekesagad
run nini se ketapusan.
12 Aas bu' migena'ena'a neng meligen'a buwat ri sek pektintal, megban-
tay'a arun ndi'a melupig sek pektintal. 13 Su dlaun ne ngak pektintal
neng mesegaran niyu mesegaran rema se kelaunan. Ma'ad sud Diwata
keseligan. Ndi'en tugut nek tintalen'a ne dlabaw pa ne ndi' mu me'antus.
Ma'ad bu' mateng suk pektintal, megbegay sud Diwata neg higayun neng
mekedlaguy'a arun ndi'a melupig sek pektintal.
14 Aas, ngak pinetail'u, ndi' amu gaid peksimba ri se ngad diwatadiwata.
15 Tinalu'u ini ri seniyu maa' ne nga getaw neng mikesabut. Gamu naing
metau mektimbangtimbang ri sek tinalu'u. 16 ✡ Seng mininum ita buwat se
kupa nek pisalamatan ta ri sed Diwata, gena' ba seng maa' nini, mi'ilasan
ita sed dugu' ni Christ? Seng maan ita sek pan nek pinetapeta, gena' ba
seng maa' nini, mi'ilasan ita se dlawas ni Christ? 17 Tendeng ay duunik
salabuuk raik pan isan metuud neng melaun ita, misalabuuk ita tendeng
ay migambitay ita ri sek salabuuk nek pan.
18 ✡ Pegena'ena' niyu sug binaal nu nga getaw Israel; su ngang mingaan
ri se ngad dinulang, mi'ilasan rema seg binaal tu sek pengilakan. 19 Rayun,
landun mai gulugan ri sek tinalu'u? Migulugan ba ini ne sud diwatadiwata
bu' sud dinulang duun ba inik paluun? 20 ✡ Gena'! Sug be'et'u pesabut ne su
ngag betang ned dinulang, dinulang tu se ngang menulay bu' gena' tu sed
Diwata. Bu' ndi'u liyagan nek sementaun niyu su ngang menulay. 21 Ndi'
amu mekiinum buwat se kupa sek peddelendem se kemetain se Ginu'u
bu' se kupa rema neg buwat se ngang menulay; ndi' amu mekekaan sek
pengaanan sek peddelendem se kemetain se Ginu'u bu' sek pengaanan
rema se ngang menulay. 22 ✡ Liyagan ta ba neng mengimbegu su Ginu'u?
Migena'ena' ita ba neng mesekeg ita pa sinangkali' ri seniin?
23 ✡ “Mbaal ta isan landun neg betang ne dliyagan ta,” miktalu' ilan.
Metuud ma iin, ma'ad gena' dlaun neg betang mekegabang ri senita.
“Mbaal ta isan landun neg betang ne dliyagan ta,” ma'ad gena' su dlaun
neg betang mekepeligen riin senita. 24 Kina'enlan nda'iruning mektinguha'
se gegulingenen ne kepiyanan bu' ndi' se kepiyanan ned duma. 25 Me'aan
niyu isan landun ne karniay run neg bineledya' riin sek tebu'an se gendi'
na peksaak arun ndi' mesamuk suk pengena'ena' niyu, 26 ✡ tendeng ay
misulat ini ri se kesulatan neng miktalu', “Su Ginu'u su gapu'en seg benwa
bu' se dlaun ne ngag betang run nini.”
27 Bu' duuni getaw ne gena' mektetu'u neng megenggat ri seniyu
sek pekaan bu' liyagan niyu meddunut, aan niyu isan landuni gaan
neg betangenen riin seng metungenga'an niyu se genda'ik peksaak bu'
dinulang ba ini ri sed diwatadiwata awas genda', arun ndi' mesamuk suk
pengena'ena' niyu. 28 Ma'ad bu' telu'an amu ne suk pekaan ketu dinulang
na tu se ngad diwatadiwata, ndi' niyu rayun aanayi gaan ketu, para tu se
getaw neng miktalu' ri seniyu bu' para se kunsinsiya niyu. 29 Migulugan
ini, gena' ri se gegulingen niyu nek pengena'ena' bu' ndi' para tu sek
pengena'ena' nu dlain ne getaw.

✡ **10:10** 10.10: Ngang Numero 16.41-49. ✡ **10:16** 10.16 San Mateo 26.26. ✡ **10:18** 10.18: Levitico 7.6. ✡ **10:20** 10.20: Deuteronomio 32.17 (LXX). ✡ **10:22** 10.22: Deuteronomio 32.21. ✡ **10:23** 10.23: 1 Corinto 6.12. ✡ **10:26** 10.26: Ngak Salmo 24.1.

Na, ali' bu' meksaak amu, “Tuma ma pegbe'etan ma se kunsinsiya ned
duma ne getaw su kegewasan'u sek pegbaal? 30 Bu' pisalamatan'u ri
sed Diwata su gaan'u, tuma ma pemuraanu ma tendeng se gaan nek
pisalamatan'u?”
31 Isan landunig baalen niyu, isan maan awas minum amu, baal niyui
dlaunen keni se ketuyu'an neng mesaya' sud Diwata. 32 Penentuway niyu
ne ndi' amu mbaal ne getaran neng mekesala' su ngag Judeo awas su
nga gena' Judeo awas su ngak sementaun niyu neng mektetu'u riin sek
simbaan. 33 Sunud niyu sug binaal'u; pinentuwan'u nek pedleliyagen
su dlaun ne getaw ri se dlaun neg binaal'u, se genda'ik pegena'ena' se
gegulingen'u ne kepiyanan, ma'ad su kepiyanan se dlaun ne nga getaw
arun meluwas ilan.

11

1 ✡ Aas awat niyau maa' sek pegawat'u riin ni Christ.

Metendeng sek Pektabun ri se Gulu sek Peksimba

2 Na, sinaya'u amu tendeng ay kanunay niyau pigena'ena' bu' tinuman
niyu su ngak penendu'an maa' sek pektendu'u ri seniyu nud diin. 3 Ma'ad
duun paig betang ne dliyagan'u neng mesuunan niyu. Suk pengulu se kada
dlai giin si Christ. Suk pengulu sek sawa, giin sug bana, bu' suk pengulu ni
Christ giin sud Diwata. 4 Aas suk sala ne dlai neng mektabun ri se guluun
bu' megampu' bu' megwali seng minsahi ned Diwata sek panahun sek
peksimba pikpiiraan si Christ. 5 Bu' megampu' su dlibun awas megasuy
sek talu' ned Diwata ne genda'irunik tabun ri se guluun, pikpiiraan sug
banaan. Dlibun iin genda'i kelainan ri se dlibun neng mikpe'ebul. 6 Bu'
su dlibun ne gendi' mektabun ri se guluun melengas pa mekpepetel na
ma'aray giin ri seg buuken. Tendeng ay mekepepiid para ri se dlibun bu'
mekpepetel neg buuk awas mekpe'ebul, mbaya' tebunaani guluun. 7 ✡
Para se dlai, ndi' mbaya' mektabun ri se guluun, tendeng ay giin maa'
se gawi' bu' dengeg ned Diwata; ma'ad para se dlibun, giinid dengeg ne
dlai. 8 ✡ Ay su dlai nda' baalay buwat se dlibun; ma'ad su dlibun giinig
binaal buwat riin se dlai. 9 Nda' baalay su dlai para se dlibun, ma'ad
su dlibun binaal para se dlai. 10 Aas tendeng se ngag anghel, kina'enlan
su dlibun mektabun ri se guluun, arun sek pekpe'ita' neng mikpesakup
giin ri seg banaan. 11 Ma'ad sek pedleketubu' ta riin se Ginu'u, su dlibun
midlekina'enlan ne dlai bu' su dlai midlekina'enlan ne dlibun. 12 Ay binaal
su dlibun buwat ri se dlawas ne dlai, bu' mi'etaw su dlai pebiyan se dlibun
bu' su dlaun neg betang migbuwat ri sed Diwata.
13 Na, pegena'ena' niyu gupiya: mbaya' ba ne su dlibun, bu' megampu'
ri sed Diwata riin sek simbaan niyu, ne ndi' na mektabun ri se guluun?
14 Maa' seng mi'enaran nek tinendu' ri seniyu, gena' ba mekepepiid bu' su
dlai metaasig buuken, 15 ma'ad para se dlibun, genegaan nini? Binegayan
giin neng metaas neg buuk para pentabun. 16 Ma'ad bu' duunik sumupak
tendeng run nini, giin nini sung metalu'u tu senilan. Giin nini sug betasan
nami bu' su ngang miktipung ne ngang mektetu'u riin sek simbaan ned
Diwata se kada dlugar sek peksimba.

Suk Penihapun ne Ginu'u
(San Mateo 26.26-29; San Marcos 14.22-25; San Lucas 22.14-20)

✡ **11:1** 11.1: 1 Corinto 4.16; Filipos 3.17. ✡ **11:7** 11.7: Su Getaran se Dlaunan 1.26-27. ✡ **11:8** 11.8-9: Su Getaran se Dlaunan 2.18-23.

17 Na, sek sunud ne ngak pemandu', ndi'u amu mesaya', tendeng
ay kelaatan ma'aray sung mibaal ri sek pektipung niyu sinangkali' se
kelengasan. 18 Guna, seng mektipung amu riin sek simbaan, mikerengegu
neng mikpainpain amu, bu' meketu'uu ned duunik peketuuren ini. 19 Ay
melengas rema neng mihitabu' ini riin seniyu neng mikpainpain amu,
arun mesuunan bu' ta' gaid ri seniyu sung metuud neng mektetu'u. 20 Seng
miktipung amu, gena' sek pekaan sek penihapun ne Ginu'u su ginaan niyu,
21 tendeng ay inaan niyu guna su gaan ne ginuwit niyu bu' sud duma
miperii'an saanay su ngad duma mibeleng. 22 Nda'irun bai gegulingen
niyu ne ngag balay ne ritu amu maan bu' minum? Tendeng seg binaal
niyu kiin, nda' amu pektamed ri se ngang mektetu'u riin sek simbaan niyu
bu' pikpiid niyu su ngak pupus. Landun mai gembaya'u telu'en ri seniyu
run nini? Siya'en'u amu ba seg binaal niyu? Ndi' gaid.

23 Ay mirawat'u buwat ri se Ginu'u suk penendu'an nek tinendu'u riin
seniyu: su Ginu'u ne si Jesus se gebii ketu ne dlinu'iban giin, minuwan giin
nek pan, 24 bu' seng mitubusen pesalamatay ri sed Diwata, pinetapetaan
nini bu' miktalu' tu se ngak tinu'unaan, “Giin nini su dlawas'u nek
tinudyan para seniyu. Baal niyu ini sek peddelendem ri senaan.” 25 ✡
Giin ra rema peketubus nilan menihapun, minuwan giin ne kupa neng
miktalu', “Kupa keni giin su gilelaan seg begu ne keligenan ned Diwata
riin seniyu. Su keligenan pimetuuran pebiyan ri sed dugu'u. Seng minum
amu run nini, inum niyu ini sek peddelendem ri senaan.”

26 Tendeng ay se kada nek pekaan niyu sek pan keni bu' peginum
run nini buwat se kupa, inasuy niyu su kemetain nu Ginu'u tampan sek
pekpuli'en. 27 Aas su isan ta' neng maan sek pan bu' minum ri se ginumen
neg buwat se kupa ne Ginu'u ma'ad sug binaalen gena' melengas, na, su
getaw ketu mikesala' tendeng ay nda' giin pektamed ri se dlawas bu' dugu'
ne Ginu'u. 28 Aas kina'enlan rayun meksusi amu reli' ri se gegulingen niyu,
bu' rayun mekekaan amu bu' mekiinum amu buwat se kupa. 29 Ay bu' su
getaw neng maan bu' minum buwat se kupa ne genda'en metipet gupiya
su gulugan metendeng ri se dlawas ne Ginu'u, giin ra sung migimetang
nek silut ri se gegulingenen saanay maan bu' minum. 30 Giin nini sug
rasun neng melaun ri seniyu sung meluya bu' melaru bu' sud duma gani'
mimatay. 31 Bu' susiin ta reli' su gegulingen ta, ndi' ita ukuman ned Diwata.
32 Ma'ad bu' ukuman ita ne Ginu'u, dinisiplina ita arun ndi' ita mperuma
sek peksiluten se nga getaw rini seg benwa.

33 Aas, nga kepeteran'u bu' mektipung amu sek pekaan sek penihapun se
Ginu'u, peginelatay amu sek pekpengaan. 34 Bu' duuning miperii' ri seniyu,
kina'enlan maan reli' giin tu seg balain, rayun ndi' amu me'ukuman ned
Diwata seng mektipung amu. Bu' metendeng ri sed duma neg betang,
usain'u ra ini bu' matengu riin.

12

Ngag Hiyas neg Binegay ne Gispiritu Santu

1 Na, nga kepeteran'u, liyagan'u neng mesuunan niyu metendeng se ngag
hiyas neg binegay ne Gispiritu Santu riin seniyu. 2 Misuunan niyu ne se
genda' amu pa pektu'u ri sed Diwata, pibalag amu sek peksimba se ngad
diwatadiwata ne gendi' mekegabit. 3 Aas liyagan'u neng mesuunan niyu ne
genda'iruni getaw nek pige'eman ne Gispiritu ned Diwata neng mektuklad

✡ **11:25** 11.25: a Exodo 24.8; Jeremias 31.31-34. b Exodo 24.6-8.

riin ni Jesus. Bu' nda'iruni getaw neng meketalu' ne si Jesus Ginu'u bu' nda' rema giin pege'emay ne Gispiritu Santu.

4 ✡ Duuning midlainlain ne ngag hiyas neg buwat riin sed Diwata. Ma'ad
sala ra Gispiritu sung migbegay run nini. 5 Midlainlain suk pebiyan sek
pekpenibeli, ma'ad sala rai Ginu'u suk pinibeliyan. 6 Midlainlain su ngag
hiyas sek pekpenibeli, ma'ad sala raid Diwata neng migbegay seg hiyas se
kada sala. 7 Bu' kada sala ri senita binegayan neg hiyas neng mekpe'ita'
ne su Gispiritu riin seniin, para se kepiyanan ne dlaunan. 8 Ay suk sala
binegayan ne Gispiritu neg hiyas sek pegasuy ned duunik tinawan, bu' sud
duma binegayan sek sama ne Gispiritu neg hiyas sek peksabut. 9 Duun
remaig binegayan sek sama ne Gispiritu neng meligen nek peksalig bu'
duun remaig binegayan se Gispiritu ne ngag hiyas sek pekpetelen. 10 Su
Gispiritu migbegay ne ga'em ri sek sala getaw sek pegbaal ne ngang
milagru, sud duma, hiyas sek pegasuy seng minsahi ned Diwata, bu' sud
duma, hiyas sek pegilala bu' sug hiyas ketu buwat ba riin sed Diwata awas
gena'. Bu' duun remaik sala neg binegayan neg hiyas sek pektuntul se ngak
tinuntulan ne gendi' mesabut bu' tu sed duma hiyas sek pekpesabut runi
ngak tinuntulan ketu. 11 Ma'ad sala ra gaid su Gispiritu neng migbegay
runi dlaun ne ngag hiyas keni, bu' sumala' ri se keliyagen, binegayaan ne
dlainlain neg hiyas su kada getaw.

Ngang Mektetu'u riin ni Jesus Christ maa' ngag bahin ri se Dlawasen

12 ✡ Si Christ maa' nek sala dlawas ned duuning melaun neg bahin. Isan
bu' midlainlain su ngag bahin run nini, sala ne dlawas ra gusay ini. 13 Maa'
run rema, su dlaunan ta, Judeo ma awas gena', gulipen ma awas gena',
binendyagan ita arun mesalabuuk ri sek sala dlawas pebiyan sek sala ra
ne Gispiritu, bu' dlaunan ta pininum sek sala ne Gispiritu.

14 Su dlawas gena' mibaal nek sala bahin na run ma'ad melaun. 15 Bu'
mektalu' su geksud, “Tendeng ay gena'u gemeg, gena'u neg bahin ne
dlawas.” Ma'ad sek pektalu'en run nini, nda' mekegbaal ri se geksud ne
gena' neg bahin ri se dlawas. 16 Bu' mektalu' suk telinga, “Tendeng ay gaku'
gena' mata, gena'u neg bahin se dlawas.” Ma'ad sek pektalu'en run nini,
nda' mekegbaal ri sek telinga ne gena' neg bahin ri se dlawas. 17 Ay bu'
suk tibuuk ne dlawas ne getaw puru pa neng mata, pegendunen run sek
pekerengeg? Bu' suk tibuuk ne dlawas ne getaw puru ma'aray nek telinga,
pegendunen run sek peksapu? 18 Ma'ad nemuun sek pegbaal ned Diwata
se dlawas ne getaw, binetangaan ini neng midlainlain neg bahin sumala'
se dliyagaan. 19 Bu' su dlawas sala neg bahin ra, ndi' na ini metawag ne
dlawas. 20 Ma'ad nemuun, melaun su ngag bahin, ma'ad sala ra gaid su
dlawas.

21 Na, sung mata ndi' meketalu' tu se gemeg, “Nda'u dya'a kina'enlanay.”
Bu' giin da rema su gulu ndi' meketalu' tu se nga geksud, “Nda'u dya'a
kina'enlanay.” 22 Ma'ad ri se dlain neg bahin, su ngag bahin ne dlawas nek
pigena'ena' ta neng meluya, kina'enlan ta tumu'. 23 Su ngag bahin ketu
nek pigena'ena' ta ne gena' gupiyai gimpurtanti, giin itu su kinetaan ta
gupiya. Bu' su ngag bahin ne dlawas ne gendi' mbaya' me'ita' ned duma,
pilengas rema, 24 ne ndi' na kina'enlan pelengasen pa su ngag bahin neng
melengas na daan. Ma'ad sud Diwata mikpe'imetang se ngag bahin ne
dlawas bu' binegayaan gupiya nek pesiddengeg tu se ngag bahin neng
mikulangan run nini, 25 arun sung midlainlain ne ngag bahin ne dlawas

---

✡ **12:4** 12.4-11: Roma 12.6-8. ✡ **12:12** 12.12: Roma 12.4-5.

ta ndi' mbahin, bu' ndi' arun meginebangay. 26 Bu' penenggi', suk sala neg
bahin megantus, dlaun neg bahin megantus rema. Maa' run rema, bu' suk
sala neg bahin pesiddengegan, su dlaunan medleliyag rema.
27 Aas dlaunan niyu maa' se dlawas ni Christ, bu' suk salasala riin seniyu
kebahin run nini. 28 ✡ Bu' riin sek simbaan, pi'imetang ned Diwata su
dlaunan riin se ginsaktu ne dlugar: guna, su nga gapustulis; keruwa', su
ngak propeta; ketelu, su ngang mentetendu'; rayun sud duma binegayan
ne ngag hiyas sek pegbaal ne ngang milagru, sud duma binegayan ne
ngag hiyas sek pekpetelen ne ngang minlaru, duun remaig binegayan
ne ngag hiyas sek pegabang ri sed duma, duun remaig binegayan se
ngag hiyas sek pedlegeseg, bu' duun remaig binegayan ne ngag hiyas sek
pektuntul se dlainlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut. 29 Gena' su dlaunan
nga gapustulis. Gena' rema dlaunan ngak propeta ned Diwata. Gena'
su dlaunan ngang mentetendu'. Gena' rema su dlaunan mekegbaal ne
ngang milagru, 30 awas mikaangken seg hiyas sek pekpetelen ne ngang
minlaru, awas mikaangken seg hiyas sek pektuntul seng midlainlain ne
ngak tinuntulan ne gendi' mesabut, awas sek pegasuy se gulugan ne ngak
tinuntulan ketu. 31 Aas petekelay niyu gupiya su ngag hiyas ne dlabi pa ne
gimpurtanti.
Ma'ad su dlabi pa neng melengas giin suk sunud nek pebiyan.

13

Labaw Gupiya suk Petail

1 Isan bu' meketuntulu ne nga dlainlain ne ngak tinuntulan ne nga
getaw bu' ne ngag anghel, ma'ad bu' nda'irunik petail'u, su ngak pintalu'u
maa' ma'aray neng mesasak ne gagung awas segensal ne dlata. 2 ✡
Isan bu' duunig hiyas'u sek pegasuy seng minsahi ned Diwata, awas bu'
mesuunan'u su dlaunan, awas bu' mekesabut se dlaun ne ketuyu'an ne
ginedlud ri se nga getawan, bu' isan suk pektu'uu meligen gupiya neng
mekepegalin se ngag bentud, ma'ad bu' nda'irunik petail'u, nda'irunik
paluu. 3 Isan begay'u su dlaun ne ngag betang'u, bu' isan tudyan'u su
dlawas'u arun serengen,* ma'ad bu' nda'irunik petail'u, nda'irun ninik
paluun para senaan.
4 Su getaw neng mekpetail mekepelugbak bu' mpiya ri sek samaatawen;
ndi' mesinaku awas ndi' mesaya'saya' awas ndi' mekpetaastaas; 5 ndi'
mementalu' neng melaat, gena' merelaw, ndi' merali' lengetan, bu' ndi'
gumemet, 6 gena' pedleliyagen ri seng melaaten bu' ndi' se kemetuuran,
7 kanunay mekegantus, kanunay duunik peksalig, kanunay mekperateng,
bu' kanunay lumahutay.
8 Suk pekpetail nda'iruni gekteben. Duunig hiyas sek pekpengasuy seng
minsahi ned Diwata ma'ad duun rai gekteben; duunig hiyas sek pektuntul
ri se ngak pikebitan ne ndi' mesabut ma'ad duun ra ini gekteben; duunig
hiyas sek peksabut ma'ad mpapas ra ini. 9 Ay su ngag hiyas ta sek peksabut
bu' sek pekpengasuy seng minsahi ned Diwata gena' pa gaid kumplitu.
10 Ma'ad bu' mateng na su gendaw neng mekumplitu na su dlaunan,
merala' na su nga gena' kumplitu.
11 Seg bata'u pa, suk pegabit'u, suk peksabut'u bu' su gena'ena'u
ginembata'. Ma'ad seng metandengu na bineleng'u su ginembata' nek

---

✡ **12:28** 12.28: Efeso 4.11. ✡ **13:2** 13.2: San Mateo 17.20; 21.21; San Marcos 11.23. * **13:3** 13.3 dlawas'u arun serengen: sed duma ne nga kupya se Griego, 'dlawas'u arun mpesigarbuu.'

peme'et. 12 Numuun maa' ita getaw neng migenleng ri se gispihu ne gendi' mekelaru; ma'ad seng mateng su gendaw mekelaru ra gaid su dlaunen. Numuun bahin ra sung misuunan ta, ma'ad mateng su gendaw neng mesuunan ta su dlaunan, maa' sek pekesuun ned Diwata riin senita.

13 Bu' nemuun, telu keni—suk pektu'u, suk pedderama, bu' suk petail—mekpebilin ra. Ma'ad su dlabaw gupiya ri sek telu keni, giin gaid suk petail.

14

Dugang ne ngag Hiyas buwat se Gispiritu

1 Na, penentuway niyu neng mekpetail bu' apet niyu rema su ngag hiyas neg buwat se Gispiritu labi na gaid suk pegasuy seng minsahi ned Diwata. 2 Ay suk sala neng miktuntul ri se dlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut, genda' ini pektuntul tu se getaw bu' ndi' tu sed Diwata, tendeng ay nda'iruni isan ta' neng mekesabut ri seniin ma'ad su Gispiritu sung mikpetuntul ri seniin bu' tinuntulen su ngag betang ne nda' mesuunay. 3 Ri se dlain neg bahin, su ngang megasuy ri seng minsahi ned Diwata migasuy ri se nga getaw arun sek pedligen, peddasig, bu' pekpengamu' ri senilan. 4 Suk sala neng migasuy ri se dlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut mikpeligen ri se gegulingenen, ma'ad sung migasuy neng minsahi ned Diwata mikpeligen ri se ngang mektetu'u ri sek simbaan.

5 Na, liyagan'u siya ne dlaunan niyu meketuntul ri se dlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut, ma'ad gimpurtanti pa gaid neng mekegasuy amu ri seng minsahi ned Diwata. Suk sala neng megasuy seng minsahi ned Diwata gimpurtanti pa kampuun ri sek sala neng miktuntul ri se dlain ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut—awas bu' duuni getaw neng mekegubad sek tinalu' ketu arun mpeligen su ngang mektetu'u ri sek simbaan.

6 Bu' nemuun nga kepeteran'u, bu' meriinu seniyu bu' megasuyu ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut, landun sakaning me'uwan niyu ri senaan? Nda'irun gaid! Me'ebangan amu ra bu' tendu'u ri seniyu suk perayag neg buwat sed Diwata awas sinuunan awas pengasuy seng minsahi ned Diwata, awas tintulu'an. 7 Isan su ngag betang ne genda'i ketubu'en neng mektalu' maa' sek tipanu awas se kutapi', bu' sek pekpetalu' run nini genda' pekpalas, pekendun run sek pekesuun ne getaw bu' landunik pitalu'? 8 Wa'a metuud gaid, ay suk pekpetalu' sek trumpita bu' gena' ginsaktu, ta' maing mekepengandam para se gubat. 9 Maa' run rema seng mektuntul amu bu' gena' kelaru, su nga getaw gendi' mekesabut landunik tinalu'. Su ngak talu' niyu me'alep ra duma se genus. 10 Duuning midlainlain ne ngak tinuntulan rini seg benwa bu' nda'irunik tinuntulan ne nda'iruni gulugaan. 11 Aas bu' duuni getaw neng mektuntul ri senaan ma'ad ndi'u mesuunan suk tinuntulaan. Su getaw ketu para senaan maa' nek tuwa', bu' gaku' rema maa' nek tuwa' para seniin. 12 Aas gamu rema, tendeng ay minantu amu ri se gegulingen niyu neng mekerawat ne ngag hiyas neg buwat se Gispiritu, penantu amu se ngag hiyas neng mekepeligen ri se ngang mektetu'u ri sek simbaan.

13 Aas su getaw neng miktuntul ri se dlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut, kina'enlan megampu' giin neng mekaangken neg hiyas sek pegubad run nini. 14 Ay bu' megampu'u sek tinuntulan ne gendi' mesabut, migampu' su gispirituu ma'ad su gena'ena'u nda' mekesabut run itu. 15 Aas landuni gembaya'u baalen? Megampu'u ri sek tinuntulan nek pituntul ne gispirituu ri senaan ma'ad megampu'u rema ri sek tinuntulan neng mesabut se gena'ena'u; giin ra rema bu' medlekantau ri sek tinuntulan nek

pikanta ne gispirituu ri senaan ma'ad medlekantau rema ri sek tinuntulan neng mesabut ne gena'ena'u. 16 Ay bu' mekpesalamat'a ri sed Diwata ri se gispiritu mu ra, pekendun sakan sek pektalu' se genda'ig hiyasen sek peksabut: "Metuud lai" tu sek pegampu' mu sek pekpesalamat ay nda' nilan mesabut suk pintalu' mu? 17 Ay isan suk pegampu' mu sek pekpesalamat melengas gupiya, ma'ad ndi' ini mekepeligen ri se dlain ne getaw.

18 Mekpesalamatu ri sed Diwata neng meketuntulu ne dlain ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut labaw se isan ta' ri seniyu. 19 Ma'ad sek panahun sek peksimba, pelebunen'u suk pektuntul ne dlima na run nek talu' neng mesabut, sek pekpemandu' ri sed duma sinangkali' sek pektalu' ne dlinibu ne ngak talu' sek tinuntulan ne ndi' mesabut.

20 Nga kepeteran, ndi' amu mengmaa' se gembata' ri sek pegena'ena' niyu. Kina'enlan maa' amu ne nga gembata' ne genda'ig be'eten metendeng seng melaaten. Ma'ad sek pengena'ena' niyu, maa' amu neng metandeng.
21 ✡ Ri se Kesulatan, misulat ini:
"Pebiyan se nga getaw neng mektuntul se ngak tinuntulan ne ndi' mesabut,
mektalu'u tu se nga getawan'u, miktalu' su Ginu'u.
Mektuntulu pebiyan se ngag baba' ne ngak tuwa',
ma'ad isan pa su nga getawan'u nda' penginengeg ri senaan."
22 Aas sug hiyas sek pegasuy ri se dlain ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut gena' gilelaan para se ngang mektetu'u, ma'ad para se nga gena' mektetu'u. Ma'ad sug hiyas sek pegasuy seng minsahi ned Diwata para ini se ngang mektetu'u, gena' para se nga gena' mektetu'u.

23 Bu' mektigum su ngang mektetu'u ri sek simbaan bu' dlaun nilan mektuntul ri se dlainlain ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut, bu' duunik tinumambung ne kulangik sinuunan awas gena' mektetu'u, ndi' ilan ba meketalu' neng mibural amu? 24 Ma'ad bu' kada sala mektuntul seng minsahi ned Diwata bu' duunik tumambung ne gena' mektetu'u awas sala ne getaw ne kulang suk sinuunaan, mesuunaan ne giin mekesesala' pebiyan seng mirengegen. Mbaya' giin ukuman pebiyan seng mirengegen, 25 sung mi'edlud ri se ngad diyalem ne gena'ena'en mesuunan, bu' meddempug giin bu' meksimba ri sed Diwata, bu' mektalu' giin, "Metuud gaid, sud Diwata duma riin seniyu!"

Su Dlaun neg Baalen riin sek Simbaan kina'enlan Ginsaktu bu' Melengas nek Pekimetang

26 Giin nini suk pisabut'u, nga kepeteran. Seng mektipung amu sek peksimba, duuning medlekanta', duuning mektendu', duuning mekperayag sek talu' buwat sed Diwata, duuning mektuntul se ngak tinuntulan ne ndi' mesabut bu' duuning megubad ri sek tinalu' ketu. Bu' baal niyu dlaunan keni sek pedligen se ngang mektetu'u riin sek simbaan. 27 Bu' duuning megasuy ri se dlainlain nek tinuntulan ne ndi' mesabut, kina'enlan duwa' awas ndi' lumabaw sek telu tawan. Megeleseles ilan sek pektalu' bu' kina'enlan dlain sung megubad run nini. 28 Bu' nda'iruning mekegubad run nini, kina'enlan ndi' na giin meksasak riin sek simbaan bu' mektalu' ra giin ri se gegulingenen bu' ri sed Diwata. 29 Bu' petuntulen sud duwa' awas telu tawan neg binegayan neng minsahi buwat sed Diwata, bu' su ngad duma neng menginengeg, gilan sung mektimbangtimbang bu' buwat ba ri sed Diwata suk pingasuy nilan. 30 Ma'ad bu' duuning migingkud sek pektipungan neng mikerawat neng minsahi buwat sed

✡ **14:21** 14.21: Isaias 28.11-12.

Diwata, kina'enlan melali reli' sung miktuntul, 31 arun mekegeleseles su
kada sala ri seniyu sek pegasuy seng minsahi ned Diwata, arun dlaun niyu
meksitau bu' me'ulikseg. 32 Sug hiyas sek pegasuy neng minsahi buwat
sed Diwata kina'enlan duunik pekpegeng ri se gegulingen neng migasuy,
33 tendeng ay sud Diwata nda' pegbegay ne kesamuk bu' ndi' se kelinaw.
(Bu' maa' se dlaun ne ngak simbaan se getawan ned Diwata, 34 su nga
dlibun kina'enlan ndi' meksasak saanay riin se ngak pektipung. Ndi' ilan
tugutan sek pegasuy tendeng ay su Kesugu'an miktalu' ne ndi' mbaya' ne
su nga dlibun mbaal ne nga geseg. 35 Bu' duuni dliyagan nilan mesuunan,
meksaak ilan ri seg bana nilan peddateng tu seg balay nilan tendeng ay
mekepepiid se dlibun neng mektuntul sek panahun sek pektipung sek
simbaan. 36 Migena'ena' amu ba neng migbuwat ri seniyu suk talu' ned
Diwata? Awas gamu ra ba sung mikerawat run nini?)
37 Bu' duuni getaw neng migena'ena' ne giin mengengasuy ned Diwata
awas duunig hiyasen neg binegay ne Gispiritu ned Diwata, kina'enlan
ilelaanen ne suk sinulat'u ri seniyu sugu' gaid ne Ginu'u. 38 Bu' duuni
gendi' megalimba' run nini, ndi' niyu giin alimba'ay.
39 Aas nga kepeteran'u, petekel amu gaid neng mekegasuy seng minsahi
ned Diwata, ma'ad ndi' niyu rema pegengay suk pektuntul se nga dlainlain
ne ngak tinuntulan ne ndi' mesabut. 40 Su dlaun neg baalen niyu
kina'enlan ginsaktu bu' melengas nek pekimetang.

15

Suk Peketubu' Puli' ni Jesus Christ

1 Na, nga kepeteran, perelendeman'u amu seng Melengas ne Gesuyen
neg winaliu ri seniyu. Dinawat rema niyu ini bu' tinikesan niyu suk
pektu'u niyu, 2 seng maa' niin nek pebiyan, miluwas amu seng minsahi neg
winaliu ri seniyu, bu' mekpeddayun amu run nini seng meligen—gawas
ma'aray bu' gena' metuud suk pektu'u niyu. 3 ✡ Tendeng ay binegay'u na
ri seniyu su dlabi gaid ne gimpurtanti neng mirawat'u rema ne si Christ
minatay para se ngak sala' ta sumala' ri se Kesulatan; 4 ✡ bu' linebeng giin
bu' mitubu' puli' sek peketelu endaw sumala' ri se Kesulatan; 5 ✡ mikpe'ita'
giin guna riin ni Pedro,* bu' mbuus sek sepulu' bu' ruwa' ne nga gapustulis.
6 Peketubus, mikpe'ita' giin se kapin ne dlima gatus ne nga kepeteran sek
sala ra nek panahun ne su kelaunan ri senilan miktetubu' pa isan sud
duma mimatay na. 7 Peketubus mikpe'ita' rema giin riin ni Santiago bu'
rayun ritu se dlaun ne nga gapustulis.
8 ✡ Bu' se ketapusan, isan maa'u ma'aray neng mi'etaw se gena' ginsaktu
ne gingatan, mi'ita'u rema giin. 9 ✡ Tendeng ay gaku' su dlabi ne
gembaba' ri se dlaun ne nga gapustulis ne gendi'u gani' mbaya' tuwagen
ne gapustulis tendeng ay linutus'u su ngang mektetu'u riin sek simbaan
ned Diwata. 10 Bu' tendeng se dlelaat ned Diwata, mibaalu neng maa' nini,
bu' su dlelaat neg binegay ri senaan nda' pegula'. Ri se dlain neg bahin,
mikterbahuu gupiya sinangkali' ri se ngad duma ne gapustulis, gena' ri se
gegulingen'u nek sekeg bu' ndi' ri se dlelaat ned Diwata ned diin senaan.

✡ **15:3** 15.3: Isaias 53.5-12. ✡ **15:4** 15.4: Ngak Salmo 16.8-10; San Mateo 12.40; Su Ngak Pimbaal 2.24-32. ✡ **15:5** 15.5: a San Lucas 24.34. b San Mateo 28.16-17; San Marcos 16.14; San Lucas 24.36; San Juan 20.19. * **15:5** 15.5 Ri seg Aramaic nek tinuntulan, su dlain ne ngalan ni Pedro ‘Cepas’ ne su gulugaan ‘Batu’. ✡ **15:8** 15.8: Su Ngak Pimbaal 9.3-6. ✡ **15:9** 15.9: Su Ngak Pimbaal 8.3.

11 Aas gena' gimpurtanti ne gaku' sung migwali awas gilan. Su gimpurtanti
gupiya ne gami migwali bu' gamu miktu'u.

Suk Peketubu' Puli' nu ngang Mimatay

12 Na, bu' si Christ su ngag winali nami ri seniyu neg buwat se kemetain
mitubu' giin puli', tuma ma sud duma ri seniyu miktalu' ne genda'ik
peketubu' puli' nu ngang mimatay? 13 Bu' metuud ne genda'ik peketubu'
puli' nu ngang mimatay, migulugan nini ne si Christ nda' rema metubu'
puli'. 14 Ay bu' nda' metubu' puli' si Christ, nda' rayunik paluun sug winali
nami bu' nda' remaik paluun suk pektu'u niyu. 15 Bu' labaw pa run niin,
mi'ita' ne gami gena' metuud ne ngak sintigus riin sed Diwata tendeng ay
pimetuuran nami nek pitubu' puli' ned Diwata si Christ, ma'ad mi'ita' ne
gena' metuud ini. Aas, gena' rema metuud neng metubu' puli' su ngang
mimatay. 16 Ay bu' ndi' petubu'en puli' su ngang mimatay, metuud gaid
ne si Christ nda' rema petubu'ay puli'. 17 Labaw pa run nini, bu' nda'
metubu' puli' si Christ, suk pektu'u niyu nda'ik paluun bu' nda' amu pa
mpasaylu ri se ngak sala' niyu. 18 Bu' rayun mikpesabut rema ini ne su
ngang mektetu'u riin ni Christ neng minatay na nda' meluwas. 19 Bu' suk
pedderama ta riin ni Christ gekteb ra se ketubu' ta keni, gita su dlabi neng
mekelelaatlelaat ne nga getaw.

20 Ma'ad sung metuud, si Christ mitubu' puli' buwat ri se kemetain, bu'
giin nini sung mikpemetuud nek petubu'en puli' su ngang mimatay. 21 Ay
pebiyan ri sek sala ne getaw minateng su kemetain; bu' pebiyan rema ri
sek sala ne getaw metubu' puli' su ngang mimatay. 22 Ay mimatay su dlaun
ne nga getaw tendeng sek pekesalabuuk nilan riin ni Adan, seng maa' run
nek pebiyan, petubu'en rema puli' su dlaunan tendeng sek pekesalabuuk
riin ni Christ. 23 Ma'ad suk peketubu' puli' se kada sala baalen se ginsaktu
nek pegimetang: Su guna gaid neng mitubu' puli' giin si Christ, mbuus sek
pekpuli'en rini seg benwa, su dlaun neng niin metubu' rema. 24 Rayun
mateng na su ketapusan seg benwa bu' daagenen su ngak pedlegeseg, su
ngak pengetendanan, bu' su ngak pengga'em; bu' rayun tudyan ni Christ
suk pedlegeri'an tu sed Diwata ne Gama'en. 25 ✡ Ay kina'enlan gaid neng
medlegari' si Christ tampan daagenen bu' mpedlegesegaan su dlaun ne
kuntraan. 26 Su ketapusan ne kuntra ned daagenen giin su kemetain. 27 ✡
Ay su Kesulatan miktalu', "Mpedlegesegan ned Diwata su dlaun ne ngag
betang." (Na, kelaru ini ne su ngak talu', "dlaun ne ngag betang" sud
Diwata nda' meruma ri sek pedlegeseg ni Christ tendeng ay sud Diwata
giin sung mingmandu' riin ni Christ sek pedlegeseg ri se dlaunan.) 28 Ma'ad
se gempedlesegan na ni Christ su dlaun ne ngag betang, rayun giin mismu,
sug Bata', sung mekpesakup ri sek pedlegeseg ned Diwata, ne giining
migbetang se dlaun ne ngag betang riin sek pedlegeseg ni Christ. Bu' sud
Diwata giin sug hingpit neng medlegari' ri se dlaunan.

29 Na, landuning mihitabu' tu se nga getaw neg binendyagan para se
ngang mimatay? Landun mai gemperateng nilan? Bu' metuud suk tinalu'
ned duma ne ndi' petubu'en puli' su ngang mimatay, tuma ma binendyagan
ilan para se ngang mimatay?

30 Bu' para senami—tuma ma betangen nami su gegulingen nami riin se
kepiligruwan kada guras? 31 Nga kepeteran'u, kada gendaw inatubang'u
su kemetain! Suk pekpesigarbuu riin seniyu, riin se ketubu ta riin ni Jesus
Christ ne Ginu'u ta, midleges ri sanaan sek pektalu' run nini. 32 ✡ Midliseru

✡ **15:25** 15.25: Ngak Salmo 110.1. ✡ **15:27** 15.27: Ngak Salmo 8.6. ✡ **15:32** 15.32: Isaias 22.13.

rini seg Efeso, tendeng ay su nga getaw ne kinumuntra ri senaan maa' ne ngang "mekebelu' ne ngang menanap" tendeng ma'aray se nga ketuyu'an ne nga getaw. Landun maing me'uwan'u run bu' ndi' petubu'en puli' su ngang mimatay? Na, laung pa sek pementelu'en, "Maan ita bu' meginum, ay lema' mematay ita."

33 Ndi' amu petuntu. "Suk peddunut se nga getaw neng melaaten
mekedlaat seng melengas ne ngak pemetasan."

34 Pegena'ena' niyu ini gupiya, pektinareng amu, bu' ndi' amu na
pekpekesala' ay duunid duma ne nga getaw ne genda' mekesuun ri sed
Diwata. Tinalu'u ini para se kepiiran niyu.

Su Dlawas neng Metubu' Puli'

35 Ma'ad duuning meksaak, "Pekendun dun ma peketubu' puli' se ngang
mimatay? Bu' landun mai gawi' se dlawas nilan?" 36 Buralbural'a ne
getaw! Sek pegerek niyu neg beni', beni' kiin ndi' mentubu' gawas bu'
matay reli'. 37 Bu' megerek'a ne ngag beni' ne ngak trigu bu' duma pa ne
ngag beni', ndi' mu ereken su gupas, bu' ndi' sug beni'. 38 Bu' binegayan
ini ned Diwata ne gupas sumala' ri se keliyagen maa' run rema su kada
ne ngag beni'.

39 Gena' dlaun ne nga guned meksama. Sala kelasi su guned ne nga
getaw, dlain se ngang menanap, dlain se ngang manuk talun, bu' dlain se
ngak sera'.

40 Bu' duuni nga dlawas para ritu se dlangit bu' duuni nga dlawas para
rini se dlupa'. Ma'ad dlain su kelengas ne nga dlawas nek para ritu
se dlangit bu' dlain su kelengas ne nga dlawas nek para rini se dlupa'.
41 Duuni dlain ne kelengas se kesanag para se gendaw, dlaini kelengas
para seg bulan, bu' dlaini kelengas para se ngag bituun. Isan su dlaun ne
ngag bituun, midlainlain su kelasi ne kelengas nilan.

42 Maa' ra run rema ini suk peketubu' puli' nu ngang minatay. Ta'
su dlinebeng melunut, ta' suk petubu'en puli' duuni ketubu' ne genda'i
gekteben. 43 Se dlinebeng ini, melaini gawi'en bu' nda' naik sekegen. Sek
petubu'en puli' ini, duuni kelengasen bu' ge'eman. 44 Se dlebengen ini,
dlawas ini para seg benwa. Ma'ad sek petubu'en ini, dlawas ini para tu
se dlangit. Bu' duuni dlawas nek para seg benwa, duun remai dlawas
nek para ritu se dlangit. 45 ✡ Aas misulat ini ri se Kesulatan, "Su guna
neg Adan mibaal neng miktetubu' ne getaw;" su ketapusan neg Adan, giin
su Gispiritu neng migbegay ne ketubu'. 46 Gena' su dlawas nek para ritu
se dlangit sung miguna bu' ndi' su dlawas nek para rini seg benwa, bu'
rayun miksunud su dlawas nek para ritu se dlangit. 47 Su guna neg Adan
migbuwat rini seg benwa neg binaal buwat ri se dlubek; su keruwa' neg
Adan migbuwat riin se dlangit. 48 Su ngang mikengel rini seg benwa ned
duuni dlawasen maa' ri se getaw neg binaal buwat ri se dlubek; bu' su
ngang mikengel ritu se dlangit, maa' se getaw ned duuni dlawasen neg
buwat ri se dlangit. 49 Bu' maa' ita se getaw neg binaal buwat se dlubek,
aas maa' ita rema se getaw neg buwat se dlangit.

50 Na, giin nini sung metalu'u ri seniyu, nga kepeteran, landun maig
binaal buwat se guned bu' dugu' ndi' mekepenunud sek Pedlegeri'an ned
Diwata. Wa'a, nga dlawas ta keni neng melunut ndi' mekepenunud se
ketubu' ne genda'i gekteben.

✡ **15:45** 15.45: Su Getaran se Dlaunan 2.7.

51-52 ✡ Penginengeg amu, pesuun'u ri seniyu sung mi'edlud ne kemetu-
uran: gena' dlaunan ta matay, bu' ndi' me'eseb ita, maa' se kesereluk,
sek pekemit neng mata, sek pektalu' se ketapusan nek trumpita, su
ngang mimatay petubu'en puli' arun duuni ketubu' ne genda'i gekteben,
bu' eseben ita rayun. 53 Ay kina'enlan ne su dlawas neng melunut
telesan se gendi' melunut bu' su dlawas neng matay telesan se dlawas
ne gendi' na matay. 54 ✡ Aas bu' su dlawas neng melunut metelesan na se
gendi' melunut, bu' su dlawas neng matay metelesan na ne gendi' matay,
metuman suk tinalu' se Kesulatan: "Dinaag na su kemetain; mi'apet na
suk tileng ne keddaagan."
55 ✡ "Duun bai keddaagan su kemetain?
Duun bai ga'em nu kemetain sek pekpegeel?"
56 Na, su kemetain duuni kega'emen ri senita tendeng sek sala'; bu' duuni
kega'em nek sala' tendeng ay duuni Kesugu'an. 57 Ma'ad salamat ri sed
Diwata tendeng ay binegayan ita ne keddaagan pebiyan se Ginu'u ta ne si
Jesus Christ.
58 Aas ngak pinetail ne kepeteran, pekpekemeligen amu bu' ndi' mpareg
ri sek pektu'u niyu. Pekpetuges amu kanunay ri se ngag baalen ne Ginu'u
ay misuunan na niyu ned duunik paluun su ngak pekpetuges niyu para se
Ginu'u.

16

Su Gabang para se ngang Mektetu'u neng Mingina'enlan

1 ✡ Na, metendeng se gamut para se nga getawan ned Diwata riin
seg Judea, baal niyu suk pimandu'u ritu se ngak simbaan se Galacia.
2 Kada Duminggu,* salasala riin seniyu mekpain nek selapi' sumala' ri sek
pinengawan niyu. Bu' timud niyu ini, arun sek peddateng'u riin, ndi' ita
na megamut. 3 Bu' sek peddateng'u riin, suguen'u su nga getaw nek pimili'
niyu duma sek sulat sek pekpe'ilala arun uwiten nilan ritu seg Jerusalem
su ngag begay niyu. 4 Bu' kina'enlan gaid neng merituu, rayun perunuten'u
ilan.

Su ngak Pelanu sek Pedlaang

5 ✡ Na, bisitaan'u amu tubusu mayan ritu seng Macedonia tendeng
ay mayanu pa gaid ritu. 6 Bu' ali' bu' mekengelu duma ri seniyu awas
ali' bu' riinu pa mekpebiyan sek penteddaw arun me'ebangan niyau sek
pekpeddayun ri sek pedlaang'u, isan ta'u pagaw sek sunud. 7 Ndi'u
liyagan neng meriin sek sereluk na run ay pidderamau neng mekengel
se gempayat, bu' tugut ne Ginu'u. 8 ✡✡ Ma'ad mekpebilinu reli' rini seg
Efeso tampan se gendaw nek Pentecostes.† 9 Ay duuni nga kepiyanan
para senaan sek pegbaal rini isan meleget ne nga getaw ne kinumuntra ri
senaan.
10 ✡ Na, bu' mateng riin si Timoteo, alimba' niyu giin ay minibeli giin
ri se Ginu'u maa' rema senaan. 11 Aas nda'iruni isan sala sung memura
ri seniin, bu' ndi' ebangay niyu giin sek pekpeddayun ri sek pedlaangen

---

✡ **15:51-52** 15.51-52: 1 Tesalonica 4.15-17. ✡ **15:54** 15.54: Isaias 25.8. ✡ **15:55** 15.55: Hoseas 13.14 (LXX). ✡ **16:1** 16.1: Roma 15.25-26. * **16:2** 16.2 Kada Duminggu: migulugan rema ini "kada guna gendaw nek simana". ✡ **16:5** 16.5: Su Ngak Pimbaal 19.21. ✡ **16:8** 16.8: Levitico 23.15-21; Deuteronomio 16.9-11. ✡ **16:8** 16.8-9: Su Ngak Pimbaal 19.8-10. † **16:8** 16.8 Pentecostes: Giin nini suk Pista sek Penlegani bu' Pekpesalamat, dlima pulu' endaw dluwat sek pekse'ulug sek Paska. ✡ **16:10** 16.10: 1 Corinto 4.17.

neng melinaun, arun mekepuli' giin ri senaan; ay megelatu ri seniin duma
se ngang mektetu'u.
12 Metendeng sek pated ta ne si Apolos, inubug'u gaid giin neng
megbentaw riin seniyu tendug sed duma ne ngang mektetu'u. Ma'ad
ndi'en pa liyagan meriin nemuun, tumu', bu' duuni dlugaren, meriin ra
giin.

Ketapusan ne ngang Minsahi bu' ngak Pengumusta

13 Pegbantay amu, petinuuray niyu suk pektu'u niyu, pekpekebelu' amu,
bu' pekpepagen amu. 14 Baal niyu su dlaun ne ngag baalen niyu ned
duunik pekpetail.
15 ✡ Na, misuunan niyu suk pamilya ni Stefanas, su guna ne ngang
mektetu'u tu seg Acaya, bu' binegay nilan su gegulingen nilan sek
pekpenibeli se nga getawan ned Diwata. Megandyu'u run ini ri seniyu,
nga kepeteran, 16 nek sunud niyu sung maa' senilan bu' su kada sala ri
senilan neng mekterbahu bu' menibeli duma senilan.
17 Bu' pidleliyagu gaid gupiya sek peddateng nilan ni Stefanas, Fortunato,
bu' Acaico rini. Isan ndi' amu mekerini, me'antus'u su kebuga'u riin
seniyu tendeng sek telu tawan keni; 18 Ay inuliksegu nilan maa' seg binaal
nilan riin seniyu. Aas su nga getaw neng maa' senilan mbaya' gaid
pesiddengegan.
19 ✡ Su ngang mektetu'u riin se ngak simbaan sek Probinsiya seg Asia
mingumusta riin seniyu. Mingumusta riin seniyu si Akila bu' si Priscila
bu' su ngang mektetu'u neng miktigum tu seg balay nilan. 20 Mingumusta
rema riin seniyu su dlaun ne ngang mektetu'u rini.
Pekpepiyanay amu.
21 Na, gaku' si Pablo sung miksulat run nini sek pekpengumusta riin se
dlaunan niyu.
22 Su genda' pekpetail ri se Ginu'u, tinuklad giin. ‘Marana tha’ ne su
gulugaan ‘Mpuli'a na Ginu'u!’
23 Pengumpiyanan amu ni Jesus ne Ginu'u.
24 Pinetail'u dlaunan niyu riin sek peksalabuuk ta riin ni Jesus Christ.
Na, daal da ini.

✡ **16:15** 16.15: 1 Corinto 1.16. ✡ **16:19** 16.19: Su Ngak Pimbaal 18.2.

Su Keruwa' nek Sulat ni San Pablo para se ngak taga Corinto

Pesi'una

Su Keruwa' nek Sulat ni Pablo para se ngak taga Corinto sinulat sek panahun ne genda'iruning melengas neg rilasyun ni Pablo bu' sek simbaan ri se Corinto. Santa' tawan ne ngak sakup sek simbaan se Corinto kinumuntra ri ni Pablo ma'ad pi'ita'en su gembagel nek tinguha' ne mpuli' sung melengas nilan nek pekpeneguli'ay bu' pirayagen su gembagel ne dleliyagen bu' mehitabu' ini.

Se guna neg bahin se dlibru keni migasuy si Pablo ri seng melengas neg rilasyun ri sek simbaan se Corinto. Pisabuten tuma ma mikpe'ita' giin ne dlanget metendeng se ngak pektampela' bu' sek peksupak ri sek simbaan. Pirayagen su dleliyagen ne su dlanget ketu medlekelebu'an sek peddiksu' bu' pekpeneguli'ay ri seng melengas neg rilasyun. Mbuus migandyu' giin ri sek simbaan neng mengmelibegain arun sek pegabang ri se ngak pupus ne ngang mektetu'u ritu seg Judea. Ri se ketapusan ne nga kapitulu, pineliperan ni Pablo suk pekegapustulisen kuntra sek santa' tawan ritu se Corinto neng migena'ena' ri se gegulingen nilan ne gilan sung metuud ne nga gapustulis bu' mingaleg ilan ne si Pablo sala seng mini' ne gapustulis.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-11
II. Si Pablo bu' suk Simbaan se Corinto 1.12—7.16
III. Su Gabang para se ngang Mektetu'u tu seg Judea 8.1—9.15
IV. Suk Pekpenaliped ni Pablo ri se Ketengeren sek Pekegapustulis 10.1—13.10
V. Penapus 13.11-13

1 ✡ Seniyu neng miktipung ne ngang mektetu'u riin sek simbaan ned Diwata riin se Corinto bu' se dlaun ne nga getawan ned Diwata ri sek tibuuk Acaya.

Sulat keni buwat riin ni Pablo, su gapustulis ni Christ Jesus pebiyan se keliyag ned Diwata, bu' buwat sek pated ta ne si Timoteo.

2 Megbegay siya ri seniyu sud Diwata ne Gama' ta bu' su Ginu'u ne si Jesus Christ se kepiya bu' kelinaw.

Mikpesalamat si Pablo tu sed Diwata

3 Pesalamatan ta sud Diwata bu' su Gama' se Ginu'u ta ne si Jesus Christ, su Gama' neng melilelaaten, bu' sud Diwata nek pigbuwatan se dlaun ne nga gabang! 4 Inebangaan ita se dlaun ne nga keliseran ta, arun mekegabang ita tu se ngad duma ned duuning mikeleseles rema ne nga keliseran nilan, sek pedlegamit seng maa' run nek pegabang neng mirawat se gegulingen ta buwat sed Diwata. 5 Maa' neng mikaambit ita seng melaun ne ngak pegantus ni Christ, aas pebiyan rema riin ni Christ, mekaambit ita rema se genda'i kulang ne gabang neg binegay ned Diwata. 6 Na, bu' megantus ami, keni para sek pegabang ri seniyu bu' keluwasan; bu' migabang ami, me'ebangan amu rema bu' mbegayan nek sekeg arun mekaantus duma sek pekpelugbak maa' se ngak pegantus ne ginantus nami. 7 Aas suk pedderama nami ri seniyu ndi' mpareg; misuunan nami

✡ **1:1** 1.1: Su Ngak Pimbaal 18.1.

neng maa' neng mikaambit amu ri se ngak pegantus nami, gamu rema
mekaambit se ngak pegabang neng merawat nami.
8 ✡ Nga kepeteran'u, liyagan nami nek perelendem ri seniyu su nga
keliseran neng misegaran nami tu sek probinsiya neg Asia. Mbagel gupiya
gaid su nga keliseran neng misegaran nami bu' gembegat gupiya neng
mekenuga' na siya ri senami sek pedderama neng metubu'. 9 Mibatik nami
ne inukuman ami na se kemetain. Ma'ad mihitabu' ini arun meksalig
ita, gena' ri se gegulingen ta, ma'ad tu sed Diwata ra, sung mikpetubu'
ri seng minatay. 10 Buwat seng mekeendekendek ne kepiligruwan se
kemetain, linuwasen ami, bu' luwasenen ami pa; bu' midderama ami riin
seniin ne luwasenen ami puli', 11 seng megabang amu pebiyan se ngak
pegampu' niyu para senami. Bu' tendeng ay meleget nema sung migampu'
ri senami, melaun rema sung mekpesalamat ri sed Diwata tendeng se ngak
pengumpiya neng merawat nami mbuus, sembag seng melaun ne ngak
pegampu' para senami.

Suk Pegeseb se ngak Pelanu ni Pablo

12 Na, mpesigarbu nami sung melengas ne kunsinsiya neng mikpeme-
tuud neng metinumanen bu' metinuuren ami riin sed Diwata, sek
pedleketubu' nami kanunay rini seg benwa bu' labi na se ngag rilasyun
nami riin seniyu. Keni gena' ri se gegulingen nami nek tinawan bu' ndi'
pebiyan se kepiya ned Diwata. 13-14 Nda' ami peksulat riin seniyu ne ndi'
niyu mbasa bu' mesabut. Isan bu' ndi' ami niyu mesabut gupiya nemuun,
midderamau neng mateng ra suk panahun neng mesabut ami niyu gupiya,
arun se Gendaw sek peddateng ne Ginu'u ta ne si Jesus, mpesigarbu ami
niyu bu' gamu mpesigarbu rema nami.
15 Mikesiguruu ri se dlaunen keni, aas nu guna, mikpelanuu sek
pegbentaw ri seniyu arun mpengumpiyanan amu seng mekeruwa'. 16 ✡
Ay mikpelanuu sek pegbentaw riin seniyu seng mekpagawu tu seng
Macedonia bu' sek pekpuli'u buwat ritu arun mekuuwan ne gabang buwat
seniyu para sek peddituu seg Judea. 17 Sek pekpelanu run nini, migulugan
ba ini neng megesebeseb su ngak pelanuu? Maa'u ba se kelaunan neng
merali' sumangu' awas megbelibad sek sama nek panahun? 18 Gisip neng
melituuren sud Diwata, suk sinaad'u riin seniyu gena' “Wa'a” bu' “Ndi'.”
19 ✡ Ay si Jesus Christ, sug Bata' ned Diwata, neg winali nami ni Silas,
bu' ni Timoteo riin seniyu, gena' suk sala neg “Wa'a” bu' “Ndi'.” Ma'ad
riin seniin, sigi gaid neg “Wa'a.” 20 Ay su dlaun ne ngak saad ned Diwata
metuman gaid riin ni Christ. Tendeng run nini, meketalu' ita neg “Amen”
pebiyan riin ni Christ para sek pekpesiddengeg ri sed Diwata. 21 Bu' sud
Diwata gaid mismu sung migbegay ri senita se kesiguruwan ri se ketubu' ta
sek peksalabuuk riin ni Christ; sud Diwata mismu sung mikpain ri senita,
22 neng migbetang giin ne gilelaan sek pegangken riin senita bu' binegayan
ita se Gispiritu Santu riin se nga gena'ena' ta gisip keligenan se dlaun ne
ngak sinaaren.
23 Mikesuun sud Diwata ri se gena'ena'u bu' giin sung mikpemetuud
run nini, nek para se kepiyanan niyu, nda'u periin se Corinto. 24 Gena'
gami sung megbe'et riin sek pektu'u niyu, ay meligen ma suk pektu'u niyu.
Tumu' migbaal ami duma seniyu arun pedleliyagen amu.

✡ **1:8** 1.8: 1 Corinto 15.32. ✡ **1:16** 1.16: Su Ngak Pimbaal 19.21. ✡ **1:19** 1.19: Su Ngak Pimbaal 18.5.

2

1 Aas mikegena'ena'u ne ndi' na meriin seniyu puli' neng mekegbegay
ne kegu'ul. 2 Ay bu' begayan'u amu ne kegu'ul, ta' ma mbuus sung
mekepedleliyag ri senaan? Gena' ba gamu ra pelum? 3 Aas sinulatan'u
amu neng maa'entu nek sulat arun sek peddiin'u seniyu, ndi'u megu'ul
tu se nga gembaya' mekepedleliyag ri senaan. Ay misiguruu ne bu'
pedleliyagenu, pedleliyagen amu rema. 4 Migu'ulu gupiya, bu' nda'u
me'imetang, bu' miksegawu sek peksulat'u ri seniyu sek sulat ketu; su
ketuyu'an'u gena' arun sek pegbegay ri seniyu ne kegu'ul, bu' ndi' arun
sek pekpe'ita' ri seniyu nek pinetail'u amu gela'.

Pekpasaylu se ngang Mikesala'

5 Na, bu' duun riin seniyu neng mikepegu'ul ri sed duma, nda'en nini
baalay ri senaan, bu' ndi', tu sed duma niyu. (Miktalu'u run nini tendeng
ay ndi'u liyagan nek pelaunen pa sek pektalu'.) 6 Gigu' na se getaw ketu nek
sinilutan seng maa'entu nek pebiyan neg binegay se kelaunan niyu. 7 Aas
pasaylu na niyu giin bu' penguliksegan arun ndi' na giin megu'ul gupiya,
bu' merela'an se keddasig. 8 Aas megandyu'u ri seniyu nek pe'ita' niyu ri
seniin nek pinetail niyu giin. 9 Miksulatu ri seniyu tendeng ay liyagan'u
mesuunan pigendun niyu run sek pegbareg sek pengindan bu' kanunay
amu ba andam sek pektuman se ngak pimandu'u. 10 Na, seng mekpasaylu
amu ne nga getaw se landun neng mibaal nilan, pinasayluu ilan rema. Ay
seng mekpasayluu—bu' kina'enlan neng mekpasayluu—baalen'u ini riin
seng metungenga'an ni Christ tendeng ri seniyu. 11 Seng maa' nini, ndi' ita
daagen ni Satanas; ay misuunan ta landun ma su ngak pelanuun.

Su Kegules ni Pablo sek Troas

12 ✡ Sek peddateng'u sek Troas, migwaliu seng Melengas ne Gesuyen
metendeng ri ni Christ, bu' mi'ita'u ne inandam ned Diwata su dlugar para
sek terbahu ritu. 13 Ma'ad migulesu gupiya, tendeng ay nda'u me'ita' suk
pated ta ne si Tito. Aas minangiru tu se nga getaw ritu bu' mirituu seng
Macedonia.

Keddaagan pebiyan ri ni Christ

14 Ma'ad salamat ri sed Diwata! Ay riin sek pekesalabuuk ta duma ni
Christ, kanunay ita pidlegesegan ned Diwata se keddaagan. Gemiten ita
ned Diwata arun suk sinuunan metendeng riin ni Christ medlelaup se kada
ne dlugar maa' neng memut nek pegemut. 15 Ay maa' ita neng memut
nek pelinaan ned dinulang ni Christ tu sed Diwata, neng midlelaup tu
se nga getaw ne dlinuwas bu' tu se nga getaw neng mekpagaw tu se
kelaatan. 16 Para se nga Getaw neng mekpagaw tu se kelaatan, maa' ini
nek sapu neng mineru' neng mekematay; ma'ad para se nga getaw neng
miluwas, maa' ini nek pegemut neng mekegbegay ne ketubu'. Ta' rayun
sung mekehimu para seg baalen keni? 17 Gena' ita maa' nu ngad duma ne
getaw, neng minintulu' seng minsahi ned Diwata maa' ne gemberatu ne
ngag beledya'; ma'ad tendeng ay sud Diwata miksugu' ri senami, migasuy
ami seng metinuuren riin seng metungenga'aan, maa' ne ngang minibeli
ri ni Christ.

3

Su ngak Sesugu'en ri seg Begu ne Keligenan

✡ **2:12** 2.12-13: Su Ngak Pimbaal 20.1.

1 Mikpesabut ba ini neng mikpesigarbu ami puli' metendeng se gegulin-
gen nami? Maa' ami ba sed duma ne nga getaw neng midlekina'enlan
ne ngak sulat sek pegrikumindar ri se gegulingen nami riin seniyu awas
buwat seniyu? 2 Gamu mismu mpetanggi' ri sek sulat neng mekpe'ita' sek
terbahu nami. Sung misulat ri sek sulat mibetang na ri se gena'ena' nami
para mesuunan bu' mbasa se dlaunan. 3 ✡ Kelaru gaid ne si Christ mismu
sung miksulat sek sulat keni bu' pinawiten pebiyan riin senami. Sinulaten
ini duma se Gispiritu seng miktetubu' ned Diwata, gena' pebiyan sek tinta'.
Sinulat ini riin se nga gena'ena' ne nga getaw, gena' seng melekpi' ne ngag
batu.
4 Miktalu' ami run nini ay miksalig ami riin sed Diwata pebiyan ri ni
Christ. 5 Nda'irunid diin senami neng mektugut ri senami sek pegangken
neng mekegenep ami sek pegbaal sek terbahu keni. Ma'ad su kegenep
nami migbuwat sed Diwata, 6 ✡ ne giin sung miktugut ri senami neng
mekegenep sek pekpenibeli ri seg begu ne keligenan, gena' buwat sek
sinulat se kesugu'an bu' ndi' se Gispiritu. Ay suk sinulat se kesugu'an
meguwit ne kemetain, ma'ad su Gispiritu megbegay ne ketubu'.
7 ✡ Na, su Kesugu'an kinulit riin seng melekpi' ne ngag batu bu'
mituwa' su kerelaag ned Diwata sek pegbegay run nini. Isan metuud
neng mingmaya'maya' me'alep su kerelaag seng mulu' ni Moses, nda'
meketenteng su nga getaw seg Israel ri seniin. Bu' su Kesugu'an, neng
miguwit ne kemetain, migbegay seng melebiyan ne kerelaag, 8 gendun
kerelaag pa kampuun su Gispirituun! 9 Bu' suk pegbegay se Kesugu'an
neng miguwit nek silut piddumanan se kerelaag, merelaag pa kampuun
suk pegbegay seg begu ne keligenan neng miguwit ne keluwasan. 10 Bu'
pektanggi'eni kerelaag keni, su kerelaag nud diin mi'alep na. 11 Ay bu'
sung mekpebilin sek sereluk duuni kerelaagen, gendun pa sakan kerelaag
sung mekpebilin ri se genda'i gekteben!
12 Tendeng ay duunik pedderama nami run nini, mi'ulikseg ami. 13 ✡
Gena' ami maa' ni Moses neng migbetang nek tabun ri seng mulu'en arun
ndi' me'ita' nu nga getaw Israel su kerelaag, neng me'alep ra. 14 Ndi'
ilan gaid mekesabut; bu' tampan se gendaw keni, su nga gena'ena' nilan
mitempengan seng maa' run nek tampeng saanay binasa nilan su nga
dlibru sed daan ne keligenan. Suk tampeng me'awa' ra seng mesalabuuk
na su getaw riin ni Christ. 15 Isan nemuun, sek pegbasa nilan se Kesugu'an
ni Moses, mitempengan ra gusay su nga gena'ena' nilan. 16 ✡ Ma'ad
me'awa' ra ini, sumala' sek tinalu' se kesulatan metendeng ri ni Moses:
“Suk tampeng me'awa' ra, bu' mpuli' su getaw tu se Ginu'u.” 17 Na, “su
Ginu'u” giin su Gispiritu; bu' ta' su Gispiritu nu Ginu'u, duuni kegewasan.
18 Dlaunan ta rayun midlerawan maa' ne gispihu se kerelaag ne Ginu'u
pebiyan se ngang mulu' ta ne gena' tinempengan. Aas pingeseb ita maa'
se gawi'en, se dlabaw pa gaid ne kerelaag. Su kerelaag ketu migbuwat se
Ginu'u, ne giin su Gispiritu.

4

Su Gispirituhanen ne Ketigeyunan neg Binetang ri se nga Gamang

1 Sud Diwata ri se dlelaaten migbegay ri senami seg baalen keni, aas
nda' ami penuga'. 2 Ma'ad mikegukum ami ne ndi' megbaal seng mi'edlud
ne ngag betang neng mekepepiid; nda' ami penlimbung awas nda' nami

✡ **3:3** 3.3: a Exodo 24.12. b Jeremias 31.33; Ezra 11.19; 36.26. ✡ **3:6** 3.6: Jeremias 31.31. ✡ **3:7** 3.7: Exodo 34.29. ✡ **3:13** 3.13: Exodo 34.33. ✡ **3:16** 3.16: Exodo 34.34.

ilesay suk talu' ned Diwata. Midleketubu' ami riin sek pekperayag se
kemetuuran ri seng metungenga'an ned Diwata bu' pinentuwan nami ne
nda'iruni gempemura ne getaw riin senami. 3 Ay bu' sung Melengas ne
Gesuyen ne ginasuy nami mi'edlud, mi'edlud ra ini tu se nga getaw ne
genda' meluwas. 4 Ndi' ilan mektu'u run nini tendeng ay rineleman ma
su nga gena'ena' nilan seng melaat ned diwata rini seg benwa. Ndi' ilan
mekiita' se kerelaag neng middelaag ri senilan, sud delaag neng migbuwat
seng Melengas ne Gesuyen metendeng sek pekedDiwata ni Christ, giin su
ginsaktu ne gawi' ned Diwata. 5 Nda' ami pegwali metendeng se gegulingen
nami. Sug winali nami giin si Jesus Christ ne Ginu'u, bu' gami su ngak
sesugu'en niyu para ni Jesus. 6 ✡ Sud Diwata sung miktalu', "Buwat se
kerelem middelaag su kerelaag!" giin sud Diwata neng middelaag riin se
nga gena'ena' ta, arun sek pegbegay ri senita nek sinuunan metendeng se
kerelaag ri sed Diwata neng middelaag riin seng mulu' ni Christ.

7 Ma'ad gami, neng mikaangken se gispirituhanen ne ketigeyunan keni,
maa' ne nga gulen arun mpe'ita' ne su gembagel ne ga'em riin sed Diwata,
gena' riin senami. 8 Kanunay ami megantus, ma'ad nda' ami daagay;
taang run menduwa'ruwa' ami, ma'ad nda' ami merela'ay nek pedderama;
9 linutus ami ne nga getaw, ma'ad nda' ami pesaddan ned Diwata; bu' sek
panahun nek pegeelan ami, nda' ami petayay. 10 Se dlaun nek panahun
mibetang ami ri se kepiligruwan se kemetain maa' seng mihitabu' riin ni
Jesus, arun pebiyan se ketubu' nami, me'ita' se dlaunan su ketubu' ni Jesus.
11 Suk tibuuk ne ketubu' nami kanunay riin se kepiligruwan se kemetain
para ni Jesus, arun su ketubu'en me'ita' rema riin sek pedleketubu' nami.
12 Migulugan nini nek pemetain ami, ma'ad giin rema ini suk pebiyan neng
mekaangken amu se ketubu' ne genda'i gekteben.

13 ✡ Su kesulatan miktalu', "Migasuyu tendeng ay miktu'uu." Seng
maa' run ne gispiritu sek pektu'u migasuy ami tendeng ay miktu'u ami.
14 Misuunan nami ne sud Diwata, neng mikpetubu' puli' riin se Ginu'u ne
si Jesus, mekpetubu' rema puli' ri senami duma ri ni Jesus, bu' meguwit ri
senami, duma ri seniyu ritu seng metungenga'aan. 15 Dlaunen keni para
se kepiyanan niyu; bu' se dlaun ne nga getaw neng mekerawat se dlelaat
ned Diwata, meksilaun pa kampuun su ngak pegampu' sek pekpesalamat
para sek pekpesiddengeg ri sed Diwata.

Pedleketubu' riin sek Pektu'u

16 Tendeng run nini ne keterengan, nda' ami penuga'. Isan metuud
ne su dlawas nami mengmaya'maya' merela'ay nek sekeg, tumu' su
gispirituhanen nami nek pekeetaw binegu gendawendaw. 17 Bu' keni neng
miika' bu' miyan na run ne keliseran ne inantus nami meguwit ri senami
tu se gembagel gupiya bu' se genda'i gekteben ne kepiyanan, gembagel pa
kampuun sinangkali' se nga keliseran. 18 Ay migena'ena' ami, gena' se ngag
betang neng me'ita' ma'ad tu se ngag betang ne ndi' me'ita'. Landuning
me'ita' ndi' mekpayat, ma'ad landun su gendi' me'ita' genda'i gekteben.

5

1 Su dlawas ta maa' nek tulda nek pikengelan ta rini seg benwa. Ma'ad
seng megeba' naik pikengelan ta keni, sud Diwata megbegay ri senita nek
pekengelan ritu se dlangit. Sala ini nek pekengelan ne genda'i gekteben
bu' giin gaid sung migbaal run. 2 Bu' nemuun, mingagu ita tendeng ay
liyagan ta mekengel tu sek pekengelan ta tu se dlangit. 3 Liyagan ta nek

✡ **4:6** 4.6: Su Getaran se Dlaunan 1.3. ✡ **4:13** 4.13: Ngak Salmo 116.10 (LXX).

seluken ini maa' nek suub bu' ndi' ita na me'ita' neng midlebas. 4 Sinegay
mikengel ita pa rini se kinilawan ne dlawas, middegu ita ay mibegatan
ri sek pegentusen; gena' tendeng ay liyagan ta megawa' ri se kinilawan
ne dlawas keni, bu' ndi', liyagan ta me'angken su dlawas ne gena' matay,
arun su kinilawan ne dlawas ned duuni kemetain metelesan se dlawas
ned duuni ketubu'en. 5 Na, sud Diwata giin suk sala neng megandam para
sek pegeseb keni, bu' binegain ri senita su Gispirituun gisip peniyagal se
dlaun ne ngag betang nek tinegana para senita.
6 Aas kanunay duunik peksalig ta. Misuunan ta ne saanay keni ta
pa se dlawas keni, melayu' ita buwat sek pekengelan ne Ginu'u. 7 Ay
midleketubu' ita pebiyan sek pektu'u, gena' seng me'ita' ta. 8 Miksalig
ita gupiya bu' pelebunen ta neng megawa' riin se dlawas keni bu' muli'
tu se Ginu'u. 9 Aas isan rini ita pa sek pikengelan ta awas ritu, liyagan ta
neng mekepedleliyag ri seniin. 10 ✡ Ay dlaunan ta kina'enlan mengatubang
riin seng metungenga'an ne gingkuran se gukuman ni Christ. Salasala ri
senita mekerawat se gembaya' ri senita, sumala' seng mibaal ta, melengas
ma awas melaaten rini seg benwa.

Pekpensambat riin sed Diwata pebiyan riin ni Christ

11 Aas tendeng ay duuni gendek bu' pektamed nami riin se Ginu'u,
minantu ami neng mekerunggat se nga getaw. Sud Diwata mikesuun
gupiya ri senami, bu' midderamau ne riin se gena'ena' niyu mikesuun
amu ri senaan. 12 Nda' ami penantu puli' sek pegrikumindar se gegulingen
nami riin seniyu; tumu', minantu ami neng mekegbegay neng melengas
ne keterengan ne mpesigarbu niyu ami, arun mekesembag amu tu se
nga getaw neng mikpesigarbu ri se gegulingen nilan pebiyan se kebetang
bu' gena' metendeng ri sek pemetasan nilan. 13 Mitaleg ami ba gaid?
Keni para se kelengasan ned Diwata. Awas ginsaktu ba suk pengena'ena'
nami? Keni para ra se kelengasan niyu. 14 Pidlegesegan ami sek petail
ni Christ, nemuun mi'ilala nami nek sala raing matay para sek salasala,
neng migulugan ne dlaun nilan mekaambit riin se kemetainen. 15 Minatay
giin para se dlaunan, arun su ngak tetubu' kina'enlan ndi' na medleketubu'
para se gegulingen nilan, ma'ad para ra ri seniin neng minatay bu' mitubu'
puli' para senilan.
16 Aas nemuun, nda' ami pegukum ri se isan ta' pebiyan se ngak sukuran
ne getaw. Isan bu' nud diin inukuman nami si Christ sumala' se ngak
sukuran ne getaw, ma'ad nemuun, ndi' na. 17 Isan ta' sung misalabuuk
riin ni Christ begu na suk pekeetaun. Mi'alep na sud daan, bu' minateng
na sug begu. 18 Dlaunan keni binaal ned Diwata, nek pebiyan riin ni
Christ bineguun ita buwat se ngak pekekuntra tu se ngak pekesambaten
bu' binegayan neg baalen sek pegbaal se ngad duma ne ngak sambaten
rema. 19 Sung minsahi nami ne sud Diwata migbaal se dlaun ne nga getaw
ne ngak sambaten pebiyan riin ni Christ. Nda' na pengebetay ned Diwata
su ngak sala' nilan, bu' migbegay giin neng minsahi neng migasuy ri senita
pekendunen run nilan arun mbaal ne ngak sambaten.
20 Aas keni ami, sek pegasuy para ni Christ, maa' ra ne sud Diwata
migandyu' pebiyan ri senami. Se ngalan ni Jesus Christ, migandyu' ami nek
tugutay niyu sud Diwata neng megbegu ri seniyu buwat sek pekekuntra
tu sek pekesambaten! 21 Si Christ nda'ik sala'en, ma'ad para se kelengasan
ta, sud Diwata migbaal ri seniin neng mikaambit giin se ngak sala' ta arun
riin sek pekesalabuuk ta duma ri seniin, mekaambit ita sek pekemetareng
ned Diwata.

✡ **5:10** 5.10: Roma 14.10.

6

1 Gisip mikterbahu ami duma sed Diwata, megandyu' ami ri seniyu, ne
ndi' niyu baalen ne genda'ik paluun su kepiya ned Diwata neng mirawat
niyu. 2 ✡ Penginengegay mu bu' landunik tinalu' ned Diwata:
“Seng minateng suk panahun para senaan sek pekpe'ita' ri seni'a ne
kepiyau,
mirengeg'u dya'a;
seng minateng su gendaw para senaan sek pedluwas'u ri seni'a,
inebangan'u dya'a.”
Penginengeg'a! nandaw giin nini su guras sek peddawat se kepiya ned
Diwata; nandaw giin su gendaw se keluwasan!
3 Ndi' nami liyagan ne su isan ta' mekepemura riin sek terbahu
nami, aas minugaling ami ne ndi' megbetang neng mekeseknu riin seg
biyanan se isan ta'. 4 Tumu', se dlaun neg betang neg binaal nami,
mikpe'ita' ami ne gami metuud ne ngak sesugu'en ned Diwata pebiyan
sek pekemelipelugbaken neng migantus se nga kesamuk, ngak pegantus,
bu' nga keliseran. 5 ✡ Binentul ami, pinerisu, bu' inabang pegeelay;
milebiyanan ami mekterbahu, bu' kanunay ami ne nda'irunik tulug awas
kaan. 6 Pebiyan seng melengas nek pedleketubu', sek tinawan, sek
pekemelipelugbaken, bu' kepiya, pi'ita' nami su gegulingen nami gisip ngak
sesugu'en ned Diwata pebiyan se Gispiritu Santu, pebiyan seng metuud
nek pekpetail nami tu se nga getaw, 7 pebiyan seng minsahi nami ne
kemetuuran, bu' pebiyan se ga'em ned Diwata. Suk pekemetareng nami
giin sug besi nami sek peksulung se kuntra nami bu' sek pekpenaliped
se gegulingen nami. 8 Pisiddengegan ami bu' pikpiid; tinampela' ami bu'
sinaya'. Ginelal ami gisip belusen, tumu', migasuy ami se kemetuuran;
9 maa' ne genda' ami me'ilala, tumu' mi'ilala ami ne dlaunan; mi'ita' ami
niyu neng maa' mimatay, ma'ad sumala' seng mi'ita' niyu, tetubu' ami pa
gusay. Isan metuud sinilutan, ma'ad nda' ami petayay; 10 isan pesi' migu'ul,
pidleliyag ami kanunay; isan pupus ami, ma'ad binaal nami neng meratu'
sung melaun ne nga getaw riin se gispirituhanen; bu' isan pa nda'irunik
petigayun nami, tumu' mi'angken nami gaid su dlaun ne ngag betang.
11 Ngak pinetail ne nga kepeteran riin se Corinto, migasuy ami riin
seniyu se genda'i dlipedliped; pinetail amu nami gupiya. 12 Nda' nami
pegengay suk pekpetail nami riin seniyu, ma'ad gamu sung mikpegeng
sek pekpetail niyu ri senami. 13 Migasuyu nemuun ri seniyu maa' ne nga
gembata'u: pe'ita' niyu ri senami suk sama nek pekpetail neg binatik nami
para seniyu. Aas, petail niyu ami rema.

Penegul kuntra sek Pekseked se nga Gena' Mektetu'u

14 Ndi' amu pekseked se nga gena' mektetu'u; pegendun ma pekseked
se ngang metareng bu' se ngang melaat? Pegendun ma pektipung
sed delaag bu' se kerelem? 15 Pegendun ma peguyun ni Christ bu' ni
Satanas? Pegendun ma peksama seng mektetu'u se gena' mektetu'u?
16 ✡ Pegendunen ma peguyun sek templo ned Diwata bu' se ngad
diwatadiwata? Ay gita suk templo neng miktetubu' ned Diwata! Sud
Diwata miktalu',
“Megbaalu nek pekengelan duma se nga getawanan'u
bu' mekengelu duma ri senilan;
mbaalu ned Diwata nilan
bu' gilan mbaal ne nga getawan'u.”

✡ **6:2** 6.2: Isaias 49.8. ✡ **6:5** 6.5: Su Ngak Pimbaal 16.23. ✡ **6:16** 6.16: a 1 Corinto 3.16; 6.19. b Levitico 26.12; Ezra 37.27.

17 ✡ Aas miktalu' su Ginu'u,
“Kina'enlan belengen niyu ilan
bu' pain niyu su gegulingen niyu buwat senilan.
Ndi' amu megikap ri seng melemu',
bu' duwaten'u amu.
18 ✡ Gaku' mbaal ne gama' niyu,
bu' gamu mbaal ne nga gembata'u ne nga dlai bu' nga dlibun,
miktalu' su Ginu'u ne dlabi neng Mekegega'em.”

7

1 Aas, tendeng ri se ngak saad ned Diwata ta, ngak pinetail'u ne nga kepeteran, limpiyuun ta su gegulingen ta buwat se ngag betang neng mekepelemu' ri sek tibuuk nek pekeetaw* ta, bu' mekpekebala'an ita pebiyan sek pedleketubu' ned duunik pektamed ri sed Diwata.

Su Dleliyag ni Pablo

2 Begayay niyu ami ne dlugar ri se gena'ena' niyu; nda' ami pegbaal nek sayep tu se isan ta', nda' ami penlaat, awas penlupig tu se isan ta'. 3 Nda'u pektalu' run nini sek pegukum ri seniyu; ay, sek tinalu'u na ri seniyu nud diin, pinetail amu nami gupiya ne nda'iruning mekepebelag ri senita, isan metubu' ita awas matay. 4 Gembagel gupiya suk peksalig'u; kanunay'u amu pisigarbu! Mi'uliksegu gupiya bu' pidleliyagu gusay isan pa se dlaun ne nga keliseran nami.

5 ✡ Isan dluwat ami na mateng seng Macedonia, nda' ami pa gusay kepengulali. Duuni kegubet se isan ta', peksesaitay tu sed duma, bu' nga keendek ri se nga gena'ena' nami. 6 Ma'ad sud Diwata, neng migulikseg se ngang migu'ul, inulikseg ami pebiyan sek peddateng ni Tito. 7 Bu' gena' na run suk peddatengen sung mikepedleliyag ri senami, ma'ad suk pisuunen bu' pigendun niyu giin sek pegulikseg. Inesuyaan ami neng mibuga' amu ri senaan bu' migu'ul amu seng mihitabu', bu' andam amu sek pedlaban ri senaan, aas pidleliyagu gupiya nemuun.

8 Ay isan pa bu' mikepegu'ul ri seniyu suk sulat'u ketu, nda'u peddiksu' sek peksulat'u run nini. Middiksu'u na sek pekiita'u ri seniyu neng migu'ul amu isan sek sereluk. 9 Ma'ad nemuun pidleliyagu gena' tendeng ay mipegu'ul'u amu ma'ad tendeng ay su kegu'ul niyu giin sung mikepe'eseb ri seniyu. Kegu'ul ketu ginamit ned Diwata, bu' aas nda' ami mekegbaal neng mekepedlaat riin seniyu. 10 Ay su kegu'ul ne ginamit ned Diwata mikepe'eseb ri se gena'ena' niyu neng migunut ri seniyu tu se keluwasan—bu' nda'irunik peddiksu' run nitu! Ma'ad su kinilawan ne kegu'ul medlekelebu'an se kemetain. 11 Enlengay niyu, gena' ba mi'ulikseg amu tendeng ay ginamit ned Diwata su kegu'ul niyu arun mpe'ita' niyu ne nda'irunik sala' niyu? Mikepedlanget ini ri seniyu, mikepegules ini ri seniyu, mikegbegay ini nek penugaling arun kumita' amu ri senaan, bu' mikepe'ulikseg ri seniyu sek peksilut sek sayep nek terbahu. Pimetuuran niyu ne nda'irunik sala' niyu se dlaunan keni.

12 Aas sinulat'u suk sulat ketu, gena' itu tendeng para seniin neng misayep awas para seniin nek pengumbaalan nek seyepan. Bu' ndi' arun me'ita' ri seng metungenga'an ned Diwata sung metinuuren nek pekpetail para senita. 13 Aas mi'ulikseg ami run.

✡ **6:17** 6.17: Isaias 52.11. ✡ **6:18** 6.18: 2 Samuel 7.14; 1 Nga Cronica 17.13; Isaias 43.6; Jeremias 31.9. * **7:1** 7.1 sek tibuuk nek pekeetaw: *Sed litiral,* dlawas bu' kalag. ✡ **7:5** 7.5: 2 Corinto 2.13.

Bu' gena' na run neng mi'ulikseg ami, pidleliyag ami rema gupiya seng misuunan nami nek pileliyag niyu si Tito. 14 Pisigarbuu amu tu seniin bu' nda' niyau palunggaway. Tinalu' nami kanunay sung metuud ri seniyu, seng maa' nek pebiyan, suk pesigarbu nami ri seniyu nek tinalu' nami ri ni Tito metuud gaid. 15 Bu' suk pekpetailen para seniyu miksiligen, seng mirelendemaan pigendun niyu pektuman su ngak pimandu'en, bu' pigendun rema niyu giin sek pegalimba' duma se gendek bu' pektamed. 16 Pidleliyagu neng meseligan'u amu gupiya!

8

Suk Pegbegay nu nga Christian

1 ✡ Na, nga kepeteran nami, liyagan nami neng mesuunan niyu landuning mibaal nu ngang mektetu'u riin se ngak simbaan seng Macedonia tendeng se kepiya ned Diwata. 2 Isan pesi' inindanan ilan pebiyan seng melised ne nga keliseran neng misegaran nilan; ma'ad pidleliyag ilan gupiya neng midlekapin suk pegbegay nilan, isan pesi' ne ngak pupus ilan gupiya. 3 Pimetuuran'u ini riin seniyu neng migbegay ilan sumala' seng megaga nilan bu' labaw pa ngani' sinangkali' seng megaga nilan, tendeng ay keliyag ma nilan ini. 4 Migandyu' ilan ngani' ri senami bu' minleges nek tugutan ilan neng megbegay ne gabang tu se nga getawan ned Diwata seg Judea. 5 Bu' sug binaal nilan labaw pa kampuun sinangkali' sek pirateng nami! Guna, piniyal nilan su gegulingen nilan tu se Ginu'u, bu' rayun, suk pegbaal se keliyag ned Diwata, miktuman ilan rema ri senami. 6 Aas inandyu' nami si Tito, sung migatad sek terbahu keni, sek pekpeddayun run bu' pegabang ri seniyu sek pektileng se dlinain nek pekpenibeli ri sek petail. 7 Meratu' amu se dlaun ned diin seniyu: riin sek pektu'u, sek pekpentalu', bu' sek sinuunan, sek tinguha' niyu sek pegabang, bu' sek pekpetail niyu para senami. Aas liyagan nami neng mengmelibegain amu rema riin sek pekpenibeli sek petail.

8 Nda'u pegbaal isan landun ne ngak pemala'ud. Ma'ad pebiyan sek pekpe'ita' bu' gendunik tinguha' ned duma sek pegabang, pinentuwan'u neng mesuunan gendun ketuud su gegulingen niyu nek pekpetail; 9 ay misuunan niyu su kepiya ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ; meratu' gupiya giin, ma'ad binaalen su gegulingenen nek pupus para seniyu arun mbaal amu neng meratu' tendeng se kepupusen.

10 Para senaan nek pengena'ena', melengas para seniyu nek tubusen niyu landun sung mi'etaran niyu seng minayan nek taun. Gamu su guna, gena' na run sek pegbaal, ma'ad liyagan rema gaid niyu neng megbaal. 11 Aas peddayun bu' tubus niyu sug baalen! Penentuway niyu ini tubusay maa' sek pekpelanu niyu run, bu' baal niyu ini duma se landun ned diin seniyu nemuun. 12 Bu' liyagan niyu gaid megbegay, sud Diwata dumawat se gasa niyu neng mipesingkal ri se landuni gembegay niyu, gena' se landuni genda' riin seniyu.

13-14 Gena'u nek tuyu' ne gamu sung megantus sek pedlekulang ri se ngad duma. Ma'ad tendeng ay nda' amu pedlisedlised ri sek panahun keni, mbaya' gaid neng megabang amu tu se ngang mingina'enlan. Rayun bu' gamu na pelun sung mengina'enlan bu' gilan su genda' pedlisedlised, ebangan amu rema nilan. Seng maa' nini nek pebiyan, duunik peksama ne kebetang ri sek salasala seniyu. 15 ✡ Ay sumala' sek tinalu' ri se kesulatan,

✡ **8:1** 8.1-4: Roma 15.26. ✡ **8:15** 8.15: Exodo 16.18.

“Sung meketigum neng melaun nda' pedlekapin, bu' sung meketigum neng miika' nda' rema pedlekulang.”

Si Tito bu' su ngak Sementaunen

16 Mikpesalamat ami tu sed Diwata sek pegbegain ri ni Tito ne keddasig
neng maa' neg binegain ri senami arun sek pegabang riin seniyu! 17 Gena'
na run neng miliyag giin se gandyu' nami, bu' ndi' tendeng se keddasigen
sek pegabang, miriin giin seniyu se gegulingenen ne keliyag. 18 Duma
seniin, pirunut rema nami suk pated nek tinamed gupiya se dlaun ne
ngak simbaan tendeng sek pegwaliin seng Melengas ne Gesuyen. 19 Bu'
duma pa run nini, pinili' bu' tinendu' giin nu ngak sakup se ngak simbaan
sek pekpanaw duma ri senami saanay mikpeddayun ami sek pekpenibeli
pebiyan sek petail para sek pekpesiddengeg ri sed Diwata bu' arun sek
pekpe'ita' ne dliyagan nami megabang.
20 Mikpetigaam ami ri sek peddumala ri se gembagel neg begay arun
nda'iruni isan sala neng meddiklamu. 21 ✡ Su ketuyu'an nami giin suk
pegbaal bu' landuning metareng gena' na run riin sek pengenleng ne
Ginu'u, ma'ad riin rema sek pengenleng ne ngad duma.
22 Aas pirunut nami ri senilan suk pated ta. Inindanan na nami giin seng
melaun nek panahun bu' mi'ita' nami ne kanunay gupiya giin middasig
sek pegabang. Bu' nemuun duun naik peksaligen gupiya riin seniyu,
labi pa neng middasig giin sek pegabang riin seniyu. 23 Metendeng ri ni
Tito, sementaun'u giin mekterbahu sek pegabang ri seniyu; para rema
tu sed duma ne kepeteran neng middunut ri seniin, gilan suk sinugu'
buwat se nga dlainlain ne ngak simbaan bu' mikpesiddengeg ilan riin ni
Christ. 24 Pe'ita' niyu suk pekpetail niyu ri senilan, arun su dlaun ne nga
getawan ned Diwata ri se dlaun ne ngak simbaan mekesiguru run nini bu'
mekesuun ne ginsaktu ami sek pekpesigarbu metendeng ri seniyu.

9

Su Gabang para se ngang Mektetu'u neng Mingina'enlan

1 Ndi' na gaid kina'enlan neng meksulatu riin seniyu metendeng ri
se gabang nek pinawit para se nga getawan ned Diwata seg Judea.
2 Misuunan'u ne dliyagan niyu megabang, bu' pisigarbuu amu tu se
nga getaw seng Macedonia. Tinelu'an'u ilan ne su ngang mektetu'u tu
seg Acaya andam sek pegabang gatad pa seng minayan nek taun. Suk
tinguha' niyu mikepeddasig ri se dlaunan nilan. 3 Nemuun, sinugu'u ngang
mektetu'u keni, arun suk pekpesigarbu nami metendeng ri seniyu riin se
ngag betang keni ndi' mbaal ne genda'ik paluun. Ma'ad maa' sek tinalu'u
na, andam amu sek pegabang. 4 Aas bu' meddunut ri senaan suk taga
Macedonia bu' mesuunan nilan ne gena' amu masi' andam, mpiiran ami
gupiya tendeng sek peksalig nami ri seniyu, bu' isan gamu mpiiran rema.
5 Aas migena'ena'u ne kina'enlan endyu'eni ngang mektetu'u keni neng
meguna ri senaan arun endamen na daan nilan su ngag begay nek sinaad
niyu. Mbuus, sek peddateng'u riin, andam na su dlaunan, bu' mekpe'ita'
ini neng migbegay amu tendeng ay liyagan niyu, gena' tendeng ay mipeges
amu.
6 Peddelendem niyu ne su getaw neng miksigwag neng miika' ne ngag
beni', miika' ra sung meganiin; bu' suk sala tawan neng miksigwag
neng melaun ne ngag beni', melaun rema sung meganiin. 7 Salasala ri
seniyu kina'enlan megbegay sumala' se dliyagaan, bu' ndi' meddiksu' awas

✡ **8:21** 8.21: Ngak Pementelu'en 3.4 (LXX).

megena'ena' neng mipeges giin. Ay pinetail ned Diwata su getaw neng
midleliyag sek pegbegay. 8 Bu' sud Diwata mekegbegay ri seniyu se dlabaw
pa se kina'enlanen niyu, arun duunik tektub nek pengina'enlan para se
gegulingen niyu, bu' mekegbegay amu neng melaun para se dlaun neng
melengas ne ngak terbahu. 9 ✡ Ay su Kesulatan miktalu',
"Melibegain giin gupiya tu se ngang mingina'enlan;
bu' genda'i gekteben su kepiyaan."
10 ✡ Na, sud Diwata, neng migbegay neg beni' tu seng mentetaun bu' nek
pan arun me'aan, megbegay rema ri seniyu se dlaun ne ngag beni' ne
kina'enlanen niyu bu' petubu'enen nini arun mekegani amu neng melaun
buwat sek pekemelibegain niyu. 11 Baalenen amu kanunay neng meratu'
se kada neg betang, arun melibegain amu se dlaun nek panahun, bu'
melauning mekpesalamat ri sed Diwata para se ngag begay niyu neng
merawat nilan buwat senita. 12 Ay pekpenibeli keni neg binaal niyu, gena'
na run para metektub su ngak pengina'enlan ne nga getawan ned Diwata,
ma'ad medlekelebu'an rema ini neng melaun pa sung mekepesalamat
tu sed Diwata. 13 Bu' tendeng sek pekpemetuud sek pekpenibeli niyu,
melaun sung mikpesiddengeg riin sed Diwata tendeng sek pektuman niyu
seng Melengas ne Gesuyen riin ni Christ, nek tinu'uwan niyu bu' sek
pekpekemelibegain niyu tu senilan bu' tu se dlaun ne nga getaw. 14 Aas
duma se gembagel nek pekpetail, migampu' ilan para seniyu bu' tendeng
se ketingelaan ne kepiya nek pi'ita' ned Diwata ri seniyu. 15 Pesalamatan
ta sud Diwata tendeng se gendi' mbiyaran ne gasa.

10

Pineliperan ni Pablo suk Pekegapustulisen

1 Na, gaku' si Pablo, suk tinalu' neng melipebeba'en bu' mekemaya'
bu' dumau niyu, ma'ad gembelu' ri seniyu bu' melayu'u, megandyu' riin
seniyu. Pebiyan sek pekemelipebeba'en bu' dlelaat ni Christ, 2 endyu'en'u
amu ne ndi' niyau pegesay neng mesepek sek peddateng'u riin; ay
mikesiguruu gaid nek pegbelu'an'u sung miktalu' neng mikterbahu ami
para se nga ketuyu'an rini seg benwa. 3 Metuud neng midleketubu' ami
rini seg benwa ma'ad nda' ami pensait para se nga ketuyu'an rini seg
benwa. 4 Su ngag besi ne ginamit nami sek pekpensait gena' su ngag
besi rini seg benwa bu' ndi' su ge'eman ne ngag besi ned Diwata, ne
ginamit nami sek pegeba' seng meligen nek paril, suk sayep ne ngak
pekpengaddat, 5 su kada neg belabag ne ginamit nung melipetaasen nek
supak sek sinuunan ned Diwata; ineseb nami su kada pengena'ena' nilan
arun mengmetinumanen ilan ri ni Christ. 6 Bu' dluwat niyu mpemetuuran
sung metileng nek pekemetinumanen niyu, andam ami sek peksilut tu se
isan ta' nek sumupak.

7 Migenleng amu se gawi' ne ngag betang riin se gawas. Duun ba riin
seniyu neng migena'ena' ne gamu ra sung misakup riin ni Christ? Na,
tugutay niyu neng megena'ena' ilan puli' metendeng ri se gegulingen nilan,
tendeng ay gami misakup rema riin ni Christ neng maa' ri senilan. 8 Ay isan
bu', midlekapin suk pekpesigarbuu metendeng se ketenged neg binegay
ned Diwata, nda'u mpiid, ay ketenged keni, nda'u gemitay sek pedlaat
ri seniyu, bu' ndi' sek pekpeligen ri seniyu. 9 Bu' ndi'u liyagan neng
megena'ena' amu nek pingendek'u amu se ngak peksulat'u riin seniyu.
10 Duuning miktalu', "Su ngak sulat ni Pablo prangka bu' genda'iruni

✡ **9:9** 9.9: Ngak Salmo 112.9. ✡ **9:10** 9.10: Isaias 55.10.

dlipedliped, ma'ad bu' duma giin senita, maa' ne gena' metau bu' genda'ik paluun su ngak talu'en.” 11 Mbaya' mekesabut getaw kiin ne nda'iruni kelainan landun su ngak sinulat nami seng melayu' ami bu' landunig baalen nami bu' riin ami duma seniyu.

12 Tumu', nda' ami pengatu arun ilelaan awas petanggi' su gegulingen nami tu sed duma neng migena'ena' ne dlabaw ilan. Pekebural nilan! Migbaal ilan ne gegulingen nilan ne ngak sukuran arun sek peksukud ri senilan bu' inukuman nilan su gegulingen nilan ri se ngak sukuran nilan! 13 Ma'ad para senami, nda' ami pekpesigarbu neng melebiyan; bu' ndi', gekteb ra sek pibaal ned Diwata ri senami, bu' sug baalen nami riin seniyu miruma ri sek pibaalen ri senami. 14 Bu' tendeng ay miperuma amu ri sek pibaalen, nda' nami ini lepasay sek peddiin nami seniyu sek peguwit nami seng Melengas ne Gesuyen metendeng ri ni Christ. 15 Aas nda' ami pekpesigarbu metendeng seg binaal ne ngad duma, taman ra se ngak pibaal ned Diwata para senami. Tumu', midderama ami ne suk pektu'u niyu meddugang bu' mekegbaal ami ne dlabaw pa nek terbahu riin seniyu, ne kanunay ne gekteb ra sek pibaalen ri senami. 16 Mbuus mekegwali ami seng Melengas ne Gesuyen tu sed duma pa ne ngang nasud. Ndi' ami mengangken sek terbahu neg binaal ned duma se dlugar neg binegay ned Diwata ri senilan.

17 ✡ Ma'ad sumala' sek tinalu' ri se Kesulatan, “Su isan ta'ing mekpesigarbu, kina'enlan mekpesigarbu metendeng ri seg binaal ne Ginu'u.” 18 Ay su getaw metuud gaid nek siya'en, bu' su Ginu'u giining meksaya' ri seniin, bu' gena', su getaw sung meksaya' ri se gegulingenen.

11

Si Pablo bu' su ngang Mini' ne nga Gapustulis

1 Liyagan'u nek pelugbakan niyau, isan maa' neg buralburalenu; pelugbakay na ma'ad niyau! 2 Mingimbeguu para seniyu, maa' ned Diwata; maa' amu neg begumbata' ne dlibun nek sinaaran'u nek pesawa ri sek sala ra ne dlai, ne giin si Christ mismu. 3 ✡ Ma'ad minendeku ne su nga gena'ena' niyu melimbungan bu' belengen niyu sung metinuuren niyu nek peksunud riin ni Christ—seng maa' run nek pebiyan ne si Eva milimbungan pebiyan sek pekebelusen gupiya neng mamak. 4 Ay pidleliyag amu sek pektugut se isan ta' neng meriin seniyu bu' megwali se dlain neg Jesus, gena' suk sala neg winali nami; bu' dinumawat amu ne dlain ne gispiritu bu' melengas ne gesuyen ne gena' maa' ne Gispiritu Santu bu' Melengas ne Gesuyen neng mirawat na niyu buwat senami!

5 Nda'u pegena'ena' ne gaku' su gembaba' tu se ngang miktalu' ne gilan sung melengas gupiya ne nga “gapustulis” niyu. 6 Ali' bu' gena'u gupiya metau riin sek pentalu', ma'ad nda' pedlekulang sek sinuunan; pi'ita' nami ini riin seniyu se dlaun nek panahun bu' se dlaun ne kebetang.

7 Nda'u pekpesu'ul ri seniyu sek pegwaliu se Gempiya ne Gesuyen ned Diwata riin seniyu; pipebaba'u su gegulingen'u arun mbaal amu ne gimpurtanti. Misayepu ba run nini? 8 Sinegay'u mekterbahu riin seniyu, biniyaranu ne ngang mektetu'u ri sed duma ne ngak simbaan. Maa' ra nek piddaawan'u ilan arun me'ebangan'u amu. 9 ✡ Bu' sek panahun ned dumau niyu, nda'u peksamuk ri seniyu sek pekpenengi ne gabang seng midlekina'enlanu nek selapi'; su ngang mektetu'u buwat seng Macedonia

✡ **10:17** 10.17: Jeremias 9.24. ✡ **11:3** 11.3: Su Getaran se Dlaunan 3.1-5, 13. ✡ **11:9** 11.9: Filipos 4.15-18.

miguwit se dlaun ne kina'enlanen'u. Maa' nud diin tampan seng mateng nek panahun, ndi'u gaid meksamuk riin seniyu! 10 Pebiyan se kemetuuran ni Christ ned diin senaan, saad'u ne nda'iruning mekepegeng ri sek pekpesigarbuu keni isan ta' se dlaun ne dlugar seg Acaya. 11 Tinalu'u ba ini tendeng ay nda'u pekpetail ri seniyu? Sud Diwata mikesuun nek pinetail'u amu.

12 Peddeyunen'u sek pegbaal sug binaal'u nemuun, arun mpegengan su kehigeyunan ned duma ne "nga gapustulis" sek pekpenugaling sek pekpesigarbu bu' sek pekpe'ita' ne gilan migbaal neng maa' seg binaal nami. 13 Nga getaw kiin ngang mini' ne nga gapustulis—gena' ilan ne ngang metuud ne nga gapustulis, neng migbalus metendeng ri sek pimbaal nilan bu' mikpelaunglaung ri se gegulingen nilan neng metuud ne nga gapustulis ni Christ. 14 Bu' gena' ini ketingelaan! Ay isan si Satanas mekepelaunglaung ri se gegulingenen maa' neg anghel sed delaag. 15 Aas gena' ketingelaan bu' su ngak sesugu'enen mekpelaunglaung rema sek pekesesugu'en sek pekemetareng. Se ketapusan merawat nilan su gembaya' ri se ngak pimbaal nilan.

Su ngak Pegantus ni Pablo gisip Gapustulis

16 Puli'an'u ne kina'enlan nda'iruning megena'ena' ne gaku' buralburalen. Ma'ad bu' megena'ena' amu run nini, dawat ma'ad niyau maa' neg buralburalen arun duuning miika' ne gempesigarbuu. 17 Landunik tinalu'u nemuun gena' ini suk tinalu' ne Ginu'u ri senaan; seng maa' nini nek pekpesigarbu, migasuyu neng maa' neg buralburalenu. 18 Ma'ad gatad ned duuning melaun neng mikpesigarbu pebiyan ra se ngak pengeterengan ne getaw, binaal'u itu rema. 19 Metau amu gaid gupiya, aas pidleliyag amu neng mekpelugbak tu se nga getaw ne ngag buralburalen! 20 Mekepelugbak amu bu' duuning memandu' ri seniyu gisip ne gulipen awas meddalig ri seniyu awas minlimbung ri seniyu, awas mekpelabawlabaw ri seniyu, awas tumampaling ri seniyu. 21 Mpiiru sek pegangken neng meluya ami, ma'ad ndi' ami mekegbaal se ngag betang neg binaal nilan!

Bu' duuning mengatu sek pekpesigarbu se isan landun, gaku' mengatu rema; isan metuud nek pekpesigarbuu keni, maa' neg buralburalenu. 22 Ngag Hebreo ilan ba? Gaku' giin rema. Taga Israel ilan ba? Gaku' giin rema. Gilan ba su nga gesalan ni Abraham? Gaku' giin rema. 23 ✡ Gilan ba su ngak sesugu'en ni Christ? Isan neng maa' neg buralburalenu, ma'ad melengasu pa kampuun nek sesugu'en lungkan ri senilan! Mikpetugesu gupiya mekterbahu, mbanesu mperisu, mbanesu melekpesay, bu' mbanesu manla' matay. 24 ✡ Kelima neg higayun ne dlinekpesu sek telu pulu' bu' siyam ne dlekpes nek samau neg Judeo; 25 ✡ ketelu neg higayun ne dlinekpesu ne nga getaw Roma; bu' minsanu binatu. Ketelu neg higayun neng misegaran'u suk pekelened sek sinekayan'u, bu' minsanu medletawletaw riin sek tubig seled sek sendaw bu' se gebii. 26 ✡ Seng melaun ne ngak pekpanaw'u misegaran'u su kepeligruwan buwat seg baa' bu' buwat se ngak tulisan, se kepeligruwan buwat sek samau neg Judeo bu' buwat se nga gena' Judeo; duuni nga kepeligruwan ri se ngak siyudad, nga kepeligruwan ri se nga kemingawan, nga kepeligruwan ri sed dagat, bu' nga kepeligruwan ri se nga gena' metuud ne ngak

✡ **11:23** 11.23: Su Ngak Pimbaal 16.23. ✡ **11:24** 11.24: Deuteronomio 25.3. ✡ **11:25** 11.25: a Su Ngak Pimbaal 16.22. b Su Ngak Pimbaal 14.19. ✡ **11:26** 11.26: a Su Ngak Pimbaal 9.23. b Su Ngak Pimbaal 14.5.

sambat. 27 Misegaran'u suk pekterbahu bu' bu'us; taang run nda' naik
tulug'u; miperii'anu bu' kininumu; taang run nda' nai gigu' nek pekaan'u,
gempenilungan, awas mesuub. 28 Gawas sed duma ne ngag betang ne
nda'u me'asuy, gendawendaw migulesu se kebetang ne nga getaw se dlaun
ne ngak simbaan. 29 Bu' sud duma meluya, betiken'u rayun rema su
keluya; bu' sud duma mekpekesala', megu'ulu run gupiya.
30 Bu' kina'enlan neng mekpesigarbuu, mekpesigarbuu metendeng se
ngag betang neng mekpe'ita' ne gendunu keluya. 31 Sud Diwata bu' su
Gama' ne Ginu'u ne si Jesus—siya'en su ngalanen se genda'i gekteben!—
mikesuun ne genda'u pegbalus. 32 ✡ Sed dituu sed Damascus, su
gobernador nek sakup ni Gari' Aretas migbetang ne ngag bantay tu se
nga genga'an nek siyudad sek peddaap ri senaan. 33 Ma'ad sineleru nu
ngak sementaun'u ri se gembagel neg bebaan bu' tinentunu ri sek padir,
bu' mibeluyu buwat seniin.

12

Ngak Pegita'en bu' ngak Pirayag ni Pablo

1 Duuni gempesigarbuu, isan ndi' ini mekegbaal neng melengas. Ma'ad
mektuntulu nemuun metendeng se ngak pegita'en bu' ngak pirayag ned
Diwata ri senaan. 2 Misuunan'u ned duunik sala tawan neng mektetu'u
riin ni Christ ne inuwit giin pagaw tu se kinetaasan ne dlangit sepulu'
bu' paat taun na sung minayan. Nda'u mesuunay bu' metuud ba suk
penghitabu' ketu awas pegita'en na run—sud Diwata raing mikesuun run.
3-4 Puli'an'u, misuunan'u ne getaw keni inuwit tu sek para'isu (puli'an'u,
nda'u mesuunay neng metuud ba suk penghitabu' ketu awas pegita'en na
run, sud Diwata raing mikesuun run), bu' ritu mikerengeg giin nek talu' ne
ndi' mesulat bu' ndi' me'asuy ne getaw. 5 Aas mikpesigarbuu metendeng se
getaw keni ma'ad ndi'u mekpesigarbu metendeng se gegulingen'u, gawas
se ngag betang neng mikpe'ita' gendunu keluya. 6 Bu' liyagan'u neng
mekpesigarbu, gena'u bural, tendeng ay migasuyu se kemetuuran. Ma'ad
ndi'u mekpesigarbu, tendeng ay ndi'u liyagan ne isan ta' ri seniyu megilala
ri senaan ne dlabaw sinangkali' seng mi'ita' niyu neg binaal'u bu' mirengeg
niyu landunik tinalu'u.
7 Ma'ad arun ndi'u mekpetaastaas gupiya tendeng seng melaun ne
ketingelaan ne ngag betang neng mi'ita'u, binegayanu neng megeel ne
dleruun ri se dlawas, ne ginamit ni Satanas sek pekpe'antus ri senaan
arun ndi'u mekepesigarbu. 8 Migampu'u tu se Ginu'u se ketelu neg
higayun metendeng run nini bu' mikpe'ilelaatu ri seniin ne uwa'enen
nini ri senaan. 9 Ma'ad miksembag giin, “Su kepiyau giin su dlaun ne
kina'enlanen mu, ay su ga'em'u metileng riin se keluya mu.” Pidleliyagu
gupiya, rayun, sek pekpesigarbu metendeng ri se keluyau, arun mbatik'u
suk penaliped ne ga'em ni Christ ri senaan. 10 Pidleliyagu ri se nga keluya,
se ngak pektampela', se ngak pegantus, se ngak pedlutus, bu' se nga
keliseran, tendeng sek peksunud ri ni Christ. Ay bu' meluyau, meksiligenu
tumu'.

Su Kegules ni Pablo para se ngak taga Corinto

11 Binaal'u su gegulingen'u neng maa' neg bural, ma'ad gamu su
getaran run nini. Gamu siya su gembaya' mekpe'ita' nek peguyun ri
senaan. Ay isan bu' nda'irunik paluu, ndi'u melupigan nu nga dlabi neng
melengas ne nga “gapustulis” niyu. 12 Sung melaun ne ngang milagru bu'

✡ **11:32** 11.32-33: Su Ngak Pimbaal 9.23-25.

ketingelaan neng mikpemetuud ne gapustulisu mibaal riin seniyu duma sek pekemelipelugbaken. 13 Landun baig binaal'u tu sed duma ne ngang mektetu'u tu se dlain ne ngak simbaan ne nda'u mbaal riin seniyu? Ay gaku' mismu nda' peksamuk sek pekpenengi nek penelapi' ne gabang ri seniyu. Pasaylu niyau na ma'ad!

14 Giin nini nemuun su ketelu neg higayun ne andamu neng meriin sek pegbentaw ri seniyu bu' nda'irunik penengiin'u ri seniyu. Gamu mismu su kina'enlan'u, gena' suk selapi' niyu ay su nga gembata', gena' gilan sung megbegay sek pengina'enlan nu ngang megulang, ma'ad su ngang megulang gilan sung megbegay se ngak pengina'enlan nu nga gembata'. 15 Pedleliyagenu sek pegbegay se dlaun neng naan, bu' isan pa su gegulingen'u, arun me'ebangan'u amu. Miika' ra ba rekay suk pekpetail niyu ri senaan tendeng ay pinetail'u amu gupiya?

16 Rayun minuyun amu ne nda'u peksamuk ri seniyu. Ma'ad duuning miktalu' neng metelapanu raw bu' tinuntuu amu. 17 Se gendun nek pebiyan? Tinuntuu amu ba pebiyan se isan ta' ne nga getaw nek sinugu'u riin? 18 Inandyu'u si Tito neng meriin, bu' miksugu'u ned duma neng mektetu'u neng meddunut ri seniin. Metalu' ba niyu ne si Tito minuntu ri seniyu? Gena' ba giin bu' gaku' meksama se nga ketuyu'an bu' migbaal sek sama neg baalen?

19 Ali' bu' migena'ena' amu nek pinentuwan nami sek pekpenaliped su gegulingen nami riin seng metungenga'an niyu. Gena'! Migasuy ami maa' ne si Christ sung migasuy riin seng metungenga'an ned Diwata bu' su kada neg betang neg binaal nami, ngak pinetail, mibaal sek pegabang ri seniyu. 20 Minendeku ne sek peddateng'u riin, me'ita'u amu ne sug binaal niyu gena' maa' se dliyagan'u ri seniyu, bu' me'ita' niyau neng melain buwat se dliyagan niyu ri senaan. Minendeku neng me'ita'u suk pegbunu' bu' peksesinaay, pekpemunggaulay, bu' kerelaw, pektetampela'ay, pedlelibakay, pekemelipetaasen, bu' kegubet. 21 Minendeku ne sek sunud nek peddiin'u, pekpiirenu ned Diwata riin seng metungenga'an niyu, bu' mekesegawu tendeng ay melaun ri seniyu neng mikesala' nud diin bu' nda' peddiksu' ri seng melaat neg binaalen, seg imural nek pekighilawas, bu' sek pekpetuyang sek pegbaal ne kelaatan.

13

Ketapusan ne ngak Penegul bu' Pengumusta

1 ✡ Giin nini nemuun su ketelu nek peddiin'u sek pegbentaw ri seniyu. Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, "Bu' duunik sumbung, kina'enlan mpeligen pebiyan sek pekpemetuud sed duwa' awas telu tawan ne ngak sintigus." 2 Liyagan'u talu' tu se nga getaw neng mikesala' nud diin, bu' tu se dlaun ned duma pa; tinalu'u ini nud diin se keruwa' nek pegbentaw'u riin seniyu, ma'ad asuy'u ini puli' nemuun neng melayu'u pa riin seniyu: sek sunud nek panahun ne mperiinu seniyu nda'irun naing mekedlaguy ri sek silut 3 ay minengaw amu ma nek pemetuud ne si Christ migasuy pebiyan ri senaan. Sek peddununten ri seniyu, gena' giin meluya bu' ndi' ge'eman. 4 Ay isan metuud si Christ, riin se keluya, pinatay giin pebiyan sek pedlansang tu se krus, ma'ad mitubu' giin pebiyan ri se ga'em ned Diwata. Ay gita rema meluya riin sek pekesalabuuk ta ri seniin; ma'ad ri seg rilasyun nami seniyu, mikaambit ita se ga'em ned Diwata riin se ketubu'en.

✡ **13:1** 13.1: Deuteronomio 17.6; 19.15.

5 Sulayay niyu bu' ukumay niyu su gegulingen niyu arun mesuunan
niyu bu' metuud ba gaid neng midleketubu' amu pebiyan ri sek pektu'u.
Misuunan gaid niyu ne si Christ Jesus riin seniyu. Bu' nda', metuud gaid
neng mipalunggaw amu ri sek pedleketubu' sek pektu'u niyu. 6 Mekesaligu
neng misuunan niyu ne nda' ami mpalunggaw. 7 Na, migampu' ami tu sed
Diwata ne ndi' amu megbaal neng melaat, gena' arun sek pekpe'ita' neng
mikelampus ami, ma'ad arun mbaal niyu landuning metareng isan pa bu'
gami ilelaan neng mipalunggaw. 8 Ay ndi' ami mekegbaal isan landun neg
betang kuntra se kemetuuran, bu' ndi' para ra run nini. 9 Pedleliyagen ami
seng meluya ami ma'ad gamu meligen. Aas migampu' ami rema ne mbaal
amu neng metileng. 10 Giin nini su keterengan neng miksulatu riin seniyu
saanay melayu'u buwat riin seniyu arun seng matengu riin, ndi'u mpeges
sek pedlegamit se ketenged neg binegay ne Ginu'u ri senaan—ketenged
sek pedligen ri seniyu bu' gena' sek pedlaat ri seniyu.

11 Se ketapusan, nga kepeteran'u, pedleliyag amu! Pektinareng amu ri
sek pedleketubu' niyu; penginengegay niyu su nga gandyu'u; peksalabuuk
amu; bu' pedleketubu' amu ned duuni kelinaw. Bu' suk petail ned Diwata
bu' kelinaw mperiin seniyu.

12 Pedlekumustaay amu ri sek salasala seniyu.*
Su dlaun ne getawan ned Diwata mingumusta riin seniyu.
13 Su kepiya ne Ginu'u ne si Jesus Christ, suk petail ned Diwata, bu' suk
peksalabuuk ri se Gispiritu Santu mperiin se dlaunan niyu.
Na, daal da ini.

* **13:12** 13.12 Pedlekumustaay amu ri sek salasala seniyu: *ri se dlitiral nek pekegubad,* pedlekumustaay amu duma se galek.

Suk Sulat ni San Pablo para se ngak taga Galacia

Pesi'una

Se ginetaran sek pegwali su Gempiya ne Gesuyen metendeng ri ni Jesus Christ bu' dinawat se nga getaw ne gena' Judeo, mituwa' suk saak bu' kina'enlan ba gaid sek sala ne getaw nek sumunud ri se Kesugu'an ni Moses arun mbaal giin neng metuud ne Christian. Mingeterengan si Pablo ne ndi' na ini kina'enlan. Ngani', sung metuud nek sukuran se ketubu' riin ni Christ giin ma'ad suk pektu'u, nek pebiyan run nini su dlaunen piseguli' ri sed Diwata. Ma'ad ri se ngak simbaan se Galacia, seg Asia Minor sala sek probinsiya seg Roma, duuni nga getaw nek sinumupak riin ni Pablo bu' miktu'u ne suk sala kina'enlan sumunud ri se Kesugu'an ni Moses arun mpemetareng giin ned Diwata.

Suk Sulat ni Pablo para se ngak taga Galacia sinulat arun mpuli' riin seng metuud nek pektu'u bu' metendu'an su nga getaw neng mibalag se gena' metuud nek penendu'an. Linebanan ni Pablo su ketengeren gisip gapustulis ni Jesus Christ. Pimetuuraan ini gupiya ne suk pekegapustulisen migbuwat sed Diwata, bu' gena' pebiyan se ga'em ne getaw; bu' labaw se dlaunan, sung misyunen para se nga gena' Judeo. Bu' tinikesaan nek pebiyan sek pektu'u su nga getaw mpeneguli' ri sed Diwata. Se ketapusan ne kapitulu, pi'ita' ni Pablo ne suk pedleketubu' ne ngang mektetu'u riin ni Christ migbuwat sek petail neg bunga sek pektu'u riin ni Christ.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-10
II. Pigendun run Pekebaal ni Pablo ne Gapustulis 1.11—2.21
III. Su Gempiya ne Gesuyen se Kepiya ned Diwata 3.1—4.31
IV. Migbegay si Christ ne Kegewasan bu' Ketendanan 5.1—6.10
V. Su Ketapusan nek Penegul bu' Pengumusta 6.11-18

1 Seniyu ne ngang mektetu'u riin se ngak simbaan se Galacia,
Sulat keni buwat ni Pablo, ne suk pekegapustulisen gena' buwat se getaw awas sek pebiyan ne getaw, ma'ad buwat ni Jesus Christ bu' sed Diwata ne Gama', neng mikpetubu' puli' ri seniin buwat se kemetain. 2 Mingumusta su dlaun ne ngang mektetu'u rini ned duma ri senaan tu se ngak simbaan se Galacia.
3 Sud Diwata ne Gama' ta bu' su Ginu'u ne si Jesus Christ megbegay siya ri seniyu ne kepiya bu' kelinaw.
4 Arun sek pedluwas ri senita buwat seng melaat nek panahun keni, si Christ mikpiyal ri se gegulingenen para se ngak sala' ta, sumala' se keliyag ned Diwata ta bu' Gama', 5 ned diin Seniin suk peksaya' se genda'i gekteben. Metuman siya.

Suk Sala ne Gempiya ne Gesuyen

6 Mitingalau ri seniyu! Midderali' amu rayun tumeliyud sed Diwata neng miktawag ri seniyu pebiyan se kepiya ni Christ, bu' dinawat niyui dlain ne gempiya ne gesuyen. 7 Sek pekemetuud nda'irun nai “dlain ne gempiya ne gesuyen,” ma'ad tinalu'u ini tendeng ay duuni nga getaw neng miksamuk ri seniyu bu' miktinguha' sek pegiles se gempiya ne gesuyen metendeng riin ni Christ. 8 Ma'ad isan bu' gami awas anghel neg buwat se dlangit sung megwali ri seniyu se gempiya ne gesuyen ne gena' maa' seg winali

nami riin seniyu, silutan siya giin ned Diwata tu se gimpirnu! 9 Tinalu' na nami ini nud diin, bu' nemuun talu'u ini puli': bu' duuni dlain neng megwali riin seniyu ne gena' maa' seng mirawat na niyu, silutan siya giin tu se gimpirnu!

10 Nda'u penantu arun mekepedleliyag tu se nga getaw. Liyagan'u nek pedleliyagen sud Diwata. Minantuu ba arun mekepedleliyag se nga getaw? Bu' minantuu pa run nitu, gena'u na nek sesugu'en ni Christ.

Pigendun run Pekebaal ni Pablo ne Gapustulis

11 Nga kepeteran'u, tugutay niyau sek pegasuy ri seniyu, ne su gempiya ne gesuyen neg winaliu gena' buwat se getaw. 12 Nda'u merawat ini buwat se isan ta' ne getaw awas duuni getaw neng miktendu' run nini ri senaan. Si Jesus Christ mismu neng mikpe'ita' ri senaan bu' migbegay se gempiya ne gesuyen.

13 ✡ Misuunan na niyu pigendun'u pedleketubu' gisip Judeo. Linutus'u su ngang mektetu'u riin sed Diwata bu' pinentuwan'u gupiya ne laaten ilan. 14 ✡ Labawu sek pekemetinumanen ri sek tinu'uwan neg Judeo sinangkali' se ngad duma ne ngag Judeo ne ngak sepad'u, bu' labawu pa gaid sek pekemetinumanen ri se ngak penendu'an bu' se ngak pemetasan ne nga gepu'an ta.

15 ✡ Ma'ad tendeng se kepiya ned Diwata, pinili' naun isan se genda'u pa me'etaw, bu' tinawag naun sek pekpenibeli ri seniin. Bu' seng mi'ukumaan 16 nek perayagen ri senaan sug Bata'en, arun mewaliu su Gempiya ne Gesuyen metendeng ri seniin tu se nga gena' Judeo, nda'u peritu se isan ta' ne getaw para mekpesambag, 17 awas merituu seg Jerusalem arun kumita' se nga gapustulis neng mi'una pa ri senaan. Tumu', merituu seg Arabia, bu' rayun mipuli'u sed Damascus. 18 ✡ Telu taunu na run ritu, dluwat itu, merituu seg Jerusalem arun duuning mesuunan'u buwat ni Pedro, bu' mikengelu duma seniin seled sed duwa' simana. 19 Nda'iruni dlain ne gapustulis ne kinita'u. Sung mi'ita'u si Santiago, suk pated ne Ginu'u.

20 Landunik sinulat'u metuud. Sud Diwata mikesuun ne nda'u pegbalus!

21 Sek peketubus itu, merituu se nga dlugar sek Syria bu' Cilicia. 22 Sek panahun ketu, su ngak sakup se ngak simbaan seg Judea nda' pa mekilala ri senaan. 23 Misuunan na run nilan landunik tinalu' nu ngad duma: "Su getaw ne ginamit sek pedlutus ri senita, nemuun migwali ri sek pektu'u nek pinentuwaan pedlaatay nud diin!" 24 Aas sinaya' nilan sud Diwata tendeng ri senaan.

2

Si Pablo bu' sud Duma ne nga Gapustulis

1 ✡ Sepulu' bu' paat taun dluwatu miritu seg Jerusalem, mipuli'u ritu duma ni Bernabe, bu' inuwit'u rema si Tito. 2 Merituu tendeng ay pirayag ned Diwata ri senaan ne kina'enlan neng merituu. Miktigum ami duma se nga geseg ne gami ami ra. Pisabut'u su gempiya ne gesuyen neg winaliu tu se nga gena' Judeo. Ndi'u liyagan ne suk terbahuu neng minayan awas sung nemuun mpalunggaw. 3 Suk sementaun'u ne si Tito, isan pesi' giin Griego, nda' legesay aas nda' giin tuli'ay, 4 isan liyagan nek santa' tawan ne mbaal ini. Nga getaw keni mikpelaunglaung ne ngang mektetu'u bu'

✡ **1:13** 1.13: Su Ngak Pimbaal 8.3; 22.4-5; 26.9-11. ✡ **1:14** 1.14: Su Ngak Pimbaal 22.3. ✡ **1:15** 1.15-16: Su Ngak Pimbaal 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18. ✡ **1:18** 1.18: Su Ngak Pimbaal 9.26-30. ✡ **2:1** 2.1: Su Ngak Pimbaal 11.30; 15.2.

sinumakup riin se dlumpuk ta gisip meneni'id. Mirini ilan arun mesuunan
su kegewasan ta pebiyan sek pekesalabuuk ta riin ni Christ Jesus. Liyagan
nilan ne mbaal ita ne nga gulipen nilan, 5 ma'ad arun mpeneliperan para
seniyu su kemetuuran se gempiya ne gesuyen, nda' ami pekperaag ri
senilan isan sek sereluk na run.
6 ✡ Ma'ad tu se nga ginilala ne nga geseg—Tinalu'u ini tendeng ay nda'ik
sepayan ri senaan bu' ta' ilan ne getaw nud diin; ay sud Diwata nda'
pegukum se nga gawi' ne nga getaw—su nga geseg ketu, nda'iruning
merugang nilan neng metendu'u. 7 Ma'ad mi'ita' tumu' nilan nek sinugu'u
ned Diwata sek pegwali se gempiya ne gesuyen tu se nga gena' Judeo, maa'
sek peksugu'en riin ni Pedro sek pegwali se gempiya ne gesuyen ritu se
ngag Judeo. 8 Ay pebiyan se ga'em ned Diwata mibaalu ne gapustulis tu
se nga gena' Judeo, maa' ni Pedro neng mibaal ne gapustulis tu se ngag
Judeo. 9 Si Santiago, si Pedro, bu' Juan, ne ginilala ne nga geseg, migilala ne
sud Diwata migbegay ri senaan se dlinain neg baalen keni; aas kinumusta
nilan si Bernabe bu' gaku', gisip gilelaan ne gami sementaun na nilan ri
seg baalen. Mi'uyunan ne gami, ni Bernabe bu' gaku' mekterbahu riin se
nga gena' Judeo bu' gilan tu se ngag Judeo. 10 Su ginandyu' ma'aray nilan
nek peddelendemen nami su ngak pupus, bu' giin nini sug betang nek
pinugelingan'u gupiya baalen.

Pimaag ni Pablo si Pedro tu seg Antiyuk.

11 Ma'ad seng minateng si Pedro tu seg Antiyuk sinupak'u giin riin
sek tebenan ne nga getaw tendeng ay misayep giin. 12 Ay se genda'
pa mateng suk santa' tawan ne nga dlai nek sinugu' ni Santiago ritu,
si Pedro dinumengan maan tu se ngang mektetu'u ne nga gena' Judeo.
Ma'ad seng minateng na su nga dlai mikpelayu' giin bu' nda' na dengan
aan tu se nga gena' Judeo tendeng ay minendek giin tu se nga dlai
ketu ne dliyagan nilan tuli'en su nga gena' Judeo. 13 Bu' sud duma ne
ngang mektetu'u ne ngag Judeo, migatad seng maa' seg binaal ni Pedro
bu' midduma rema sek pekpelaunglaung; isan ngani' si Bernabe mi'uwit
sek pekpelaunglaung nilan. 14 Ma'ad sek pekiita'u run ne genda' ilan
pegunut riin se kemetuuran ned diin se gempiya ne gesuyen, tinelu'an'u
si Pedro riin seng metungenga'an se dlaunan nilan, "Dya'a neg Judeo,
midleketubu'a maa' ne gena' Judeo, pekendunen mu ma pekpeges su nga
gena' Judeo neng medleketubu' neng maa' ne ngag Judeo?"

Su ngag Judeo bu' nga Gena' Judeo Miluwas pebiyan sek Pektu'u

15 Metuud neng mi'etaw ami neg Judeo "bu' gena' maa' sek pegingalan
ne ngag Judeo 'ne ngang mekesesala' ne nga gena' Judeo.' " 16 ✡ Ma'ad
misuunan nami ne su getaw pemetarengen ned Diwata pebiyan sek
pektu'u riin ni Jesus Christ, gena' pebiyan sek pektuman ri se Kesugu'an.
Miktu'u ami rema riin ni Jesus Christ arun pemetarengen ned Diwata
pebiyan sek pektu'u nami riin ni Christ, bu' gena' pebiyan sek pektuman ri
se Kesugu'an. Ay nda'iruni getaw nek pemetarengen ned Diwata pebiyan
sek pektuman ri se Kesugu'an. 17 Bu' rayun, sumala' ri sek pekpenantu
nami nek pemetarengen ned Diwata pebiyan sek pekesalabuuk riin ni
Christ, me'ita' neng mekesesala' ami gusay, maa' ne nga gena' Judeo.
Migulugan ba ini ne si Christ migulikseg ri senita sek pekpekesala'? Gena'!
18 Bu' bekuren'u pa puli' suk pebiyan ne Kesugu'an ne gineba'u, mikpe'ita'
ini rayun ne gaku' mismu sung midlapas se Kesugu'an. 19 Ay bu' pesingkal

✡ **2:6** 2.6: Deuteronomio 10.17. ✡ **2:16** 2.16: a Ngak Salmo 143.2; Roma 3.20. b Roma 3.22.

ta pa se Kesugu'an, minatayu na—pinatay pebiyan se Kesugu'an arun
medleketubu'u para sed Diwata. Minatayu duma ni Christ tu se krusen.
20 Gena' na gaku' sung mitubu', bu' ndi' si Christ ned diin senaan. Bu'
ketubu'u keni nemuun, midleketubu'u pebiyan sek pektu'u ri seg Bata'
ned Diwata, neng mikpetail ri senaan bu' miktudyan se ketubu'en para
senaan. 21 Nda'u bibayay su genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata. Ma'ad
bu' pemetarengen ned Diwata su getaw pebiyan se Kesugu'an, migulugan
ini ne su kemetain ni Christ genda'ik paluun.

3

Kesugu'an awas Pektu'u

1 Pekeburalburalen niyu ne ngak taga Galacia! Ta' maing midlamat ri
seniyu? Tinelu'an'u amu na gaid pigendun pedlansang si Jesus Christ
tu se krus! 2 Saakan'u amu: mirawat ba niyu su Gispiritu pebiyan sek
pektuman se Kesugu'an awas pebiyan sek pekpenginengeg se gempiya ne
gesuyen bu' pektu'u run nini? 3 Pekebural gaid niyu! Migatad amu riin
se Gispiritu ned Diwata; liyagan ba niyu tubusen ini nemuun pebiyan se
gegulingen niyu ne ga'em? 4 Su dlaun ba neng misegaran niyu migulugan
ne genda'irun gairik paluun? Sek pekemetuud duun inik paluun. 5 Sek
pegbegay ned Diwata se Gispirituun bu' migbaal ne nga ketingelaan riin
seniyu, binaalen ba ini tendeng ay miktuman amu se Kesugu'an awas
tendeng ba ay minginengeg amu se gempiya ne gesuyen bu' miktu'u run
nini?
6 ✡ Tinalu' ri se nga Kesulatan ne sud Diwata dinumawat ri ni Abraham
tendeng ay miktu'u giin. 7 ✡ Kina'enlan sebuten niyu ne sung metuud
ne nga gesalan ni Abraham giin su nga getaw ned duunik pektu'uun.
8 ✡ Inatuk na daan riin se kesulatan nek pemetarengen ned Diwata
su nga gena' Judeo pebiyan sek pektu'u. Aas su kesulatan mikpesuun
na daan se Gempiya ne Gesuyen ri ni Abraham: "Pebiyan ri seni'a
pengumpiyanan ned Diwata su dlaun ne nga getaw." 9 Miktu'u si Abraham
bu' pingumpiyanan; aas su dlaun neng mektu'u pengumpiyanan rema
maa' seniin.
10 ✡ Su ngang miksalig sek pektuman se Kesugu'an miriyalem sek tuklad.
Ay su kesulatan miktalu', "Su isan ta' su gendi' kanunay mektuman se
dlaun neng misulat riin se dlibru se Kesugu'an miriyalem sek tuklad ned
Diwata!" 11 ✡ Na, mekelaru gupiya ne genda'iruni getaw nek pemetarengen
ned Diwata pebiyan se Kesugu'an, tendeng ay tinalu' ini ri se kesulatan, "Su
getaw ra nek pimetareng ned Diwata pebiyan sek pektu'u sung metubu'."
12 ✡ Ma'ad su Kesugu'an genda'iruni gembaalen ri sek pektu'u. Tumu',
sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, "Isan ta' sung mektuman se dlaun nek
pituman ri se Kesugu'an metubu'."
13 ✡ Ma'ad linuwas ita ni Christ buwat sek tuklad se Kesugu'an pebiyan
sek pegbaal se gegulingenen nek tinuklad tendeng ri senita; ay tinalu' ri
se kesulatan, "Isan ta' ne dlensangen ri se gayu meriyalem sek tuklad ned
Diwata." 14 Binaal ini ni Christ arun suk pengumpiya nek sinaad ned
Diwata tu ni Abraham mbegay tu se nga gena' Judeo pebiyan ri ni Christ
Jesus, arun pebiyan sek pektu'u mekerawat ita se Gispiritu nek sinaad ned
Diwata.

✡ **3:6** 3.6: Su Getaran se Dlaunan 15.6; Roma 4.3. ✡ **3:7** 3.7: Roma 4.16. ✡ **3:8** 3.8: Su Getaran se Dlaunan 12.3. ✡ **3:10** 3.10: Deuteronomio 27.26 (LXX). ✡ **3:11** 3.11: Hebreo 2.4. ✡ **3:12** 3.12: Levitico 18.5. ✡ **3:13** 3.13: Deuteronomio 21.23.

Su Kesugu'an bu' suk Saad

15 Nga kepeteran'u, medlegamitu se gendawendaw nek penenggi'an:
seng meguyun sud duwa' tawan sek sala neg betang bu' mekpirma ne
keligenan, nda'irun naing mekepebengkag run nini awas mekerugang
run nini se isan landun. 16 Na, binaal ned Diwata su ngak saaren tu ni
Abraham bu' se gesalaan. Su kesulatan nda' pektalu', "nga gesalan mu,"
neng migulugan neng melaun, bu' ndi' miktalu', "bu' se gesalan mu," neng
migulugan nek sala getaw ra ne giin si Christ. 17 ✡ Keni sug be'et'u pesabut:
sud Diwata migbaal ne keligenan duma ni Abraham bu' miksaad nek
tumanenen ini. Su Kesugu'an, neg binegay dluwat mayani gepaat gatus
bu' telupulu' taun, nda' mekeeseb se keligenan ketu awas mekepapas sek
saad ned Diwata. 18 ✡ Ay bu' tumanen ta su Kesugu'an arun merawat
su ngak pengumpiya ned Diwata, ngak pengumpiya ketu ndi' ta rayun
merawat tendeng sek pinasad ned Diwata. Ma'ad sud Diwata milelaat tu
ni Abraham bu' pingumpiyanan giin sumala' sek saaren.

19 Landun ma rayun su ketuyu'an se Kesugu'an? Dinugang ini arun
mpe'ita' landunik sala', bu' mekpebilin ini tampan mateng su gasal ni
Abraham, ne tendeng run nini, mibaal suk saad. Su Kesugu'an binegay
pebiyan se ngag anghel duma se getaw neng mibaal neng mempetitenga'.
20 Ma'ad sung mempetitenga' ndi' kina'enlan bu' sala tawan ra sung
meksaad; bu' sud Diwata sala ra.*

Su Ketuyu'an se Kesugu'an

21 Migulugan ba ini ne su Kesugu'an supak se ngak saad ned Diwata?
Gena', gena' tumu'! Ay bu' su getaw mikerawat pa ne kesugu'an neng
mekegbegay ne ketubu', suk salasala rayun mpemetareng gaid ned Diwata
pebiyan sek pektuman run nini. 22 Ma'ad tinalu' ri se kesulatan ne suk
tibuuk neg benwa miriyalem ri se ga'em nek sala'; bu' aas su gasa nek
sinaad nek pesingkal ri sek pektu'u ri ni Jesus Christ mbegay tu se ngang
mektu'u.

23 Ma'ad se genda' pa mateng suk panahun para sek pektu'u, migapus
ita se Kesugu'an maa' ne ngak pinerisu tampan mperayagik pektu'u
keni. 24 Migulugan ini ne su Kesugu'an medlegeseg ri senita tampan
sek peddateng ni Christ, arun pebiyan sek pektu'u pemetarengen ita ned
Diwata. 25 Nemuun, suk panahun sek pektu'u keni na, su Kesugu'an ndi'
na gaid medlegeseg ri senita.

26 Pebiyan sek pektu'u, dlaunan niyu mibaal ne nga gembata' ned Diwata
ri sek pekesalabuuk niyu duma ni Christ Jesus. 27 Bu' seng mibendyagan
amu, maa' nek sineluk niyu si Christ. Seng maa' nini nek pebiyan, maa'
amu neng mikseluk neg begu nek suub. 28 Aas nda'iruni kelainan se ngag
Judeo bu' nga gena' Judeo, se nga gulipen, bu' nga gena' gulipen, se nga
dlai, bu' nga dlibun; dlaunan niyu misalabuuk ri ni Christ Jesus. 29 ✡ Bu'
misakup amu ri ni Christ, gamu rayun su nga gesalan ni Abraham bu'
merawat niyu landunik sinaad ned Diwata.

4

1 Sug be'et'u pesabut giin nini: saanay bata' pa sung menenunud se
ketigeyunan ne gama'en, maa' giin ne gulipen isan pa bu' giini gapu'en se
dlaunan. 2 Duuni nga getaw neng medlekata ri seniin bu' medlegeseg se
nga ketigeyunaan tampan mateng suk panahun ne inimetang ne gama'en.

✡ **3:17** 3.17: Exodo 12.40. ✡ **3:18** 3.18: Roma 4.14. * **3:20** 3.20 bu' sud Diwata sala ra; awas bu' sud Diwata salaan ra sung mikterbahu. ✡ **3:29** 3.29: Roma 4.13.

3 Seng maa' run nek pebiyan, mi'ulipen ita rema sek pedlegari' ne nga
gispiritu rini seg benwa se genda' ta pa merepet su gispirituhanen nek
peketandeng. 4 Ma'ad sek peddateng se ginsaktu nek panahun, sud Diwata
miksugu' se gegulingenen neg Bata' bu' pi'etaw giin se kinilawan ne gina'.
Bu' midleketubu' neng miriyalem se Kesugu'an ne ngag Judeo, 5 ✡ arun
sek pedluwas se ngang miriyalem ri se Kesugu'an, arun mbaal ita ne nga
gembata' ned Diwata.
6 Sek pekpe'ita' ne gamu ne nga gembata'en, sinugu' ned Diwata su
Gispiritu neg Bata'en neng mekengel ri se nga gena'ena' ta. Bu' su
Gispirituun miktalu' senita ne sud Diwata Gama' ta. 7 Aas gena'a na rayun
ne gulipen, bu' ndi' bata' na. Bu' se gatad neng mibaal'a neg bata'en, sud
Diwata megbegay se dlaun ned diin seniin para se nga gembata'en.

Su Kegules ni Pablo para se ngak taga Galacia

8 Nud diin nda' niyu me'ilala sud Diwata, aas mi'ulipen amu se ngad
diwatadiwata. 9 Ma'ad nemuun mi'ilala na niyu sud Diwata, awas telu'an'u
amu, nemuun neng mikilala na sud Diwata ri seniyu, lama liyagan pa niyu
mpuli' tu se ngang meluya bu' mekelelaatlelaat nek pedlegeseg ne nga
gispiritu? Tuma ma liyagan ma niyu ne mbaal puli' ne nga gulipen nilan?
10 Sina'ulug gusay niyu su nga gendaw, ngag bulan, ngak timpu, bu' ngak
taun. 11 Migulesu metendeng ri seniyu! Ali' bu' su dlaun nek terbahuu
para seniyu mbaal ne genda'ik paluun.
12 Nga kepeteran'u, megandyu'u ri seniyu, awat niyau tendeng ay maa'u
seniyu. Nda' amu mekesala' ri senaan. 13 Mirelendeman niyu tuma ma
winaliu su gempiya ne gesuyen ri seniyu nu guna nek panahun; tendeng
itu ay midlaruu. 14 Ma'ad isan pesi' suk pedlaruu mibaal ne gembagel nek
pengindan ri seniyu, nda' niyau pemuraay awas bibayay. Tumu', dinawat
niyau neng maa' neg anghel neg buwat se dlangit; dinawat niyau neng
maa' ni Christ Jesus. 15 Pidleliyag amu gupiya! Landun maing mihitabu'?
Gaku' mismu meketalu' bu' mehimu pa ne esuken su gegulingen niyu ne
ngang mata, bu' begay niyu ini ri senaan. 16 Mibaalu ba ne kuntra niyu
nemuun, tendeng ay inasuy'u ri seniyu su kemetuuran?
17 Nga getaw ketu mikpe'ita' neng migules ilan gupiya ri seniyu ma'ad
gena' melengas su nga ketuyu'an nilan. Su ngak penugaling nilan giin
ma'aray ne gembuwag amu buwat senaan arun meksunud amu ri senilan.
18 Na, melengas gaid ned duunik pekpenugaling bu' su ketuyu'an melengas.
Metuud ini kanunay, gena' na run sed diinu duma seniyu. 19 Ngak
pinetail'u ne nga gembata'! Maa' nek sala ne gina' neng migbatik, binatiku
seng minsan sung maa' kelasi ne kegeel para seniyu tampan menginekatan
amu se kina'iya ni Christ. 20 Minugalingu gupiya neng mekeriin seniyu
nemuun, arun me'eseb su gena'ena'u metendeng ri seniyu. Migulesu
gupiya ri seniyu.

Su Dlendasan ri ni Hagar bu' ni Sarah

21 Saakan'u amu ne ngang minugaling sek pekperiyalem ri se Kesugu'an:
misabut ba gaid niyu landunik tinalu' ri se Kesugu'an? 22 ✡ Tinalu' ne
si Abraham duunid duwa' ne ngag bata'en ne nga dlai, suk sala bata'
ne gulipen ne dlibun, suk sala bata' ne gena' gulipen ne dlibun. 23 Sug
bata'en ri se gulipen ne dlibun mi'etaw sek pebiyan ne getaw, ma'ad
sug bata'en ri se gena' ne gulipen ne dlibun mi'etaw gisip kelebu'an sek

✡ **4:5** 4.5-7: Roma 8.15-17. ✡ **4:22** 4.22: a Su Getaran se Dlaunan 16.15. b Su Getaran se Dlaunan 21.2.

saad ned Diwata. 24 Ngag betang keni sebuten gisip penenggi'an: sud
duwa' ne nga dlibun migriprisintar sed duwa' ne nga keligenan. Suk
sala se ngag bata'en mi'etaw sek pekegulipen giin si Hagar, bu' giin sung
migriprisintar se keligenan neg binaal tu seg Bentud nek Sinai. 25 Na, si
Hagar, neng migriprisintar seg Bentud nek Sinai ned ditu seg Arabia, giin
sung migriprisintar seng nemuun neg Jerusalem, neng mi'ulipen duma
se dlaun ne nga getawaan. 26 Ma'ad si Sarah ne gena' gulipen, giin sung
migriprisintar seg Jerusalem ned ditu se dlangit, bu' giin su gina' ta. 27 ✡
Ay laung nu kesulatan,
"Pedleliyag'a, dya'a ne dlibun ne gena' mekegbata'!
Pegbeksay'a duma se dleliyag, dya'a ne gena' mekebatik se nga kegeel
sek pekpengembata'!
Ay su dlibun neg bineleng duuning melaun ne nga gembata'en
sinangkali' se dlibun ne genda' belengay neg banaan."
28 Na, gamu ne nga kepeteran'u nga gembata' ned Diwata gisip kelebu'an
sek saaren, maa' ni Isaac nud diin. 29 ✡ Sek panahun ketu sug bata' neng
mi'etaw sek pebiyan ne getaw midlutus sek sala neng mi'etaw tendeng se
Gispiritu ned Diwata; giin rema ini sung mihitabu' ri senita nemuun. 30 ✡
Ma'ad landun maik tinalu' ri se kesulatan? Miktalu' ini, "Pepe'awa' mu su
gulipen ne dlibun bu' sug bata'en ne dlai; ay sug bata' ne dlai nu gulipen
ne dlibun nda'ig bahinen ri se ketigeyunan ne gama'en; me'angken ini
seg bata' nu gena' gulipen ne dlibun." 31 Aas, nga kepeteran'u, gena' ita
gembata' nu gulipen ne dlibun bu' ndi' se gena' gulipen ne dlibun.

5

Migbegay si Christ ne Kegewasan

1 Pigawas ita na ni Christ arun duuni kegewasan ta. Aas, pekpebilin amu
ned duuni kegewasaan, bu' ndi' amu na pekpe'ulipen puli'.
2 Penginengeg amu! Gaku', si Pablo, mektalu' ri seniyu ne bu' tugutan
niyu su gegulingen niyu neng mekpetuli', migulugan nini ne si Christ
nda' naik paluun riin seniyu. 3 Penegulan'u amu geseb, isan ta' ne
getaw neng mektugut ri se gegulingenen neng mekpetuli', melegesan giin
sek pektuman ri sek tibuuk ne Kesugu'an. 4 Gamu neng minantu nek
pemetarengen ned Diwata pebiyan sek pektuman ri se Kesugu'an, mibelag
tumu' ri ni Christ bu' se genda'ig bayad ne kepiya ned Diwata. 5 Para senita,
midderama ita nek pebiyan se Gispiritu ned Diwata, pemetarengen ita ned
Diwata tendeng sek pektu'u. 6 Ay seng misalabuuk ita riin ni Christ Jesus,
nda' naik paluun suk peketinuli' awas pekegena' tinuli'. Suk pektu'u ri ni
Christ mikepe'enggat ri senita sek pekpetail se ngad duma.
7 Melengas nema siya sug binaal niyu! Ta' maing mikpegeng ri seniyu
sek pektuman se kemetuuran? Pigendun amu run niin sek pekperunggat?
8 Gena' inik terbahu ned Diwata neng miktawag ri seniyu. 9 ✡ "Miika'
ra nek pempetulin sung mekepetulin sek tibuuk neng minasa ne garina,"
sumala' sek tinalu' nilan. 10 Ma'ad mekesaligu gusay ri seniyu. Su ketubu'
ta, neng misalabuuk duma se Ginu'u, megbegay ri senaan nek peksalig ne
gendi' amu sumunud se dlain nek penendu'an bu' isan ta' sung meksamuk
ri seniyu silutan ned Diwata.
11 Ma'ad para senaan, nga kepeteran'u, bu' mikpeddayunu pa sek
pegwali ne kina'enlan mekpetuli', tuma ma linutusu ma gusay? Bu'

✡ **4:27** 4.27: Isaias 54.1. ✡ **4:29** 4.29: Su Getaran se Dlaunan 21.9. ✡ **4:30** 4.30: Su Getaran se Dlaunan 21.10. ✡ **5:9** 5.9: 1 Corinto 5.6.

metuud pa ini, suk pegwaliu metendeng se krus ni Christ ndi' na
siya mekegbaal ne kesamuk. 12 Liyagan'u ne su nga getaw ketu neng
miksamuk ri seniyu, gena' na run neng mekpetuli' ma'ad mekpekapun
ri se gegulingen nilan!
13 Ay para seniyu, nga kepeteran'u, tinawag amu arun mekaangken
ne kegewasan. Ndi' niyu baalay nek pesangil su kegewasan niyu arun
medlegeseg ri seniyu su kinilawan niyu ne gayak. Tumu', pebiyan sek
petail, pekpenibeliyay amu. 14 ✡ Ay suk tibuuk ne Kesugu'an mitingeb riin
sek sala nek sugu': "Petail mu suk sumbalay mu maa' sek pekpetail mu
ri se gegulingen mu." 15 Ma'ad bu' maa' amu ne ngak talun ne ngang
menanap, neng mekpegeel bu' menlaat tu sek salasala, pegbantay amu,
awas medlaat amu na ma'ad tumu' ri sek salasala seniyu.

Su Gispiritu Santu bu' su Kina'iya ne Getaw

16 Giin nini sung metalu'u: tugutay niyu ne su Gispiritu medlegeseg ri se
ketubu' niyu, bu' ndi' niyu petumanay su kinilawan niyu ne kina'iya. 17 ✡
Ay su dliyagan se kinilawan ne kina'iya ta supak se dliyagan ne Gispiritu,
bu' su dliyagan ne Gispiritu supak se kinilawan ne kina'iya ta. Duwa' keni
midlekuntra, aas ndi' niyu mbaal su dliyagan siya niyu baalen. 18 Bu' su
Gispiritu migunut ri seniyu, gena' amu na rayun miriyalem ri se Kesugu'an.
19 Na, melemu gupiya suk pegilala se ngak terbahu se kinilawan
ne kina'iya. Mi'ilala ini tendeng ay giin nini su ngag binaal nilan:
migbaal ilan seg imural nek pekighilawas, melemu' ne ngak terbahu,
bu' mikpetuyang sek pegbaal ne nga kelaatan; 20 sek peksimba se
ngad diwatadiwata bu' sek pekpemarang. Su nga getaw medlegemetay,
megbunu', mesinaku, melilangeten, merelaw, pekebahinbahin, bu' ped-
lumpuklumpuk. 21 Melibeguun ilan, megbinabeleng, mekpetuyang sek
pegbinabeleng se nga kebibu, bu' duma pa ne ngag betang neng melemu'.
Penegulan'u amu nemuun maa' seg binaal'u nud diin: sung megbaal runi
ngag betang keni ndi' mesakup ri sek Pedlegeri'an ned Diwata.
22 Ma'ad sek pedlegesegan su nga getaw se Gispiritu, gilan rayun
duunik petail, dleliyag, kelinaw, pekemelipelugbaken, dlelaat, kepiya,
pekemetinuuren, 23 pekemelipebeba'en, bu' pekpegeng ri se gegulingen.
Nda'iruni Kesugu'an neng misupak run ri se ngag betang keni. 24 Bu' su
ngang misakup ri ni Christ Jesus linansang na duma seniin tu se krus
su gegulingen nilan ne kinilawan ne nga gayak bu' nga gangut nilan.
25 Su Gispiritu migbegay ri senita ne ketubu'; kina'enlan rema ne giin
sung medlegeseg ri se ketubu' ta. 26 Kina'enlan ndi' ita mesaya'saya' awas
melemu lengetan awas mesinaku ri sek salasala.

6

Meginebangay suk Salasala ri se nga Keliseran

1 Nga kepeteran'u, bu' duuni getaw neng mesekupan neng megbaal se
isan landun ne kelasi nek sayep, gamu ne nga ginunutan se Gispiritu
kina'enlan mekpepuli' ri seniin riin se ketareng; ma'ad kina'enlan baalen
niyu ini duma seng mekemaya' nek pebiyan. Bu' bentayay niyu su
gegulingen niyu ne ndi' rema metintal. 2 Meginebangay amu ri sek salasala
seniyu se nga keliseran ay seng maa' nini nek pebiyan, metuman niyu
suk sugu' ni Christ. 3 Bu' duunid diin seniyu neng migena'ena' bu' ta'
getaw giin, ne seng metuud ne nda'irunik palunen, linimbungaan ma'aray

✡ **5:14** 5.14: Levitico 19.18. ✡ **5:17** 5.17: Roma 7.15-23.

su gegulingenen. 4 Suk salasala mbaya' megukum ri se gegulingenen
neg betasan. Bu' melengas ini, mekepesigarbu giin seng mibaalen se
genda'ik pekpetanggi' tu seng mibaal ned duma. 5 Ay suk salasala ri seniyu
kina'enlan mekpisaan ri se gegulingen niyu nek pempisaanen.
6 Bu' mitendu'an'a se Christian neng minsahi, kina'enlan mekpe'ambit'a
ri seng mentetendu' mu se dlaun neng melengas ne ngag betang ned diin
seni'a.
7 Ndi' niyu limbungay su nga gegulingen niyu; nda'iruning meketuntu
ri sed Diwata. Ay isan landuni ginerek ne getaw, giin remaing me'aniin.
8 Bu' sunuren ne getaw su kinilawaan ne nga gayak, maa' se getaw neng
migimula ri seg binaal, su kelebu'an nini giin su kemetainen; bu' baalen
ne getaw su ngag baalenen pebiyan se gabang ne Gispiritu, rayun su
Gispiritu mekegbegay nek sengku' ri seniin, bu' giin nini sung metuud
ne ketubu' ne genda'i gekteben. 9 Aas ndi' ita penlubain sek pegbaal neng
melengas; ay bu' ndi' ita menuga', mateng suk panahun neng megani ta
sug bungaan. 10 Aas saanay duun paik panahun ta, kina'enlan megbaal ita
neng melengas tu sek salasala, bu' labi na tu se nga getaw neng misakup
sek pamilya ta riin sek pektu'u.

Su Ketapusan nek Penegul bu' Pengumusta

11 Enlengay niyu gendun kebagel su nga dlitra ne gaku' gaid mismu sung
miksulat run! 12 Su nga getaw neng miktinguha' sek pekpeges ri seniyu
neng mekpetuli' gilan sung mikpe'ita' bu' mikpesigarbu metendeng se ngag
betang neng me'ita'. Binaal nilan nini, arun ma'aray ndi' ilan na siya
lutusen tendeng se krus ni Christ. 13 Isan su ngak tinuli' nda' pektuman
ri se Kesugu'an; liyagan nilan neng metuli' amu arun mekepesigarbu ilan
ne sinumunud amu sek sirimunyas sek pektuli'. 14 Ma'ad para senaan,
mekpesigarbuu na run metendeng se krus se Ginu'u ta ne si Jesus Christ.
Ay pebiyan se krusen, su ngag betang rini seg benwa maa' ne genda'
nai dlaga'en, bu' maa'u na rema ne genda' nai dlaga'en para seg benwa.
15 Gena' gimpurtanti bu' suk sala ne getaw tinuli' awas nda'; su gimpurtanti
ne giin mibegu na ned Diwata. 16 Para tu se ngang miksunud ri sek
pemala'ud keni, su kelinaw bu' dlelaat mperiin siya senilan bu' tu se dlaun
ne nga getawan ned Diwata!
17 Se ketapusan, nda'irun na siyaing meksamuk ri senaan tendeng ay
rini se dlawas'u su ngak pali' neng mikpe'ita' ne gulipenu ni Jesus.
18 Nga kepeteran'u, su kepiya ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ mperiin siya
se dlaunan niyu. Metuman siya.
Daal da ini.

Suk Sulat ni San Pablo para se ngak taga Efeso

Pesi'una

Suk Sulat ni Pablo para se ngak taga Efeso migasuy metendeng “Sek pelanu ned Diwata... suk pekpesalabuuk se dlaun neg binaal ritu se dlangit bu' rini seg benwa, duma sek pedlegeseg ni Christ (1.10).” Pekpe'ilelaat rema ini para se nga getawan ned Diwata neng medleketubu' neng me'unut se gembagel nek pelanu keni para sek peksalabuuk se dlaun ne nga getawan duma ni Jesus Christ.

Se guna neg bahin se dlibru neg *Efeso* keni, sung menenulat migasuy metendeng sek tima sek peksalabuuk pebiyan sek pekpesuun sek pema'agi ned Diwata ne Gama' sek pekpili' se nga getawaan, pegendun ilan run sek pekpasaylu bu' pedluwas buwat se ngak sala' nilan pebiyan seg Bata'en ne si Jesus Christ, bu' pegendun run sek pekpeniyagal se Gispiritu Santu se gembagel nek saad ned Diwata. Se keruwa' neg bahin, mikpe'ilelaat si Pablo seng membebasaan sek pedleketubu' pebiyan sek pekesalabuuk nilan ri ni Christ neng me'ita' ri se ketubu' nilan.

Meleget ne nga dlendasan ne ginamit ni Pablo arun sek pekpe'ita' sek peksalabuuk se getawan ned Diwata ri sek pekesalabuuk duma ni Christ: suk simbaan maa' ne dlawas, si Christ maa' ne gulu awas maa' neg balay, si Christ maa' ne gimpurtanti nek penligen neg batu, awas maa' nek sawa, bu' si Christ maa' neg bana. Melengas su ngak pema'agi ne ginamit seng menenulat sek pekperayag se kemetuuran se ginulikseg giin sek pegena'ena' se dlelaat ned Diwata ri ni Christ. Su dlaunen mi'ita' ri se kerelaag sek pekpetail ni Christ, sek pegantusen, pekpasaylu, dlelaat bu' pekelimpyu.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Si Christ bu' suk Simbaan 1.3—3.21
III. Sug Begu ne Ketubu' ri ni Christ 4.1—6.20
IV. Su Ketapusan ne ngak Pengumusta 6.21-24

1 ✡ Seniyu ne nga getawan ned Diwata ri seg Efeso, neng metinumanen ri se ketubu' nilan sek pekesalabuuk duma ni Christ Jesus.

Sulat keni buwat ni Pablo, nek pebiyan se keliyag ned Diwata mibaal ne gapustulis ni Christ Jesus.

2 Sud Diwata ne Gama' ta bu' ni Jesus Christ ne Ginu'u ta megbegay siya ri seniyu ne kepiya bu' kelinaw.

Su Gispirituhanen ne ngak Pengumpiya riin ni Christ

3 Pesalamatan ta sud Diwata bu' su Gama' ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ! Ay riin sek pekesalabuuk ta duma ni Christ, pingumpiyanaan ita pebiyan sek pegbegay ri senita se dlaun ne gispirituhanen nek pengumpiya buwat se dlangit. 4 Isan se genda' pa mbaal sug benwa, pimili' ita na ned Diwata ne mbaal ne getawaan pebiyan sek pekesalabuuk ta duma ni Christ arun mbala'an ita bu' nda'irunik sayep riin seng metungenga'aan.

Tendeng sek pekpetailen, 5 sud Diwata miktegana na daan ne mbaal ita ne nga gembata'en pebiyan ri ni Jesus Christ. Giin nini sung mekepedleliyag ri seniin bu' ketuyu'aan. 6 Siya'en ta sud Diwata tendeng

✡ **1:1** 1.1: Su Ngak Pimbaal 18.19-21; 19.1.

seng meketetingala nek pebiyan nek pi'ita'en su dlelaaten ri senita, para
se genda'ig bayad ne gasa neg binegain ri senita riin sek pinetailen neg
Bata'! 7 ✡ Ay pebiyan sed dugu' ni Christ, linekat ita, neng migulugan nek
pinasaylu na su ngak sala' ta. Gendun kebagel su kepiya ned Diwata, 8 neg
binegain ri senita se gendi' mesukud!

Riin se dlaun nek tinawaan bu' pekpenabut, 9 binaal ned Diwata
landuni ketuyu'aan, bu' pisuunen ri senita sung mi'edlud nek pelanuun
ne dliyagaan tubusen pebiyan riin ni Christ. 10 Pelanu keni, nek tubusen
ned Diwata se ginsaktu nek panahun, giin suk pekpesalabuuk se dlaun ne
ngag binaal ritu se dlangit bu' seg benwa duma sek pedlegeseg ni Christ.

11 Su dlaun ne ngag betang mibaal sumala' ri sek pelanu bu' keliyag ned
Diwata; bu' pimili' ita ned Diwata arun mbaal ne gegulingenen ne nga
getawan riin sek pekesalabuuk duma ni Christ tendeng se gegulingenen
ne ketuyu'an, pisingkal se landuni liyagaan gatad pa se getaran. 12 Mbuus,
gita ne guna neng midderama ri ni Christ, meksaya' sek pekege'eman ned
Diwata.

13 Bu' gamu rema mibaal ne getawan ned Diwata seng mirengeg niyu
sung metuud neng minsahi, su Gempiya ne Gesuyen sung mikegbegay
ri seniyu ne keluwasan. Miktu'u amu riin ni Christ, bu' sud Diwata
migbetang ne gilelaan ne gamu niin na, pebiyan sek pegbegay ri seniyu
se Gispiritu Santu nek sinaaren. 14 Su Gispiritu giin suk peniyagal neng
merawat ta landunik sinaad ned Diwata riin se nga getawaan, bu' giin
nini su kesiguruwan ta ne sud Diwata megbegay nek tileng ne kegewasan
tu se ngang niin. Siya'en ta suk pekege'emaan!

Suk Pegampu' ni Pablo

15 Tendeng run nini ne keterengan, gatad pa seng mirengeg'u suk pektu'u
niyu ri se Ginu'u ne si Jesus bu' suk pekpetail niyu se dlaun ne nga getawan
ned Diwata, 16 nda'u pelali sek pekpesalamat ri sed Diwata para seniyu.
Pigena'ena'u amu ri se ngak pegampu'u, 17 bu' migandyu'u ri sed Diwata
se Ginu'u ta ne si Jesus Christ, su ge'eman ne Gama', neg begayan amu ne
Gispiritu, ne giin sung megbegay ri seniyu nek tinawan bu' mekperayag
sed Diwata ri seniyu, arun me'ilala niyu giin. 18 Inandyu'u ne relaagaan
su ngak pengena'ena' niyu, arun mesuunan niyu landunik pedderama
sek pektawagen ri seniyu. Bu' arun mesuunan niyu gendun keratu' bu'
ketingelaan su ngak pengumpiya nek sinaaren tu se nga getawaan, 19 bu'
gendun kebagel su ga'emen neng mikterbahu ri senita ne ngang miktu'u.
Ga'em keni neng mikterbahu ri senita maa' rema se ge'eman nek sekeg
20 ✡ ne gemitenen sek pekpetubu'en puli' ri ni Christ buwat se kemetain
bu' sek pekpe'ingkuren ri seniin tu sed dapit dlintuun ritu se dlangit.
21 Si Christ medlegeseg labaw se dlaun ne nga geseg ritu se dlangit, se
ngang mingetendanan, nga ge'eman, bu' nga ginu'u; giin duunik tituluun
ne dlabaw pa kampuun se dlaun ne ngak titulu sek pekpengetendanan ri
seg benwa keni bu' seng mateng pa. 22 ✡✡ Binetang ned Diwata su dlaun ne
ngag betang riin sek pedlegeseg ni Christ bu' binaal giin ne geseg para sek
simbaan ne dlabaw se dlaunan. 23 Suk simbaan giin su dlawas ni Christ,
sung meketileng ri seniin, neng miktileng ri se gegulingenen se dlaun ne
ngag betang.

✡ **1:7** 1.7: Colosas 1.14. ✡ **1:20** 1.20: Ngak Salmo 110.1. ✡ **1:22** 1.22: Ngak Salmo 8.6. ✡ **1:22** 1.22-23: Colosas 1.18.

2

Buwat se Kemetain pagaw se Ketubu'

1 ✡ Nud diin minatay amu ri se gispirituhanen tendeng ri sek pekemesin-
upaken niyu bu' se ngak sala' niyu. 2 Sek panahun ketu sinunud niyu
sung melaat nek pedleketubu' rini seg benwa. Sinunud niyu su geseg
se nga gispirituhanen ne ngak pengga'em ri se dlangit, su gispiritu
neng midlegeseg nemuun ri se nga getaw neng miksupak ri sed Diwata.
3 Dlaunan ta nud diin maa' ri senilan, bu' midleketubu' sumala' ri se
kinilawan ne nga gayak, sek pegbaal se isan landun ne dliyagan ne nga
dlawas bu' nga gena'ena' ta. Su kinilawan ta ne kina'iya, tinegana ita neng
megantus se dlanget ned Diwata, maa' ne ngad duma.
4 Ma'ad gembagel gupiya su dlelaat ned Diwata bu' suk pekpetailen para
senita, 5 isan minatay ita ri se gispirituhanen tendeng sek pekemesinu-
paken ta, pitubu'en ita puli' duma ni Christ. Ay miluwas ita tendeng
se kepiya ned Diwata. 6 Bu' riin sek pekesalabuuk ta ri ni Christ
Jesus, pitubu'en ita puli' arun sek pedlegeseg duma seniin tu se dlangit.
7 Binaalen ini arun se dlaun ne ngak panahun neng mateng, mpe'ita'en su
kebagel gupiya ne kepiyaan ri sek pekpetail nek pi'ita'en ri senita pebiyan
ri ni Christ Jesus. 8-9 Ay tendeng se kepiya ned Diwata, miluwas amu
pebiyan sek pektu'u. Gena' se gegulingen niyu ne ngak pekpenantu, bu'
ndi' begay ned Diwata, arun nda'iruning mekepesigarbu metendeng run
nini. 10 Ngag binaal ita ned Diwata. Bu' riin sek pekesalabuuk ta duma
ni Christ Jesus, binaalen ita arun mekegbaal ita neng melengas, ne ngak
terbahu nek tineganaan na daan neg baalen ta.

Misalabuuk riin ni Christ

11 Peddelendem niyu nud diin, gamu ne nga gena' Judeo, “su nga gena'
nek tinuli',” laung pa nu ngag Judeo, neng miktawag ri se gegulingen nilan
mismu ne ngak tinuli', ne senita pa tinuli' ne getaw. 12 Sek panahun ketu
mibelag amu gaid buwat ni Christ. Ne ngak tuwa' amu bu' gena' amu
ne ngak sakup se nga getawan nek pimili' ned Diwata. Bu' nda' amu
meruma ri se nga keligenan, neng mipesingkal ri se ngak saad ned Diwata
tu se nga getawaan, bu' midleketubu' amu rini seg benwa ne nda'irunik
pedderama bu' nda'irunid Diwata. 13 Ma'ad nemuun, ri sek pekesalabuuk
niyu ri ni Christ Jesus, gamu, neng milayu' ri sed Diwata, pipegaud na
pebiyan sed dugu' ni Christ. 14 Ay si Christ mismu giining miguwit ri
senita ne kelinaw pebiyan sek pekesalabuuk se ngag Judeo bu' gena' Judeo.
Pebiyan se kemetainen, gineba'en suk paril neng mikepedlekuntra bu'
migelet ri senilan. 15 Inawa'en su Kesugu'an ne ngag Judeo duma se ngak
pemandu', arun mesalabuuk sud duwa' ne ngak tribu bu' mbaal neg begu
ne getawan neng misalabuuk ri seniin mismu, seng maa' nini nek pebiyan,
duuni kelinaw. 16 Pebiyan se kemetainen ritu se krus, gineba' ni Christ
suk pedlekuntraay nilan; pebiyan se krus, pisalabuuken sud duwa' ne
ngak tribu ri sek sala ne dlawas bu' inuwiten ilan puli' tu sed Diwata.
17 Aas mirini si Christ bu' migwali se Gempiya ne Gesuyen se kelinaw tu
se dlaunan, seniyu ne nga gena' Judeo, neng milayu' buwat sed Diwata, bu'
tu se ngag Judeo neng megaud ri seniin. 18 Pebiyan ri ni Christ dlaunan
ta, ngag Judeo bu' nga gena' Judeo mekegbaal sek pekpegaud pebiyan sek
sala ne Gispiritu tu seng metungenga'an ne Gama'.
19 Aas rayun, gamu ne nga gena' Judeo, gena' amu na maa' ne nga getaw
neng buwat se dlain ne ngang nasud awas ngak tuwa'; tumu' nemuun maa'

✡ **2:1** 2.1-5: Colosas 2.13.

amu na ne nga getawan ned Diwata neng migbuwat sek sama neng nasud
bu' misakup ri sek penimalay ned Diwata. 20 Binakud amu rema riin sek
penligen pebiyan se nga gapustulis bu' ngak propeta, bu' se gimpurtanti
nek penligen neg batu ne giin si Christ Jesus mismu. 21 Giin sung migbakud
ri sek tibuuk neg balay arun mpiindeg ini bu' mbaal neg bala'an nek
templo nek tinudyan para se Ginu'u. 22 Riin sek pekesalabuuk niyu ri
seniin, binakud amu rema duma se dlaun ne ngang mektetu'u ritu se
dlugar nek pikengelan ned Diwata pebiyan ri se Gispirituun.

3

Suk Terbahu ni Pablo para se nga Gena' Judeo

1 Tendeng run nini gaku', si Pablo, sung miperisu para riin ni Christ Jesus
para seniyu ne nga gena' Judeo, migampu' tu sed Diwata. 2 Siguru gaid
neng mikerengeg amu ne sud Diwata riin se kepiyaan migbegay seg baalen
keni ri senaan para se kepiyanan niyu. 3 Pirayag ned Diwata sung mi'edlud
nek pelanuun bu' pisuunen nini ri senaan. (Miksulatu ne gempelek
metendeng run nini, 4 ✡ bu' besaan niyu landunik sinulat'u, mesuunan
niyu sung misabut'u metendeng se ginedlud ni Christ.) 5 Nud diin, nda'
asuy tu se nga getaw sung mi'edlud keni, ma'ad pirayag ini nemuun ned
Diwata pebiyan se Gispiritu tu se ngag bala'an ne nga gapustulisen bu'
ngak propetaan. 6 Sung mi'edlud giin nini, nek pebiyan se gempiya ne
gesuyen, su nga gena' Judeo duun naig bahinen duma se ngag Judeo se
ngak pengumpiya ned Diwata; ngak sakup ilan sek sala ne dlawas bu'
mekaambit sek saad ned Diwata pebiyan ri ni Christ Jesus.

7 Mibaalu nek sesugu'en para se gempiya ne gesuyen tendeng se dlinain
ne gasa ned Diwata, neg binegain ri senaan pebiyan se ga'emen. 8 Gaku' su
dlabi ne gembaba' se dlaun ne nga getawan ned Diwata; tumu' sud Diwata
migbegay ri senaan ne kehigeyunan sek pegwali tu se nga gena' Judeo se
Gempiya ne Gesuyen metendeng se gendi' mesukud ne keratu' ni Christ,
9 bu' sek pekpe'ita' tu se dlaun ne nga getaw landuning mi'edlud nek pelanu
ned Diwata. Sud Diwata, ne giin sung migbaal se dlaun ne ngag betang,
nda'en perayag su ginedluren nek pelanu se dlaun neng minayan ne ngak
panahun, 10 arun seng nemuun nek panahun, pebiyan sek simbaan, su
ngag anghel neng minlegeseg bu' duuni kega'em ritu se dlangit mekesuun
ri se dlaun nek tinawaan riin se dlainlain ne ngak pebiyan. 11 Binaal ini
ned Diwata sumala' se genda'i gekteben ne ketuyu'aan, nek tumanenen
pebiyan ri ni Christ Jesus ne Ginu'u ta. 12 Riin sek pekesalabuuk duma
ni Christ bu' pebiyan ri sek pektu'u ta ri seniin, ndi' ita na mendek bu'
duunik peksalig ta neng mekaatubang ri sed Diwata. 13 Aas, megandyu'u
ri seniyu ne ndi' niyu dela'ay suk pedderama niyu tendeng ay migantusu
para seniyu; ay dlaunan keni para se kepiyanan niyu.

Suk Petail ni Christ

14 Aas tendeng run nini minginluluru sek pegampu' ri se Gama', 15 ne
giin sung migbegay seng metuud ne ngalan se dlaun ne ngak pamilya
tu se dlangit bu' seg benwa. 16 Migampu'u tu sed Diwata baal seng
meketetingala ne keratu'en, arun peligenen niin su gispirituhanen niyu
nek pekeetaw pebiyan se Gispirituun, 17 bu' migampu'u ne si Christ
mekengel ri se gena'ena' niyu pebiyan sek pektu'u. Migampu'u ne suk
pesingkalan run se dlaun neg binaal niyu giin suk petail, 18 arun gamu,

✡ **3:4** 3.4-6: Colosas 1.26-27.

duma se dlaun ne nga getawan ned Diwata, mekaangken ne ga'em sek peksabut bu' gendun kelambeg bu' kiyaba', gendun ketaas bu' keralem, suk petail ni Christ. 19 Wa'a, mesuunan siya niyu suk pekpetailen—isan pesi' ndi' ta pa ini mesabut gupiya—bu' aas pekpetileng amu ri se kina'iya ned Diwata.

20 Para sed Diwata suk peksaya' tendeng se ga'emen ned diin senita, bu' giin sung mekegbaal ne dlabaw pa kampuun sek penengiin ta awas sek pegena'ena'en ta; 21 para sed Diwata suk peksaya' ned diin sek simbaan bu' ri ni Christ Jesus se dlaun nek panahun, tampan se genda'i gekteben! Metuman siya.

4

Suk Pekesalabuuk se Dlawas

1 Aas megandyu'u rayun ri seniyu, miperisuu tendeng sek pekpenibeliu ri se Ginu'u: pedleketubu' amu sumala' sek pektawag ned Diwata ri seniyu. 2 ✡ Pengmelipebeba'en amu kanunay, pengmelimiya'en, bu' pengmelipelugbaken. Pe'ita' niyu suk petail niyu pebiyan sek pegantus ri sek salasala. 3 Penentuway niyu neng mekpebilin suk peksalabuuk neg binegay ne Gispiritu pebiyan se kelinaw neng miksalabuuk ri seniyu. 4 Duunik sala ne dlawas bu' sala ne Gispiritu, maa' run rema duunik sala nek pedderama bu' tendeng run nini, tinawag amu ned Diwata. 5 Duunik sala ne Ginu'u, sala nek pektu'u, sala neg bendyag; 6 duunik sala ned Diwata bu' giin su Gama' se dlaun ne nga getaw. Giin su Ginu'u se dlaunan, neng mikterbahu pebiyan se dlaunan, bu' riin se dlaunan.

7 Salasala ri senita mikerawat sek pinain neg begay sek pekpe'ita' gendun kemelibegain ni Christ. 8 ✡ Ay su kesulatan miktalu',

“Sek pekpagawen tu se dlangit
miguwit giin neng melaun ne ngad dinaap,
bu' binegayaan ne ngag begay su nga getaw.”

9 Na, landun mai gulugaan sek tinalu' keni, “Seng mikpagaw tu se dlangit?” Keni migulugan ne dlinumusad reli' giin guna tu se kinariyaleman neg benwa. 10 Aas suk sala ne dlinumusad ri sed diyalem neg benwa giin rema sung mikpagaw tu se kinetaasan ne dlangit, arun melaupen suk tibuuk ne dlangit bu' benwa. 11 Bu' giin rema sung “migbegay ne ngag begay tu se nga getaw”; su ngad duma tinendu'en ne nga gapustulis, su ngad duma ngak propeta, su ngad duma ngang mengwawali se Gempiya ne Gesuyen, bu' su ngad duma ngak pastor, bu' ngang mentetendu'. 12 Binaalen nini arun me'andam su nga getawan ned Diwata para sek terbahu se Christian nek pekpenibeli arun su dlawas ni Christ mengmeligen. 13 Bu' dlaunan ta mesalabuuk riin sek pektu'u bu' riin sek sinuunan ta metendeng ri seg Bata' ned Diwata; bu' mbaal ita neng metandeng ne getaw maa' ri ni Christ, bu' mengmetileng ita maa' seniin. 14 Rayun gena' ita neng maa' ne nga gembata', ne enuren neg baled bu' peliren ne genus ne giin suk penendu'an ne nga getaw ne dlimbungan, bu' megunut se ngad duma ri sek sayep pebiyan sek pengilad neg binaal nilan. 15 Ma'ad, pebiyan sek pegasuy se kemetuuran bu' pekpe'ita' sek pekpetail tu sek salasala, kina'enlan tumulin ita se dlaun nek pebiyan riin ni Christ, ne giin su gulu. 16 ✡ Riin ni Christ, miksukep su dlaun ne ngag bahin bu' miksumpatsumpat su ngag bahin ne dlawas pebiyan se kada ne ngad delengu'an. Aas bu' kumuleg suk salasala

✡ **4:2** 4.2: Colosas 3.12-13. ✡ **4:8** 4.8: Ngak Salmo 68.18. ✡ **4:16** 4.16: Colosas 2.19.

neg bahin sumala' ri se ketendanaan, suk tibuuk ne dlawas tumulin bu' mbaal neng meligen pebiyan sek petail.

Sug Begu ne Ketubu' riin ni Christ

17 Aas se ngalan ne Ginu'u, penegulan'u amu: ndi' amu pekpeddayun sek
pedleketubu' maa' ne nga gena' mektetu'u ne su ngak pengena'ena' nilan
nda'ik paluun, 18 bu' su ngak penabut nilan riin se kerelem. Nda'irunig
bahin nilan se ketubu' neg binegay ned Diwata, ay nda'irunik sinuunan
nilan bu' metegas gupiyai gulu nilan. 19 Ndi' nilan betiken ne gempiid
se isan landun; mikpetuyang ilan sek pegbinabeleng bu' seg imural nek
pekpekighilawas se genda'irunik pekpegeng.
20 Ma'ad gena' maa'entu sung mitu'unan niyu metendeng ri ni Christ!
21 Mirengeg na gaid niyu sung metendeng ri seniin, gisip ne ngak
sumusunuren, tinendu'an amu se kemetuuran ned diin ni Jesus. 22 ✡ Aas
beleng niyu sud daan nek pekeetaw niyu, neng mi'ita' sed daan niyu nek
pedleketubu'. Sud daan nek pekeetaw niyu neng mikepedlaat ri seniyu
pebiyan sek pegbaal seng melimbungen ne nga gayak. 23 Kina'enlan
duunik pegbegu ri sek pengena'ena' niyu, 24 ✡ bu' kina'enlan mbaal neg
begu suk pekeetaw niyu maa' sek pedluwas sed daan ne ngak suub niyu
bu' seluken sug begu ne ngak suub niyu. Sug begu nek pekeetaw niyu neg
binaal maa' se gawi' ned Diwata bu' mikpe'ita' seng metuud ne ketubu'
neng metareng bu' bala'an.
25 ✡ Aas ndi' amu na megbalus pa! Salasala ri seniyu kina'enlan
megasuy seng metuud tu sed duma neng mektetu'u, tendeng ay dlaunan
ta misakup ri se dlawas ni Christ. 26 ✡ Bu' lengetan amu, ndi' niyu tugutay
ne su dlanget niyu meguwit ri seniyu sek pekpekesala', bu' ndi' niyu
pesendaway su dlanget niyu. 27 Bu' ndi' niyu begayay neg higayun sung
Menulay. 28 Bu' meddaaw'a, kina'enlan melalia na meddaaw bu' penantua
na sek pekterbahu, arun mengetubu'a seng metareng nek pebiyan bu'
mekegabang'a se ngak pupus. 29 Ndi' amu pektuntul neng mekepedlaat bu'
ndi' pektuntul amu na run se landuning mekelengas se nga getaw, arun se
landunik tinuntul mu mekegbegay ne kepiyanan ri se ngang menginengeg
ri seniyu. 30 Ndi' niyu tugutay neng megu'ul sug Bala'an ne Gispiritu ned
Diwata; tendeng ay su Gispiritu ned Diwata giin su gilelaan ne gamu niin
na, suk peniyagal ne seng mateng ne Gendaw, luwasen amu ned Diwata.
31 Beleng niyu su dlaun nek pekemelaat be'et, pekesepek, bu' pedlanget.
Ndi' amu na pekpemelu'ay awas pektampela'ay awas pedlegemetay. 32 ✡
Tumu', pekpekemelengas amu, bu' pengmelumbauy amu ri sek salasala,
bu' pekpinasayluway amu, maa' sek pekpasaylu ned Diwata ri seniyu
pebiyan ri ni Christ.

5

Pedleketubu' riin sed Delaag

1 Tendeng ay ngak pinetail amu ma ne nga gembata' ned Diwata,
kina'enlan penentuway niyu neng maa' ri seniin. 2 ✡ Kina'enlan
medleketubu' amu ri sek petail maa' sek pekpetail ni Christ ri senita bu'
piniyalen su ketubu'en maa' neng memut ned dulang bu' dinulang neng
mekepedleliyag ri sed Diwata.

✡ **4:22** 4.22: Colosas 3.9. ✡ **4:24** 4.24: a Colosas 3.10. b Su Getaran se Dlaunan 1.26. ✡ **4:25** 4.25: Zacarias 8.16. ✡ **4:26** 4.26: Ngak Salmo 4.4 (LXX). ✡ **4:32** 4.32: Colosas 3.13. ✡ **5:2** 5.2: Exodo 29.18; Ngak Salmo 40.6.

3 Tendeng ay nga getawan amu ned Diwata, ndi' mbaya' neng med-
derengeg ned duunig imural nek pekpekighilawas awas kelemu' awas
kerelaw ri seniyu. 4 Awas ndi' mbaya' neng mektuntul amu ne ngang
melaat, ginengeg, awas melaaten ne nga dlemet. Tumu', mekpesalamat
amu ri sed Diwata. 5 Mekesiguru amu ne nda'iruni isan sala neg imural
nek pekpekighilawas, melemu', awas merelaw neng mekepenunud sek
Pedlegeri'an ni Christ bu' ned Diwata. (Ay su kerelaw sala nek pebiyan
sek peksimba ri se ngad diwatadiwata.)
6 Ndi' amu pekpelimbung se isan ta pebiyan seg binural ne ngak tuntul,
ay tendeng run nini, su dlanget ned Diwata mateng tu se nga genda'
pektuman ri seniin. 7 Aas ndi' amu pedduma se nga getaw keni. 8 Nud diin
gamu mismu riin se kereleman, ma'ad seng mibaal amu na ne nga getawan
ne Ginu'u, gamu riin na se kerelaag. Aas kina'enlan medleketubu' amu
maa' ne nga getaw neng misakup ri se kerelaag, 9 ay sug bunga se kerelaag
migbegay neng melaun ne ngag bunga ne kepiyanan, pekemetareng, bu'
kemetuuran. 10 Penantu amu neng meketu'un landuning mekepedleliyag
ri se Ginu'u. 11 Ndi' amu peddumaruma se nga genda'ik paluun neg binaal
ne nga getaw, su ngag betang ned diin se kereleman. Tumu', uwit niyu ilan
ri se kerelaag. (12 Mekepepiid gupiya isan gani' suk pektuntul metendeng
se ngag betang neg binaal nilan ri seng me'edlud.) 13 Bu' seng me'uwit
su dlaun ne ngag betang riin se kerelaag, mperayag rayun gupiya sung
metuud ne kina'iya nilan; 14 ay isan landunig betang neng miperayag
gupiya mbaal ned delaag. Aas tinalu' ini,
"Pengmataa na, neng militulugen,
bu' pegbuwat'a buwat se ngang mimatay,
bu' relaagan'a ni Christ."
15 Aas pedlekilaaw amu gupiya pekendun niyu run sek pedleketubu'.
Ndi' amu medleketubu' maa' ne getaw ne genda'ik sinuunaan, ma'ad maa'
neng metau ne nga getaw. 16 ✡ Gamit niyu su kada kehigeyunan sek
pegbaal neng melengas, tendeng ay melaat su nga getaw se ngak panahun
keni. 17 Aas ndi' amu rayun meginengeg, ma'ad penentuway niyu neng
mesuunan landuni dliyagan ne Ginu'u neg baalen niyu.
18 Ndi' amu megbinabeleng ay mekedlaat ma'aray ini ri seniyu; tumu',
tugutay niyu su Gispiritu neng medlegeseg ri seniyu. 19 ✡ Seng mektuntul
amu ri sek salasala seniyu, gamit niyu su ngak talu' se ngak salmo, ngak
talu' se nga kanta metendeng ri sed Diwata, bu' ngad duma ne ngak talu'
se nga kanta sek peksaya' ri sed Diwata; penlekanta amu se nga kanta bu'
ngak salmo tu se Ginu'u ned duunik peksaya' ri seniin. 20 Ri se ngalan ne
Ginu'u ta ne si Jesus Christ, pekpesalamat amu kanunay para se kada neg
betang ri sed Diwata ne Gama'.

Su ngak Sawa bu' ngag Bana

21 Pekpesakup amu tu sek salasala seniyu tendeng sek pektamed niyu ri
ni Christ.
22 ✡ Ngak sawa, pekpesakup amu tu se ngag bana niyu maa' se
Ginu'u. 23 Ay sug bana duuni ketengeren ri sek sawaan maa' rema ni
Christ duuni ketengeren ri sek simbaan; bu' si Christ mismu giin sung
Menleluwas sek simbaan, neng maa' se dlawasen. 24 Aas su ngak sawa
kina'enlan mekpesakup gaid tu se ngag bana nilan maa' nek simbaan neng
mikpesakup ri ni Christ.

✡ **5:16** 5.16: Colosas 4.5. ✡ **5:19** 5.19-20: Colosas 3.16-17. ✡ **5:22** 5.22: Colosas 3.18; 1 San Pedro 3.1.

25 ✡ Ngag bana, petail niyu su ngak sawa niyu maa' sek pekpetail ni Christ
ri sek simbaan bu' miktudyan ri se ketubu'en para run nini. 26 Binaalen
nini arun sek pektudyan sek simbaan tu sed Diwata pebiyan sek talu'en,
tubusen ini limpiyuway pebiyan sek pegugas ri sek tubig, 27 arun tudyanen
suk simbaan para seniin mismu ri se dlaun ne kaaneg—dlimpiyu bu'
ndi' mpemura, nda' penlepak, awas mengeret awas isan landun ne ndi'
melengas. 28 Kina'enlan su ngag bana mekpetail ri se ngak sawa nilan
maa' sek pekpetail nilan ri se gegulingen nilan ne dlawas. Sug bana neng
mikpetail ri sek sawaan mikpetail ri se gegulingenen. (29 Nda'irun ri senita
neng medlegemet ri se gegulingen ta ne dlawas. Tumu', pe'aanen ta ilan
bu' ketaan ta ilan maa' seg binaal ni Christ tu sek simbaan; 30 ay sakup
ita ma ri se dlawasen.) 31 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan, “Seng maa'
nini ne keterengan su dlai meleng ri se gama'en bu' gina'en bu' tumipung
ri sek sawaan, bu' gilan duwa' mbaal nek sala.” 32 Duuning mi'edlud
neng meralem ne kemetuuran nek pirayag ri se kesulatan keni, ne sek
peksabut'u run, keni migulugan seg rilasyun ni Christ bu' sek simbaan.
33 Ma'ad keni para rema riin seniyu: kada neg bana kina'enlan mekpetail
ri sek sawaan maa' se gegulingenen, bu' su kada nek sawa kina'enlan
mektamed ri seg banaan.

6

Nga Gembata' bu' ngang Megulang

1 ✡ Nga gembata', gisip ne nga Christian ketendanan niyu suk pektuman
ri se ngang megulang niyu, ay giin nini su ginsaktu neg betang neg baalen
niyu. 2 ✡ “Pegbesaay mu su gama' mu bu' gina' mu.” Giin nini su guna
nek sugu' nek pirumanan nek saad: 3 “arun gempiya su kebetang mu ri se
dlaunan, bu' meksipayat su ketubu' mu rini seg benwa.”

4 ✡ Ngang megulang, ndi' niyu pesepekay su nga gembata' niyu. Tumu',
lumu niyu ilan duma se Christian nek pekpemaag bu' pekpemandu'.

Nga Gulipen bu' nga Gegalen

5 ✡ Gamu ne nga gulipen, mbaya' neng mektamed amu ri se nga
gegalen niyu bu' mektuman amu gaid. Bu' baal niyu ini se genda'ik
pekpelaunglaung na run. Mbaya' baalen niyu suk tinalu' nilan, isan
sek pegbaal niyu sek tinalu' ni Christ. 6 Baal niyu ini gena' na run bu'
megenleng ilan ri seniyu, tendeng ay liyagan niyu nek siya'en amu nilan;
bu' ndi' gisip nga gulipen ni Christ, baal niyu su dliyagan ned Diwata
seng metinuuren. 7 Baal niyu sug baalen niyu gisip nga gulipen duma
se dleliyag, maa' neng minibeli amu ri se Ginu'u, bu' gena' se nga getaw
na run. 8 Peddelendem niyu ne gentiyan ne Ginu'u suk salasala ri senita,
gulipen ma awas gena', para seng melengas nek terbahu neg binaal ta.

9 ✡ Bu' gamu ne nga gegalen, seng maa' run rema nek pebiyan baal niyu
ini tu se nga gulipen niyu. Ndi' niyu ilan pengulega'ay. Peddelendem niyu
ne gamu bu' su nga gulipen niyu misakup ri sek sama ne Gegalen ritu se
dlangit, neng megukum ri sek salasala pebiyan sek sama nek sukuran.

Suk Tibuuk ne nga Kegemitan ned Diwata

✡ **5:25** 5.25: Colosas 3.19; 1 San Pedro 3.7. ✡ **5:31** 5.31: Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✡ **6:1** 6.1: Colosas 3.20. ✡ **6:2** 6.2-3: Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. ✡ **6:4** 6.4: Colosas 3.21. ✡ **6:5** 6.5-8: Colosas 3.22-25. ✡ **6:9** 6.9: a Colosas 4.1. b Deuteronomio 10.17; Colosas 3.25.

10 Se ketapusan, pengmeligen amu riin sek pekesalabuuk niyu duma
se Ginu'u pebiyan ri se gembagel ne ga'emen. 11 Seluk niyu su dlaun
ne nga kegemitan para se gubat neg binegay ned Diwata ri seniyu arun
mekebareg amu kuntra seng melaat ne ngak pengilad neng Menulay.
12 Ay gena' ita kinumuntra para se nga getaw ma'ad kinumuntra se
gispirituhanen ne nga ga'em ri se dlangit, se nga geseg, se ngang
mingetendanan, bu' se ngang melaat ne ga'em neng midlegeseg sek
panahun se kerelem rini seg benwa. 13 Aas seluk niyu nemuun su
kegemitan ned Diwata! Rayun seng mateng su gendaw se kelaatan,
mekesukul amu se ngak peksulung se kuntra niyu; bu' peketubus niyu
sumukul tampan se ketapusan, mekpebilin amu gusay neng meligen.
14 ✡ Aas pengandam amu: gamit niyu su kemetuuran gisip baling riin
se gawak niyu, duma sek pekemetareng gisip penending ri se geddeb
niyu, 15 ✡ bu' seluk niyu maa' nek sapatus suk pegandam sek pegasuy
se Gempiya ne Gesuyen se kelinaw. 16 Se dlaun nek panahun uwit niyu
suk pektu'u gisip dlasag; ay pebiyan run nini mekepaleng amu se dlaun
neng midliga' ne gepasan nek pana' neng Menulay ri seniyu. 17 ✡ Bu'
dawat niyu su keluwasan gisip hilmit, bu' suk talu' ned Diwata gisip
kalis neg binegay ne Gispiritu ri seniyu. 18 Baal niyu dlaunan keni ri
sek pegampu', penengi amu ne gabang ri sed Diwata. Pegampu' amu se
dlaun nek panahun, sumala' sek pegunut ne Gispiritu. Tendeng run nini ne
keterengan pegbantay amu bu' ndi' amu penuga'; pegampu' amu kanunay
para se dlaun ne nga getawan ned Diwata. 19 Bu' pegampu' amu rema para
senaan, ne sud Diwata megbegay ri senaan neng minsahi ne andam'u wali,
bu' se genda'i gendek me'asuy'u sung mi'edlud ri se Gempiya ne Gesuyen.
20 Para ma'aray se Gempiya ne Gesuyen keni, mibaalu nek suplinti, isan
keniu nemuun sek perisuwan. Aas, pegampu' amu ned duun siyai kebelu'u
sek pegasuy run nini, ay keni kina'enlan gaid asuy'u.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

21 ✡✡ Na, si Tikicus, suk pinetail ta nek pated bu' metinuuren nek
sesugu'en ri seg baalen ne Ginu'u, giining mekpesuun ri seniyu se dlaun ne
gesuyan metendeng ri senaan, arun mesuunan niyu su kebetang'u. 22 Aas
sinugu'u giin meriin seniyu arun tebalan amu metendeng se dlaunan nami
rini bu' sek pegulikseg ri seniyu.
23 Sud Diwata ne Gama' bu' su Ginu'u ne si Jesus Christ megbegay siya ne
kelinaw tu se ngang mektetu'u, bu' petail duma sek pektu'u. 24 Su kepiya
ned Diwata mperiin siya se dlaun neng mikpetail kanunay ri se Ginu'u ne
si Jesus Christ duma sek pekpetail ne genda'i kemetain.
Daal da ini.

✡ **6:14** 6.14: a Isaias 11.5. b Isaias 59.17. ✡ **6:15** 6.15: Isaias 52.7. ✡ **6:17** 6.17: Isaias 59.17.
✡ **6:21** 6.21: Su Ngak Pimbaal 20.4; 2 Timoteo 4.12. ✡ **6:21** 6.21-22: Colosas 4.7-8.

Suk Sulat ni San Pablo para se ngak taga Filipos

Pesi'una

Suk Sulat ni Pablo para se ngak taga Filipos sinulat para se guna nek simbaan neg binakud ni Pablo seg Europe, sek probinsiya neng Macedonia, neng misakup ne nga getaw Roma. Sinulat ini sinegay miperisu si Pablo, bu' sek panahun neng misemukan giin tendeng sed duma ne ngang menteterbahu ne nga Christian nek sinumupak ri seniin bu' migu'ul rema giin tendeng sek sayep nek penendu'an neng mirepet sek simbaan sek Filipos. Ma'ad sulat keni mikpe'ita' se dleliyag bu' peksalig neng metalu' ma'ad se gembagel nek pektu'u ni Pablo riin ni Jesus Christ.

Sung mikegulikseg riin ni Pablo sek peksulat runik sulat keni giin su gembagel nek penugaling sek pekpesalamat se nga Christian ritu sek Filipos tendeng seg begay nek pinawit nilan ritu seniin arun sek pegabang sek pengina'enlanen. Ginamiteni kehigeyunan keni arun sek pedligen ri senilan; bu' pebiyan run nini, mekaangken ilan nek sekeg bu' peksalig isan pa se nga kesamuk neng minateng riin ni Pablo bu' ri senilan rema. Migandyu' si Pablo tu senilan neng me'angken siya nilan sung melipebeba'en ne kina'iya ni Jesus, bu' ndi' ilan siya ge'eman se kinarelaw nek penugaling bu' garbu. Pirelendemaan ilan ne su ketubu' nilan neng misalabuuk riin ni Christ gasa ned Diwata neng mirawat nilan pebiyan sek pektu'u bu' gena' pebiyan sek pektuman se ngang mi'enaran ri se Kesugu'an se ngag Judeo. Miksulat giin metendeng se dleliyag bu' kelinaw neg begay ned Diwata para se ngang misalabuuk riin ni Christ.

Sulat keni mi'ilala pebiyan sek pegbegain se dleliyag, peksalig, peksalabuuk bu' pegantus riin se Christian nek pektu'u bu' ketubu'. Mikperayag rema ini seng meralem nek pegbatik ni Pablo para sek simbaan sek Filipos.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-11
II. Su Kebetang ni Pablo 1.12-26
III. Su Ketubu' ri ni Christ 1.27—2.18
IV. Su ngak Pelanu ni Pablo para senilan ni Timoteo bu' Epafrodito 2.19-30
V. Su ngak Penegul Kuntra se nga Kuntra bu' Kepiligruwan 3.1—4.9
VI. Si Pablo bu' su ngak Sambaten nek taga Filipos 4.10-20
VII. Su Ketapusan ne ngak Pengumusta 4.21-23

1 ✡ Seniyu ne nga getawan ned Diwata ri sek Filipos, neng misalabuuk riin ni Christ Jesus, duma se nga geseg bu' ngang menggegabang ri sek simbaan,

Sulat keni buwat senami ni Pablo bu' ni Timoteo, su ngang minibeli riin ni Christ Jesus.

2 Sud Diwata ne Gama' ta bu' su Ginu'u ne si Jesus Christ megbegay siya ri seniyu ne kepiya bu' kelinaw.

Suk Pegampu' ni Pablo para se ngang Membebasaan

3 Mikpesalamatu ri sed Diwatau para seniyu se kada nek panahun neng me'ena'ena'u amu, 4 bu' se kada nek panahun neng megampu'u ri se dlaunan niyu, migampu'u duma se dleliyag 5 tendeng ay inebangan

✡ **1:1** 1.1: Su Ngak Pimbaal 16.12.

niyau sek pekterbahu para sek pedlelaup seng Melengas ne Gesuyen buwat nu guna ne gendaw tampan nemuun. 6 Bu' aas mikesiguruu ne sud Diwata, neng migatad seng melengas nek terbahu keni ri seniyu, mekpeddayun run nini tampan seng metubus ini sek pekpuli' ni Christ Jesus. 7 Mbaya'u gaid ini betiken para seniyu tendeng ay pinetail'u amu ma. Ay dlaunan niyu mikaambit ma se kehigeyunan keni neg binegay ned Diwata para senaan, gena' na run nemuun neng miperisuu, bu' ndi', sinegay duun pai kegewasan'u sek pekpenaliped seng Melengas ne Gesuyen bu' pekpe'uswag run nini. 8 Sud Diwata giining mekepemetuud bu' gendunu kebuga' ri seniyu; ay pinetail'u amu gupiya maa' sek pekpetail ni Christ Jesus.

9 Migampu'u ne suk petail niyu meddugang gaid gupiya, duma seng metuud nek sinuunan bu' ginsaktu nek pegukum, 10 arun mekegbaal amu sek pekpili' landuning melengas. Rayun mekegawas amu buwat se dlaun ne gena' dlimpiyu bu' mpemasul mbuus sek pekpuli' ni Christ. 11 Su nga ketubu' niyu mpenu' siya seng melengas ne ngag betasan ne si Jesus Christ ra sung mekegbegay run, para sek pekpesiddengeg bu' peksaya' ri sed Diwata.

Suk Pedleketubu' giin si Christ

12 Liyagan'u neng mesuunan niyu, ne ngak sambat'u, ne su ngag betang neng mihitabu' ri senaan mikegabang gupiya sek pekpelelaup seng Melengas ne Gesuyen. 13 ✡ Tendeng run nini, su dlaun ne nga guwardiya sek palasyu bu' su ngad duma rini mikesuun neng miperisuu tendeng ay sesugu'enu ni Christ. 14 Bu' suk pekeperisuu migbegay tu se ngang mektetu'u ned dugang nek peksalig ri se Ginu'u, aas su kebelu' nilan sek pegwali seng minsahi miksamet se genda'ik pegendek.

15 Tumu' sud duma migwali ri ni Christ tendeng ay misinaku bu' mikpelabawlabaw, ma'ad sud duma melengas su nga ketuyu'an nilan. 16 Binaal nilan nini buwat sek petail, tendeng ay misuunan nilan ne sud Diwata migbegay ri senaan nek terbahu sek pekpenaliped seng Melengas ne Gesuyen. 17 Su ngad duma nda' pegwali riin ni Christ neng metinuuren, bu' ndi' buwat se gispiritu se kerelaw ne gangut; migena'ena' ilan neng merugangan nilan suk pegantus'u saanay riniu sek perisuwan.

18 Saddan na ma'ad! Pidleliyagu metendeng run nini arun mewali ma'aray si Christ se dlaun nek pebiyan, buwat ma sek sayep awas se ginsaktu ne ketuyu'an. Bu' mekpeddayunu sek pedleliyag, 19 tendeng ay misuunan'u nek pebiyan ri se ngak pegampu' niyu bu' se gabang neg buwat se Gispiritu ni Jesus Christ, mekegawasu ra. 20 Suk pinugelingan'u gupiya bu' pidderama ne ndi'u mpalunggaw ri sek terbahuu, ma'ad se dlaun nek panahun bu' labi na nemuun, mengme'uliksegenu gupiya, arun suk tibuuk nek pekeetaw'u mekepesiddengeg ri ni Christ, tetubu'u ma awas patay. 21 Para senaan, su ketubu'u para ra gaid ri ni Christ. Bu' matayu ma, meguwit ini neng melengas ne nga kelebu'an. 22 Ma'ad bu' mekpeddayunu nek tetubu' mekegbaalu ne dlabaw pa nek terbahu. Nda'u mesuunay ta' mai gembaya'u pili'en. 23 Midlibegu ri sed duwa' keni bu' landunik pili'en'u. Liyagan'u megawa' ri se ketubu' keni bu' mekeddunut ri ni Christ, tendeng ay giin nini su dlabi neng melengas. 24 Ma'ad para se kelengasan niyu gimpurtanti pa kampuun neng mekpebilinu nek tetubu'. 25 Mikesiguruu run nini, bu' misuunan'u neng mekpebilinu pa. Mekpebilinu duma se dlaunan niyu, arun sek pegabang sek pekpe'uswag

✡ **1:13** 1.13: Su Ngak Pimbaal 28.30.

sek pektu'u niyu bu' dleliyag, 26 arun seng mekepuli'u ri seniyu, duuni
keterengan niyu sek pekpesigarbu ri senaan ri se ketubu' niyu duma ni
Christ Jesus.
27 Na, su gimpurtanti neg betang giin suk pedleketubu' niyu neng
mi'unut ri seng Melengas ne Gesuyen ni Christ. Mekeriinu ma awas ndi',
bu' me'ita'u amu, merengegan'u neng migbareg amu neng meligen duma
sek sala ne ketuyu'an bu' sek sala ra ne dliyagan nek pinentuwan niyu
para sek pektu'u sumala' seng Melengas ne Gesuyen. 28 Ndi' amu endek ri
se nga kuntra niyu; kanunay amu mengmeddasigen, bu' mekpemetuud ini
tu senilan ned dinaag ilan bu' middaag amu, tendeng ay sud Diwata sung
migbegay ri seniyu ne keddaagan. 29 Ay binegayan amu ne kehigeyunan
sek pekpenibeli ri ni Christ, gena' na run pebiyan sek pektu'u ri seniin,
ma'ad pebiyan rema sek pegantus para seniin. 30 ✡ Na, mekedduma amu
ri senaan ri se gubat. Maa' ne gubat neng mi'ita' niyu ri senaan sek
pegbunu' nung minayan, bu' sumala' seng mirengeg niyu, suk sala neng
mikepegbunu'u pa run.

2

Suk Pekemelipebeba'en ni Christ bu' suk Pekege'emaan

1 Su ketubu' niyu riin ni Christ mikepeligen ri seniyu, bu' pedleliyag amu
ri sek petailen. Duunik peksalabuuk niyu duma se Gispiritu, bu' duuni
dlelaat bu' petail ri sek salasala. 2 Megandyu'u rayun ri seniyu, baal niyu
neng metileng su dleliyag'u pebiyan seng meksama ne ngak pengena'ena',
mekpe'ambit sek sama nek petail, megangut bu' megena'ena' sek sama neg
betang. 3 Ndi' amu pegbaal isan landun neg betang pebiyan se kinarelaw
ne gangut awas se genda'ik paluun ne ketuyu'an sek pekpesigarbu, ma'ad
pekpebaba' amu sek salasala ri seniyu, ilala niyu kanunay neng melengas
kampuun sud duma sinangkali' ri se nga gegulingen niyu. 4 Pegena'ena'
niyu su kepiyanan nek salasala, gena' na run suk para se gegulingen niyu.
5 Suk pengena'ena', ne mbaya' ri seniyu, giin suk pengena'ena' neng maa'
ni Christ Jesus:

6 Kanunay ri seniin su kina'iya sek pekedDiwata,
ma'ad nda' giin pegena'ena' nek pebiyan sek sekeg mekpebilin giin nek
tumepeng ri sed Diwata.
7 Tumu', pebiyan se gegulingenen ne keliyag binelengen su dlaunen,
bu' sineluken su kina'iya sek pekesesugu'en,
mibaluy giin maa' ne getaw
bu' mikpe'ita' maa' se gawi' ne kinilawan.
8 Melipebeba'en giin bu' midlaang ri sed dalan sek pekemetinumanen
tampan se kemetain—
su kemetainen ritu se krus.
9 Tendeng run nini ne keterengan, pitaas giin ned Diwata tu se kinetaasan
ne dlugar se dlangit
bu' binegayan giin ne ngalan ne dlabaw pa sinangkali' se isan ta' ne
ngalan.
10 ✡ Bu' aas, sek pekpesiddengeg ri se ngalan ni Jesus
su dlaun ned ditu se dlangit, ri seg benwa, bu' sed diyalem neg benwa,
menginlulud ilan,
11 bu' su dlaunan megasuy ne si Jesus Christ giin su Ginu'u,
sek pekpesiddengeg ri sed Diwata ne Gama'.

✡ **1:30** 1.30: Su Ngak Pimbaal 16.19-40. ✡ **2:10** 2.10-11: Isaias 45.23 (LXX).

Mindelaag maa' ne ngak Sulu' rini seg Benwa

12 Aas, ngak pinetail'u ne ngak sambat, maa' sek pekemetinumanen niyu
kanunay ri senaan sed diinu pa seniyu, labaw pa gaid ne gimpurtanti neng
mengmetinumanen amu ri senaan nemuun saanay melayu'u ri seniyu.
Peddayun amu sek pekterbahu duma se gendek bu' pekpengereg arun
metileng su keluwasan niyu, 13 tendeng ay sud Diwata kanunay migbaal
riin seniyu arun meketuman amu bu' mekegbaal ri se gegulingenen ne
keliyag.
14 Baal niyu su dlaun neg betang se genda'ik peddikelamu awas
pekpenlalis, 15 ✡ arun nda'iruni gempemura ri seniyu bu' dlimpiyu amu
gisip tileng ne nga gembata' ned Diwata, neng mikengel ri sek titenga'
neng melaat bu' mekesesala' ne nga getaw. Kina'enlan mendelaag amu ri
senilan maa' ne ngag bituun neng middelaag riin se dlangit, 16 se ginasuy
niyu tu senilan sung minsahi se ketubu'. Bu' baalen niyu ini, duun mbuusi
keterengan'u sek pekpesigarbu ri seniyu sek pekpuli' ni Christ, tendeng ay
mekpe'ita' ini ne su dlaun nek pekpetuges'u bu' suk pekterbahuu duunik
paluun. 17 Suk pektu'u niyu maa' ne gilak para sed Diwata bu' sud dugu'u
maa' neg binu neg binunag ri se gilak ketu. Bu' maa' niin, pedleliyagenu
bu' mpe'ambit ri se dlaunan niyu su dleliyag'u. 18 Seng maa' run nek
pebiyan, gamu rema kina'enlan medleliyag bu' pe'ambit niyu su dleliyag
niyu ri senaan.

Si Timoteo bu' si Epafrodito

19 Bu' keliyag ne Ginu'u, midderamau ne mpeperiin'u seniyu si Timoteo
se gendi' mpayat, arun me'uliksegu pebiyan se gesuyan metendeng ri
seniyu. 20 Ay giin ra suk sala neng mekpe'ambit se ngag binatik'u bu'
medlekata gaid giin ri seniyu. 21 Su ngad duma migena'ena' na run
ri se gegulingen nilan ne kepiyanan, bu' gena' sung metendeng ri ni
Jesus Christ. 22 Ma'ad gamu mismu mikesuun bu' pikunta'en run sek
pekpemetuud su gegulingenen, ay giin bu' gaku', maa' ne gama' bu' bata',
neng miksalabuuk sek pekterbahu para se kepiyanan seng Melengas ne
Gesuyen. 23 Aas midderamau ne mpeperiin'u rayun giin seniyu seng
mesuunan'u landuning mehitabu' ri senaan. 24 Bu' miksaligu ri se Ginu'u
ne gaku' mismu mekegbaal sek peddiin seniyu se ndi' santa'.
25 Migena'ena'u ne kina'enlan pepuli'en'u ri seniyu suk pated ta ne si
Epafrodito neng mikterbahu bu' minantu duma senaan nek sinugu' niyu
sek pegabang ri senaan. 26 Migangut giin neng me'ita' amu dlaunan
bu' ndi' giin me'imetang tendeng ay mirengegan niyu neng midlaru giin.
27 Metuud, midlaru giin bu' megaud na siya matay. Ma'ad linelaatan giin
ned Diwata, bu' gena' na run giin, ma'ad gaku' rema, bu' mikeliyawu se
gembagel ne kegu'ul. 28 Labawu neng minugaling gupiya neng mekeriin
giin seniyu, arun pedleliyagen amu puli' seng me'ita' niyu giin, bu' su
kegu'ul'u mismu me'awa'. 29 Dawat rayun niyu giin duma se dleliyag,
ay giin mektetu'u ri se Ginu'u. Pe'ita' niyu suk pektamed tu se dlaun
ne nga getaw neng maa' seg binaalen. 30 Megaud na siya giin matay sek
pekterbahu riin ni Christ. Mimiligru su ketubu'en sek pegabang ri senaan,
ne gamu mismu ndi' mekegbegay run nini.

3

Sung Metuud nek Pekemetareng

✡ **2:15** 2.15: Deuteronomio 32.5.

1 Se ketapusan, ngak sambat'u, pedleliyag amu sek pekesalabuuk niyu
ri se Ginu'u. Ndi'u sepayan bu' puli'u landunik sinulat'u nung minayan,
ay seng metuud keni para se kepiyanan niyu. 2 Pekpetigaam amu se
nga getaw neng migbaal neng melaaten, seng maa' ne nga gitu', se nga
getaw neng menleges ri seniyu neng mekpetuli'. 3 Gita, gena' gilan,
sung mikerawat seng metuud nek peketinuli', ay miksimba ita ri sed
Diwata pebiyan se Gispirituun bu' midleliyag riin se ketubu' ta pebiyan
sek pekesalabuuk riin ni Christ Jesus. Ndi' ita meksalig ri se kinilawan
ne ngag betasan maa' sek pekpetuli'. 4 Mekebaalu siya sek peksalig se
ngag betang ketu. Bu' isan ta' ri seniyu neng megena'ena' neng mekegbaal
amu sek peksalig ri se kinilawan ne ngag betasan, gaku' duuni dlabaw
ne keterengan sek pegbatik neng maa' niin. 5 ✡ Tinuli'u se kewalu endaw
dluwatu megegetaw. Gaku' taga Israel pebiyan sek pegegetaw'u, ri sek
tribu ni Benjamin; gaku' metuud neg Hebreo. Bahin sek pektuman ri
se Kesugu'an ne ngag Judeo, gaku' Pariseo, 6 ✡ bu' seng melebiyan'u ne
keddasig, minugalingu ne lutusen su ngang mektetu'u ri sek simbaan.
Bu' suk pekemetareng ne getaw pi'unut ri sek pektuman se ngak sugu' se
Kesugu'an, gaku' nda'irunik sayepen. 7 Ma'ad dlaun ne ngag betang ketu
nek pigena'ena'u ne gimpurtanti nda' masi' ne ngak paluun para ni Christ.
8 Gena' na run ne ngag betang ketu; pigena'ena'u ne su dlaun ne ngag
betang nda'irun nai dlaga'en, tendeng sek pekesuun riin ni Christ Jesus ne
Ginu'uu ne dlabaw pa gaid neng melaga'. Para seniin, bineleng'u su dlaun
ne ngag betang; inilalau ini neng maa' ne gekput, arun duunik paluun
suk pekesakup'u rini Christ 9 bu' mesalabuuk gaid duma seniin. Suk
pekemetareng'u nda'u me'angken pebiyan sek pektuman ri se Kesugu'an.
Nemuun duunik pekemetareng'u neg binegay pebiyan sek pektu'u riin ni
Christ, suk pekemetareng neng migbuwat sed Diwata bu' pisingkal ri sek
pektu'u. 10 Liyagan'u gaid mesuunan si Christ bu' mesegaran su ga'em sek
peketubu'en puli', mekaambit ri se ngak pegantusen, bu' maa' ri seniin
ri se kemetainen, 11 sek pedderama nek petubu'en naun rema buwat se
kemetain.

Pedlegebek pagaw se Keddaagan

12 Nda'u pektalu' neng mi'apet'u na ini awas mibaalu na neng metileng.
Minantuu neng meddaag se ganti ay gaku' ni Christ Jesus nema. 13 Ngak
sambat'u, nda'u pegena'ena' neng middaagu na; sala neg betang neg
binaal'u, pidlingawan'u sung minayan bu' minantuu neng merepet lan-
dunid ditu se gunaan. 14 Aas ginumebeku neng meleddeng pagaw tu sek
pinugelingan'u arun pegangken se ganti, ne giin suk pektawag ned Diwata
pebiyan riin ni Christ Jesus tu se ketubu' ne genda'i gekteben.

15 Dlaunan ta neng metandeng na riin sek pektu'u kina'enlan duuning
meksama neng maa' nini nek pemetasan, ma'ad bu' sud duma ri seniyu
duuni dlain nek pemetasan, sud Diwata raing mekperayag run nini ri
seniyu. 16 Ma'ad isan landun paing mehitabu', mekpeddayun ita gaid
se gunaan sumala' seng meksama ne ngak sugu' ne ginunut ta tampan
nemuun.

17 ✡ Ngak sambat'u, peddayun amu sek pegawat ri senaan. Pi'ita' na
nami ri seniyu su ginsaktu ne dlendasan, aas awat niyu su ginsaktu ne
dlendasan ne ginimetang nami para seniyu. 18 Tinelu'an'u amu na run
nini, seng melaun ne ngak panahun nud diin, bu' nemuun puli'an'u ini

---

✡ **3:5** 3.5: a Roma 11.1. b Su Ngak Pimbaal 23.6; 26.5. ✡ **3:6** 3.6: Su Ngak Pimbaal 8.3; 22.4; 26.9-11. ✡ **3:17** 3.17: 1 Corinto 4.16; 11.1.

duma sek peksegaw: duuning melaun, nek pebiyan sek pedleketubu' nilan,
liyagan nilan pedlaatan su gulugan se kemetain ni Christ ritu se krus.
19 Mekpagaw ilan neng mesilutan ritu se gimpirnu, tendeng ay sud diwata
nilan giin su gegulingen nilan ne nga ketekenan. Pisigarbu nilan su ngag
betang ne gempiiran ilan run, bu' pigena'ena' na run nilan su ngag betang
rini seg benwa. 20 Ay gita nga getaw se dlangit, bu' mikperateng ita gaid
seng Menleluwas ta, su Ginu'u ne si Jesus Christ, neng mateng buwat se
dlangit. 21 Telesaan su nga dlawas ta ned duuni kemetain se nga dlawas
ne genda'i kemetain maa' se gegulingenen ne dlawas, pebiyan se ga'em
neng mekegbaal sek pedlegeseg se dlaunan.

4

Su ngak Pemandu'

1 Aas, ngak pinetail'u bu' mibuga'an'u run ne ngak sambat, gamu su
dleliyag'u bu' ganti ri sek pekpenibeliu! Pedligen amu ri se Ginu'u, ngak
penitail.
2 Megandyu'u ri seniyu, Euodia bu' Sintiki. Penentuway niyu neng
meguyun gisip mekpated riin se Ginu'u. 3 Inandyu'u rema dya'a, gisip
meseligan'u nek sementaun, ebangay mu nga dlibun keni, tendeng ay
sementaun'u ilan neng minibeli gupiya sek pedlelaup seng Melengas ne
Gesuyen duma ni Clemente bu' sed duma ne ngak sementaun'u menibeli,
ne su nga ngalan nilan misulat na ri se dlibru se ketubu'.
4 Pedleliyag amu siya kanunay ri sek pekesalabuuk niyu ri se Ginu'u!
Eseben'u sek pektalu': pedleliyag amu.
5 Pe'ita' niyu suk pekemelimiya'en niyu neg betasan tu se dlaun ne
nga getaw. Su Ginu'u megaud na mpuli'. 6 Ndi' amu megules se isan
landun, ma'ad ri se dlaun ne ngak pegampu' niyu, penengi niyu ri sed
Diwata suk pengina'enlan niyu, kanunay amu penengi ri seniin ned
duuni pekpesalamat. 7 Bu' su kelinaw ned Diwata, neng melised mesabut
ne getaw, menaliped se ngak pusung bu' nga gena'ena' niyu riin sek
pekesalabuuk riin ni Christ Jesus.
8 Se ketapusan, ngak sambat'u, pegena'ena' niyu kanunay su ngag
betang neng melengas bu' gembaya' siya'en: su ngag betang neng metuud,
pisiddengegan, metareng, dlimpiyu, maaneg, bu' tinamed. 9 Baal niyu
landuning mitu'unan niyu bu' mirawat niyu buwat senaan, buwat sek
tinalu'u bu' seg binaal'u. Bu' sud Diwata neng migbegay ri senita ne
kelinaw medduma ri seniyu.

Su ngak Pekpesalamat para seg Begay

10 Gembagel gupiya su dleliyag'u riin se Ginu'u, ay nemuun, dluwat
se gempayat nek panahun, duuni kehigeyunan ne gempe'ita' niyu puli'
ne kinetaan niyau. Nda'u pekpesabut neng milali amu sek pedlekata ri
senaan, nda'irun pai kehigeyunan niyu sek pekpe'ita' run nini. 11 Bu'
nda'u pektalu' run nini tendeng ay mikulanganu sek pengina'enlan'u,
ay miketu'unu neng meteken se landunid diin senaan. 12 Misegaran'u
landunid diin seng mengina'enlan bu' landuni diin seng midlekapin ne
ngak pengina'enlan. Miketu'unu na neng mekuntintu se isan landuni
kebetang se ketubu': se kebesug awas se keperii', bu' se keleget awas se
kiika'. 13 Duunik sekeg'u sek pegatubang se dlaun ne kebetang pebiyan se
ga'em ni Christ neg binegay ri senaan.
14 Ma'ad melengas gupiya ne ebangan niyau ri se nga keliseran'u.
15 Gamu ne ngak taga Filipos, misuunan niyu gupiya ne sek pegawa'u tu

seng Macedonia, seg begu pa winali sung Melengas ne Gesuyen, gamu ra
nek simbaan sung migabang ri senaan pebiyan sek pegbegay bu' dinawat'u
sug binegay niyu. 16 ✡✡ Gena' na run minsanu niyu pinuwitan ne gabang
seng midliseru sek Tesalonica. 17 Gena' na run su nga gasa su dliyagan'u
merawat; bu' ndi' liyagan'u me'ita' sung melengas ne ngak terbahu neng
mirugang tu seng melengas ne ngag binaal niyu. 18 ✡ Bu' mirawat'u su
dlaun ne ngag binegay niyu bu' midlekapin pa ngani'! Nda'irun naik
pedlekulang'u nemuun se ginuwit ni Epafrodito su dlaun ne nga gasa niyu.
Maa' ini seng memut ne gilak para sed Diwata, sung merawat ne gilak bu'
mekepedleliyag ri seniin. 19 Bu' duma se dlaun ne keratu'en pebiyan ri
ni Christ Jesus, sud Diwatau megbegay se dlaun ne ngak pengina'enlan
niyu. 20 Suk pesiddengeg para ra gaid sed Diwata ta bu' Gama' se genda'i
gekteben! Metuman siya.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

21 Mingumustau tu sek salasala ne nga getawan ned Diwata neng
misakup riin ni Christ Jesus. Su ngang mektetu'u rini duma senaan
mingumusta rema ri seniyu. 22 Su dlaun ne nga getawan ned Diwata rini
mingumusta ri seniyu, labi na su ngak sakup sek palasyu ne Gari'.

23 Su kepiya ne Ginu'u ne si Jesus Christ mperiin siya se dlaunan niyu.
Daal da ini.

✡ **4:16** 4.16: Su Ngak Pimbaal 17.1. ✡ **4:16** 4.15-16: 2 Corinto 11.9. ✡ **4:18** 4.18: Exodo 29.18.

Suk Sulat ni San Pablo para se ngak taga Colosas

Pesi'una

Suk Sulat ni Pablo para se ngak taga Colosas sinulat para sek simbaan se Colosas, sala se nga dlunsud seg Asia Minor sek sebangan seg Efeso. Simbaan keni gena' binakud ni Pablo, ma'ad simbaan keni mibakud ri se dlugar ne ritu binatik ni Pablo su gembagel ne ketengeren seng miksugu' giin ne ngang mengwawali buwat seg Efeso, su guluwan nek siyudad se nga getaw Roma sek probinsiya seg Asia. Mirengegan ni Pablo ned duuni gena' metuud neng mentetendu' ritu sek simbaan se Colosas neng miktendu' arun mekilala su nga getaw ri sed Diwata bu' mekaangken seng metuud ne keluwasan, kina'enlan nek sumimba ilan sek santa' ne "gispirituhanen ne nga geseg bu' ngang mingetendanan." Dugang pa run nini, ngang mentetendu' keni miktalu' kina'enlan suk sala sumunud tu sek pinain neng mi'enaran maa' sek pektuli' bu' kina'enlan sumunud ri seg istriktu nek pemala'ud metendeng ri se ngak pekaan bu' sed duma pa ne ngag betang.

Miksulat si Pablo arun sek peksupak se ngak penendu'an keni ginamit sung metuud ne nga Christian neng minsahi. Su ketibuukan nek sembag ni Pablo giin nini: si Jesus Christ giin sung mekegbegay seng metuud ne keluwasan, bu' ngak penendu'an keni bu' ngak pebiyan ne ginamit sed duma, seng metuud mikepelayu' tumu' ini ri seniin. Pebiyan ri ni Christ, binaal ned Diwata sug benwa bu' pebiyan rema ri seniin uwiten ini puli' ritu seniin. Riin ra sek pekesalabuuk ri ni Christ duunik pedderama se keluwasan sug benwa. Pi'ita' ni Pablo nek penendu'an keni, duuni gembagel ne gembaalen para se nga ketubu' ne ngang mektetu'u.

Mbaya' mesuunan ne si Tikicus sung miguwit sek sulat keni tu se Colosas para ni Pablo. Inunutan giin ni Onesimus, su gulipen, ne tendeng ri seniin sinulat ni Pablo su dlibru nek *Filemon*.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-8
II. Su Getaw bu' Terbahu ni Christ 1.9—2.19
III. Pekpekematay bu' Pedleketubu' ri ni Christ 2.20—4.6
IV. Penapus 4.7-18

1-2 Seniyu ne nga getawan ned Diwata ri se Colosas, neng metinumanen ne ngak sambat ri sek pekesalabuuk duma ni Christ.

Sulat keni buwat ni Pablo, nek pebiyan se keliyag ned Diwata mibaal ne gapustulis ni Christ Jesus, bu' buwat sek pated ta ne si Timoteo.

Sud Diwata ne Gama' ta megbegay siya ri seniyu ne kepiya bu' kelinaw.

Pegampu' sek Pekpesalamat

3 Kanunay ami mikpesalamat ri sed Diwata, su Gama' ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ, seng migampu' ami para seniyu. 4 Ay mikerengeg ami metendeng sek pektu'u niyu ri ni Christ Jesus bu' sek petail niyu para se dlaun ne nga getawan ned Diwata. 5 Seng minateng ri seniyu sung metuud neng minsahi, su Gempiya ne Gesuyen, mirengeg niyu suk pedderama neg binegay. Aas, suk pektu'u bu' suk petail niyu misingkal ri sek pidderama niyu, nek tinegana ri seniyu tu se dlangit. 6 Su Gempiya ne Gesuyen miguwit ne ngak pengumpiya bu' midlelaup sek tibuuk neg benwa, maa' seng mihitabu' ri seniyu se guna nek pekerengeg niyu metendeng se

kepiya ned Diwata bu' misabut niyu neng metuud gaid ini. 7 ✡ Mitu'unan
niyu su kepiya ned Diwata buwat ni Epafras, suk pinetail ta nek sama
sesugu'en, neng metinumanen neng mikpenibeli ri ni Christ teles para
senita. 8 Tinelu'aan ami sek petail neg binegay ne Gispiritu ri seniyu.
9 Tendeng run nini ne keterengan, kanunay ami migampu' para seniyu,
gatad pa sek pekerengeg nami metendeng ri seniyu. Pinengi nami ri
sed Diwata neng mesuunan siya niyu su keliyagen, duma se dlaun nek
tinawan bu' pekpenabut neg binegay ne Gispirituun, 10 arun mekehimu
amu sek pedleketubu' sumala' se keliyag ne Ginu'u bu' megbaal kanunay
seng mekepedleliyag ri seniin. Su ketubu' niyu medlekelebu'an se dlaun
ne kelasi neng melengas ne ngak terbahu bu' meddugang suk sinuunan
niyu ri sed Diwata. 11-12 Mbaal amu siya neng meligen duma se dlaun
nek sekeg buwat seng meketetingala ne ga'emen, arun mekaantus amu
se dlaun ne ngag betang duma sek pekpelugbak. Bu' duma se dleliyag,
pekpesalamat amu ri se Gama', neng migbaal seniyu ne mbaya' mekaambit
sek tinegana ned Diwata para se nga getawaan tu sek pedlegeri'an se
kerelaag. 13 Linuwasen ita buwat se ga'em ne kereleman bu' miguwit
ri senita tu sek pedlegeri'an sek pinetailen neg Bata', 14 ✡ ne giin sung
midlekat ri senita bu' mikpasaylu ri se ngak sala' ta.

Su Getaw bu' sug Baalen ni Christ

15 Si Christ giin sung me'ita' ne gawi' ne gendi' me'ita' ned Diwata. Giin
su gulang Bata', labaw se dlaun ne ngag betang neng mibaal. 16 Ay pebiyan
ri seniin, binaal ned Diwata su dlaunan tu se dlangit bu' rini seg benwa, su
ngag betang neng me'ita' bu' su gendi' me'ita' duma na su gispirituhanen
ne nga ga'em, su nga ginu'u, su nga geseg, bu' su ngang mingetendanan.
Binaal ned Diwata suk tibuuk ne nga dlangit bu' benwa pebiyan ri seniin
bu' para seniin. 17 Si Christ diin na daan se genda' pa mbaal su dlaun ne
ngag betang, bu' ri sek pekesalabuuk duma seniin, mi'imetang su dlaun ne
ngag betang ri se ginsaktu ne dlugar nilan. 18 ✡ Giin su gulu se dlawasen ne
giin suk simbaan; giin suk pigbuwatan ne ketubu' se dlawas. Giin su guna
neg Bata' neng mitubu' puli' buwat se kemetain, arun giin ra su dlabaw se
dlaun ne ngag betang. 19 Ay pebiyan se gegulingen ne keliyag ned Diwata
ne sug Bata' mekaangken sek tibuuk ne kina'iya ned Diwata. 20 ✡ Pebiyan
seg Bata', mikegukum rayun sud Diwata ne mpeneguli' ri seniin suk tibuuk
ne nga dlangit bu' benwa. Sud Diwata migbaal ne kelinaw pebiyan sed
dugu' neg Bata'en ritu se krus bu' arun me'uwit puli' tu seniin mismu su
dlaun ne ngag betang seg benwa bu' se dlangit.
21 Nud diin melayu' amu buwat sed Diwata bu' kuntra amu niin tendeng
seng melaat neg binaal niyu bu' pengena'ena'. 22 Ma'ad nemuun, pebiyan
se kemetain se dlawas neg Bata'en, piseguli' amu ned Diwata ri seniin,
arun mekaatubang amu ri seniin, neg bala'an, dlimpiyu, bu' nda'irunik
sala' ri seng metungenga'aan. 23 Tumu', kina'enlan neng mekpeddayun
amu neng mengmetinumanen ri seng meligen bu' siguru nek penligen,
bu' kina'enlan ndi' niyu tugut su gegulingen niyu ne mpareg buwat sek
pedderama neng mi'angken niyu seng mirengeg niyu su Gempiya ne
Gesuyen. Baal se Gempiya ne Gesuyen keni ne gaku', si Pablo mibaal nek
sesugu'en. Gempiya ne Gesuyen keni neg winali tu se dlaun ne nga getaw
ri seg benwa.

Suk Terbahu ni Pablo gisip Sesugu'en ri sek Simbaan

✡ **1:7** 1.7: Colosas 4.12; Filemon 23. ✡ **1:14** 1.14: Efeso 1.7. ✡ **1:18** 1.18: Efeso 1.22-23.
✡ **1:20** 1.20: Efeso 2.16.

24 Bu' nemuun pidleliyagu metendeng se ngak pegantus'u para seniyu,
ay pebiyan ri se ngak pegantus se dlawas'u, mekegabangu sek pektileng
se ngak pegantus ni Christ ne nda' pa metubus para se dlawasen, ne giin
suk simbaan. 25 Binaalu ned Diwata nek sesugu'en ri sek simbaan bu'
piniyalan se ngag baalen para se kepiyanan niyu arun sek tileng mewali
sung minsahiin, 26 ne inedluren se gempayat na ne ngak panahun buwat se
nga getaw ma'ad nemuun pirayagen na tu se nga getawaan. 27 Ay pelanu
ned Diwata ne mpesuun su ginedluren tu se nga getawaan, su keratu'
bu' sung meketetingala ne ginedlud ne inandamen para se dlaun ne nga
getaw. Su ginedlud giin si Christ ned diin seniyu, neng migulugan nek
pesiddengegan amu ned Diwata ritu se dlangit. 28 Aas winali nami si Christ
tu se kada sala. Duma se dlaun nek tinawan, pinegulan bu' tinendu'an ilan
nami arun sek peguwit se kada sala tu seng metungenga'an ned Diwata
gisip metandeng ne getaw neng misalabuuk duma ni Christ. 29 Arun mbaal
ini, minantuu gupiya, ginamit su ga'em ni Christ neng migbegay ri senaan
nek sekeg.

2

1 Ay liyagan'u neng mesuunan niyu neng minantuu gupiya mekterbahu
para seniyu bu' para se nga getaw sed Laodicea bu' para se dlaun ne ngad
duma ne genda' pa mekilala ri senaan. 2 Binaal'u ini arun me'ulikseg
ilan bu' mesalabuuk siya ri sek petail, bu' mekaangken se dlaun ne
kesiguruwan ne gembegay seng metuud nek sinuunan. Seng maa' nini
nek pebiyan, mekesuun ilan ri se ginedlud ned Diwata, ne giin si Christ
mismu, 3 suk pigbuwatan sek tinawan bu' sinuunan ned Diwata neng maa'
neng mi'edlud ne ketigeyunan.
4 Telu'an'u amu rayun, ndi' niyu tugutay ned duuning menlimbung ri
seniyu duma sek sayep ne ngak pekpengaddat, isan gendun pa ini kelengas
se ngak pektalu' run. 5 Ay isan pesi' nda'u ri seniyu, pigena'ena'u amu
kanunay, bu' pidleliyagu seng mi'ita'u sung meligen nek pekesalabuuk niyu
neg bineregan niyu riin sek pektu'u niyu ri ni Christ.

Suk Tileng ne Ketubu' neng Misalabuuk riin ni Christ

6 Gatad seng mirawat niyu si Christ Jesus gisip Ginu'u, pedleketubu' amu
neng misalabuuk duma seniin, 7 pekpebilin amu neng misalabuuk gupiya
ri seniin, bakud niyu su ketubu' niyu neng miksalig ri seniin, mengmeligen
amu ri sek pektu'u niyu sumala' sek pektendu' ri seniyu, bu' kanunay amu
mekpesalamat.
8 Rayun siguru niyu gaid ne genda'iruning megulipen ri seniyu pebiyan
ri se genda'ik paluun nek tinawan ne getaw, neg buwat se ngak
penendu'an ne nga gepu'an tu se nga gembata' nilan, bu' buwat se gispiritu
neng midlegeseg ri seg benwa, bu' gena' buwat ni Christ. 9 Tendeng ay si
Christ mibaluy ne getaw, bu' isan mibaluy giin ne getaw, mitileng gusay
ri seniin suk pekedDiwataan. 10 Bu' binegayan amu sek tileng ne ketubu'
riin sek pekesalabuuk duma seniin. Labaw giin se dlaun ne nga gispiritu
neng minlegeseg bu' mingetendanan.
11 Sek pekesalabuuk duma ni Christ, tinuli' amu ri se gispirituhanen nek
pektuli', gena' pebiyan se getaw ma'ad pebiyan ri ni Christ, ne giin su
gilelaan neng mikelingkawas amu buwat se ga'em se dlawas keni neng
mekesesala'. 12 ✡ Ay seg binendyagan amu, maa' amu linebeng duma ni
Christ, bu' ri sek pegbenyag petubu'en amu rema puli' duma ni Christ

✡ **2:12** 2.12: Roma 6.4.

pebiyan sek pektu'u niyu ri se ga'em ned Diwata, neng mikpetubu' puli' ri seniin buwat se kemetain. 13 Nud diin, maa' amu neng minatay tendeng ri se ngak sala' niyu bu' tendeng ay gena' amu ne ngag Judeo ne nda'iruni Kesugu'an. Ma'ad nemuun pitubu' amu puli' duma ni Christ. Sud Diwata mikpasaylu ri se dlaun ne ngak sala' ta; 14 ✡ pinapasen ri se dlistaan su nga gutang ta duma se ngak sugu' run nini bu' inawa'en sek tileng su dlaunan pebiyan sek pedlansang run tu se krus. 15 Bu' ritu se krus dinaag ni Christ su ga'em se nga gispiritu neng minlegeseg bu' mingetendanan; pi'ita'en tu se dlaunan su keddaagaan pebiyan sek pekpengulu ri senilan gisip ne ngad dinaap.

16 ✡ Aas ndi' niyu tugut ned duuning memura ri seniyu metendeng ri sek pekaan awas ginumen awas metendeng ri seg bala'an ne nga gendaw awas ri se Kese'ulugan sek Peksebang neg Bulan awas ri se Gendaw nek Pengulali. 17 Dlaun ne ngag betang keni dlingaw ma'aray se ngag betang neng mateng pa; ma'ad su ketumanaan nini giin si Christ. 18 Ndi' niyu tugutay su gegulingen niyu neng me'ukuman pebiyan se isan ta' neng mikpetu'u ne dlabaw kampuun tendeng se ngak pegita'en bu' pekpelaunglaung nek pekpebaba' bu' peksimba ri se ngag anghel. Ay isan nda'iruni keterengan run, nga getaw ketu mikpesigarbu pebiyan ri se kinilawan nilan nek pengena'ena'. 19 ✡ Bu' ndi' nilan liyagan mekpesakup riin ni Christ ne giin su gulu se dlawas. Riin sek pedlegeseg ni Christ, suk tibuuk ne dlawas kinetaan bu' misalabuuk pebiyan ri se ngad delengu'an bu' ri se nga gugat, bu' miktulin sumala' ri se keliyag ned Diwata.

Pekpekematay bu' pedleketubu' ri ni Christ

20 Minatay amu duma ni Christ bu' mikelingkawas amu buwat se nga gispiritu neng minlegeseg ri seg benwa. Tuma ma midleketubu' amu pa gusay maa' neng misakup ri seg benwa keni? Tuma ma miktuman amu pa ri se ngak sugu' neng maa' nini 21 “Ndi'a pegawid run nini,” “Ndi'a peginam run itu,” “Ndi'a pegikap sed duma?” 22 Dlaun ne ngag betang keni ndi' mekpalu peketubus gemitay; ngak sugu' bu' ngak penendu'an na run nini ne nga getaw. 23 Sek pekemetuud, ngak sugu' keni pisingkal ri sek tinawan sek pineges nilan nek peksimba ri se ngag anghel, bu' pekpelaunglaung nek pekpebaba', bu' melebiyan nek pekpe'antus ri se dlawas; ma'ad nda'irunik paluun ri senilan suk pekpegeng ri se kinilawan nilan ne nga gayak.

3

1 ✡ Pitubu' amu puli' duma ni Christ, aas penugalingay niyu su ngag betang ned ditu se dlangit, ned ditu si Christ migingkud sek trunuun ri sed dapit dlintu ned Diwata. 2 Pegena'ena' niyu su ngag betang ritu se dlangit, gena' su ngag betang rini seg benwa. 3 Ay minatay amu, bu' su ketubu' niyu mi'edlud duma ni Christ riin sed Diwata. 4 Sung metuud ne ketubu' niyu giin si Christ bu' seng mekpe'ita' giin, me'ita' amu rema rayun duma seniin bu' mekaambit ri se ga'emen bu' dengegen!

Sud Daan bu' sug Begu ne Ketubu'

5 Kina'enlan petain niyu rayun su nga kinilawan ned diin seniyu, maa' seg imural nek pekpekighilawas, melemu' nek pimbaal, kerega', melaat ne nga gayak, bu' kerelaw (ay su kerelaw giin suk pebiyan sek peksimba ri sed diwatadiwata). 6 Tendeng se ngag betang keni, su dlanget ned Diwata

✡ **2:14** 2.14: Efeso 2.15. ✡ **2:16** 2.16: Roma 14.1-6. ✡ **2:19** 2.19: Efeso 4.16. ✡ **3:1** 3.1: Ngak Salmo 110.1.

mateng tu se nga gendi' mektuman ri seniin. 7 Nud diin gamu mismu
midleketubu' sumala' se kinilawan ne nga gayak ketu, sek pidlegesegan
nilan suk ketubu' niyu.
8 Ma'ad nemuun kina'enlan beleng niyu su dlaun ne ngag betang keni:
su dlanget, suk pedlegemet, bu' pekemelaat ne gena'ena' ri sed duma. Ndi'
menampela' awas mengimulang. 9 ✡ Ndi' amu pegbalus sek salasala, ay
linuwas niyu sud daan nek pekeetaw niyu duma se ngang mi'enaraan
nini, 10 ✡ bu' sineluk na niyu sug begu nek pekeetaw. Giin nini sug begu
nek pekeetaw neg binegu kanunay ned Diwata, ne giin sung Membebaal,
sumala' ri se gegulingenen ne gawi', arun me'uwit amu tu sek tileng nek
pekesuun ri sed Diwata. 11 Tendeng run nini, nda'irun nai kelainan se nga
gena' Judeo awas se ngag Judeo, ngak tinuli' bu' nga gena' nek tinuli', nga
dlain ne ngak tribu, nga genda'ik sinuunan, nga gulipen, bu' nga gena'
gulipen, ma'ad si Christ giin su dlaunan bu' riin se dlaunan.
12 ✡ Nga getawan amu ned Diwata; pinetailen bu' pimili'en amu para se
gegulingenen. Aas kina'enlan rayun neng mengmelilelaaten amu, meng-
meli'ebangen, mengmelipebeba'en, mengmelimiya'en, bu' mengmelipelug-
baken. 13 ✡ Peginentusay amu ri sek salasala bu' pekpinasayluway amu ri
sek salasala bu' duunik sumbung kuntra se isan ta' ri seniyu. Kina'enlan
mekpinasayluway amu ri sek salasala maa' sek pekpasaylu ne Ginu'u ri
seniyu. 14 Bu' se dlaun ne ngag betang keni, dugang niyu suk petail ne giin
sung megegbed se dlaun ne ngag betang ri sek tileng nek peksalabuuk.
15 Su kelinaw neg binegay ni Christ giin sung megunut ri seniyu ri se ngak
pegukum neg baalen niyu; ay pebiyan se kelinaw keni, tinawag amu ned
Diwata arun mesalabuuk ri sek sala ne dlawas. Bu' melipesalamaten amu.
16 ✡ Sung minsahi ni Christ ri se dlaun ne keratu'en kina'enlan mekengel
ri seniyu. Pektinendu'ay bu' pekpemendu'ay amu ri sek salasala duma se
dlaun nek tinawan. Penlekanta amu ne ngak salmo, nga kanta metendeng
ri sed Diwata, bu' ngad duma ne nga kanta sek peksaya' ri sed Diwata;
kentaay niyu sud Diwata ned duunik pekpesalamat ri seniin. 17 Bu' se
dlaun neg baalen niyu awas telu'en, kina'enlan baalen niyu ini ri se ngalan
ne Ginu'u ne si Jesus, seng mekpesalamat amu pebiyan ri seniin tu sed
Diwata ne Gama'.

Su ngag Rilasyun sek Salasala ri seg Begu ne Ketubu'

18 ✡ Gamu ne ngak sawa, pekpesakup amu ri se ngag bana niyu, ay giin
nini su gembaya' niyu baalen gisip ngang mektetu'u ri ni Christ.
19 ✡ Gamu ne ngag bana, petail niyu su ngak sawa niyu bu' ndi' niyu ilan
peddaagdaagay.
20 ✡ Gamu ne nga gembata', ketendanan niyu gisip ne ngang mektetu'u
ri ni Christ suk pektuman kanunay ri se ngang megulang niyu, ay giin nini
sung mekepedleliyag ri se Ginu'u.
21 ✡ Gamu ne ngang megulang ndi' niyu pesepekay su nga gembata' niyu,
arun ndi' ilan merela'an ne keddasig.
22 ✡ Gamu ne nga gulipen, pektuman amu ri se nga gegalen niyu rini
seg benwa se dlaun ne ngag betang, gena' na run seng megenleng ilan
riin seniyu tendeng ay liyagan niyu ne siya'en amu nilan; ma'ad baal
niyu ini duma sek pekemetinuuren niyu tendeng sek pektamed niyu ri

✡ **3:9** 3.9: Efeso 4.22. ✡ **3:10** 3.10: a Efeso 4.24. b Su Getaran se Dlaunan 1.26. ✡ **3:12** 3.12-13:
Efeso 4.2. ✡ **3:13** 3.13: Efeso 4.32. ✡ **3:16** 3.16-17: Efeso 5.19-20. ✡ **3:18** 3.18: Efeso 5.22;
1 San Pedro 3.1. ✡ **3:19** 3.19: Efeso 5.25; 1 San Pedro 3.7. ✡ **3:20** 3.20: Efeso 6.1. ✡ **3:21**
3.21: Efeso 6.4. ✡ **3:22** 3.22-25: Efeso 6.5-8.

se Ginu'u. 23 Isan landunig baalen niyu, baal niyu ini seng metinuuren
gupiya, maa' neg binaal niyu ini para se Ginu'u bu' gena' para se nga
getaw. 24 Peddelendem niyu ne su Ginu'u megbegay ri seniyu gisip ganti
nek tinegana para se nga getawaan. Ay si Christ giin sung metuud ne
Gegalen nek pinibeliyan niyu. 25 ✡ Bu' su dlaun neng megbaal neng melaat
suli'an para seng melaat ne ngag betang neg binaal nilan, tendeng ay sud
Diwata megukum sek sama nek sukuran.

4

1 ✡ Gamu ne nga gegalen, peksama bu' tumbayay niyu sek pedlekata su
nga gulipen niyu. Peddelendem niyu ned duuni Gegalen niyu tu se dlangit.

Su ngak Pemandu'

2 Pegampu' amu se dlaun ne ngak panahun, bu' pekpetigaam amu seng
megampu' amu duma sek pekpesalamat ri sed Diwata. 3 Sek sama nek
panahun, pegampu' amu rema para senami, arun sud Diwata megbegay
ri senami neng melengas ne kehigeyunan sek pegwali seng minsahiin
metendeng seng mi'edlud ri ni Christ. Ay giin nini su keterengan tuma
ma miperisuu run nemuun. 4 Rayun, pegampu' amu neng mekegasuyu
sumala' se gembaya'u baalen, sek pebiyan neng mekelaru gupiya.
5 ✡ Mengme'alam amu ri sek pedleketubu' niyu ri seng metungenga'an
ne nga gena' mektetu'u, bu' ndi' niyu pekula'ay su kada kehigeyunan neng
me'asuy suk pektu'u niyu. 6 Kina'enlan ne suk pektuntul niyu kanunay
melengas bu' mekepedleliyag, bu' kina'enlan mesuunan niyu pegendun
peksembag se ginsaktu sung meksaak ri seniyu.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

7 ✡✡ Suk pinetail ta nek pated ne si Tikicus, neng metinumanen neng
mikterbahu bu' sama sesugu'en ri seg baalen ne Ginu'u, mekpesuun ri
seniyu se dlaun ne nga gesuyan metendeng ri senaan. 8 Giin itu su
keterengan nek piperiin'u giin seniyu, arun ndi' amu megules pebiyan
sek pekpesuunen ri seniyu metendeng ri senami rini. 9 ✡ Tinendugan giin
ni Onesimus, suk pinetail bu' metinumanen nek pated neng misakup ri
se dlumpuk niyu. Megasuy ilan se dlaun ne ngag betang neng mihitabu
rini. 10 ✡ Si Aristarcus, neng miperisu duma senaan, mingumusta ri seniyu,
maa' run rema si Marcos, su gagunapu' ni Bernabe. (Mikerawat amu neng
mandu' ne alimba'en si Marcos bu' mateng giin ri seniyu.) 11 Si Joshua, ne
giningelanan neg Justos, mingumusta rema ri seniyu. Gilan telu ra keni su
ngag Judeo neng mektetu'u sung migabang ri senaan sek pekterbahu para
sek pedlegeri'an ned Diwata, bu' gembagel gupiya sung mi'abang nilan ri
senaan.
12 ✡ Mingumusta rema si Epafras, dlain nek sakup ri se dlumpuk niyu
bu' sesugu'en ni Christ Jesus. Migampu' giin kanunay neng meletek
para seniyu. Migandyu' giin ri sed Diwata neng mekpebilin amu siya
neng meligen, metandeng, bu' mektuman gaid ri se keliyag ned Diwata.
13 Mekepemetuuru mismu neng mighagu' gupiya giin mekterbahu para
seniyu bu' para se nga getaw sed Laodicea bu' seg Hierapolis. 14 ✡
Mingumusta ri seniyu si Lucas suk pinetail ta ned duktur bu' si Demas.

✡ **3:25** 3.25: Deuteronomio 10.17; Efeso 6.9. ✡ **4:1** 4.1: Efeso 6.9. ✡ **4:5** 4.5: Efeso 5.16. ✡ **4:7** 4.7: Su Ngak Pimbaal 20.4; 2 Timoteo 4.12. ✡ **4:7** 4.7-8: Efeso 6.21-22. ✡ **4:9** 4.9: Filemon 10-12. ✡ **4:10** 4.10: a Su Ngak Pimbaal 19.29; 27.2; Filemon 24. b Su Ngak Pimbaal 12.12, 25; 13.13; 15.37-39. ✡ **4:12** 4.12: Colosas 1.7; Filemon 23. ✡ **4:14** 4.14: a 2 Timoteo 4.11; Filemon 24. b 2 Timoteo 4.10; Filemon 24.

15 Pengumusta niyu ami tu se ngang mektetu'u ri sed Laodicea bu' ri ni
Nympha bu' se ngang mektetu'u neng mektipungan seg balain. 16 Dluwat
niyu besaay sulat keni, siguru niyu ne gembasa rema ini tu sek simbaan
sed Laodicea. Sek sama nek panahun, basa niyu suk sulat ne ngang
mektetu'u neg buwat sed Laodicea para seniyu. 17 ✡ Bu' telu'ay niyu si
Arkipus ne kina'enlan tubusenen gaid suk terbahu nek piniyal ne Ginu'u
ri seniin. 18 Gaku' mismu, si Pablo, sung miksulat se ngak pengumusta
keni. Ndi' niyu pedlingaway nek pinerisuu!
Su kepiya ned Diwata mperiin siya seniyu.
Rini ra gekteb.

✡ **4:17** 4.17: Filemon 2.

Su Guna nek Sulat ni San Pablo para se ngak taga Tesalonica

Pesi'una

Suk Tesalonica giin su kapital nek siyudad se nga getaw Roma sek probinsiya seng Macedonia. Mibaal ni Pablo suk simbaan ritu se genda' pa giin peritu sek Filipos. Se genda' mpayat, duuni ngag Judeo ritu neng miksupak ri seniin bu' mingimbegu se kelampusan sek pegwali ni Pablo se Christian neng minsahi tu se gena' Judeo neg intirisadu ri sek tinu'uwan se ngag Judeo. Mipeges si Pablo sek pegawa' sek Tesalonica arun meritu seg Berea. Nda' santa', dluwat giin merepet se Corinto, mikerawat si Pablo nek pesuun buwat sek samentaunen mekterbahu ne si Timoteo metendeng se kebetang ri sek simbaan sek Tesalonica.

Su Guna nek Sulat ni Pablo para se ngak taga Tesalonica sinulat arun sek peddasig bu' pedligen se nga Christian ritu. Mikpesalamat giin seg balita' metendeng ri sek pektu'u bu' pekpetail nilan. Pi'ena'ena'en ri senilan su kelasi nek pedleketubu' neng mipe'ita'en saanay duma pa giin senilan bu' rayun sinembagen su ngak saak neng mirepet sek simbaan metendeng sek pekpuli' ni Christ: Mekuuwan ba se ketubu' ne genda'iruni ketapusan su ngang mektetu'u neng minatay se gendi' pa mpuli' si Christ? Nanu ba mpuli' si Christ? Ginamit ni Pablo higayun keni sek pektuntul ri senilan ne kina'enlan mekpeddayun ilan sek pegbaal se gendawendaw nilan nek terbahu saanay megelat neng medderama sek pekpuli' ni Christ.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1
II. Suk Pedleketubu' bu' suk Pektu'u nu ngang Mektetu'u sek Tesalonica 1.2-10
III. Suk Terbahu ni Pablo riin sek Tesalonica 2.1-16
IV. Su Gangut ni Pablo neng Meritu sek Tesalonica 2.17—3.13
V. Su Ketubu' neng Mekegbegay ne Dleliyag ri sed Diwata 4.1-12
VI. Metendeng sek Pekpuli' ne Ginu'u ne si Jesus 4.13-18
VII. Pengandam Amu sek Pekpuli' se Ginu'u 5.1-11
VIII. Ketapusan ne ngak Pemandu' bu' Pengumusta 5.12-28

1 ✡ Seniyu ne ngang miktipung ne ngang mektetu'u riin sek simbaan sek Tesalonica, gamu neng misakup riin sed Diwata ne Gama' bu' riin se Ginu'u ne si Jesus Christ.

Sulat keni buwat ni Pablo, ni Silas,* bu' ni Timoteo.

Pegampu' nami neg begayan amu siya ne kepiya bu' kelinaw.

Suk Pedleketubu' bu' suk Pektu'u nu ngang Mektetu'u sek Tesalonica

2-3 Kanunay ami mikpesalamat ri sed Diwata para se dlaun niyu bu' mikpeddayun ami rema sek pegampu' ri seniyu. Ay nda' nami pedlingaway riin sed Diwata ta ne Gama' suk pegisgut sek pektu'u nek pinita' niyu, bu' su ketuges niyu ned dinasig sek pekpetail, bu' maa' run rema, sung meligen nek pedderama niyu riin ni Jesus Christ ne Ginu'u. 4 Nga kepeteran, misuunan nami nek pinetail amu ned Diwata bu' pimili'en arun mbaal neng niin. 5 Ay migwali ami seng Melengas ne Gesuyen, gena' sek talu' na run bu' ndi' se ga'em se Gispiritu Santu. Meletek suk pektu'u nami ne keni metuud gaid. Misuunan niyu pikendun nami pedleketubu'

✡ **1:1** 1.1: Su Ngak Pimbaal 17.1. * **1:1** 1.1 Silas: awas Silvano. Enlengay niyu Su Ngak Pimbaal 15.22-18.5.

saanay duma ami riin seniyu para ma'aray se kelengasan niyu. 6 ✡ Sinunud
niyu ami bu' su Ginu'u; isan pa neng migantus amu, dinawat niyu sung
minsahi ned duunik pedleliyag neg buwat se Gispiritu Santu. 7 Aas mibaal
amu ne dlendasan se dlaun neng mektetu'u seng Macedonia bu' seg Acaya.
8 Ay buwat riin seniyu, sung minsahi metendeng se Ginu'u midlelaup seng
Macedonia bu' Acaya. Midlelaup rema se dlaun ne dlugar su gesuyan
metendeng sek pektu'u niyu ri sed Diwata, aas ndi' na kina'enlan neng
megasuy ami pa. 9 Ay gilan na mismu sung minuntul bu' pigendun ami
niyu run sek pegatiman sek pegbisita nami riin seniyu. Bu' pinuntul nilan
neg bineleng niyu su ngad diwata niyu arun mekepenibeli amu ri seng
metuud bu' tetubu' ned Diwata. 10 Pinuntul rema nilan neng migelat amu
sek pekpuli' seg Bata'en ne si Jesus buwat ritu se dlangit. Pitubu' giin puli'
ned Diwata bu' giin sung medluwas senita buwat seng mateng ne dlanget
ned Diwata.

2

Suk Terbahu ni Pablo riin sek Tesalonica

1 Ngak pated, gamu gaid sung mikesuun ne genda' megula' suk peddiin
nami seniyu. 2 ✡ Misuunan niyu, nud diin ne se genda' ami pa periin sek
Tesalonica, pi'antus bu' pikpiid ami ritu sek Filipos. Isan maa'entu ned
duuning melaun neng miksupak, binegayan ami pa gaid ned Diwata ta
ne kebelu' sek pegasuy ri seniyu seng Melengas ne Gesuyen neg buwat
ri seniin. 3 Gena'ik sayep ne gami megandyu' gaid, gena' rema neng
melaat su ngak tuyu' nami, bu' nda' ami pedlimbung ri se isan ta'.
4 Ma'ad mipemetuuran ned Diwata neng meseligan ami seng Melengas
ne Gesuyen. Nda' ami pegasuy arun pedleliyagen su nga getaw bu'
ndi' arun pedleliyagen sud Diwata neng mikesuun se nga gena'ena'
nami. 5 Misuunan rema niyu ne genda' ami periin sek pedlegamit
neg binulakbulakan ne ngak talu' awas tinebuntebunan ne kerelaw.
Sud Diwata mismu giining mekesintigus ri senami! 6 Nda' ami rema
pekperateng nek peksaya' buwat ri se nga getaw, buwat ri seniyu awas
se isan ta'. 7 Gisip nga gapustulis ni Christ, duuni ketenged nami sek
pegandyu' se nga gabang niyu. Ma'ad mekemaya' maa' ne gina' neng
migatiman ri se ngag bata'en. 8 Bu' tendeng sek pekpetail nami ri seniyu,
gena' na run sung Melengas ne Gesuyen ned Diwata sug binegay nami
ri seniyu, bu' ndi' isan pa su ketubu' nami, ay mbagel gaid suk pekpetail
nami ri seniyu. 9 Pegena'ena' rema niyu, nga kepeteran neng miteed gairik
peghagu' nami bu' ngak pegantus. Gendaw bu' gebii mikterbahu ami arun
ndi' amu mbegatan sek pegatiman ri senami saanay migwali ami ri seniyu
seng Melengas ne Gesuyen buwat sed Diwata.

10 Gamu bu' sud Diwata su ngak sintigus nami ne suk pedleketubu' nami
riin seniyu ne ngang miktu'u melimpiyu, metareng, bu' nda'i gempemura
run. 11 Misuunan ma niyu ne suk peguwit nami ri sek salasala seniyu
maa' ne ngang megulang tu se nga gembata' nilan. 12 Dinasig amu
nami, pingamu', bu' sinembagan kanunay neng medleketubu' ri se kelasi
neng mekepedleliyag ri sed Diwata ne giining miktawag riin seniyu arun
mekaambit ri se ge'eman nek Pidlegeri'aan.

13 Bu' tendeng run nini, mikpesalamat ami kanunay ri sed Diwata ay sek
pegwali nami riin seniyu seng minsahiin, minginengeg amu bu' dinawat
niyu ini, gena' seng minsahi ne getaw bu' ndi' seng minsahi ned Diwata,

✡ **1:6** 1.6: Su Ngak Pimbaal 17.5-9. ✡ **2:2** 2.2: a Su Ngak Pimbaal 16.19-24. b Su Ngak Pimbaal 17.1-9.

neng metuud gaid. Ay sud Diwata, giin sung mikterbahu riin seniyu ne
ngang mektetu'u. 14 ✡ Nga kepeteran, sung mihitabu' ri seniyu maa' rema
seng mihitabu' ri se ngak simbaan ned Diwata ritu seg Judea, tu se nga
getaw ritu neng miktu'u riin ni Christ Jesus. Bu' gendunik pegantus niyu
tendeng sek penlutus se ngak tagilunsud niyu, giin remaing mibiyanan
nilan. 15 ✡ Su ngag Judeo gilaning mikpatay riin se Ginu'u ne si Jesus
bu' ri se ngak propeta, bu' gilan remaing midlutus ri senami. Nda' gaid
pedleliyagay sud Diwata ri seg binaal nilan. Kinuntra nilan su dlaun ne
nga getaw 16 tendeng ay mininguha' ilan kanunay ne mbelebagan ami ri
sek pegwali nami tu se nga gena' Judeo seng minsahi neng mekeluwas ri
senilan. Bu' seng maa' nini nek pebiyan, middugang pa gaid su ngak sala'
nilan. Aas silutan ilan gaid ned Diwata.

Su Gangut ni Pablo neng Meritu sek Tesalonica

17 Ma'ad para senami, nga kepeteran, sek panahun neng mibuwag ami
ri seniyu sek sereluk, kanunay ami migena'ena' ri seniyu. Mibuga' ami
gupiya riin seniyu bu' gangut nami ne kumita' ri seniyu puli'. 18 Liyagan
nami mpuli' riin seniyu. Seng melaun neg higayun, mikpelanuu sek
pegbisita puli' riin seniyu ma'ad binelebagan ami ni Satanas.* 19 Dluwat
na pelum, gamu ra gaid suk pedderama nami, su dleliyag nami, bu' sug
rasun sek pekpesigarbu nami se keddaagan nami riin seng metungenga'an
ni Jesus ne Ginu'u ta sek peddatengen. 20 Metuud gaid, gamu gaid su garbu
nami bu' dleliyag.

3

1 ✡ Aas se gendi' nami me'antusi kegules nami ri seniyu, mikegukum ami
neng maneg pa neng mekpebilin ami na ma'ad seg Athens 2 bu' peperiinen
nami seniyu si Timoteo. Pated ta giin bu' sementaun nami neng mig'alagad
ri sed Diwata pebiyan sek pegwali seng Melengas ne Gesuyen metendeng
riin ni Christ. Piperiin nami giin seniyu arun meddasig amu bu' meksiligen
suk pektu'u niyu, 3 arun nda'iruni isan sala ri seniyu ne mpareg tendeng
se ngak pedlutus keni. Gamu mismu mikesuun ne su ngak pedlutus neng
maa' niin keliyag ned Diwata para senita. 4 Ay sed diin ami pa se gupid
niyu, minegul ami na daan ne dlutusen ita gaid. Bu' sumala' ri seng
misuunan niyu, ne giin gaid ini sung mihitabu'. 5 Aas se gembagel'u ne
kegules, piperiin'u si Timoteo arun pektipet bu' mikendun na suk pektu'u
niyu ay migulesu neng mitintal amu ni Satanas bu' mbuus ndi' mekpalu
su dlaun nek pekhagu' nami.

6 ✡ Ma'ad nemuun mipuli' na rini si Timoteo bu' mpiya su ginasuyen
metendeng sek pektu'u niyu bu' pekpetail. Laungen kanunay amu
migena'ena' ri senami bu' gangut niyu ne kumita' ri senami maa' sek
pigangut nami ne kumita' ri seniyu. 7 Aas nga kepeteran, isan melauni
nga keliseran bu' pegantus nami, middasig ami tendeng sek pektu'u niyu.
8 Ay meksilengas gaid su ketubu' nami bu' mengmeligen amu ri se Ginu'u.
9 Nandaw mekegbegay ami nek pekpesalamat ri sed Diwata ta para seniyu,
se dlaun ne nga dleliyag neg binatik nami ri seng metungenga'an ned
Diwata tendeng seniyu. 10 Gendaw bu' gebii migampu' ami gaid riin

---

✡ **2:14** 2.14: Su Ngak Pimbaal 17.5. ✡ **2:15** 2.15: Su Ngak Pimbaal 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12. * **2:18** 2.18 Giini geseg se dlaun ne ngang menunulay. Enlengan niyu suk San Lucas 4.2 ✡ **3:1** 3.1: Su Ngak Pimbaal 17.15. ✡ **3:6** 3.6: Su Ngak Pimbaal 18.5.

seniin nek peperiinen ami siya riin seniyu arun mbegay nami su dlaun
ne kina'enlan sek pedligen ri sek pektu'u niyu.
11 Na, megbegay siya ri senami neg higayun sud Diwata ne Gama' ta bu'
su Ginu'u ta ne si Jesus neng mekeriin ami seniyu. 12 Bu' ebangan amu siya
ne Ginu'u neng meddugang pa gaid suk pekpetail niyu ri sek salasala ri
seniyu bu' se dlaun ne getawan maa' sek pekpetail nami ri seniyu. 13 Seng
maa' nini nek pebiyan, ligenen amu ne Ginu'u bu' nda'i gempemura ri
seniyu bu' melimpiyu amu ri seng metungenga'an ned Diwata ta bu' Gama'
ri se gendaw ne si Jesus ne Ginu'u ta mpuli' duma se dlaun ne nga getaw.

4

Su Ketubu' neng Mekegbegay ne Dleliyag ri sed Diwata

1 Se ketapusan, ne nga kepeteran, mitu'unan niyu buwat ri senami
suk pedleketubu' neng mekepedleliyag ri sed Diwata bu' maa' nini suk
pedleketubu' niyu. Nemuun se ngalan ne Ginu'u ne si Jesus, migandyu'
ami bu' dinasig amu pa gaid nami sek pedleketubu' ne dlabi pa neng
mekepedleliyag sed Diwata. 2 Ay misuunan nema niyu su ngak pimandu'
neg binegay nami ri seniyu pebiyan riin ni Jesus ne Ginu'u. 3 Liyagan
ned Diwata ne su ketubu' niyu dlimpiyu. Aas liyaway niyu sug imural nek
pekpekighilawas. 4 Salasala ri seniyu kina'enlan mekesuun pekendun niyu
peksalabuuk ri sek sawa niyu* sek pebiyan se keliyag ned Diwata ne gendi'
mpemura bu' duunik pektamed. 5 Ndi' amu peksunud ri se kuulag niyu
maa' seg binaal ne nga getaw ne genda' pektu'u ri sed Diwata, 6 arun ndi'
amu mekesala' ri sek sama kepeteran ri sek pektu'u awas mekelimbung ri
seniin metendeng se ngag betang keni. Inasuy na ini nami ri seniyu nud
diin bu' pinegulan amu gaid nami ne sung megbaal run nini silutan ne
Ginu'u. 7 Ay sud Diwata nda' pektawag riin senita arun medleketubu' ita
ri sek sala' bu' ndi' arun medleketubu' ita neg bala'an. 8 Aas ta' riin seniyu
sung memilas ri ngak pemandu'u keni, gena' getawik pimilasen, bu' ndi'
sud Diwata ne giining migbegay ri seniyu se Gispiritu Santu.
9 Nandaw, bu' metendeng sek pekpinetailay, ndi' na kina'enlan nek sula-
tan'u amu pa, ay sud Diwata sung miktendu' ri seniyu neng mekpinetailay
amu. 10 Bu' giin na gani' inig binaal niyu se dlaun ne kepeteran riin sek
tibuuk neng Macedonia. Ma'ad megandyu' ami ri seniyu ned dugangan pa
niyuik pekpetail niyu. 11 Tinguha' niyu neng medleketubu' riin se kelinaw.
Ndi' niyu ilebetay suk pedleketubu' ned duma bu' su kada sala ri seniyu
kina'enlan mekpetuges sek pekterbahu maa' sek tinendu' nami neg baalen
niyu. 12 Seng maa' niin nek pebiyan, tameren amu ne nga gena' mektetu'u,
bu' ndi' amu na meksalig riin se isan ta' para se kina'enlan niyu.

Metendeng sek Pekpuli' ne Ginu'u ne si Jesus

13 Nga kepeteran, liyagan nami neng mesuunan niyu sung metuud
metendeng se ngak sementaun niyu neng mimatay, arun ndi' amu megu'ul
maa' ned duma ne genda'irunik pedderamaan. 14 Miktu'u ita ne si Jesus
minatay bu' mitubu' puli'. Aas tendeng riin ni Jesus, petubu'en puli' bu'
perunuten duma sed Diwata su ngang mimatay neng miktu'u riin ni Jesus.
15 ✡ Asuy nami ri seniyu suk tinendu' ne Ginu'u: ne gita neng
midleketubu' pa sek pekpuli'en ndi' meguna tu seng mimatay na. 16 Sek
panahun iin, su Ginu'u mismu sung menaug buwat se dlangit ned duuning

* **4:4** 4.4 peksalabuuk ri sek sawa: Se dlain nek pekegubad, 'pekendun pekpegeng ri se gegulingen ne dlawas.' ✡ **4:15** 4.15-17: 1 Corinto 15.51-52.

mesekeg nek pemandu', duunik talu' ne geseg neg anghel, bu' suk talu' neg budyung ned Diwata. Bu' su dlaun neng mimatay neng miktu'u riin ni Christ unaan petubu'ay puli'; 17 bu' rayun, gita ne ngak tetubu' pa sek tikmal pelentuun duma senilan ritu se gebunan sek peksungkak ri se Ginu'u ritu se gawanawanan. Bu' tumipung ita na kanunay ri se Ginu'u. 18 Aas pekpeguliksegay amu pebiyan ri se ngak talu' keni.

5

Pengandam Amu sek Pekpuli' se Ginu'u

1 Nga kepeteran, ndi' na kina'enlan nek sulatan'u amu pa metendeng se guras awas gendaw bu' nanu ini mehitabu'. 2 ✡ Ay misuunan na niyu ne se kelaru su Gendaw sek pekpuli' ne Ginu'u maa' sek peddateng neng meddaaw neng mateng se gebii. 3 Seng mektalu' ilan, “Melinawi dlaunen bu' nda'iruni kelaatan,” sek tikmal mateng su kerela'an, maa' sek tikmal ne kegeel sek pegbatik ne dlibun nek sungu' na me'etaway, bu' ndi' ilan mekeliyaw run nini. 4 Ma'ad gamu ne nga kepeteran, nda' na merelemayi nga gena'ena' niyu, bu' ndi' amu na megikmatan se Gendaw neng mateng, maa' sek peddateng neng meddaaw. 5 Ay su dlaunan niyu misakup se kerelaag bu' se gendaw; gena' ita misakup se gebii bu' se kereleman. 6 Aas ndi' ita mektulug maa' ned duma bu' ndi', megbantay ita bu' mekpegeng ri se gegulingen. 7 Ay su nga getaw mektulug bu' gebii bu' sud duma megbinabeleng. 8 ✡ Ma'ad misakup ita na riin se gendaw. Aas kina'enlan neng mekpegeng ita ri se gegulingen ta bu' gemiten ta suk pektu'u ta bu' suk pekpetail ta gisip dlasag ri se geddeb. Bu' gemiten ta suk pedderama ta se keluwasan gisip hilmit. 9 Tendeng ay nda' ita pili'ay ned Diwata arun silutan bu' pe'entusen se ketapusan nek pegukum bu' ndi' arun meluwas pebiyan riin ni Jesus Christ ne Ginu'u ta. 10 Minatay giin para senita arun isan tetubu' ita awas patay, sek peddatengen, medleketubu' ita duma ri seniin. 11 Aas pekpeddayun amu sek peguliksegay bu' peginebangay ri sek salasala seniyu, maa' seg binaal niyu numuun.

Ketapusan ne ngak Pemandu' bu' Pengumusta

12 Na, nga kepeteran, migandyu' ami ri seniyu nek tameren niyu su ngang mig'alagad duma seniyu. Pimili' ilan ne Ginu'u neng meglegeseg bu' mektendu' riin seniyu. 13 Aas tamed niyu ilan gaid bu' petailen tendeng se ketendanan nilan. Pedleketubu' amu ne genda'irunik pegbunu' ri sek salasala seniyu.

14 Bu' migandyu' ami ri seniyu, nga kepeteran, perelendemay niyu su ngang metapul, ulikseg niyu su ngang metalaw, ebangan su ngang meluya, bu' pekpelugbak amu ri se kada sala. 15 Siguru gaid niyu ne ndi' amu sumuli' neng melaaten seng migbaal ri seniyu neng melaaten, bu' ndi' menantu amu sek pegbaal ne gempiya se kada sala bu' se dlaun ne getaw.

16 Pedleliyag amu kanunay, 17 pegampu' amu se dlaun nek panahun, 18 bu' mekpesalamat amu se isan landuni kebetang niyu. Giin nini su dliyagan ned Diwata neg baalen niyu ri se ketubu' niyu sek peksalabuuk ri ni Christ Jesus.

19 Ndi' niyu pegengay suk terbahu ne Gispiritu Santu; 20 bu' ndi' niyu pemuraay su ngang minsahi neg buwat sed Diwata. 21 Ma'ad kina'enlan

✡ **5:2** 5.2: San Mateo 24.43; San Lucas 12.39; 2 San Pedro 3.10. ✡ **5:8** 5.8: Isaias 59.17; Efeso 6.13-17.

ne indanay niyu su dlaunen: Dawat niyu su gempiya, 22 bu' liyaway niyu
su dlaun neng melaaten.
23 Na, pegampu'u tu sed Diwata, sung migbegay ne kelinaw neng
melimpiyu siya su ketubu' niyu arun nda'iruning me'ita' ne gempemura
ri sek tibuuk nek pekeetaw niyu—su gispiritu, su gena'ena', bu' su dlawas
tampan sek peddateng ni Jesus Christ ne Ginu'u ta. 24 Metinuuren sung
miktawag ri seniyu bu' baalenen gaid ini.
25 Nga kepeteran, pegempu'ay niyu ami.
26 Pedlekumustaay amu ri se dlaun ne kepeteran riin.*
27 Ri se ngalan ne Ginu'u, migandyu'u riin seniyu neg besaan gaid niyuik
sulat keni ritu se dlaun ne nga kepeteran.
28 Pengumpiyanan amu siya ni Jesus Christ ne Ginu'u ta.
Na, daal da ini.

* **5:26** 5.26 Ri se dlitiral nek pekegubad: Pengumusta niyu su dlaun ne nga kepeteran pebiyan seg bala'an ne galek.

Su Keruwa' nek Sulat ni San Pablo para se ngak taga Tesalonica

Pesi'una

Mikpeddayun su kesamuk sek simbaan sek Tesalonica tendeng sek pekpuli' ni Christ. Su keruwa' nek sulat ni Pablo para se ngak taga Tesalonica giin suk sembag sek tinu'uwan ne su gendaw sek pekpuli' se Ginu'u minateng na. Lineddeng ni Pablo penendu'an keni pebiyan sek pekpesabut ri senilan, ne se gendi' pa mpuli' si Christ, medlegari' pa reli' sung melaat bu' kelaatan ri sed diyalem sek pedlegeseg seng meketetingala ne geseg ne iningelanan "sung Melaat ne Getaw" ne giin sung meksupak riin ni Christ.

Pi'ita' ni Pablo su gembagel nek pedlekina'enlan ne su ngang membebasaan mekpebilin neng meligen ri sek pektu'u nilan isan pa se nga kesamuk bu' pegantus nilan. Kina'enlan mekpeddayun ilan sek pegbaal para sek pengetubu'an nilan, maa' rema run nini sug binaal ni Pablo bu' sed duma pa nek sementaunen neng mekterbahu. Inuliksegen ilan rema sek pekpeddayun sek pegbaal neng melengas.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Suk Pegukum sek Peddateng ni Christ 1.3-12
III. Mituwa' sung Melaat ne Getaw 2.1-12
IV. Pimili' Amu arun Meluwas 2.13-17
V. Pegampu' Amu para Senami 3.1-5
VI. Pekpetuges Amu 3.6-16
VII. Pekpenangid 3.17-18

1 ✡ Seniyu ne ngang miktipung ne ngang mektetu'u riin sek simbaan
sek Tesalonica, gamu neng misakup riin sed Diwata ne Gama' bu' riin se
Ginu'u ne si Jesus Christ.

Sulat keni buwat ni Pablo, ni Silas,* bu' ni Timoteo.
2 Pegampu' nami tu sed Diwata ne Gama' ta bu' tu se Ginu'u ne si Jesus
Christ neg begayan amu siya ne kepiya bu' kelinaw.

Suk Pegukum sek Peddateng ni Christ

3 Nga kepeteran, kina'enlan se dlaun nek panahun mekpesalamat ami
ri sed Diwata tendeng seniyu. Mbaya' gaid neg baalen nami ini ay suk
pektu'u niyu middugang gupiya bu' miksamet remaik pekpinetailay niyu.
4 Aas pisigarbu amu nami ri se ngang mektetu'u se ngak simbaan ned
Diwata tendeng sek pekpeddayun niyu sek pegantus bu' sek pektu'u ri sek
titenga' se dlaun nek pedlutus bu' kelised neng mesegaran niyu.
5 Keni mikpemetuud neng metareng suk pegukum ned Diwata, bu'
tendeng run nini, mbaya' amu para sek Pidlegeri'aan nek pigentusan niyu.
6 Ay baalen ned Diwata sung metareng: pe'entusenen sung mikpe'antus ri
seniyu, 7 bu' pepenguleliin amu ne ngang migantus maa' ami run rema.
Baalenen nini sek pekpe'ita' se Ginu'u ne si Jesus buwat se dlangit duma se
nga ge'eman ne ngag anghelen. 8 Seng midliga' ne gapuy, silutanen su nga
getaw ne genda' pegilala ri sed Diwata bu' genda' pektuman seng Melengas

✡ **1:1** 1.1: Su Ngak Pimbaal 17.1. * **1:1** 1.1 Silas: awas Silvano. Enlengay niyu Su Ngak Pimbaal 15.22-18.5.

ne Gesuyen metendeng ri se Ginu'u ta ne si Jesus. 9 ✡ Megantus ilan sek
silut ne giin su genda'iruni ketapusan ne kerela'an bu' mbuwag ilan ri se
Ginu'u bu' se ketingelaan ne ga'emen. 10 Keni mehitabu' se Gendaw neng
mateng su Ginu'u arun sek peddawat sek peksaya' buwat se nga getawaan
bu' pekpesiddengeg buwat se dlaun neng miktu'u. Gamu rema mperunut
ri senilan ay miktu'u amu ma seng minsahi neg winali nami ri seniyu.
11 Giin nini su keterengan ne kanunay ami megampu' para seniyu.
Migampu' ami ri sed Diwata ta neg baalen amu niin ne gembaya' ri se
ketubu' nek pektawagen riin seniyu. Migampu' ami rema nek pebiyan ri
se ga'emen, metuman niyu su dlaun nek pingangut niyu neng melengas bu'
mbaal niyu ini tendeng sek pektu'u niyu. 12 Seng maa' nini nek pebiyan, su
ngalan ne Ginu'u ta ne si Jesus mpesiddengegan tendeng seniyu, bu' gamu
mpesiddengegan rema tendeng ri seniin pebiyan se kepiya ned Diwata ta
bu' se Ginu'u ne si Jesus Christ.

2

Mituwa' sung Melaat ne Getaw

1 ✡ Na, metendeng sek pekpuli' se Ginu'u ta ne si Jesus Christ bu' sek
pektipung ta sek pektagbu' ri seniin, nga kepeteran, mikpe'ilelaat ami
ri seniyu, 2 ne gendi' amu rayun medlibeg bu' megules bu' mekerengeg
amu ne su Gendaw ne Ginu'u minateng na. Ndi' niyu ini tu'uway isan
pesi' miktalu' ilan ned duun rawing minsahi buwat se Gispiritu Santu,
awas buwat se isan ta', awas mibesaan nilan suk sulat nami. 3 Ndi' amu
gaid pekpelimbung isan ta' senilan, isan landun suk telu'en bu' baalen
nilan. Ay su Gendaw ketu ndi' mateng tampan ndi' pa mehitabu' reli'
suk pedlekuntra nu nga getaw riin sed Diwata bu' ndi' pa metuwa' sung
Melaat ne Getaw nek tinegana na daan arun silutan ritu se gimpirnu.
4 ✡ Supakenen su dlaunen ne ginilala ned diwata awas isan landun nek
sinimba ne nga getaw. Bu' pe'ilelaani gegulingenen ne giini dlabaw ri se
dlaunen. Megingkud ngani' giin ri sek seled nek Templo ned Diwata bu'
engkenen ne giinid Diwata.
5 Nda' ba niyu me'ena'ena' ne inesuyan'u amu na run nini saanay diinu
pa se gupid niyu? 6 Bu' nemuun mesuunan rema niyu ned duuning
mikpegeng run nini arun ndi' ini mehitabu'. Ma'ad sek panahun nek
tinagal, metuwa'ing Melaat ne Getaw keni. 7 Ay su ginedlud nung
Melaat ne Getaw keni mikterbahu na, ma'ad duuning mikpegeng run
nini nemuun. Bu' sung Melaat ne Getaw ndi' metuwa' tampan me'awa'
na suk sala neng mikpegeng run nini. 8 ✡ Bu' rayun me'ilala na sung
Melaat ne Getaw. Ma'ad sek peddateng ne Ginu'u ne si Jesus, petainen
giin pebiyan ma'ad ri se giyupen bu' ri se kesulaw sek peddatengen. 9 ✡
Mateng sung Melaat ne Getaw keni duma se ga'em ni Satanas bu' megbaal
giin se dlaun ne kelasi ne ngang milagru bu' terbahu ne nga ketingelaan
neng maa' buwat ri sed Diwata ma'ad gena' masi'. 10 Gamitenen su dlaun
nek pema'agi arun melimbungan su ngad dela'en. Dela'en ilan tendeng
ay nda' nilan duwatay bu' petailay su kemetuuran. Bu' binaal pa nilan
ini, meluwas ilan siya. 11 Bu' aas, pinuwitan ilan ned Diwata ne ga'em
ne gendi' mekesubay ri se ginsaktu ned dalan arun mektu'u ilan ri seg
balus, 12 bu' arun silutan su dlaun ne genda' pektu'u ri se kemetuuran bu'
pidleliyag ilan tumu' sek pekpekesala'.

✡ **1:9** 1.9: Isaias 2.10. ✡ **2:1** 2.1: 1 Tesalonica 4.15-17. ✡ **2:4** 2.4: Daniel 11.36; Ezekiel 28.2.
✡ **2:8** 2.8: Isaias 11.4. ✡ **2:9** 2.9: San Mateo 24.24.

Pimili' amu arun Meluwas

13 Kina'enlan mekpesalamat ami kanunay ri sed Diwata tendeng ri
seniyu, nga kepeteran, gamu ne ngak pinetail ne Ginu'u. Ay pimili' amu
na ned Diwata gisip guna neng meluwas pebiyan ri se ga'em ne Gispiritu
neng midlimpiyu ri se ketubu' niyu bu' pebiyan ri sek pektu'u niyu ri se
kemetuuran. 14 Tinawag amu ned Diwata pebiyan ri seng Melengas ne
Gesuyen neg winali nami ri seniyu bu' arun mekaambit amu sed dengeg
duma se Ginu'u ta ne si Jesus Christ. 15 Aas nga kepeteran, medligen amu
bu' pekpebilin amu riin se ngang mibetasan nek tinendu' nami riin seniyu
pebiyan seng minsahi bu' sek sulat nami ri seniyu.

16-17 Na, su Ginu'u ta ne si Jesus Christ mismu bu' sud Diwata ta ne
Gama', megulikseg bu' medligen siya riin seniyu sek pegbaal kanunay bu'
sek pektalu' neng melengas. Pinetail ita ned Diwata, bu' pebiyan riin
sek pekpengumpiya senita, binegayaan ita se genda'iruni gekteben nek
pengamu' bu' meligen nek pedderama.

3

Pegampu' Amu para Senami

1 Se ketapusan, ne nga kepeteran, pegampu' amu para senami. Pegampu'
amu ne sung minsahi ne Ginu'u neng mekpeddayun medlelaup bu'
duwaten duma sek pekpesiddengeg maa' seng mihitabu' riin seniyu.
2 Pegempu'ay rema niyu ne liyawen ami ned Diwata ri se ngang mekelaat
gupiya ne getaw, tendeng ay gena' ma su dlauning miktu'u ri seng minsahi.
3 Ma'ad keseligani Ginu'u. Ligenenen amu bu' penaliperaan buwat seng
Melaat ne Getaw. 4 Bu' miksalig ami gaid riin se Ginu'u ne gamu migbaal
bu' mikpeddayun sek pegbaal sek sinugu' nami ri seniyu.

5 Tentulan amu siya ne Ginu'u neng mesabut niyu gupiya suk pekpetail
ned Diwata bu' suk pekeme'inentusen neg binegay ni Christ.

Pekpetuges Amu

6 Nemuun, miksugu' ami ri seniyu, nga kepeteran, ri se ngalan ne
Ginu'u ta ne si Jesus Christ ne liyaway niyu su nga kepeteran niyu neng
medleketubu' neng metapul bu' nda' peksunud ri seng mibetasan nek
tinendu' nami ri seniyu. 7 Ay misuunan niyu ri se gegulingen niyu ne
kina'enlan sunuren ami niyu. Nda' ami pektinapulan sed diin ami pa
se gupid niyu. 8 Nda' ami pekpe'ilak buwat ri seniyu ne nda' nami
biyaray. Tumu', mikterbahu ami gupiya se gendaw bu' gebii arun ndi'
amu mekegastu para senami. 9 Binaal ini nami, gena' tendeng ay nda'iruni
ketenged nami sek pegandyu' ne gabang buwat riin seniyu para se nga
kina'enlan nami, bu' ndi', liyagan nami ne mbaal ne dlendasan arun
sunuren niyu. 10 Ay isan sed diin ami pa se gupid niyu, pinuli'puli'an nami
telu'ay ri seniyu ne isan ta' ne getaw ne gendi' mekterbahu, ndi' paanen.

11 Tinalu' ini nami tendeng ay mikerengeg ami ned duuni ngang metapul
riin seniyu ne nda'iruni dlain neg binaalen bu' ndi' suk pekpengilabet seg
baalen ne ngad duma. 12 Bu' ri se ngalan ne Ginu'u ne si Jesus Christ,
sugu'en nami nga getaw keni bu' penegulan ilan neng medleketubu' ne
gempiya bu' mekterbahu para sek pengetubu'an nilan.

13 Ma'ad gamu, ne nga kepeteran, kina'enlan ndi' amu mengmeluya sek
pegbaal ne gempiya. 14 Bu' duuni gendi' mektuman ri sek sugu' nami
pebiyan sek sinulat keni, tima'anay niyu ilan bu' ndi' amu lampu' ri senilan
arun mpiid ilan. 15 Ma'ad ndi' niyu ilan ilelaay ne kuntra, tumu' penegulay
niyu ilan gisip pated riin ni Christ.

Pekpenangid

16 Na, su Ginu'u siya mismu ne giin suk teburan se kelinaw ta, kanunay
gaid megbegay ri seniyu ne kelinaw se dlaun nek panahun, se kada nek
pebiyan. Su Ginu'u meddunut siya ri se dlaun niyu.
17 Gaku' mismu, si Pablo, sung miksulat sek pengumusta keni. Giin
nini suk pebiyan'u sek pekpirma se kada nek sulat'u; bu' giin nini suk
sinulatan'u.
18 Pegampu'u neng mengumpiya se dlaunan niyu si Jesus Christ ne
Ginu'u ta.
Na, daal da ini.

Su Guna nek Sulat ni San Pablo ri ni Timoteo

Pesi'una

Si Timoteo, begu neng mektetu'u riin ni Christ nek taga Asia Minor. Su gama'en gena' Judeo bu' su gina'en Judeo. Mibaal giin nek sementaun bu' sumusunud ni Pablo riin seng misyunen. *Su Guna nek Sulat ni Pablo ri ni Timoteo* migasuy metendeng sek telu ne gembagel ne ngag betang.

Guna se dlaunan, sulat keni sala nek penegul kuntra se ngak sayep ne ngak penendu'an riin sek simbaan. Duma ini sek pengena'ena' se ngag Judeo bu' se nga gena' Judeo, nek pisingkal ri sek pektu'u ne sug benwa nek pikengelan ta melaat bu' su getaw meluwas ma'ad bu' me'angkenen su dlinain nek tinawan bu' pebiyan sek pedleketubu', maa' sek pedliyaw sek santa' nek pekaan bu' su gendi' peksuway. Su keruwa', giin suk pektendu' metendeng sek pedlegeseg sek simbaan bu' sek peksimba duma rema su kina'iya bu' pegunta'en run sek pedleketubu' ne gembaya' baalen sek sala ne nga gubispu bu' ne ngang menggegabang ri sek simbaan. Bu' se ketelu, pimendu'an si Timoteo se gembaya'en baalen arun mbaal giin neng melengas nek sesugu'en neng menibeli riin ni Jesus Christ bu' metendeng se ngag baalenen tu sed duma ne nga dlumpuk ne ngang mektetu'u.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Penegul Kuntra sek Sayep ne ngak Penendu'an 1.3—3.16
III. Ngak Pemandu' metendeng sek Terbahu ni Timoteo 4.1—6.21

1 Seni'a Timoteo,
Sulat keni buwat ri ni Pablo, ne gapustulis ni Christ Jesus pebiyan seng
mandu' ned Diwata, neng Menleluwas ta bu' ni Christ Jesus nek pedderama
ta.
2 ✡ Miksulatu ri seni'a Timoteo, sung metuud neg bata'u riin sek pektu'u.
Megbegay siya ri seni'a sud Diwata ne Gama' bu' si Christ Jesus ne Ginu'u
ta ne kepiya, dlelaat, bu' kelinaw.

Ngak Penegul kuntra sek Sayep ne ngak Penendu'an

3 Liyagan'u neng mekpebilin'a seg Efeso, maa' se ginandyu'u ri seni'a
seng mikpagawu seng Macedonia. Ay duunik santa' tawan neng minendu'
nek sayep ne ngak penendu'an, bu' kina'enlan mendu'an mu ilan neng
melali. 4 Telu'ay mu ilan nek peleliyan nilan run suk pektu'u se nga
gesuyen neg binaal ma'aray ne getaw bu' metaas ne nga dlistaan se nga
ngalan ne nga gepu'an nilan, neng mekepegaddat ma'aray ri sek salasala
senilan. Bu' ndi' ini mekegabang se ketuyu'an ned Diwata, neng misuunan
pebiyan sek pektu'u. 5 Su ketuyu'an sek pemandu' keni giin suk pegangken
sek petail neg buwat se dlimpiyu nek pengena'ena', seng melengas ne
kunsinsiya, bu' metuud nek pektu'u. 6 Duunik santa' tawan neng mineleng
na run nini bu' mibalag tendeng se genda'ik paluun ne ngak pekpengaddat
keni. 7 Liyagan nilan ne mbaal ne ngang mentetendu' ri se Kesugu'an ned
Diwata, ma'ad nda' nilan mesabut su ngak pintalu' nilan awas su ngag
betang nek pimeges nilan nek tu'uwan.
8 Na, misuunan ta ne su Kesugu'an melengas bu' gemiten ini se ginsaktu
nek pebiyan. 9 Bu' kina'enlan peddelendemen ne su kesugu'an nda' baalay

✡ **1:2** 1.2: Su Ngak Pimbaal 16.1.

para se ngang metareng ne getaw bu' ndi' para se ngang melinepasen bu' ngang melisupaken, para se nga gendi' mendek ri sed Diwata bu' ngang mekesesala', para se nga gena' diyusnun awas se nga gena' bala'an, para se nga getaw neng mekpatay se nga gama' awas gina' nilan, para se ngang mememunu', 10 para seg imural neng mikighilawas, para se ngang muubay sek sama ne nga dlai awas sama ne nga dlibun, para se ngang mengidnap, para se ngag belusen bu' ngang minintigus neg balus awas se ngang megbaal nek supak seng metuud nek penendu'an. 11 Penendu'an ketu mi'ita' ri seng Melengas ne Gesuyen nek piniyal ri senaan nek pesuun, sung Melengas ne Gesuyen neg buwat seng mekegega'em bu' mbaya' siya'en ned Diwata.

Pekpesalamat tendeng se Dlelaat ned Diwata

12 Mikpesalamatu riin ni Christ Jesus ne Ginu'u ta, neng migbegay ri senaan nek sekeg para seg baalen'u. Pisalamatan'u giin ay inilala naun ne keseligan bu' tinendu' naun arun menibeli ri seniin, 13 ✡ isan nud diin mimentalu'u neng melaat ri seniin, linutus, bu' tinampela'u giin. Ma'ad linelaatanu ned Diwata tendeng ay gena'u pa neng mektetu'u bu' nda'u mekesuun seg binaal'u. 14 Bu' binegay ne Ginu'u ta sung midlekapin ne kepiyaan rini senaan bu' binegayan naun nek pektu'u bu' petail ned diin senita ne ngang misalabuuk ri ni Christ Jesus. 15 Metuud ini nek telu'en, mbaya' duwaten bu' tu'uwan: mirini si Christ Jesus seg benwa arun sek pedluwas se ngang mekesesala'. Labawu neng mekesesala' ri senilan, 16 ma'ad melilelaaten sud Diwata ri senaan arun mpe'ita' ni Christ Jesus suk tileng nek pekpelugbaken sek peguwiten ri senaan, ne dlabaw se ngang mekesesala', gisip dlendasan para se dlaun nek tambinai' neng mektu'u ri seniin bu' mekerawat se ketubu' ne genda'i gekteben. 17 Para se Gari' ne genda'i gekteben, genda'i kemetainen bu' ndi' me'ita', sug buntung ned Diwata. Siya'en'a siya ne nga getaw bu' mektalu' ne ge'eman'a se genda'i gekteben! Metuman siya.

18 Dya'a Timoteo, gisip bata'u, piyal'u ri seni'a sugu' keni, pi'unut ini ri se ngak talu' ne ginasuy metendeng ri seni'a nud diin. Gamit mu su ngak talu' ketu gisip ngag besi arun mekesukul gupiya, 19 bu' ingatay mu suk pektu'u mu bu' dlimpiyu ne kunsinsiya. Duma ne nga getaw nda' penginengeg ri se nga kunsinsiya nilan bu' tendeng run nini pidlaatan nilan suk pektu'u nilan. 20 Sud duma ri senilan gilan si Himeneo bu' si Alejandro, nek sinilutan'u pebiyan sek pekpiyal ri senilan tu se ga'em ni Satanas; mektendu' ini ri senilan neng melali sek pekpesipala tu sed Diwata.

2

Ngak Pemandu' ri sek Peksimba

1 Guna se dlaunan, endyu'en'u amu sek pegandyu', sek pegampu', sek pekpenengi, bu' pekpesalamat tu sed Diwata para se dlaun ne nga getaw; 2 para se nga gari' bu' se dlaun ned diin sek pengetendanan, arun medleketubu' ita siya neng melinaw bu' genda'i kesamuk duma se dlaun nek pektamed ri sed Diwata bu' duuni ginsaktu nek pemetasan. 3 Melengas ini bu' mekepedleliyag ri sed Diwata neng Menleluwas ta, 4 ne dliyagaan meluwas su dlaun ne nga getaw bu' mekesuun se kemetuuran. 5 Ay duunik sala ned Diwata, bu' duunik sala neng miksalabuuk ri sed Diwata bu' se nga getaw, su getaw ne si Christ Jesus, 6 neg binegain su gegulingenen

✡ **1:13** 1.13: Su Ngak Pimbaal 8.3; 9.4-5.

arun sek pedlekat se dlaun ne nga getaw. Giin itu suk pemetuud ne se ginsaktu nek panahun ne sud Diwata liyagaan meluwas su dlaun ne nga getaw. 7 ✡ Bu' giin nini su keterengan laa sugu'enu run gisip ne gapustulis bu' mentetendu' se nga gena' Judeo, arun sek pegasuy seng minsahi sek pektu'u bu' se kemetuuran. Nda'u pegbalus; migasuyu seng metuud!

8 Se kada nek peksimba, liyagan'u ne su nga dlai megampu', nga dlai neng mintudyan tu sed Diwata bu' mekepetaas se nga gemeg nilan ri sek pegampu' ne genda'i dlanget bu' pedlalis. 9 ✡ Liyagan'u rema su nga dlibun neng mekseluk ne ginsaktu nek suub bu' gena' mekepepiid enlengan. Bu' pe'anegen nilan su gegulingen nilan, kina'enlan ndi' melebiyan sek pegbetang ned dayandayan ri se ngag buuk, awas sek pedlegamit ne ngag bulawan awas perlas, awas mekseluk seng melaga' gupiya ne ngak suub, 10 ma'ad pebiyan sek pegbaal ne ngang melengas, ne giin su gembaya' para se nga dlibun neng miktalu' ne gilan diyusnun. 11 Kina'enlan su nga dlibun meketu'un pebiyan se gendi' peksasak bu' se dlaun nek pekpebaba'. 12 Ndi'u ilan tugutan neng mektendu' awas medlegeseg ri se nga dlai. Kina'enlan ndi' ilan meksasak. 13 ✡ Ay si Adan giin su guna neg binaal ned Diwata bu' rayun si Eva. 14 ✡ Bu' gena' si Adan sung milimbungan; su dlibun giin sung milimbungan bu' mikelapas ri sek sugu' ned Diwata. 15 Ma'ad su dlibun meluwas pebiyan sek pekpengembata', bu' me'inentusen giin sek pektu'u, sek petail, sek pekebala'an duma se dlimpiyu ne ketubu'.

3

Su nga Gubispu ri sek Simbaan

1 Metuuri gesuyen keni: bu' sung menugaling ne mbaal ne gubispu ri sek simbaan, minugaling giin seng melengas nek terbahu. 2 ✡ Su gubispu ri sek simbaan kina'enlan ndi' mpemura, sala raik sawaan, metau mekpegeng ri se gegulingenen, menabut, tinamed, kina'enlan meli'alimba'en ri se ngak tuwa', bu' metau mektendu', 3 ndi' megbinabeleng awas ndi' mensait, ma'ad mekemaya' bu' melipetailen ri se kelinaw; kina'enlan ndi' melipetailen ri sek selapi', 4 kina'enlan melengasik pedlegesegen ri se gegulingenen nek penimalay bu' mekepemaag se nga gembata'en arun meksunud bu' mektamed ri seniin. 5 Ay bu' su getaw ndi' metau medlegeseg ri se gegulingenen nek penimalay, pekendun ma niin pedlegeseg sek simbaan ned Diwata? 6 Kina'enlan metandeng na riin sek pektu'u arun ndi' mekpesigarbu bu' mesilutan, maa' seng mihitabu' riin ni Satanas. 7 Kina'enlan tinamed rema ne nga getaw ne genda' mesakup sek simbaan arun ndi' mpiiran bu' ndi' metaban ri se kilet neng Menulay.

Ngang Minibeli ri sek Simbaan

8 Maa' run rema su ngang minibeli ri sek simbaan, kina'enlan melengas su ngak pemetasan nilan bu' metinuuren; kina'enlan ndi' ilan mekpelebiyan minum neg binu bu' ndi' merelaw sek selapi'. 9 Kina'enlan mekpeddayun ilan sek pekpebilin sek pirayag ne kemetuuran sek pektu'u duma seng melengas ne kunsinsiya. 10 Bu' kina'enlan indanan ilan reli'; rayun bu' me'ita' ne mbaya' ilan, mekepenibeli ilan na. 11 Giin ra rema su ngak sawa nilan kina'enlan melengas rema suk pemetasan nilan, ndi'

✡ **2:7** 2.7: 2 Timoteo 1.11. ✡ **2:9** 2.9: 1 San Pedro 3.3. ✡ **2:13** 2.13: a Su Getaran se Dlaunan 2.7. b Su Getaran se Dlaunan 2.21-22. ✡ **2:14** 2.14: Su Getaran se Dlaunan 3.1-6. ✡ **3:2** 3.2-7: Tito 1.6-9.

menlibak, metau mekpegeng ri se gegulingen nilan, bu' gena' dlimbungan
ri se dlaun ne ngag betang. 12 Sung minibeli ri sek simbaan kina'enlan
sala raik sawaan bu' metau medlekata ri se nga gembata'en bu' sek
pamilyaan rema. 13 Su ngang minibeli neng melengas suk pekpenibeli
nilan mekerawat nek pesiddengeg bu' mekegbaal sek pegasuy se genda'i
gendek metendeng sek pektu'u nilan riin ni Christ Jesus.

Su Gembagel neng Mi'edlud

14 Saanay miksulatu runik sulat keni riin seniyu, midderamau neng
mekeriinu seniyu se gendi' santa'. 15 Ma'ad bu' melanganu, sulat keni
giining mektendu' ri seniyu bu' pegendun ta pedleketubu' gisip ngang
mektetu'u ri seg balay ned Diwata. Balay kiin, giin suk simbaan
neng miktetubu' ned Diwata, suk pasek bu' penligen se kemetuuran.
16 Nda'iruning mekelimed se gembagel neng mi'edlud ri sek tinu'uwan ta:
Mikpe'ita' giin maa' ne getaw,
pimetuuran neng metareng giin pebiyan se Gispiritu,
bu' mi'ita' giin ne ngag anghel.
Winali giin tu se ngang nasud,
bu' tinu'uwan rini sek tibuuk neg benwa,
bu' piritaas tu se dlangit.

4

Gena' Metuud ne ngang Mentetendu'

1 Na, su Gispiritu kelaru neng miktalu' ne seng mateng nek panahun
duuni nga getaw neng meleng ri sek pektu'u nilan. Giinik sunuren nilan
su ngag belusen ne nga gispiritu bu' suk penendu'an ne ngang menulay.
2 Penendu'an keni pidlelaup nu nga dlimbungan bu' belusen ne nga getaw,
ne nda' na semukay se nga kunsinsiya nilan. 3 Minendu' ilan neng melaat
suk peksuway bu' duuni gaan ne ndi' tugut nilan pe'aan. Ma'ad nga gaan
ketu binaal ned Diwata arun aanen duma sek pegampu' sek pekpesalamat
nu ngang mektetu'u bu' mikesuun se kemetuuran. 4 Ay su dlaun ne ngag
betang neg binaal ned Diwata melengas. Aas nda'irunig betang ne mbaya'
bibain bu' duwaten ini ned duunik pegampu' sek pekpesalamat, 5 tendeng
ay suk talu' ned Diwata bu' suk pegampu' giining mikegbaal run nini ned
duwaten ned Diwata.

Sung Melengas nek Sesugu'en ni Christ Jesus

6 Bu' tendu' mu ini tu se nga kepeteran ta, mbaal'a neng melengas
nek sesugu'en ni Christ Jesus, se kinetaan mu su gegulingen mu se ngak
talu' sek pektu'u bu' seng metuud nek penendu'an nek sinunud mu.
7 Ma'ad liyaway mu su nga gesuyan neg binaalbaal ma'aray ne ndi' mbaya'
pengasuy bu' anad mu kanunay su gegulingen mu sek pedleketubu' ned
diyusnun. 8 Suk pengimektu' para se dlawas duunik paluun. Ma'ad su
gispirituhanen nek pengimektu' mekpalu kampuun para se dlaun neg
betang tendeng ay miksaad ma ini ri senita ne ketubu' nemuun bu' se
dlema' renlag. 9 Metuud ini ne gesuyan ne mbaya' duwaten bu' tu'uwan.
10 Seng maa' nini ne keterengan, minantu bu' mikpetuges ita mekterbahu,
tendeng ay midderama ita seng miktetubu' ned Diwata ne giin sung
medluwas se dlaunan, labi na tu seng miktu'u.

11 Pemandu' mu bu' tendu' mu ngak penendu'an keni. 12 Ndi' mu
tugut nek pemuraan'a ned duma tendeng sek pekebegumbata' mu, tumu'
penentuwan mu ne mbaal ne dlendasan se ngang mektetu'u pebiyan
sek pekpentalu' mu, seg betasan mu, sek petail mu, sek pektu'u mu, bu'

dlimpiyu nek pedleketubu' mu. 13 Tampan matengu riin, gamit mu suk
panahun mu sek pegbasa se Kesulatan tebenan ne nga getaw, sek pegwali,
bu' sek pektendu' se Kesulatan riin seng metungenga'an ne dlaunan. 14 Ndi'
mu bibayay su gispirituhanen nek tinawan ned diin seni'a, neng mi'angken
mu seng miktalu' su ngak propeta bu' seng middepen su nga geseg ri sek
simbaan se nga gemeg nilan ri seni'a. 15 Baal mu ngag betang keni seng
melituuren gupiya arun me'ita' ne dlaunan suk peg'uswag mu. 16 Ingatay
mui gegulingen mu bu' suk pekpenendu' mu. Peddayun mu suk pegbaal
run nini, tendeng ay bu' baalen mu ini, meluwas mu su gegulingen mu bu'
sung menginengeg ri seni'a.

5

Su Ketendanan nu ngang Mektetu'u

1 Ndi' mu pegbelu'ay sung melegulang ne dlai, tumu' mektuntul'a ri
seniin maa' ne gama' mu. Ulikseg mu su ngag begumbata' ne nga dlai
maa' ne ngak pated mu, 2 su ngang mekelegulang ne nga dlibun maa' ne
nga gina' mu', bu' su ngag begumbata' ne nga dlibun maa' ne ngak pated
mu ne dlibun, duma se dlimpiyu nek pengena'ena'.

3 Pegbesaay mu su ngag balu ne dlibun ne nda'irun naik tetubu' nek
sakup sek pamilya nilan neng megabang ri senilan. 4 Ma'ad bu' sug balu
ne dlibun ned duuni nga gembata'en awas nga gapu'en, gilan su gembaya'
medlekata ri seniin. Ay bu' diyusnun ilan, su guna ne ketendanan nilan
giin suk peksuli' bu' pedlekata ri se ngang megulang bu' nga gepu'an nilan
tendeng ay giin nini sung mekepedleliyag ri sed Diwata. 5 Sug balu ne
dlibun nek salaan ra run, ne genda' naing midlekata ri seniin, midderama
ri sed Diwata bu' mikpeddayun sek pegampu' bu' minengi ri seniin ne
gabang gendaw bu' gebii. 6 Ma'ad sug balu ne dlibun neng mikpetuyang
seng mekepedleliyag inilala neng maa' neng minatay, isan tetubu' pa giin.
7 Pemandu' mu ini tu senilan arun nda'iruning metalu' neng melaat kuntra
senilan. 8 Ma'ad bu' duuni gendi' medlekata ri se nga gepenan nilan, labi
na se ngak sakup se gegulingen nilan nek pamilya, bineleng nilan suk
pektu'u nilan bu' melaaten ilan pa kampuun se gena' mektetu'u.

9 Ndi' mu dugang su isan ta' neg balu ri se dlistaan ne ngag balu
tampan ndi' giin melapas se genem pulu' ne giddad. Dugang pa run nini,
kina'enlan minsan ra giin mesuway 10 bu' mi'ilala giin neng migbaal ne
ngang melengas: dlibun neng melengas medlekata ri se nga gembata'en,
dinumawat sek tuwa' ne nga getaw ri seg balain, minibeli se ngad duma
ne ngang mektetu'u neng maa' giin ne,* migabang tu sed duuni keliseraan,
bu' migbaal neng melengas se dlaun nek pebiyan.

11 Ma'ad ndi' mu peruma ri se dlistaan su ngag balu neg begumbata' ay
liyagan nilan sumuway puli' tendeng se gayak nilan, mekpelayu' ilan ri ni
Christ. 12 Seng maa' run, mekesala' ilan ay nda' nilan tumanay su guna
nek sinaad nilan ri seniin. 13 Meketu'un ilan rema sek pekula'ula' sek
panahun nilan sek pekpengumbalay; bu' labi pa neng melaat, meketu'un
ilan sek pekpenlibak bu' sek pekpenuntul se ngag betang ne ndi' mbaya'.
14 Aas maneg pa nek sumuway na ma'aray puli' su ngag balu ne dlibun
neg begumbata', mengembata', bu' medlekata sek penimalay nilan arun su
nga kuntra ta nda'iruni kehigeyunan neng mekepementalu' neng melaat

* **5:10** 5.10 migugas se nga geksud se nga getawan ned Diwata: Ri sek panahun seg Begu ne Keligenan, su kelaunan ne nga getaw nda' peksandalyas awas miksandalyas, bu' ugasan nu nga gapu' neg balay su nga geksud ne ngak tuwa'.

ri senita. 15 Ay sud duma ne ngag balu ne dlibun tinumeliyud na sek
pekpenibeli ri sed Diwata arun sek peksunud ri ni Satanas. 16 Bu' duuni
dlibun neng mektetu'u riin ni Christ ned duuni gapenen ne ngag balu,
kina'enlan giin sung medlekata ri senilan bu' ndi' meksalig tu sek simbaan,
arun meketaan su ngag balu ne genda'i nga gapenen.
17 Su nga gubispu ri sek simbaan neng migbaal neng melengas nek
terbahu gisip geseg ilelaan ne mbaya' dumawat ned duwa' pilu' nek su'ul,
labi na sung mikpetuges gupiya sek pegwali bu' sek pektendu'. 18 ✡
Ay su kesulatan miktalu', "Ndi' mu egberay sug baba' neg baka saanay
medlegiik." Tinalu' rema ri se Kesulatan, "Su ngang menteterbahu mbaya'
gaid su'ulan." 19 ✡ Ndi' mu pengebetay su ngak sumbung kuntra se gubispu
gawas bu' duunid duwa' awas telu neng mekepemetuud run nini. 20 Ma'ad
pemaag mu riin seng metungenga'an ne dlaunan su dlaun ne ngang
mikesala', arun mendek siya sud duma.
21 Riin seng metungenga'an ned Diwata bu' ni Christ Jesus bu' seg bala'an
ne ngag anghel, tuman mu su ngak pemandu'u se genda'ik pekpelabun se
isan ta' riin se dlaun neg baalen mu. 22 Ndi'a medderali' sek peddepen se
nga gemeg mu tu se nga getaw para seg baalen ne Ginu'u. Pegbantay'a
ne ndi'a meruma sek pekpekesala' nu ngad duma; tumu', pegbantay'a ne
nda'iruni gempemura ri seni'a.
23 Tendeng ay kanunay'a medlaru, ndi'a minum nek tubig na run, bu'
ndi' inum'a neng miika' neg binu arun metunawan'a.
24 Su ngak sala' ned duma ne nga getaw kelaru gupiya isan nda' ilan pa
me'ukumay, ma'ad su ngak sala' nud duma sek tambinai' na mesuunay.
25 Seng maa' run nek pebiyan, sung melengas nek terbahu mekelaru
gupiya, bu' isan pa gani' su gena' gupiya mekelaru, ndi' ini me'edlud.

6

1 Su nga gulipen kina'enlan ilelaan nilan ne su nga gegalen nilan mbaya'
pegbesaan, arun nda'iruning mementalu' neng melaat ri se ngalan ned
Diwata bu' sek penendu'an ta. 2 Bu' su nga gulipen neng minibeli tu
seng mektetu'u ne nga gegalen, kina'enlan pegbesaan nilan su nga gegalen
nilan, tendeng ay mektetu'u ilan rema. Tumu' pelengasen pa nilan suk
pekpenibeli nilan, tendeng ay sung megbusa' run nini ne ngang mektetu'u
rema nek pinetail nilan.

Sug Balus nek Penendu'an bu' sung Metuud ne nga Keratu'

Kina'enlan tendu' mu bu' wali mu ngag betang keni. 3 Bu' isan ta'
neng mektendu' se dlain nek penendu'an ne nda' me'unut seng metuud
nek penendu'an ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ bu' sek penendu'an sek
tinu'uwan ta, 4 mikpesigarbu giin gupiya bu' nda'ik sinuunaan. Mibural
gupiya giin sek pekpengaddat bu' pekpenlalis metendeng se ngak talu'
neng mekpagaw se kesinaku, ngak pegbunu', ngak pekpenampela', bu'
seng melaaten ne ngak peddudda, 5 bu' nda'ik pelali ne ngak pekpengaddat
buwat se nga getaw ne gendi' mekesabut bu' nda' na mekaangken se
kemetuuran. Migena'ena' ilan neng meddatu' pebiyan sek pekeddiyusnun
nilan.
6 Tumu' bu' su getaw diyusnun bu' kuntintu ri se kebetangen, labaw pa
giin sed datu'. 7 Landun maing mi'uwit ta sek pegegetaw ta rini seg benwa?
Nda'irun! Landun maing me'uwit ta bu' matay ita na? Nda'irun gaid! 8 Aas

✡ **5:18** 5.18: a Deuteronomio 25.4. b San Mateo 10.10; San Lucas 10.7. ✡ **5:19** 5.19: Deuteronomio 17.6; 19.15.

bu' duun nai gaan bu' ngang mesuub ta, gigu' na ini para senita. 9 Ma'ad
su nga getaw ne dliyagan nilan meddatu', melemu metintal bu' metaban
ri seng melaun ne ngag binural bu' seng mekedlaat ne ngak tinguha', neng
mekpaleg ri senilan tu se kepiligruwan bu' kelaatan. 10 Ay su gayak ri sek
selapi' giini getaran se dlaun ne nga kelasi neng melaat. Duuni nga getaw,
ne tendeng sek tinguha' nilan neng meddatu', mibelag tumu' ri sek pektu'u
bu' mipaleg ri seng melaun ne ngang mekegu'ul.

Su ngak Pemandu'

11 Ma'ad dya'a, getaw ned Diwata, liyaway mu dlaun ne ngag betang keni.
Penentuway mu suk pekemetareng, pekeddiyusnun, pektu'u, pekpetail,
pekeme'inentusen, bu' pekemaya'. 12 Maa' se dlumba', baal mu su dlaun
neng megenep mu tendeng sek pektu'u, bu' daag mu su ketubu' ne
genda'iruni gekteben gisip ganti se keddaagan mu; ay riin se ketubu' keni
tinawag'a ned Diwata sek pimetuuran mu gupiya suk pektu'u mu riin seng
metungenga'an seng melaun ne ngak sintigus. 13 ✡ Ri seng metungenga'an
ned Diwata, ne giin sung migbegay ne ketubu' tu se dlaun ne ngag
betang, bu' ri seng metungenga'an ni Christ Jesus, neng mikpemetuud sek
pektu'uun ri seng metungenga'an ni Poncio Pilato, sinugu'u dya'a 14 sek
pektuman se ngak tinalu' ri seni'a bu' siguru mu ne ginsaktu gaid sung
ni'a nek pektuman, ne genda'iruni gempemura ri seni'a tampan se Gendaw
sek pekpe'ita' se Ginu'u ta ne si Jesus Christ. 15 Suk pekpe'ita'en baalen se
ginsaktu nek panahun ned Diwata, giin su gembaya' siya'en bu' buntung
Medlegeseg, su Gari' se nga gari' bu' su Ginu'u se nga ginu'u. 16 Giin ra su
genda'i kemetainen; mikengel giin ri se kerelaag ne ndi' giin metentengan
ne nga getaw. Nda'irun gairing mikiita' ri seniin; nda' pa gairing mekiita'
ri seniin. Ri seniin suk pesiddengeg bu' su genda'i gekteben ne kega'em!
Metuman siya.

17 Pemendu'ay mu su ngad datu' ri sek panahun keni, ne ndi' ilan
mekpetaastaas awas ndi' ilan medderama ri se ketigeyunan ne ndi'
mekegbegay ne kesiguruwan ma'ad ri sed Diwata, neng melibegain
megbegay ri senita se dlaun neg betang arun pedleliyagen ita. 18 Sugu' mu
ilan sek pegbaal neng melengas, bu' sek pekpekeratu' riin seng melengas
ne ngak terbahu, melibegain, bu' andam sek pegbegay tu se ngad duma.
19 Seng maa' nini nek pebiyan meketimud ilan para se gegulingen nilan ne
ketigeyunan ne mbaal neng meligen nek penligen para se dlema' renlag.
Bu' me'angken mbuus nilan sung metuud gaid ne ketubu'.

20 Timoteo, bentayay mu su dlaun nek piniyal ri seni'a. Liyaway mu
su ngak pekpenuntul ne gena' diyusnun bu' su ngag binural ne ngak
pekpegaddat ne dlaung run ne nga getaw nek “Sinuunan,” ma'ad gena'
masi'. 21 Ay duunik santa' tawan neng miktalu' neng mikaangken ilan
runik sinuunan keni bu' tendeng run nini, mirala' ilan ri sek pektu'u nilan
pebiyan sek pektu'u runik tinalu' keni.

Su kepiya ned Diwata mperiin siya se dlaunan niyu.

Daal da ini.

✡ **6:13** 6.13: San Juan 18.37.

Su Keruwa' nek Sulat ni San Pablo ri ni Timoteo

Pesi'una

Su gembagel neg bahin se *Keruwa' nek Sulat ni Pablo ri ni Timoteo* giin su nga gegulingen nek sambag ni Pablo ri ni Timoteo, gisip begu nek sementaun bu' sumusunud ri seniin. Suk tima sek sulat keni giin suk pegantus. Sinembagan bu' inulikseg si Timoteo sek pekpeddayun sek pekemetinumanen sek pekpemetuud riin ni Jesus Christ, sek pekpebilin seng metuud nek penendu'an se Gempiya ne Gesuyen bu' sed Daan ne Keligenan, bu' sek pegbaal seg baalenen gisip mentetendu' bu' mengwawali, isan pa se nga keliseran bu' peksupak.

Pinegulan si Timoteo metendeng seng melaaten ne kelebu'an seg "binural bu' genda'irunik paluun nek pegaddat" ay mekedlaat ini se nga getaw neng minginengeg.

Ri se dlaunan keni, pirelendeman si Timoteo seng miksulat metendeng se dlendasan se gegulingen ne ketubu' bu' ketuyu'an—sek pektu'uun, pekpebaba'en, pekpetailen, pekeme'inentusenen, bu' pegantusen isan pa sek pedlutus.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Pekpesalamat bu' Pegulikseg 1.3—2.13
III. Sambag bu' Penegul 2.14—4.5
IV. Su Kebetang ni Pablo 4.6-18
V. Su ketapusan ne ngak Pengumusta 4.19-22

1 Seni'a Timoteo,
Sulat keni buwat ni Pablo, ne gapustulis ni Christ Jesus, sinugu' pebiyan se keliyag ned Diwata sek pegasuy sek sinaad ne ketubu' neng me'angken ta riin sek pekesalabuuk ri ni Christ Jesus.
2 ✡ Miksulatu ri seni'a, gisip pinetail'u neg bata'.
Sud Diwata ne Gama' bu' si Christ Jesus ne Ginu'u ta megbegay siya ri seni'a ne kepiya, dlelaat, bu' kelinaw.

Pekpesalamat bu' Pegulikseg

3 Mikpesalamatu ri sed Diwata, nek pinibeliyan'u duma se dlimpiyu ne kunsinsiya, maa' seg binaal nu nga gepu'an'u. Mikpesalamatu ri seniin seng mirelendeman'u dya'a kanunay se ngak pegampu'u gendaw bu' gebii.
4 Mirelendeman'u su ngak peksegaw mu bu' liyagan'u gupiya neng me'ita'a arun pedleliyagenu gupiya. 5 ✡ Mirelendeman'u sung metinuuren mu nek pektu'u, maa' sek pektu'u ne gepu'an mu ne si Loida bu' se gina' mu ne si Eunice. Bu' misiguruu neng maa' rema run nini suk pektu'u mu. 6 Tendeng run nini perelendeman'u dya'a ne gamit mu kanunay suk tinawan neg binegay ri seni'a ned Diwata sed dinepen'u su nga gemeg'u ri seni'a. 7 Ay su Gispiritu neg binegay ri senita ned Diwata nda' pegbaal ri senita neng metalaw, tumu', su Gispirituun migbegay ri senita ne ga'em, petail, bu' pekpegeng ri se gegulingen.
8 Aas ndi'a mpiid sek pektalu' para se Ginu'u ta bu' senaan, neng miperisu tendeng ri ni Christ. Tumu', peddumaa sek pegantus para seng Melengas ne Gesuyen, sumala' sek sekeg neg binegay ri seni'a ned Diwata

✡ **1:2** 1.2: Su Ngak Pimbaal 16.1. ✡ **1:5** 1.5: Su Ngak Pimbaal 16.1.

para run nini. 9 Linuwasen ita bu' pimili'en arun mbaal ne nga getawaan,
gena' tendeng se ngang mibaal ta, bu' ndi' se gegulingenen ne ketuyu'an
bu' kepiya. Binegain ri senita kepiya keni pebiyan riin ni Christ Jesus se
genda' pa pegatad suk panahun, 10 ma'ad nemuun pirayag na riin senita
pebiyan sek peddateng neng Menleluwas ta, ne si Christ Jesus. Dinaagen
su ga'em se kemetain bu' pebiyan seng Melengas ne Gesuyen pirayag su
ketubu' ne genda'iruni gekteben.
11 ✡ Ay tinendu'u ned Diwata gisip gapustulis bu' mentetendu' sek
pekpesuun seng Melengas ne Gesuyen, 12 ne tendeng run nini, inantus'u
ngag betang keni. Ma'ad nda'u mpiid run ay mi'ilalau suk sineligan'u bu'
mikesiguruu neng mekegbaal giin sek pegbantay landunik piniyalen ri
senaan tampan se Gendaw ketu. 13 Sunud mu su dlendasan seng metuud
nek penendu'an nek tinendu'u ri seni'a, bu' pekpebilin'a ri sek pektu'u
bu' sek petail neng mi'angken ta tendeng sek pekesalabuuk ta ri ni Christ
Jesus. 14 Pebiyan se ga'em ne Gispiritu Santu, neng mikengel riin senita,
bentayay mu su ngang melengas ne ngag betang nek piniyal ri seni'a.
15 Misuunan mu ne suk salasala ned ditu sek probinsiya seg Asia, duma
na si Figelo bu' si Hermogenes mineleng ri senaan. 16 Su Ginu'u melelaat
siya sek penimalay ni Onesiforo, tendeng ay sigi naun peleliyagay, bu' nda'
giin mpiid sek pekeperisuu. 17 Ma'ad seng minateng giin rini seg Roma,
migatad giin menengaw ri senaan tampan mibaangan naun. 18 Su Ginu'u
melelaat siya ri seniin se Gendaw ketu! Bu' misuunan mu gupiya gendun
kebagel sung mibaalen para senaan ritu seg Efeso.

2

Sung Melengas nek Sundalu ni Christ Jesus

1 Aas para seni'a, Timoteo gisip bata'u, pengmeligen'a pebiyan se kepiya
neng mi'angken ta ri sek pekesalabuuk ri ni Christ Jesus. 2 Bu' landuning
mirengeg mu ri senaan, ne ginasuy'u tu seng metungenga'an neng melaun
ne ngak sintigus, salig mu ngag betang keni se keseligan ne nga getaw, neng
mekegbaal rema sek pektendu' tu sed duma.
3 Peddumaa sek pegantus, gisip melengas nek sundalu ni Christ Jesus.
4 Nda'irunik sundalu neng menibeli gisip sundalu nek pedlemugen su
ngak terbahu ne genda' meruma ri sek pekesundaluun, arun pedleliyagen
su gesegen. 5 Bu' sung menlemet neng medduma riin sek saliyan, ndi'
mekerawat ne ganti bu' ndi' giin meksunud se ngak pemala'ud sek saliyan.
6 Sung mentetaun neng mikpetuges kina'enlan mekebahin se guna nek
sengku'. 7 Pegena'ena' mu suk tinalu'u, tendeng ay su Ginu'u megabang ri
seni'a sek peksabut se dlaunan keni.
8 Peddelendem mu si Jesus Christ ne gesalan ni David. Mitubu' giin
puli' buwat se kemetain bu' giin nini sung Melengas ne Gesuyen neg
winaliu. 9 Tendeng ay winaliu sung Melengas ne Gesuyen, migantusu
bu' kinadinanu pa ngani' maa' neng mememunu' ma'ad suk talu' ned
Diwata nda' mekedinaay. 10 Aas inantus'u su dlaun ne ngag betang para
se nga getawan nek pimili' ned Diwata arun mekaangken ilan rema se
keluwasan neg buwat riin ni Christ Jesus neng medlekelebu'an se ketubu'
ne genda'iruni gekteben. 11 Metuud ini nek telu'en:
“Bu' matay ita duma seniin,
metubu' ita rema duma seniin.

✡ **1:11** 1.11: 1 Timoteo 2.7.

12 ✡ Bu' mekpeddayun ita sek pegantus,
medlegari' ita rema duma seniin.
Bu' limeren ta giin,
limeren ita rema niin.
13 Bu' ndi' ita metinumanen,
mekpebilin giin neng metinumanen,
tendeng ay ndi' giin mekelimed ri se gegulingenen."

Sung Menteterbahu neng Mekepedleliyag ri sed Diwata

14 Perelendemay mu su nga getawan run nini, bu' pemendu'ay mu ilan ri seng metungenga'an ned Diwata, ne ndi' ilan mengaddat se ngak talu'. Ndi' ini mekegbegay ne kepiyanan, bu' ndi' mekedlaat ma'aray tu se nga getaw neng minginengeg. 15 Penentuway mu ne sud Diwata pedleliyagen gupiya ri seni'a, maa' seng minerbahu ne ndi' mbaya' mpiid riin sek terbahuun, neng miktendu' se ginsaktu neng minsahi se kemetuuran ned Diwata. 16 Liyaway mu su genda'ik paluun bu' binural nek pektuntul neng mekepelayu' ma'aray se nga getaw buwat ri sed Diwata. 17 Suk tinendu' nilan maa' nek pengiru neng mekit ri se guned. Sud duwa' tawan neng miktendu' run nini gilan si Hymeneus bu' si Filetus. 18 Mibalag ilan ri se kemetuuran bu' sinamuk nilan suk pektu'u nud duma ne ngang mektetu'u sek pektalu' ne suk peketubu' puli' mihitabu' na. 19 ✡ Ma'ad sung meligen nek penligen nek pi'imetang ned Diwata ndi' gaid mpareg; bu' ngak talu' keni misulat ritu: "Mi'ilala ne Ginu'u su dlaun neng niin," bu' "Su dlaun neng mektalu' neng misakup ilan riin se Ginu'u kina'enlan tumeliyud sek pegbaal neng melaat."

20 Riin se gembagel neg balay, duuni ngang mikeleseles ne ngak pinggan bu' nga dya'ung: sud duma binaal buwat sek pelata bu' bulawan, sud duma se gayu bu' melengket ne dlupa'; sud duma para sek pinain nek pedlegamit, bu' sud duma para se gena' nek pinain nek pedlegamit. 21 Aas bu' su nga getaw neng medlimpiyu ri se gegulingen nilan buwat se dlaun neng melaat ne ngag betang, megamit para sek pinain ne ketuyu'an, tendeng ay tinudyan nilan su ketubu' nilan arun megamit ne Gegalen nilan, bu' andam sek pegbaal se isan landun neng melengas ne ngag baalen. 22 Aas liyaway mu sung mekelaat ne ngak tinguha' sek pekebegumbata'. Penentuway mu suk pekemetareng, suk pektu'u, suk petail, bu' su kelinaw duma se nga getaw ne dlimpiyu suk pengena'ena' neng miktawag ri se Ginu'u arun mekpe'abang. 23 Bu' liyaway mu rema sug binural bu' su genda'ik paluun ne ngak pegaddat, ay misuunan mu na neng mekpagaw ini ri se ngak pegbunu'. 24 Gisip sesugu'en ne Ginu'u, kina'enlan ndi'a mensait ma'ad mpiyaa tu se dlaunan, melengas bu' melipebeba'en neng mentetendu', 25 neng melimiya'en sek pektendu' se ngang meksupak ri seni'a, ay ali' bu' sud Diwata megbegay ri senilan ne kehigeyunan sek peddiksu' bu' mekesuun se kemetuuran. 26 Bu' rayun mekegena'ena' ilan bu' mekeliyaw ilan se kilet ni Satanas, neng midlaam ri senilan bu' sumunud ri se dliyagaan.

3

Su Ketapusan ne nga Gendaw

1 Peddelendem mu ne se ketapusan ne nga gendaw duuning melised gupiya ne ngak panahun. 2 Ay pinetail ne nga getaw su gegulingen na run

✡ **2:12** 2.12: San Mateo 10.33; San Lucas 12.9. ✡ **2:19** 2.19: Ngang Numero 16.5.

nilan bu' suk selapi'. Melipetaasen ilan bu' mesaya'saya'en; menampela' ilan, mesungal ri se ngang megulang nilan, ndi' metau mekpesalamat, bu' gena' diyusnun; 3 nda'i dlelaat nilan, ndi' mekepasaylu ri se ngad duma, pedlaatan nilan sud dengeg ned duma, ndi' ilan mekepegeng ri se gegulingen bu' mbelu'; gemetan nilan sung melengas; 4 menlu'ib, mepesegaren bu' mesaya'saya' gupiya; pelebunen nilan su dleliyag rini seg benwa sinangkali' sed Diwata. 5 Mekpelaunglaung ilan ned diyusnun ma'ad binibay nilan sung metuud ne ga'em run nini. Liyaway mu su nga getaw neng maa' senilan. 6 Duma senilan memenaik ri se nga ginumbelayan arun ilaren su nga dlibun neng melemu merunggatan neng mi'ulipen sek pekpekesala' bu' mi'uwit seng mikeleseles neng melaat ne ngak tinguha'. 7 Nga dlibun keni kanunay minantu neng meketu'un seg begu ne ngag betang, ma'ad ndi' ilan gaid mekesuun seng metuud neng minsahi ned Diwata. 8 ✡ Na, seng maa' run nek pebiyan, si Jannes bu' si Jambres* sinumupak ri ni Moses. Nga getaw keni sinumupak rema ri se kemetuuran. Gena' ginsaktu suk pengena'ena' ne nga dlai keni bu' miktalu' ilan ne suk pektu'u genda'irunik paluun. 9 Ma'ad ndi' ilan mekepeddayun se ngag binaal nilan tendeng ay me'ita' gaid se dlaunan su kebural nilan, maa' seng mihitabu' ri senilan ni Jannes bu' ni Jambres.

Ketapusan ne ngak Pemandu'

10 Ma'ad dya'a, sinunud mu suk tinendu'u, suk pedleketubu'u, bu' su ketuyu'an'u ri se ketubu'; misuunan mu suk pektu'uu, suk pekpebaba'u, suk pekpetail'u, suk pekeme'inentusen'u, 11 ✡ su ngak pedlutus bu' su ngak pegantus'u neng misegaran'u ritu seg Antiyuk, seg Ikonio, bu' sed Listra! Ma'ad linuwasu ne Ginu'u buwat se dlaunan keni. 12 Suk salasala ne dliyagaan medleketubu' ned diyusnun riin sek pekesalabuuk ri ni Christ Jesus lutusen gaid; 13 ma'ad sung melaat ne nga getaw bu' su ngang mikpelaunglaung meksamet sek pekemelaaten, menlimbung tu se ngad duma, bu' melimbungan ilan rema. 14 Ma'ad para seni'a, peddayun'a se nga kemetuuran nek tinendu' ri seni'a bu' tinu'uwan mu gupiya. Mi'ilala mu bu' ta' su ngang mentetendu' mu, 15 bu' peddelendem mu ne gatad pa sek pekebata' mu, misuunan mu na sug Bala'an ne Kesulatan, neng mikegbegay ri seni'a nek tinawan neng migunut ri seni'a tu se keluwasan pebiyan sek pektu'u riin ni Christ Jesus. 16 Su dlaun neng misulat ri se Kesulatan pisulat ned Diwata bu' megamit ini para sek pektendu' se kemetuuran, bu' sek pekpemaag, pedleddeng sek sayep bu' pektendu' pegendunen run sek pedleketubu' neng metareng, 17 arun su getaw neng menibeli ri sed Diwata me'andam gupiya bu' meketu'un se dlaun neng melengas nek terbahu.

4

1 Riin seng metungenga'an ned Diwata bu' ni Christ Jesus, neng megukum ri sek tetubu' bu' seng minatay; bu' tendeng ay mpuli' giin sek pedlegeseg gisip Gari', megandyu'u ri seni'a, 2 neg wali mu sung minsahi ned Diwata. Peddayun'a sek pegwali isan laa panahunay run. Runggatay mu su nga getaw, pemaag mu ilan, bu' ulikseg mu ilan pebiyan sek pektendu' ned duuni pekpelugbak. 3 Ay mateng suk panahun ne su

---

✡ **3:8** 3.8: Exodo 7.11. * **3:8** 3.8 si Jannes bu' si Jambres: *Ngang madyikiru nek taga Ehipto bu' sinumupak ri ni Moses sumala' se gesuyen ne ngag Judeo (Enlengay niyu seg Exodo 7.22; 9.11).*
✡ **3:11** 3.11: a Su Ngak Pimbaal 13.14-52. b Su Ngak Pimbaal 14.1-7. c Su Ngak Pimbaal 14.8-20.

nga getaw ndi' na menginengeg seng melengas nek penendu'an, ma'ad giinik sunuren nilan su gegulingen nilan nek tinguha' bu' menguwan ilan ne gegulingen nilan neng melaun ne ngang mentetendu' neng megasuy ri senilan se dliyagan nilan merengeg. 4 Ndi' ilan na menginengeg se kemetuuran bu' ndi' se ngak sinugilen neg binaal ma'aray ne nga getaw.
5 Ma'ad dya'a, kina'enlan kanunay'a mekpegeng ri se gegulingen mu riin se dlaun ne ngak panahun; antus mu su keliseran, baal mu su ketendanan neng mengwawali se Gempiya ne Gesuyen, bu' baal mu su dlaun ne ketendanan mu gisip sesugu'en ned Diwata.
6 Para senaan, suk panahun minateng na ne gaku' mbaal ned dulang; ay ndi' na mekpayat muli'u na tu seniin. 7 Binaal'u su gekteb se gembaal'u sek saliyan se gebek bu' mitubus'u gaid ini. Iningatan'u suk pektu'uu. 8 Aas, duuni inandam para senaan ne ganti se keddaagan sek pekpemetareng ri senaan duma sed Diwata, neg begay ri senaan ne Ginu'u, sung metareng neng Mengengukum. Se Gendaw ketu, gena' na run gaku' sug begayan, bu' ndi' su dlaun neng mikperateng duma sek petail sek peddatengen.

Gegulingen ne ngak Pemandu'

9 Penentuway mu gaid neng mekesempun'a mekerini senaan; 10 ✡ ay binelengu ni Demas tendeng sek pekpetail seg benwa keni bu' miritu giin sek Tesalonica. Si Cresente miritu se Galacia bu' si Tito miritu sed Dalmacia. 11 ✡ Si Lucas ra runik sementaun'u rini. Perunut mu ri seni'a si Marcos sek peddini mu tendeng ay mekegabang giin ri senaan seg baalen'u. 12 ✡ Sinugu'u si Tikicus sek pedditu seg Efeso. 13 ✡ Sek peddini mu uwit mu ri senaan su dlambung'u neg binilin'u ritu sek Troas duma ni Carpus. Uwit mu rema su nga dlibru, labi na su nga dlibru neg binaal sek panit.
14 ✡ Si Alejandro nek platero mikegbaal neng melaat gupiya ri senaan. Su Ginu'u giin raing meksuli' ri se ngag binaalen. 15 Pegbantay'a ri seniin tendeng ay sinupaken gupiya sung minsahi ta.
16 Se guna nek pegatubang'u tu se gukuman arun sek pekpenaliped ri se gegulingen'u, nda'irun gairing migabang ri senaan. Pisaddanu nilan dlaunen. Ndi' ilan siya pesela'en ned Diwata run nini! 17 Ma'ad nda'u belengay ne Ginu'u bu' migbegay giin ri senaan nek sekeg, arun me'asuy'u tu sed duma suk tibuuk neng minsahi para merengeg nu dlaun ne nga gena' Judeo; bu' linuwasu buwat sek silut ne kemetain. 18 Bu' su Ginu'u medluwas ri senaan buwat se dlaun neng melaat bu' meguwit ri senaan se genda'i kelaatan tu sek Pidlegeri'aan tu se dlangit. Siya'en giin se genda'iruni gekteben! Metuman siya.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

19 ✡ Mingumustau tu ni Priscila bu' ni Akila bu' sek pamilya ni Onesiforo.
20 ✡ Si Erastus mikpebilin se Corinto bu' si Tropimus binilin'u seng Miletus ay midlaru ma giin. 21 Penentuway mu neng mekerinia se gendi' pa suk penteddaw.
Si Eubulus, si Prudens, si Linus bu' si Claudia, bu' su dlaun ne ngang mektetu'u mingumusta ri seni'a.

✡ **4:10** 4.10: a Colosas 4.14; Filemon 24. b 2 Corinto 8.23; Galacia 2.3; Tito 1.4. ✡ **4:11** 4.11: a Colosas 4.14; Filemon 24. b Su Ngak Pimbaal 12.12, 25; 13.13; 15.37-39; Colosas 4.10; Filemon 24. ✡ **4:12** 4.12: Su Ngak Pimbaal 20.4; Efeso 6.21-22; Colosas 4.7-8. ✡ **4:13** 4.13: Su Ngak Pimbaal 20.6. ✡ **4:14** 4.14: a 1 Timoteo 1.20. b Ngak Salmo 62.12; Roma 2.6. ✡ **4:19** 4.19: a Su Ngak Pimbaal 18.2. b 2 Timoteo 1.16-17. ✡ **4:20** 4.20: a Su Ngak Pimbaal 19.22; Roma 16.23. b Su Ngak Pimbaal 20.4; 21.29.

22 Su Ginu'u megunut ri se gispiritu mu.
Su kepiya ned Diwata mperiin se dlaunan niyu.
Daal da ini.

Suk Sulat ni San Pablo ri ni Tito

Pesi'una

Si Tito sala ne getaw neg buwat sek tribu ne Griego. Sek panahun ketu si Tito begumbata' pa. Miktu'u giin riin ni Jesus tendeng ay mirengegen suk tinendu' ni Pablo. Migabang giin riin ni Pablo metendeng ri sek terbahuun. Meseligan gaid giin ne getaw.

Mimisita si Pablo bu' si Tito ritu se gembagel nek timuwalag ne Crete. Aas sek panahun neng megawa' ilan na ritu, tinelu'an ni Pablo si Tito ne mbilin giin sek sereluk sek timuwalag ketu arun sek pedlekata se ngang mektetu'u.

Rini sek sulat keni, tinendu'an ni Pablo si Tito pegendun run sek pekpili' se nga getaw ne mbaal ne geseg riin se nga getaw neng miktu'u riin ni Jesus Christ bu' landuning melengas nek pemetasan. Pimendu'an rema giin ni Pablo nek peleliin su nga gena' metuud neng mentetendu' tendeng ay su ngak tinendu' nilan mikegbegay ne kesamuk bu' pegbahinbahin riin se ngang mektetu'u ri ni Jesus Christ.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Suk Pengumpiya buwat riin ni Pablo 1.1-4
II. Suk Terbahu ni Tito ritu se Crete 1.5-16
III. Sung Metuud nek Penendu'an 2.1-15
IV. Su Christian nek Pemetasan 3.1-11
V. Su Ketapusan ne ngak Pemandu' 3.12-15

1 Seni'a Tito,

Sulat keni buwat ni Pablo, sung minibeli ri sed Diwata bu' gapustulis ni Jesus Christ.

Pinili'u bu' sinugu' arun sek pedligen sek pektu'u se nga getawan nek pimili' ned Diwata bu' sek pegunut ri senilan tu se kemetuuran nek tinendu' sek tinu'uwan ta, 2 nek pisingkal riin sek pedderama para se ketubu' ne genda'iruni gekteben. Sud Diwata, ne ndi' gaid megbalus, miksaad ri senita se ketubu' keni se nda' pa pegatad suk panahun. 3 Bu' se ginsaktu nek panahun, pirayagen ini ri seng minsahiin. Piniyalen ri senaan sung minsahi bu' winaliu ini ay sinugu' ini ned Diwata neng Menleluwas ta.

4 ✡ Miksulatu ri seni'a Tito, sung metuud neg bata'u riin sek pekesal-abuuk ta ri sek pektu'u.

Megampu'u tu sed Diwata ne Gama' bu' riin ni Christ Jesus, sung Menleluwas ta ne mbegayan'a nek pengumpiya bu' kelinaw.

Suk Terbahu ni Tito ritu se Crete

5 Giin nini su keterengan neg binilin'u dya'a riin se Crete arun me'imetang mu su ngag betang ne kina'enlan baalen bu' mektendu'a ne nga geseg ri sek simbaan se kada ne dlunsud. Peddelendem mu su ngak pimandu'u ri seni'a. 6 ✡ Bu' isan ta' nek pili'en mu ne mbaal ne geseg ri sek simbaan, kina'enlan ndi' mpemura, kina'enlan sala raik sawaan, bu' su ngag bata'en mektetu'u, ndi' ilan mpengelegan neng mepetuyangen bu' mesungal. 7 Ay kina'enlan para se gubispu,* gisip piniyalan sek

---

✡ **1:4** 1.4: 2 Corinto 8.23; Galacia 2.3; 2 Timoteo 4.10. ✡ **1:6** 1.6-9: 1 Timoteo 3.2-7. * **1:7** 1.7 Ri se dlain ne gubad, suk talu' ne 'gubispu,' 'meguwit se ketibuukan ne ngang mektetu'u.'

terbahu ned Diwata, nda'iruni mpemura ri seniin. Kina'enlan ndi' giin mekpetaastaas, awas ndi' melemu lengetan, awas ndi' megbinabeleng, awas ndi' mensait, awas gena' merelaw sek selapi'. 8 Ma'ad, kina'enlan meli'alimba'en giin, liyagani kelengasan, menabut, metareng, bala'an, bu' mekepegeng ri se gegulingenen. 9 Kina'enlan mekpebilin giin neng meligen ri seng minsahi neng meseligan bu' mi'uyun ri se ketendu'an. Seng maa' run nek pebiyan, mekegulikseg giin se ngad duma, duma seng metuud nek penendu'an bu' mpe'ita'en rema su ngak sayep nu nga kinumuntra run nini.

10 Ay duuning melaun nek sinumupak bu' mikpenlaksap sek pektuntul neng mekepebalag se ngad duma, labi na su nga getaw nek sinumakup ri seg rilihiyun se nga getaw Judeo. 11 Kina'enlan nek peleliin mu ilan sek pekpenlaksap mektuntul, tendeng ay sinamuk nilan puli' su ngak tibuuk penimalay saba' sek pektendu' ne ndi' siya mbaya', tendeng ma'aray seng mekepepiid nek tuyu' sek pekpenelapi'. 12 Isan sala se ngak propeta nilan nek taga Crete miktalu', “Su ngak taga Crete kanunay belusen, maa' seng melaat ne ngang menanap, mekesekseg bu' melengka'.” 13 Suk tinalu'en ketu metuud gaid gupiya. Aas taud mu ilan pemaagay arun mekaangken ilan se ginsaktu nek pektu'u. 14 Kina'enlan ndi' ilan mektu'u se ngak sinugilen nek pimbaalbaal ne ngag Judeo bu' se nga kesugu'an ne nga getaw neng migbibay ri se kemetuuran. 15 Dlimpiyu su dlaun ne ngag betang para se nga getaw ne dlimpiyu; ma'ad nda'iruni dlimpiyu para se nga getaw neng mekelaat bu' nda'irunik pektu'u, tendeng ay melemu' ma su ngak pengena'ena' bu' su nga kunsinsiya nilan. 16 Minangken ilan neng mi'ilala nilan sud Diwata ma'ad suk pimbaal nilan nda' pekpemetuud run nini. Melaat ilan gupiya, mesungal, bu' ndi' ilan mekegbaal neng melengas.

2

Sung Metuud nek Penendu'an

1 Ma'ad para seni'a, pemandu' mu sung metuud ne ketendu'an. 2 Pemendu'ay mu su ngang mekelegulang ne nga dlai neng mekpegeng ri se gegulingen, mpegbesaan, menabut, meligen sek pektu'u, melipetailen, bu' me'inentusen. 3 Maa' run rema su nga dlibun neng mekelegulang na. Pemendu'ay mu ilan sek pemetasan gisip dlibun neng medleketubu' sek pekebala'an. Kina'enlan ndi' ilan menlibak bu' megbinabeleng. Ma'ad menendu' ilan seng melengas, 4 arun sek pegtu'un se nga dlibun neg begumbata' sek pekpetail ri se ngag bana bu' nga gembata' nilan. 5 Kina'enlan metendu'an ilan sek pekpenabut, nda'iruni mpemura sek pekelibunen, metuges medlekata sek penimalay bu' melengas ne ngak sawa neng mekpesakup ri se gegulingen nilan ne ngag bana. Seng maa' niin, nda'iruning mekepesipala ri seng minsahi neg buwat sed Diwata.

6 Maa' run rema su ngag begumbata' ne nga dlai, tendu'ay mu ilan sek pekpegeng ri se gegulingen 7 ri se dlaun ne ngag betang. Bu' pe'ita' mu ne dlendasan'a seng melengas nek pemetasan. Kina'enlan neng metinuuren'a bu' ginsaktu suk pekpenendu' mu. 8 Gamit mu sung melengas ne ngak talu' ne ndi' mpemura, arun su nga kuntra mu mpiiran ne ndi' na meketalu' neng melaat metendeng ri senita.

9 Pemendu'ay mu kanunay su nga gulipen sek pekpesakup ri se nga gegalen nilan bu' pekpeleliyag ri senilan ri se dlaun ne ngag betang. Ndi' ilan meksembagsembag tu senilan, 10 awas ndi' ilan menguwanuwan buwat senilan. Ma'ad mekpe'ita' ilan neng melengas bu' meseligan,

arun mpesiddengegan su ngak penendu'an metendeng sed Diwata neng Menleluwas se dlaun ne ngak pimbaal nilan.

11 Ay pi'ita' ned Diwata su genda'ig bayad ne kepiyaan arun meluwas su
dlaun ne nga getaw. 12 Su kepiya ketu miktendu' ri senita sek pegbeleng
sek pedleketubu' neng melaat bu' se nga gayak nek pigangut ne nga getaw
rini seg benwa; bu' medleketubu' ned duunik pekpegeng ri se gegulingen,
metareng, bu' medleketubu' neng melengas rini seg benwa, 13 saanay
megelat ita seng mekepedleliyag ne gendaw nek pirateng ta, seng me'ita'
ta su kesanag sek pekpuli' rini se ge'eman ned Diwata ta bu' Menleluwas
ne si Jesus Christ. 14 ✡ Binegain su ketubu'en para senita, arun mekegawas
ita buwat sek pegbaal neng mekelaat bu' limpiyuun ita arun mbaal ne
nga getawaan neng niin ra gaid, getawan neng metinuuren sek pegbaal
ne ngang melengas.

15 Tendu' mu ngag betang keni, gamit mu su dlaun ne ketenged mu sek
peddasig bu' sek pekpemaag ri senilan. Ndi' mu tugut neng miika' suk
pegenleng nilan ri seni'a.

3

Su Christian nek Pemetasan

1 Perelendemay mu su nga getawan mu sek pekpesakup ri se ngang
midlegeseg bu' se ngang mingetendanan sek pektuman ri senilan; bu'
kina'enlan andam ilan sek pegbaal se dlaun ne ngag betang neng
melengas. 2 Ndi' ilan mbaya' mementalu' neng melaat tu isan ta',
ndi' mensait, metinameren, bu' kanunay mekpe'ita' neng melumbauy
nek pemetasan tu se kada sala. 3 Ay nud diin ngag buralburalen ita,
mesinupaken bu' mibalag. Mi'ulipen ita ri se nga gayak bu' dlaun ne nga
kelasi neng mekelaat ne ngag betang neng mekepedleliyag. Midleketubu'
sek pekelaaten bu' melibeguun; Sud duma ginumemet ri senita bu'
ginemetan ta ilan. 4 Ma'ad pirayag su kepiya bu' pekpetail ned Diwata
neng Menleluwas ta. 5 Linuwasen ita. Gena' itu tendeng se gegulingen
ta neng mibaal nek pekemetareng, ma'ad tendeng se gegulingenen ne
dlelaat ne dlinuwas ita pebiyan se Gispiritu Santu, neng migbegay ri
senita neg begu nek pegegetaw bu' begu ne ketubu' pebiyan sek pegugas
ri senita. 6 Binegay ned Diwata ri senita su Gispiritu Santu se genda'ik
pedlekulang pebiyan ri ni Jesus Christ neng Menleluwas ta, 7 arun pebiyan
ri se kepiyaan mpemetareng ita duma sed Diwata bu' me'angken ta su
ketubu' ne genda'i gekteben nek pidderama ta. 8 Metuud gaid ngak talu'
keni.

Liyagan'u neg begayan mu ne gimpurtanti ngag betang keni arun su
ngang miktu'u ri sed Diwata megbegay neng melengas nek panahun nilan
sek pegbaal neng melengas bu' duunik paluun para se kada sala.

9 Ma'ad liyaway niyu sug binural ne ngak pegaddat, sek pegunut ri se
nga gepu'an niyu, su ngak pegaddat bu' pedlalis metendeng se Kesugu'an.
Ngag betang keni ndi' megamit bu' nda'ik paluun. 10 Megbegay'a ne ndi'
lumabaw sed duwa' nek penegul tu se ngang mekpetipelak se dlumpuk,
bu' rayun, bibay niyu ilan. 11 Ay misuunan mu nga getaw iin kurakut, bu'
su ngak sala' nilan mikpemetuud ne gilan misayep.

Su Ketapusan ne ngak Pemandu'

✡ **2:14** 2.14: a Ngak Salmo 130.8. b Exodo 19.5; Deuteronomio 4.20; 7.6; 14.2; 1 San Pedro 2.9.

12 ✡ Sek pekperiin'u ni Artemas awas Tikicus riin seni'a, penentuway
mu ne kumita' ri senaan ritu sek siyudad neng Nicopolis, tendeng ay
mikegukumu ned dituu mekpebayan sek panahun neng meteddaw. 13 ✡
Penentuway mu sek pegabang si Senas, su gabugadu bu' si Apolos, arun
mekedlaang ilan bu' siguru mu ned duuning megamit nilan se ngak
pekpanaw. 14 Bu' tendu'ay mu su nga getawan ta riin sek pekpenantu sek
pegbaal neng melengas arun ndi' ilan mekulangan se ngak pengina'enlan
nilan. Ndi' ilan medleketubu' ne genda'ik paluun.
15 Mingumusta ri seni'a su ngak sementaun'u rini. Pengumusta mu ami
tu se ngak sementaun ta ri sek pektu'u.
Megampu'u se dlaunan niyu nek pengumpiyanan amu ni Christ.
Daal da ini.

✡ **3:12** 3.12: Su Ngak Pimbaal 20.4; Efeso 6.21-22; Colosas 4.7-8; 2 Timoteo 4.12. ✡ **3:13** 3.13: Su Ngak Pimbaal 18.24; 1 Corinto 16.12.

Suk Sulat ni San Pablo ri ni Filemon

Pesi'una

Na, keni si Filemon mi'ilala ne getaw nek sakup ni Jesus Christ tu se dlunsud ne Colosas nud diin sek panahun pa nilan ni Pablo. Si Filemon duuni gulipen ne su ngalanen si Onesimus, ma'ad mikedlaguy si Onesimus ri sek pekegulipen riin ni Filemon. Na, si Onesimus keni, saanay ni Pablo mperisu, milabeten si Pablo ritu sek perisuwan. Rayun pebiyan ri ni Pablo, miktu'u rema riin ni Christ si Onesimus. Ri sek sulat ni Pablo keni, migandyu' si Pablo ri ni Filemon nek pepuli'en puli' si Onesimus tu seniin gisip gulipenen; ma'ad nda' na ilelaay ni Filemon ne gulipenen ma'ad sama neng mektetu'u riin ni Jesus Christ. Su ngalan neg "Onesimus" migulugan ned "duunik paluun."

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1-3
II. Suk Pekpetail bu' suk Pektu'u ni Filemon 4-7
III. Su Gandyu' para ni Onesimus 8-22
IV. Ketapusan ne ngak Pengumusta 23-25

1 Seni'a Filemon,
Sulat keni buwat ni Pablo, sung miperisu para ni Christ Jesus bu' buwat
ni Timoteo nek pated ta.
Pinewitan'a nami nek sulat, dya'a nek pinetail bu' sementaun nami, 2 ✡
bu' si Apia nek pated ta ne dlibun, bu' si Arkipus nek sementaun ta nek
sundalu, bu' su ngang mektetu'u neng mekpektipungan riin seg balay mu.
3 Mbegayan amu siya nek pengumpiya bu' kelinaw neg buwat sed
Diwata ne Gama' ta bu' se Ginu'u ta ne si Jesus Christ.

Suk Pekpetail bu' suk Pektu'u ni Filemon

4 Mekpesalamatu ri sed Diwata seng me'ena'ena'u dya'a kanunay riin
se ngak pegampu'u, 5 tendeng ay mirengeg'u suk pekpetail mu bu' suk
peksalig ned diin seni'a para se Ginu'u ne si Jesus bu' se dlaun ne nga
getawan ned Diwata. 6 Bu' migampu'u ne suk peksalabuuk ta gisip
ngang mektetu'u megbegay senita sek peksabut gupiya se dlaun ne ngak
pengumpiya neng mi'angken ta riin ni Christ. 7 Ay pidleliyagu gupiya bu'
middasigu ri sek pekpetail mu, ated, tendeng ay dinasig mu ma su dlaun
ne nga getawan ned Diwata.

Su Gandyu' para ri ni Onesimus

8 Aas ndi'u gaid mpiid gisip pated riin ni Christ sek peksugu' seni'a sek
pegbaal se mbaya' baalen. 9 Ma'ad tendeng ay pinetail'u dya'a, megandyu'u
ri seni'a. Binaal'u ini isan gaku' si Pablo nek suplinti ni Christ Jesus, bu'
numuun, miperisuu rema para seniin. 10 ✡ Aas megandyu'u seni'a para
seg bata'u sek pektu'u ne si Onesimus. Mibaalu ne gama'en sek pektu'u
saanay'u pa rini sek perisuwan. 11 (Nud diin nda'irunik palunen riin seni'a,
ma'ad numuun duun naik palunen ri seni'a bu' ri senaan.)* 12 Nandaw,
pepe'uli'en'u na ri seni'a suk pinetail'u. 13 Liyagan'u siya neng mekpebilin
giin rini arun mekegabang giin senaan teles seni'a sek panahun neng

✡ **1:2** 2: Colosas 4.17. ✡ **1:10** 10: Colosas 4.9. * **1:11** 11 Su gulugan se ngalan 'Onesimus' duunik paluun.

miperisuu para se Gempiya ne Gesuyen. 14 Ma'ad ndi'u megbaal se isan
landun ne gena' mu keliyag. Aas ndi'u dya'a pegesen sek pegabang ri
senaan bu' gena' mu keliyag.
15 Ali' bu' si Onesimus mesuway seni'a sek sereluk arun mekepuli' giin
seni'a se dlaun nek panahun. 16 Bu' numuun, gena' na giin gulipen na run,
ma'ad labaw pa sinangkali' se gulipen: pinetail na giin nek pated riin ni
Christ. Pinetail'u giin bu' labi pa giin nek petailen mu gisip ne gulipen bu'
pated riin se Ginu'u!
17 Bu' inilala mau nek sementaun mu, alimba' mu giin maa' sek
pegalimba' mu ri senaan. 18 Ma'ad bu' nud diin mikegbaal giin nek sayep
awas mikuutang ri seni'a, peningilay mau. 19 Gaku' gaid mismu sung
miksulat run nini: *Gaku', si Pablo, biyaran'u dya'a.* (Ndi'u na siya ini
perelendem ri seni'a ne gutang mu ri senaan su ketubu' mu.) 20 Wa'a,
ated, baal mu ini para senaan tendeng se Ginu'u; gisip pated riin ni Christ,
peleliyag mau.
21 Sek peksulat'u run nini, miksaligu neg baalen mu gaid su dlabaw pa
ngani' se ginandyu'u ri seni'a. 22 Bu' sek sama nek panahun, endamay
mau ned dugu ay midderamau nek sembagen ned Diwata su dlaun ne
ngak pegampu' niyu bu' mekebentawu riin seniyu.

Ketapusan ne ngak Pengumusta

23 ✡ Mingumusta ri seni'a si Epafras, suk sementaun'u neng miperisu
para riin ni Christ Jesus. 24 ✡ Mingumusta ilan rema ni Marcos, ni
Aristarcus, ni Demas bu' ni Lucas, ngak sementaun'u neng mikterbahu.
25 Mbegay siya ri seniyu suk pengumpiya nu Ginu'u ne si Jesus Christ.†
Daal da ini.

✡ **1:23** 23: Colosas 1.7; 4.12. ✡ **1:24** 24: a Su Ngak Pimbaal 12.12, 25; 13.13; 15.37-39; Colosas 4.10. b Su Ngak Pimbaal 19.29; 27.2; Colosas 4.10. c Colosas 4.14; 2 Timoteo 4.10. d Colosas 4.14; 2 Timoteo 4.11. † **1:25** 25 Ri se nga dlain ne Kesulatan duunik talu' ne mbasa ta neg ‘Amen.’

Suk Sulat para se ngag Hebreo

Pesi'una

Suk sulat para se nga getaw Hebreo, sinulat ini ritu sek sala ne dlumpuk ne ngang mektetu'u neng migatubang sed dugang nek peksupak bu' duunig higayun neng megawa' se Christian nek pektu'u. Dinasig ilan seng miksulat riin sek pektu'u nilan pebiyan sek pekpe'ita' ne si Jesus Christ giin sung metuud bu' ketapusan ne mperayag sed Diwata. Sek pegbaalen run nini, pi'ita'en suk telu ne gimpurtanti ne kemetuuran: (1) Si Jesus giin su genda'irunik pigbuwatan bu' su genda'iruni ketapusan neg Bata' ned Diwata, neng mitendu'an sek pektuman ri se Gama'en pebiyan sek pegantus se dlaun neng mibiyanaan. Gisip neg Bata' ned Diwata, si Jesus labaw pa se ngak propeta, se ngag anghel, bu' ni Moses. (2) Si Jesus pe'ilala ned Diwata ne giin su genda'iruni ketapusan nek pari', labaw pa giin se ngak pari' sed Daan ne Keligenan. (3) Pebiyan riin ni Jesus, su ngang mektetu'u meluwas buwat ri sek sala', se gendek bu' se kemetain; bu' si Jesus, gisip ne Dlabaw Gupiya nek Pari', giin sung megbegay seng metuud ne keluwasan, neg binegayan ma'aray ne dlingaw se ngak sirimunyas bu' ngad dinulang ne ngang menanap sek tinu'uwan ne nga getaw Hebreo.

Pebiyan sek pegasuy se kelebu'an sek pektu'u se ngak santa' tawan ned dinengeg ne nga getaw metendeng seng misegaran ne nga getaw Israel (Kapitulu 11), mikpe'ilelaat sung menenulat ri se nga getaw neng megbasa run nini, sek pekpeddayun sek pekemetinuuren, bu' se Kapitulu 12, inandyu'en ilan sek pekpeddayun sek pekpekemetinuuren nilan tampan se ketapusan, sek pektenteng tu ni Jesus, bu' pegantus se nga keliseran, bu' se ngak pedlutus neng mateng senilan. Sulat keni tinapus duma se ngak sambag bu' ngak penegul.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una: Si Christ sung Metuud ne Gemperayag sed Diwata 1.1-3
II. Si Christ Labaw pa se ngag Anghel 1.4—2.18
III. Si Christ Labaw pa riin ni Moses bu' ni Joshua 3.1—4.13
IV. Suk Pekepari' ni Christ Labaw pa se Dlaunan 4.14—7.28
V. Su Keligenan ni Christ Labaw pa se Dlaun ne Keligenan 8.1—9.22
VI. Suk Pegilak ni Christ Labaw pa se Dlaunan 9.23—10.39
VII. Suk Pekegimpurtanti sek Pektu'u 11.1—12.29
VIII. Ketapusan nek Pemandu' bu' Penapus 13.1-25

Sung Minsahi ned Diwata pebiyan ri seg Bata'en

1 Seng melaun gaid neg higayun bu' mikelinelin nek pebiyan nud diin,
migasuy sud Diwata tu se nga gepu'an ta pebiyan se ngak propeta. 2 Ma'ad
se ketapusan ne nga gendaw keni, migasuy giin senita pebiyan ri seg
Bata'en nek tinendu' neng menenunud se dlaun ne ngag betang; bu'
pebiyan ri seniin, binaal ned Diwata suk tibuuk ne dlangit bu' dlupa'. 3 Diin
Seniin, me'ita' su kesanag ned Diwata. Bu' diin gupiya Seniin sug betasan
ned Diwata. Giining migawid sek tibuuk ne dlangit bu' dlupa' pebiyan
ma'ad ri seng mekegega'em nek talu'en. Bu' peketubusen limpiyuway su
ngak sala' ne nga getaw, migingkud giin ritu se dlangit tu sed dapit dlintu*
ned Diwata, su Dlabi Ge'eman.

* **1:3** 1.3 dapit dlintu: Dlugar sek pekpesiddengeg bu' ga'em.

Sug Bata' ned Diwata Labaw pa se ngag Anghel

4 Sug Bata' labaw pa ri se ngag anghel. Maa' run rema, binegayan
giin ned Diwata ne ngalan ne dlabaw pa nek penggelal sinangkali' se nga
ngalan ne ngag anghel.†
5 ✡ Ay nda'irun gairig anghelen nek tinelu'an ned Diwata ne,
“Dya'a Bata'u;
bu' nandaw mbaalu ne Gama' mu.”
Bu' nda' pektalu' sud Diwata se isan ta' ne ngag anghel,
“Gaku' mbaal ne Gama'en,
bu' giin mbaal neg Bata'u.”
6 ✡ Ma'ad sek pawit na ned Diwata su guna neg Bata'en rini seg benwa,
miktalu' giin,
“Kina'enlan meksimba ri seniin su dlaun ne ngag anghel ned Diwata.”
7 ✡ Giin nini suk tinalu' ned Diwata metendeng se ngag anghel,
“Binaal ned Diwata su ngag anghelen maa' ne nga genus,
bu' su ngak sesugu'enen maa' ne nga dliga' ne gapuy.”
8 ✡ Ma'ad metendeng ri seg Bata'en, laungen,
“Suk pedlegeri'an mu, Uu Diwata nda' gairi gekteben!
Bu' suk pedlegeseg mu tu se ngak sakup mu metareng.
9 Liyagan mu su ketareng bu' ginemetan mu sung melaat.
Aas sud Diwata, ned Diwata mu, mikpili' seni'a,
binegayaan'a ne dleliyag bu' pekpesiddengeg
ne dlabaw pa kampuun seg binegain tu se ngak sementaun mu.”
10 ✡ Miktalu' rema giin,
“Dya'a, Ginu'u, se getaran sung migbaal ri seg benwa,
bu' se gegulingen ne nga gemeg mu, binaal mu su nga dlangit.
11 Me'alep su dlaun nilan, ma'ad mekpebilin'a;
meranul su dlaun nilan maa' nek penepeten.
12 Lukuten mu ilan maa' ne dlambung,
bu' metelesan ilan maa' nek penepeten.
Ma'ad dya'a giin da gusay
bu' su ketubu' mu genda'i gekteben.”
13 ✡ Sud Diwata genda' pektalu' tu se ngag anghelen:
“Gingkud'a rini rapit dlintuu
tampan mbetang'u su nga kuntra mu
maa' ne gindegan ne nga geksud mu.”
14 Gena' ba su dlaun ne ngag anghel ne nga gispiritu ma'aray, nek sinugu'
ned Diwata neng migabang tu se nga getaw ned dumawat se keluwasan?

2

Su Keluwasan ne Gimpurtanti Gupiya

1 Tendeng run nini, petinuuran ta sed dugang keligen su nga kemetuuran
neng mirengeg ta, arun ndi' ita mbuwag sek pektu'u. 2 Ay su ginasuy neg
binegay ri se nga gepu'an ta pebiyan ri se ngag anghel mipemetuuran
neng metuud gaid, bu' su genda' pektuman awas sung miksupak run nini
mikerawat nek silut ne mbaya' ri senilan. 3 Ndi' ita mekeliyaw ri sek silut
bu' peseddanen ta su keluwasan ne gimpurtanti gupiya. Su Ginu'u mismu

† **1:4** 1.4 Ngag anghel keni ngak sesugu'en rema ned Diwata. ✡ **1:5** 1.5: a Ngak Salmo 2.7. b 2 Samuel 7.14; 1 Nga Cronica 17.13. ✡ **1:6** 1.6: Deuteronomio 32.43 (LXX). ✡ **1:7** 1.7: Ngak Salmo 104.4 (LXX). ✡ **1:8** 1.8-9: Ngak Salmo 45.6-7. ✡ **1:10** 1.10-12: Ngak Salmo 102.25-27 (LXX). ✡ **1:13** 1.13: Ngak Salmo 110.1.

giini guna neng mikpesuun se keluwasan keni bu' gilan neng mikerengeg ri seniin mikpemetuud ri senita ne keni metuud. 4 Seng maa' run nek pebiyan, pimetuuran rema ini ned Diwata pebiyan se nga gilelaan, bu' nga ketingelaan, bu' midlainlain ne ngang milagru, bu' sek pimbegay ne ngak tinawan se Gispiritu Santu sumala' ri se keliyagen.

Sung Migunut tu se Keluwasan

5 Ay nda' betangay ned Diwata su ngag anghel arun medlegeseg ri seg benwa neng mateng, ne giin sug benwa ne ginisgutan ta. 6 ✡ Tinalu' tumu' sek sala neg bahin ri se Kesulatan:
“Uu Diwata, landun bai getaw nek pigena'ena' mu ma giin?
Getaw ra giin, tuma ma kinetaan mu ma giin?
7 Pibaba' mu giin sek sereluk sinangkali' ri se ngag anghel;
binegayan mu giin gupiya sek pesiddengeg ne mbaya' ra se gari',
8 bu' binaal mu giin neng medlegeseg ri se dlaun ne ngag betang.”
Seg binaal giin ned Diwata “ne geseg ri se dlaun ne ngag betang”; miruma ini su dlaunan. Ma'ad nemuun, nda' ta pa me'ita' su getaw neng medlegeseg ri se dlaun ne ngag betang. 9 Ma'ad sung mi'ita' ta giin si Jesus ne sek sereluk pibaba' sinangkali' ri se ngag anghel arun pebiyan se kepiya ned Diwata begain su ketubu'en para se dlaunan. Mi'ita' ta giin nemuun neg binegayan gupiya giin sek pesiddengeg ne mbaya' se gari' tendeng se kemetain ne ginantusen. 10 Ay sud Diwata giining migbaal bu' migatiman se dlaun ne ngag betang. Ginsaktu gaid giin sek peghingpit riin ni Jesus pebiyan sek pegantusen arun melangit su nga gembata'en. Ay si Jesus sung migunut senilan tu se keluwasan.

11 Ay gilan, ne dlinimpiyuwan se ngak sala' nilan bu' sung midlimpiyu ri senilan, sala rai Gama' nilan. Aas si Jesus ndi' mpiid megingalan ri senilan ne ngak pateren. 12 ✡ Giin nini suk tinalu'en tu sed Diwata,
“Pesuun'u riin se ngak pated'u su ngak pimbaal mu;
riin sek titenga' nek pektipungan nilan, siya'en'u dya'a.”
13 ✡ Miktalu' rema giin, “Meksaligu ri sed Diwata.” Bu' miktalu' rema giin, “Enlengay niyu, keniu duma se ngag bata' neg binegay ri senaan ned Diwata.”

14 Tendeng ay su ngag bata' nga getaw ned duuni nga dlawasen bu' dugu'en, si Jesus rema mibaal neng maa' senilan bu' mikaambit ri sek pekegetaw nilan. Binaalen ini arun pebiyan ri se kemetainen, uwa'enen gaid su ga'em nung Menulay ned duuni ga'emen kuntra se kemetain, 15 bu' seng maa' nini nek pebiyan, bineluyan ni Jesus su dlaun neng mi'ulipen sek tibuuk ne ketubu' nilan tendeng se gendek ri se kemetain. 16 ✡ Ay kelaru gena' su ngag anghel su ginebangaan bu' ndi' su nga gasal ni Abraham. 17 Tendeng run nini, kina'enlan ne si Jesus mbaal maa' gaid ne nga getawaan se dlaun nek pebiyan, arun mbaal giin neng metinumanen bu' melilelaaten ne Dlabaw Geseg nek Pari' ri sek pekpenibeliin tu sed Diwata, arun mpasaylu su ngak sala' ne nga getawan. 18 Tendeng ay giin mismu migantus bu' tinintal, aas mekegabang gaid giin ri senilan bu' tintalen ilan.

3

Si Jesus Labaw pa riin ni Moses

✡ **2:6** 2.6-8: Ngak Salmo 8.4-6. ✡ **2:12** 2.12: Ngak Salmo 22.22. ✡ **2:13** 2.13: a Isaias 8.17 (LXX). b Isaias 8.18. ✡ **2:16** 2.16: Isaias 41.8-9.

1 Nga kepeteran'u riin ni Christ nek tinawag rema ned Diwata, pe-
gena'ena' niyu si Jesus nek sinugu' arun mbaal ne Dlabaw Geseg nek
Pari' ne ginilala ta ri sek tinu'uwan ta. 2 ✡ Melituuren giin tu sed
Diwata, sung miktendu' ri seniin, maa' ni Moses neng melituuren rema
sek pekpenibeliin ri seg balay ned Diwata. 3 Su getaw neng migbaal neg
balay labaw pa kampuuning merawaten nek pesiddengeg sinangkali' ri
seg balain. Maa' run rema nek pebiyan, si Jesus mekerawat neng metaas
kampuun nek pesiddengeg sinangkali' ri ni Moses. 4 (Ay su kada neg
balay binaal ne getaw ma'ad sud Diwata sung migbaal se dlaun ne ngag
betang.) 5 Si Moses melituuren sek pekpenibeliin ri seg balay ned Diwata
bu' mikpemetuud giin metendeng se ngag betang nek telu'en ned Diwata
seng mateng ne gendaw. 6 Ma'ad si Christ melituuren gisip Bata' nek
sineligan ri seg balay ned Diwata. Bu' gita sug balay ketu, bu' mekpebilin
ita se keddasig bu' pekpesigarbu ri se ngag betang nek pidderama ta.

Su Kepenguleliyan para se nga Getawan ned Diwata

7 ✡ Aas maa' nek tinalu' ne Gispiritu Santu,
“Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,
8 ‘Ndi' niyu petegasayi gena'ena' niyu,
maa' nu nga gepu'an niyu neng migribildi ilan tu sed Diwata,
saanay ditu ilan se gendaw ketu se kemingawan, inindanan nilan sud
Diwata.’
9 ‘Ditu sinulayanu nilan’, laung ned Diwata,
isan mi'ita' na nilan sug binaal'u seled se gepaat pulu' taun.
10 Aas linengetanu run gaid su nga getaw sek panahun ketu, bu' miktalu'u:
‘Kanunay ilan mekpelayu' ri senaan,
bu' nda' ilan pektuman ri se ngak pemandu'u.
11 Aas se dlanget'u, minumpa'u:
Ndi' ilan gaid mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegayan'u ilan nek
penguleliyan.’ ”
12 Nga kepeteran'u, pekpetigaam amu ne nda'irunik sala ri seniyu ned
duuni gena'ena'en neng melaaten gupiya bu' memilas, rayun tumeliyud
buwat ri sek tetubu' ned Diwata. 13 Tumu' kina'enlan meddinesigay amu
se kada gendaw. Bu' kina'enlan mekpeddayun amu saanay duun paik
panahun ne giningelanan neng ‘Nandaw’ arun nda'irunik sala seniyu neng
milimbungan nek sala' ne mbaal niyu bu' mekpetegas ri se gena'ena' niyu.
14 Tendeng ay dlaunan ta ngak seked ni Christ bu' mekpeddayun ita ned
duuning meligen nek peksalig buwat ri se getaran tampan se ketapusan.
15 ✡ Giin nini suk tinalu' ri se Kesulatan:
“Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,
ndi' niyu petegasay su nga gena'ena' niyu maa' ne nga gepu'an niyu
seng miksupak ilan ri sed Diwata.”
16 ✡ Ta' ma nga getaw sung mikerengeg sek talu' ned Diwata, ma'ad
miksupak ri seniin? Su dlaun nek pidlegesegan ni Moses sek pedlegawas
seg Ehipto 17 Bu' ta' maik pidlengetan ned Diwata seled se gepaat pulu'
taun? Su nga getaw neng mikpekesala' bu' mimatay ritu se kemingawan.
18 Bu' ta' maik tinelu'an ned Diwata sek pekpenumpa'en ne ndi' ilan gaid
mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegayan ilan nek penguleliyan? Gilan
su nga getaw neng miksupak ri seniin. 19 Aas, mi'ita' ta ne genda' ilan

✡ **3:2** 3.2: Ngang Numero 12.7. ✡ **3:7** 3.7-11: Ngak Salmo 95.7-11 (LXX). ✡ **3:15** 3.15: Ngak Salmo 95.7-8 (LXX). ✡ **3:16** 3.16-18: Ngang Numero 14.1-35.

mekeseled tu se kepenguleliyan ketu, tendeng ay nda' ilan pektu'u ri sed Diwata.

4

1 Aas saanay mikpeddayun pa gusay suk pasad ned Diwata neng
mekeseled ita arun mekaangken ri se kepenguleliyaan, mekpetigaam ita
ne nda'irunik sala senita ne mpakyas sek peddawat riin sek pinasaren ne
kepenguleliyan. 2 Ay mikerengeg ita seng Melengas ne Gesuyen maa' rema
senilan. Mirengeg nilan sung minsahi, ma'ad nda' ini pekpalu ri senilan,
tendeng ay seng mirengeg nilan, nda' nilan duwatay ini duma sek pektu'u.
3 ✡ Ay gita neng miktu'u, mikerawat se kepenguleliyan nek pinasad ned
Diwata. Maa' sek tinalu' ned Diwata,
"Linengetanu bu' minaad:
'Ndi' ilan gaid mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegayan'u ilan nek
penguleliyan.' "
Mitalu'en ini isan bu' mitubus na su ngag baalen gatad pa sek pegbaal
seg benwa. 4 ✡ Ay riin se Kesulatan inisgutan su kepitu ne gendaw:
"Mingulali sud Diwata buwat se dlaun neg binaalen se kepitu ne gendaw."
5 ✡ Ginisgutan rema ini sek pektalu'en, "Gendi' ilan gaid mekeseled ri
sek penguleliyan'u," 6 tendeng ay tinegana para sek santa' tawan neng
mekeseled run nini. Bu' su guna neng mikerengeg seng Melengas ne
Gesuyen nda' mekeseled ri se kepenguleliyanen ketu tendeng ay nda'
ilan pektu'u. 7 ✡ Ma'ad miktegana sud Diwata ne dlain ne gendaw, ne
iningelanan ne "Gendaw" keni. Tinalu'en ini dluwat seng melaun ne ngak
taun pebiyan riin ni David, ne inisgutan na riin se Kesulatan,
"Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,
ndi' niyu petegasayi gena'ena' niyu."
8 ✡ Ay bu' mikegbegay pa senilan si Joshua sek pengulali nek pinasad
ned Diwata, ndi' na siya sud Diwata megisgut ne dlain pa ne gendaw nek
pengulali. 9 Aas mikpebilin ned duunik pengulali para se nga getawan ned
Diwata maa' sek pekpengulali ned Diwata se kepitu endaw. 10 ✡ Ay isan ta'
neng mekeseled ritu se kepenguleliyan ned Diwata, mengulali rema ri sek
terbahuun maa' seg binaal ned Diwata. 11 Aas penentuwan ta sek pekseled
sek pinasad nek penguleliyan ketu arun nda'irunik sala senita ne mpakyas
maa' seng mihitabu' ri senilan tendeng sek pekemesinupaken nilan.
12 Ay suk tinalu' ned Diwata tetubu' bu' ge'eman, muuteng pa parun ri
seng muuteng nek pais ned duwa'ik tumelairen. Suk tinalu'en dumulut
ini riin sek pigeletan ne gena'ena' bu' gispiritu; bu' piksumpatan ne
dlelengu'an bu' gutek nek tulaan. Bu' meketimbangtimbang ini ri se nga
gena'ena' bu' nga ketuyu'an ned diin se gena'ena' ne getaw. 13 Nda'irunig
betang neng me'edlud buwat ri sed Diwata; su dlaun neg binaalen
mibuwasan bu' miperayag ri seniin. Bu' riin seniin kina'enlan neng
menembag ita ri se dlaun nek pimbaal ta.

Si Jesus su Dlabaw Gupiya ne Geseg nek Pari'

14 Aas tendeng ay duuni Dlabaw Gupiya ne Geseg nek Pari' nek
sinumeled ritu se nga dlangit bu' ritu na giin seng metungenga'an nud
Diwata, ne giin si Jesus, sug Bata' ned Diwata, mekpebilin ita neng meligen
ri sek piktu'uwan nek pingasuy ta. 15 Su Dlabaw Geseg nek Pari' ta gena'
maa' ri sed duma nek pari' ne ndi' megbatik ne dlelaat se nga kelages ta

✡ **4:3** 4.3: Ngak Salmo 95.11. ✡ **4:4** 4.4: Su Getaran se Dlaunan 2.2. ✡ **4:5** 4.5: Ngak Salmo 95.11. ✡ **4:7** 4.7: Ngak Salmo 95.7-8 (LXX). ✡ **4:8** 4.8: Deuteronomio 31.7; Jos 22.4. ✡ **4:10** 4.10: Su Getaran se Dlaunan 2.2.

bu' ndi' sala giin ne dlabaw Geseg nek Pari' nek tinintal rema se dlaun nek pebiyan maa' senita ma'ad nda' gaid giin mekesala'. 16 Aas ndi' ita mpiid mekpegaud tu sek trunu seng melilelaaten ned Diwata ne ritu merawat ta su dlelaat bu' gabang se guras sek pengina'enlan ta.

5

1 Su kada ne dlabaw geseg nek pari' pimili' buwat se nga getawan bu' tinendu' arun menibeli ri sed Diwata para senilan arun mekengilak ne ngak pimbegay bu' ngad dulang para se ngak sala'. 2 Tendeng ay getaw giin maa' senita neng meluya, metau giin medlegeseg se nga genda'ik sinuunaan bu' se ngang mibalag buwat se kemetuuran. 3 ✡ Bu' tendeng ay meluya giin, kina'enlan mekepengilak giin gena' na run para se ngak sala' ne nga getaw ma'ad para rema ri se gegulingenen ne ngak sala'. 4 ✡ Nda'iruning mikpili' ri se gegulingenen sek pekpesiddengeg arun mbaal ne dlabaw geseg nek pari' bu' ndi' sud Diwata ra sung mikpili' ri seniin maa' seg binaalen riin ni Aaron.

5 ✡ Seng maa' run nek pebiyan si Christ nda' pekpili' ri se gegulingenen arun mbaal ne dlabaw geseg nek pari' bu' ndi' pinili' giin ned Diwata bu' tinelu'an,

“Dya'a sug Bata'u;
nandaw mibaal mau na ne Gama' mu.”

6 ✡ Miktalu' rema giin ri se dlain neg bahin se Kesulatan,

“Pari'a se genda'iruni gekteben,
se dlinya sek pekepari' ni Melkisedek.”

7 ✡ Se nga gendaw sek pedleketubu' ni Jesus seg benwa, migampu' bu' migandyu' ritu sed Diwata neng mekeluwas ri seniin buwat ri se kemetain duma seng mesekeg nek peksegaw bu' nga dluwa'. Tendeng ay melipebeba'en bu' be'etan giin, pinginengegan giin ned Diwata. 8 Isan Bata' giin mismu ned Diwata, mitu'unaan gatad se ngak pegantus neng mibiyanaan suk pekemelituuren. 9 Bu' pebiyan se ngak pegantus, mihingpit si Jesus, bu' nemuun, mibaal giin nek pegbuwatan se keluwasan ne genda'iruni gekteben se dlaun neng miktuman ri seniin. 10 Bu' pinili' giin ned Diwata ne dlabaw geseg nek pari' se dlinya nek pekepari' ni Melkisedek.

Suk Penegul kuntra sek Pegbeleng sek Pektu'u

11 Melaun pa siyaing me'asuy nami ri seniyu metendeng run nini ma'ad melised ini pesabut riin seniyu tendeng ay gembuwad amu gupiya mekesabut. 12 ✡ Gempayat amu na siya mbaal neng mentetendu' ma'ad tampan numuun midlekina'enlan amu pa ned duuning memandu' ri seniyu se guna ne ngak piktu'unan seng minsahi ned Diwata. Maa' amu ne nga gembata' neng midlekina'enlan pa neng minum ne gatas sinangkali' seng metegas ne gaan. 13 Ay sung minum pa ne gatas bata' pa ne genda' pa gaid mekesuun landuning metareng. 14 Ma'ad sung meketegas ne gaan para se ngang metandeng nek pebiyan ri sek peganad me'ilala rayun landun sung melengas bu' sung melaaten.

6

1 Aas mekpeddayun ita ri sek pektu'un seng meralem ne ngak penendu'an; bu' ndi' ita mekpebilin ri se guna ne ngak piktu'unan seng

✡ **5:3** 5.3: Levitico 9.7. ✡ **5:4** 5.4: Exodo 28.1. ✡ **5:5** 5.5: Ngak Salmo 2.7. ✡ **5:6** 5.6: Ngak Salmo 110.4. ✡ **5:7** 5.7: San Mateo 26.36-46; San Marcos 14.32-42; San Lucas 22.39-46. ✡ **5:12** 5.12-13: 1 Corinto 3.2.

minsahi ni Christ. Bu' ndi' puli'puli'an su ngak piktu'unan metendeng sek peddiksu' gatad se ngak terbahu ne genda'ik paluun sek pengenleng ned Diwata, bu' su ngak piktu'unan metendeng sek pektu'u ri seniin, 2 su ngak tintulu'an metendeng ri seg bendyag, metendeng sek peddepen ne nga gemeg, suk peketubu' puli' se ngang mimatay, bu' suk pegukum ne genda'i gekteben. 3 Ma'ad tu'unan niyu sung meralem ne ngak penendu'an, bu' tugut ned Diwata.

4 Ay ndi' na gaid mekehimu sek peddiksu' puli' su nga getaw neng migbeleng ri sek pektu'u, tendeng ay nud diin, diin ilan se kerelaag ned Diwata; mibiyanan na nilan su nga gempiya neg begay buwat ri sed Diwata; bu' duma ilan na se ngang mikerawat se Gispiritu Santu; 5 bu' mibiyanan na nilan ne suk talu' ned Diwata melengas, bu' su nga ga'em seng medlegari' na sud Diwata seng mateng nek panahun. 6 Bu' rayun belengen nilan suk pektu'u nilan! Ndi' na mehimu neng me'uwit puli' ri sek peddiksu', tendeng ay maa' linansang nilan puli' ritu se krus sug Bata' ned Diwata bu' pingumpiid giin nilan ri seng metungenga'an ne nga getaw.

7 Su dlendasan ta maa' ne dlupa' nek pipiyanan ned Diwata bu' peketubus merupi'an, kanunay pintubu'an ne ngak pimula neng megamit seng mikpetekel run nini. 8 ✡ Ma'ad sung melaat ne dlupa', sek pentubu'an ne ngad dugiyan bu' ngak sigbet, su dlupa' ketu nda'irunik paluun. Aas megaud na penuyuray ned Diwata bu' sek tambinai', serengenen.

9 Ma'ad isan miketalu' ami neng maa' nini, ngak pinetail, miketalu' ami gaid ne gempiyai kebetang niyu bu' metendeng ri se keluwasan niyu. 10 Ay sud Diwata nda'ik pilebunen. Ndi' giin mekelingaw ri sek pimbaal niyu bu' suk pekpetail nek pi'ita' niyu ri seniin pebiyan sek pegabang bu' sek pekpeddayun sek pegabang ri sed duma ne nga getawan ned Diwata. 11 Liyagan nami gupiya ne kada sala seniyu mekpeddayun gaid se keddasig tampan se ketapusan, arun metuman su ngag betang nek pidderama niyu. 12 Ndi' nami liyagan neng medlengka'lengka' amu ma'ad maa' amu ne ngang miktu'u bu' me'inentusen, bu' aas mirawat niyu suk sinaad ned Diwata.

Sung Metuud nek Pasad ned Diwata

13 Sek pekpasad ned Diwata riin ni Abraham, minumpa' giin sek pektuman sek pinasaren. Ay nda' nai dlabaw pa ri seniin, ginamiten su gegulingenen ne ngalan sek pekpenumpa'en 14 ✡ Laungen riin ni Abraham, "Pasad'u seni'a nek pepiyanan'u gaid dya'a bu' pelaunen'u gairi gasal mu." 15 Aas migelat si Abraham ned duunik pekeme'inentusen, ngani' mirawaten rayun suk pasad ned Diwata. 16 Ay bu' su getaw menumpa', gemitenen su ngalan ne dlabaw pa kampuun ri seniin bu' pebiyan sek pekpenumpa' keni, mitapus na su dlaun ne dlalis. 17 Seng maa' rema nek pebiyan, para se nga getaw neng mikerawat ri sek pinasaren, kinelaru ned Diwata ne gendi' mpalin su ketuyu'aan; aas pirumanaan nek penumpa' suk pasaren. 18 Giin nini sud duwa' betang ne ndi' gaid mpalin tendeng ay ndi' gaid megbalus sud Diwata. Aas gita neng mikaangken se kesiguruwan duma ri seniin middasig gupiya sek pekpebilin neng meligen riin sek pedderama sek pinasaren. 19 ✡ Keni nek pedderama maa' neng meligen nek pundu nek sekayan para se ketubu' ta. Tendeng sek pedderama ketu,

✡ **6:8** 6.8: Su Getaran se Dlaunan 3.17-18. ✡ **6:14** 6.14: Su Getaran se Dlaunan 22.16-17. ✡ **6:19** 6.19: Levitico 16.2.

mekerepet ita ritu se dliyu ne kurtina,* pagaw tu se dlabi neg bala'an
ne dlugar. 20 ✡ Para senita, miguna sumeled si Jesus ritu. Mibaal giin
ne dlabaw geseg nek pari' se genda'i gekteben, se dlinya sek pekepari' ni
Melkisedek.†

7

Suk Pari' ne si Melkisedek

1 ✡ Si Melkisedek gari' sek Salem bu' pari' se Dlabaw Geseg ned Diwata.
Sek pekpuli' ni Abraham buwat sek pegbunu' neng mipatain su nga
gepaat ne nga gari', tinagbu' giin ni Melkisedek bu' pingumpiyanan, 2 bu'
binegay ni Abraham ri seniin su kesepulu' neg bahin neng mi'uwanen
ri se gubat. (Na, su guna gulugan ri se ngalan neng Melkisedek "Gari'
sek Pekemetareng"; bu' tendeng ay gari' giin sek Salem, su ngalanen
migulugan rema ne "Gari' se Kelinaw.") 3 Nda'ing misulat metendeng ri
se gama'en awas gina'en awas se nga gepu'aan; nda'irun remaing misulat
metendeng sek pegegetawen awas kemetainen. Maa' giin neg Bata' ned
Diwata; mekpebilin giin nek pari' se genda'i gekteben.

4 Na, pegena'ena' niyu reli' gendun kehalangdun si Melkisedek. Isan su
gepu'an ta ne si Abraham migbegay ri seniin ne kesepulu' gilasen buwat
se dlaun neng mi'uwanen ri se gubat. 5 ✡ Bu' su nga gasal ni Levi ne
ngak pari' pimendu'an pebiyan se kesugu'an neng mengulikta se kesepulu'
buwat se nga getawan nilan, isan gasal ilan rema ni Abraham. 6 Ma'ad se
dlain neg bahin, si Melkisedek, isan gena' giin gasal ni Levi, binegayan
giin ni Abraham ri se kesepulu'; bu' pingumpiyanaan si Abraham, sung
mikerawat ne ngak pasad ned Diwata. 7 Bu' nda'id duwa'ruwa' ne sung
mingumpiya labaw pa kampuun ri sek pingumpiyanan. 8 Bu' metendeng
se ngak pari' neng mingulikta se kesepulu', nga getaw ilan ned duuni
kemetainen. Ma'ad metendeng riin ni Melkisedek neng mingulikta se
kesepulu', miktetubu' giin sumala' sek tinalu' ri se Kesulatan. 9 Bu' aas
metalu' ta, seng migbegay si Abraham se kesepulu', si Levi (ne su nga
gesalaan sung mingulikta se kesepulu') migbegay rema se kesepulu'. 10 Ay
si Levi nda' pa me'etaw, ma'ad ritu na giin se dlawas ne gepu'aan ne si
Abraham sek peksungkak ni Melkisedek ri seniin.

11 Su Kesugu'an binegay ritu se nga getawan seg Israel pebiyan sek
pekepari' ni Levi. Na, bu' hingpit pa sug binaal nu ngak pari' se dlinya ni
Levi, ndi' na siya kina'enlan neng metuwa' su dlain ne kelasi nek pekepari'
se dlinya ni Melkisedek,* bu' gena' se dlinya sek pekepari' ni Aaron. 12 Ay
bu' telesan suk pekepari', kina'enlan telesan remai Kesugu'an. 13 Ay su
Ginu'u ne giin suk pitengeran run itu misakup ri se dlain nek tribu bu'
nda'irun gaid nek sakup riin sek tribu ketu neng minibeli sek pekepari'.
14 Misuunan gupiya ne giin mi'etaw nek sakup sek tribu ni Judah; bu' ketu
nek tribu nda' sembayay ni Moses sek pektalu'en metendeng se ngak pari'.

Duuni dlain ne kelasi nek Pari' maa' ni Melkisedek

15 Melemu gupiya mesabut para senita neng mituwa' su dlain nek pari'
maa' ni Melkisedek. 16 Giin mibaal nek pari' gena' tendeng sek pemala'ud
neg binaal ne nga getaw, bu' ndi' tendeng se ga'em ne ketubu' ne genda'i

* **6:19** 6.19 dliyu ne kurtina: Ri sek tulda ne ginamit para sek peksimba, duuni kurtina neng migbelet ri seg "bala'an ne dlugar" buwat ri se "dlabi neg bala'an ne dlugar," ne su dlabaw geseg nek pari' raing mekeseled ritu. ✡ **6:20** 6.20: Ngak Salmo 110.4. † **6:20** 6.20 Enlengay niyu su 5.6 ✡ **7:1** 7.1-2: Su Getaran se Dlaunan 14.17-20. ✡ **7:5** 7.5: Ngang Numero 18.21. * **7:11** 7.11 Enlengay niyu 5.6

gekteben. 17 ✡ Ay laung ne Kesulatan, “Pari'a se genda'iruni gekteben, maa'
sek pekepari' ni Melkisedek.” 18 Sud daan nek pemala'ud, tumu', tinelesan
tendeng ay gena' meligen bu' nda' pekpalu. 19 Ay su Kesugu'an ni Moses
gendi' mekepehingpit se isan ta'. Ma'ad ri se dlain neg bahin, getaran ini
ri se dlabi gempiya nek peretengen, pebiyan run nini, mekepegaud ita ri
sed Diwata.
20 Bu' dugang pa run nini, diin rema suk penumpa' ned Diwata. Nda'
penumpa' sud Diwata sek pegbaal sed duma ne mbaal ne ngak pari', 21 ✡
ma'ad si Jesus mibaal nek pari' pebiyan sek pekpenumpa' seng miktalu'
sud Diwata ri seniin,
“Minumpa' su Ginu'u,
Bu' ndi' me'eseb su gena'ena'en:
‘Dya'a pari' se genda'iruni gekteben!’ ”
22 Sumala' rema sek pekpenumpa' keni, si Jesus su kesiguruwan seng
melengas kampuun ne kesebutan.
23 Bu' nud diin, melauni ngak pari' tendeng ay bu' matay suk sala
sumukli suk sala arun mpeddayun suk terbahu nilan gisip pari'. 24 Ma'ad
si Jesus nda'iruni kemetainen; aas seng maa' nini, sug baalenen gisip pari'
nda' gelinay tu se dlain. 25 Aas mekegbaal giin kanunay sek pedluwas
se isan ta' ne getaw neng mekpegaud ri sed Diwata pebiyan ri seniin, ay
miktetubu' ma giin se genda'iruni gekteben arun sek pekpe'ilelaat ri sed
Diwata para senilan.
26 Aas si Jesus giin gaid su Dlabaw Geseg nek Pari' ne kina'enlan ta.
Bala'an giin, nda'iruni mpemura ri seniin awas sala'en, linain giin buwat
se nga getaw neng mikesala', bu' pesiddengegan giin ritu se nga dlangit.
27 ✡ Gena' giin maa' duma ne nga dlabaw geseg nek pari' ne kina'enlan
mengilak kada gendaw, guna para se nga gegulingen nek sala' nilan,
peketubus, para se ngak sala' ne nga getaw. Ma'ad si Jesus, minsan ra
giin migilak bu' nda' na esebay, se ginilaken su gegulingenen tu se krus.
28 Ay su Kesugu'an ni Moses miktendu' se nga getaw ne gena' hingpit neng
mibaal ne dlabaw geseg ne ngak pari'. Ma'ad sumala' sek pinumpa' ned
Diwata neng minateng sek tambinai' sinangkali' se Kesugu'an, tinendu'en
sug Bata' nek pihingpit se genda'i gekteben.

8

Si Jesus Giin su Dlabaw Geseg nek Pari' Ta

1 ✡ Na, giin nini suk pekpesabut se ginasuy nami: ned duun nai Dlabaw
Geseg nek Pari' ta numuun neng migingkud sed dapit dlintu nek trunu
seng Mekegega'em ned Diwata tu se nga dlangit. 2 Minibeli giin gisip labaw
ne geseg nek Pari' ritu se Dlabi neg Bala'an ne Dlugar ne giining metuud
nek tulda nek pinindeg ne Ginu'u, bu' gena' getaw. 3 Su kada ne dlabaw
geseg nek pari' tinendu' sek pekpengilak sed Diwata se ngak pimbegay bu'
ngad dulang ne ngak pitubu'. Aas su dlabaw geseg nek pari' ta kina'enlan
duun remai gilaken. 4 Na, bu' rini pa giin seg benwa, ndi' gaid giin mbaal
nek pari', ay gatad pa nud diin duun nai ngak pari' neng mingilak sek
pimbegay sumala' ri se Kesugu'an ne ngag Judeo. 5 ✡ Sug binaal nilan maa'
neg binaal ne ngak pari' kupya bu' dlingaw ma'aray se ngag betang tu se
dlangit. Maa' run rema ini sung mihitabu' ri ni Moses. Sek pe'indegen na

✡ **7:17** 7.17: Ngak Salmo 110.4. ✡ **7:21** 7.21: Ngak Salmo 110.4. ✡ **7:27** 7.27: Levitico 9.7.
✡ **8:1** 8.1: Ngak Salmo 110.1. ✡ **8:5** 8.5: Exodo 25.40.

niin suk tulda, tinelu'an giin ned Diwata, “Kina'enlan nek sunuren mu suk
pi'ita'u seni'a ritu se gembagel neg bentud.”
6 Ma'ad nemuun, binegayan si Jesus se ketendanan sek pekepari' neg
halangdun pa kampuun sinangkali' senilan, maa' sek pasad ne keligenan
ne ginimetangen ri se gelet ned Diwata bu' se nga getawaan melengas pa
kampuun, tendeng ay sug begu nek pasad ne keligenan buwat ri se dlabi
gempiya ne ngak saad ned Diwata.
7 Ay bu' su guna ne keligenan nda' paik sayepen, ndi' na siya kina'enlan
su keruwa'. 8 ✡ Ma'ad mi'ita' ned Diwata suk sayep ri se nga getawaan.
Miktalu' giin,
“Enlengay niyu, matengi gendaw, miktalu' su Ginu'u,
neng megbaalu neg begu ne keligenan duma se nga getaw Israel bu'
duma se nga getaw Judah.
9 Gena' ining maa' se keligenan neg binaal'u duma se nga gepu'an nilan
se gendaw ne ginagak'u ilan arun megawa' buwat se dlupa' seg Ehipto,
tendeng ay nda' nilan sunuray su keligenan neg binaal'u duma ri senilan,
bu' aas nda'u ilan penemba'ay, miktalu' su Ginu'u.
10 Na, giin nini su keligenan neg baalen'u duma se nga getaw Israel
seng mateng ne nga gendaw ketu, miktalu' na pelum su Ginu'u:
Betangen'u su ngak sugu'u ri se nga gena'ena' nilan
bu' sulaten'u ini ri se ngak pusung nilan.
Gaku' mbaal nilan ned Diwata,
bu' gilan mbaal ne nga getawan'u.
11 Bu' ndi' na kina'enlan neng mektendu' ilan pa se kada sala tu sek samaan
ned dangen,
awas sek pateren,
‘Ilala mu su Ginu'u’.
Tendeng ay dlaun nilan megilala ri senaan,
buwat se dlabi gembaba' tampan tu se dlabi neg halangdun.
12 Ay pasayluun'u ilan ri se ngang melaat ne ngag binaal nilan
bu' ndi'u na pegena'ena'en su ngak sala' nilan.”
13 Pebiyan sek peksambay seg begu ne keligenan, sud Diwata migbaal se
guna ne keligenan neng meraan na; bu' isan landun sung meraan na bu'
meluktak me'alep ra rayun.

9

Suk Peksimba rini seg Benwa bu' ritu se Dlangit

1 Nandaw su guna ne keligenan, duuni ngak pema'agiin para ri sek
peksimba bu' dlugar para sek peksimba rema. 2 ✡ Duunig binaal nek
tulda ned duunid duwa' ned duguun; su guna ned dugu iningelanan neg
Bala'an ne Dlugar. Ritu duunig betangan ne ngak sulu' bu' dlemisaan ned
ditu betangay suk pan neg hinalad na tu sed Diwata. 3 ✡ Bu' se dliyu ne
keruwa' ne kurtina tu sek tulda ne giningelanan neg Bala'an Gupiya ne
Dlugar. 4 ✡ Ritu mibetang sug bulawan nek pengilakan para pekserengan
ne ginsinsu bu' su Kaban ne Keligenan ne ineklupan neg bulawan. Ritu
se Kaban miseled sug bulawan nek tibud nek sineleran neng mana, bu'
su gages ni Aaron neng mingindaun; ritu rema sud duwa' neng melekpi'
neg batu nek sinulatan ne ngak sugu' ned Diwata. 5 ✡ Ritu sed dibabaw

✡ **8:8** 8.8-12: Jeremias 31.31-34 (LXX). ✡ **9:2** 9.2: a Exodo 26.1-30. b Exodo 25.31-40. c Exodo 25.23-30. ✡ **9:3** 9.3: Exodo 26.31-33. ✡ **9:4** 9.4: a Exodo 30.1-6. b Exodo 25.10-16. c Exodo 16.33. d Ngang Numero 17.8-10. e Exodo 25.16; Deuteronomio 10.3-5. ✡ **9:5** 9.5: Exodo 25.18-22.

ne Kaban, duuni nga kirubim* neng mikpe'ita' ini ned ditu sud Diwata.
Su gekpak ne nga kirubim mibelat sed dibabaw ne dlugar ketu ned ditu
pinasaylu ned Diwata su ngak sala' ne nga getaw. Ma'ad nemuun, ndi' pa
nami mpesabut su dlaunen keni.
6 ✡ Maa' nini suk pekimetang ritu sek seled nek tulda. Kada gendaw,
sumeled su ngak pari' ritu se guna ned dugu arun baalen su ketendanan
nilan. 7 ✡ Ma'ad su dlabaw geseg nek pari' ra gaid sung mekeseled ritu se
keruwa' ned dugu bu' minsan ra gaid sek setaun sumeled ritu. Bu' sumeled
giin ritu, meguwit gaid giin ned dugu' ne gilak ritu sed Diwata para ri se
gegulingenen ne ngak sala' bu' para rema se ngak sala' ne nga getawan ne
genda' mekesuun nek sala'ig binaal nilan. 8 Seng maa' niin nek pebiyan,
pisuun ne Gispiritu Santu ri senita ne su nga getaw ndi' gaid mekeseled
ri se Dlabi neg Bala'an ne Dlugar saanay mekpebilin pa suk tulda. 9 Giin
nini su dlingaw nek pi'ita' sek panahun keni. Su dlaun ne ngag halad bu'
su ngang menanap ned dinulang tu sed Diwata ndi' gaid mekelimpiyu ri
se gena'ena' ne ngang miksimba. 10 Keni ne ngag begay bu' ngad dinulang
metendeng ma'aray se nga gaan, ginumen, se dlainlain nek pedlimpiyu, bu'
ngag bala'ud metendeng ri se dlawas neng mekpeddayun ma'aray tampan
beguun na ned Diwata su dlaun ne ngag betang.
11 Ma'ad minateng na si Christ gisip ne Dlabaw Geseg nek Pari' se nga
gempiya neg betang ned dini na. Suk tulda nek pinibeliyaan melengas
kampuun bu' hingpit gupiya tendeng ay gena' ini suk tulda neg binaal ne
nga getaw neg be'et pesabut, gena' dlabet ini ri seg binaal rini seg benwa.
12 Sek pekseled ni Christ ritu seg Bala'an Gupiya ne Dlugar minsan ra bu'
nda' na esebay, gena' dugu' ne nga kanding bu' ne ngang nati neg baka sud
dinulangen, bu' ndi' su gegulingenen ned dugu'. Bu' tendeng sed dugu'en,
miluwas ita se genda'i gekteben. 13 ✡ Ay bu' sud dugu' ne nga kanding, ngak
turu neg baka, bu' gabu nek sinereng neng nati neg baka mpesik tu se nga
getaw ne inilala neng melemu', melimpiyuwan ilan sumala' se kesugu'an.
14 Na, bu' mekelimpiyu itu, labi pa gairing mekelimpiyu sud dugu' ni
Christ. Ay pebiyan se Gispiritu ne genda'i gekteben, dinulang ni Christ
ri sed Diwata su gegulingenen gisip dulang neng melengas gupiya sek
pengenleng ned Diwata. Sud dugu'en giining medlimpiyu ri se gena'ena'
ta arun teliyuran ta sug binaal ta ne genda'irunik paluun bu' penibeliyan
ta sud Diwata neng miktetubu'.
15 Bu' tendeng run nini, si Christ giining migbaal seg begu ne kesebutan
arun suk tinawag ned Diwata mekerawat se genda'i gekteben ne ngak
pengumpiya nek sinaad ned Diwata. Mbaal ini tendeng ay su kemetainen
midluwas se nga getaw buwat se ngak sala' neng mibaal nilan saanay
miriyalem ilan pa se guna ne keligenan.
16 Bu' duun ngani' nek pengumbilin, kina'enlan mpemetuuran neng mi-
natay sung migbaal run nini, 17 ay suk pengumbilin nda'ik paluun saanay
tetubu' pa su getaw; mekpalu ra ini bu' matay na sung mingumbilin. 18 Giin
itu isan su guna ne keligenan† midlekina'enlan ned dugu' arun mpeligen.
19 ✡ Ay dluwat sek pektalu' ni Moses se nga getaw se dlaun ne ngak sugu'
se Kesugu'an, minuwan giin ned dugu' ne ngang nati neg baka bu' ne nga
kanding bu' linemugaan nini nek tubig. Minuwan rema giin neg bembul
ne karniru nek tinina' ne gempula bu' nek panga gayu ne iningelanan

---

* **9:5** 9.5 Kirubim: Gilelaan ned ditu sud Diwata. ✡ **9:6** 9.6: Ngang Numero 18.2-6. ✡ **9:7** 9.7: Levitico 16.2-34. ✡ **9:13** 9.13: a Levitico 16.15-16. b Ngang Numero 19.9, 17-19. † **9:18** 9.18 guna ne keligenan: Ri se Griego migulugan rema su keligenan nek "pengumbilin." ✡ **9:19** 9.19-20: Exodo 24.6-8.

neg isupu. Tubus itu, linebulen ritu sed dugu' ne dlinemugan nek tubig
bu' pinesik tu se dlinukut neg besaan bu' tu se nga getaw. 20 Rayun
miktalu' giin, “Giin nini sud dugu' neng mikpemetuud, neng metuud suk
tinalu' ri se keligenan neg binegay ned Diwata bu' petumanen riin seniyu.”
21 Bu' pinesikaan rema suk tulda duma su dlaun ne ngag betang ri sek
peksimba. 22 ✡ Dlaun gaid ne ngag betang limpiyuun pebiyan sed dugu'
sumala' se Kesugu'an. Bu' nda'irunid dugu' nek pikigis, nda'iruni getaw ne
gempasaylu ri sek sala'en.

Sud Dulang ni Christ Mikepasaylu ne ngak Sala'

23 Na, ngag betang ketu, ne nga kupya sed ditu se dlangit, kina'enlan
ne dlimpiyuun pebiyan run nini. Ma'ad su ngag betang tu se dlangit
medlekina'enlan neng melengas kampuun ne ngad dulang. 24 Ay si Christ
nda' seled sek tulda neg binaal ma'aray ne nga getaw bu' kupya ma'aray
seng metuud ne ngag betang. Tumu' sinumeled giin ritu mismu se dlangit.
Bu' numuun ritu giin seng metungenga'an ned Diwata para senita. 25 Su
dlabaw geseg nek pari' ne ngag Judeo sumeled ri seg Bala'an Gupiya ne
Dlugar kada taun neng meguwit ned dugu' ne ngang menanap. Ma'ad nda'
sigi seled si Christ arun peddulang ri se gegulingenen, 26 ay bu' maa'entu,
sigi siya giin megantus gatad pa sek pegbaal ri seg benwa. Ma'ad nemuun,
seng meguud na metapus su ngak panahun, mirini giin bu' mikpe'ita' arun
sek peddala' sek sala' pebiyan sek peddulang ri se gegulingenen minsan ra.
27 Su getaw minsan gaid matay, bu' peketubus, ukuman giin ned Diwata.
28 ✡ Dinulang rema si Christ minsan ra arun sek peddala' se ngak sala'
se dlaun ne nga getaw. Mekpe'ita' giin se keruwa' nek panahun, gena'
tendeng se ngak sala', bu' ndi' sek pedluwas ri senilan neng migelat ri
seniin.

10

1 Su Kesugu'an ni Moses maa' dlingaw para ri seng melengas ne ngag
betang neng mateng pa. Su dlingaw gena' pa melengas tendeng ay suk
sama ne ngad dulang kanunay dinulang kada taun. Aas pegendun ma se
Kesugu'an sek pektileng pa se nga getaw neng mekpegaud ri sed Diwata
pebiyan run nini ne ngad dulang? 2 Bu' metuud neng milimpiyuwan se
ngak sala' su ngang miksimba ri sed Diwata, ndi' na siya nilan betiken
neng mikesala' ilan bu' nda'irun na siyaik pengilak neg baalen pa. 3 Ma'ad
su ngak pekpengilak ketu, mikpe'ena'ena' pa tumu' se nga getaw se kada
taun se ngak sala' nilan. 4 Tendeng ay sud dugu' ne ngak turu neg baka bu'
se nga kanding ned dinulang nilan ndi' gaid mekaawa' se ngak sala' nilan.
5 ✡ Aas sek peddini ni Christ seg benwa, miktalu' giin tu sed Diwata,
“Nda' mu kina'enlanay su ngad dulang bu' ngag halad,
tumu' binegayan mau dlawas.
6 Nda'a pedleliyagay se ngang menanap nek tibuuk sinereng tu sek
pengilakan
awas se ngad dulang sek pegawa' ri se ngak sala'.
7 Rayun miktalu'u, ‘Enlengay mu, miriniu,
sek pektuman se keliyag mu, Uu Diwata,
maa' seng misulat metendeng ri senaan ri se dlinukut neg besaan.’ ”
8 Bekna miktalu' giin, “Nda' mu kina'enlanay awas liyagay su ngad dulang
bu' ngag halad bu' ngak petubu'en nek tibuuk sinereng ri sek pengilakan
bu' su ngag halad para pegawa' tu se ngak sala'.” Tinalu'en nini isan su

✡ **9:22** 9.22: Levitico 17.11. ✡ **9:28** 9.28: Isaias 53.12. ✡ **10:5** 10.5-7: Ngak Salmo 40.6-8 (LXX).

dlaun ne ngad dulang dinulang sumala' ri se Kesugu'an. 9 Rayun, miktalu'
giin, “Na, miriniu arun pektuman se keliyag mu.” Pebiyan run nini,
inawa' na ned Diwata sud daan ne ngak peddulang arun metelesan ri sek
peddulang ni Christ. 10 Tendeng ay tinuman ni Jesus Christ su keliyag ned
Diwata, dlaunan ta milimpiyuwan na buwat ri se ngak sala' ta pebiyan sek
peddulangen ri se gegulingenen ne dlawas minsan ra bu' nda' na esebay.
11 ✡ Su kada nek pari' neng megbaal seg baalenen kada gendaw bu'
sigi meddulang seng maa' ra run ne ngad dulang ne ndi' gaid mekaawa'
ri se ngak sala' ne nga getaw. 12 ✡ Ma'ad ri se dlain neg bahin, si
Christ dinulangeni gegulingenen para ri se ngak sala' minsan ra bu' nda'
na esebay, bu' migingkud rayun giin ritu sed dapit dlintu* ned Diwata.
13 Gatad sek panahun keni, migelat giin ritu tampan mperiyalem ned
Diwata su nga kuntranen ri se ga'emen. 14 Ay tendeng sek salabuuk dulang,
se genda'i gekteben, bineluyen su nga getaw buwat ri se ngak sala' bu'
inuwiten ilan tu sed Diwata.
15 Bu' su Gispiritu Santu mismu mikpemetuud ri senita ay miktalu' su
Ginu'u,
16 ✡ “Giin nini su keligenan neg baalen'u duma ri senilan
se nga gendaw neng mateng, miktalu' sud Diwata:
Sulaten'u su ngag bala'ud'u,
bu' betangen'u ini ri se ngak pusung bu' gena'ena' nilan.”
17 ✡ Bu' rayun miktalu' giin, “Ndi'u na gaid pegena'ena'en su ngak sala'
nilan bu' sung melaat ne ngak terbahu nilan.”
18 Na, seng mipasaylu na su ngak sala', ndi' na kina'enlan mengilak pa
gusay neg halad.

Mekpegaud Ita sed Diwata

19 Aas nga kepeteran, duun nai kegewasan ta nek sumeled ritu se Dlabi
neg Bala'an ne Dlugar tendeng sed dugu'† ni Jesus. 20 Pinukaan para senita
suk sala neg begu ned dalan neng megunut tu se ketubu' ne dlumahus
tu se kurtina, ne senita pa, pebiyan ri se dlawasen. 21 Bu' tendeng ay
duuni dlabaw geseg nek Pari' ta neng miguwit ri seg balay ned Diwata,
22 ✡ mekpegaud ita tu sed Diwata duma seng metinuuren ne gena'ena'
bu' meligen nek pektu'u. Milimpiyuwan na su nga gena'ena' ta buwat
seng melaat ne kunsinsiya bu' mi'ugasan rema ri se dlimpiyu nek tubig
su nga dlawas ta. 23 Mekpebilin ita neng meligen ri sek tinalu' ta neng
mekegbegay nek pedderama bu' ndi' menduwa'ruwa', ay mekesalig ita
ri sed Diwata nek tumanenen suk sinaaren. 24 Bu' pegena'ena'en ta reli'
pegendunen ta run peginebangay sek pekpe'ita' sek petail bu' sek pegbaal
ne gempiya. 25 Ndi' ta gaid peleliyan sung mibetasan ta nek peksalabuuk,
maa' neg binaal ned duma. Bu' ndi', meddinesigay ita, labi na gaid
numuun neng me'ita' niyu neng megaud na su Gendaw sek pekpuli' ne
Ginu'u.
26 Ay bu' mekpeddayun ita gusay sek pekpekesala', dluwat ita mekesuun
se kemetuuran, nda'irun naig halad ne kina'enlan ilaken arun mpasaylu
su ngak sala' ta. 27 ✡ Tumu' su getaw neng mikpekesala' mekperateng
ra run seng mekelelisang nek pegukum bu' minit gupiya ne gapuy neng
mekepedlaat tu se kumuntra ri sed Diwata. 28 ✡ Su getaw ne gendi'

✡ **10:11** 10.11 Exodo 29.38. ✡ **10:12** 10.12-13 Ngak Salmo 110.1. * **10:12** 10.12 dapit dlintu: Enlengay niyu suk talu' ri se 1.3 ✡ **10:16** 10.16: Jeremias 31.33. ✡ **10:17** 10.17: Jeremias 31.34. † **10:19** 10.19 dugu': awas kemetain ✡ **10:22** 10.22: Levitico 8.30; Ezekiel 36.25. ✡ **10:27** 10.27: Isaias 26.11 (LXX). ✡ **10:28** 10.28: Deuteronomio 17.6; 19.15.

mektuman ri se Kesugu'an ni Moses petain se genda'iruni dlelaat bu'
mpemetuuran sed duwa' awas melaun ne getaw ne giin mikesala'. 29 ✡
Gendun kebegat suk silut, sek pegena'ena' niyu, su gembaya' tu se getaw
neng memura tu seg Bata' ned Diwata? tu se getaw ne nda' pegbegay ne
dlaga' sed dugu' neng mikpeligen se keligenan ned Diwata bu' midlimpiyu
ri senilan buwat sek sala'? tu se getaw nek tumampela' tu se Gispiritu
Santu neng melilelaaten? 30 ✡ Ay mi'ilala ta suk sala neng miktalu', "Gaku'
suk sumuli' bu' pebiyaren'u ilan." Bu' mi'ilala ta rema sung miktalu',
"Gaku' su Ginu'u, suk sala neng megukum tu se nga getawan'u."
31 Bu' mekeendekendek gaid bu' sud Diwata neng miktetubu' giining
meksilut.
32 Pegena'ena' niyu sung mihitabu' ri seniyu nud diin. Se nga
gendaw ketu, dluwat amu relaagay ned Diwata, migantus amu seng
melaun ne ngag betang ma'ad nda' amu pekperaag riin sek panahun se
keliseran. 33 Taangdun, pingumpiid amu bu' piddaagdaag amu ri seng
metungenga'an ne nga getaw; bu' se dlain nek panahun, isan gena' gamu
sug binaalan run nini, miruma amu se ngak pegantus nilan. 34 Mikebahin
amu se ngak pegantus se ngak pimerisu. Se ginawi' su dlaun ne ngag
betang niyu, pidleliyag amu ned dinumawat isan neng mirela'an amu, ay
misuunan niyu ned duun paing mi'angken niyu neng melengas kampuun
ne ngag betang neng mekpayat se genda'i gekteben. 35 Aas ndi' niyu dela'ay
suk peksalig niyu ay duuni gembagel ne ganti run nini. 36 Kina'enlan
mengme'inentusen amu arun baalen niyu su keliyag ned Diwata bu'
merawat niyu suk sinaaren. 37 ✡ Ay sumala' sek tinalu' se Kesulatan,
"Ay se gendi' na mekpayat,
suk sala neng merini mateng;
bu' ndi' na giin medlangan.
38 Ma'ad su getawan'u neng metareng medleketubu' pebiyan sek pektu'u
nilan,
bu' ta'ing megawa' ri sek pektu'u nilan
ndi'u pedleliyagen ri senilan."
39 Gena' ita neng maa' ne nga getaw neng migawa' ri sek pektu'u bu'
mbuwag ri sed Diwata se genda'i gekteben. Tumu' duunik pektu'u ta bu'
miluwas ita.

11

Pektu'u

1 Na, suk pektu'u mekepesiguru ri senita tu se ngag betang nek
pidderama ta bu' mekegbegay ri senita se kesiguruwan se gendi' ta me'ita'.
2 Ay pebiyan ri sek pektu'u, mikerawat su nga gepu'an ta nud diin sek
peksaya' neg buwat sed Diwata. 3 ✡ Pebiyan sek pektu'u, misabut ta ne
ginamit ned Diwata suk talu'en sek pegbaal ri se dlangit bu' se dlupa', aas
su dlaun neng me'ita', nda' baalay buwat ri seng me'ita'.
4 ✡ Pebiyan sek pektu'u, si Abel mikeddulang tu sed Diwata ne dlabi
gempiya ned dulang sinangkali' ri se ni Cain. Bu' tendeng sek pektu'uun,
inilala giin ned Diwata neng metareng ri sek pengenlengen bu' dinawat
ned Diwata su ngag begain. Aas isan minatay na si Abel, maa' giin neng
miktetubu' gusay tendeng ri sek pektu'uun.

✡ **10:29** 10.29: Exodo 24.8. ✡ **10:30** 10.30: a Deuteronomio 32.35-36. ✡ **10:37** 10.37-38: Habakuk 2.3-4 (LXX). ✡ **11:3** 11.3: Su Getaran se Dlaunan 1.1; Ngak Salmo 33.6, 9; San Juan 1.3. ✡ **11:4** 11.4: Su Getaran se Dlaunan 4.3-10.

5 ✡ Pebiyan sek pektu'u nda' patay si Enoc. Inuwit giin ned Diwata.
Nda' mbaangay ne ngak sementaunen sug bangkain ay inuwit giin ned
Diwata ritu se dlangit. Sumala' ri se Kesulatan ne se nda' pa giin uwitay,
pipedleliyagen sud Diwata. 6 Su getaw ne genda'irunik pektu'uun ndi'
gaid mekepedleliyag ri sed Diwata. Tendeng ay isan ta' sung mekpegaud
ri sed Diwata kina'enlan neng mektu'u ned duunid Diwata bu' su ngang
mekpenengaw ri seniin, begayaan ne nga ganti.
7 ✡ Pebiyan sek pektu'u seng mirengeg ni Noe suk tinalu' ned Diwata
tendeng se ngang mehitabu' seng mateng ne gendaw, isan nda'en pa
me'ita', mikpetuud giin. Migbaal giin neg arka arun mekelingkawas suk
pamilyaan. Seng maa' nini nek pebiyan, inukuman su nga getaw ri seg
benwa, bu' si Noe mikerawat sek pekemetareng buwat ri sed Diwata
pebiyan ri sek pektu'uun.
8 ✡ Pebiyan sek pektu'u, sek tinelu'an si Abraham ned Diwata neng
megawa' ritu sed daan nek pikengelaan arun meritu se dlugar nek sinaad
ned Diwata neg begain ri seniin, mikpetuud giin. Bu' migawa' ritu seng
nasuren isan nda'en pa mesuunay suk pa'agawaan. 9 ✡ Pebiyan sek
pektu'u, mikengel giin tu seng nasud nek sinaad ned Diwata gisip nek
tuwa'. Mikengel giin ri se ngak tulda maa' ra run rema sek pikengelan
ni Isaac bu' ni Jacob neng mikerawat neng maa' ra run nek saad buwat
sed Diwata. 10 Ay mikperateng giin sek pekengel sek siyudad ne su ngak
penligenen genda' nai gekteben ritu se dlangit nek pinelanu bu' binaal ned
Diwata.
11 ✡ Pebiyan rema sek pektu'u mibaal si Abraham ne gama' isan
dlegulang na gupiya giin bu' ndi' na mekegbata' si Sarah. Si Abraham
miktu'u ne sud Diwata mektuman ri sek saaren. 12 ✡ Aas isan ne gendi' na
gaid mekebata' si Abraham tendeng ay dlegulang na giin, su nga gasal ne
getaw keni midlaun maa' se kelaun ne ngag bituun se dlangit bu' se gendi'
me'isip ne gelis ri seg baaybaay.
13 ✡ Dlaun ne nga getaw keni miksalig ri sed Diwata tampan mimatay
ilan. Nda' nilan merawat su ngak saad ned Diwata ma'ad mi'ita' na nilan
landunig begay ri senilan isan melayu' pa, bu' pidleliyag ilan gupiya. Aas,
inangken nilan nek tuwa' ilan na run bu' mayan ra rini seg benwa keni.
14 Ay sung miktalu' run nitu, kinelaru nilan neng mikpenengaw ilan nek
sala neng nasud ne gegulingen nilan. 15 Bu' pigena'ena' nilan metendeng
seng nasud neg bineleng nilan, duun siya neg higayun nilan sek pekpuli'.
16 Ma'ad nemuun, pilabun gaid nilan kampuun su gempiya neng nasud, su
dlugar ned ditu gaid se dlangit. Aas ndi' mpiid sud Diwata nek tuwagen
giin ned Diwata nilan tendeng ay inendamaan ilan nek salabuuk nek
siyudad para senilan.
17 ✡ Pebiyan sek pektu'u, dinulang ni Abraham si Isaac, sek sinulayan giin
ned Diwata. Si Abraham giin suk sala neg binegayan nek saad ned Diwata,
ma'ad andam giin sek peddulang ri seg buntung bata'en. 18 ✡ Miktalu' sud
Diwata ri seniin, “Pebiyan riin ni Isaac mekaangken'a ne nga gasal nek
sinaad'u.” 19 Miktu'u si Abraham ne bu' matay ma si Isaac, petubu'en
ra puli' ned Diwata. Aas maa' ra neng mitubu' puli' si Isaac buwat ri se
kemetain.

✡ **11:5** 11.5: Su Getaran se Dlaunan 5.21-24 (LXX). ✡ **11:7** 11.7: Su Getaran se Dlaunan 6.13-22. ✡ **11:8** 11.8: Su Getaran se Dlaunan 12.1-5. ✡ **11:9** 11.9: Su Getaran se Dlaunan 35.27. ✡ **11:11** 11.11: Su Getaran se Dlaunan 18.11-14; 21.2. ✡ **11:12** 11.12: Su Getaran se Dlaunan 15.5; 22.17; 32.12. ✡ **11:13** 11.13: Su Getaran se Dlaunan 23.4; 1 Nga Cronica 29.15; Ngak Salmo 39.12. ✡ **11:17** 11.17: Su Getaran se Dlaunan 22.1-14. ✡ **11:18** 11.18: Su Getaran se Dlaunan 21.12.

20 ✡ Pebiyan rema sek pektu'u, mingumpiya si Isaac para seng mateng
ne gendaw tu ni Jacob bu' ni Esau.
21 ✡ Pebiyan sek pektu'u, saanay megaud na matay si Jacob,
pingumpiyanaan suk salasala ne nga gapu'en riin ni Jose. Mingundesen
giin ri se gagesen bu' miksimba ri sed Diwata.
22 Pebiyan sek pektu'u, saanay megaud na matay si Jose, miktalu' giin
metendeng sek pegawa' se nga getaw Israel buwat seg Ehipto, bu' mimuun
giin ne uwiten nilan su ngag bekegen.
23 ✡ Pebiyan sek pektu'u nu ngang megulang ni Moses, sek pegegetaun,
inedlud nilan giin seled sek telu bulan tendeng ay mi'ita' nilan neng melelai
nek pekebata' bu' nda' ilan endek sek sugu' nu gari'.
24 ✡ Pebiyan sek pektu'u, seng miksibagel na si Moses, isan binata' giin
nug bai se dlugar neg Ehipto nda' peliyag ingelanan neg bata' nug bai ketu,
25 tumu' inunungaan se kelised su nga getawan ned Diwata sinangkali' sek
pedleliyag ri sek sala' se gena' mpayat nek panahun. 26 Pigena'ena'en ne
gempiya kampuun bu' megantus giin para riin seng Misiyas sinangkali'
seng me'angkenen su dlaun ne ketigeyunan seg Ehipto. Ay pegita'enen
ned duuni gembagel ne ganti dlema' lenlag.
27 Pebiyan sek pektu'u, migawa' si Moses seg Ehipto, nda' endek ri
se dlanget nu gari'. Ay maa' mi'ita'en sud Diwata ne ndi' me'ita', nda'
pedduwa'ruwa' sek pegawa' ri se dlugar ketu. 28 ✡ Pebiyan sek pektu'u,
inetaraan sek pekse'ulug suk Paska bu' miksugu' giin nek pesikan ned
dugu' ne karniru su ngak sira nu ngag balay, arun seng maa'entu ndi'
petain nug anghel neng mekpatay se nga gulangbata' dlai nu nga getaw
Israel.
29 ✡ Pebiyan sek pektu'u, su nga getaw Israel dinumipag se Gempula
ned Dagat neng maa' neng midlaang ma'ad ri seng mimala ne dlupa'; se
ginindanan nu nga getaw Ehipto sek peddipag, midlemes ilan gela'.
30 ✡ Pebiyan sek pektu'u, mibuksak su ngang metaas nek paril seg Jerico
dluwat ini laangay pelibut nu nga getaw Israel seled sek pitu endaw. 31 ✡
Pebiyan sek pektu'u, si Rahab, sung migbeledya' ri sed dengegen, nda'
mperuma petayay duma se ngak sementaunen ne genda' pektuman ri sed
Diwata, ay dinawaten ri seg balain su ngang meneni'id.
32 ✡ Lama pai gempiya telu'en'u? Nda'iruni gigu' nek panahun neng
meksambay pa metendeng riin senilan ni Gideon, ni Barak, ni Samson,
ni Jepte, ni David, ni Samuel bu' se ngak propeta nud diin. 33 ✡ Tendeng
sek pektu'u, dinaag nilan su ngak pidlegeri'an. Binaal nilan su ginsaktu
bu' mirawat nilan su ngak sinaad ned Diwata ri senilan. Mitikem nilan
sug baba' nu nga dliyun, 34 ✡ duunid duma mikepaleng se gembagel ne
nga gapuy, duunid duma mikeliyaw se nga kalis se nga kuntra nilan.
Binegayan ilan nek sekeg buwat se keluya. Mikeddaag ilan ri se gubat ay
mipegebek nilan su ngak tuwa' ne ngak sundalu ne kinumuntra ri senilan.
35 ✡ Pebiyan sek pektu'u nu nga dlibun, su ngang mimatay ne nga gapen
nilan mitubu' puli'.

✡ **11:20** 11.20: Su Getaran se Dlaunan 27.27-29, 39-40. ✡ **11:21** 11.21: a Su Getaran se Dlaunan 48.1-20. b Su Getaran se Dlaunan 47.31 (LXX). ✡ **11:23** 11.23: a Exodo 2.2. b Exodo 1.22. ✡ **11:24** 11.24: Exodo 2.10-12. ✡ **11:28** 11.28: Exodo 12.21-30. ✡ **11:29** 11.29: Exodo 14.21-31. ✡ **11:30** 11.30: Jos 6.12-21. ✡ **11:31** 11.31: a Jos 6.22-25. b San Santiago 2.1-21. ✡ **11:32** 11.32: a Nga Gukum 6.11—8.32. b Nga Gukum 4.6—5.31. c Nga Gukum 13.2—16.31. d Nga Gukum 11.1—12.7. e 1 Samuel 16.1—1 Nga Gari' 2.11. f 1 Samuel 1.1—25.1. ✡ **11:33** 11.33: Daniel 6.1-27. ✡ **11:34** 11.34: Daniel 3.1-30. ✡ **11:35** 11.35: 1 Nga Gari' 17.17-24; 2 Nga Gari' 4.25-37.

Ma'ad sud duma, ne nda' nilan duwatay su keguwasan, pi'antus tampan
mimatay arun metubu' tu seng melengas kampuun ne ketubu'. 36 ✡ Duunid
duma senilan nek pingumpiid gupiya bu' linatigu. Ngad duma kinadinaan
bu' pimerisu. 37 ✡ Sud duma binatu, duuni ginabas, bu' sud duma pa
gaid pimatay pebiyan ri se kalis. Sud duma senilan mikseluk ra run nek
panit ne karniru bu' kanding tendeng ay pupus ilan gupiya bu' linutus bu'
piddaagdaag ne nga getaw. 38 Su nga getaw rini seg benwa gena' mbaya'
medduma ri seng melengas getaw neng midlaanglaang ri se kemingawan
bu' seg binenturan. Mikengel ilan ri se nga dlangeb bu' se nga dlalud ri se
dlupa'.
39 Dlaun nilan sinaya' tendeng sek pektu'u nilan. Ma'ad nda' nilan
merawat suk sinaad ned Diwata, 40 tendeng ay sud Diwata mikpelanu ne
dlabi pa gempiya para senita. Giinik tuyu'en neng mehingpit ilan duma
senita.

12

Diwata ne Gama' Ta

1 Aas, tendeng ay linibutan ita ri se gembagel ne dlumpuk ne ngak
sintigus, belengen ta su dlaun neng mekebelabag ri senita bu' suk sala'
neng migawid gupiya ri senita. Gebeken ta ned duunik pedlahutay suk
saliyan nek piddumaan ta. 2 Tenteng ta su ngang mata ta riin ni Jesus
neng megunut ri senita bu' mektileng ri sek pektu'u ta. Inantusen suk
piiran sek pedlansang ri seniin tu se krus tendeng ay misuunaan ne se
ketambinai' pedleliyagen giin seg binaalen. Nemuun, migingkud giin ritu
sed dapit dlintu* nek trunu ned Diwata.
3 Pegena'ena' niyu bu' landun su ginantusen bu' pigendunen sek
pegagwanta seng melebiyan nek peksupak ri seniin nu ngang mekesesala'
arun ndi' amu meluya bu' menuga'. 4 Ay nda'irun paing minatay riin
seniyu sek pedlekuntra niyu ri sek sala'. 5 ✡ Milingawan ba niyu su ngang
mekepengulikseg nek tinalu' ned Diwata riin seniyu, ne ngag bata'en?
“Bata'u, pegena'ena' mu ne gimpurtanti
sud disiplina ne Ginu'u riin seni'a,
bu' pemaagen'a
ndi'a meluya.
6 Ay su dlaun nek pinetailen,
pimendu'an ne Ginu'u,
bu' silutanen su kada neg bata'
ne ginilelaan gisip bata'en.”
7 Ay bu' disiplinaan amu ned Diwata gisip ne ngag bata'en, antus niyu!
Ay duun baig bata' ne ganda' disiplinaay ne gama'en? 8 Ma'ad bu' nda' amu
disiplinaay ned Diwata nek para se dlaun ne ngag bata'en, mikpesabut
ne gena' amu neng metuud ne ngag bata'en, bu' ndi' ngag bata' ri se
gawas. 9 Dugang pa run nini, su nga gama' ta rini seg benwa, mimandu'
ilan ri senita. Bu' sama se ngang mentetendu', tinamed ta ilan. Labaw
pa kampuun ned duwaten ta suk pemandu' ne Gama' ta se dlangit arun
metubu' ita. 10 Ay pimendu'an ita nu nga gama' ta seled se gembaba'
nek panahun sumala' ri seng me'ena'ena' nilan ne gempiya baalen. Ma'ad
sud Diwata mimandu' ri senita para se gegulingen ta ne kepiyanan arun

---

✡ **11:36** 11.36: 1 Nga Gari' 22.26-27; 2 Nga Cronica 18.25-26; Jeremias 20.2; 37.15; 38.6. ✡ **11:37** 11.37: 2 Nga Cronica 24.21. * **12:2** 12.2 dapit dlintu: Enlengay niyu 1.3 ✡ **12:5** 12.5-6: Job 5.17; Ngak Pementelu'en 3.11-12 (LXX).

mekebahin ita ri sek pekebala'aan. 11 Ma'ad kada disiplina sek panahun
ketu gendi' mekepedleliyag ri senita bu' ndi' mekepegeel. Ma'ad, sek
tambinai', sung mikerawat sed disiplina ketu mekegani nek pedleketubu'
se kelinaw bu' sek pekemetareng.

Ngak Pemandu' bu' ngak Penegul

12 ✡ Aas, gamu ne ngang milubayi nga gemegen bu' mingeregi nga
dlululren, mekpekemeligen amu. 13 ✡ Pedlaang amu kanunay ri seng
meleddeng ne ngag biyanan arun ndi' meluya sung mipi'ang ne geksud
niyu bu' ndi' me'uli'an tumu'.
14 Penentuway niyu ne mpiya sug rilasyun niyu tu se kada sala bu'
pedleketubu' amu neg bala'an ay gawas run nini, nda'iruning mekiita'
ri se Ginu'u. 15 ✡ Pekpetigaam amu ne nda'irunik sala ri seniyu nek
tumeliyud ri se kepiya ned Diwata. Ndi' niyu tugut isan sala ne mbaal
neng maa' ne gempait nek pimula neng mintubu' bu' mekegbaal neng
meleget ne kesamuk tu sed duma tendeng ay mekengalan ini. 16 ✡
Pekpetigaam amu rema ne nda'irunik sala ri seniyu neng megbaal seg
imural nek pekighilawas awas pekegena' gispirituhanen maa' ni Esau. Ay
bineledya'en su ketengeren gisip gulangbata' para sek sala aanan. 17 ✡ Ay
misuunan niyu ne se ketambinai', liyagaan ne mpenunud suk pengumpiya
para se gulangbata', ma'ad binibay giin. Ay ndi'en na meseguli' sug
binaalen isan peksegawaan pa.
18 ✡ Ay nda' amu pekpegaud maa' ne getaw Israel tu seg Bentud nek
Sinai ned ditu mi'ita' nilan sung midliga' ne gapuy, mekeendekendek ne
kerelem, bu' mesekeg ne dlepulus ne genus. 19 Duun remaing mirengeg
nilan nek talu' nek trumpita bu' sala nek talu' ne sek pekerengeg nilan
runik talu' ketu, mikpe'ilelaat ilan tu sed Diwata neng melali na siya
itu, 20 ✡ ay ndi' nilan me'agwanta suk sugu', “Isan bu' sung menanap
neng mekiindeg seg bentud, kina'enlan betuun tampan matay.” 21 ✡
Mekeendekendek gaid sung mi'ita' nilan ritu, isan gani' si Moses miktalu',
“Mingeregu bu' minendek!”
22 Ma'ad pigauran niyu sug Bentud nek Zion bu' suk siyudad ned Diwata
neng miktetubu', sug Jerusalem tu se dlangit bu' su gendi' me'isip ne ngag
anghel para sek pekse'ulug duma se dleliyag. 23 Mekaampu' amu ra rema
tu se dlumpuk ne nga gulangbata' ne su nga ngalan nilan misulat ritu se
dlangit, tu sed Diwata ne giining megukum ri se dlaun ne nga getaw, bu' tu
se nga getaw ne ngang mimatay na nek pimetareng bu' hiningpit na. 24 ✡
Mekaampu' amu riin ni Jesus ne giining migbaal ri seg begu ne keligenan
bu' tu sed dugu'en nek pinesiken neng miksaad ne gempiya kampuun neng
minsahi sinangkali' sed dugu' ni Abel.
25 ✡ Mekpetigaam amu bu' ndi' amu mekpebengelbengel tu sek sala neng
miktalu' riin seniyu. Ay su nga getaw, ne genda' pektu'u tu seng migasuy
ri senilan rini seg benwa, nda' mekeliyaw ri sek silut. Gani' pekendunen
ta ma sek pedliyaw bu' ndi' ita mektu'u seng migasuy ri senita neg buwat
se dlangit? 26 ✡ Sek pegasuy ned Diwata, mikepekedyug seg benwa. Ma'ad
numuun, miksaad giin, “Kedyugen'u puli' gena' na run sug benwa dlabet
na su dlangit rema.” 27 Na, suk tinalu'en, “kedyugen puli',” migulugan

✡ **12:12** 12.12: Isaias 35.3 (LXX). ✡ **12:13** 12.13: Ngak Pementelu'en 4.26 (LXX). ✡ **12:15** 12.15: Deuteronomio 29.18 (LXX). ✡ **12:16** 12.16: Su Getaran se Dlaunan 25.29-34. ✡ **12:17** 12.17: Su Getaran se Dlaunan 27.30-40. ✡ **12:18** 12.18-19: Exodo 19.16-22; 20.18-21; Deuteronomio 4.11-12; 5.22-27. ✡ **12:20** 12.20: Exodo 19.12-13. ✡ **12:21** 12.21: Deuteronomio 9.19. ✡ **12:24** 12.24: Su Getaran se Dlaunan 4.10. ✡ **12:25** 12.25: Exodo 20.22. ✡ **12:26** 12.26: Hagai 2.6 (LXX).

ini ne sug binaalen mekedyug bu' me'alep, arun su ngag betang ne gendi' mekedyug mekpebilin. 28 Aas mekpesalamat ita ri sed Diwata tendeng ay mirawat ta suk pedlegeri'aan ne gendi' mekedyug. Mekpesalamat ita bu' meksimba ita ri sed Diwata neng mekepedleliyag ri seniin duma sek pektamed bu' gendek, 29 ✡ tendeng ay sud Diwata mpetanggi' seng mekeendekendek ne gapuy nek sumereng ri se dlaunen.

13

Pekendun run sek Pekpeleliyag ri sed Diwata

1 Peddayun amu sek pekpinetailay gisip ne ngang mekpated. 2 ✡ Ndi' niyu pedlingaway suk pegalimba' tu se ngak tuwa' riin seg balay niyu. Duuning mingalimba' tu se nga getaw ne dlaung nilan run nek sama getaw nilan, ma'ad ngag anghel masi'. 3 Pegena'ena' niyu sud diin sek perisuwan, maa' neng miperisu amu duma senilan. Pegena'ena' niyu su ngang migantus maa' neng migantus amu rema duma senilan.

4 Kina'enlan pesiddengegan se dlaunan suk pedderuma. Kina'enlan ne ndi' medlu'ib sug bana bu' suk sawa ay ukuman ned Diwata sug imural neng mekepekighilawas bu' sung mekepenapaw. 5 ✡ Ndi' niyu lelamay suk selapi'. Tumu' mekuntintu amu bu' landuni diin seniyu. Ay miktalu' sud Diwata, “Ndi'u amu belengen bu' ndi'u amu pesaddan.” 6 ✡ Aas duuni keddasig ta sek pektalu',

“Su Ginu'u, giining menggegabang'u,
bu' ndi'u mendek.
Landun mai mbaal ne getaw ri senaan?”

7 Pegena'ena' niyu su ngak pengulu niyu nud diin neng migasuy ri seniyu seng minsahi ned Diwata. Pegena'ena' niyu bu' pigendun nilan sek pedleketubu' bu' sek pekepatay, bu' ilingay niyu suk pektu'u nilan. 8 Si Jesus Christ giin gusay sung nud diin, numuun, bu' se genda'iruni gekteben. 9 Ndi' amu mekpe'uwit ri se dlainlain ne ngak tintulu'an neng meselain ri se kemetuuran neng mirawat niyu. Ay maneg pa ligenen ta suk pektu'u ta pebiyan ri se gabang ned Diwata, bu' gena' sek peksunud se ngak tintulu'an metendeng se ngak pekaan. Nda'irun gairi kelengasan neng me'uwan nu ngang miksunud buwat ri se ngag bala'ud.

10 Su ngak pari' neng minibeli ri sek tabirnakulu ne ngag Judeo nda'i ketenged nilan sek pekaan se ngag halad neg binetang ri sek pengilakan ta. 11 ✡ Ay bu' meguwit ilan ne ngang menanap, sud dugu' ne ngang menanap ilaken nu dlabaw geseg nek pari' para se ngak sala' ne nga getaw ritu seg Bala'an Gupiya ne Dlugar, ma'ad su dlawas nu ngang menanap ketu, serengen ritu se gawas ne kampu. 12 Maa' run remaing mihitabu' riin ni Jesus tendeng ay ritu rema giin pinatay se gawas ne dlunsud, arun pebiyan ri sed dugu'en, melimpiyuwan su nga getaw ri se ngak sala' nilan. 13 Aas lawan ta si Jesus ritu se gawas ne kampu bu' mekaambit ita sek piiraan. 14 Ay ndairunik pirmaminti nek siyudad para senita rini seg benwa, bu' ndi' menengaw ita sek pirmaminti nek siyudad neng mateng. 15 Aas pebiyan ri seniin, baalen ta kanunay suk pekpengilak tu sed Diwata. Giin nini su gilak sek peksaya' buwat ri se ngag baba' bu' migasuy metendeng ri se ngalanen. 16 Ma'ad ndi' niyu pedlingaway suk pegbaal ne gempiya bu'

✡ **12:29** 12.29: Deuteronomio 4.24. ✡ **13:2** 13.2: Su Getaran se Dlaunan 18.1-8; 19.1-3. ✡ **13:5** 13.5: Deuteronomio 31.6, 8; San Santiago 1.5. ✡ **13:6** 13.6: Ngak Salmo 118.6 (LXX). ✡ **13:11** 13.11: Levitico 16.27.

peginebangay amu, ay giin nini su nga gilak neng mekegbegay ne dleliyag
ri sed Diwata.
17 Pektuman amu tu se ngang meguwit ri seniyu bu' pekpesakup amu ri
senilan, tendeng ay gilan sung midlekata ri se gispirituhanen ne ketubu'
niyu ay gilan su ngang menembag ri sed Diwata. Pedleliyagen ilan sek
pektuman ri seg baalen nilan bu' pegbesaan niyu ilan. Ma'ad bu' ndi',
megu'ul ilan sek pekpenibeli riin seniyu bu' ndi' ini mekegabang riin
seniyu.
18 Pegempu'ay niyu ami; ay misiguru nami ne dlimpiyu su kunsinsiya
nami, tendeng ay mikpetentel ami kanunay sek pegbaal ne gempiya.
19 Endyu'en'u amu nek pegempu'an niyu tu sed Diwata, ne ndi' siya mpayat
mekepuli'u riin seniyu.

Suk Penapus nek Pegampu'

20 Na, migbegay sud Diwata ne kelinaw, bu' pitubu'en puli' si Jesus
Christ ne Ginu'u ta buwat se kemetain. Si Jesus gisip mekegega'em neng
mekpegingat ri se nga karniruun. Pebiyan sed dugu'en duunik pekpeligen
se genda'iruni gekteben ne keligenan. 21 Begain siya ri seniyu su dlaun
ne ngang melengas ne ngag betang ne kina'enlan niyu arun mbaal niyu
su keliyagen, bu' pebiyan siya riin ni Jesus Christ, baalenen ri senita su
dliyagaan. Bu' riin ni Christ, siya'en giin se genda'iruni gekteben! Metuud
gaid.

Penapus ne ngak Talu'

22 Nga kepeteran, megandyu'u riin seniyu sek pekpenginengeg gupiya
seng minsahi sek pegulikseg; ay sulat'u keni nek sinulat'u ri seniyu mpelek
ra. 23 Liyagan'u neng mesuunan niyu ne suk pated ta ne si Timoteo
pigawas na sek perisuwan. Bu' mateng na giin, perunuten'u giin sek
peddiin'u seniyu.
24 Pengumustau na ma'ad niyu ri se ngak pengulu niyu riin bu' se dlaun
ne nga getawan ned Diwata. Mingumusta rema ri seniyu su nga kepeteran
ta nek taga Italy. 25 Sud Diwata mengumpiya ri se dlaun niyu.
Daal da ini.

Suk Sulat neg buwat ni San Santiago

Pesi'una

Suk Sulat neg buwat ni Santiago giin suk pikipung ne ngak penendu'an para se gendawendaw nek pedleketubu'. Sinulat ini para se dlaun ne nga getawan ned Diwata neng migbelagbelag ri sek tibuuk neg benwa. Sung menenulat ginumamit ne ngak talu' ned duuni gulugaan arun sek pekperayag se ngak penendu'an metendeng sek pedleketubu' gisip mektetu'u ri ni Christ. Buwat sek pengenleng nek sala neng mektetu'u ri ni Christ, sung menenulat migasuy seng mikeleseles ne nga gesuyen maa' se keratu' bu' kepupus, pengindan, melengas nek pemetasan, pegukum na daan kuntra sek sala ne getaw awas betang, pektu'u bu' pegbaal, suk pedlegamit sed dila', tinawan, pedlalis, garbu, pekpebaba', pegukum sed duma, pekpenghambug, pekpelugbak, bu' pegampu'.

Binegayan ne dlaga' nung menenulat suk pekegimpurtanti se ngak pegbaal duma sek pektu'u, riin sek peksunud bu' pektuman se Christian nek tinu'uwan.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1
II. Suk Pektu'u bu' Tinawan 1.2-8
III. Suk Pekepupus bu' Pekeratu' 1.9-11
IV. Suk Pengindan bu' Pektintal 1.12-18
V. Suk Pekpenginengeg bu' Pegbaal 1.19-27
VI. Suk Penegul kuntra se gena' peksama nek Pekpegalimba' 2.1-13
VII. Suk Pektu'u bu' su ngak Pegbaal 2.14-26
VIII. Su Christian bu' sud Dila'en 3.1-18
IX. Su Christian bu' sug Benwa 4.1—5.6
X. Sud Duma pa ne ngak Pemandu' 5.7-20

1 ✡ Seniyu dlaun ne nga getawan ned Diwata neng migbelagbelag ri sek tibuuk neg benwa,

Sulat keni buwat ni Santiago, sung minibeli ri sed Diwata bu' se Ginu'u ne si Jesus Christ. Kumusta ri se dlaunan niyu.

Pektu'u bu' Tinawan

2 Ngak sambat'u, pedleliyag amu bu' mateng riin seniyu su dlaun neng
mikeleseles ne ngak pengindan, 3 ay misuunan niyu ne suk pektu'u niyu
inindanan na run arun mbaal amu neng me'inentusen, 4 bu' siguru
niyu ne suk pekeme'inentusen niyu metileng arun meksitandeng amu
gupiya bu' ndi' mekulangan se isan landun. 5 Ma'ad bu' isan ta' ri
seniyu sung mikulangan nek tinawan, pepenengi niyu ri sed Diwata
tendeng ay melibegain giin bu' megbegay nek tinawan tu se dlaunan neng
menengi ri seniin neng mikpe'ita' sek pekpetailen bu' pedlekata. 6 Ma'ad
seng megampu' amu, kina'enlan mektu'u amu bu' ndi' menduwa'ruwa'.
Tendeng ay su isan ta' neng midduwa'ruwa' maa' neg baled ri sed dagat
nek sumunud bu' ta' ekpesay ne genus. 7-8 Bu' maa'entu amu, ndi' amu
mekegena'ena' se ginsaktu bu' minduwa'ruwa' ri se dlaun neg binaal niyu,
ndi' amu megena'ena' neng mekerawat amu isan landun buwat ri se
Ginu'u.

✡ **1:1** 1.1: San Mateo 13.55; San Marcos 6.3; Su Ngak Pimbaal 15.13; Galacia 1.19.

Kepupus bu' Keratu'

9 Su ngak pupus ne kepeteran neng mektetu'u ri ni Christ, kina'enlan
medleliyag ay pesiddengegan ilan ned Diwata, 10 ✡ bu' su ngad datu' neng
mektetu'u riin ni Christ kina'enlan medleliyag sek pebeba'en ilan ned
Diwata. Ay su keratu' nilan me'alep maa' seg bulak nek sigbet. 11 Su
gendaw sumebang duma seng melebiyan ne kiiniten neng mikepelawes
sek sigbet; sug bulaken melupu', bu' su kelengasen medlaat. Seng maa'
nini nek pebiyan su ngad datu' laaten saanay mekpeddayun ilan ri sek
pekpemetigayun nilan.

Pengindan bu' Pektintal

12 Pedleliyagen su ngang mekpebilin neng metinumanen isan se ngak
pengindan, tendeng ay bu' mekegantus ilan se ngak pengindan, mek-
erawat ilan se ketubu' gisip ganti nek sinaad ned Diwata tu se ngang
mikpetail ri seniin. 13 Bu' tinintal ita seng maa' run ne ngak pengindan, ndi'
ita kina'enlan mektalu', “Pektintal keni buwat sed Diwata.” Ay sud Diwata
ndi' metintal neng menulay, bu' ndi'en rema tintalen su isan ta'. 14 Ma'ad
metintal ita seng mekpelugayak ita bu' mekperunggat ita se gegulingen ta
neng melaat ne nga gayak. 15 Rayun bu' metuman su ngang melaat ne nga
gayak ta, medlekelebu'an ini sek pekpekesala'; bu' mekpeddayun su getaw
sek pekpekesala', medlekelebu'an ini se kemetain.

16 Ngak pinetail'u ne ngak sambat, ndi' amu pekpelimbung! 17 Su
dlaun nek pekpekemelibegain bu' metileng neg begay migbuwat se dlangit;
migbuwat ini sed Diwata, sung Migbaal se ngad delaag tu se dlangit. Isan
bu' me'eseb su ngad delaag bu' megalin su nga gelem, ndi' gaid me'eseb
sud Diwata. 18 Pebiyan se gegulingenen ne keliyag, binaalen ita ne nga
gembata'en pebiyan sek talu' se kemetuuran, arun mbaal ita ne guna se
dlaun ne ngak pimbaalen.

Pekpenginengeg bu' Pegbaal

19 Ngak pinetail'u ne ngak sambat, peddelendem niyu ini! Kina'enlan su
kada sala metelapan menginengeg, ma'ad mekemaya' mektuntul bu' ndi'
merali' lengetan. 20 Ay su dlanget ne getaw ndi' mekegabang sek pegapet
seng metareng ne ketuyu'an ned Diwata. 21 Aas beleng niyu su dlaun neng
melaat nek pemetasan bu' melaat nek terbahu. Pekpesakup amu ri sed
Diwata bu' dawat niyu suk talu' neg binetang ri se nga gena'ena' niyu,
neng mekeluwas ri seniyu.

22 Ndi' niyu limbungay su gegulingen niyu pebiyan sek pekpenginengeg
na run sek talu'en; tumu', baal niyu ini. 23 Bu' minginengeg amu sek
talu', ma'ad nda' amu pegbaal run nini, maa' amu ne nga getaw neng
mingispihu bu' mikiita' seng metuud nilan ne nga gawi'; 24 ay inipusan
nilan su nga gegulingen nilan, bu' seng megawa' ilan na, melingawan nilan
rayun bu' landuni nga gawi' nilan. 25 Ma'ad bu' megenleng amu gupiya
seng metileng ne kesugu'an neng migbegay ne kegewasan se nga getaw,
bu' mekpeddayun sek pektuman run nini, bu' gena' na run menginengeg
bu' rayun pedlingawan ini, ma'ad baalen ini—pengumpiyanan amu ned
Diwata ri seg baalen niyu.

26 Bu' duuning migena'ena' ri seniyu neg rilihiyusu amu, ma'ad nda' amu
pekpegeng ri se ngad dila' niyu, nda'irunik paluun suk tinu'uwan niyu bu'
linimbungan niyu su gegulingen niyu. 27 Para sed Diwata ne Gama', sug
relihiyun ne dlimpiyu bu' metuud giin suk pedlekata ri se nga giru bu' se

✡ **1:10** 1.10-11: Isaias 40.6-7 (LXX).

ngag balu ne nga dlibun ri se nga keliseran nilan, bu' suk pedliyaw ri se gegulingen niyu ri se dlaun ne kelaatan ned dini seg benwa.

2

Suk Penegul se gena' Peksama nek Pegalimba'

1 Ngak sambat'u, gisip ne ngang mektetu'u ri se Ginu'u ta ne si Jesus
Christ, su Ginu'u neng mekegega'em, kina'enlan peksemaan niyu sek
pegalimba' su nga getaw. 2 Penenggi' duuning meratu' ne getaw neng
mikseluk neg bulawan nek sising bu' melengas nek suub tumambung
ri sek pektigum niyu bu' suk pupus ne getaw neng mikseluk neng
meranul nek suub tumambung rema. 3 Bu' mekpe'ita' amu ne dlabaw
nek pegalimba' tu se getaw neng melengasik suuben bu' mektalu' ri seniin,
"Gingkud'a rini seng melengas ne gingkuran keni," ma'ad mektalu' amu tu
sek pupus ne getaw, "Gindeg'a riin, awas gingkud'a rini sek saleg megaud
se geksud'u," 4 mikesala' amu rayun se genda' peksama suk pegalimba'
niyu ri se nga getaw, bu' inukuman pisingkal ri seng melaat ne nga
ketuyu'an.
5 Ngak pinetail'u ne ngak sambat, penginengeg amu! Pimili' ned Diwata
su ngak pupus ne nga getaw rini seg benwa arun mbaal neng meratu' ri
sek pektu'u, bu' mekaangken sek pedlegeri'an nek sinaaren tu se ngang
mikpetail ri seniin. 6 Ma'ad nda' niyu tameray su ngak pupus! Ta'
ma su ngang mindaagdaag ri seniyu, bu' migbidlas ri seniyu tu seng
metungenga'an ne ngang mengengukum? Gena' ba su ngad datu'? 7 Gilan
su ngang mimentalu' neng melaat tu seng melengas ne ngalan neg binegay
ri seniyu.
8 ✡ Mekegbaal amu neng melengas bu' tumanen niyu su kesugu'an sek
Pedlegeri'an, ned diin se kesulatan, "Petail mu suk sumbalay mu maa' sek
pekpetail mu ri se gegulingen mu." 9 Ma'ad bu' ndi' niyu peksemaan sek
pegalimba' su nga getaw, mikesala' amu, bu' su Kesugu'an megukum ri
seniyu gisip melinepasen. 10 Isan ta' sung midlapas sek sala neg bahin se
kesugu'an mikesala' sek pedlapas se dlaunan. 11 ✡ Ay giin miktalu', "Ndi'a
menapaw," bu' miktalu' rema, "Ndi'a mekpatay." Isan bu' nda'a penapaw
ma'ad bu' mikpatay'a mikelapas'a gusay se kesugu'an. 12 Aas pektuntul
amu bu' pedleketubu' maa' ne nga getaw ne ginukuman pebiyan se
kesugu'an neng mekegbegay ri senita ne kegewasan. 13 Ay sud Diwata ndi'
mekpe'ita' ne dlelaat seng megukum giin se nga getaw ne ndi' melilelaaten;
ma'ad su dlelaat lumabaw gaid sinangkali' ri sek silut.

Pektu'u bu' ngak Pegbaal

14 Ngak sambat'u, landun maik paluun para sek sala ri seniyu neng
mektalu' ned duunik pektu'u niyu ma'ad su ngak terbahu niyu ndi'
mekepemetuud run nini? Mekeluwas ba suk pektu'u ketu ri seniyu?
15 Penenggi' bu' duuni nga kepeteran neng midlekina'enlan nek suub bu'
nda'iruni gigu' neng me'aan. 16 Mekpalu ba bu' mektalu' amu tu senilan,
"Pengumpiyanan amu siya ned Diwata! Ndi' amu pekpeteddaw bu'
pekpeperii!"—bu' ndi' niyu ilan begayan landunik pengina'enlan nilan?
17 Aas maa' nini suk pektu'u: bu' pektu'u na run bu' ndi' peddumanan ne
ngak terbahu, matay rayun suk pektu'u.
18 Ma'ad bu' duuning mektalu', "Suk sala tawan duunik pektu'uun, bu'
sud duma duuni ngak terbahuun." Suk sembag'u, "Pe'ita' mu ri senaan

✡ **2:8** 2.8: Levitico 19.18. ✡ **2:11** 2.11: a Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. b Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17.

su isan ta' ned duunik pektu'uun ne nda' peddumanay ne ngak terbahu. Pe'ita'u ri seni'a suk pektu'uu pebiyan se ngak terbahuu." 19 Miktu'ua ba nek sala raid Diwata? Melengas! Su ngang menulay miktu'u rema bu' mikpengereg duma se gendek. 20 Buralburalen'a! Liyagan mu ba ne mpe'ita' ne suk pektu'u ne ndi' peddumanan ne ngak terbahu nda'irunik paluun? 21 ✡ Gena' ba ne si Abraham ne gepu'an ta pimetareng ned Diwata? Wa'a, pebiyan se ngak terbahuun, sek peddulangen seg bata'en ne si Isaac tu sek pengilakan. 22 Nda' mu ba me'ita'? Suk pektu'uun nek piddumaanan ne ngak terbahuun; bu' suk pektu'uun mitileng pebiyan se ngak terbahuun. 23 ✡ Bu' mituman suk tinalu' ri se kesulatan, "Si Abraham miktu'u ri sed Diwata, bu' tendeng sek pektu'uun, sud Diwata migilala ri seniin neng metareng." Bu' iningelanan giin nek sambat ned Diwata. 24 Aas mesabut ta rayun nek pebiyan ri se ngak terbahu ta, pimetareng ita ned Diwata bu' gena' pebiyan sek pektu'u ta na run.

25 ✡ Maa' nini rema sung mihitabu' ri ni Rahab neng mikpemeledya' ned dengeg. Pimetareng giin ned Diwata pebiyan se ngak terbahuun, sed dinawaten su ngang meneni'id ne ngak taga Israel bu' inebangaan ilan neng mekedlaguy pebiyan riin se dlain ned dalan.

26 Su dlawas ne genda' nai gispirituun matay; maa' run rema suk pektu'u ne ndi' peddumanan ne ngak terbahu matay.

3

Sud Dila'

1 Ngak sambat'u, gena' melaun ri seniyu mbaya' mbaal ne ngang mentetendu'. Laung niyu run, gita ne ngang mentetendu' ukuman seg istriktu gupiya sinangkali' se ngad duma. 2 Dlaunan ta melemu mesayep. Ma'ad bu' su getaw ndi' mesayep ri sek pektuntulen, metileng giin bu' mekepegeng rema ri se gegulingenen. 3 Busalan ta sug baba' ne kebayu' arun sumunud ri senita isan ta' pepa'agaway. 4 Awas pegena'ena' niyu sug barku: isan se kebagelen, me'ekpes ini seng metikteg ne nga genus, ma'ad me'unutan seng miika' nek timun, bu' meritu isan ta' pepa'agaway ne kapitan. 5 Aas maa' run rema sud dila': isan miika' ini, mekepenghambug ini se gembagel ne ngag betang.

Pegena'ena' niyu sung meliwag ne gulangan, mesereng ini ri seng miika' na run ne gapuy. 6 Sud dila' maa' ne gapuy. Melaun neng melaat ne ngak talu' neng megbuwat sed dila' bu' mekepelemu' ri sek tibuuk nek pekeetaw ta. Su ngang melaat ne ngak talu' neng migbuwat sed dila' maa' se gapuy neng migbuwat se gimpirnu bu' giin nini su ngang mekepegeba' ri sek tibuuk nek pedleketubu' ta. 7 Gita ne nga getaw, mekaayep ita se dlaun ne kelasi neng malig ne ngang menanap, ngang menlayug, ngang menlekagang, bu' ngak sera'. 8 Ma'ad nda'iruning mekaayep ri sed dila'. Melaat ini gupiya bu' ndi' mpegengan, mipenu' neg bulit neng mekepatay. 9 ✡ Ginamit ta ini sek pekpesalamat ri se Ginu'u ta bu' Gama' bu' pektuklad sed duma ne nga getaw neg binaal maa' ne gawi' ned Diwata. 10 Su ngak talu' sek pekpesalamat bu' pektuklad gumawas ri sek sala ra neg baba'. Ngak sambat'u, ndi' ini mbaya' mehitabu'! 11 Ay nda'irunik tebud neng mekepegawas seng metebang bu' gempait nek tubig sek sama nek tebud. 12 Ngak sambat'u, su gayu neg igira, ndi' memunga neg olibo; su gubas

✡ **2:21** 2.21: Su Getaran se Dlaunan 22.1-14. ✡ **2:23** 2.23: a Su Getaran se Dlaunan 15.6. b 2 Nga Cronica 20.7; Isaias 41.8. ✡ **2:25** 2.25: San Santiago 2.1-21. ✡ **3:9** 3.9: Su Getaran se Dlaunan 1.26.

ndi' memunga neg igira, awas su gempait nek tebud mekegbegay neng metebang nek tubig.

Suk Tinawan neg buwat se Dlangit

13 Ta' ba ne getaw riin seniyu neng metau bu' menabut? Pemetuuran
niyu ini pebiyan seng melengas neg betasan niyu, pebiyan seng melengas
ne ngak terbahu niyu duma sek pekemelipebeba'en bu' sek tinawan.
14 Ma'ad bu' duuni kesinaku niyu, pekemelaat be'et, bu' kerelaw, ndi'
amu mekpekesala' kuntra se kemetuuran pebiyan sek pekpenghambug
sek tinawan niyu. 15 Suk tinawan neng maa' niin gena' buwat se dlangit;
tinawan ini rini seg benwa, gena' diyusnun bu' buwat seng menulay. 16 Ay
bu' ta' ngani' su kesinaku bu' kerelaw ritu rema su kesamuk bu' su dlaun
neng mikeleseles ne kelaatan. 17 Ma'ad suk tinawan neg buwat se dlangit,
guna se dlaunan dlimpiyu; duuni kelinaw, melipemiya'en, melisambaten;
melilelaaten, bu' melengas su ngak terbahuun; genda'irunik pekpelabun
bu' pekpelaunglaung. 18 Bu' su ngang migimula neng mimula se kelinaw
ri se gispiritu se kelinaw mekegani ne gustisya.

4

Suk Pekpensambat ri seg Benwa

1 Na, ta' ma migbuwat su dlaun ne ngak pedlekuntra bu' su ngak
pegbunu' niyu? Migbuwat ini ri se kinilawan niyu ne nga gayak, neng
mikpeddayun sek pedlekuntra ri se gegulingen niyu. 2 Liyagan niyu
mekaangken ne ngag betang, ma'ad ndi' niyu ini me'angken, aas andam
amu mekpatay; minugaling amu gupiya ne ngag betang, ma'ad ndi' niyu
ini me'uwan, aas megbunu' amu bu' medlekuntra. Ndi' niyu me'angken
su dliyagan niyu tendeng ay nda' niyu ini penengiyay ri sed Diwata. 3 Bu'
seng menengi amu, ndi' niyu ini merawat, tendeng ay melaaten su nga
ketuyu'an niyu; Minengi amu ne ngag betang para gemiten se gegulingen
niyu ne nga dleliyag. 4 Gamu ne nga gena' metimumanen! Nda' ba
niyu mesuunay ne suk pekpensambat ri seg benwa migulugan ne ngak
pedlekuntra ri sed Diwata? Bu' liyagan niyu nek sumambat ri seg benwa
binaal niyu su gegulingen niyu ne nga kuntra ned Diwata. 5 Ndi' amu
pegena'ena' ne genda'ik paluun suk tinalu' ri se kesulatan, “Su gispiritu neg
binetang ned Diwata ri senita melibeguun gupiya.” 6 ✡ Ma'ad su dlelaat
ned Diwata neg binegain ri senita meligen kampuun. Sumala' sek tinalu'
ri se kesulatan, “Kuntra ned Diwata sung mesaya'saya'en, ma'ad megbegay
giin ne kepiya tu seng melipebeba'en.”
7 Aas pekpesakup amu ri sed Diwata. Sukulay niyu sung Menulay, bu'
mekpelayu' giin ri seniyu. 8 Pegaud amu ri sed Diwata, bu' mekpegaud
giin ri seniyu. Ugasay niyu su nga gemeg niyu buwat seng melaat ne ngak
terbahu, gamu ne ngang mekesesala'! Limpiyuway niyu su nga ketubu'
niyu, gamu ne ngang mikpelaunglaung! 9 Penggu'ul amu, pensegaw, bu'
penggagu; telesay niyu suk pektawa niyu sek peksegaw, su dleliyag niyu
se kegu'ul. 10 Pekpebaba' amu ri seng metungenga'an ne Ginu'u, bu'
pesiddengegaan amu.

Penegul Kuntra sek Pegukum ri sek Salasala

11 Ngak sambat'u, ndi' amu pekpemuraay ri sek salasala. Bu' memura
amu awas megukum se ngad duma ne ngang mektetu'u, pimura niyu bu'
inukuman su Kesugu'an. Bu' inukuman niyu su Kesugu'an, nda' amu rayun

✡ **4:6** 4.6: Ngak Pementelu'en 3.34 (LXX).

pektuman se Kesugu'an, ma'ad migukum amu run nini. 12 Sud Diwata ra
sung migbegay se Kesugu'an bu' sung megukum. Giin ra sung mekeluwas
awas mekepedlaat. Ta'a ma ne getaw, neng megukum ri sed duma?

Penegul kuntra sek Pekpetaastaas

13 ✡ Na, penginengeg amu ri senaan, gamu neng miktalu', "Nandaw awas
lema' meritu ami sek siyudad, mekengel ami ritu seled sek sala taun bu'
memetigayun bu' mekesalapi' neng melaun." 14 Nda' amu gani' mekesuun
bu' landuning mehitabu' ri se ketubu' niyu lema'. Ay maa' amu ne gamug
neng me'ita' sek sereluk bu' me'alep ra pelum. 15 Giin nini su gembaya'
niyu telu'en: "Bu' meliyag su Ginu'u, neng metubu' ami bu' mbaal ini awas
ketu." 16 Ma'ad nemuun mikpesigarbu amu bu' mikpetaastaas; dlaun nek
pekpetaastaas sayep.

17 Aas bu' ndi' ta rayun baalen sung melengas neng misuunan ta ne
mbaya' baalen, mikesala' ita.

5

Penegul tu se ngad Datu'

1 Bu' nemuun, gamu ne ngad datu' ne getaw, penginengeg amu ri
senaan! Pensegaw amu bu' pedlugaga', tendeng se nga keliseran neng
mateng ri seniyu! 2 ✡ Melunut su nga ketigeyunan niyu, bu' pengeteben
ne nga gantung su ngak suub niyu. 3 Sug bulawan bu' suk selapi' niyu
pengga'angen, bu' ga'ang keni menintigus kuntra ri seniyu bu' mekit ri se
guned niyu maa' ne gapuy. Mikpeddayun amu megipes ne ngak selapi' se
ketapusan ne nga gendaw keni. 4 ✡ Enlengay niyu, nda' niyu biyaray su
ngak su'ul nu ngang minterbahu ri se ngag binaal niyu. Penginengegay
niyu su ngak sumbung nilan! Su ngak pensegaw nu ngang minlegani ri
se ngak sengku' niyu mirengeg ned Diwata, su Ginu'u neng Mekegega'em.
5 Su ketubu' niyu rini seg benwa mipenu' se kelengas bu' dleliyag. Pilembu'
niyu su gegulingen niyu para se gendaw nek pentiti'. 6 Sinilutan bu'
pimatay niyu su nga getaw ne genda'ik sala'en, bu' nda' ilan sukul ri seniyu.

Pekpelugbak bu' Pegampu'

7 Ngak sambat'u, pekpelugbak amu tampan sek peddateng ne Ginu'u.
Enlengay niyu, su ngang mentetaun pigendun nilan sek pekpelugbak seng
mekperateng se nga gimpurtanti ne ngak sengku'. Melipelugbaken ilan
neng migelat ri se guna bu' sek tambinai' ne ngad dupi'. 8 Aas kina'enlan
mekpelugbak amu rema. Ligen niyu su ngak pedderama niyu, ay megaud
na gaid suk peddateng ne Ginu'u.

9 Ngak sambat'u, ndi' amu pegburuburu ri sek salasala seniyu arun ndi'
amu silutan ned Diwata. Enlengay niyu, sung Mengengukum megaud
na, sungu' na mateng. 10 Ngak sambat'u, peddelendem niyu su ngak
propeta neng migwali se ngalan ne Ginu'u. Baal niyu ilan ne dlendasan
ri sek pekpelugbak duma sek pekeme'inentusen isan pa se nga keliseran.
11 ✡ Enlengay niyu, inilala ta gilan nek pidleliyag tendeng ay mikegantus
ilan. Mirengeg niyu suk pekpelugbak ni Job bu' misuunan rema niyu
bu' pigendun giin sek pegabang ne Ginu'u sek tambinai'. Ay su Ginu'u
melilelaaten bu' melipetailen.

✡ **4:13** 4.13-14: Ngak Pementelu'en 27.1. ✡ **5:2** 5.2-3: San Mateo 6.19. ✡ **5:4** 5.4: Deuteronomio 24.14-15. ✡ **5:11** 5.11: a Job 1.21-22; 2.10. b Ngak Salmo 103.8.

12 ✡ Ma'ad labaw se dlaunen, ngak sambat'u, ndi' amu menumpa' seng
meksaad amu. Ndi' amu menumpa' pebiyan se dlangit awas pebiyan seg
benwa awas pebiyan se isan laa betangay run. Talu' niyu na run, “Wa'a”
bu' minuyun amu, bu' “Ndi'” bu' ndi' amu muuyun, bu' rayun ndi' amu
silutan ned Diwata.
13 Bu' duuni ngang migantus ri seniyu, mbaya' ilan megampu'. Bu'
duuni ngak pidleliyag, mbaya' ilan menlekanta se ngak peksaya'. 14 ✡
Bu' duuni ngang minlaru ri seniyu, mbaya' ilan maangay ne nga geseg
ri sek simbaan, neng megampu' para senilan bu' menlunas ne dlana neg
olibo ri senilan se ngalan ne Ginu'u. 15 Suk pegampu' nek peddumanan
nek pektu'u mekepetelen ri seng midlaru. Su Ginu'u mekpepuli' seng
melengas ne dlawas nilan bu' su ngak sala' neng mibaal nilan pasayluun.
16 Aas, peginesuyay amu ri se ngak sala' niyu ri sek salasala seniyu bu'
peginempu'ay amu arun me'uli'an amu. Suk pegampu' neng metareng
ne getaw gembagel su gembaalen. 17 ✡ Si Elias getaw neng maa' senita.
Migampu' giin se gempiget ne ndi' meddupi', bu' nda' rayun peddupi' seled
sek telu ne ngak taun bu' tenga'. 18 ✡ Peketubus itu, migampu' na pelun giin
bu' su dlangit mikperupi' rayun bu' su dlupa' migbegay se ngak sengku'.
19 Ngak sambat'u, bu' riin seniyu duuning mibalag buwat se kemetuuran
bu' duuning mekepepuli' ri seniin, 20 ✡ peddelendem niyu ini: su isan
ta' sung mekepepuli' ri seng mekesesala' buwat sek pekebalag medluwas
se kalag neng mekesesala' ketu buwat se kemetain, bu' mpasaylu sung
melaun ne ngak sala'.
Daal da ini.

✡ **5:12** 5.12: San Mateo 5.34-37. ✡ **5:14** 5.14: San Marcos 6.13. ✡ **5:17** 5.17: 1 Nga Gari' 17.1; 18.1. ✡ **5:18** 5.18: 1 Nga Gari' 18.42-45. ✡ **5:20** 5.20: Ngak Pementelu'en 10.12; 1 San Pedro 4.8.

Su Guna nek Sulat neg buwat ni San Pedro

Pesi'una

Su guna nek sulat neg buwat ni Pedro sinulat para se nga Christian ned dini tinawag “ne ngak pimili' ned Diwata” neng migbelagbelag sed dapit seg amihanan seg Asia Minor. Su gembagel ne ketuyu'an sek sulat keni giin suk pegulikseg ri se ngang membebasa neng migatubang se ngak pedlutus bu' pegantus tendeng sek pektu'u nilan. Binaal ini seng miksulat pebiyan sek pekperelendem ri se ngang membebasa ri seng Melengas ne Gesuyen metendeng ri ni Jesus Christ ne su kemetainen, peketubu'en puli', bu' suk saaren sek pekpuli' migbegay ri senilan nek pedderama. Tendeng run nini, kina'enlan ned duwaten nilan bu' entusen su ngak pegentusen duma sek peksalig nek sala ini sek pegindan se ketuud sek pektu'u nilan bu' gentiyan ilan se “Gendaw ne mperayag na si Jesus Christ.”

Duma sek peguliksegen sek panahun se keliseran, sung miksulat miktalu' rema ri se ngang membebasaan sek pedleketubu' gisip nga getawan ni Christ.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Su Gembagel nek Pedderama 1.3-12
III. Suk Pedleketubu' neg Bala'an 1.13-25
IV. Suk Tetubu' neg Batu bu' sug Bala'an neng Nasud 2.1-10
V. Su nga Gulipen ned Diwata 2.11-17
VI. Su Dlendasan sek Pegantus ni Christ 2.18-25
VII. Su ngak Sawa bu' ngag Bana 3.1-7
VIII. Suk Pegantus para sek Pegbaal neng Metareng 3.8-22
IX. Nga Ketubu' neng Mi'eseb 4.1-6
X. Su ngang Melengas nek Piniyalan seg Begay ned Diwata 4.7-11
XI. Suk Pegantus tendeng sek PekeChristian 4.12-19
XII. Su nga Getawan ned Diwata 5.1-11
XIII. Su Ketapusan ne ngak Pengumusta 5.12-14

1 Seniyu ne nga getaw nek pimili' ned Diwata,

Gaku' si Pedro* ne gapustulis ni Jesus Christ. Pinuwitan'u amu sek sulat keni, gamu ne ngang mingkengelan gisip tuwa' bu' mibuwagsa tu se ngak Probinsiya nek Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, bu' seg Bitinia.† 2 Ay pimili' amu sumala' se ketuyu'an ned Diwata ne Gama' gatad pa nud diin bu' binaal neg bala'an ne nga getawan pebiyan se Gispiritu Santu arun mektuman amu riin ni Jesus Christ bu' milimpiyu pebiyan ri sed dugu'en.

Na, me'angken siya niyu sud dugang pa gaid ne kepiya bu' kelinaw.

Su Gembagel nek Pedderama

3 Na, pesalamatan ta sud Diwata ne giin sud Diwata bu' Gama' ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ! Tendeng se gembagel ne dlelaaten, binegayaan ita neg begu ne ketubu' pebiyan sek pekpetubu'en puli' riin ni Jesus Christ buwat se kemetain. Pebiyan seg begu ne ketubu', giin nini sung migbegay ri senita sek siguru nek pedderama, 4 suk pedderama neng me'angken ta ne ginipes para seniyu ritu se dlangit ne ndi' melunut, ndi' mbulingan, bu'

* **1:1** 1.1a Si Pedro duuni dlain ne ngalan ri seg Aramaic nek tinuntulan ne si Simon (enlengay niyu Su Ngak Pimbaal 15.14) † **1:1** 1.1b Su dlaun ne ngak probinsiya keni misakup na numuun seng nasud nek Turkey.

ndi' me'alep. 5 Pebiyan sek peksalig niyu, pineliperan amu se ga'em ned
Diwata para se keluwasan ne ginandam na ne mperayag se ketapusan nek
panahun.
6 Pedleliyag amu metendeng run nini, isan pesi' nemuun kina'enlan neng
megu'ul amu sek sereluk tendeng seng medlainlain ne ngak pengindan
ne gentusen niyu. 7 Su ketuyu'an run nini giin suk pekpemetuud ne suk
pektu'u niyu metuud. Sug bulawan, isan pa medlaat ini, inindanan se
gapuy. Suk pektu'u niyu melaga' pa kampuun sinangkali' seg bulawan bu'
kina'enlan indanan arun mpemetuuran neng metuud ini. Mbuus siya'en
amu, pesiddengegan amu, bu' pegbesaan amu se Gendaw ne mperayag
na si Jesus Christ. 8 Pinetail niyu giin isan nda' niyu giin mayan me'ita'.
Miktu'u amu ri seniin isan nda' na niyu giin me'ita' nemuun. Aas pidleliyag
amu gupiya se dleliyag ne ndi' metekad 9 tendeng ay mikerawat amu na
se kelebu'an nek pektu'u niyu ri seniin ne giin su keluwasan niyu.
10 Metendeng se keluwasan keni, sinusi gupiya bu' sinaak nu ngak
propeta. Gilan sung mingatuk metendeng se keluwasan keni neg binegay
ned Diwata riin seniyu. 11 Minantu ilan neng mesuunan nanu bu'
pegendun run nini sek peketuman. Giin itu suk panahun nek pisuun ne
Gispiritu ni Christ ri senilan metendeng se ngak pegantus ne entusen ni
Christ bu' suk pesiddengeg neng meksunud. 12 Pirayag ned Diwata tu se
ngak propeta ketu ne sug binaal nilan gena' para se gegulingen nilan bu'
ndi' para seniyu. Giin nini su ngag betang neng mirengeg niyu nemuun
buwat se ngang mengwawali seng Melengas ne Gesuyen pebiyan ri se
Gispiritu Santu nek sinugu' buwat se dlangit. Ngag betang keni liyagan
rema mesabut ne ngag anghel.

Suk Pegenggat sek Pedleketubu' neg Bala'an

13 Aas andam niyu rayun su nga gena'ena' niyu. Pegengay niyu su
gegulingen niyu, bu' seligay niyu gupiya su kepiya neg binegay riin
seniyu se gemperayag na si Jesus Christ. 14 Pengmetinumanen amu tu
sed Diwata bu' ndi' niyu ilingay suk pedleketubu' niyu se ngak tinguha'
neng midlega'em ri seniyu ne genda'ik sinuunaan riin seng Melengas ne
Gesuyen metendeng ri ni Jesus Christ. 15 Tumu', pedleketubu' amu neg
bala'an ri se dlaun neg baalen niyu maa' ned Diwata neng miktawag ri
seniyu neg bala'an. 16 ✡ Ay tinalu' ri se Kesulatan, “Pegbala'an amu ay
gaku' bala'an ma.”
17 Sinabi niyu sud Diwata ne Gama' seng megampu' amu tu seniin. Aas
tendeng ay megukum sud Diwata tu se dlaun ne nga getaw ne genda'irunik
pekpelabun sumala' ri sek pimbaal se kada sala, medleketubu' amu rayun
ri seg benwa ned duunik pektamed ri seniin. 18 Misuunan rema niyu neg
bineyaran amu na arun duuni kegewasan niyu buwat sek pedleketubu'
ne genda'irunik paluun neng mipenunud niyu se nga gepu'an niyu. Su
dlinekat ri seniyu gena' ne ngag betang neng merala' maa' nek selapi' awas
bulawan, 19 bu' ndi' pebiyan seng melaga' ned dugu' ni Christ, neng maa'
neng nati ne karniru ne nda'irun gairing melaat bu' buling ri se dlawasen.
20 Pinili' giin ned Diwata se genda' pa baalay sug benwa bu' pirayag ned
Diwata se ketapusan ne nga gendaw para seniyu. 21 Pebiyan riin ni Christ
miktu'u amu ri sed Diwata, nek pitubu'en puli' buwat se kemetain bu'
pisiddengegan giin; bu' aas suk pektu'u bu' pekperateng niyu riin sed
Diwata.
22 Na, milimpiyuwan amu na sek pektuman niyu ri se kemetuuran,
aas duun naing metuud nek pekpetail ri sek sama mektetu'u niyu,

✡ **1:16** 1.16: Levitico 11.44-45; 19.2.

mekpinetailay amu buwat gaid ri sed diyalem ne gena'ena' niyu. 23 Ay
mi'etaw amu na puli' gena' pebiyan ri se ngang megulang niyu ned duuni
kemetain, bu' ndi' pebiyan ri sek talu' ned Diwata neng miktetubu' bu'
nda'runi gekteben. 24 ✡ Ay tinalu' ri se Kesulatan,
“Su nga getaw maa' nek sigbet
bu' su dlaun ne ngak pesiddengeg nilan maa' ne ngag bulak nek sigbet.
Suk sigbet meluyu' bu' su ngag bulak mektagak,
25 ma'ad suk talu' ne Ginu'u nda'irunik pekerala'en”
Bu' suk talu' ketu, giin itu sung Melengas ne Gesuyen neg winali ri seniyu.

2

Suk Tetubu' neg Batu bu' sug Bala'an neng Nasud

1 Aas beleng niyu su dlaun neng melaat, ngak pegbalus,
pekpelaunglaung, pekpengimbegu, bu' pekpenampela' sed duma. 2 Maa'
ne ngag bata' neg begu megegetaw neng migangut medduru' ri se gatas ne
gina'en, kina'enlan rema neng megangut amu neng mekiinum kanunay
ri se gispirituhanen ne gatas ne giin sung metuud nek Talu' ned Diwata
arun tumubu' amu bu' meluwas. 3 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se kesulatan,
“Misegaran na niyu ri se gegulingen niyu su kepiya ne Ginu'u.”

4 Pekpegaud amu ri se Ginu'u, suk tetubu' neg batu neg binibay ne
nga getaw gisip nda'ik paluun ma'ad pinili' ned Diwata bu' inilalaan
neng melaga'. 5 Maa' amu nek tetubu' ne ngag batu. Aas pekpegaud
bu' pegamit niyu su gegulingen niyu sek pegbakud se gispirituhanen nek
templo ne ritu menibeli amu gisip bala'an ne ngak pari' neng mengilak se
nga gispirituhanen bu' mekepedleliyag ne nga gilak tu sed Diwata pebiyan
riin ni Jesus Christ. 6 ✡ Ay su kesulatan miktalu',
“Pinili'u sung melaga' neg batu,
nek pi'imetang'u gisip penligen sek Zion;
bu' isan ta' neng mektu'u ri seniin ndi' gaid mpalunggaw.”
7 ✡ Batu keni melaga' gupiya tu seniyu neng miktu'u; ma'ad tu senilan ne
genda' pektu'u:
“Sug batu neg binibay ne ngak panday ne nda'ik paluun
mibaal neg batu ne gimpurtanti se dlaunan,”
8 ✡ Bu' su dlain ne kesulatan miktalu',
“Giin sug batu neng meseknuwan ne nga getaw,
bu' su genduk neng mekepebuksak senilan.”
Miseknu ilan tendeng ay nda' ilan pektu'u sek talu' ned Diwata. Aas giin
nini suk tinegana ned Diwata neng mehitabu' para senilan.

9 ✡ Ma'ad gamu suk tribu nek pinili', su ngak pari' neng menibeli ri sed
Diwata gisip Gari', sug bala'an neng nasud, bu' su nga getawan ned Diwata.
Tinawag amu ned Diwata buwat se kereleman pagaw se ketingelaan ne
kerelaag bu' pimili' amu arun megasuy se ketingelaan ne ngag binaal ned
Diwata. 10 ✡ Nud diin gena' amu nga getawan ned Diwata, ma'ad numuun
getawaan amu na; nud diin nda' melelaat sud Diwata riin seniyu, ma'ad
nemuun linelaataan amu na.

Nga Gulipen ned Diwata

✡ **1:24** 1.24-25: Isaias 40.6-8 (LXX). ✡ **2:3** 2.3: Ngak Salmo 34.8. ✡ **2:6** 2.6: Isaias 28.16 (LXX).
✡ **2:7** 2.7: Ngak Salmo 118.22. ✡ **2:8** 2.8: Isaias 8.14-15. ✡ **2:9** 2.9: a Exodo 19.5-6; Isaias 43.20
(LXX). b Exodo 19.5; Deuteronomio 4.20; 7.6; 14.2; Tito 2.14. c Isaias 43.21. d Isaias 9.2. ✡ **2:10**
2.10: Hoseas 2.23.

11 Megandyu'u ri seniyu, ngak pated'u, gisip ne ngak tuwa' bu' nda'irunik
pirmaminti ne ngak pekengelan rini seg benwa! Ndi' amu pekperaag ri
se ngang melaat ne gayak ne kanunay kumuntra ri se gegulingen niyu.
12 Pe'ita' niyu sung melengas neg betasan ri se nga getaw ne genda' pa
mekilala ri sed Diwata arun isan pesengilan amu nilan neng migbaal neng
melaat, rayun sek pekemetuud, me'ita' nilan sung melengas ne ngag binaal
niyu bu' pesiddengegan nilan sud Diwata se Gendaw nek pekpuli'en.
13 Tendeng se Ginu'u, pekpesakup amu ri se dlaun neng midlegeseg ri
seg benwa: ri se Gari' ne giini dlabaw ri sek pengetendanan, 14 awas se
nga gobernador ne giinig binegayan ne ga'em nu Gari' nek sumilut ri se
ngang migbaal neng melaaten bu' pesiddengegan su ngang migbaal neng
melengas. 15 Ay liyagan ned Diwata ne mpegengan niyu su ngak talu'
ne genda'ik paluun buwat se ngag buralburalen ne nga getaw pebiyan
seng melengas ne ngag binaal niyu. 16 Pedleketubu' amu maa' ne getaw
ned duuni kegewasan; tumu' ndi' niyu gemitay su kegewasan niyu sek
pektabun seng melaat, ma'ad pedleketubu' amu gisip nga gulipen ned
Diwata. 17 Tamed niyu su dlaun ne nga getaw, petail niyu su ngak sama
mektetu'u niyu, pegendekay niyu sud Diwata, bu' tamed niyu su Gari'.

Su Dlendasan sek Pegantus Giin si Christ

18 Gamu ngak sesugu'en, pekpesakup amu ri se nga gegalen niyu bu'
pe'ita' niyu senilan suk pektamed niyu, gena' na run ri se ngag be'etan
bu' mekemaya' bu' ndi' asta rema se ngang mekebelu'. 19 Pengumpiyanan
amu run nini ned Diwata, bu' megagwanta amu ri sek pegantus se ngag
betang ne genda' niyu mbaal tendeng ay tinuman niyu su keliyagen.
20 Siya'en amu ba bu' megantus amu sek silut ne mbaya' ri seniyu tendeng
ay mikegbaal amu neng melaat? Ndi' gaid! Ma'ad bu' entusen niyu suk
peddaagdaag ri seniyu, isan pa sek pegbaal niyu neng melengas, siya'en
amu ned Diwata. 21 Pinili' amu ned Diwata sek pegantus. Tendeng ay si
Christ migantus para seniyu bu' migbegay ri seniyu ne dlendasan arun
sunuren niyu giin. 22 ✡ Nda' giin mekesala' awas megbalus. 23 ✡ Sek
tinampela' giin, nda' giin suli' sek pekpenampela'; sek pi'antus giin, nda'
giin pengulega'; giin nini sug binaalen, sinaligen su dlaunan tu sed Diwata,
sung metareng neng mengengukum. 24 ✡ Ditu se krus, pinisaan ni Christ
su dlaun ne ngak sala' ta arun ndi' ita na mekpekesala' pa gusay ma'ad
medleketubu' ita sumala' ri se keliyag ned Diwata. Pebiyan ri se ngak
samaren, mi'uli'an amu. 25 Nud diin mibalag amu maa' ne karniru. Ma'ad
nemuun, inuwit amu puli' ritu seng Menggegingat ne nga karniru bu'
Megingat ri seniyu.

3

Para se ngang Medderuma

1 ✡ Maa' ra run rema, gamu ne ngak sawa kina'enlan mekpesakup amu
ri se ngag bana niyu arun su ngag bana ne genda' pa pektu'u ri sek talu'
ned Diwata, me'agak ilan riin ni Christ pebiyan ri seng melengas nek
pemetasan niyu. Ndi' na kina'enlan ne esuyan niyu pa ilan, 2 ay me'ita'
ma nilan bu' gendun kelengas bu' kebala'an suk pedleketubu' niyu. 3 ✡ Su
kaaneg niyu kina'enlan gena' buwat sek pekpe'aneg se ngag buuk niyu,
awas sek pekseluk ne ngag bulawan ne nga geleng bu' sabat, awas sek

✡ **2:22** 2.22: Isaias 53.9. ✡ **2:23** 2.23: Isaias 53.7. ✡ **2:24** 2.24-25: Isaias 53.5-6 (LXX). ✡ **3:1** 3.1: Efeso 5.22; Colosas 3.18. ✡ **3:3** 3.3: 1 Timoteo 2.9.

pekseluk ne ngang melaga' gupiya ne nga gilisan. 4 Ma'ad su kaaneg niyu
kina'enlan megbuwat se kinariyaleman niyu, kaaneg ne ndi' lumebad, ne
giin sung mekemaya' bu' be'etan nek pekeetaw, neng melaga' gupiya riin
sek pengenleng ned Diwata. 5 Maa' nini su ngag bala'an ne nga dlibun
nud diin neng midderama ri sed Diwata ne mbaal neng maaneg su nga
gegulingen nilan pebiyan sek pekpesakup tu se nga gegulingen nilan ne
ngag bana. 6 ✡ Maa' nini si Sarah; miktuman giin riin ni Abraham bu'
tinawagen sug banaan gisip gesegen. Gamu nemuun maa' nga gembata'
ni Sarah bu' megbaal amu neng melengas bu' ndi' mendek se isan landun.
7 ✡ Maa' ra run rema, gamu ne ngag bana kina'enlan mekengel duma
se ngak sawa niyu duma sek peksabut neng melumbauy ilan. Begay niyu
senilan su gembaya' nek pektamed, ay gilan, maa' seniyu, mekerawat rema
seg begay ned Diwata ne giin su ketubu'. Baal niyu ini arun nda'iruning
mekebelabag ri se ngak pegampu' niyu.

Suk Pegantus tendeng sek Pegbaal neng Metareng

8 Se ketapusan, dlaun niyu kina'enlan neng meksalabuuk amu ri se
gena'ena' niyu bu' sek pegbatik niyu. Pekpinetailay amu gisip mekpated.
Medlinelaatay amu gupiya bu' mekpebaba' amu se kada sala seniyu. 9 Sung
melaat ndi' niyu suli'ay neng melaat. Sung mektuklad ndi' niyu suli'ay nek
tuklad. Tumu', suli'ay niyu ini nek pengumpiya ay sinaaran amu ma ned
Diwata nek pengumpiyanaan amu sek pekpili'en seniyu. 10 ✡ Ay tinalu' ri
se kesulatan,
“Bu' liyagan niyui gempiya nek pedleketubu',
bu' midderama neng mekepedleliyag ne nga gendaw,
kina'enlan ndi' na mementalu' neng melaat
bu' ndi' na megbalus.
11 Kina'enlan liyawan niyu sung melaaten bu' baalen sung melengas;
kina'enlan penentuwan niyu gupiya suk pedleketubu' neng melinaw
bu' apet niyu ini.
12 Tendeng ay bentayan ne Ginu'u su ngang migbaal se keliyag ned Diwata
bu' sembagenen su ngak pegampu' nilan;
ma'ad ndi'en liyagan su ngang migbaal neng melaaten.”
13 Ta' maing mekpesipala ri seniyu bu' duuni keddasig niyu sek pegbaal
kanunay ne gempiya? 14 ✡✡ Ma'ad bu' megantus amu tendeng sek pegbaal
se keliyag ned Diwata, pedleliyag amu. Aas ndi' amu mendek se isan ta',
bu' ndi' amu megules. 15 Tumu' simbaan niyu si Christ riin se ketubu'
niyu bu' pesiddengegay niyu giin gisip Ginu'u. Kanunay amu andam se
dlaun nek panahun sek peksembag se isan ta' neng meksaak ri seniyu sek
pekpesabut ri senilan sek pedderama ned diin seniyu. 16 Ma'ad, baal niyu
ini seng mekemaya' bu' duunik pektamed. Siguru niyu ne kanunay ne
dlimpiyui kunsinsiya niyu arun sek tampela'en amu, su nga getaw neng
mementalu' neng melaat seng melengas nek pematasan neg binaal niyu
gisip ngak sumusunud riin ni Christ, mpiiran ri sek tinalu' nilan. 17 Ay labi
pa gempiya neng megantus amu tendeng sek pegbaal niyu neng melengas,
bu' giin nini su keliyag ned Diwata, lungkan megantus amu tendeng sek
pegbaal niyu neng melaaten. 18 Ay si Christ minatay minsan ra bu' nda' na
kina'enlanay pa neng matay giin puli' tendeng se ngak sala' ta. Giin, neng
metareng, pinatay para senita ne gena' metareng arun me'uwiten ita tu sed
Diwata. Pinatay giin gisip getaw ma'ad pitubu' puli' riin se gispiritu. 19 Bu'

✡ **3:6** 3.6: Su Getaran se Dlaunan 18.12. ✡ **3:7** 3.7: Efeso 5.25; Colosas 3.19. ✡ **3:10** 3.10-12: Ngak Salmo 34.12-16 (LXX). ✡ **3:14** 3.14: San Mateo 5.10. ✡ **3:14** 3.14-15: Isaias 8.12-13.

riin se gispirituun, miritu giin bu' migwali pa tu se nga gispiritu nu ngang mimatay neng miperisu. 20 ✡ Gilan su nga gispiritu nek sinumupak ri sed Diwata sinegay melipebeba'en giin neng migelat seng migbaal pa si Noe neg arka. Walu tawan raing mikeseled seg arka bu' miluwas pebiyan sek tubig. 21 Midlerawan ini seg bendyag neng midluwas ri seniyu nemuun. Gena' pebiyan sek pegugas ri se ngag buling ri se dlawas niyu, bu' ndi' sek saad neg binaal ned Diwata buwat se dlimpiyu ne kunsinsiya. Sug bendyag sung midluwas ri seniyu pebiyan sek peketubu' puli' ni Jesus Christ, 22 neng miritu se dlangit bu' ritu na giin sed dapit dlintu ned Diwata neng midlegari' se ngag anghel bu' se dlaun ned duuni ketendanan bu' se dlaun ned duuni ga'emen tu se dlangit.

4

Sug Binegu ne nga Ketubu'

1 Aas, tendeng ay si Christ migantus saanay rini pa seg benwa, gamu rema, andam niyu su gegulingen niyu sek pegantus maa' seg binaal ni Christ. Ay su getaw neng migantus saanay rini pa seg benwa, nda'irun naik tinguha'en sek pekpekesala'. 2 Aas nemuun, medleketubu' amu sumala' se keliyag ned Diwata bu' gena' ri se kinilawan niyu ne nga gayak. 3 Gigu na suk pedleketubu' niyu nud diin neng maa' ne nga genda' pektu'u. Suk pedleketubu' niyu neng mipenu' seg imural ne ngak terbahu, seng mekepepiid ne nga gayak, se ngak pegbinabeleng, se ngang melebiyan ne ngak pekpebibu duma sek pegbinabeleng, bu' su ngang melaat nek peksimba se ngad diwatadiwata. 4 Numuun mitingala riin seniyu su nga genda' pektu'u ne ndi' amu na meddunut seng maa' nud diin neng mikpetuyang sek pedleketubu', aas tinampela' amu nilan. 5 Ma'ad menembag ilan tu sed Diwata se ngag binaal nilan ay sud Diwata andam megukum tu se dlaun ne nga getaw, mektetubu' bu' mimatay. 6 Giin ini sug rasun tuma ma sung Melengas ne Gesuyen winali rema tu se ngang mimatay, senilan ne ginukuman na ri se kinilawan nilan ne kebetang maa' ne su dlaunan ukuman gaid. Keni winali riin senilan arun ne su gispirituhanen nilan ne kebetang, medleketubu' ilan siya maa' sek pedleketubu' ned Diwata.

Tumbayay niyu sek Pedlegamit su ngak Tinawan neg Binegay ned Diwata

7 Megaud na su ketapusan se dlaun ne ngag betang. Aas pekpegeng bu' pengandam amu ri se gegulingen niyu arun mekegampu' amu. 8 ✡ Labaw ri se dlaunen, pekpinetailay amu seng metuud gaid tendeng ay seng mekpinetailay amu, andam amu rema mekpasaylu se ngak sala' ne ngak salasala. 9 Pegalimba'ay amu ri sek salasala seniyu se genda'ik pegburuburu. 10 Gisip neng melengas nek piniyalan seng mikeleseles ne ngag begay ned Diwata, kina'enlan ne gemiten nek salasala sug begay neng mirawaten buwat sed Diwata para se kepiyanan ne ngad duma. 11 Penenggi' sung mibegayan neg begay sek pegwali, kina'enlan megwali sek talu' ned Diwata. Bu' sung mibegayan neg begay sek pegabang ri se ngak sementaunen, kina'enlan megabang gekteb seng megenepen nek sekeg neg binegay ned Diwata, arun se dlaun neg baalen niyu, mesaya' sud Diwata pebiyan riin ni Jesus Christ. Ay su dlaun ned dengeg bu' ga'em para sed Diwata tampan se genda'i gekteben. Metuud la' ma iin.

Su ngak Pegantus nu ngak Sumunud riin ni Jesus Christ

✡ **3:20** 3.20: Su Getaran se Dlaunan 6.1—7.24. ✡ **4:8** 4.8: Ngak Pementelu'en 10.12.

12 Ngak pinetail'u, ndi' amu metingala se ngang melebiyan ne ngak
pengindan ne ginantus niyu, maa' ne gena' nakit nek penghitabu' ri
seniyu. 13 Tumu', pedleliyag amu, ay su ngang mektetu'u riin ni Christ
migantus seng maa' ne ginantus ni Christ arun metileng gaid su dleliyag
niyu sek pe'ita' na suk pekege'emaan. 14 Pedleliyagen amu bu' pekpiiren
amu tendeng ay sumusunud amu riin ni Christ; ay mikpesabut ini ne
su ge'eman ne Gispiritu, su Gispiritu nud Diwata, riin seniyu. 15 Bu'
migantus amu, kina'enlan ne gena' siya tendeng ay gamu mikepatay, awas
meddaaw, awas midlapas seg bala'ud awas mengilabet seg binaal ned
duma. 16 Ma'ad bu' migantus amu tendeng sek pekeChristian niyu, ndi'
amu mbaya' mpiid. Tumu', pesalamatay niyu sud Diwata tendeng ay
tinawag amu pebiyan se ngalan neg buwat ri ni Christ.
17 Suk panahun minateng para etaran na suk pegukum, bu' su nga
getawan ned Diwata gilan su guna ne ukuman. Bu' megatad ini riin senita,
landun sakan pa sung mehitabu' tu se nga getaw ne genda' pektu'u ri se
Gempiya ne Gesuyen neg buwat sed Diwata? 18 ✡ Sumala' sek tinalu' ri se
kesulatan,
“Bu' melised para se ngang megbaal se keliyag ned Diwata neng meluwas,
landun pa sakan sung mehitabu' tu se ngang mekesesala' ne genda'
mekilala riin sed Diwata?”
19 Aas su ngang migantus sumala' se keliyag ned Diwata, kina'enlan
neng megbaal neng melengas bu' mektudyan se gegulingen nilan tu seng
Membebaal senilan, ne kanunay metinumanen ri sek saaren.

5

Su nga Getawan ned Diwata

1 Na, seniyu ne nga geseg ri sek simbaan, gaku', gisip geseg rema neng
maa' seniyu bu' sintigusu gaid se ngak pegantus ni Christ bu' mikaambitu
sek pekege'eman ni Christ ne gemperayag, megandyu'u ri seniyu, 2 ✡ ne
ingatay niyu gupiya su nga getawan nek piniyal ri seniyu ned Diwata maa'
ne ngang menggegingat ne nga karniru—gena' neng milegesan amu bu'
ndi' se keliyag gaid niyu. Bu' gena' rema tendeng sek su'ul bu' ndi' keliyag
niyu neng menibeli. 3 Ndi' amu megari'ari' tu se nga getaw nek piniyal ri
seniyu, bu' ndi' mbaal amu nilan ne dlendasan. 4 Bu' sek peddateng na
mbuus se Geseg ne ngang Menggegingat ne nga karniru, mekerawat amu
ne ganti* neng melengas gupiya bu' ndi' merala' su kesanagen.
5 ✡ Maa' ra run rema gamu, ne ngag begumbata' pa, kina'enlan
mekpesakup amu ri se ngang metandeng pa seniyu. Bu' dlaunan niyu
menibeliay duma sek pekpebaba'; ay su kesulatan miktalu', “Kuntra
ned Diwata su ngang melipetaasen, ma'ad mpiya giin tu se ngang
melipebeba'en.”
6 ✡ Aas pebaba' niyu su gegulingen niyu riin seng mekegega'em ned
Diwata neng mekepenaliped riin seniyu, arun mpesiddengegaan amu se
ginsaktu nek panahun. 7 Tudyan niyu su dlaun ne kegulesan niyu seniin
ay giin megatiman seniyu.
8 Pengandam amu bu' pektigaam amu! Su kuntra niyu, suk Penulay
midlibedlibed seniyu maa' ne dliyun neng mekpengenggel, sek pekpenen-
gaw ned depa'enen. 9 Ligen niyuik pektu'u niyu bu' sukulay niyu giin, ay

---

✡ **4:18** 4.18: Ngak Pementelu'en 11.31 (LXX). ✡ **5:2** 5.2: San Juan 21.15-17. * **5:4** 5.4 ganti: Bu' ri se Griego nek tinuntulan “kuruna.” ✡ **5:5** 5.5: Ngak Pementelu'en 3.34 (LXX). ✡ **5:6** 5.6: San Mateo 23.12; San Lucas 14.11; 18.14.

misuunan niyu ne suk sama neng mektetu'u niyu sek tibuuk neg benwa migantus seng maa' ra rema ne ngak pegantus. 10 Ma'ad tubus niyu entusay se gempelek nek panahun, sud Diwata mismu sung mektileng ri seniyu bu' megbegay ri seniyu ne keligen, sekeg, bu' penligen ne ndi' mpareg. Tendeng ay melilelaaten giin ned Diwata, neng miktawag ri seniyu sek pedduma sek pekpe'ambit ri se pekege'emaan ne genda'iruni gekteben, ay misalabuuk amu riin ni Christ. 11 Ri seniin su dlaun ne ga'em se genda'i gekteben! Metuud la' ma iin.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

12 ✡ Sek peksulat'u runi gempelek nek sulat keni, inebanganu ni Silas,† ne inilalau neng metinuuren nek pekeChristian. Liyagan'u neng megulikseg ri seniyu bu' pemetuuran'u ri seniyu ne landun suk sinulat'u metendeng se kepiya ned Diwata metuud gaid. Pekpebilin amu ri se kepiyaan.

13 ✡ Na, mingumusta ri seniyu su ngang mektetu'u rini sek simbaan seg Babilonia.‡ Gilan, maa' seniyu, ngak pimili' rema ned Diwata. Mingumusta rema ri seniyu si Marcos, ne ginilalau neg bata'u. 14 Pekpengumustaay amu ri sek salasala seniyu arun mpe'ita' suk pekpinetailay niyu gisip ngang mekpated riin ni Christ.

Su kelinaw mperiin siya seniyu, neng misakup riin ni Christ. Daal da ini.

✡ **5:12** 5.12: Su Ngak Pimbaal 15.22, 40. † **5:12** 5.12 Si Silas se Griego nek tinuntulan Silvanus.
✡ **5:13** 5.13: Su Ngak Pimbaal 12.12, 25; 13.13; 15.37-39; Colosas 4.10; Filemon 24. ‡ **5:13** 5.13 Babilonia: Sumala' ri se dlibru ne suk Pirayag, ali' bu' giin nini su dlugar neg Roma.

Su Keruwa' nek Sulat neg buwat ni San Pedro

Pesi'una

Na, su keruwa' nek sulat neg buwat ni Pedro sinulat para se guna ne nga Christian. Su dlabi gembagel ne ketuyu'an run nini giin suk pekpelali se gena' metuud nek penendu'an bu' sug imural neng mibaal ne kelebu'an sek penendu'an ketu. Suk sembag se ngak prublima keni mbaangan riin sek pekpebilin seng metuud nek sinuunan riin sed Diwata bu' riin se Ginu'u ne si Jesus Christ. Suk sinuunan ketu pisuun ne nga getaw neng mikiita' riin ni Jesus bu' mikerengeg ri sek pekpenendu'en. Gembagel gupiya su kegules seng miksulat se ngak penendu'an ritu seng mikpetu'u ne ndi' na mpuli' si Christ. Miktalu' giin ne su keterengan neng milangan suk pekpuli' ni Christ giin ne sud Diwata ndi' "meliyag ned duunik sala neng matay bu' ndi' su dlaun meddiksu' bu' meleng ri se ngak sala' nilan."

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-2
II. Suk Peketinawag bu' suk Pekepinili' 1.3-21
III. Su nga Gena' Metuud ne ngang Mentetendu' 2.1-22
IV. Suk Pekpuli' ni Christ 3.1-18

1 Seniyu neng miktu'u riin ni Christ,
Gaku' si Simon Pedro sung minibeli bu' gapustulis ni Jesus Christ.
Pinuwitan'u amu nek sulat, gamu neng mikerawat neng maa' kelaga' sek
pektu'u nami pebiyan sek pekemelibegain ned Diwata ta bu' Menleluwas
ne si Jesus Christ:
2 Na, me'angken siya niyu sud dugang pa gaid ne kepiya bu' kelinaw
pebiyan sek pekesuun niyu ri sed Diwata bu' riin ni Jesus ne Ginu'u ta.

Suk Peketinawag bu' suk Pekepinili' ned Diwata

3 Ginamit ned Diwata su ga'emen arun sek pegbegay se dlaun ne
kina'enlan ta para sek pedleketubu' sek pekeddiyusnun. Binaalen ini pe-
biyan sek pekesuun ta ri seniin neng miktawag ri senita arun mekaambit
ita ri sek pekege'emaan bu' kepiyaan. 4 Seng maa' nini nek pebiyan,
binegayaan ita se gimpurtanti bu' melaga' ne ngag begay nek sinaaren,
arun pebiyan ri se ngag begay keni mekeliyaw amu seng mekepedlaat ne
gayak ned dini seg benwa bu' mekaangken sek pekedDiwataan. 5 Seng
maa' nini ne keterengan, baal niyu sung megenep niyu, aas penantu
amu gaid arun merugang sek pektu'u niyu su gempiya neg betasan; sung
merugang se gempiya neg betasan giin suk sinuunan; 6 bu' sung merugang
sek sinuunan giin suk pekpegeng ri se gegulingen; bu' sung merugang sek
pekpegeng ri se gegulingen giin suk pekeme'inentusen; bu' sung merugang
sek pekeme'inentusen giin suk pekeddiyusnun; 7 bu' sung merugang sek
pekeddiyusnun giin suk pekpetail gisip mekpated; bu' sung merugang sek
pekpetail gisip mekpated giin suk pekpetail ri se dlaunan. 8 Ay giin nini
su nga kina'iya ne kina'enlan niyu, bu' meksilaun nini riin seniyu, mbaal
amu neng me'ulikseg bu' mekpalu riin sek sinuunan niyu riin se Ginu'u ta
ne si Jesus Christ. 9 Ma'ad, bu' nda' ini riin seniyu, maa' amu neg buta ne
ndi' mekiita' bu' mikelingaw nek pinasaylu na su ngak sala' niyu nud diin.
10 Aas nga kepeteran, penantu amu gaid neng mesiguru niyu ne gamu
metuud gaid nek tinawag bu' pimili' ned Diwata. Bu' baalen niyu ini,

ndi' niyu gaid belengen suk pektu'u niyu. 11 Tendeng seng maa' nini
nek pekebiyan, begayan amu seg hingpit ne ketenged sek pekseled ritu
se genda'iruni gekteben nek Pedlegeri'an se Ginu'u ta bu' Menleluwas ne
si Jesus Christ.
12 Aas, perelendeman'u amu kanunay se ngag betang keni, isan
misuunan na niyu ini bu' mingganget na gupiya su kemetuuran neng
mirawat niyu. 13 Wa'a, pigena'ena'u ne ginsaktu nek perelendeman'u
amu saanay tetubu'u pa, 14 ay misuunan'u ne gendi'u mekpayat pa se
ketubu'* keni sumala' se kelaru nek tinalu' ri senaan se Ginu'u ta ne si
Jesus Christ. 15 Bu' penentuwan'u rayun nek perelendeman amu arun se
kanunay me'ena'ena' niyu suk tinalu'u isan dluwat se kemetain'u.

Sung Mikiita' se Gembagel nek Pesiddengeg riin ni Christ

16 Nda' ami pegasuy seg binaalbaal ne nga gesuyen se ginasuy nami ri
seniyu sung metendeng seng mekegega'em nek pekpuli' se Ginu'u ta ne si
Jesus Christ. Ma'ad mi'ita' nami mismu sung metuud nek peketinameren.
17 Ay ritu ami gaid seg binegayan giin se gembagel nek pesiddengeg buwat
sed Diwata ne Gama', bu' duunik talu' buwat se Dlabi Ge'eman neng
miktalu', "Giin nini sug Bata'u nek pinetail'u gupiya. Pidleliyagu ri seniin!"
18 Bu' suk talu' keni, mirengeg nami buwat se dlangit saanay duma ami ri
seniin ritu seg bala'an neg bentud.
19 Aas middugang suk peksalig nami seng minsahi ne ginasuy nu ngak
propeta. Mbaya' niyu ini pengebeten gupiya, tendeng ay maa' ini nek
sulu' neng meddelaag ri seng merelem tampan sek peksebang se Gendaw
bu' sek peddelaag sek pemulaw ri se nga gena'ena' niyu. 20 Labaw ri
se dlaunan, peddelendem niyu ini ne nda'iruni isan ta' ri senita sung
meketuntul seng minsahi ned Diwata ne ginasuy nu ngak propeta. 21 Ay
nda'iruni ginasuy nu ngak propeta neng migbuwat ri se keliyag ne getaw
ma'ad su Gispiritu Santu sung migunut ri senilan sek pegasuy seng minsahi
neg buwat sed Diwata.

2

Ngang Mini' ne ngang Menintulu'

1 Na, maa' nud diin, duuni ngang mini' ne ngak propeta neng mintuwa'
riin seniyu bu' maa' ra run rema duuni ngang mentuwa' riin seniyu
ne ngang mini' ne ngang menintulu'. Meguwit ilan seg balus ne ngak
penendu'an neng mekepedlaat ri se nga getaw. Rayun, limeren nilan
su Gegalen neng midluwas ri senilan, aas mateng ri senilan mismu suk
tikmal ne kelaatan. 2 Ma'ad isan pa run nini, melauning meksunud ri seng
mekepepiid nek terbahu nilan; bu' tendeng seg binaal nilan, su ngad duma
ne nga getaw mektalu' neng melaat tu seng metuud ned Dalan. 3 Bu' ri se
kerelaw nilan, ngang mini' ne ngang mentetendu' keni menelapi' ri seniyu
pebiyan sek pegasuy se ngag binaalbaal ne nga gesuyen. Ay se gempayat
na nek panahun inukuman ilan na bu' suk silut para senilan mi'andam
na.
4 Nda' lelaatay ned Diwata su ngag anghel neng mikpekesala'. Linaddu'
ilan ritu se gimpirnu bu' pinerisu tu seng merelem gupiya ne dlugar,*
tampan se Gendaw sek Pegukum. 5 Maa' nini ra rema sung mihitabu' tu sed
daan neg benwa. Nda' ini lelaatay ned Diwata, ma'ad pebiyan se dlunup,

* **1:14** 1.14 Se Griego nek tinuntulan tulda.
* **2:4** 2.4 Se Griego nek tinunulan, seng merelem gupiya ne dlugar, Tartarus.

pilunupaan su nga getaw neng midlikeg sek peksimba ri sed Diwata; sung
miluwas ma'aray giin si Noe, sung migwali seng minsahi metendeng se
ketubu' neng mekepedleliyag tu sed Diwata, bu' sud duma nek pitu tawan.
6 Maa' nini ra rema sung mihitabu' tu se ngak siyudad nek Sodoma bu'
Gomora. Sinilutan ilan ned Diwata pebiyan sek peksereng, bu' binaal ilan
ne dlendasan seng mehitabu' mbuus tu se nga getaw ne gena' diyusnun.
7 Ma'ad linuwasen si Lot, su getaw neng migunut ri se keliyag ned Diwata,
neng misemukan gupiya se ngang mekepepiid nek terbahu ne nga getaw.
8 Getaw ketu mikengel duma senilan, bu' gendawendaw migantus giin
saanay mi'ita'en bu' mirengegen su ngang mekelaat ne ngak terbahu nilan.
9 Aas, su Ginu'u metau medluwas ri se nga getaw ned diyusnun buwat se
ngak pengindan ri senilan, bu' pekendunen dun sek peksilut se nga gena'
diyusnun se Gendaw nek Pegukum, 10 labi na gaid tu se ngang miksunud
ri se gayak nilan bu' migbibay ri se ketenged ned Diwata.

Ne ngang mini' neng mentetendu' keni gembelu' bu' melipetaasen.
Ndi' ilan mendek sek pekpesipala se nga ge'eman ned ditu se dlangit;
tumu' tinampela' ilan nilan. 11 Isan ngani' su ngag anghel, nek sekegan
gaid gupiya bu' ge'eman sinangkali' seng mini' ne ngang mentetendu',
genda' mekaaku' sek pegukum ri senilan pebiyan sek pektampela' ri seng
metungenga'an ne Ginu'u. 12 Ma'ad nga getaw keni migbaal sumala' se
kina'iya nilan, maa' ilan ne ngak talun ne ngang menanap nek pilepas
arun laaman bu' petain; mikpesipala ilan ri se ngag betang ne nda' nilan
mesabut. Aas pemetain ilan maa' ne ngak talun ne ngang menanap.
13 Pe'entusen ilan rema tendeng sek pekpe'antus nilan sed duma. Ay
dleliyag nilan suk pegbaal isan gendaw se isan landun neng mekepeteken
ri se gegulingen nilan ne nga gayak. Mekedlaat bu' mekepepiid nek sumalu
ilan riin seniyu saanay mikpeddayun ilan sek pekpenlimbung! 14 Nda'iruni
dlain nek pinengaw nilan bu' ndi' suk pekpenlibun ay ndi' ilan meteken
sek pekpekesala'. Deniin nilan su ngag begu ne ngang mektetu'u ne
gena' siguradu ri sek pektu'u nilan bu' su nga gena'ena' nilan mipenu' sek
pekerelaw. Tinuklad ilan ned Diwata! 15 Bineleng nilan sung meleddeng
ned dalan bu' mibalag ilan sek peksunud seng melaat nek pedleketubu' ni
Bala'am,† sug bata' ni Beyor neng miliyag su'ulan nek selapi' sek pegbaal
neng melaaten. 16 Ma'ad pimaag giin ri se nga gegulingenen neng mekelaat
nek pimbaalen pebiyan ri se gasnu‡ nek sinekayanen. Menanap ketu ndi'
meketalu' ma'ad miktuntul maa' ne getaw sek pekpegeng seg binu'ang nek
terbahu ni Bala'am.

17 Na, para se getaw ketu neng minendu' neg balus, mpetanggi' ilan ri
se ngak tebud neng mi'ebasan bu' nga gabun nek pinalid neng mesekeg
ne nga genus. Aas inandam na nud Diwata suk pegbenwanan nilan
ritu se dlugar neng merelem gupiya.§ 18 Tendeng ay migasuy ilan ned
duunik pekpenghambug bu' nda'irunik paluun. Pinendu' nilan ne gena'
raw melaaten suk peksunud ri se gayak ri se dlawas. Dinani nilan su nga
getaw neg begu pa muwag ri se nga getaw neng mikpekesala'. 19 Sinaad
nilan su kegewasan se kada sala tawan. Ma'ad gilan mismu mi'ulipen
seng mekepedlaat ne ngag betasan. Ay su getaw gulipen se isan landun
neng medlega'em ri seniin. 20 Su nga getaw neng mikesuun se Ginu'u
ta bu' Menleluwas ne si Jesus Christ mikeliyaw buwat seng melemu' nek
pebiyan sek pedleketubu' ri seg benwa. Bu' milaaman ilan puli' bu'

† **2:15** 2.15 Enlengay niyu su dlibru ne Ngang Numero 22.21-35. ‡ **2:16** 2.16 Su gasnu kelasi nek petubu'en neng maa' ne kebayu' § **2:17** 2.17 Enlengay niyu sug Hebreo 12.18 bu' San Judas 6 bu' 13.

pige'eman se ngang melemu' ne ngag betang keni, melaaten pa kampuun
su kebetang nilan sinangkali' se guna. 21 Ay mpiya pa kampuun ne
nda' ilan mekesuun sed dalan sek pekemetareng sinangkali' se dluwat ini
mesuunay, bu' mbuus megbeleng ilan seg bala'an nek sugu' neg binegay ri
senilan. 22 Mihitabu' ini ri senilan sumala' seng metuud nek pementelu'en,
"Puli'an ne gitu'
dila'ani guta'en.
Peligu'en mu sug bulaug
seg basak puli' lumebug."

3

Suk Saad ne Mpuli' su Ginu'u

1 Ngak pinetail, keni na su keruwa' nek sulat nek sinulat'u para
seniyu. Se guna nek sulat'u bu' maa' rema se keruwa'u nek sulat keni,
pinentuwan'u tenuray ri se nga gena'ena' niyu pebiyan sek pekperelendem
ri seniyu seng melengas ne ketuyu'an se ngag betang keni. 2 Aas ndi' niyu
gaid pedlingaway landunik tinalu' nug bala'an ne ngak propeta nud diin
bu' suk sugu' neg binegay ne Ginu'u neng Menleluwas ta pebiyan tu se nga
gapustulis neng miktendu' ri seniyu.

3 Guna ri se dlaunan, kina'enlan mesabut niyu ne se ketapusan ne
nga gendaw, duuni nga getaw neng meddega'rega' ri se kemetuuran bu'
miksunud ri se gegulingen nilan ne nga gayak. 4 Bu' mektalu' ilan, "Su
Ginu'u miktalu' neng miksaad ne mpuli', ta' nema giin? Gatad pa sek
panahun se nga gepu'an nami neng mimatay tampan nemuun, su dlaun
neg betang mikpeddayun maa' ra run gusay gatad pa sek pegbaal runig
benwa!" 5 Ay tinuyu' ne nga getaw keni pedlingaway ne nud diin migbegay
sud Diwata nek sugu', bu' mibaal su nga dlangit bu' dlupa'. Mituwa' su
dlupa' buwat ri sek tubig bu' dlupa' keni pilibutan nek tubig, 6 pebiyan
rema sek tubig, pilunupaan bu' pidlaataan sud daan neg benwa. 7 Aas
nandaw, su nga dlangit bu' benwa keni, pebiyan sek sama nek talu' ned
Diwata, inandam para serengen. Tinegana ini para se gendaw ne ukuman
bu' laaten su nga gena' diyusnun.

8 Ma'ad ngak pinetail'u, ndi' niyu pedlingawayik sala neg betang keni!
Nda'iruni kelainan duma se Ginu'u suk sendaw bu' suk selibu taun; para
seniin duwa' keni meksama ra. 9 Su Ginu'u ndi' medlanganlangan sek
pektuman ri sek sinaaren, ne sek peksabut ned duma ne getaw su Ginu'u
midlanganlangan. Ma'ad sung metuud nda' giin pedlanganlangan bu' ndi'
migelat giin neng mekeddiksu' su nga getaw ri se ngak sala' nilan tendeng
ay ndi'en liyagan ned duuning mesilutan.

10 Bu' rayun, su Gendaw ne Ginu'u mateng maa' sek peddateng neng
meddaaw. Se Gendaw ketu merala' su nga dlangit* ned duunik peddegene'.
Mesereng su dlupa', bu' su dlaun ned diin se dlupa' me'alep. 11 Aas tendeng
ay dlaunan keni dela'en seng maa' nini nek pebiyan, landun mai dliyagan
niyu betasanen? Kina'enlan gaid neng medleketubu' amu sek pekebala'an
bu' sek pekeddiyusnun, 12 saanay migelat amu bu' liyagan neng mesempun
na mateng su gendaw ned Diwata. Se gendaw iin, dela'en su nga dlangit
pebiyan ri se gapuy, bu' su dlaun ned diin se nga dlangit me'alep pebiyan
se kiinit. 13 Ma'ad megelat ita se landunik sinaad ned Diwata: sug begu
ne nga dlangit bu' begu ne dlupa' ne isan ta' su nga getaw medleketubu'
sumala' se keliyag ned Diwata.

* **3:10** 3.10 Su nga dlangit: be'et pesabut, su gendaw, sug bulan, bu' ngag bituun.

14 Aas ngak pinetail'u, saanay mekperateng amu se Gendaw ketu,
penentuway niyu neng me'ita' amu niin neng medleketubu' ne dlimpiyu
bu' nda'iruni gempemura ri seniyu bu' duuni kelinaw duma seniin. 15 Gisip
niyu ne suk pekpelugbak se Ginu'u ta sala ne kehigeyunan neg binegain
arun meluwas amu, maa' sek sinulat nuk pinetail ta ne si Pablo ri seniyu,
sek pedlegamit nek sinuunan neg binegay ned Diwata ri seniin. 16 Bu'
giin rema ini suk tinalu'en riin se dlaun ne ngak sulaten. Tumu' duuning
mekelised sebuten ri se ngak sinulaten. Duuni nga getaw ne kulang suk
sinuunan bu' suk pektu'uun ndi' meligen. Na, ilesen nilan su kemetuuran
maa' seg binaal nilan tu sed duma neg bahin se Kesulatan. Aas gilan
mismu miguwit se kelaatan ri se gegulingen nilan.
17 Aas gamu, ngak pinetail'u, se getaran misuunan niyu na ini. Ingatay
niyu su gegulingen niyu arun ndi' amu me'uwit nu ngang mekelaat
ne getaw neng minintulu' se gena' metuud. Ay bu' meksunud amu ri
senilan, mpelayu' amu ri sek pektu'u niyu. 18 Ma'ad kina'enlan peddayun
niyu biyanay sud dugang pa gaid nek petail bu' dlelaat se Ginu'u ta bu'
Menleluwas ne si Jesus Christ, bu' meddugang pa suk sinuunan niyu ri
seniin. Para seniin suk peksaya' nemuun tampan se genda'i gekteben,
Metuman siya ini.
Daal da ini.

Su Guna nek Sulat ni San Juan

Pesi'una

Su Guna nek Sulat ni Juan duunid duwa' ne gembagel nek tuyu'en: suk pegulikseg ri se ngang membebasaan sek pedleketubu' neng misalabuuk duma sed Diwata bu' seg Bata'en, ne si Jesus Christ, bu' sek pekpenegul ri senilan ne ndi' meksunud sek sayep nek penendu'an neng migbengkag sek peksalabuuk keni duma sed Diwata. Keni nek penendu'an pisingkal sek pektu'u ne su kelaatan giin su kelebu'an sek pedleketubu' ta seg benwa keni, bu' si Jesus, sug Bata' ned Diwata, gena' gaid mbaal ne getaw neng maa' senita. Su ngang mentetendu' ketu mikpetu'u ne arun meluwas su nga getaw kina'enlan liyawan nilan su nga kegules se ketubu' seg benwa keni, bu' miktendu' ilan rema ne su keluwasan nda'i dlabeten ri seng metareng nek pedleketubu' awas pekpetail sed duma.

Gisip peksupak sek penendu'an keni, sung menenulat migasuy se kelaru ne si Jesus Christ getaw gaid neng metuud bu' pisabuten tumbay ne su dlaun neng miktu'u riin ni Jesus bu' mikpetail sed Diwata kina'enlan rema neng mekpinetailay ri sek salasala.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1.1-4
II. Delaag sud Diwata 1.5—2.29
III. Nga Gembata' ned Diwata 3.1-24
IV. Sung Metuud ne Gispiritu bu' sug Balus ne gispiritu 4.1-6
V. Sud Diwata Petail 4.7-21
VI. Su Keddaagan ta Kuntra seg Benwa 5.1-21

Suk Talu' neng Megbegay ne Ketubu'

1 Miksulat ami ri seniyu metendeng sek Talu' neng megbegay ne ketubu', ned diin na se genda'irun pai isan landun. Mirengeg ini nami, bu' mi'ita' se ngang mata nami; wa'a, mi'ita' ini nami, bu' mi'ikap se nga gemeg nami. 2 ✡ Pirayag na su ketubu' ketu bu' mi'ita' ini nami; aas minintigus ami run nini bu' inasuy nami ri seniyu su ketubu' ne genda'iruni gekteben ned diin se Gama' bu' pirayag na ri senita. 3 Landuning mi'ita' bu' mirengeg nami, pisuun rema nami ri seniyu, arun mesalabuuk amu riin senami bu' riin se Gama' bu' seg Bata'en ne si Jesus Christ. 4 Sinulat ini nami arun telu'an amu, arun su dleliyag ta metileng.

Delaag sud Diwata

5 Na, giin nini sung minsahi neng mirengeg nami buwat seg Bata'en bu' inasuy nami ri seniyu ne sud Diwata delaag bu' riin seniin nda'irun gairi kerelem. 6 Bu' mektalu' ita ned duunik peksalabuuk ta duma seniin, ma'ad midleketubu' ita gusay riin se kerelem, migbalus ita bu' nda' ita pedleketubu' riin se kemetuuran. 7 Ma'ad bu' midleketubu' ita riin se kerelaag maa' ned Diwata neng midleketubu' ri se kerelaag, duun rayunik peksalabuuk suk salasala ri senita, bu' sud dugu' ni Jesus, neg Bata'en, midlimpiyu buwat se kada nek sala' ta.

8 Bu' mektalu' ita ne nda'irunik sala' ta, linimbungan ta su gegulingen ta, bu' nda'iruni kemetuuran riin senita. 9 Ma'ad bu' telu'en ta bu' engkenen ta su ngak sala' ta riin sed Diwata, tumanenen suk saaren bu' baalen landun

✡ **1:2** 1.2: San Juan 1.14.

su ginsaktu tendeng ay pasayluun ita ri se ngak sala' ta bu' limpiyuun ita buwat sek sayep nek pimbaal ta. 10 Bu' mektalu' ita ne nda' ita mekesala', binaal ta neg belusen sud Diwata, bu' suk talu'en nda' riin senita.

2

Si Christ sung Mikpe'ilelaat para Senita

1 Miksulatu run nini ri seniyu, ne nga gembata'u, arun ndi' amu mekpekesala', ma'ad bu' duuning mekesala', duuning metareng ne si Jesus Christ ne giining mekpe'ilelaat para senita tu se Gama'. 2 Bu' tendeng ri ni Christ su ngak sala' ta mipasaylu, bu' gena' na run ne ngak sala' ta, ma'ad duma na rema su ngak sala' sek salasala.

3 Bu' tumanen ta su ngak sugu' ned Diwata, mekesiguru ita rayun neng misuunan ta giin. 4 Bu' mektalu' ita neng misuunan ta giin, ma'ad nda' ita pektuman ri se ngak sugu'en, belusen ita bu' su kemetuuran nda' riin senita. 5 Ma'ad bu' miktuman ita ri sek talu'en, mitileng gupiya ri senita suk petail ned Diwata. Giin nini sung mekepesiguru ri senita neng misalabuuk ita ri seniin. 6 Bu' mektalu' ita neng mikpebilin ita neng misalabuuk duma sed Diwata, kina'enlan medleketubu' ita maa' seg binaal ni Jesus Christ.

Sug Begu nek Sugu'

7 ✡ Pinetail'u ne ngak sambat, sugu' keni nek sinulat'u ri seniyu gena' begu; sud daan ra ini nek sugu' ned diin na seniyu gatad pa se getaran. Sud daan nek sugu' giin sung minsahi neng mirengeg na niyu. 8 Tumu', suk sugu' nek sinulat'u ri seniyu nemuun begu, tendeng ay su kemetuuran mi'ita' riin ni Christ bu' riin rema seniyu. Ay su kerelem minayan na, bu' sung metuud ne kerelaag middelaag na.

9 Bu' mektalu' ita ned diin ita se kerelaag, ma'ad ginemetan ta sud duma, gita riin pa gusay se kereleman tampan nemuun. 10 Bu' pinetail ta sud duma, midleketubu' ita ri se kerelaag, bu' aas nda'irunid diin senita neng mekesabag ri sed duma sek pekpekesala'. 11 Ma'ad bu' ginemetan ta sud duma, gita riin se kereleman; mikpedlaang ita run nini bu' ndi' ta mesuunan bu' ta' ita pagaw, tendeng ay su kerelem mikepebuta ri senita.

12 Miksulatu ri seniyu ne nga gembata'u, tendeng ay su ngak sala' niyu mipasaylu na tendeng ri ni Christ. 13 Miksulatu ri seniyu ne nga gama', tendeng ay misuunan niyu giin, ned diin na gatad pa se getaran. Miksulatu ri seniyu ne ngag begumbata', tendeng ay dinaag na niyu sung Menulay.

14 Miksulatu ri seniyu ne nga gembata'u, tendeng ay misuunan niyu su Gama'. Miksulatu ri seniyu ne nga gama', tendeng ay misuunan niyu giin, ned diin na gatad pa se getaran. Miksulatu ri seniyu ne ngag begumbata', tendeng ay meligen amu; suk talu' ned Diwata mikpebilin ri seniyu, bu' dinaag niyu sung Menulay.

15 Ndi' niyu petailay sug benwa awas isan landun neg betang ned dini seg benwa. Bu' petailen niyu sug benwa, nda' niyu petailay su Gama'. 16 Ay su dlaun neg betang ned dini seg benwa—su kinilawan ne nga gayak, sung me'iyakan neng mata, bu' su gempesaya'saya' ne getaw—dlaunan keni gena' buwat se Gama'; migbuwat ini seg benwa. 17 Sug benwa bu' su kada neg betang rini nek pigiyakan ne nga getaw me'alep ra; ma'ad su ngang miktuman ri se keliyag ned Diwata, mekpebilin se genda'i gekteben.

Su Kuntra ni Christ

✡ **2:7** 2.7: San Juan 13.34.

18 Nga gembata'u, megaud na su ketapusan! Gamu tinelu'an na neng
mateng su Kuntra ni Christ; bu' nemuun melaun nai nga kuntra ni
Christ neng mikpe'ita' na, aas misuunan ta ne su ketapusan megaud na.
19 Nga getaw keni nda' gaid mesakup riin se dlumpuk ta, bu' giin nini
su keterengan neng migawa' ilan ri senita; bu' misakup ilan pa riin se
dlumpuk ta, mekpebilin ilan siya duma senita. Ma'ad ay migawa' ilan ma,
keni mikpemetuud ne gena' ilan misakup ri senita.
20 Ma'ad gamu binegayan se Gispiritu Santu pebiyan ni Christ, bu' aas,
dlaunan niyu mikesuun ri se kemetuuran. 21 Miksulatu ri seniyu, gena'
tendeng ay nda' amu mekesuun ri se kemetuuran; bu' ndi', tendeng ay
misuunan na niyu ini, bu' misuunan rema niyu ne nda'irunig balus neng
migbuwat se kemetuuran.
22 Ta' ma rayun sug belusen? Gilan su ngang miktalu' ne si Jesus gena'
neng Misiyas. Nga getaw ketu giin su Kuntra ni Christ—binibay nilan su
Gama' bu' sug Bata'. 23 Ay su ngang migbibay ri seg Bata' migbibay rema
ri se Gama'; su ngad dinumawat seg Bata' dinumawat rema se Gama'.
24 Siguru gaid niyu kanunay neng mekpebilin ri seniyu sung minsahi
neng mirengeg niyu gatad pa se getaran. Bu' tumanen niyu sung minsahi
ketu, kanunay amu rayun medleketubu' sek pekesalabuuk duma seg Bata'
bu' se Gama'. 25 Bu' giin nini suk sinaad ni Christ neg begain ri senita—su
ketubu' ne genda'i gekteben.
26 Sinulatan'u amu metendeng se nga getaw ne dliyagan nilan medlim-
bung ri seniyu. 27 Ma'ad gamu, binegayan ni Christ se Gispirituun. Saanay
su Gispirituun mekpebilin ri seniyu, ndi' amu na medlekina'enlan ne dlain
neng mentetendu'. Ay su Gispirituun sung mektendu' ri seniyu se dlaun
ne ngag betang. Bu' landun suk tendu'en riin seniyu metuud bu' gena' neg
balus. Tuman niyu suk tinendu' ne Gispiritu, bu' rayun pekpebilin amu
neng misalabuuk ri ni Christ.
28 Wa'a, nga gembata'u, pekpebilin amu neng misalabuuk duma ni
Christ, arun seng mekpe'ita' na giin, duuni keddasig ta bu' ndi' ita
kina'enlan neng megedlud se kepiid buwat seniin se Gendaw nek ped-
datengen. 29 Misuunan niyu ne si Christ metareng; mbaya' niyu mesuunan
ne suk salasala neng migbaal neng metareng bata' ned Diwata.

3

Gembata' ned Diwata

1 ✡ Pegena'ena' niyu pikendun ita run gupiya pekpetail ne Gama'!
Gembagel gupiya suk pekpetailen ri senita ne iningelanan ita ne nga
gembata' ned Diwata, sek pekemetuud, gembata' ita niin. Giin nini su
keterengan ne su nga getaw rini seg benwa nda' mekilala ri senita, tendeng
ay nda' ilan mekilala ri sed Diwata. 2 Ngak pinetail'u ne ngak sambat, gita
nemuun nga gembata' na ned Diwata, ma'ad ndi' pa tumu' mekelaru bu'
mekendun ita run. Ma'ad misuunan ta ne seng mekpe'ita' na si Christ,
maa' ita ri seniin ay me'ita' ta ma giin ne giin gaid. 3 Suk salasala ned
duun runik pedderama keni riin ni Christ midlimpiyu ri se gegulingenen,
maa' ni Christ ne dlimpiyu.
4 Isan ta' neng mikesala' mikesupak ri sek sugu' ned Diwata, tendeng
ay suk sala' giin suk peksupak sek sugu'. 5 Misuunan niyu ne si Christ
mirini arun sek pegawa' ri se ngak sala', bu' nda'irun gairik sala'en. 6 Aas
suk salasala neng midleketubu' riin sek pekesalabuuk duma ni Christ ndi'

✡ **3:1** 3.1: San Juan 1.12.

na mekpekesala'; ma'ad isan ta' sung mekpeddayun sek pekpekesala' nda' mekiita' ri seniin awas mekilala ri seniin.
7 Nga gembata'u, ndi' niyu tugutay ned duuning medlimbung ri seniyu. Isan ta' sung megbaal ne ginsaktu metareng, maa' ni Christ neng metareng.
8 Isan ta' sung mekpeddayun sek pekpekesala' misakup tu seng Menulay, tendeng ay sung Menulay mikpekesala' ma gatad pa se getaran. Sug Bata' ned Diwata mikpe'ita' tendeng se keterengan keni, arun sek pegeba' se ngag binaal neng Menulay.
9 Su nga gembata' ned Diwata ndi' mekpeddayun sek pekpekesala', ay su kina'iya ned Diwata riin senilan; bu' tendeng ay sud Diwata giini Gama' nilan, ndi' ilan mekpeddayun sek pekpekesala'. 10 Keni su kelaru ne gilelaan se gembata' ned Diwata bu' su gembata' neng Menulay: su nga genda' pegbaal neng metareng awas nda' pekpetail tu sed duma gena' ne nga gembata' ned Diwata.

Mekpinetailay suk Salasala

11 ✡ Sung minsahi neng mirengeg niyu buwat se getaran giin nini: kina'enlan mekpinetailay ita ri sek salasala. 12 ✡ Kina'enlan gena' ita maa' ni Cain; misakup giin ri seng Menulay bu' pinatain suk pateren ne si Abel. Tuma ma petain ni Cain si Abel? Tendeng ay su gegulingenen neg binaal sayep, bu' sug binaal nuk pateren ginsaktu.
13 Aas ndi' amu metingala run, ngak sambat'u, bu' gemetan amu ne nga getaw ri seg benwa. 14 ✡ Misuunan ta neng mibiyanan ta na su kemetain pagaw se ketubu' tendeng ay pinetail ta sud duma. Ma'ad su nga genda' pekpetail miriyalem pa gusay riin se ga'em ne kemetain. 15 Su ngang minlegemet sed duma ngang mememunu', bu' misuunan niyu ne su ngang mememunu' nda' ri senilan su ketubu' ne genda'i gekteben. 16 Giin nini suk pekesuun ta gendun suk petail: binegay ni Christ su ketubu'en para senita. Gita rema, rayun, kina'enlan begay ta su nga ketubu' ta para sed duma!
17 Bu' meratu' ita, bu' me'ita' ta su ngad duma neng mingina'enlan, bu' ndi' ta ilan ebangan, pekendunen ta ma pektalu' nek pinetail ta sud Diwata?
18 Nga gembata'u, suk pekpetail ta gena' na run pebiyan sek pektuntul; kina'enlan metuud nek pekpetail, neng mekpe'ita' seng melengas ne ngak pegbaal.

Keddasig ri seng metungenga'an ned Diwata

19 Pebiyan run nini, mesuunan ta neng misakup ita ri se kemetuuran; bu' duunik peksalig ta ri seng metungenga'an ned Diwata. 20 Bu' su gena'ena' ta miksamuk ri senita, misuunan ta ne dlabaw pa kampuun sud Diwata sinangkali' ri se gena'ena' ta bu' misuunaan su dlaunen. 21 Aas ngak pinetail'u ne ngak sambat, bu' nda' ita semukay ne gena'ena' ta, duuni keddasig ta riin seng metungenga'an ned Diwata. 22 Merawat ta buwat seniin isan landunik penengiin ta, tendeng ay miktuman ita ri se ngak sugu'en bu' binaal ta landuning mekepedleliyag ri seniin. 23 ✡ Sinugu'en ita neng mektu'u ita ri seg Bata'en ne si Jesus Christ bu' mekpinetailay suk salasala, sumala' sek sugu' ni Christ ri senita. 24 Sung miktuman ri se ngak sugu' ned Diwata midleketubu' neng misalabuuk duma sed Diwata bu' sud Diwata misalabuuk duma seniin. Bu' tendeng se Gispiritu ned Diwata neg binegay ri senita mesuunan ta ne sud Diwata mikengel neng misalabuuk duma senita.

✡ **3:11** 3.11: San Juan 13.34. ✡ **3:12** 3.12: Su Getaran se Dlaunan 4.8. ✡ **3:14** 3.14: San Juan 5.24. ✡ **3:23** 3.23: San Juan 13.34; 15.12, 17.

4

Sung Metuud ne Gispiritu bu' sug Balus ne Gispiritu

1 Ngak pinetail'u ne ngak sambat, ndi' niyu tu'uway su dlaun neng
maangken ned duuni Gispiritu ri senilan, ma'ad indanay niyu ilan arun
mesuunan bu' su gispiritu ned diin senilan buwat ba ri sed Diwata. Ay
melaun ne ngag belusen ne ngak propeta neng mintuwa' isan ta'. 2 Giin
nini bu' pekendunen niyu run pekesuun bu' Gispiritu ba ini ned Diwata:
isan ta' sung migilala ne si Jesus Christ mirini neng maa' ne getaw giin
duuni Gispirituun neg buwat sed Diwata. 3 Ma'ad isan ta' sung medlimed
metendeng ri ni Jesus nda'iruni Gispiritu buwat sed Diwata. Su gispiritu
ned diin seniin giin su gispiritu neg buwat se Kuntra ni Christ; mirengeg
niyu neng mateng ini, bu' nemuun keni na gaid seg benwa.
4 Ma'ad nga gembata'u, misakup amu na ri sed Diwata, bu' dinaag na
niyu su gena' metuud ne ngak propeta, tendeng ay su Gispiritu ned diin
seniyu ge'eman kampuun sinangkali' se gispiritu ned ditu se nga getaw
neng misakup ri seg benwa. 5 Su nga gena' metuud ne ngak propeta
megasuy metendeng se ngag betang rini seg benwa, bu' su nga getaw ri
seg benwa menginengeg ri senilan tendeng ay misakup ilan ri seg benwa.
6 Ma'ad misakup ita ri sed Diwata. Isan ta' sung mikilala ri sed Diwata
menginengeg ri senita; isan ta' su genda' mesakup ri sed Diwata ndi'
menginengeg ri senita. Pebiyan run nini, me'ilala ta su Gispiritu neng
miktendu' seng metuud bu' su gispiritu neng miktendu' seg balus.

Sud Diwata Petail

7 Ngak pinetail ne ngak sambat, mekpinetailay ita ri sek salasala senita,
tendeng ay suk petail buwat sed Diwata. Isan ta' sung mekpetail bata'
giin ned Diwata bu' mikesuun sed Diwata. 8 Isan ta' ne genda' pekpetail
nda' mekesuun sed Diwata, ay sud Diwata petail ma. 9 Bu' pi'ita' ned
Diwata suk pekpetailen para senita pebiyan sek peksugu'en seg buntung
Bata'en rini seg benwa, arun mekaangken ita ne ketubu' pebiyan ri seniin.
10 Giin nini, suk petail: gena' gita sung mikpetail ri sed Diwata, ma'ad giin
sung mikpetail ri senita bu' sinugu'en sug Bata'en arun pebiyan ri seniin
mpasaylu su ngak sala' ta.
11 Ngak pinetail ne ngak sambat, bu' maa' nini suk pekpetail ned Diwata
riin senita, kina'enlan rayun mekpinetailay ita ri sek salasala senita. 12 ✡
Nda'irun isan sala neng mikiita' ri sed Diwata, ma'ad bu' mekpinetailay ita
ri sek salasala senita, sud Diwata mekengel neng misalabuuk ri senita, bu'
suk petailen mekpetileng ri senita.
13 Pebiyan run nini, mesiguru ta neng midleketubu' ita neng misalabuuk
duma sed Diwata, bu' mikengel giin neng misalabuuk duma senita,
tendeng ay binegayaan ita se Gispirituun. 14 Bu' mi'ita' ta bu' inesuyan
su ngad duma ne su Gama' miksugu' ri seg Bata'en arun mbaal neng
Menleluwas se nga getaw seg benwa. 15 Bu' megasuy ita ne si Jesus giin
sug Bata' ned Diwata, midleketubu' ita neng misalabuuk duma sed Diwata
bu' sud Diwata mikengel neng misalabuuk duma senita. 16 Bu' mikesuun
ita mismu bu' miktu'u nek pinetail ita ned Diwata.
Sud Diwata petail, bu' su ngang midleketubu' ri sek petail midleketubu'
neng misalabuuk duma sed Diwata bu' sud Diwata mikengel neng
misalabuuk duma senilan. 17 Pebiyan run nini, tinileng riin senita suk
petail arun duuni keddasig ta se Gendaw nek Pegukum; ay su ketubu' ta
rini seg benwa maa' ma se ketubu' ni Christ. 18 Nda'iruni keendek ri sek

✡ **4:12** 4.12: San Juan 1.18.

petail; sung metileng nek petail mekepe'awa' se dlaun ne keendek. Aas, bu' mendek gusay su getaw, nda' pa metileng ri seniin suk petail, ay su keendek duun ma dlabeten sek silut.
19 Mikpetail ita tendeng ay sud Diwata guna ma mikpetail ri senita. 20 Bu' mektalu' ita nek pinetail ta sud Diwata, ma'ad ginemetan ta su ngad duma, ngag belusen ita. Ay nda' ita pekpetail ri sed Diwata, ne nda' ta me'ita', bu' nda' ita pekpetail tu se ngad duma neng mi'ita' ta. 21 Giin nini suk sugu' neg binegay ni Christ riin senita: isan ta' sung mekpetail ri sed Diwata kina'enlan mekpetail rema tu sed duma.

5

Su Keddaagan ta kuntra seg Benwa

1 Su isan ta' sung mektu'u ne si Jesus giin sung Misiyas bata' giin ned Diwata; bu' su isan ta' sung mekpetail ri se gama' mikpetail rema ri seg bata'. 2 Giin nini bu' pekendunen ta run pekesuun nek pinetail ta su nga gembata' ned Diwata: pebiyan sek pekpetail ri sed Diwata bu' pektuman ri se ngak sugu'en. 3 ✡ Ay suk petail ta para sed Diwata migulugan nek tinuman ta su ngak sugu'en. Bu' su ngak sugu'en gena' melised para senita, 4 tendeng ay su kada neg bata' ned Diwata mekepildi se nga kuntra ned Diwata ne rini seg benwa, bu' suk pektu'u ta giining mekepeddaag ri senita. 5 Duun baing mekepildi seg benwa? Su getaw ra neng miktu'u ne si Jesus giin sug Bata' ned Diwata.

Suk Pekpemetuud metendeng ni Jesus Christ

6 Mirini si Jesus Christ; binendyagan giin sek tubig, bu' mikigis sud dugu'en seng minatay giin. Mirini giin gena' na run duma sek tubig, ma'ad duma sek tubig bu' sed dugu'. Bu' su Gispiritu mismu giining minintigus neng metuud ini, tendeng ay su Gispiritu kemetuuran ma. 7 Duunik telu ne ngak sintigus: 8 su Gispiritu, suk tubig, bu' sud dugu'; bu' telu kini migbegay neng meksama nek pekpemetuud. 9 Miktu'u ita sek pekpemetuud ne getaw; ma'ad suk pekpemetuud ned Diwata labaw pa kampuun, binegain suk pekpemetuud keni metendeng ri seg Bata'en. 10 Aas su dlaun neng miktu'u ri seg Bata' ned Diwata duun run nini nek pekpemetuud riin se gegulingenen; ma'ad su nga genda' pektu'u ri sed Diwata migbaal ri seniin neg belusen, tendeng ay nda' ilan pektu'u ri sek tinalu' ned Diwata metendeng ri seg Bata'en. 11 ✡ Suk pekpemetuud giin nini: sud Diwata migbegay ri senita ne ketubu' ne genda'i gekteben, bu' ketubu' keni migbuwat seg Bata'en. 12 Aas isan ta' sung mikaangken seg Bata' duun run nini ne ketubu'; ma'ad isan ta' su genda' mekaangken seg Bata' ned Diwata nda' ri seniin su ketubu' keni.

Ketubu' ne Genda'i Gekteben

13 Miksulatu run nini ri seniyu arun mesuunan niyu ned duun nai ketubu' niyu ne genda'i gekteben—gamu ne ngang miktu'u riin seg Bata' ned Diwata. 14 Duuni keddasig ta riin seng metungenga'an ned Diwata, tendeng ay mekesiguru ita neng menginengeg giin ri senita bu' menengi ita isan laa betangay run sumala' se keliyagen. 15 Minginengeg giin seng minengi ita ri seniin; bu' seng misuunan ta neng metuud ini, misuunan ta rema neng binegayan ita sek pinengi ta ri seniin.
16 Bu' me'ita' niyu sung mektetu'u neng mikesala' ne ndi' mekematay, kina'enlan megampu' amu ri sed Diwata, neng megbegay ne ketubu' se

✡ **5:3** 5.3: San Juan 14.15. ✡ **5:11** 5.11: San Juan 3.36.

getaw ketu. Keni para ma'ad tu se ngang mikesala' ne ndi' mekematay.
Ma'ad duunik sala' neng mekemetay, bu' ndi'u mektalu' neng megampu'
amu tu sed Diwata metendeng run nitu. 17 Su dlaun neng melaat nek
terbahu sala', ma'ad duunik sala' ne ndi' mekematay.
18 Misuunan ta ne su nga gembata' ned Diwata ndi' mekpekesala' ay sug
Bata' ned Diwata menaliped ri senilan, bu' sung Menulay ndi' mekegbaal
neng melaat ri senilan.
19 Misuunan ta neng misakup ita ri sed Diwata isan pesi' suk tibuuk neg
benwa miriyalem ri sek pedlegeseg neng Menulay.
20 Misuunan ta ne sug Bata' ned Diwata mirini bu' migbegay ri senita
nek sinuunan, arun mesuunan ta sung metuud ned Diwata. Midleketubu'
ita neng misalabuuk duma seng metuud ned Diwata riin sek pekesalabuuk
duma seg Bata'en ne si Jesus Christ. Giin nini sung metuud ned Diwata,
bu' giin nini su ketubu' ne genda'i gekteben.
21 Nga gembata'u, liyaway niyu su nga gena' metuud ne ngad diwata!
Daal da ini.

Su Keruwa' nek Sulat ni San Juan

Pesi'una

Su Keruwa' nek Sulat ni Juan sinulat ne "Geseg" sek simbaan para sek "pinetail ne dlibun bu' tu se nga gembata'en." Siguru migulugan ini sek sala nek simbaan bu' se ngak sakupen. Gempelek neng minsahi keni giin suk sala ne gandyu' neng mekpinetailay suk salasala bu' penegul rema ini kuntra seg belusen ne ngang mentetendu' bu' se ngak penendu'an nilan.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1-3
II. Kemetuuran bu' nek Petail 4-6
III. Penegul kuntra seg Balus nek Penendu'an 7-11
IV. Ketapusan ne ngak Pengumusta 12-13

1 Seni'a nek pinetail ne dlibun bu' se nga gembata' mu,
Gaku' si Juan, ne geseg se ngang mektetu'u. Miksulatu ri seni'a nek pinili' ned Diwata bu' tu se nga gembata' mu. Pinetail'u amu gupiya, bu' gena' gaku' na run, bu' ndi' su dlaun neng mikesuun se kemetuuran, mikpetail rema ri seniyu, 2 tendeng ay su kemetuuran mikpebilin riin senita bu' duma senita se genda'i gekteben.

3 Sud Diwata ne Gama' bu' si Jesus Christ, sug Bata' ne Gama', megbegay siya ri senita ne kepiya, dlelaat, bu' kelinaw riin se kemetuuran bu' sek petail.

Su Kemetuuran bu' suk Petail

4 Pidleliyagu gupiya seng misuunan'u ne sud duma ne nga gembata' mu midleketubu' riin se kemetuuran, sumala' sek sinugu' nu Gama' ri senita. 5 ✡ Aas megandyu'u ri seni'a, pinetail ne dlibun: mekpinetailay ita ri sek salasala senita. Gena' ini neg begu nek sugu' nek sinulat'u ri seni'a; sugu' ini gatad pa se getaran. 6 Suk petail migulugan ne kina'enlan medleketubu' ita sumala' se ngak sugu' ned Diwata. Giin nini suk sugu', sumala' seng mirengeg na niyu gatad pa se getaran, ne kina'enlan dlaunan niyu medleketubu' ri sek petail.

7 Melauni dlimbungan neng mintuwa' rini seg benwa, nga getaw ne genda' pegilala ne si Jesus Christ mirini neng maa' ne getaw. Su isan ta' neng maa' se nga getaw keni, giin dlimbungan bu' Kuntra ni Christ. 8 Pegbantay amu ri se gegulingen niyu, arun ndi' merala' ri seniyu suk pitugesan ta mekterbahu, tumu' merawat niyu suk tibuuk ne ganti.

9 Su isan ta' ne nda' pekpebilin bu' nda' pektuman riin sek penendu'an ni Christ, nda' ri seniin sud Diwata. Isan ta' sung mekpebilin sek penendu'an riin seniin su Gama' bu' sug Bata'. 10 Aas bu' sud duma neng meriin seniyu ne gendi' meguwit seng maa' run nek penendu'an, ndi' niyu ilan duwatay ri seg balay niyu awas alimba'en. 11 Ay isan ta' ne getaw neng megalimba' ri senilan mbaal nek sementaun nilan sek pegbaal neng melaat.

Ketapusan ne ngak Pengumusta

12 Melaun pa siyaing metalu'u ri seniyu, ma'ad ndi'u ini pebiyanen riin sek sulat; tumu' midderamau ne mbentaw'u amu bu' meketuntul ita, arun metileng siya suk pedleliyag ta.

✡ **1:5** 5: San Juan 13.34; 15.12, 17.

13 Mingumusta ri seni'a su nga gembata' nuk pated mu ne dlibun nek
pinili' ned Diwata.
Daal da ini.

Su Ketelu nek Sulat ni San Juan

Pesi'una

Su Ketelu nek Sulat ni Juan sinulat ne "Geseg" sek simbaan para sek sala ne geseg sek simbaan ne su ngalanen si Gayo. Sinaya' nung menenulat si Gayo tendeng sek pegabang tu sed duma ne ngang mektetu'u riin ni Christ bu' minegul giin kuntra ri sek sala ne getaw ne si Diotrefes.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pesi'una 1-4
II. Sinaya' si Gayo 5-8
III. Si Diotrefes bu' si Demetrio 9-10
IV. Pisiddegegan si Demetrio 11-12
V. Su Ketapusan ne ngak Pengumusta 13-15

1 ✡ Seni'a Gayo nek pinetail'u gupiya,
Gaku' su geseg se ngang mektetu'u.
2 Pinetail'u nek sambat, gangut'u ne su kada ne ngag betang mekegbegay
siya riin seni'a ne kepiyanan bu' melengas ne dlawas—sumala' seng mis-
uunan'u neng melengas su gispirituhanen mu ne kebetang. 3 Pidleliyagu
gaid sek peddateng sed duma ne nga kepeteran riin ni Christ bu' miktabal
ri senaan gendun'a kemetinumanen ri se kemetuuran bu' midleketubu'a
kanunay riin se kemetuuran. 4 Nda'irun naing mekepedleliyag gupiya ri
senaan gawas bu' merengegan'u ne su nga gembata'u midleketubu' riin se
kemetuuran.

Sinaya' si Gayo

5 Pinetail'u nek sambat, metinumanen'a gupiya kanunay sek pegabang
para sed duma ne nga kepeteran riin ni Christ, isan ne ngak tuwa' ilan.
6 Migasuy ilan tu se ngang mektetu'u rini sek simbaan metendeng sek
petail mu. Melengas pa siya para seniyu nek pelaangen niyu ilan sek
pebiyan neng mekepedleliyag ri sed Diwata. 7 Ay minlaang ilan sek
pegasuy tu se nga getaw metendeng riin ni Christ, bu' ri sek pedlaang
nilan, ndi' ilan dumawat ne gabang buwat se nga gena' mektetu'u. 8 Gita
ne ngang mektetu'u riin ni Christ, kina'enlan megabang ri se nga getaw
keni, arun kebahin ita riin sek terbahu nilan para se kemetuuran.

Si Diotrefes bu' si Demetrio

9 Miksulatu ne gempelek tu se ngang mektetu'u riin sek simbaan; ma'ad
si Diotrefes, liyagaan medlegeseg ri senilan, nda' pengimbaan ri sek
tinalu'u. 10 Aas bu' matengu riin, asuy'u rayun su dlaun neg betang neg
binaalen: melaat gupiya ne ngag betang suk pimentalu'en metendeng ri
senita bu' ngag balus suk tinalu'en! Ma'ad gena' pa itu gigu' para seniin;
ndi'en duwaten sud duma ne nga kepeteran riin ni Christ bu' mateng, bu'
belebagaan su nga getaw neng meddawat ri senilan bu' pepe'awa'enen riin
sek simbaan!
11 Pinetail'u nek sambat, ndi' mu uwatay landuning melaat, ma'ad awat
mu landuning melengas. Isan ta' sung megbaal neng melengas misakup ri
sed Diwata; ma'ad sung megbaal seng melaaten nda' mekiita' ri sed Diwata.
12 Su kada sala miktalu' neng melengas si Demetrio; su kemetuuran na

✡ **1:1** 1: Su Ngak Pimbaal 19.29; Roma 16.23; 1 Corinto 1.14.

mismu sung migasuy neng melengas giin. Bu' dugangan sek pekpemetuud ta, miktalu' ami rema neng melengas giin.

Su Ketapusan ne ngak Pengumusta

13 Melaun pa siyaing metalu'u ri seniyu, ma'ad ndi'u ini pebiyanen riin
sek sulat. 14 Midderamau neng me'ita'u amu se gendi' mpayat, bu' rayun
meketuntul ita. 15 Su kelinaw mperiin siya seniyu.

Su dlaun ne ngak sambat mu rini mingumusta ri seni'a. Pengumusta mau tu se dlaun ne ngak sambat ta riin.

Daal da ini.

Suk Sulat neg buwat ni San Judas

Pesi'una

Na, sung miksulat sek sulat keni, si Judas. Gena' giin si Judas neng migbudhi' riin ni Jesus Christ gisip gapustulisen, ma'ad giin suk pated ni Santiago.* Miksulat si Judas arun penegulan su ngang mektetu'u metendeng seg belusen neng mentetendu' neng miktalu' neng mektetu'u ilan rema ri se Ginu'u ne si Jesus Christ, ma'ad sek pekemetuud, gena' ilan mektetu'u. Mikpebalag ilan ma'ad tu se ngang mektetu'u. Miktendu' si Judas ri se dlaun neng mektetu'u sek pektu'u seng meletek nek pektu'u se kemetuuran. Bu' kina'enlan ne gemiten nilan su kemetuuran sek peksukul riin seg balus nek penendu'an. Kina'enlan ebangan nilan su ngad duma nilan arun mengmeligen suk pektu'u nilan.

Se ketapusan nek sulat keni, melengas gupiya nek siya'en ta sud Diwata pebiyan riin ni Jesus Christ.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

I. Pengumusta 1-2
II. Sung Mini' ne ngang Mentetendu' 3-16
III. Ngak Penegul bu' ngak Pemandu' 17-23
IV. Pegampu' sek Peksaya' 24-25

1 Seniyu ne ngang miktu'u riin ni Christ,
✡ Sulat keni buwat ri ni Judas, sung minibeli ri ni Jesus Christ bu' pated ni Santiago. Para seniyu ne ngak pimili' bu' pinetail ned Diwata ne Gama' bu' iningatan tampan sek peddateng ni Jesus Christ.
2 Na, merugangan amu siya ne dlelaat, ne kelinaw, bu' nek petail.

Sung Mini' ne ngang Mentetendu'

3 Ngak pinetail, mikpelanuu gaid neng meksulat ri seniyu metendeng se keluwasan nek sama ta mibiyanan. Mi'ena'ena'u rayun ne kina'enlan gaid neng meksulatu arun sek pegulikseg ri seniyu sek pedlaban sek tinu'uwan ne seng minsan ra bu' para se dlaun nek panahun neg binegay ned Diwata tu se nga getawaan. 4 Ay duunid duma ne ngang melaat ne getaw ne se gedlud linumampu' ri seniyu ne genda' niyu mesuunay. Nu guna nek panahun misulat ri se Kesulatan suk silut nek para se nga getaw keni. Iniles nilan su nga gesuyen metendeng se dlelaat ned Diwata ta arun mekepetuyang ilan seg imural nek pemetasan nilan bu' binibay nilan si Jesus Christ, sug buntung ta ne Gegalen bu' Ginu'u.

5 ✡ Na, liyagan'u amu perelendeman, isan misuunan na niyu su dlaunan keni, ne su Ginu'u tubusen luwasay minsan su nga getaw Israel buwat seg Ehipto; ma'ad peketubus, pimatain rema sud duma senilan ne genda' pektu'u. 6 Bu' pegena'ena' niyu su ngag anghel ne genda' pekpebilin ri se ginsaktu ne ketendanan nilan tumu' migawa' ri sek pikengelan nilan. Pinerisu ilan ned Diwata ritu se kinariyaleman neng merelem bu' kinadinaan ilan se genda'i gekteben nek tinegana se gimpurtanti ne Gendaw arun silutan. 7 ✡ Pegena'ena'en niyu su ngak siyudad sek Sodoma bu' Gomora bu' suk timala' ne nga dlunsud ne su nga getawan maa' se ngag

* **:** Pesi'una: Enlengay niyu su dlibru ni San Santiago 1.1 ✡ **1:1** 1: San Mateo 13.55; San Marcos 6.3. ✡ **1:5** 5: a Exodo 12.51. b Ngang Numero 14.29-30. ✡ **1:7** 7: Su Getaran se Dlaunan 19.1-24.

anghel ketu; bu' mikpetuyang seg imural nek pekighilawas bu' muubay sek
sama dlai bu' sama dlibun. Aas sinilutan ilan se gapuy ne ndi' mpaleng
gisip penegul tu se dlaunan.
8 Seng maa' run nek pebiyan, nga getaw keni duuni ngak pengenleng
nilan neng miktulud ri senilan sek pekpelemu' ri se nga dlawas nilan seg
imural nek pekpekighilawas. Binibay rema nilan su ketenged ned Diwata
bu' tinampela' su nga ge'eman ned ditu se dlangit.† 9 ✡ Ma'ad ri se dlain
neg bahin, isan si Miguel, su geseg ne ngag anghel, sek pedlalis nilan seng
Menulay metendeng ri seg bangkay ni Moses,‡ nda'en maaku tampela'ay
sung Menulay. Ma'ad miktalu' giin, "Pemaagen'a ne Ginu'u!"
10 Tumu' nga getaw ketu, minampela' arun menlaat tu se isan ta', ne
genda' nilan mesabut. Bu' maa' ilan rayun ne ngak talun ne ngang
menanap bu' binaal nilan su ngag betang ne genda'ik pegena'ena' run nini.
Giin nini su ngang mekepatay senilan.
11 ✡ Silutan ilan gaid ned Diwata! Ay midleketubu' ilan maa' se kelasi
nek pedleketubu' ni Cain. Bu' binaal nilan suk sayep tendeng ma'aray sek
selapi' maa' seg binaal ni Balaam. Bu' migribildi ilan maa' ni Kora, aas
maa' seniin, pimatay ilan.
12 Nga getaw keni maa' ne ngang mansa neng mekepedlaat tu se ngak
peksalabuuk niyu maan tendeng seng mekepepiid nilan nek pekpebibu.
Su kinetaan nilan giin ra su gegulingen nilan. Maa' ilan ri se nga gabun
nek pinalid ne genus bu' ndi' mekeguwit ned dupi'. Maa' ilan ri se nga gayu
ne ndi' memunga isan timpu sek pekpemunga, bu' binakut bu' minatay.
13 Maa' ilan nu ngang mekebagel neg baled ri sed dagat ne su ngang
mekepepiid nek pimbaal nilan mi'ita' maa' neg bula'. Maa' ilan ri se ngang
mibalag ne ngag bituun nek tinegenaan ned Diwata ne dlugar ne ritu seng
merelem gupiya neg benwa arun perisuun se genda'i gekteben.
14 ✡ Na si Enoc, su kepitu ne gesalan buwat riin ni Adan, mingatuk giin
metendeng ri se nga getaw keni, "Enlengay niyu, su Ginu'u mateng na
duma se nga dlinibulibu neg bala'an ne ngag anghelen, 15 sek pegukum ri
se dlaunan. Ukumaan su kada sala metendeng ri se dlaun neng melaat
nek pimbaal nilan se gena' melengas nek pebiyan, bu' se dlaun ne ngak
pimentalu' neng melaat nu ngang mekesesala' ne kuntra seniin."
16 Nga getaw keni ngag buruburuwan bu' memasul ri sed duma;
miksunud ilan ri seng melaat ne gayak nilan; melipetaastaasen ilan bu'
saya'saya'en nilan sud duma arun me'uwan nilan su dliyagan nilan.

Ngak Penegul bu' ngak Pemandu'

17 Ma'ad, ngak pinetail'u, peddelendem niyu su ngak tinalu' nud diin
ne nga gapustulis ni Jesus Christ ne Ginu'u ta, 18 ✡ miktalu' ilan ri
seniyu, "Se ketapusan ne nga gendaw duuni nga getaw neng mentuwa'
neng megbugalbugal riin seniyu, su nga getaw neng meksunud ri se
gegulingen nilan neng mekelaat ne gayak." 19 Nga getaw keni, gilan sung
mekepebahinbahin ri seniyu, gine'eman ilan seng melaat ne nga gayak
neng mi'enaran nilan, bu' nda' ri senilan su Gispiritu. 20 Ma'ad ngak
pinetail'u, peddayun amu sek pedleligenay riin se dlabi neg bala'an niyu
nek pektu'u. Pegampu' amu duma se ga'em se Gispiritu Santu. 21 Ingatay
niyu su gegulingen niyu riin sek petail ned Diwata saanay megelat amu ri

† **1:8** 8 awas ngag anghel. ✡ **1:9** 9: a Daniel 10.13, 21; 12.1; Pirayag 12.7. b Deuteronomio 34.6. c Zacarias 3.2. ‡ **1:9** 9 Se kebetang keni, si Miguel ne geseg ne ngag anghel midlalis ri seng menulay ta'ing medlebeng ri seg bangkay ni Moses. ✡ **1:11** 11: a Su Getaran se Dlaunan 4.3-8. b Ngang Numero 22.1-35. c Ngang Numero 16.1-35. ✡ **1:14** 14: Su Getaran se Dlaunan 5.18, 21-24. ✡ **1:18** 18: 2 San Pedro 3.3.

se dlelaat ne Ginu'u ta ne si Jesus Christ, arun begayan amu niin se ketubu' ne genda'i gekteben.
22 Lelaatay niyu sung minduwa'ruwa. 23 Luwas niyu su ngad duma
pebiyan sek pekseklaw ri senilan buwat se gapuy; bu' lelaatay niyu su
ngad duma ma'ad pegingat amu. Gemetay niyu isan su ngak suub nilan
neng milemu'an seng melaat ne nga gayak nilan.

Pegampu' sek Peksaya'

24 Na, tu seniin neng metau megingat ri seniyu arun ndi' amu mekesala'
bu' mekepiyal ri seniyu ne genda'ik sala', bu' gembagel ne dleliyag
ri seng metungenga'an ne kesanagen, 25 tu seg buntung ned Diwata
bu' Menleluwas ta, pebiyan riin ni Jesus Christ ne Ginu'u ta—seniin
suk peksaya', suk peketinamed, suk pekege'eman, bu' su ketenged sek
pedlegeseg buwat pa nud diin ne ngak panahun, nandaw, bu' se genda'i
gekteben. Metuud su dlaunan keni.§
Daal da ini.

§ **1:25** 25 Ri se dlain nek pekegubad run ‘Amen.’

Suk Pirayag
tu ni San Juan

Pesi'una

Suk Pirayag tu ni Juan sinulat ini sek panahun ne su nga Christian inetaran sek pedlutus tendeng sek pektu'u nilan riin ni Jesus Christ gisip Diwata. Su ketuyu'an seng miksulat run nini giin suk pegbegay nek pedderama bu' pegulikseg se ngang membebasaan bu' sek pegandyu' ri senilan neng mekpebilin neng metinuuren ri sek pektu'u nilan sek panahun sek pegantus bu' sek pedlutus.

Su gembagel gupiya neg bahin ri se dlibru keni mipenu' seng mikeleseles ne ngak pekperayag bu' ngak pegita'en pebiyan se ngak simbulu neng melemu mesabut se nga Christian sek panahun ketu, ma'ad ndi' mesabut se ngad duma. Maa' se ngak tima ne nga kanta, su ngak tima ri se dlibru keni mikpuli'puli' kanunay seng melaun nek pebiyan seng mikeleseles ne ngak pegita'en. Isan pesi' duuning mikeleseles nek pengena'ena' metendeng sek pegbegay ne gulugan ri se dlibru keni, ma'ad suk tibuuk nek tima mekelaru gupiya: pebiyan ri ni Christ ne Ginu'u, se ketapusan daagen na gaid ned Diwata su dlaun ne nga kuntraan, duma na si Satanas, bu' gantiyaan sung metinuuren ne nga getawaan duma se ngak pengumpiya seg begu ne dlangit bu' begu ne dlupa' bu' seng metileng na su keddaagaan.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

I. Pesi'una 1.1-8
II. Su Guna nek Pegita'en bu' ne ngak Sulat para sek Pitu ne nga Dlumpuk ne ngang Mektetu'u 1.9—3.22
III. Su Dlinukut nek Pegbesaan ned duunik Pitu ne ngak Peneket 4.1—8.1
IV. Suk Pitu nek Trumpita 8.2—11.19
V. Sud Dragon bu' sud Duwa' ne ngang Menanap 12.1—13.18
VI. Sung Mikeleseles ne ngak Pegita'en 14.1—15.8
VII. Suk Pitu ne Dya'ung se Dlanget ned Diwata 16.1-21
VIII. Suk Pekegeba' seg Babilonia, bu' suk Pekepildi seng Menanap, sug Belusen ne ngak Propeta, bu' sung Menulay 17.1—20.10
IX. Su Ketapusan nek Pegukum 20.11-15
X. Sug Begu ne Dlangit, sug Begu ne Dlupa', bu' sug Begu neg Jerusalem 21.1—22.5
XI. Penapus 22.6-21

1 Dlibru keni migasuy se ngag betang nek pirayag ned Diwata ri ni Jesus
Christ arun pe'ita'en tu se ngak sesugu'en ned Diwata landuning mehitabu'
se gendi' mpayat. Bu' pirayag ini ni Christ tu sek sesugu'enen ne si Juan
pebiyan sek peksugu' seg anghelen tu seniin, 2 bu' inasuy ni Juan su dlaun
neng mi'ita'en. Giin nini suk tinalu'en metendeng seng minsahi neg buwat
sed Diwata bu' su kemetuuran nek pirayag ni Jesus Christ. 3 Pedleliyagen
su getaw neng megbasa bu' menginengeg seng minsahi sek pengatuk keni
bu' mektuman landuning misulat se dlibru keni! Ay megaud na suk
panahun neng mehitabu' su dlaun ne ngag betang keni.

Ngak Pengumusta tu sek Pitu ne nga Dlumpuk ne ngang Mektetu'u

4 ✡ Na, gaku' si Juan, sung mikpawit nek sulat tu sek pitu ne nga dlumpuk
ne ngang mektetu'u sek probinsiya neg Asia:

✡ **1:4** 1.4: a Exodo 3.14. b Pirayag 4.5.

Merawat siya niyu su kepiya bu' kelinaw neg buwat sed Diwata, sud
Diwata nemuun, nud diin, bu' sung merini, bu' buwat sek pitu ne nga
gispiritu ned diin seng metungenga'an nek trunuun, 5 ✡ bu' buwat ni
Jesus Christ, su keseligan nek sintigus, su guna nek pitubu' puli' buwat
se kemetain, bu' giin rema sung medlegeseg se nga gari' rini seg benwa.
Pinetailen ita, bu' pebiyan sed dugu'en linuwasen ita ri se ngak sala' ta
6 ✡ bu' binaalen ita ne ngak pari' neng menibeli ri se Gari' ne giin sud
Diwataan bu' Gama'. Ritu ni Jesus Christ sud dengeg bu' ga'em tampan se
genda'i gekteben. Metuman siya.
7 ✡ Enlengay niyu, merini giin ri se nga ginanud! Bu' su kada sala mekiita'
ri seniin, labet na su nga getaw neng midlansang ri seniin. Su dlaun ne
nga getaw sek tibuuk neg benwa mensegaw gaid tendeng ri seniin. Giin
gaid ini sung mehitabu'! Metuman siya.
8 ✡ "Gaku' su getaran ne dlaunan bu' ketapusan ne dlaunan," miktalu'
su Ginu'u ned Diwata neng Mekegega'em, sud Diwata nemuun, nud diin,
bu' sung merini.

Mi'ita' si Christ riin sek Pegita'en

9 Gaku' si Juan, nek pated niyu, bu' gisip nek sumusunud riin ni Jesus
gaku' sementaun niyu neng melipelugbaken ne gendi' menuga' se ngak
pegantus neng mateng tu se nga getaw neng misakup sek pedlegeri'aan.
Inuwitu ritu sek timuwalag nek Patmus tendeng ay tinintulu'u suk talu'
ned Diwata bu' su kemetuuran nek pirayag ni Jesus. 10 Se gendaw ne
Ginu'u, su Gispiritu midlega'em ri senaan, bu' mirengeg'u sung mesekeg
nek talu' riin sek teliyuran'u ne dlinumanug maa' nek trumpita, 11 miktalu'
ini: "Sulat mu landuning me'ita' mu ri se dlibru, bu' pawit mu ini tu se
nga dlumpuk ne ngang mektetu'u sek pitu ne ngak siyudad: seg Efeso,
seg Ismirna, sek Pergamo, sek Tiyatira, sek Sardis, sek Filadelfia, bu' sed
Laodicea."
12 Bu' rayun midlingayu sek pegenleng bu' ta'ing migegabit ri senaan. Bu'
mi'ita'u suk pitu ne ngag bulawan nek pengenturan ne ngak sulu'. 13 ✡ Bu'
riin sek titenga' nek pengenturan ne ngak sulu', duuning maa' ne getaw,
neng mikseluk neng metaas nek suub neng mirepet ri sek pelapaan, bu'
mikselay maa' neg baling neg bulawan ri se geddeben. 14 ✡✡ Sug buuk ri
se guluun gemputi' gaid gupiya bu' su ngang mataan maa' neng midliga'
ne gapuy. 15 ✡ Su nga geksuren maa' neg brunsi nek tinunaw ri se gapuy
arun metantu ini bu' rayun pisinaw. Suk talu'en maa' se dlepalas nek tubig
ri seg baga. 16 Duuni ginuwiraan nek pitu ne ngag bituun riin se dlintu
ne gemegen, bu' muuteng ne kalis ned duwa'ik tumelairen ne ginumawas
ri seg baba'en. Sung mulu'en mesulaw gupiya maa' nek teras taasendaw.
17 ✡ Sek pekiita'u ri seniin, mibuksaku rayun ri se geksuren maa' neng
minatay, ma'ad dinepenen su dlintu ne gemegen ri senaan bu' miktalu',
"Ndi'a mendek! Gaku' su guna bu' suk tambinai'. 18 Gaku' sung miktetubu'!
Minatayu, ma'ad enlengay niyu, tetubu'u se genda'i gekteben. Bu' duuni
kega'em'u se kemetain bu' seg benwa ne ngang mimatay. 19 Aas sulat mu
su ngag betang neng me'ita' mu neng mihitabu' sek panahun nemuun bu'

✡ **1:5** 1.5: a Isaias 55.4. b Ngak Salmo 89.27. ✡ **1:6** 1.6: Exodo 19.6; Pirayag 5.10. ✡ **1:7** 1.7: a Daniel 7.13; San Mateo 24.30; San Marcos 13.26; San Lucas 21.27; 1 Tesalonica 4.17. b Zacarias 12.10; San Juan 19.34, 37. c Zacarias 12.10; San Mateo 24.30. ✡ **1:8** 1.8: a Pirayag 22.13. b Exodo 3.14. ✡ **1:13** 1.13: a Daniel 7.13. b Daniel 10.5. ✡ **1:14** 1.14: Daniel 7.9. ✡ **1:14** 1.14-15: Daniel 10.6. ✡ **1:15** 1.15: Ezekiel 1.24; 43.2. ✡ **1:17** 1.17: Isaias 44.6; 48.12; Pirayag 2.8; 22.13.

seng mateng. 20 Keni sung mi'edlud ne gulugan sek pitu ne ngag bituun neng mi'ita' mu ri se dlintu ne gemeg'u, bu' sek pitu neg bulawan nek pengenturan ne ngak sulu': suk pitu ne ngag bituun giin suk pitu ne ngag anghel sek pitu ne nga dlumpuk ne ngang mektetu'u, bu' suk pitu neg bulawan nek pengenturan ne ngak sulu' giin suk pitu ne nga dlumpuk ne ngang mektetu'u.

2

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u seg Efeso

1 "Sulat mu ini para seg anghel ri se dlumpuk ne ngang mektetu'u seg Efeso:

" 'Giin nini sung minsahi buwat sek sala neng mikpitang sek pitu ne ngag bituun riin se dlintu ne gemegen bu' sung midlaang ri sek titenga' sek pitu neg bulawan nek pengenturan ne ngak sulu'. 2 Misuunan'u landun su ngang mibaal mu; misuunan'u gendun suk pekpetuges mu mekterbahu bu' gendun suk pekpelugbak mu. Misuunan'u rema nek sinupak mu suk tinendu' neng melaat ne nga getaw, bu' inindanan mu rayun su ngang miktalu' ne gilan raw nga gapustulis ma'ad gena' masi', bu' misuunan mu neg belusen ilan. 3 Misuunan'u neng mikpelugbak'a bu' inantus mu su keliseran tendeng ri senaan bu' nda'a penuga'. 4 Ma'ad su gempemurau ri seni'a: nda'a na pekpetail ri senaan maa' nu guna. 5 Aas pegena'ena' mu landunik sala' mu! Peddiksu'a bu' baal mu landunig binaal mu nu guna. Bu' ndi'a meddiksu' ri se ngak sala' mu, meriinu seni'a bu' uwanen'u suk pengenturan nek sulu' mu buwat seng mi'imetangaan. 6 Tumu' sung mikepelengas ri seni'a giin suk pedlegemet mu ri se ngak sumusunud ri ni Nicolas maa' sek pedlegemet'u run nini.

7 ✡ " 'Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!

" 'Sung mekeddaag, begayan'u se ketenged sek pekaan seg bunga ne gayu neng megbegay ne ketubu' ned diin sek Pinggimulanan ned Diwata.' "

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u seg Ismirna

8 ✡ "Sulat mu ini para seg anghel ri sek simbaan seg Ismirna:

" 'Giin nini sung minsahi buwat seniin ne giin su guna bu' suk tambinai', sung minatay bu' mitubu' puli'. 9 Misuunan'u su nga ginantus mu; misuunan'u nek pupus'a, ma'ad sung metuud meratu'a! Misuunan'u rema su ngak pekpesipala ri seni'a nu nga getaw neng miktalu' ne gilan ngag Judeo ma'ad gena' masi'; ngak sakup ilan se dlumpuk ni Satanas. 10 Ndi' mu pegendekay su isan landun ne ngag betang nek pegentusen mu. Penginengeg'a! Perisuun neng menulay suk santa' tawan ri seniyu arun sek pegindan ri seniyu bu' merepet sek sepulu' endaw su keliseran niyu. Pengmetinumanen'a ri senaan isan bu' midlekelebu'an nini ne kemetain, bu' begay'u ri seni'a su ketubu' gisip ganti se keddaagan.'

11 ✡ "Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!

"Sung mekeddaag ndi' nilan mesegaran su keruwa' ne kemetain."

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u sek Pergamo

12 "Sulat mu ini para seg anghel se dlumpuk ne ngang mektetu'u sek Pergamo:

✡ **2:7** 2.7: a Su Getaran se Dlaunan 2.9; Pirayag 22.2. b Ezekiel 28.13; 31.8 (LXX). ✡ **2:8** 2.8: Isaias 44.6; 48.12; Pirayag 1.17; 22.13. ✡ **2:11** 2.11: Pirayag 20.14; 21.8.

“ ‘Giin nini sung minsahi buwat seng migawid neng muuteng ne kalis
ned duwa'ik tumelairen. 13 Misuunan'u ne riin'a mikengel se dlugar neng
mibetangan sek trunu ni Satanas. Ma'ad mingmelituuren'a ri senaan, bu'
mikpeddayun'a sek pektu'u ri senaan isan sek panahun ne si Antipas, sug
be'etan nek sintigus'u, pinatay ritu se dlugar nek pikengelan ni Satanas.
14 ✡ Ma'ad duunik santa' neg betang ne mpemurau ri seni'a: duunik santa'
tawan riin seniyu neng miksunud ri sek penendu'an ni Balaam, neng
miktendu' riin ni Balak bu' pegendunen sek pektintal su nga getaw Israel
sek pekpekesala' sek pekaan se nga ginilak tu se ngad diwatadiwata bu'
seg imural nek pekpekighilawas. 15 Duun remaik santa' tawan riin seniyu
neng miksunud ri sek penendu'an nu ngak sumusunud ri ni Nicolas. 16 Aas
peddiksu'a ri se ngak sala' mu! Bu' ndi'a meddiksu', meksempunu meriin
seni'a bu' kumuntrau tu senilan duma se kalis neng megbuwat riin seg
baba'u.’
17 ✡ “Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne
Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!
“Para seng mekeddaag, begayan'u giin nek santa' buuk neng mi'edlud
neng mana. Begayan'u rema giin ne gemputi' neg batu nek sinulatan
neg begu ne ngalan ne genda'iruning mekesuun run gawas suk sala neng
mekerawat run nini.”

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u sek Tiyatira

18 “Sulat mu ini para seg anghel se dlumpuk ne ngang mektetu'u sek
Tiyatira:
“ ‘Giin nini sung minsahi neg Bata' ned Diwata, ne su ngang mataan
maa' neng midliga' ne gapuy, su nga geksuren maa' nek pisinaw neg
brunsi. 19 Misuunan'u suk pimbaal mu. Misuunan'u suk pekpetail mu,
suk pekemetinumanen mu, suk pekpenibeli mu, bu' suk pekpelugbak mu.
Misuunan'u neng migbaal'a nemuun ne dlabaw pa kampuun sinangkali'
ri se guna mu neg binaal. 20 ✡ Ma'ad su gempemurau ri seni'a: nda'
mu pemaagay su dlibun ne si Jezebel neng mikpekepropeta ned Diwata
neng miktendu' bu' mikpebalag se ngak sesugu'en'u arun sek pegbaal neg
imural nek pekighilawas bu' pekaan se ginilak tu se ngad diwatadiwata.
21 Binegayan'u giin nek panahun neng meddiksu' ma'ad nda' giin peddiksu'
ri sek peke'imuralen. 22 Aas limbagen'u giin ri seg beliliran ne ritu giin
duma su nga getaw neng minapaw duma seniin megantus gupiya ri se
nga keliseran. Baalen'u gaid ini nemuun gawas bu' meddiksu' ilan se
ngang melaat neg binaal nilan duma seniin. 23 ✡ Bu' petain'u rema su ngak
sumusunuren bu' mbuus su dlaun ne nga dlumpuk ne ngang mektetu'u
mekilala ne gaku' giin sung mikesuun se gena'ena' bu' se nga gangut ne
getaw. Gentiyan'u suk salasala ri seniyu sumala' seng mibaal niyu.’
24 “Ma'ad sud duma seniyu sek Tiyatira, nda' peksunud seng melaat nek
penendu'an keni. Nda' amu mekesuun sek tinalu' neng ‘melised sebuten
ne nga ginedlud ni Satanas.’ Telu'an'u amu ne ndi'u na pepisaan ri seniyu
su dlain pa nek pempisaanen. 25 Ma'ad kina'enlan uwiray niyu gupiya
suk penendu'an ned diin na seniyu tampan sek peddateng'u. 26 ✡ Bu' para
seng mekeddaag bu' mekpeddayun sek pegbaal se keliyag'u tampan se
ketapusan, begayan'u giin ne ketenged sek pedlegeseg se ngang nasud.
27 Medlegeseg giin se genda'i dlelaat bu' lukpegenen su ngang nasud maa'

✡ **2:14** 2.14: a Ngang Numero 22.5, 7; 31.16; Deuteronomio 23.4. b Ngang Numero 25.1-3. ✡ **2:17** 2.17: a Exodo 16.14-15; 16.33-34; San Juan 6.48-50. b Isaias 62.2; 65.15. ✡ **2:20** 2.20: 1 Nga Gari' 16.31; 2 Nga Gari' 9.22, 30. ✡ **2:23** 2.23: a Ngak Salmo 7.9; Jeremias 17.10. b Ngak Salmo 62.12. ✡ **2:26** 2.26-27: Ngak Salmo 2.8-9 (LXX).

sek pedlukpeg se nga gulen. Begayan'u giin ne ga'em maa' ne gaku' mikerawat ne ga'em buwat se Gama'u. 28 Begay'u rema ri seniin suk pemulaw neg bituun.”
29 “Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!”

3

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u sek Sardis

1 “Sulat mu ini para seg anghel se dlumpuk ne ngang mektetu'u sek Sardis:
“ ‘Giin nini sung minsahi nung migawid sek pitu ne nga Gispiritu ned Diwata bu' sek pitu ne ngag bituun. Misuunan'u sug binaal mu. Misuunan'u neng maa'a neng melituuren neng mektetu'u ri senaan, ma'ad sek pekemetuud nda'a na gaid peksunud ri senaan! 2 Aas pegatad'a pedleketubu' maa' nek sumusunud ri senaan puli' bu' ligen mu landunid diin pa seni'a se gendi' pa ini matay gupiya. Ay mi'ita'u sug binaal mu ne gena' pa ining metileng ri sek pengenleng ned Diwatau. 3 ✡ Aas peddelendem mu suk penendu'an nek tinendu' ri seni'a bu' mirengegan mu; tuman mu ini bu' peddiksu'a ri se ngak sala' mu. Bu' ndi'a medleketubu' maa' nek sumusunud ri senaan, meriinu seni'a maa' neng meddaaw, bu' ndi'a mekesuun se guras sek peddateng'u. 4 Ma'ad duunik santa' tawan riin seniyu sek Sardis ne ngang midleketubu' ne dlimpiyu nek sumusunud ri ni Christ. Meddunut ilan ri senaan neng miksuub se gemputi' nek suub tendeng ay duuni ketenged nilan sek pekseluk run nini. 5 ✡ Sung mekeddaag, pesuuban ne gemputi' bu' ndi' pepasen su ngalanen ri se dlibru se ketubu'. Seng metungenga'an ne Gama'u bu' se ngag anghelen pesuun'u nek sakup'u giin.’
6 “Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!”

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u sek Filadelfia

7 ✡ “Sulat mu ini para seg anghel se dlumpuk ne ngang mektetu'u sek Filadelfia:
“ ‘Giin nini sung minsahi neg buwat seg bala'an bu' metuud. Giin sung migawid se dyabi ni David. Bu' sek pukaanen sud dungawan, nda'iruning meketakep run nini, bu' sek tekepaan nini, nda'iruning mekepuka run nini. 8 Misuunan'u sug binaal mu; misuunan'u ned duuning miika' ne ga'em mu. Sinunud mu suk penendu'an'u bu' metinumanen'a ri senaan. Enlengay mu, pinukau sud dungawan riin seng metungenga'an mu, ne nda'iruning meketakep run. 9 ✡ Penginengeg'a, para se dlumpuk nek sakup ni Satanas neng mikpekeJudeo ngag belusen. Pepegauren'u ilan bu' pe'inluluren'u ri seni'a arun mesuunan nilan nek pinetail'u dya'a. 10 Tendeng ay tinuman mu suk sugu'u ned duunik pegantus, liyawen'u dya'a sek panahun se keliseran neng mateng ri sek tibuuk neg benwa arun sek pegindan se dlaun ne nga getaw rini seg benwa. 11 Meriinu ndi' santa'. Ingatay mu landunid diin seni'a, arun nda'iruning mekaawi' run su ganti mu se keddaagan. 12 ✡ Sung mekeddaag, baalen'u nek pasek sek templo ned Diwatau, bu' mekpebilin giin run nini. Sulaten'u ri senilan

✡ **3:3** 3.3: San Mateo 24.43-44; San Lucas 12.39-40; Pirayag 16.15. ✡ **3:5** 3.5: a Exodo 32.32-33; Ngak Salmo 69.28; Pirayag 20.12. b San Mateo 10.32; San Lucas 12.8. ✡ **3:7** 3.7: Isaias 22.22; Job 12.14. ✡ **3:9** 3.9: a Isaias 49.23; 60.14. b Isaias 43.4. ✡ **3:12** 3.12: a Pirayag 21.2. b Isaias 62.2; 65.15.

su ngalan ned Diwatau bu' su ngalan nek siyudad ned Diwatau, sug begu neg Jerusalem, neng menaug buwat se dlangit neg buwat sed Diwatau. Sulaten'u rema ri senilan sug begu ne ngalan'u.'
13 "Aas bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!"

Sung Minsahi para se Dlumpuk ne ngang Mektetu'u sed Laodicea

14 ✡ "Sulat mu ini para seg anghel se dlumpuk ne ngang mektetu'u sed Laodicea:
" 'Giin nini sung minsahi nek tinalu' seg Amen, su keseligan bu' metuud nek sintigus, ne giin su getaran se dlaun neg binaal ned Diwata.
15 Misuunan'u sung mibaal mu; misuunan'u ne gena'a neng meteddaw awas miinit. Liyagan'u siya neng meteddaw'a na ma'aray awas miinit!
16 Ma'ad tendeng ay melebaab'a, gena'a neng meteddaw awas miinit, luwa'en'u dya'a. 17 Tendeng ay miktalu'a, "Meratu'u bu' melengasi kebetang'u; nda' naik pedlekulang'u." Ma'ad nda' mu mesuunay neng mekelelaatlelaat'a gupiya! Pupus'a, midlebas, bu' ndi' mekiita'. 18 Aas sembagan'u dya'a, saluy'a neg bulawan neg buwat ri senaan, bulawan nek tinantu pebiyan se gapuy arun meddatu'a. Saluy'a rema ne gemputi' nek suub nek seluken mu arun metebunan sung mekepepiid mu nek pedlebas. Saluy'a rema neg bulung nek penlunas ri seng mata mu, arun mekiita'a. 19 ✡ Pemaagen'u bu' kastiguun'u su dlaun nek pinetail'u. Aas pengme'initen'a bu' peddiksu'a ri se ngak sala' mu. 20 Penginengeg'a, migindegu riin sed dungawan bu' miksabi. Bu' duuning mekerengeg ri sek talu'u bu' mekpuka sed dungawan, sumeleru ri seg balain bu' sumalu ri seniin bu' maan giin duma senaan. 21 Sung mekeddaag, peteparen'u sek pegingkud ri sek trunuu, maa' rema senaan neng mikeddaag bu' nemuun migingkud tepad se Gama'u ri sek trunuun.'
22 "Bu' duuni ngak telinga mu, penginengegay mu rayun suk tinalu' ne Gispiritu tu se nga dlumpuk ne ngang mektetu'u!"

4

Suk Peksimba ritu se Dlangit

1 Dluwat se ngag betang keni, enlengay niyu, mi'ita'u suk sala ned dungawan nek pinuka ritu se dlangit.
Bu' suk talu' neng mirengeg'u se gena' pa mpayat, linumanug maa' nek trumpita neng miktalu' ri senaan, laungen, "Penaik'a rini bu' pe'ita'u ri seni'a landuning mehitabu' peketubus ini." 2 ✡ Sek tikmal gine'emanu ne Gispiritu, bu' enlengay niyu, ritu se dlangit, mi'ita'u suk sala nek trunu bu' duuning migingkud run nini. 3 Sung mulu'en sinumanag maa' neng melaga' ne ngag batu maa' neg haspe bu' ne kornalina. Bu' sek timala' nuk trunu, duunid dalandung ne suk patiken maa' neg esmeralda. 4 Sek timala' nek trunu ketu, duun pai dlain ned duwa' pulu' bu' paat ne ngak trunu, bu' suk salasala nek trunu iningkuran ne nga geseg neng minuub ne gemputi' bu' minguruna neg bulawan. 5 ✡ Buwat sek trunu ginumawas su nga gilat, ngak pendegeneg, bu' ngak pekpenlugung. Riin seng metungenga'an nek trunu ketu, duunik pitu ne ngak sulu' neng midliga', ne giin su ngak pitu ne

✡ **3:14** 3.14: Ngak Pementelu'en 8.22. ✡ **3:19** 3.19: Ngak Pementelu'en 3.12; Hebreo 12.6. ✡ **4:2** 4.2-3: Ezekiel 1.26-28; 10.1. ✡ **4:5** 4.5: a Exodo 19.16; Pirayag 8.5; 11.19; 16.18. b Ezekiel 1.13. c Pirayag 1.4; Zacarias 4.2.

nga Gispiritu ned Diwata. 6 ✡✡ Riin rema seng metungenga'an nek trunu,
duuning maa' ned dagat neg bildu, metinaw maa' ne kristal.
Bu' sek timala' se kada gilid nek trunu, duuni gepaat nek tetubu' ne ngag
binaal neng milaup ne ngang mata ri se gatubang bu' ri se dlekud. 7 Sug
bekna neng miktetubu' neng maa' ne dliyun; su keruwa' maa' neng nati
neg baka; su ketelu maa' neng mulu' ne getaw, bu' su kegepaat maa' nek
tipuli neng midlayug. 8 ✡ Su kada nek sala ri senilan pigenemi nga gekpak
nilan milaup rema ini ne ngang mata ri sed diyalem bu' sed dibabaw.
Gendaw bu' gebii nda' ilan pelali' sek pedlekanta:
"Bala'an, Bala'an, Bala'an, su Ginu'u ned Diwata neng mekegega'em,
Sung nud diin, sung nemuun, bu' sung merini."
9 Su gepaat nek tetubu' ne ngag binaal midlekanta sek peksaya',
pekpesiddengeg, bu' pekpesalamat tu sek sala neng migingkud tu sek
trunu, neng midleketubu' se genda'i gekteben. Sek pegbaal run nilan
nini, 10 sud duwa' pulu' bu' paat ne nga geseg mindempug riin seng
metungenga'an nung migingkud ri sek trunu bu' miksimba ri seniin neng
midleketubu' se genda'i gekteben. Bu' tikpu'en nilan su nga kuruna nilan
riin seng metungenga'an nek trunu bu' miktalu',
11 "Ginu'u nami bu' Diwata! Dya'a su gembaya'
dumawat sek peksaya', pekpesiddengeg, bu' se ga'em.
Ay dya'a ma sung migbaal se dlaun ne ngag betang,
bu' pebiyan se keliyag mu, mibaal su dlaunan, aas duuni ketubu'
nilan."

5

Su Dlinukut ne Kesulatan bu' sung Nati ne Karniru

1 ✡ Rayun mi'ita'u suk sala ne dlinukut ne kesulatan riin se dlintu ne
gemeg nung migingkud ri sek trunu; kesulatan keni duuning misulat rini
sek seled bu' se gawas bu' pineketan seng mekepitu ne ngak peneket.*
2 Bu' mi'ita'u ritu su ge'eman neg anghel neng mikpesuun ri seng mesekeg
nek talu', "Ta' mai gembaya' medlekat se ngak peneket bu' megbeklat se
dlinukut ne kesulatan?" 3 Ma'ad nda'iruni isan sala ritu se dlangit, awas
rini seg benwa, awas sed diyalem rini seg benwa† neng mekepegbeklat se
dlinukut ne kesulatan awas mekegenleng sek seleren nini. 4 Miksegawu
gupiya tendeng ay nda'irun gaid isan sala neng mi'ita'u ne gembaya'
megbeklat se dlinukut ne kesulatan awas sek pegenleng sek seleren nini.
5 ✡ Rayun sala se nga geseg ritu miktalu' ri senaan, "Ndi'a peksegaw.
Enlengay mu! Su Dliyun sek tribu ni Judah, su ge'eman ne gesalan ni
David, mikeddaag bu' mekelekat sek pitu ne ngak peneket bu' mekebeklat
se dlinukut ne kesulatan."
6 ✡ Rayun mi'ita'u ritu sung Nati ne Karniru neng migindeg riin sek
titenga' nek trunu, linibutan se gepaat nek tetubu' ne ngag binaal bu' ne
nga geseg. Sung Nati ne Karniru maa' neng minayan na matay. Duunik
pitu ne ngak sungain bu' pitu ne ngang mataan, ne giin suk pitu ne nga
gispiritu ned Diwata nek sinugu' sek tibuuk neg benwa. 7 Bu' mikpegaud
rayun sung Nati ne Karniru bu' inuwanen su dlinukut ne kesulatan buwat

---

✡ **4:6** 4.6: Ezekiel 1.22. ✡ **4:6** 4.6-7: Ezra 1.5-10; 10.14. ✡ **4:8** 4.8: a Ezekiel 1.18; 10.12. b Isaias 6.2-3. ✡ **5:1** 5.1: Ezra 2.9-10; Isaias 29.11. * **5:1** 5.1 peneket: *Binaal ini buwat se "dlunay" bu' binetang ini ri se gilid ne dlinukut ne kesulatan arun metekepan.* † **5:3** 5.3 sed diyalem rini seg benwa: sug benwa ne ngang minatay (enlengay niyu 1.18). ✡ **5:5** 5.5: a Su Getaran se Dlaunan 49.9. b Isaias 11.1, 10. ✡ **5:6** 5.6: a Isaias 53.7. b Zacarias 4.10.

ri se dlintu ne gemeg nung migingkud riin sek trunu. 8 ✡ Seg binaalen
na ini, su gepaat nek tetubu' ne ngag binaal bu' sud duwa' pulu' bu'
paat ne nga geseg mindempug riin seng metungenga'an nung Nati ne
Karniru. Salasala senilan mingguwit neg alpa bu' dya'ung neg bulawan
neng mipenu' nek pelinaan, ne giin suk pegampu' nu nga getawan ned
Diwata. 9 ✡ Bu' minlekanta ilan neg begu ne kanta:
"Gembaya'a sek peguwan se dlinukut ne kesulatan
bu' pedlekat se ngak peneketen.
Ay pinatay'a bu' pebiyan sed dugu' mu linekat mu su nga getawan para
sed Diwata,
buwat se kada nek tribu, tinuntulan, getawan, bu' nasud.
10 ✡ Binaal mu ilan nek pari' neng menibeli ri se Gari' ned Diwata ta,
bu' medlegari' ilan riin seg benwa."
11 ✡ Bu' migenlengu puli', bu' mirengeg'u su ngak talu' ne nga dlinibulibu
ne ngag anghel! Midlibut ilan ri sek trunu duma se gepaat nek tetubu' ne
ngag binaal, bu' ne nga geseg, 12 bu' minlekanta ilan seng mesekeg:
"Sung Nati ne Karniru nek pinatay mbaya'
dumawat se ga'em, se keratu', sek tinawan, bu'
sek sekeg, sek pegbasa, sed dengeg, bu' sek peksaya'!"
13 Bu' mirengeg'u su kada ne ngag binaal ritu se dlangit, rini seg benwa,
sed diyalem neg benwa, bu' sed dagat—su dlaun ne ngak tetubu' ne ngag
binaal ri se dlangit bu' benwa—bu' minlekanta ilan:
"Para seniin neng migingkud sek trunu bu' para seng Nati ne Karniru,
suk peksaya', pektamed, dengeg, bu' ga'em,
se genda'i gekteben!"
14 Su gepaat nek tetubu' ne ngag binaal minsembag, "Amen!" Bu' su nga
geseg mindempug bu' minsimba.

6

Su ngak Peneket

1 Rayun mi'ita'u nek pinuka nung Nati ne Karniru suk sala sek pitu
ne ngak peneket, bu' mirengeg'u suk sala se gepaat nek tetubu' ne ngag
binaal neng miktalu' neng maa' ne dlugung, "Pegaud'a!" 2 ✡ Bu' enlengay
niyu, mi'ita'u suk sala ne gemputi' ne kebayu'. Sung midlekbayu' run
nini mikpitang nek pana' bu' binegayan giin ne kuruna. Migawa' giin
buwat se dlangit pagaw ri seg benwa arun mekeddaag bu' daagenen su
nga kuntraan.
3 Rayun pinuka nung Nati ne Karniru su keruwa' nek peneket bu'
mirengeg'u su keruwa' nek tetubu' neg binaal neng miktalu', "Pegaud'a!"
4 ✡ Bu' ginumawas su dlain ne kebayu' ne gempula. Sung midlekebayu'
run nini binegayan ne kega'em sek peguwit ne kegubet ri seg benwa, aas
mikpepetayay su nga getaw. Bu' binegayan giin ne gembagel ne kalis.
5 ✡ Rayun pinuka nung Nati ne Karniru su ketelu nek peneket; bu'
mirengeg'u su ketelu nek tetubu' neg binaal neng miktalu', "Pegaud'a!"
Bu' enlengay niyu, mi'ita'u sung miitem ne kebayu' bu' sung midlekebayu'
run nini mikpitang nek sala perisan nek timbangan. 6 Bu' mikerengegu
neng maa' nek talu' neng migbuwat ritu sek titenga' ne gepaat nek tetubu'
ne ngag binaal, laungen, "Suk sala ne dlitru nek trigu dlaga' sek sendaw
nek terbahu bu' suk telu ne nga dlitru nek sibada dlaga' sek sendaw

✡ **5:8** 5.8: Ngak Salmo 141.2. ✡ **5:9** 5.9: Ngak Salmo 33.3; 98.1; Isaias 42.10. ✡ **5:10** 5.10: Exodo 19.6; Pirayag 1.6. ✡ **5:11** 5.11: Daniel 7.10. ✡ **6:2** 6.2: Zacarias 1.8; 6.3, 6. ✡ **6:4** 6.4: Zacarias 1.8; 6.2. ✡ **6:5** 6.5: Zacarias 6.2, 6.

nek terbahu. Ma'ad ndi' mu pedlaatay su nga gayu neg olibo bu' su nga gubasan."
7 Rayun pinuka nung Nati ne Karniru su kegepaat nek peneket; bu' mirengeg'u su kegepaat nek tetubu' neg binaal neng miktalu', "Perinia."
8 ✡ Bu' enlengay niyu, mi'ita'u sung me'abu nek patik ne kebayu', bu' sung midlekebayu' run nini iningelanan ne Kemetain bu' sinunud giin nug Hades.* Bu' binegayan ilan ne kega'em sek pekpatay se kegepaat neg bahin seg benwa pebiyan se gubat, gutem, dleruun, bu' talun ne ngang menanap.
9 Mbuus pinuka na pelum nung Nati ne Karniru su kelima nek peneket bu' mi'ita'u ri sed diyalem nek pengilakan su nga kalag nu nga getaw nek pimatay tendeng sek pegasuy nilan sek talu' ned Diwata bu' sek pekemelituuren sek pekpenintigus nilan. 10 Mimbeksay ilan, "Ginu'u neng Mekegega'em, bala'an bu' metuud! Embuwad mu pa ba dekag ukumay bu' silutan su nga getaw seg benwa tendeng sek pekpatay nilan ri senami?"
11 Rayun su kada sala ri senilan pimbegayan ne gemputi' ne dlambung bu' tinelu'an ilan neng mengulali reli' seled se gempelek nek panahun, tampan seng me'insaktu na su keleget se dlain ne ngak sesugu'en bu' ngang mektetu'u nek pemetain rema maa' ri senilan.
12 ✡ Bu' mi'ita'u nek pinuka nung Nati ne Karniru su kegenem nek peneket. Mbuus midlinug neng mesekeg gupiya bu' su gendaw mingitem maa' nek penepeten neng miitem, bu' sug bulan mipula maa' ned dugu'.
13 ✡ Bu' su ngag bituun ri se dlangit minladdu' riin se dlupa', maa' se genda' pa pengginug neg bunga ne ngag igira neng minladdu' seng mikedyug ini seng mesekeg gupiya ne genus. 14 ✡ Su dlangit mi'alep maa' ne dlinukut ne kesulatan, bu' mi'awa' su ngag binenturan bu' ngak timuwalag riin seng mi'imetangaan. 15 ✡ Mbuus su nga gari' ri seg benwa, su nga getaw ned duuni ketengeren sek pedlegeseg bu' su nga geseg ne ngak sundalu, sung mekeratu' bu' su nga ge'eman, bu' su dlaun ne nga getaw, gulipen bu' gena', minggedlud ri se nga dlangeb bu' ri sed diyalem ne ngag betuwan se ngag binuwiran. 16 ✡ Pintawag nilan su ngag binuwiran bu' su ngag batu, "Tebunay niyu ami bu' edlud niyu ami buwat seng mulu' nek sala neng migingkud riin sek trunu bu' buwat se dlanget neng Nati ne Karniru!
17 ✡ Tendeng ay sung mekeendekendek ne gendaw se dlanget nilan kiin na! Bu' ta' ma sung mekegaga run nini?"

7

Sung 144,000 ne nga Getaw Israel

1 ✡ Peketubus itu, mi'ita'u su gepaat ne ngag anghel neng minggindeg ri se gepaat nek sinurungan neg benwa neng mikpegeng ri se gepaat ne nga genus arun nda'iruni genus neng mekpes ri seg benwa, ri sed dagat bu' se isan laa giyuway run. 2 Bu' mi'ita'u su dlain neg anghel neng miksipetaas neg buwat sek sebangan, neng miguwit ne gilelaan seng miktetubu' ned Diwata. Bineksayaan su gepaat ne ngag anghel neg binegayan ned Diwata ne kega'em sek pedlaat seg benwa bu' sed dagat. 3 ✡ Sug anghel miktalu', "Ndi' niyu pedlaatay sug benwa, sud dagat, awas su nga giyuwan, tampan mbetangan nami ne nga gilelaan su nga gangas ne ngak sesugu'en ned

* **6:8** 6.8 Hades: *Benwa ne ngang mimatay (enlengay niyu 1.18).*

✡ **6:8** 6.8: Ezekiel 14.21. ✡ **6:12** 6.12: a Pirayag 11.13; 16.18. b Isaias 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; San Mateo 24.29; San Marcos 13.24-25; San Lucas 21.25. ✡ **6:13** 6.13-14: Isaias 34.4. ✡ **6:14** 6.14: Pirayag 16.20. ✡ **6:15** 6.15: Isaias 2.19, 21. ✡ **6:16** 6.16: Hoseas 10.8; San Lucas 23.30. ✡ **6:17** 6.17: Joel 2.11; Malakias 3.2. ✡ **7:1** 7.1: Jeremias 49.36; Daniel 7.2; Zacarias 6.5. ✡ **7:3** 7.3: Ezra 9.4, 6.

Diwata.” 4 Bu' tinelu'anu ne sung mibetangan ne gilelaan ned Diwata riin
se gangas nilan megatus bu' gepaat pulu' bu' paat libu tawan. Migbuwat
ilan sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu seg Israel, 5-8 bu' sepulu' bu' ruwa'
libu se kada nek tribu ni: Judah, Reuben, Gad, Aser, Neptali, Manases,
Simeon, Levi, Isacar, Zabulon, Jose, bu' Benjamin.

Su Gembagel ne ngak Panen ne Getaw

9 Enlengay niyu, peketubus itu, mi'ita'u su gembagel gupiya nek panen
ne nga getaw ne ndi' me'isip su dlaun nilan. Migbuwat ilan se kada neng
nasud, ngak tribu, nga getawan, bu' ngak tinuntulan neng mingindeg ilan
ri seng metungenga'an nek trunu bu' ri seng Nati ne Karniru. Mikseluk
ilan ne gemputi' ne nga dlambung bu' suk salasala ri senilan migawid ned
daun ne ngak tepisa. 10 Mimbeksay ilan, neng miktalu', “Su keluwasan
ta migbuwat sed Diwata ta, neng migingkud riin sek trunu, bu' buwat
rema ri seng Nati ne Karniru!” 11 Su dlaun ne ngag anghel mingindeg ri
sek timala' nek trunu, bu' su nga geseg, bu' su gepaat nek tetubu' ne ngag
binaal. Mindempug ilan riin seng metungenga'an nek trunu bu' minsimba
ri sed Diwata, 12 laung nilan, “Amen! Suk peksaya', pesiddengeg, tinawan,
pekpesalamat, bu' pektamed, ga'em, bu' sekeg riin sed Diwata ta se genda'i
gekteben! Amen!”

13 Rayun suk sala se nga geseg miksaak ri senaan, “Ta' mai ne nga getaw
keni neng minuub ne gemputi' ne nga dlambung, bu' ta' ilan migbuwat?”

14 ✡ Bu' sinembag'u giin, “Nda'u mesuunay, sir. Dya'a ra sung mikesuun
run.”

Bu' miktalu' giin ri senaan, “Gilan su genda' penuga' ri seng melebiyan
nek pedlutus. Binunakan nilan su nga dlambung nilan bu' piputi' nilan
nini pebiyan sed dugu' neng Nati ne Karniru. 15 Aas mingindeg ilan
ri seng metungena'an nek trunu ned Diwata, bu' minibeli ilan ri seniin
seng niin nek templo gendaw bu' gebii. Bu' giin neng migingkud ri sek
trunu medduma ri senilan bu' menaliped ri senilan. 16 ✡ Ndi' ilan na gaid
mperii'an awas kinumen; isan pa sung melebiyan ne kiinit ne gendaw
gena' mekesereng ri senilan, 17 ✡ tendeng ay sung Nati ne Karniru, ned
diin sek titenga' nek trunu, giining megingat ne nga karniru bu' megunut
ritu se ngak tebud neng migbegay ne ketubu'. Bu' punasan ned Diwata su
kada dluwa' riin se ngang mata nilan.”

8

Su Kepitu nek Peneket

1 Sek pinuka nung Nati ne Karniru su kepitu nek peneket, nda'irunik
sasak ritu se dlangit seled sek tenga' uras. 2 Mbuus mi'ita'u suk pitu ne ngag
anghel neng mingindeg ri seng metungenga'an ned Diwata, bu' binegayan
ilan nek pitu ne ngak trumpita.

3 ✡ Bu' duuni dlain neg anghel, ned duunig bulawan nek pengimetangaan
nek pelinaan, minateng bu' migindeg tu sek pengilakan. Binegayan giin
neng melaun nek pelinaan para merugang tu se ngak pegampu' nu dlaun
ne getawan ned Diwata bu' ilak itu tu seg bulawan nek pengilakan
neng migindeg ri seng metungenga'an nek trunu. 4 Bu' su gebel neng
misereng nek pelinaan miksipetaas duma se ngak pegampu' nu nga
getawan ned Diwata, neng migbuwat se gemeg nug anghel neng migindeg

✡ **7:14** 7.14: Daniel 12.1; San Mateo 24.21; San Marcos 13.19. ✡ **7:16** 7.16: Isaias 49.10. ✡ **7:17** 7.17: a Ngak Salmo 23.1; Ezekiel 34.23. b Ngak Salmo 23.2; Isaias 49.10. c Isaias 25.8. ✡ **8:3** 8.3: a Amos 9.1. b Exodo 30.1, 3.

tu seng metungenga'an ned Diwata. 5 ✡ Rayun inuwan nug anghel suk pengimetangan nek pelinaan, bu' pipenu'en nini ne ngag baga ne gapuy neng migbuwat sek pengilakan, bu' pinidlaken nini tu seg benwa. Bu' duunik pekpenggeneg, bu' pekpenlugung, pekpenggilat, bu' pekpenlinug.

Su ngak Trumpita

6 Mbuus suk pitu ne ngag anghel neng migawid sek pitu ne ngak trumpita mingandam sek pekpetalu' run nini.

7 ✡ Pitalu' nu guna neg anghel suk trumpitaan bu' dinupi'an sug benwa neg yelo bu' gapuy neng milemugan ned dugu'. Misereng su ketelu neg bahin neg benwa, ketelu neg bahin se nga gayu bu' su dlaun neng melunaw ne ngak sigbet.

8 Mbuus su keruwa' neg anghel mikpetalu' sek trumpitaan. Rayun duuning maa' ne gembagel neg bentud neng midliga' nek pinidlak tu sed dagat. Su ketelu neg bahin sed dagat mibaal ned dugu', 9 bu' su ketelu neg bahin sek tetubu' ne ngag binaal ned diin sed dagat mimatay, bu' su ketelu neg bahin se ngag barku mitulag.

10 ✡ Rayun pitalu' nu ketelu neg anghel suk trumpitaan. Bu' miladdu' buwat se dlangit su gembagel neg bituun neng midliga' maa' nek sulu' ne ritu mitena' se ketelu neg bahin se ngag bagel tubig bu' se ngak tebud. 11 ✡ Su ngalan neg bituun ketu, "Kepaitan." Aas su ketelu neg bahin se ngak tubig miksipait, bu' mimatay sung melaun ne nga getaw neng mikiinum run nini, tendeng ay miksipait ini.

12 ✡ Mbuus pitalu' nu kegepaat neg anghel suk trumpitaan bu' misugat su ketelu neg bahin se gendaw, bu' su ketelu neg bahin seg bulan, bu' su ketelu neg bahin se ngag bituun. Aas mirala' su ketelu neg bahin se kerelaagen; nda'iruni kerelaag se ketelu neg bahin ne gendaw bu' se ketelu neg bahin ne gebii rema.

13 Mbuus migenlengu, bu' mirengeg'u suk tipuli neng midlayug riin se gawanawanan neng miktalu' neng mesekeg, "Mekeendekendek! Mekeendekendek! Me'endekan gaid gupiya su ngang mikengel ri seg benwa seng mektalu' su ngak trumpita ne giyupen se dlain pa nek telu ne ngag anghel."

9

1 Mbuus su kelima neg anghel mikpetalu' sek trumpitaan, bu' mi'ita'u suk sala neg bituun neng miladdu' riin seg benwa. Binegayan nini ne dyabi para seg biyanan pagaw se kinariyaleman.* 2 ✡ Pinuka rayun nug bituun sug biyanan pagaw se kinariyaleman, bu' ginumawas su gebel neng maa' buwat se gembagel neg hurnu. Bu' tendeng run nini, su kerelaag ne gendaw bu' su gawanawanan miksirelem pebiyan se gebel buwat seg biyanan se kinariyaleman. 3 ✡ Mbuus buwat se gebel, dinumapak su ngad dulun ri seg benwa bu' binegayan ilan ne kega'em maa' ne kega'em ne nga gulangulang. 4 ✡ Pininaan ilan ne ndi' ilebetan su ngak sigbet, awas nga gayu, awas isan landun ne ngak pigimula. Giini ilebetan na run nilan su nga getaw ne genda'iruni gilelaan ned Diwata riin se nga gangas nilan. 5 Su ngad dulun nda' tugutay sek pekpetay se nga getaw keni bu' ndi' sek pekpegeel na run ri senilan seled se dlima bulan. Su kegeel maa' sek

✡ **8:5** 8.5: a Levitico 16.12; Ezra 10.2. b Exodo 19.16; Pirayag 11.19; 16.18. ✡ **8:7** 8.7: Exodo 9.23-25; Ezekiel 38.22. ✡ **8:10** 8.10: Isaias 14.12. ✡ **8:11** 8.11: Jeremias 9.15. ✡ **8:12** 8.12: Isaias 13.10; Ezekiel 32.7; Joel 2.10, 31; 3.15. * **9:1** 9.1 Kinariyaleman: Su dlugar se kinariyaleman neg benwa ne ritu perisuun su ngang menulay tampan se ketapusan nilan nek silut. ✡ **9:2** 9.2: Su Getaran se Dlaunan 19.28. ✡ **9:3** 9.3: Exodo 10.12-15. ✡ **9:4** 9.4: Ezra 9.4.

seged ne nga gulangulang. 6 ✡ Bu' seled se dlima bulan ketu, su nga getaw
megangut ne kemetain, ma'ad ndi' ilan matay ay su kemetain medliyaw
ma ri senilan.
7 ✡ Su ngad dulun ketu maa' gawi' ne nga kebayu' ne ginandam para se
gubat. Ri se nga gulu nilan duuning maa' ne nga kuruna neg bulawan, bu'
su ngang mulu' nilan maa' mulu' ne nga getaw. 8 ✡ Su ngag buuk nilan
maa' seg buuk ne nga dlibun, bu' su nga ngisi nilan maa' se nga ngisi ne
nga dliyun. 9 ✡ Su nga geddeb nilan linesagan neng maa' nek putaw ne nga
dlasag, bu' su geregud se nga gekpak nilan maa' se geregud seng melaun
ne nga karwahi neg binidlas ne nga kebayu' pagaw sek pedlegubatan.
10 Duuni nga gikug nilan bu' ngak seged maa' ne nga gulangulang ketu,
bu' pebiyan se gikug nilan duuni ga'em nilan sek pekpegeel se nga getaw
seled se dlima bulan. 11 Duuni gari' neng midlegeseg ri senilan, ne giin sug
anghel neng migbantay ri se kinariyaleman. Su ngalanen ri seg Hebreo
Abaddon; riin se Griego su ngalanen Apolyon (neng migulugan “Sung
Menggegeba'”).
12 Mitubus na su guna neng mekeendekendek ma'ad duun pa gaid duwa'
ne ngang mekeendekendek nek sungu' mateng.
13 ✡ Rayun su kegenem neg anghel mikpetalu' sek trumpitaan, bu'
duuning mirengeg'u nek talu' neng migbuwat se gepaat nek sinurungan
neg bulawan nek pengilakan neng migindeg ri seng metungenga'an ned
Diwata. 14 Laung nuk talu' tu se kegenem neg anghel, “Beluyay mu su
gepaat ne ngag anghel ne ginapus ritu seg bagel Tubig neg Euphrates!”
15 Bu' su gepaat ne ngag anghel bineluyan; ginandam ilan para se guras, se
gendaw, seg bulan, bu' sek taun, arun sek pekpatay se ketelu neg bahin se
dlaun ne nga getaw. 16 Bu' tinelu'anu ne su dlaun ne ngang minlekebayu'
ne ngak sundalu, duwa' gatus milyun. 17 Bu' sek pegita'en'u, mi'ita'u su
nga kebayu' bu' su ngang minlekebayu' run nini ned duuni dlasag ri se
geddeb nilan neng maa' kepula ne gapuy, maa' kelunaw nek sapiro, bu'
maa' keralag neg asupri. Su nga gulu nu nga kebayu' maa' se gulu ne
nga dliyun, bu' buwat ri se ngag baba' nilan ginumawas su gapuy, gebel,
bu' asupri. 18 Tendeng run nini su ketelu neg bahin se nga getaw mimatay
pebiyan sek telu ne nga ketelagman keni: su gapuy, su gebel, bu' sug asupri
neng migbuwat ri se ngag baba' nu nga kebayu'. 19 Ay su ga'em nu nga
kebayu' ketu riin se ngag baba' nilan bu' riin rema se nga gikug nilan. Su
nga gikug nilan maa' ne ngang mamak ned duuni nga guluun bu' ginamit
nilan ilan sek pekpegeel ri se nga getaw.
20 ✡ Bu' sud duma ne nga getaw, ne genda' matay pebiyan se nga
ketelagman keni, nda' ilan peddiksu' ri seng melaat ne ngak pimbaal
nilan. Nda' ilan pelali sek peksimba riin se ngang menulay, awas ri
se ngad diwatadiwata neg bulawan, selapi', brunsi, batu, bu' gayu, ne
ndi' mekiita', mekerengeg, awas mekedlaang. 21 Nda' nilan diksu'ay
suk pekememmunu' nilan, sek pekememmarang nilan, seg imural nek
pekpekighilawas nilan, awas sek pekpendaaw nilan.

10

Sug Anghel bu' sung Miika' ne Dlinukut ne Kesulatan

1 Mbuus mi'ita'u su dlain ne ge'eman neg anghel ne dlinumusad buwat
se dlangit. Miputus giin ne ginanud bu' duunid dalandung sud dibabaw

✡ **9:6** 9.6: Job 3.21; Jeremias 8.3. ✡ **9:7** 9.7: Joel 2.4. ✡ **9:8** 9.8: Joel 1.6. ✡ **9:9** 9.9: Joel 2.5.
✡ **9:13** 9.13: Exodo 30.1-3. ✡ **9:20** 9.20: Ngak Salmo 115.4-7; 135.15-17; Daniel 5.23.

ne guluun; sung mulu'en maa' ne gendaw, bu' su nga geksuren maa' ne
ngak pasek neng midliga'. 2 Duunig bineklat neng miika' ne dlinukut ne
kesulatan riin se gemegen. Pi'indeg su dlintu ne geksuren riin sed dagat
bu' sug bibang riin se dlupa', 3 bu' migbeksay giin neng maa' ne genggel ne
nga dliyun. Peketubusen megbeksay, duuni dlugung neng miksembag seng
mekepitu pilu'. 4 Bu' saanay pa nilan mektuntul, sulaten'u na siya. Ma'ad
mirengeg'u suk talu' neng miktalu' buwat se dlangit, "Ndi' mu pesuun suk
tinalu' nuk pitu ne nga dlugung; bu' ndi' mu sulatay ini!"
5 ✡ Rayun mi'ita'u sug anghel neng migindeg ri sed dagat bu' se dlupa'
pitaasen su dlintu ne gemegen tu se dlangit, 6 bu' minumpa' rayun giin ri
se ngalan ned Diwata, neng miktetubu' se genda'i gekteben sung migbaal
se dlangit, seg benwa, sed dagat bu' se dlaun ne ngag betang ned diin
senilan, sug anghel miktalu', "Ndi' na mekpayat! 7 Ma'ad sek petelu'en na
nu kepitu neg anghel suk trumpitaan, tumanen na rayun ned Diwata su
ginedluren nek pelanu, sumala' sek pisuunen tu se ngak sesugu'enen, ne
ngak propeta."
8 ✡ Rayun mirengeg'u puli' suk talu' neg buwat se dlangit neng miktalu',
"Dlaang'a bu' uwan mu sug bineklat neng miika' ne dlinukut ne kesulatan
ne ginuwiran nug anghel neng migindeg ri sed dagat bu' se dlupa'."
9 Aas mirituu seg anghel arun penengiin ri seniin sung miika' ne dlinukut
ne kesulatan bu' miktalu' giin ri senaan, "Uwan mu ini bu' aan mu; maa'
ini kememis nek teneb ri seg baba' mu, ma'ad meksipait ini ri sek tiyan
mu."
10 Inuwan'u sung miika' ne dlinukut ne kesulatan ri se gemegen bu'
inaan'u ini. Su kememisen maa' gaid nek teneb riin seg baba'u, ma'ad sek
pegedlen'u run nini miksimesem na riin sek tiyan'u. 11 Mbuus tinelu'anu,
"Kina'enlan asuy mu puli' sung minsahi ned Diwata tu seng melaun ne
nga getaw, ne ngang nasud, ne ngak tinuntulan, bu' ne nga gari'."

11

Sud Duwa' ne ngak Sintigus

1 ✡ Rayun binegayanu nek sukuran neng maa' ne gages, bu' tinelu'anu,
"Dlaang'a bu' sukud mu suk templo ned Diwata bu' suk pengilakan, bu'
isip mu sung minimba tu sek templo. 2 ✡ Ma'ad ndi' mu sukuray su nga
dlenu'an se gawas nek templo tendeng ay tinudyan na ini tu se nga getaw
ne gena' mektetu'u ri sed Diwata. Indegindegan nilan sug Bala'an nek
Siyudad seled se gepaat pulu' bu' ruwa' ne ngag bulan. 3 Bu' sugu'en'u sud
duwa' ne ngak sintigus'u neng minuub ne ngak saku. Bu' wali nilan suk
talu' ned Diwata seled sek selibu bu' ruwa' gatus bu' genem pulu' ne nga
gendaw."
4 ✡ Duwa' ne ngak sintigus keni giin sud duwa' puun ne nga gayu neg
olibo bu' sud duwa' ne ngak sulu' nek pi'indeg ri seng metungenga'an ne
Ginu'u ri seg benwa. 5 Bu' duuning menugaling sek pekpegeel ri senilan,
gumawas su gapuy ri se ngag baba' nilan bu' laaten su nga kuntra nilan;
bu' pebiyan run nini isan ta' sung menugaling sek pekpegeel ri senilan
petain.
6 ✡ Duuni kega'em nilan sek pektakep ri se dlangit arun ndi' meddupi'
sek panahun neng megasuy ilan seng minsahi ned Diwata. Duun remai

✡ **10:5** 10.5-7: Exodo 20.11; Deuteronomio 32.40; Daniel 12.7; Amos 3.7. ✡ **10:8** 10.8-10: Ezra 2.8—3.3. ✡ **11:1** 11.1: Ezekiel 40.3; Zacarias 2.1-2. ✡ **11:2** 11.2: San Lucas 21.24. ✡ **11:4** 11.4: Zacarias 4.3, 11-14. ✡ **11:6** 11.6: a 1 Nga Gari' 17.1. b Exodo 7.17-19. c 1 Samuel 4.8.

kega'em nilan se ngak tebud ne mbaal ini ned dugu'; duun remai kega'em
nilan sek peguwit se isan landun ne nga ketelagman riin seg benwa se isan
laa panahunay run ne dliyagan nilan.
7 ✡ Seng mitubus na nilan asuy sung minsahi nilan, sung menanap
neng migbuwat se kinariyaleman kumuntra ri senilan. Daagenen ilan bu'
petainen ilan, 8 ✡ bu' sug bangkay nilan menlibantang ri sed dalan ri se
gembagel nek siyudad, ned ditu su Ginu'u linansang ri se krus. Siyudad
ketu miksimbulu sek Sodoma awas Ehipto. 9 Su nga getaw neg buwat
se dlaun ne ngang nasud, ngak tribu, ngak tinuntulan, bu' nga getawan
menggenleng ri se ngag bangkay nilan seled sek telu endaw bu' tenga' bu'
ndi' nilan nini begay pelebeng. 10 Pedleliyagen su nga getaw ri seg benwa
tendeng se kemetain nud duwa' ketu. Mekse'ulug ilan bu' megbebegayay
ilan ne nga gasa, tendeng ay pi'antus ma nud duwa' ne ngak propeta ketu
su dlaun ne nga getaw. 11 ✡ Ma'ad dluwat sek telu endaw bu' tenga',
su ginawa neng mekegbegay ne ketubu' buwat sed Diwata sinumeled
riin senilan, bu' minggindeg ilan; bu' su dlaun neng mikiita' ri senilan
mi'endekan gupiya. 12 ✡ Rayun sud duwa' ne ngak propeta mikerengeg
seng mesekeg nek talu' buwat se dlangit, "Naik amu rini!" Bu' saanay
migenleng ri senilan su nga kuntra nilan, mikpelentu ilan pagaw tu se
dlangit pebiyan ri se gabun. 13 ✡ Se guras rema ketu duuning mesekeg
gupiya ne dlinug, su kesepulu' neg bahin sek siyudad migeba', bu' pitu libu
ne nga getaw sung mimatay. Su ngad duma ne nga getaw neng mibilin,
mi'endekan bu' miksaya' ilan sek pekege'eman ned Diwata tu se dlangit.
14 Mitubus na su keruwa' neng mekeendekendek nek penghitabu', ma'ad
su ketelu neng mekeendekendek nek penghitabu' mateng se ndi' mpayat.

Su Kepitu nek Trumpita

15 ✡ Mbuus su kepitu neg anghel mikpetalu' sek trumpitaan, bu' duuning
mesekeg ne ngak talu' ritu se dlangit, laung, "Su kega'em sek pedlegeseg ri
seg benwa nemuun diin na se Ginu'u ta bu' seng Misiyasen, bu' medlegari'
giin se genda'i gekteben!" 16 Bu' sud duwa' pulu' bu' paat ne nga geseg
neng minggingkud ri sek trunu nilan ned diin seng metungenga'an ned
Diwata, mindempug sek peksimba ri sed Diwata, 17 neng miktalu':
"Ginu'u neng Mekegega'em ned Diwata, ne giin gusay sung nemuun bu'
sung nud diin.
Mikpesalamat ami ri seni'a tendeng ay ginamit mu su gembagel mu ne
ga'em
bu' inetaran mu sung ni'a nek pedlegari'!
18 ✡ Linengetan su nga getaw ne genda' pektu'u ri sed Diwata,
tendeng ay su dlanget mu minateng na,
bu' ukuman na su ngang mimatay.
Panahun neg begayan mu ne ganti su ngak sesugu'en mu, su ngak propeta,
bu' su dlaun ne nga getawan mu, su dlaun ne ngang miktamed ri
seni'a,
bu' su nga ginilala awas gena'.
Panahun na ne laaten mu su dlaun ne ngang mikpatay ri se nga getaw rini
seg benwa."

✡ **11:7** 11.7: a Daniel 7.7; Pirayag 13.5-7; 17.8. b Daniel 7.21. ✡ **11:8** 11.8: Isaias 1.9-10. ✡ **11:11** 11.11: Ezekiel 37.10. ✡ **11:12** 11.12: 2 Nga Gari' 2.11. ✡ **11:13** 11.13: Pirayag 6.12; 16.18. ✡ **11:15** 11.15: Exodo 15.18; Daniel 2.44; 7.14, 27. ✡ **11:18** 11.18: a Ngak Salmo 2.5; 110.5. b Ngak Salmo 115.13.

19 ✡ Bu' suk templo ned Diwata tu se dlangit mipuka bu' mi'ita' ritu
su Kaban se Keligenan. Rayun duunik pekpenggilat, pekpenggeneg,
pekpenlugung, pekpenlinug bu' middupi' ne gembegat neg yelo.

12

Su Dlibun bu' sud Dragon

1 Rayun duuni gembagel ne ketingelaan nek pigita' riin se dlangit. Duuni
dlibun neng minuub ne gendaw bu' duunig bulan riin sed diyalem ne nga
geksuren bu' kuruna nek sepulu' bu' ruwa' ne ngag bituun ri se guluun.
2 Sungu' na giin me'etaway bu' su nga kegeel bu' suk pegantus sek pegbata'
mikepebakal ri seniin.
3 ✡ Duun pa gairi dlain ne ketingelaan nek pigita' riin se dlangit. Duuni
gembagel ne gempula ned dragon ned duunik pitu ne nga guluun bu'
sepulu' su ngak sungain bu duuni kuruna se kada ne nga guluun. 4 ✡
Sinikay nu gikugen su ketelu neg bahin se ngag bituun tu se dlangit bu'
linaddu' ini tu seg benwa. Migindeg giin ri seng metungenga'an nu dlibun
nek sungu' na me'etaway arun erulenen sug bata' seng me'etaw ini. 5 ✡
Rayun migbata' su dlibun ne dlai, ne giin sung medlegeseg se dlaun ne
ngang nasud ne genda'iruning mekedlekuntra ri sek pedlegesegen. Ma'ad
sinakmit sug bata' bu' inuwit tu sed Diwata bu' sek trunuun. 6 Su dlibun
midlaguy tu se kemingawan, tu se dlugar nek tinegana ri seniin ned
Diwata. Ritu kinetaan giin seled sek selibu bu' ruwa' gatus bu' genem
pulu' ne nga gendaw.
7 ✡ Mbuus duuni gubat ritu se dlangit. Si Miguel bu' su ngag anghel
ginumubat tu sed dragon bu' sud dragon sinumukul rema duma se ngag
anghelen. 8 Ma'ad dinaag sud dragon bu' giin duma su ngag anghelen nda'
na tugutay sek pekengel tu se dlangit. 9 ✡ Linaddu' rayun su gembagel ned
dragon, ne giin sung mamak nud diin, ne iningelanan rema neng Menulay
awas Satanas, ne giin sung midlimbung ri sek tibuuk neg benwa. Linaddu'
giin seg benwa duma se dlaun ne ngag anghelen.
10 ✡ Rayun mirengeg'u sung mesekeg nek talu' ritu se dlangit, laungen,
“Nemuun minateng na su keluwasan buwat sed Diwata! Nemuun pi'ita'
na ned Diwata su ga'emen gisip Gari'! Nemuun mikpe'ita' na sung
Misiyasen se ketengeren! Tendeng ay suk sala neng migindeg riin seng
metungenga'an ned Diwata ta bu' miksumbung ri se ngang mektetu'u
gendaw bu' gebii linaddu' na buwat se dlangit. 11 Ma'ad dinaag nilan giin
pebiyan sed dugu' neng Nati ne Karniru bu' pebiyan se kemetuuran ne
ginasuy nilan; bu' liyagan nilan tudyan su ketubu' nilan bu' matay. 12 Aas
pedleliyag amu, gamu ne nga dlangit, bu' dlaun niyu neng mikengel riin.
Ma'ad mekelelaatlelaat amu, gamu ne ngang mikengel ri seg benwa bu'
sed dagat! Ay sung Menulay linumusad na riin seniyu, bu' linengetan
gupiya giin tendeng ay misuunaan neng miika' ra run suk panahunen
neng misawad.”
13 Bu' seng misuunan nud dragon ne leddu'en na giin ri seg benwa,
gineteren su dlibun neng migbata' ne dlai. 14 ✡ Ma'ad su dlibun binegayan
ned duwa' ne nga gekpak se gembagel nek tipuli arun mekelayug giin tu
se dlugaren tu se kemingawan, ne ritu ketaan giin seled sek telu taun bu'

✡ **11:19** 11.19: a Pirayag 8.5; 16.18. b Pirayag 16.21. ✡ **12:3** 12.3: Daniel 7.7. ✡ **12:4** 12.4: Daniel 8.10. ✡ **12:5** 12.5: a Isaias 66.7. b Ngak Salmo 2.9. ✡ **12:7** 12.7: Daniel 10.13, 21; 12.1; Nga Gukum 9. ✡ **12:9** 12.9: a Su Getaran se Dlaunan 3.1. b San Lucas 10.18. ✡ **12:10** 12.10: Job 1.9-11; Zacarias 3.1. ✡ **12:14** 12.14: Daniel 7.25; 12.7.

tenga' arun mekeliyaw giin sek peksulung ned dragon. 15 Bu' rayun buwat
seg baba' ned dragon, mibegwak suk tubig maa' neg baa' arun me'anud
su dlibun. 16 Ma'ad inebangan ne dlupa' su dlibun; mipuka sug baba' ne
dlupa' bu' inigupen suk tubig neg buwat seg baba' ned dragon. 17 Bu'
miksamet pa gaid su dlanget nud dragon tu se dlibun. Aas ginubaten sud
duma ne nga gesalan nu dlibun, dlaun neng miktuman se nga kesugu'an
ned Diwata bu' miktuman se kemetuuran nek pirayag pebiyan ri ni Jesus.
18 Bu' sud dragon migindeg ritu seg baaybaay.

13

Sud Duwa' ne ngang Menanap

1 ✡ Mbuus mi'ita'u suk sala neng menanap ne ginumawas ri sed dagat.
Duunik sepulu'i ngak sungain bu' pitui nga guluun. Su kada ne ngak
sungain duuni kurunaan, bu' su kada ne nga guluun duuni ngalan sek
pekpesipala ri sed Diwata. 2 ✡ Sung menanap maa' ne dleopardo, su
nga geksuren maa' se geksud neg oso, bu' sug baba'en maa' seg baba'
ne dliyun. Bu' binegay nud dragon tu seng menanap su ga'emen, suk
trunuun, bu' su gembagel ne ketengeren. 3 Sala se nga gulu neng menanap
ketu duuning mekematay nek samaren, ma'ad mi'uli'an nini. Bu' su nga
getaw sek tibuuk neg benwa mitingala gupiya bu' miksunud ilan tu seng
menanap. 4 Bu' miksimba su kada sala tu sed dragon tendeng ay binegain
su ketengeren tu seng menanap. Sinimba rema nilan sung menanap,
laungen, "Nda'iruning menanap neng maa' nini! Ta' maing mekesukul
run nini?"

5 ✡ Tinugutan ned Diwata sung menanap sek peksaya'saya' bu' sek
pekpementalu' neng melaat ri seniin, bu' tinugutan sek pedlegeseg seled
se gepaat pulu' bu' ruwa' ne ngag bulan. 6 Migatad ini sek pekpesipala
ri sed Diwata, ri se ngalanen, ri sek pikengelaan, bu' tu se dlaun neng
mikengel ri se dlangit. 7 ✡ Tinugutan ini rema sek pedlegubat se nga
getawan ned Diwata bu' sek peddaag ri senilan. Bu' binegayan ini ne
ketenged sek pedlegari' se kada nek tribu, nasud, tinuntulan, bu' getawan.
8 ✡ Bu' su dlaun ne nga getaw neng mikengel riin seg benwa miksimba
tu seng menanap, gawas ma'aray se nga getaw ne su nga ngalan nilan
misulat ri se dlibru se ketubu' se nda' pa mbaal sug benwa ne su gapu'en
sung Nati ne Karniru nek pinatay.

9 "Bu' duuni ngak telinga niyu, penginengeg amu! 10 ✡ Bu' isan ta' suk
tinegana ned daapen meraapan gaid; bu' isan ta' suk tinegana nek petain
pebiyan se kalis, matay pebiyan se kalis. Kina'enlan su nga getawan ned
Diwata ndi' menuga' bu' mekpebilin sek pektu'u nilan."

11 Mbuus mi'ita'u su dlain neng menanap, ne ginumawas buwat seg
benwa; duunid duwa'ik sungain neng maa' sek sungay neng nati ne
karniru bu' suk talu'en maa' ned dragon. 12 Ginamiten su dlaun ne
ketenged nu guna neng menanap riin seng metungenga'aan. Rayun
linegesen su dlaun ne nga getaw riin seg benwa nek sumimba tu
se guna neng menanap ned duuning mekematay nek samaren neng
mi'uli'an na. 13 Su keruwa' neng menanap ketu migbaal ne gembagel
ne nga ketingelaan; mekebaal giin sek pekperupi' ne gapuy buwat se
dlangit tu seg benwa neng me'ita' se kada sala. 14 Bu' pibalagen su
dlaun ne nga getaw neng mikengel ri seg benwa pebiyan se ngang

✡ **13:1** 13.1: a Daniel 7.3. b Pirayag 17.3, 7-12. ✡ **13:2** 13.2: Daniel 7.4-6. ✡ **13:5** 13.5-6: Daniel 7.8, 25; 11.36. ✡ **13:7** 13.7: Daniel 7.21. ✡ **13:8** 13.8: Ngak Salmo 69.28. ✡ **13:10** 13.10: Jeremias 15.2; 43.11.

milagru nek tinugut neg baalenen riin seng metungenga'an nu guna neng menanap. Sung menanap miksugu' ri senilan neng megbaal ne dlerawan sek pekpesiddengeg tu seng menanap neng misemaran pebiyan se kalis bu' tumu' mitubu' ra. 15 Su keruwa' neng menanap tinugutan neng mekegbegay ne ketubu' tu se dlerawan nu guna neng menanap arun su dlerawan mekegabit bu' mekepatay ri se dlaun ne gendi' sumimba run nini. 16 Sung menanap medleges se dlaun ne nga getaw, inilala bu' gena' inilala, meratu' bu' pupus, gulipen bu' gena gulipen, neng mekpebetang ne gilelaan riin se dlintu ne nga gemeg nilan awas riin se nga gangas nilan. 17 Nda'iruning mekepemenaluy awas mekemeledya' gawas bu' duuni gilelaan ri seniin, ne giini ngalan nung menanap awas seng numero ne gilelaan ri se ngalanen.

18 Midlekina'enlan ini nek tinawan. Ta' sung metau mekebalansi se gulugan seng numero neng menanap keni. Tendeng ay mikpesabut ini se ngalan nek sala ne getaw. Sung numero genem gatus bu' genem pulu' bu' enem.

14

Sung Nati ne Karniru bu' su nga Getawaan

1 ✡ Mbuus migenlengu, bu' duuning Nati ne Karniru neng migindeg ritu seg Bentud nek Zion; duma ri seniin sung megatus bu' gepaat pulu' bu' paat libu ne nga getaw ne riin se nga gangas nilan misulat su ngalanen bu' su ngalan ne Gama'en. 2 Bu' mirengeg'u suk talu' neg buwat se dlangit maa' se dlepalas nek tubig ri seg baga awas maa' seng mesekeg ned delalak. Miktalu' ining maa' se ngang meng'e'alpa neng miksigit se ngag alpa nilan. 3 Sung megatus bu' gepaat pulu' bu' paat libu ne nga getaw neng mingindeg riin seng metungenga'an nek trunu duma su gepaat nek tetubu' ne ngag binaal, bu' su nga geseg. Minlekanta ilan neg begu ne kanta ne gilan ra sung mikesuun run nini. Se dlaun ne nga getaw, gilan ra su nga dlinekat. 4 Gilan su nga dlai ne genda' melemu'ay pebiyan se genda' pekpekighilawas se nga dlibun bu' mikpebilin ne dlimpiyu. Middunut ilan tu seng Nati ne Karniru isan ta' pagaw. Gilan su nga dlinekat buwat se dlaun ne nga getaw bu' gilan su guna ned dinulang tu sed Diwata bu' tu seng Nati ne Karniru. 5 ✡ Bu' nda' ilan gaid mekegbalus bu' nda'i gempemura ri senilan.

Suk Telu ne ngag Anghel

6 Mbuus mi'ita'u su dlain neg anghel neng midlayug riin se gawanawanan duma se genda'i gekteben neng minsahi seng Melengas ne Gesuyen nek pesuun tu se nga getaw ri seg benwa, se kada getawan, tribu, tinuntulan, bu' nasud. 7 Bu' miktalu' giin neng mesekeg, "Pesiddengegay niyu sud Diwata bu' saya' niyu suk pekege'emaan! Tendeng ay minateng na suk panahun para seniin sek pegukum se dlaun ne nga getaw. Simba niyu giin sung migbaal se dlangit, seg benwa, sed dagat, bu' se ngak tebud."

8 ✡ Seng migawa' na su guna neg anghel, su keruwa' neg anghel miksunud, laungen, "Migeba' na! Migeba' na gaid sug bentugan neg Babilonia neng mikpiinum se dlaun ne nga getaw seg binu seng melemu'en ne kerega'!"

9 Seng migawa' na su guna ned duwa' ne ngag anghel, su ketelu neg anghel miksunud neng migbeksay, "Su ngang minsimba tu seng menanap bu' se dlerawaan bu' mikerawat ne gilelaan riin se gangas nilan awas

✡ **14:1** 14.1: Ezra 9.4; Pirayag 7.3. ✡ **14:5** 14.5: Zefanias 3.13. ✡ **14:8** 14.8: Isaias 21.9; Jeremias 51.8; Pirayag 18.2.

riin se nga gemeg nilan, 10 ✡ mekiinum ilan mismu seg binu ned Diwata,
sug binu sek taud ne dlangeten, neg binunagen ne genda' melemugay riin
se kupa se dlangeten! Su dlaun neng migbaal run nini pe'entusen ri se
gapuy bu' asupri riin seng metungenga'an ne ngag bala'an neg anghel bu'
seng Nati ne Karniru. 11 ✡ Su gebel ne gapuy neng mikpe'antus ri senilan
menggemuk se genda'i gekteben. Gendaw bu' gebii genda'ik pelali suk
pegantus nu ngang minsimba ri seng menanap bu' se dlerawaan bu' su
isan ned duuni gilelaan ri se ngalanen."
12 Aas kina'enlan ndi' menuga' su nga getawan ned Diwata, gilan neng
miktuman ri se ngak sugu' ned Diwata bu' mingmelituuren ri ni Jesus.
13 Mbuus mirengeg'u suk talu' neg buwat se dlangit laungen, "Sulat mu
ini: Pedleliyagen su ngang mematay buwat nemuun sek pekpenibeli ri se
Ginu'u."
Bu' miksembag su Gispiritu, "Wa'a, metuud gaid. Pedleliyagen ilan sek
pekpengulali buwat sek pekpetuges nilan mekterbahu, tendeng ay sug
bunga sek pekpenibeli nilan mperiin senilan."

Su Geniin seg Benwa

14 ✡ Mbuus migenlengu, bu' duunik sala ne gemputi' ne ginanud bu'
migingkud ritu sung maa' ne getaw ned duuni kurunaan neg bulawan riin
se guluun bu' duuning muuteng nek seklad riin se gemegen. 15 ✡ Rayun
duuni dlain neg anghel ne ginumawas buwat sek templo bu' migbeksay
neng mesekeg tu sek sala neng migingkud tu se ginanud, "Gamit mu suk
seklad mu bu' gani mu su geniin, tendeng ay su ginsaktu nek panahun
minateng na; ay ginug na gupiya su geniin ri seg benwa!" 16 Aas suk sala
neng migingkud tu se ginanud sineklaren su geniin ri seg benwa, bu' sug
benwa migeniyan.
17 Mbuus mi'ita'u su dlain neg anghel ne ginumawas sek templo tu se
dlangit, bu' duun remaing muuteng nek seklaren.
18 Bu' duun pa gairi dlain neg anghel, ne giin suk sineligan se gapuy,
ginumawas buwat sek pengilakan. Bineksayaan sug anghel neng miguwit
neng muuteng nek seklad, "Gamit mu suk seklad mu, bu' seklad mu su
ngak pumpung ne nga gubas buwat se gubasan seg benwa, tendeng ay su
nga gubas ginug na!" 19 Aas sineklad rayun nug anghel su geniin ri seg
benwa, su ngak pumpung ne nga gubas buwat se gubasan, bu' tinikpu'
ini ritu sek pega'an ne nga gubas sek taud ne dlanget ned Diwata. 20 ✡ Bu'
pinega' su nga gubas tu sek pega'an ne nga gubas ritu se gawas sek siyudad,
bu' migbaa' sud dugu' buwat sek pega'an ne nga gubas neng mirepet sek
telu gatus kilumitru su dlayu'en bu' megaud mekserepa sud dalemen.

15

Su ngag Anghel neng Miguwit se Ketapusan ne nga Ketelagman

1 Rayun mi'ita'u riin se dlangit su dlain ne ketingelaan nek pigita',
gembagel, bu' meketetingala. Duunik pitu ne ngag anghel ned duunik
pitu ne nga ketelagman, ne giin su ketapusan, tendeng ay ketapusan ini
sek pekpe'ita' se dlanget ned Diwata.
2 Bu' mi'ita'u sung maa' neg bildu ned dagat neng milemugan ne gapuy.
Mi'ita'u rema su nga getaw neng mikelupig tu seng menanap bu' se
dlerawaan bu' seng numero ne gilelaan ri se ngalanen. Mingindeg ilan ritu

✡ **14:10** 14.10: a Isaias 51.17. b Su Getaran se Dlaunan 19.24; Ezekiel 38.22. ✡ **14:11** 14.11: Isaias 34.10. ✡ **14:14** 14.14: Daniel 7.13. ✡ **14:15** 14.15: Joel 3.13. ✡ **14:20** 14.20: Isaias 63.3; Nga Kegu'ul 1.15; Pirayag 19.15.

se geksid neg bildu ned dagat, neng migawid ne ngag alpa neg binegay ned
Diwata ri senilan, 3 ✡ bu' minlekanta ilan se kanta ni Moses, suk sesugu'en
ned Diwata bu' se kanta neng Nati ne Karniru:
“Ginu'u ned Diwata ne dlabi Ge'eman,
gendun ketingelaan gaid su ngak pimbaal mu!
Gari' se ngang nasud,
gendun ketareng bu' ketuud sung ni'a nek pebiyan!
4 ✡ Ta' bai gendi' mendek ri seni'a, Ginu'u?
Ta' baing medlikeg sek peksaya' ri sek pekege'eman mu?
Dya'a ra sug bala'an.
Su dlaun ne nga getaw se ngang nasud mekpegaud
bu' sumimba ri seni'a,
ay mi'ita' ne dlaunan sung metareng mu ne ngak pimbaal.”
5 ✡ Peketubus itu, mi'ita'u suk templo tu se dlangit neng mipuka, bu'
sug Bala'an nek Tulda ritu run nini. 6 Bu' suk pitu ne ngag anghel ned
duunik pitu ne nga ketelagman ginumawas buwat sek templo. Minuub
ilan ne dlambung ne dlinu neng mingelinggatan bu' mikselay seg bulawan
ne ngag baling ri se nga geddeb nilan. 7 Mbuus sala se gepaat ne ngak
tetubu' ne ngag binaal migbegay tu sek pitu ne ngag anghel nek pitu ne
ngag bulawan ne dya'ung neng mipenu' sek taud ne dlanget ned Diwata,
nek tetubu' se genda'i gekteben. 8 ✡ Rayun suk templo mipenu' ne gebel
neg buwat sek pekege'eman ned Diwata. Bu' nda'iruning mekeseled tu sek
templo tampan suk pitu ne nga ketelagman ne ginuwit nuk pitu ne ngag
anghel metubus.

16

Su nga Dya'ung se Dlanget ned Diwata

1 Rayun mirengeg'u sung mesekeg nek talu' neg buwat sek templo neng
miktalu' tu sek pitu ne ngag anghel, “Dlaang amu bu' bunag niyu suk pitu
ne nga dya'ung neng mipenu' se dlanget ned Diwata tu seg benwa!”
2 ✡ Bu' su guna neg anghel midlaang bu' binunagen su dya'ungen tu seg
benwa. Sung mekeendekendek neng megeel nek pengiru mintuwa' tu se
dlaun ne nga getaw ned duuni gilelaan run seng menanap bu' su ngang
minsimba ri se dlerawaan.
3 Rayun binunag nu keruwa' neg anghel su dya'ungen tu sed dagat. Suk
tubig mibaal neng maa' ned dugu' neng minatay ne getaw, bu' mimatay su
kada neng miktetubu' riin sed dagat.
4 ✡ Rayun binunag se ketelu neg anghel su dya'ungen tu se ngag bagel
tubig bu' se ngak tebud, bu' mibaal ini ned dugu'. 5 Mbuus mirengeg'u
sug anghel neng migingat ri se ngak tubig, laungen, “Metareng'a ri se
ngak pegukum mu, U Bala'an ned Diwata, ne dya'a sung nemuun bu'
sung nud diin! 6 Binunag nilan sud dugu' nu nga getawan ned Diwata
bu' se ngak propeta, aas binegayan mu ilan ned dugu' neng me'inum. Giin
nini su gembaya' ri senilan!” 7 Mbuus mirengeg'u suk talu' neg buwat
sek pengilakan neng miktalu', “Ginu'u ned Diwata neng Mekegega'em!
Metuud bu' metareng gaid su ngak pegukum mu!”
8 Mbuus binunag nu kegepaat neg anghel sud dya'ungen tu se gendaw,
bu' tinugutan sek peksereng se nga getaw duma seng melebiyanen ne

✡ **15:3** 15.3: Exodo 15.1. ✡ **15:4** 15.4: a Jeremias 10.7. b Ngak Salmo 86.9. ✡ **15:5** 15.5: Exodo 38.21. ✡ **15:8** 15.8: Exodo 40.34; 1 Nga Gari' 8.10-11; 2 Nga Cronica 5.13-14; Isaias 6.4. ✡ **16:2** 16.2: Exodo 9.10. ✡ **16:4** 16.4: Exodo 7.17-21; Ngak Salmo 78.44.

kiinit. 9 Bu' misereng ilan seng melebiyan ne kiinit, bu' tinuklad nilan
su ngalan ned Diwata, ned duuni ketengeren kampuun se nga ketelagman
keni. Tumu' nda' ilan peddiksu' ri se ngak sala' nilan bu' meksaya' ri sek
pekege'emaan.
10 ✡ Rayun binunag nu kelima neg anghel su dya'ungen ritu sek trunu
neng menanap bu' miksirelem suk tibuuk pedlegeri'an neng menanap, bu'
inegbut nu nga getaw su ngad dila' nilan tendeng se kegeel. 11 Bu' tinuklad
nilan sud Diwata tu se dlangit tendeng se nga kegeel bu' ngak pengiru
nilan. Ma'ad nda' nilan belengay sung melaat ne ngak terbahu nilan.
12 ✡ Mbuus su kegenem neg anghel migbunag se dya'ungen tu seg bagel
Tubig neg Euphrates. Sug bagel tubig mitiyan, arun sek pegandam neg
biyanan para se nga gari' buwat sek sebangan. 13 Rayun mi'ita'u suk
telu ne ngang melaat ne nga gispiritu neng maa' gawi' ne ngag bekpak.
Ginumawas ilan buwat seg baba' ned dragon, bu' seg baba' neng menanap,
bu' seg baba' ne gena' metuud nek propeta. 14 Gilan su nga gispiritu ne
ngang menulay, neng megbaal ne ngang milagru. Telu ne nga gispiritu
keni meritu se dlaun ne nga gari' sek tibuuk neg benwa, arun tipungen ilan
para se gubat seng mateng su gimpurtanti ne gendaw seng Mekegega'em
ned Diwata.
15 ✡ "Penginengeg amu! Meriniu maa' neng meddaaw. Pedleliyagen su
getaw ne genda' pektulug bu' nda' pedluwas ri se ngak suuben, arun ndi'
giin medlaang ne ndi' mekenuub bu' mpiiran riin seng metungenga'an ne
nga getaw."
16 ✡ Rayun tinipung nu nga gispiritu su nga gari' tu se dlugar ne seg
Hebreo nek tinuntulan iningelanan neg Armageddon.
17 Bu' binunag nu kepitu neg anghel su dya'ungen tu se gawanawanan.
Bu' duuning mesekeg nek talu' neg buwat sek trunu sek templo, neng
miktalu', "Mitubus na su dlaunan." 18 ✡ Rayun duunik pekpenggilat,
pekpenggelangal, pekpenlugung, bu' mesekeg gupiya nek pekpenlinug.
Nda'iruning maa'entu kesekeg ne dlinug gatad sek pegbaal runi getaw ri
seg benwa. Giin itu gaid sung mesekeg gupiya ne dlinug se dlaunan! 19 ✡
Bu' sug bentugan nek siyudad mibahin sek telu neg bahin, bu' su dlaun
ne ngak siyudad se dlaun ne ngang nasud migeba'. Bu' mirelendeman
ned Diwata sug bentugan nek siyudad neg Babilonia bu' piniinumen nini
buwat riin se kupaan, sug binu sek taud ne dlangeten. 20 ✡ Bu' su dlaun ne
ngak timuwalag bu' ngag binuwiran mi'alep. 21 ✡ Bu' duuni gembagel ne
ngag yelo neng minladdu' tu se nga getaw ne su kada nek sala medlima
pulu' kilu sug begaten. Bu' tinuklad ne nga getaw sud Diwata tendeng seng
mekeendekendek ne ketelagman.

17

Su Ginilala neng Mimeledya' ned Dengeg

1 ✡ Rayun sala se ngak pitu ne ngag anghel neng miguwit nek pitu ne nga
dya'ung mikpegaud ri senaan bu' miktalu', "Perinia bu' pe'ita'u ri seni'a
pekendunen run peksilut su ginilala neng mimeledya' ned dengeg, ne giin
sug bentugan nek siyudad neng mibakud megaud se ngag bagel tubig. 2 ✡
Su nga gari' rini seg benwa migbaal neg imural nek pekighilawas duma

✡ **16:10** 16.10: Exodo 10.21. ✡ **16:12** 16.12: Isaias 11.15. ✡ **16:15** 16.15: San Mateo 24.43-44; San Lucas 12.39-40; Pirayag 3.3. ✡ **16:16** 16.16: 2 Nga Gari' 23.29; Zacarias 12.11. ✡ **16:18** 16.18: Pirayag 8.5; 11.13, 19. ✡ **16:19** 16.19: Isaias 51.17. ✡ **16:20** 16.20: Pirayag 6.14. ✡ **16:21** 16.21: Exodo 9.23; Pirayag 11.19. ✡ **17:1** 17.1: Jeremias 51.13. ✡ **17:2** 17.2: Isaias 23.17; Jeremias 51.7.

seniin, bu' su nga getaw rini seg benwa mibeleng buwat sek peginum seg
binu sek pekemerega'en."
3 ✡ Bu' gine'emanu ne Gispiritu, bu' inuwitu neg anghel tu se
kemingawan. Bu' ritu mi'ita'u suk sala ne dlibun neng miksakay ri se
gempula neng menanap neng milaup ne nga ngalan sek pekpesipala ri
sed Diwata; sung menanap ketu duunik pitu ne nga guluun bu' sepulu'
ne ngak sungain. 4 ✡ Dlibun ketu minuub neng melagem nek pekepula bu'
gempula ne dlambung bu' miputus giin nek pempe'aneg ne ngag bulawan,
melaga' ne ngag batu, bu ngak perlas. Migawid giin neg bulawan ne kupa
neng mipenu' seng melaat bu' melemu' ne ngag betang, neng mikpe'ita'
seng niin neng melaat nek pimbaal bu' imural nek pekpekighilawas. 5 Bu'
riin se gangasen misulat su ngalan ned duuning mi'edlud ne gulugaan:
"Gaku' sug Bentugan neg Babilonia, su gina' se dlaun ne ngang mimeledya'
ned dengeg bu' suk sala nek pigetaran se dlaun neng melemu' ne ngak
terbahu ri seg benwa." 6 Bu' mi'ita'u su dlibun neng mibeleng sed dugu'
ne nga getawan ned Diwata bu' sed dugu' ne ngak pimatay tendeng sek
peksunud nilan riin ni Jesus.

Sek pekiita'u ri seniin mitingalau run gupiya. 7 "Tuma ma metingalaa
run?" miksaak ri senaan sug anghel. "Tebalan'u dya'a seng mi'edlud
ne gulugan se dlibun bu' seng menanap neng miguwit ri seniin, sung
menanap ned duunik pitu ne nga guluun bu' sepulu' ne ngak sungain. 8 ✡
Sung menanap neng mi'ita' mu ketu miktetubu' nud diin ma'ad nemuun
minatay. Se gendi' mpayat, gumawas ini buwat se kinariyaleman arun
laaten. Su nga getaw neng mikengel rini seg benwa ne genda' mesulat su
nga ngalan nilan riin se dlibru se ketubu' se genda' pa mbaal sug benwa,
metingala sek pekiita' nilan seng menanap. Tetubu' ini nud diin; nemuun
minatay na, ma'ad metubu' ini puli'."

9 "Midlekina'enlan nini nek tinawan bu' peksabut. Suk pitu ne nga
gulu neng menanap giin suk pitu ne ngag bentud ne giningkuran nu
dlibun. Gilan rema suk pitu ne nga gari': 10 dlima ri senilan minatay,
suk sala midlegari' pa, bu' su dlain nek sala mateng pa. Seng mateng giin,
medlegari' na run giin sek sereluk."

11 "Sung menanap nek tetubu' nud diin bu' minatay nemuun giin su
kewalu ne gari' nek sala sek pitu ne ngang mi'una ne gari', ma'ad laaten
giin maa' sed duma.

12 ✡ "Suk sepulu' ne ngak sungay neng mi'ita' mu giin suk sepulu' ne nga
gari' ne genda' pa pegatad sek pedlegari'. Ma'ad begayan ilan ne ketenged
sek pedlegari' duma seng menanap sek sala uras na run. 13 Sepulu' keni
meksama su ketuyu'an nilan, bu' begay nilan su ga'em bu' ketenged nilan
tu seng menanap. 14 Gumubat ilan kuntra seng Nati ne Karniru. Ma'ad
daagenen ilan, duma se ngak tinawagen, pimili', bu su ngang melituuren
ne ngak sumusunud ay giin su Ginu'u se nga ginu'u bu' Gari' se nga gari'."

15 Miktalu' rema sug anghel ri senaan, "Sung mi'ita' mu ne ngak tubig
ne ritu migingkud sung mimeledya' ned dengeg, giin su ngang nasud, nga
getaw, ngak tribu, bu' ngak tinuntulan. 16 Sung mi'ita' mu nek sepulu' ne
ngak sungay, gilan bu' sung menanap gumemet tu seng mikpemeledya'
ned dengeg. Uwanen nilan su dlaun ned diin seniin, bu' bilinen giin neng
midlebas; bu' aanen nilan su guneren, bu' laaten giin pebiyan se gapuy.
17 Ay pebaal ini ri senilan ned Diwata arun baalen nilan su ketuyu'aan

✡ **17:3** 17.3: Pirayag 13.1. ✡ **17:4** 17.4: Jeremias 51.7. ✡ **17:8** 17.8: a Daniel 7.7; Pirayag 11.7.
b Ngak Salmo 69.28. ✡ **17:12** 17.12: Daniel 7.24.

pebiyan sek peksalabuuk bu' sek pegbegay se kega'em nilan sek pedlegeseg
tu seng menanap tampan suk talu' ned Diwata metuman.
18 “Su dlibun neng mi'ita' mu giin sug bentugan nek siyudad neng
midlegeseg se dlaun ne nga gari' ri seg benwa.”

18

Suk Pekegeba' seg Babilonia

1 Peketubus se ngag betang keni, mi'ita'u su dlain neg anghel neng
minaug buwat se dlangit. Duuni gembagel ne kega'emen bu' mirelaagan
suk tibuuk neg benwa tendeng se kesanagen. 2 ✡ Migbeksay giin neng
mesekeg, “Dinaag na giin, dinaag na sug Bentugan neg Babilonia! Nemuun
mibaal na giin nek pekengelan ne ngang menulay bu' ngang melaat ne
nga gispiritu; bu' se dlaun ne klasi ne ngang melemu' bu' pidlegemetan
ne ngang manuktalun neng mikengel ri seniin. 3 ✡ Ay su dlaun ne
ngang nasud mibeleng seg binuun—sung metares neg binu seg imural
nek pekemerega'en. Su nga gari' ri seg benwa mikighilawas duma seniin,
bu' su ngang memeledya'ay ri seg benwa mindatu' tendeng sek taud nek
pekemerega'en.”
4 ✡ Rayun mirengeg'u su dlain nek talu' buwat se dlangit, laungen,
“Nga getawan'u! Beleng niyu suk siyudad! Pegawa' amu buwat seniin!
Ndi' amu pedduma se ngak sala'en;
ndi' amu ambit sek silut nek para seniin!
5 ✡ Tendeng ay mitangku' na se dlangit sung migenturentud ne ngak
sala'en,
bu' mirelendeman ned Diwata sung melaat ne ngag binaalen.
6 ✡ Baal niyu tu seniin sug binaalen ri seniyu;
suli'ay niyu giin seng mekeruwa' para se dlaun neng mibaalen.
Pepenu' niyu su kupaan se ginumen seng mekeruwa' ne ketares
sek tineganaan ne ginumen para seniyu.
7 ✡ Pe'antus niyu gupiya giin se kegeel
suli' se keratu' bu' dengeg neng mi'angkenen.
Ay sigi giin mektalu' ri se gegulingenen:
‘Keniu migingkud gisip bai!
Gena'u neg balu,
nda'u gaid mayan megu'ul!’
8 Tendeng run nini, mateng ri seniin sek seled sendaw ne nga ketelagman—
dleruun, kegu'ul, bu' gutem.
Bu' serengen giin,
tendeng ay su Ginu'u ned Diwata, neng meksilut ri seniin,
mekegega'em.”
9 ✡ Su nga gari' seg benwa neng mikepekighilawas ri seniin bu' mikaam-
bit ri sek pekemerega'en mensegaw bu' menggulawal sek pekiita' nilan run
su gebel sek pekeserengen. 10 Mingindeg ilan ri seng melayu'layu' tendeng
ay minendek ilan neng mekaambit se ngak pegantusen. Bu' laung nilan,
“Mekeendekendek! Mekeendek gaid gupiya! Bentugan bu' ge'eman nek
siyudad neg Babilonia keni! Seled sek sala uras, silutan'a!”

✡ **18:2** 18.2: a Isaias 21.9; Jeremias 51.8; Pirayag 14.8. b Isaias 13.21; Jeremias 50.39. ✡ **18:3** 18.3: Isaias 23.17; Jeremias 51.7. ✡ **18:4** 18.4: Isaias 48.20; Jeremias 50.8; 51.6, 45. ✡ **18:5** 18.5: Su Getaran se Dlaunan 18.20-21; Jeremias 51.9. ✡ **18:6** 18.6: Ngak Salmo 137.8; Jeremias 50.29. ✡ **18:7** 18.7-8: Isaias 47.7-9. ✡ **18:9** 18.9-10: Ezekiel 26.16-17.

11 ✡ Su ngang mimeledya' riin seg benwa minsegaw rema bu' migu'ul
para seniin, tendeng ay nda'irun na gairik sumaluy ri se ngag beledya'
nilan. 12 ✡ Nda'irun naik sumaluy ri se ngag bulawan nilan, pelata,
melaga' ne ngag batu, bu' ngak perlas; penepeten ne dlinu, penepeten neng
melagem nek pekepula, ngak sida, bu' ngak penepeten neng metinggas
nek pekepula; su dlaun ne gena' nakit ne kelasi ne nga gayu, bu' su
dlaun ne ngag betang neg binaal buwat se ngak tangu neg elepante
bu' melaga' ne nga gayu, brunsi, putaw, bu' marbul, 13 su nga gelingag,
peddaut, ginsinsu, mira, bu' melaga' ne ginsinsu; binu, dlana, nga garina,
trigu, ngag baka, nga karniru, nga kebayu', bu' nga karwahi, nga gulipen,
bu' isan ngani' su nga getaw neng mibi'ag se gubat. 14 Su ngang
memeledya'ay mektalu' tu seniin, "Su dlaun neng melengas ne ngag
betang ne gangut mu me'angken mi'alep na. Bu' su dlaun ne keratu' mu
bu' kaaneg mirala' na, bu' ndi' mu na ini me'ita' puli'!" 15 ✡ Su ngang
memeledya'ay neng mibaal neng meratu' buwat sek pekpemeledya' sek
siyudad ketu, menggindeg tu seng melayu' tendeng ay minendek ilan ali'
bu' meruma ilan ri sek pegantusen. Mensegaw ilan bu' megu'ul, 16 bu'
mentalu', "Mekeendekendek! Mekeendek gaid gupiya sug bentugan nek
siyudad! Mikseluk giin ne dlinu, melagem nek pekepula, bu' metinggas
nek pekepula bu' su dlawasen miputus nek pempe'aneg neg bulawan,
melaga' ne ngag batu, bu' ngak perlas. 17 ✡ Mi'alep su dlaun ne keratu'en
sek sala uras ma'aray!"

Bu' su dlaun ne nga kapitan seg barku bu' su ngang mimenakay, bu'
su ngang minterbahu tu seg barku, bu' su dlaun neng mimbaal nek
pengetubu'an nilan riin sed dagat, minggindeg tu seng melayu'layu', 18 ✡
bu' mimbeksay ilan sek pekiita' nilan se gebel sek pekeserengen, laung
nilan, "Nda'irun nai dlain nek siyudad neng maa' kebentugan sek siyudad
iin!" 19 ✡ Bu' binetangan nilan ne dlubek su nga gulu nilan bu' minsegaw
ilan bu' migu'ul, laung nilan, "Mekeendekendek! Mekeendek gaid gupiya
sug bentugan nek siyudad! Siyudad keni ne ritu su dlaun ned duuni ngag
barkuun neng migbiyahi ri sed dagat mibaal ned datu' riin se keratu'en!
Bu' seled sek sala uras, me'alep ri seniin su dlaunan."

20 ✡ Pedleliyag amu, ne ngad diin se dlangit tendeng sek pekegeba'en!
Pedleliyag amu, ne nga getawan ned Diwata, bu' nga gapustulis, bu' ngak
propeta! Ay sud Diwata miksilut ri seniin tendeng seng mibaalen ri seniyu!

21 ✡ Mbuus sala ne ge'eman neg anghel mininat ne gembagel neg batu
neng maa' kebagel ne dligisan bu' tinikpu' ini tu sed dagat, bu' miktalu',
"Maa' nini suk pekegeba' seg bentugan nek siyudad neg Babilonia bu' ndi'
na gaid ini me'ita' puli'. 22 ✡✡ Ndi' na gaid merengeg puli' ri seni'a su
ngak talu' neg alpa, ngang membebaat, ngang mempeplawta bu' ngang
mentetrumpita! Ndi na gaid me'ita' riin seni'a puli' sung membebaal se
isan landun neg baalen; bu' ndi' na merengeg puli' suk talu' ne dligisan.
23 Sud delaag nek sulu' ndi' na me'ita' ri seni'a; ndi' na merengeg su
ngak talu' ne ngak pengesuwaan bu' pemenaan ri seni'a. Su ngang
memeledya'ay mu gilan su dlabi ge'eman ri seg benwa, tendeng sek
pekpembarang mu, linimbungan mu su dlaun ne nga getaw ri seg benwa!"

✡ **18:11** 18.11: Ezekiel 27.31, 36. ✡ **18:12** 18.12-13: Ezekiel 27.12-13, 22. ✡ **18:15** 18.15: Ezekiel 27.31, 36. ✡ **18:17** 18.17: Isaias 23.14; Ezekiel 27.26-30. ✡ **18:18** 18.18: Ezekiel 27.32. ✡ **18:19** 18.19: Ezekiel 27.30-34. ✡ **18:20** 18.20: Deuteronomio 32.43; Jeremias 51.48. ✡ **18:21** 18.21: a Jeremias 51.63-64. b Ezekiel 26.21. ✡ **18:22** 18.22: Ezekiel 26.13; Isaias 24.8. ✡ **18:22** 18.22-23: Jeremias 7.34; 25.10.

24 ✡ Sinilutan sug Babilonia tendeng ay sud dugu' ne ngak propeta bu' ne
nga getawan ned Diwata mi'ita' ri sek siyudad; wa'a, sud dugu' nu dlaun
ne ngak pimatay ri seg benwa.

19

1 Dluwat se ngag betang keni, mirengeg'u sung maa' ne gelangal ne
gembagel nek panen ne nga getaw ned ditu se dlangit neng miktalu',
"Siya'en sud Diwata! Su keluwasan, sud dengeg, bu' su ga'em riin sed
Diwata! 2 ✡ Metuud bu' metareng su ngak pegukumen! Ay sinilutaan sung
mimeledya' ned dengeg neng mikepelemu' ri se nga getaw ri seg benwa
pebiyan seg imural nek pekpekighilawasen. Sinilutan giin ned Diwata
tendeng ay pimatain su ngak sesugu'en ned Diwata." 3 ✡ Bu' mimbeksay
ilan na pelum, "Siya'en sud Diwata! Su gebel ne gapuy neng mikesereng
seg bentugan nek siyudad menggemuk se genda'i gekteben!" 4 Rayun sud
duwa' pulu' bu' paat ne nga geseg bu' su gepaat nek tetubu' ne ngag binaal
neng miktetubu' mindempug bu' miksimba ri sed Diwata, neng migingkud
tu sek trunu. Bu' miktalu' ilan: "Amen! Siya'en sud Diwata."

Su Kumbira se Kasal neng Nati ne Karniru

5 ✡ Mbuus duuning mirengeg'u nek talu' neg buwat sek trunu, laungen,
"Siya'en sud Diwata ta, dlaun ne ngak sesugu'enen bu' dlaun ne nga
getaw, ginilala ma awas gena', ned duunik pektamed ri seniin!" 6 ✡ Rayun
mirengeg'u sung maa' ne gelangal ne gembagel nek panen ne nga getaw,
bu' maa' neng mesekeg ne dlepalas nek tubig ri seg baga, bu' maa' neng
mesekeg gupiya ned delalak. Mirengeg'u ilan neng miktalu', "Siya'en sud
Diwata! Ay su Ginu'u, neng mekegega'em ned Diwata ta, giini Gari'!
7 Medleliyag ita gupiya; siya'en ta suk pekege'emaan! Ay suk panahun
minateng na para se kasal neng Nati ne Karniru, bu' suk pengesuwaanen
mingandam na ri se gegulingenen. 8 Binegayan giin ne dlimpiyu ne dlinu
neng mingelinggatan para seluken." (Su dlinu giin sung melengas ne ngak
terbahu nu nga getawan ned Diwata.)

9 ✡ Mbuus miktalu' ri senaan sug anghel, "Sulat mu ini: Pedleliyagen su
ngak pingenggat ri se kumbira se kasal neng Nati ne Karniru." Bu' miktalu'
pa gaid giin, "Giin nini sung metuud ne ngak talu' ned Diwata."

10 Bu' middempugu riin se geksuren arun sek peksimba ri seniin, ma'ad
miktalu' giin ri senaan, "Ndi' mu ini baalay! Sesugu'enu ra duma seni'a
bu' duma ne ngang mektetu'u, dlaun ne ngang metinuuren se kemetuuran
nek pirayag ni Jesus. Simba mu sud Diwata!"

Ay su kemetuuran nek pirayag ni Jesus giin sung mikepe'ulikseg ri se
ngak propeta.

Sung Midlekebayu' ri se Gemputi' ne Kebayu'

11 ✡ Rayun mi'ita'u su dlangit neng mipuka bu' ritu duuni gemputi' ne
kebayu'. Sung midlekebayu' run nini iningelanan neng Metinuuren bu'
Metuud; riin giin se ketareng seng megukum giin bu' gumubat giin. 12 ✡
Sung mataan maa' ne dliga' ne gapuy bu' melauni nga kuruna neg binetang
riin se guluun. Duuni ngalanen neng misulat ri seniin, ma'ad nda'iruning
mikesuun run gawas giin ra bu' landun ini. 13 Su dlambung nek sineluken
milaup ned dugu'. Su ngalanen "Suk Talu' ned Diwata." 14 Su ngak

✡ **18:24** 18.24: Jeremias 51.49. ✡ **19:2** 19.2: Deuteronomio 32.43; 2 Nga Gari' 9.7. ✡ **19:3** 19.3: Isaias 34.10. ✡ **19:5** 19.5: Ngak Salmo 115.13. ✡ **19:6** 19.6: Ezekiel 1.24; Ngak Salmo 93.1; 97.1; 99.1. ✡ **19:9** 19.9: San Mateo 22.2-3. ✡ **19:11** 19.11: a Ezra 1.1. b Ngak Salmo 96.13; Isaias 11.4. ✡ **19:12** 19.12: Daniel 10.6.

sundalu se dlangit minsunud ri seniin, minlekebayu' ne gemputi' ne nga kebayu' bu' minuub ne gemputi' ne dlinu. 15 ✡ Buwat seg baba'en gumawas sung muuteng ne kalis, ne gemitenen sek peddaag ri se ngang nasud. Pedlegesegaan ilan se genda'i dlelaat, bu' indegaan su gubas ri sek pega'an ne nga gubas ri sek taud ne dlanget sed Diwata neng Mekegega'em. 16 Ri se dlambungen bu' ri sek paanen misulat su ngalan: "Gari' se nga gari' bu' Ginu'u se nga ginu'u."

17 ✡ Rayun mi'ita'u suk sala neg anghel neng migindeg riin se gendaw. Bineksayaan seng mesekeg su dlaun ne ngang manuktalun neng minlayug ri se gawanawanan, "Perini amu bu' pekipung amu para se gembagel ne kumbira ned Diwata! 18 Perini amu bu' aan niyu su guned ne nga gari', ngag heneral, bu' ngak sundalu; su guned ne nga kebayu' bu' su ngang minlekebayu' nilan, bu' su dlaun ne nga guned ne nga getaw, gulipen ma awas gena', bu' ginilala awas gena'!"

19 Rayun mi'ita'u sung menanap bu' su nga gari' ri seg benwa bu' su ngak sundalu nilan miktipung arun gumubat kuntra tu seng midlekebayu' bu' kuntra sek sundaluun. 20 ✡ Bu' miraapan sung menanap bu' su gena' metuud nek propeta neng migbaal ne ngang milagru riin seng metungenga'aan. Pebiyan se ngang milagru ketu milimbungaan su nga getaw ned duuni gilelaan run seng menanap bu' su ngang minsimba se dlerawan neng menanap. Sung menanap bu' su gena' metuud nek propeta tinekpu' nek tetubu' tu se dlinaw ne gapuy neng midliga' neg asupri. 21 Su ngak sundalu nilan pemetain pebiyan se kalis ne ginumawas ri seg baba' nuk sala neng miksakay tu se kebayu'; bu' su dlaun ne ngang manuktalun minamal maan se nga guned nilan.

20

Suk Selibu ne ngak Taun

1 Mbuus mi'ita'u suk sala neg anghel neng minaug buwat se dlangit neng migawid ne dyabi se kinariyaleman bu' gembegat ne kadina. 2 ✡ Dinaapen sud dragon, ne giin su kera'an neng mamak, sung Menulay awas Satanas, bu' ginapusen giin seled sek selibu ne ngak taun. 3 Linaddu' giin nug anghel tu se kinariyaleman. Tinekepaan ini bu' tinerangkaan ini, arun ndi' na ini mekelimbung se nga getaw ri se ngang nasud tampan metubus suk selibu ne ngak taun. Peketubus itu kina'enlan beluyan giin sek sereluk.

4 ✡ Rayun mi'ita'u su ngak trunu bu' su ngang mingingkud run nini neg binegayan ne kega'em sek pegukum. Mi'ita'u rema su nga kalag nu nga getaw nek pimatay tendeng sek pegasuy nilan se kemetuuran nek pirayag ni Jesus bu' sek talu' ned Diwata. Nda' ilan peksimba seng menanap awas se dlerawaan. Bu' nda' ilan rema mekerawat se gilelaan seng menanap ri se nga gangas nilan awas se nga gemeg nilan. Mitubu' ilan bu' minlegeseg gisip ne nga gari' duma ni Christ seled sek selibu ne ngak taun. 5 (Sud duma ne ngang mimatay nda' metubu' tampan nda' pa metubus suk sala libu ne ngak taun.) Giin nini su guna nek peketubu' puli'. 6 Pedleliyagen bu' pengumpiyanan gupiya su nga getaw neng meruma se guna nek peketubu' puli'. Nda' nai ga'em nu keruwa' ne kemetain ri senilan; mbaal ilan ne ngak pari' ned Diwata bu' ni Christ, bu' medlegeseg ilan duma ni Christ seled sek selibu ne ngak taun.

✡ **19:15** 19.15: a Ngak Salmo 2.9. b Isaias 63.3; Joel 3.13; Pirayag 14.20. ✡ **19:17** 19.17-18: Ezekiel 39.17-20. ✡ **19:20** 19.20: Pirayag 13.1-18. ✡ **20:2** 20.2: Su Getaran se Dlaunan 3.1. ✡ **20:4** 20.4: Daniel 7.9, 22.

Dinaag si Satanas

7 Bu' peketubus sek sala libu ne ngak taun, beluyan si Satanas buwat
sek perisuwaan, 8 ✡ bu' gumawas giin sek pedlimbung se nga getaw ri se
ngang nasud neng midlelaup sek tibuuk neg benwa, ne giin su Gog bu'
Magog. Tipungen ilan gela' ni Satanas para se gubat, neng maa' keleget
se ngag bembun seg baaybaay. 9 Milaup nilan suk tibuuk neg benwa bu'
linibutan nilan su dlugar ne nga getawan ned Diwata bu' suk siyudad
nek pinetailen. Ma'ad duuni gapuy neg buwat sed Diwata se dlangit neng
meksereng ri senilan. 10 Rayun sung Menulay neng midlimbung ri senilan
tinikpu' ritu se dlinaw ne gapuy bu' asupri, ne ritu sung menanap bu' su
gena' metuud nek propeta linaddu'; bu' pe'entusen ilan gendaw bu' gebii
se genda'i gekteben.

Su Ketapusan nek Pegukum

11 ✡ Mbuus mi'ita'u su gembagel bu' gemputi' nek trunu bu' suk sala
neng migingkud run nini. Mi'alep sug benwa bu' su dlangit buwat seng
metungenga'aan, bu' nda' nai gita'an run nini. 12 Bu' mi'ita'u su ngang
mimatay, ginilala bu' gena', neng minggindeg riin seng metungenga'an nek
trunu. Bu' pinuka su nga dlibru, bu' rayun duuni dlain ne dlibru nek
pinuka, su dlibru se ketubu'. Su ngang mimatay inukuman seng mibaal
nilan, sumala' seng misulat ri se nga dlibru keni. 13 Mbuus sud dagat
mikpiyal ri se ngang mimatain. Su kemetain bu' sug hades mikpiyal rema
ri se ngang mimatay nek pinirisu nilan, bu' inukuman ilan ned Diwata
sumala' seng mibaal nilan. 14 Rayun su Kemetain bu' sug Hades tinikpu' tu
sed danaw ne gapuy. (Danaw ne gapuy keni giin su keruwa' ne kemetain.)
15 Su dlaun ne nga getaw ne nda' mesulat sung ngalan nilan riin se dlibru
se ketubu' tikpu'en tu sed danaw ne gapuy.

21

Sug Begu ne Dlangit bu' sug Begu neg Benwa

1 ✡ Rayun mi'ita'u sug begu ne dlangit bu' sug begu neg benwa. Tendeng
ay su guna ne dlangit bu' su guna neg benwa mi'alep na bu' sud dagat
rema. 2 ✡ Bu' mi'ita'u neng mikpebaba' buwat se dlangit neg buwat
sed Diwata sug Bala'an nek Siyudad, sug begu neg Jerusalem. Maa'
ini nek pengesuwaan nek pisuuban ne andam na sek peksungkak sek
pemenaanen. 3 ✡ Rayun mirengeg'u sung mesekeg nek talu' neg buwat
sek trunu: “Nemuun suk pekengelan ned Diwata duma na se nga getaw!
Mekengel giin duma senilan, bu' gilan mbaal ne nga getawaan. Sud Diwata
mismu duma na ri senilan, bu' giin mbaal ned Diwata nilan. 4 ✡ Punasaan
su dlaun ne nga dluwa' riin se ngang mata nilan. Nda'irun nai kemetain,
nda'irun nai kegu'ul awas peksegaw awas kegeel. Ay sud daan ne ngag
betang mi'alep na.”

5 Bu' suk sala neng migingkud tu sek trunu miktalu', “Bu' nemuun
baalen'u neg begu su dlaun ne ngag betang!” Bu' miktalu' rema giin, “Sulat
mu ini, tendeng ay talu' keni metuud bu' meseligan.” 6 ✡ Bu' miktalu' giin,
“Mituman na! Gaku' sug Alpa bu' sug Omega, su getaran bu' su ketapusan.
Su isan ta' ne kinumen begayan'u ne ketenged sek pekiinum sek tubig
neng migbuwat sek tebud neng megbegay ne ketubu' ne genda'ig bayad.

✡ **20:8** 20.8: a Ezra 7.2. b Ezekiel 38.2, 9, 15. ✡ **20:11** 20.11-12: Daniel 7.9-10. ✡ **21:1** 21.1: Isaias 65.17; 66.22; 2 San Pedro 3.13. ✡ **21:2** 21.2: Isaias 52.1; Pirayag 3.12; Isaias 61.10. ✡ **21:3** 21.3: Ezekiel 37.27; Levitico 26.11-12. ✡ **21:4** 21.4: a Isaias 25.8. b Isaias 35.10; 65.19. ✡ **21:6** 21.6: Isaias 55.1.

7 ✡ Su nga getaw neng mekeddaag mekerawat run nini buwat senaan:
Gaku' mbaal ned Diwata nilan, bu' gilan mbaal ne nga gembata'u.
8 Ma'ad su ngang metalaw, su genda' pektu'u ri senaan, su ngang mimbaal neng
melemu' ne ngak sala', su ngang mememataу, su ngang mikighilawas
seg imural, su ngang membebarang, bu' su ngang minsimba ri se nga
dlerawan, bu' su dlaun ne ngag belusen, su dlugar para senilan giin sud
danaw neng midliga' ne gapuy bu' asupri ne giin su keruwa' ne kemetain."

Sug Begu neg Jerusalem

9 Bu' sala sek pitu ne ngag anghel ned duunik pitu ne nga dya'ungen neng
mipenu' se ketapusan ne ketelagman mikpegaud ri senaan bu' miktalu',
"Pegaud'a rini, bu' pe'ita'u ri seni'a suk Pengesuwaan, suk sawa seng Nati
ne Karniru." 10 Mbuus gine'emanu ne Gispiritu bu' inuwitu nug anghel tu
sed dibabaw neng metaas gupiya neg bentud bu' pi'ita'en ri senaan sug
Jerusalem, sug Bala'an nek Siyudad, neng mikpebaba' buwat se dlangit,
neg buwat sed Diwata, 11 mingelinggatan ini se kesanag ned Diwata.
Mingelinggatan suk siyudad maa' neng melaga' neg batu maa' neg haspe
bu' metinaw maa' ne kristal. 12 ✡ Duuning meligen bu' metaas gupiya nek
paril duma sek sepulu' bu' ruwa' ne genga'an bu' duunik sepulu' bu' ruwa'
ne ngag anghel neng migbantay ri se nga genga'an. Ri se nga genga'an ketu
misulat su nga ngalan sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tribu ne nga getaw
seg Israel. 13 Duunik telu ne nga genga'an ri se kada gilid: telu genga'an ri
sek sebangan, telu ri seg habagatan, telu ri seg amihanan, bu' telu ri sek
sindepan. 14 Suk paril nek siyudad binakud riin sek sepulu' bu' ruwa' ne
ngag batu nek penligen, ne ritu misulat su nga ngalan nek sepulu' bu' ruwa'
ne nga gapustulis seng Nati ne Karniru. 15 ✡ Sug anghel neng miktuntul
ri senaan duunig bulawan nek penukud neng maa' ne gages arun sukud
tu sek siyudad, se nga genga'aan, bu' sek parilen. 16 Suk siyudad miksama
suk sukud—se dlambegen bu' se dyaba'en. Mbuus sinukud nug anghel suk
siyudad sek penukuren neng maa' ne gages: mirepet ini ned duwa' libu
bu' paat gatus kilumitru su dyaba'en maa' se dlambegen bu' se ketaasen
rema. 17 Sinukud rema nug anghel suk paril bu' mirepet ini ne genem
pulu' mitrus suk taasen sumala' seng mi'inaran nek sukuran ne ginamiten.
18 ✡ Suk paril ketu binaal seg batu neg haspe, bu' suk tibuuk nek siyudad
dlumbus neg bulawan, metinaw gupiya neng mingelinggatan maa' neg
bildu. 19 Sug batu nek penligen sek paril nek siyudad ketu dinayandayanan
se dlaun ne kelasi neng melaga' gupiya ne ngag batu. Su guna nek penligen
haspe, su keruwa' sapiro, su ketelu agata, su kegepaat esmeralda, 20 su
kelima onise, su kegenem kornalina, su kepitu krisolito, su kewalu birilo,
su kesiyam topasyo, su kesepulu' krisopraso, su kesepulu' bu' sala hasinto,
bu' su kesepulu' bu' ruwa' amatista. 21 Bu' suk sepulu' bu' ruwa' ne nga
genga'an binaal sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak perlas; su kada genga'an
binaal buwat sek sala nek perlas. Bu' sud dalan nek siyudad ketu dlumbus
bulawan, me'ilag maa' neg bildu. 22 Nda'iruning mi'ita'u nek templo sek
siyudad ketu tendeng ay su Ginu'u ned Diwata neng Mekegega'em bu'
sung Nati ne Karniru giin nema suk templo. 23 Suk siyudad ketu nda' na
medlekina'enlan ne gendaw awas bulan neng meddelaag run nini, tendeng
ay su kesanag ned Diwata giining meddelaag run nini, bu' sung Nati ne
Karniru giinik sulu' ritu. 24 ✡ Su nga getaw seg benwa medlaang riin se
kerelaag keni bu' su nga gari' ri seg benwa meguwit se nga ketigeyunan

✡ **21:7** 21.7: 2 Samuel 7.14; Ngak Salmo 89.26-27. ✡ **21:12** 21.12-13: Ezekiel 48.30-35. ✡ **21:15** 21.15: Ezekiel 40.3. ✡ **21:18** 21.18-21: Isaias 54.11-12. ✡ **21:24** 21.24: Isaias 60.3.

nilan tu sek siyudad ketu. 25 ✡ Su nga genga'an nek siyudad ketu mipuka
se dlaun ne nga gendaw; ndi' na tekepan ini tendeng ay nda'irun nai gebii
ritu. 26 Uwiten tu sek siyudad su kebantug bu' keratu' ne ngang nasud.
27 ✡ Ma'ad nda'iruning melemu' neng mekeseled sek siyudad, awas isan
ta' neng migbaal neng mekepepiid ne ngag betang awas belusen. Su ngak
peseleren sek siyudad ketu gilan su nga getaw ne su nga ngalan nilan
misulat ri se dlibru se ketubu' seng Nati ne Karniru.

22

1 ✡ Pi'ita' rema neng anghel ri senaan sug bagel tubig sek tubig se ketubu'
neng mingelinggatan maa' ne kristal, neng migbuwat sek trunu ned Diwata
bu' seng Nati ne Karniru, 2 ✡ mikpegusaug ini riin sek titenga' ned dalan sek
siyudad. Su kada ne geksid nug bagel tubig duuni gayu neng megbegay ne
ketubu' bu' memunga ini ne kesepulu' bu' ruwa' se kada nek taun, minsan
se kada neg bulan; bu' su ngad daunen pembulung se nga getaw se ngang
nasud. 3 ✡ Nda'iruni isan sala nek tinuklad ned Diwata neng me'ita sek
siyudad ketu.

Suk trunu ned Diwata bu' seng Nati ne Karniru ritu sek siyudad, bu' su
ngak sesugu'enen minsimba ri seniin. 4 Mekiita' ilan seng mulu'en, bu' su
ngalanen sinulat riin se nga gangas nilan. 5 ✡ Bu' ritu nda' nai gebii, bu' ndi'
ilan na medlekina'enlan ne ngak sulu' awas delaag ne gendaw, tendeng ay
su Ginu'u ned Diwata giin naid delaag nilan bu' medlegari' ilan se genda'i
gekteben.

Suk Pekpuli' ni Jesus

6 Mbuus miktalu' ri senaan sug anghel, “Ngak talu' keni metuud bu'
meseligan. Su Ginu'u ned Diwata, ne giin sung migbegay se Gispirituun
tu se ngak propeta bu' miksugu' seg anghelen sek pekpe'ita' tu se ngak
sesugu'enen landuning mehitabu' se gendi' mpayat.”

7 “Penginengeg'a!” miktalu' si Jesus, “Mpuli'u se gendi' santa'! Pedleliya-
gen su nga getaw neng miktuman ri se ngak pengatuk ri se dlibru keni!”

8 Gaku' si Juan, sung mikerengeg bu' mikiita' se dlaun ne ngag betang
keni. Bu' sek peketubus'u menginengeg bu' megenleng ri senilan,
middempugu ri se geksud nug anghel neng mikpe'ita' se ngag betang keni
ri senaan, bu' simbaan'u na siya giin. 9 Ma'ad miktalu' giin ri senaan, “Ndi'
mu ini baalay! Sesugu'enu ned Diwata maa' ri seni'a bu' duma se nga
kepeteran mu ne ngak propeta bu' se dlaun neng miktuman ri se ngak
talu' se dlibru keni. Simba mu sud Diwata!” 10 Bu' miktalu' giin ri senaan,
“Ndi' mu edluray su ngak pengatuk ned diin se dlibru keni, tendeng ay suk
panahun neng mehitabu' ini megaud na. 11 ✡ Pesaddan mu sung melaat
mekpeddayun sek pegbaal neng melaat, bu' sung melemu' mekpebilin
neng melemu'; sung metareng mekpeddayun sek pekemetareng, bu' sug
bala'an mekpebilin sek pekebala'an.”

12 “Penginengeg'a!” miktalu' si Jesus, “Mpuli'u se ndi' santa'! Meguwitu
ne nga gantiu arun pembegay ri sek salasala seniyu sumala' seng mibaalen.
13 ✡ Gaku' sug Alpa bu' sug Omega, sung mi'una bu' sung mibinai', su
getaran bu' su ketapusan.”

✡ **21:25** 21.25-26: Isaias 60.11. ✡ **21:27** 21.27: Isaias 52.1; Ezekiel 44.9. ✡ **22:1** 22.1: Ezekiel 47.1; Zacarias 14.8. ✡ **22:2** 22.2: Su Getaran se Dlaunan 2.9. ✡ **22:3** 22.3: Zacarias 14.11; Su Getaran se Dlaunan 3.17. ✡ **22:5** 22.5: a Isaias 60.19. b Daniel 7.18. ✡ **22:11** 22.11: Daniel 12.10. ✡ **22:13** 22.13: a Pirayag 1.8. b Isaias 44.6; 48.12; Pirayag 1.17; 2.8.

14 ✡ Pedleliyagen su nga getaw neg binunakan nilan su nga dlambung
nilan arun melimpiyu; bu' aas duuni ketenged nilan sek pekaan seg bunga
ne gayu neng megbegay ne ketubu' bu' sek pekseled se nga genga'an pagaw
sek siyudad. 15 Ma'ad tu se gawas nek siyudad, ritu su ngang mimbaal neng
melemu' ne ngak sala' bu' su ngang membebarang, su ngang mikighilawas
seg imural, su ngang memematay, su ngang minsimba ri se nga dlerawan,
bu' su ngag belusen se ngak pektuntul bu' se ngak pimbaalen.
16 ✡ "Gaku', si Jesus, miksugu' seg anghel'u sek pekpesuun se ngag betang
keni ri seniyu nga dlumpuk ne ngang mektetu'u. Gaku' su gasal ni David;
Gaku' sung mesanag nek pemulaw."
17 ✡ Su Gispiritu bu' suk Pengesuwaan miktalu', "Perinia!"
Isan ta' sung mikerengeg run nini mektalu' rema, "Perinia!"
Isan ta' ne kinumen, perinia; isan ta' sung mayak run nini, tabuk mu
suk tubig neng megbegay ne ketubu' gisip gasa.

Penapus

18 ✡ Gaku', si Juan, minegul se kada nek sala neng mikerengeg se ngak
pengatuk ri se dlibru keni: bu' duuning meddugang run nini, dugang ned
Diwata ri senilan suk silut ne nga ketelagman neng misulat ri se dlibru
keni. 19 Bu' duuning megengkan run se ngak pengatuk ri se dlibru keni,
engkanan ned Diwata buwat senilan sug bahin nilan seg bunga ne gayu
neng megbegay ne ketubu' bu' seg Bala'an nek Siyudad, ne inasuy ri se
dlibru keni.
20 Suk sala neng mikpemetuud se dlaun ne ngag betang keni miktalu',
"Metuud gaid! Matengu se gendi' santa'!"
Metuman siya. Puli'a na Jesus ne Ginu'u!
21 Su dlelaat ni Jesus ne Ginu'u mperiin siya se dlaun ne nga getawan
ned Diwata.

✡ **22:14** 22.14: Su Getaran se Dlaunan 2.9; 3.22. ✡ **22:16** 22.16: Isaias 11.1, 10. ✡ **22:17** 22.17: Isaias 55.1. ✡ **22:18** 22.18-19: Deuteronomio 4.2; 12.32.